

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ömer TATAR

NÜMİSMATİK VERİLER IŞIĞINDA LYKIA BÖLGESİ'NDE PTOLEMAIOS
EGEMENLİĞİ

Tarih Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ömer TATAR

NÜMİSMATİK VERİLER IŞIĞINDA LYKIA BÖLGESİ'NDE PTOLEMAIOS
EGEMENLİĞİ

Danışman

Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger

Tarih Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2022

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ömer TATAR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Gül IŞIN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (İmza)

Üye : Doç. Dr. Saim Haluk KORTel (İmza)

Üye : Doç. Dr. Hüseyin Sami ÖZTÜRK (İmza)

Üye : Doç. Dr. Hacer SANCAKTAR (İmza)

Tez Başlığı: NÜMİSMATİK VERİLER IŞIĞINDA LYKIA BÖLGESİ'NDE PTOLEMAIOS EGEMENLİĞİ

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 30 / 05 / 2022

Mezuniyet Tarihi : 16/06/ 2022

(İmza)
Prof. Dr. Ebru İÇİGEN
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “NÜMİSMATİK VERİLER IŞIĞINDA LYKIA BÖLGESİ’NDE PTOLEMAIOS EGEMENLİĞİ” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Ömer TATAR

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Ömer TATAR
Öğrenci Numarası	20165207004
Anabilim Dalı	Tarih
Programı	Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger
Tez Başlığı	Nümismatik Veriler Işığında Lykia Bölgesi'nde Ptolemaios Egemenliği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1851465336
Rapor Tarihi	06.06.2022
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 2 Alıntılar dahil: % 2

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 404 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise:

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise:

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

Danışman Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	vii
HARİTALAR LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	x
TERİMLERE İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ	xi
METİNDE KULLANILAN STANDART VE SÜRELİ YAYINLARA İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ	xii
ÖZET	xiv
SUMMARY	xvi
ÖNSÖZ	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM
LYKIA BÖLGESİ

1.1. Lykia'nın Tarihsel Coğrafyası	7
1.2. Genel Lykia Tarihçesi	9
1.3. Lykia Bölgesi'nde Yapılan Bilimsel Araştırmalar	14
1.3.1. Adrasan	14
1.3.2. Antiphellos	14
1.3.3. Aperlai	15
1.3.4. Arykanda	15
1.3.5. Balboura	16
1.3.6. Bayındır Tümülüsleri	16
1.3.7. Beldibi-Şapel ve Mezarlık Alanı	16
1.3.8. Bey Dağları	17
1.3.9. Bonda	17
1.3.10. Boubon	17
1.3.11. Çaltılar Höyük	18
1.3.12. Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	18
1.3.13. Dereağzı	18
1.3.14. Dolikhiste (Kekova Adası)	19
1.3.15. Gagai	19
1.3.16. Hacımusalar Höyük (Khoma)	19
1.3.17. Idebessos	20
1.3.18. Istlada	20
1.3.19. İn Önü	20

1.3.20. Kadyanda.....	20
1.3.21. Karaburun Tümülüsü.....	21
1.3.22. Karataş-Semayük	21
1.3.23. Kızılbilbel Tümülüsü.....	21
1.3.24. Korba.....	22
1.3.25. Ksanthos.....	22
1.3.26. Kyaneai	23
1.3.27. Lebissos (Gemiler Adası).....	23
1.3.28. Letoon	23
1.3.29. Limyra	24
1.3.30. Myra-Andriake	24
1.3.31. Oinoanda	25
1.3.32. Olympos	25
1.3.33. Patara.....	26
1.3.34. Phaselis.....	27
1.3.35. Phellos.....	27
1.3.36. Rhodiapolis	28
1.3.37. Sidyma.....	28
1.3.38. Telmessos.....	28
1.3.39. Tlos.....	29
1.3.40. Tymnessos.....	29
1.3.41. Lykia Geneline Yapılan Araştırmalar	29
1.3.42. Lykia Bölgesi Sualtı Araştırmaları.....	31
1.4. Lykia Bölgesi Nümismatik Çalışmaları.....	31
1.4.1. Andriake.....	32
1.4.2. Arykanda.....	32
1.4.1.4. Dereagzı	35
1.4.1.5. Korba.....	35
1.4.1.6. Kyaneai	35
1.4.1.7. Letoon	36
1.4.1.8. Limyra	36
1.4.1.9. Olympos	37
1.4.1.10. Patara.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

KRALİ PTOLEMAIOS SİKKELERİ

2.1. Darphaneler	40
2.1.1. Aleksandreia.....	45
2.1.2. Sicilya.....	49
2.1.3. Korinthos.....	49
2.1.4. Ainos	50
2.1.5. Byzantion	50
2.1.6. Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti	51
2.1.7. Ephesos	51
2.1.8. Halikarnassos	52
2.1.9. Kaunos.....	52
2.1.10. Telmessos.....	53
2.1.11. Tarsus	53
2.1.12. Salamis	54
2.1.13. Kition.....	54
2.1.14. Paphos	55
2.1.15. Kıbrıs.....	56
2.1.16. Sidon	56
2.1.17. Tyros	57
2.1.18. Ptolemais Ake	60
2.1.19. Ioppe.....	60
2.1.20. Gaza.....	61
2.1.21. Berytos	61
2.1.22. Askalon	62
2.1.23. Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	62
2.1.24. Kyrene	63
2.1.25. Euesperides (Berenike)	64
2.2. Reformlar ve Birimler	65
2.3. Tipler	87
2.3.1. Ön Yüz	87
2.3.1.1. Aphrodite.....	89
2.3.1.2. Apollon.....	91
2.3.1.3. Çöl faresi	93
2.3.1.4. Kadın Başı.....	94
2.3.1.5. Poseidon	94
2.3.1.6. Sarapis-Isis	95
2.3.1.7. Zeus.....	98

2.3.1.8. III. Aleksandros	104
2.3.1.9. II. Arsinoe	112
2.3.1.10. I. Berenike	118
2.3.1.11. II. Berenike	118
2.3.1.12. I. Ptolemaios	122
2.3.1.13. II. Ptolemaios	132
2.3.1.14. III. Ptolemaios	134
2.3.1.15. IV. Ptolemaios	142
2.3.1.16. I. Ptolemaios ve I. Berenike / II. Ptolemaios ve II. Arsinoe (<i>Theoi Adelphoi</i>)	143
2.3.2. Arka Yüz	147
2.3.2.1. Aphrodite Kült Heykeli	147
2.3.2.2. Bereket Boynuzu	149
2.3.2.3. Dümen	160
2.3.2.4. Kartal	161
2.3.2.5. Libya	180
2.3.2.6. Sopa	182
2.3.2.7. Nike	183
2.3.2.8. Diğer Tipler	184
2.3.2.9. Filli Quadriga Üzerinde Aleksandros	186
2.3.2.10. <i>Theoi Adelphoi</i>	187
2.3.2.11. Yengeç	188
2.4. Lejantlar	188
2.4.1. Ön yüz	189
2.4.2. Arka yüz	190
2.5. Semboller	199
2.6. Harfler ve Monogramlar	210
2.7. Kontrmarklar	232

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜÇÜK ASYA'DA PTOLEMAIOS SİKKELERİ

3.1. Kazılar	240
3.1.1. Aiolis Bölgesi	240
3.1.2. Mysia Bölgesi	241
3.1.3. Ionia Bölgesi	242
3.1.4. Lydia Bölgesi	243
3.1.5. Galatia Bölgesi	243
3.1.6. Karia Bölgesi	244
3.1.7. Lykia Bölgesi	249

3.1.8. Pamphylia Bölgesi.....	255
3.1.9. Kilikia Bölgesi	256
3.2. Yüzey Araştırmaları	259
3.3. Bilimsel Geziler ve Seyyahlar.....	260
3.4. Defineler.....	262
3.5. Müzeler	265
3.5.1. Özel Müzeler.....	265
3.5.2. Devlet Müzeleri.....	266
3.5.2.1. Karia Bölgesi.....	266
3.5.2.2. Lykia Bölgesi	270
3.5.2.3. Pamphylia Bölgesi.....	272
3.5.2.4. Pisidia Bölgesi.....	274
3.5.2.5. Kilikia Bölgesi	275
3.5.2.6. Galatia Bölgesi	275
3.5.2.7. Pontus Bölgesi.....	276

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KATALOG

4.1. Katalogun Tertibi	277
4.2. Katalog.....	278

BEŞİNCİ BÖLÜM KATALOG DEĞERLENDİRME

5.1. Nümismatik Değerlendirme	335
5.1.1. Genel İstatistiki Değerlendirme	335
5.1.2. Nümismatik Çıkarımlar.....	337
5.2. Sikke Sirkülasyonu.....	359
5.3. Tarihsel Değerlendirme.....	368
5.3.1. Bölgenin Ptolemaios Hakimiyetine Girişi.....	368
5.3.2. Lykia’da Ptolemaios Hakimiyeti.....	375
5.3.3. Bölgenin Ptolemaios Hakimiyetinden Çıkışı	387
SONUÇ	390
METİNDE KULLANILAN ANTİK KAYNAKLARA İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ.....	396
KAYNAKÇA.....	402
LEVHALAR	547
EKLER	573
Ö Z G E Ç M İ Ş	819

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. I. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.	42
Tablo 2.2. II. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.	43
Tablo 2.3. III. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.	44
Tablo 2.4. IV. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.	45
Tablo 2.5. Ağırlık Sistemi 2'nin ortalama çap ve gramajları ile Ağırlık Sistemi 1'deki karşılıkları.	72
Tablo 2.6. III. Ptolemaios Euergetes döneminde Attika ağırlık sisteminde darp edilen altın ve gümüş sikkelerin ortalama ağırlıkları.	74
Tablo 2.7. İlk dört hükümdar dönemi sikke birimleri.	76
Tablo 2.8. I. Ptolemaios Soter Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.	77
Tablo 2.9. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.	78
Tablo 2.10. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.	79
Tablo 2.11. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.	80
Tablo 2.12. Krali bronz serileri ile bu serilerde kullanılan birim ve tipler.	87
Tablo 2.13. I. Ptolemaios Soter Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	194
Tablo 2.14. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	194
Tablo 2.15. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	194
Tablo 2.16. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	194
Tablo 2.17. I. Ptolemaios Soter Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	195
Tablo 2.18. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	195
Tablo 2.19. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	196
Tablo 2.20. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	196
Tablo 2.21. Atfı Yapılamayan (MÖ. 3. Yüzyıl Eyalet?) Gümüş Ptolemais Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	196
Tablo 2.22. I. Ptolemaios Soter Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	196
Tablo 2.23. II. Ptolemaios Philadelphos Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	197
Tablo 2.24. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	197
Tablo 2.25. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.	197
Tablo 2.26. I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.	201
Tablo 2.27. I. Ptolemaios Soter Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.	203
Tablo 2.28. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.	204
Tablo 2.29. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.	205

Tablo 2.30. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.....	206
Tablo 2.31. I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	211
Tablo 2.32. I. Ptolemaios Soter Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	217
Tablo 2.33. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	220
Tablo 2.34. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	225
Tablo 2.35. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	227
Tablo 2.36. Atfı Yapılamayan (MÖ. 3. Yüzyıl Eyalet?) Gümüş Ptolemais Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.....	228
Tablo 2.37. İlk dört hükümdar döneminde krali darplar üzerinde yer alan kontrmarklar.....	232
Tablo 5.1. Küçük Asya’da Trident (B434 dikhalkon -B435 khalkon) / tripod (B436 obol-437 dikhalkon) sembollü sikkeler.	341
Tablo 5.2. Belirsiz Darphane 26 ve Suriye-Fenike kökenlilere dair Küçük Asya’dan örnekler.	347
Tablo 5.3. Belirsiz Eyaletler – Belirsiz Darphane 7 olarak tanımlanan sikkelere dair Küçük Asya’dan örnekler.....	349
Tablo 5.4. Lykia’da ele geçen Krali Ptolemaios Sikkeleri.	361
Tablo 5.5. Lykia’da ele geçen krali sikkelerin hükümdarlara göre dağılımı.	362
Tablo 5.6. Lykia’da ele geçen sikkelerin darphanelere göre dağılımı.	365

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Lykia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.....	795
Harita 2. Karia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.	796
Harita 3. Pamphylia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.....	797
Harita 4. Küçük Asya kazılarında, yüzey araştırmalarında bulunan ve müze koleksiyonlarında yer alan trident sembollü sikkelerin dağılımı.	798
Harita 5. Küçük Asya kazılarında, yüzey araştırmalarında bulunan ve müze koleksiyonlarında yer alan tripod sembollü sikkelerin dağılımı.	799

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Küçük Asya kazılarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin bölgelere göre sayısal dağılımı.....	800
Grafik 2. Küçük Asya kazılarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin bölgelere göre yüzdesel dağılımı.....	801
Grafik 3. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin sayısal dağılımı.....	801
Grafik 4. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin hükümdarlara göre sayısal dağılımı.....	803
Grafik 5. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin hükümdarlara göre yüzdesel dağılımı.....	804
Grafik 6. Kaunos (trident) ve Telmessos’a (tripod) atfedilen krali sikkelerin Karia ve Lykia’daki sayısal dağılımı.....	805
Grafik 7. Lykia bölgesinde bulunan Aleksandreia darbı sikkelerin birimlerinin, Aleksandreia kazılarında bulunanlar ile karşılaştırması.....	806
Grafik 8. Lykia ve Karia’da dolaşan Aleksandreia darplarının ilk 3 hükümdar dönemi karşılaştırması.....	807
Grafik 9. Küçük Asya müzelerinin koleksiyonlarında yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin sayısal dağılımı.....	808
Grafik 10. Katalogda yer alan sikkelerin geliş şekline ve bulundukları yere göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	809
Grafik 11. Katalogda yer alan sikkelerin darp edildikleri metale göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	810
Grafik 12. Katalogda yer alan sikkelerin teşhis durumuna göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	811
Grafik 13. Katalogda yer alan sikkelerin dönemsel dağılımı.....	812
Grafik 14. Katalogda yer alan sikkelerin darphane dağılımı.....	813
Grafik 15. Katalogda yer alan “Belirsiz Darphane” atıflı sikkelerin darphane dağılımı.....	814
Grafik 16. Katalogda yer alan bronz sikkelerin birimlerinin yüzdesel ve sayısal dağılımı....	815
Grafik 17. Antalya Arkeoloji Müzesi’nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	816
Grafik 18. Fethiye Müzesi’nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	817
Grafik 19. Elmalı Müzesi’nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.....	818

TERİMLERE İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ

AU	altın
AR	gümüş
AE	bronz
ay.	arka yüz
bkz.	bakınız
çev.	çeviren
dn.	dipnot
Ed.	editör, edisyon
Env. No.	envanter numarası
<i>et al.</i>	<i>et alii</i>
etc.	<i>et cetera</i>
figr.	figür
gr.	gram
Kat. No.	katalog numarası
MÖ.	milattan önce
MS.	milattan sonra
krş.	karşılaştırınız
lev.	levha
mm.	milimetre
n.	numara
ort.	ortalama
öy.	ön yüz
s.v.	<i>sub voce</i>
suppl.	supplement
vd.	ve devamı
vol.	<i>volumen</i>
yak.	yaklaşık
yy.	yüzyıl

METİNDE KULLANILAN STANDART VE SÜRELİ YAYINLARA İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ

AA	<i>Archäologischer Anzeiger</i> . Berlin.
Adalya	<i>Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yıllığı</i> . İstanbul.
AIIN	<i>Annali dell' Istituto Italiano di Numismatica</i> . Rome.
AJA	<i>American Journal of Archaeology</i> . New York.
AJN	<i>American Journal of Numismatics</i> . New York.
AKE-4	<i>Antalya Kültür Envanteri (Kaş)</i> , Antalya 2004.
AKE-5	<i>Antalya Kültür Envanteri (Kale)</i> , Antalya 2004.
AKE-8	<i>Antalya Kültür Envanteri (Kemer-Kumluca-Finike)</i> , Antalya 2005.
ANSMN	<i>American Numismatic Society, Museum Notes</i> . New York.
AvP	<i>Altertümer von Pergamon</i> . Berlin.
BCH	<i>Bulletin de Correspondance Hellénique</i> . Paris, Athenes.
BSFN	<i>Bulletin de la Societe Française de Numismatique</i> . Paris.
CH	<i>Coin Hoards: I-X</i> . London 1975-.
CIG	<i>Corpus Inscriptionum Graecarum</i> . Berlin 1825-1877. P. Dethier und I. H. Mordtmann=P. Dethier und I. H. Mordtmann, <i>Epigraphik von Byzantion und Constantinopolis</i> . Wien 1864.
CPE	<i>Coins of the Ptolemaic Empire</i> , C. C. Lorber, Vol. I-II, New York 2018.
DNP	<i>Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike</i> . Hrsg. H. Cancik und H. Schneider. Stuttgart.
FGrHist.	<i>Die Fragmente der griechischen Historiker</i> . F. Jacoby. I-XV, Berlin-Leiden 1923-1958.
FHG	<i>Fragmenta historicorum Graecorum</i> , I-V, Paris-Frankfurt 1849-1885; Nachdr. 1975.
GEI	<i>Greek Economic Inscriptions</i>
HNO	<i>Historia Numorum Online</i> .
I. Byzantion	<i>Die Inschriften von Byzantion</i> . Ed. A. Lajtar. Bonn 2000 (IK 58)
IGCH	<i>An Inventory of Greek Coin Hoards</i> , (Ed.) M. Thompson, O. Mørkholm, C. M. Kraay, New York 1973.

IGR	<i>Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes</i> . Paris 1906-1927.
INR	<i>Israel Numismatic Research</i> . Jerusalem.
JHS	<i>Journal of Hellenic Studies</i> . London.
JNG	<i>Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte</i> .
KST	<i>Kazı Sonuçları Toplantısı</i> , 1980-2017.
LBW	Le Bas, Philippe, and William Henry Waddington [LBW], <i>Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure ... pendant 1834 et 1844</i> . Paris 1847-1877. III, Part 5, <i>Inscriptions grecques et latines recueillies en Grèce et en Asie Mineure</i> (1870-1876); III, Part 6, ed. W. H. Waddington, <i>Inscriptions grecques et latines de la Syrie</i> (1870). Reprints: Hildesheim 1972 (Asia Minor), Rome 1968 (Syria).
LIMC	<i>Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae</i> .
NC	<i>Numismatic Chronicle</i> . London.
OGIS	<i>Orientis Graeci Inscriptiones Selectae</i> . Ed. W. Dittenberger. I-II. Leipzig 1903-1905.
Olba	<i>Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisi Araştırma Merkezi (KAAM) Yayınları</i> . Mersin.
PECS	R. Stillwell (Ed.), <i>The Princeton Encyclopedia of Classical Sites</i> , New Jersey 1976.
RBN	<i>Revue Belge de Numismatique</i> . Bruxelles.
RE	<i>Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft</i> . Stuttgart (München).
RN	<i>Revue Numismatique</i> .
SEG	<i>Supplementum Epigraphicum Graecum</i> . (1-25 Leiden 1923; 26-7 Alphen 1979-80; 28 vd. Amsterdam 1982-).
SNR	<i>Schweizerische Numismatische Rundschau. Revue Suisse de Numismatique</i> . Bern.
TAM	<i>Tutuli Asia Minoris</i> .
ZfN	<i>Zeitschrift für Numismatik</i> . Berlin.
ZPE	<i>Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik</i> . Bonn 1967-.

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Lykia Bölgesi'nin MÖ. 280'lerden MÖ. 197'ye kadarki tarihine tekabül eden Ptolemaioslar hakimiyeti nümismatik verilerle ele alınmıştır. Tezin Lykia bölgesi ve buradaki Ptolemaioslar hakimiyetini konu edinmesinden dolayı, coğrafi, tarihi ve nümismatik bilgi verici kısımlarında Lykia bölgesi ve nümismatik verilerin neredeyse tamamına tekabül eden ilk dört hükümdar dönemi esas odak noktası olmuştur. Komşu Karia bölgesinin de daha çalkantılı olmakla birlikte doğrudan Ptolemaioslar hakimiyetinde kalmış olması, Lykia'nınki ile örtüşen tarihsel bir zemine sahip olmasına neden olmuş, bu sebeple tez kapsamında bir araya getirilen malzeme söz konusu olduğunda Batı Karia'yı da içine alacak şekilde esneklik gözetilmiştir. Nümismatik malzemeyi, arkeolojik kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçenler, müze envanterlerinde yer alanlar oluşturmaktadır. Lykia özelinde derlenen tez kataloğuna dahil edilenler, Andriake, Arykanda, Gagai, Limyra, Patara, Rhodiapolis, Tlos kazıları ile Dereagzı ve Isthada yüzey araştırmalarında ele geçenler ile Fethiye Müzesi, Elmalı Müzesi ve Pamphylia'ya dahil olmasına rağmen hiç şüphesiz Lykia'dan gelen malzemeyi de kapsayan Antalya Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan sikkelerdir. Katalogta yer alan sikke sayısı 474'tür. Çalışmada, komşu Karia ve Pamphylia başta olmak üzere Pisidia ve Kilikia bölgesinin verilerinden de faydalanılmıştır. Mevzubahis sikkelerden tez içerisinde gerekli görülen yerlerde faydalanılmış, tamamı ise tezin "Ek" kısmında bir araya getirilmiştir.

Çalışmada ilk olarak Lykia bölgesinin tarihsel coğrafyası, siyasi tarihçesi, yürütülen bilimsel arkeolojik çalışmalar ile nümismatik malzemeyi konu eden çalışmalar tanıtılmıştır. Öte yandan ilk dört hükümdar döneminin krali darplarını kapsayan, darphaneler, reformlar, darp sistemi, sikke tipleri, lejantlar ve semboller, harfler ve monogramları baz alan hususlar aktarılmıştır. Küçük Asya'da ele geçen, müzelerde yer alan krali Ptolemaios sikkeleri de yayınlanan ve doğrudan çalışılan malzemeler ışığında bir araya getirilmiş, ardından istatistiki değerlendirme yapılmıştır. Bir araya getirilen tüm malzemenin sunduğu veriler ışığında ortaya çıkan duruma ilişkin salt nümismatik ve nümismatik malzemenin teyit ettiği ya da yanlışladığı hususları ihtiva eden tarihsel bir değerlendirme sunulmuştur.

Netice itibarıyla bu çalışmada ele alınan malzeme Ptolemaiosların Küçük Asya'nın güney batısındaki hakimiyetinin nümismatik açıdan analizinin yapılmasını mümkün kılmıştır. Dahası, son yıllarda giderek artan sayıda ortaya koyulan bilimsel çalışmalara Küçük Asya verileri ile katkı sunmak da bu sayede mümkün olmuştur. Hiç şüphesiz, mevcut neticelerin yanı sıra hala kesinliğe kavuşturulamamış meseleler için de kimi noktaların aydınlanmasına katkı

sağlanmıştır. Temelde Lykia, ona yardımcı bilhassa Karia verilerine binaen, bölgenin MÖ. 3. yüzyıldaki Mısır etkisinin yorumlanması da mümkün olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Lykia, Ptolemaios Krallığı, Hellenistik Dönem, Krali Sikkeler

SUMMARY

HEGEMONY OF PTOLEMAIC KINGDOM OVER LYCIA REGION IN THE LIGHT OF NUMISMATIC DATA

In this thesis, the Ptolemaic domination, which corresponds to the history of the Lycian Region from 280s BC to 197 BC., is discussed in the light of numismatic data. As the study deals with the Lycian region and the Ptolemaic domination there, in the geographical, historical, and numismatic informative sections, the focus has been Lycia and the reigns of the first four kings, which corresponds to almost all of the numismatic data. Although the neighboring Caria region was more turbulent, it was directly under the rule of the Ptolemies as well. This led it to have a historical ground that overlaps with that of Lycia. For this reason, when it comes to the numismatic material brought together within the scope of the thesis, a flexibility has been considered regarding Western Caria. The numismatic material here consists of those found in archaeological excavations and surface surveys, and those in the museum inventories. The thesis catalog has been compiled specifically for Lycia, and therefore included in the catalog are the coins found in the Andriake, Arykanda, Gagai, Limyra, Patara, Rhodiapolis, Tlos excavations and the Dereağzı and Istlada surveys, and in the inventory of Fethiye Museum, Elmalı Museum and Antalya Archaeology Museum-although included in Pamphylia, it undoubtedly includes material from Lycia. The total number of coins in the catalog is 474. In this study, the data of Pisidia and Cilicia regions, especially neighboring Caria and Pamphylia, are also used. The material in question contributed greatly to the interpretation of the Ptolemaic presence in Lycia. The mentioned coins are used in the sections found necessary in the thesis, and all of them have been brought together in the “Ek” section of the dissertation.

In this dissertation, firstly, the historical geography, political history of the Lycian region, scientific archaeological research and studies covering the numismatic material obtained there are introduced. Moreover, mints, reforms, iconography, legends, symbols, letters, and monograms which covers the regal issues of first four kings are presented. The regal Ptolemaic coins found in Asia Minor, during excavations or available in museum collections, have also been brought together in the light of published and/or directly studied materials. Then, a statistical evaluation is made based on this. In addition to a numismatic evaluation of the situation that emerges in the light of the data presented by all the material brought together, a historical evaluation including the points that the numismatic material confirms or falsifies is presented.

Consequently, the material discussed in this study made it possible to make a numismatic analysis of the Ptolemy's domination in the south-west of Asia Minor. Moreover, it has been possible to contribute to the scientific studies that have been put forward in an increasing number in recent years thanks to the data presented by Asia Minor. Undoubtedly, in addition to the current results, it has contributed to the enlightenment of some points that have not been clarified yet. Moreover, it has been possible to interpret the Egyptian influence of the region in the 3rd century BC, based on Lycian data, as well as Caria's, which contributed to it.

Keywords: Lycia, Ptolemaic Kingdom, Hellenistic Period, Regal Coins

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Lykia Bölgesi'nde MÖ. 3. yüzyılın ilk çeyreğinden MÖ. 197'ye kadar süren Ptolemaios Krallığı hakimiyetinin nümismatik verilerle değerlendirilmesi konu edilirken temel motivasyon kaynağı, son yıllarda oldukça zenginleşen literatüre rağmen Küçük Asya verilerinin neredeyse hiç yayınlanmamış olmasıdır. Sayın hocam Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger'e her şeyden önce beni bu konuya yönlendirdiği için teşekkür etmek isterim. Çalışma süreci oldukça keyifli bir biçimde ilerleyen bu konuyu daha iyi tahlil edilebilmesi adına komşu Karia ve Pamphylia başta olmak üzere Pisidia ve Kilikia bölgesinden temin edilebilen ya da halihazırda yayınlanmış bulunan malzemeden de faydalanılmıştır. Birinci derecede malzemeyi arkeolojik kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçenler, akabinde de müze envanterlerinde yer alan sikkeler meydana getirmektedir. Temel konunun Lykia bölgesi ve buradaki Mısır hakimiyeti olmasından ötürü, çalışmanın coğrafi, tarihi ve nümismatik bilgi verici bölümlerinde Lykia bölgesi ile hakimiyetin söz konusu olduğu, nümismatik verilere yansıdığı ilk dört hükümdar dönemi baz alınmıştır. Krali Ptolemaios dönemi sikkelerinin tanıtıldığı bölüme, dönemine ait neredeyse hiç buluntu ele geçmemesi nedeniyle V. Ptolemaios devri dahil edilmemiştir. Tez kapsamına dahil edilen malzemeyi Lykia bölgesi kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçmiş olanlar ile bölgenin en batısında konumlu Fethiye Müzesi, bir kuzey Lykia müzesi olan Elmalı Müzesi ve esasen Pamphylia'ya dahil olsa da Lykia'dan gelen malzemeyi de barındıran Antalya Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan örnekler meydana getirmektedir. Söz konusu malzemenin çalışılması sürecinde her türlü kolaylığı sağlayan ilgili müzelerdeki sorumlu araştırmacılara bu vesileyle bir kez daha teşekkür etmek isterim. Süreçte karşılaşılan zorluklara da değinmek gerekirse, Lykia'nın bir parçası olması nedeniyle hiç şüphesiz eldeki veriyi zenginleştirecek olan Meyis adasında yer alan Kastellorizo Arkeoloji Müzesi'nden maalesef gerekli izin temin edilememiştir. Netice itibarıyla eldeki malzeme ışığında katalogta listelenen sikke sayısı 474 olmuştur. Her ne kadar tezin ana konusunun dışında kalsa da özellikle Karia ve Pamphylia gibi komşu bölgelerdeki durumun hem nümismatik hem de tarihi bağlamda tahlil edilebilmesi, Lykia'daki durum ile karşılaştırılabilmesi için kazı ve yüzey malzemesi, müze envanterlerinde yer alan sikkeler ve yayınlanmış olan buluntular tezin "Ek" kısmında bir araya getirilmiştir. Burada tasnif ve tanzim edilen sikkelerden nümismatik ve tarihi çıkarımların her aşamasında faydalanılmıştır.

Tez kapsamında derlenen malzeme ile gerçek manada ilk defa Ptolemaiosların Küçük Asya'nın güney batısındaki hakimiyetlerinin nümismatik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Öte yandan, son yirmi yılda üzerine çok kıymetli çalışmalar yürütülen ve nümismatik kurguyu

baştan aşağı değiştiren çalışmalara Küçük Asya verileri ile katkı sunmak bu tez ile mümkün olmuştur. Burada sunulanların, ileride yapılacak çalışmalara temel oluşturması ümit edilmektedir. Tez kapsamında bir araya getirilen sikkeler nümismatik açıdan problem teşkil eden birçok hususun aydınlatılmasını sağlamış, kimi noktaların daha açık hale gelmesine yardımcı olmuştur. Dahası, malzemenin sunduğu veri bölge tarihinin genel bir değerlendirilmesinin yapılmasını da mümkün kılmıştır.

Bu çalışmanın başından itibaren her anlamda desteğini esirgemeyen, bilgisi ve deneyimi ile çalışmayı yönlendiren, bu süreçte her durumda yanımda olan ve çözüm önerileri çalışma azmimi pekiştiren kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger'e teşekkür ederim. Öte yandan, çalışmalarım sırasında yardımlarını ve fikirlerini esirgemeyen Catharine, C. Lorber'e, Alessandro Cavagna, Andrew Meadows, Thomas Faucher'e teşekkür ederim. Tezin içerisinde yer alan sikkelerin temininde yardımcı olan, sikkeleri benimle paylaşma nezaketinde bulunan Prof. Dr. Zeynep Çizmeli Öğün'e, Prof. Dr. Ahmet Tolga Tek'e, Doç. Dr. Hüseyin Köker'e, Doç. Dr. Hacer Sancaktar'a, Prof. Joachim Gorecki'ye, Öğr. Gör. Süleyman Bulut'a, Mehmet Şengül'e ve Arş. Gör. U. Ozan Usanmaz'a da ayrıca teşekkür etmek isterim. Tezimin tamamlanması için çaba ve ilgi gösteren çalışma arkadaşlarım Arş. Gör. Dr. Diren Çakılcı ve Arş. Gör. Dr. Abdullah Zararsız'a teşekkür ederim. Mensubu olduğum Akdeniz Üniversitesi, Tarih Bölümü başkanı Prof. Dr. Fahrettin Tızlak'a, mümkün kıldığı çalışma ortamı için minnettarım.

Ve elbette en büyük teşekkür, varlığıyla ilham veren eşim Damla'ya.

Ömer Tatar
Antalya, 2022

GİRİŞ

III. Aleksandros'un ölümünün ardından yaşanan süreçte tesis edilen, yıkılan veya ayakta kalabilen krallıklar tarafından darp edilen sikkelere dair nümismatik literatüründe önemli eserler erken dönemlerden itibaren üretilmiştir. Kimileri üzerine her daim gelişerek artan bir literatür bulunurken kimilerinin son yirmi yıllık süreçte tekrar popülerlik kazandığı görülmektedir. Krali Ptolemaios sikkelerini bu kapsama almak mümkündür. 20. yüzyılın başlarında üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmasına rağmen ilerleyen yıllardaki araştırmalar monografik eserler olmuş, 2000'li yıllardan itibaren ise konu üzerine mevcut bilgilerimizi büyük ölçüde değiştiren çalışmalar ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde Türkçe literatüre son yıllarda Küçük Asya'nın batı ve güneyine dair lisansüstü çalışmalarla önemli katkılar yapılmıştır. E. Şar'ın 2010 tarihli *Kilikia'da Ptolemaioslar*; S. Kılıç Aslan'ın 2012'de tamamladığı *Ptolemaiosların Küçükasya Politikası* ve son E. Özer'in 2019 tarihli *Ptolemaiosların Küçük Asia ve Ege Politikası (M.Ö. 305-30)* başlıklı çalışmaları epigrafik temelli tarih tezleridir. Buna rağmen, Antik Çağ'ın her devrinde büyük önem arz etmiş olan Küçük Asya'nın, Mısır egemenliğine tabi güney kıyılarının nümismatik verileri karanlıkta kalmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın en temel maksadı söz konusu malzemenin derlenip bir araya getirilmesi, ortaya çıkan verinin nümismatik ilmi ve bölge tarihi açısından kullanılmasıdır.

1. Krali Ptolemaios Nümismatiği Araştırmaları ve Çalışmaları

Hellenistik dönem krallıklarının darp ettikleri sikkeler üzerine hem temel referans kaynağı olabilecek hem de monografik nitelikte geniş bir literatür mevcuttur. Bunlardan Ptolemaios Krallığı'nın darp ettiklerine dair ise 1800'lü yılların sonlarında C. W. Huber tarafından kaleme alınan 1867 tarihli "Zur alten Numismatik Aegyptens II" ve 1868 tarihli "Berenike II, Königin und Gemahlin des Ptolemaeus III Euergetes I" ve H. Brugsch'in 1889 tarihli "Die Lösung der altägyptischen Münzfrage" ve "Das altägyptische Goldewicht" makaleleri öncül monografik çalışmalar arasındadır. İlk katalog çalışması ise British Museum koleksiyonunun konu edildiği, R. S. Poole'nin 1883 yılında çıkan, *Catalogue of Greek Coins in the British Museum: The Ptolemies, Kings of Egypt* başlıklı eseridir. Bunların hemen ardından temel kaynak 20. yüzyılın hemen başlarında J. N. Svoronos tarafından kaleme alınmıştır. *Ta Nomismata tou Kratous ton Ptolemaion* başlıklı bu oldukça kıymetli çalışma, yayınlandığı 1904 yılından sonra yüz yılı aşkın bir süre temel referans kaynağı olmuş, bu krallığın sikkelerine ilişkin pek çok yayında temel alınmıştır. İlerleyen yıllarda, krali

Ptolemaios sikkeleri üzerine çok sayıda yayın bilim dünyasına sunulmuştur. Konunun tekrar popüler olmasını sağlayan ise 1980 yılında Kilikia’da ele geçen definedir. Meydancikkale-Gülner’da ele geçen ve içerisinde krali Ptolemaios gümüşlerinin de bulunduğu definenin ele alındığı A. Davesne ile G. Le Rider tarafından yayına hazırlanan *Gulnar II: Le Trésor de Meydancikkale (Ciicie Trachée, 1980)* başlıklı kitap, özellikle değerli madenden sikkelerin yeni bir kronolojiye oturtulmasında öncül rol oynamıştır. Takip eden süreçte Kıbrıs, Suriye ve Fenike coğrafyasındaki krali sikkelerin varlığının konu edildiği pek çok yayın mevcuttur. 2012 yılında Aleksandreia’da ele geçen sikkelerin yayınlandığı *Les monnaies des fouilles du Centre d’Etudes Alexandrines* bandının içerisinde “Les monnaies lagides” başlıklı bölümde krali Ptolemaios sikkelerine yer veren O. Picard ve T. Faucher tarafından ele alınmıştır. Kazı buluntuları ışığında bronz krali darpları seri ve emisyonlar özelinde tasnif ve tanzim ederek bu alandaki en kıymetli çalışmalardan birini ortaya koymuşlardır. Bu sayede konu üzerine yepyeni bir iskelet oluşmuştur. T. Faucher’in doktora tezini kitaplaştırdığı, 2013 tarihli *Frappier monnaie: La fabrication des monnaies de bronze à Alexandrie sous les Ptolémées* adlı eserde bilhassa krali bronzların darbındaki safhaları kullanılan yöntem ve malzeme özelinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Söz konusu darpları hem altın ve gümüş hem de bronzlar özelinde kapsamlı bir biçimde ele alarak, gelişen ve değişen literatür ışığında yeniden kurgulayan C. C. Lorber olmuştur. 1990’lı yıllardan itibaren krali darplar üzerine, aralarında “Large Ptolemaic Bronzes in Third-Century Egyptian Hoards”, “Development of Ptolemaic Bronze Coinage in Egypt”, “A revised chronology for the coinage of Ptolemy I”, “Dating the portrait coinage of Ptolemy I” başlıklı makalelerin yer aldığı yirminin üzerinde çalışma kaleme alan yazar, değerli madenden ve bronzdan olanları ayrı ayrı ele aldığı iki ciltten müteşekkil, 2018 senesinde çıkan *Coins of the Ptolemaic Empire* kitabında ilk dört hükümdar dönemi darplarını güncel literatür ışığında tekrar ele almıştır. Bu kaynak, literatürün gelişmesinde ve bugünkü halini almasını sağlayan pek çok yayın ile birlikte bu tezin ihtiva ettiği nümismatik malzemenin değerlendirilmesinde birincil rol oynamıştır.

Tezin esas konusunu teşkil eden Lykia özelinde ise oldukça kısıtlı bir literatür söz konusudur. İlk olarak, R. H. J. Ashton 2002 yılında, 1990’lı yılların başında ziyaret ettiği Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer alan krali Ptolemaios sikkelerini yayınlamış, darphane atıfları ve sirkülasyon üzerine kısa bir değerlendirme sunmuştur. Mevcut diğer iki yayın 2021 yılında, D. S. Lenger ve E. Dünder tarafından kaleme alınan “Attestation of a Ptolemaic Garrison in the Light of Coins: Tepecik Settlement at Patara, Lycia” ile 2022 yılında yayınlanan “A Ptolemaic Hoard from Patara” başlıklı makalelerdir. Bu yayınlardan ilkinde, Patara kentinde

yer alan Tepecik mevkiinin bir garnizona ev sahipliği yapmış olması sikke buluntuları ışığında bir kez daha doğrulanmıştır. Diğer yayının konusunu ise 2018 yılında mevzubahis mevkide ele geçen krali altın definesi teşkil etmiştir.

2. Konu ve Kapsam

Krallığın merkezi konumundaki Mısır'ın yanı sıra, Libya ile Suriye-Filistin kıyılarını kapsayan coğrafyaları baz alan bu önemli bilimsel çalışmalar ışığında Ptolemaios sikkelerine dair mevcut nümismatik bilgilerde önemli değişiklikler olmuştur. Öte yandan, bilhassa son on yıl içerisinde baştan aşağı yenilenen, dönem ve darphane atıflarına ilişkin yeni öneriler getirilen krali Ptolemaios sikkeleri, Küçük Asya'nın güney batısı söz konusu olduğunda ise geri kalanı kadar teferruatlı bir değerlendirmeye tabi tutulamamıştır. Ptolemaios Krallığı tarafından darp edilmiş olan, Anadolu kazılarında ve definelerde ele geçerek kayıt altına alınan, müze koleksiyonları ile özel koleksiyonlarda yer alan sikkelerin henüz bilimsel bir çalışmanın konusunu oluşturmamış olması söz konusu krallığa ait sikkelere ilişkin bölge özelinde bilgi eksikliğine neden olmaktadır. Bunda temel sebep, hakimiyet tesis edilen Karia ve Lykia kazı ve müze malzemesinin konu edildiği yayınların azlığıdır. Ashton'ın yukarıda bahsedilen 2002 tarihli makalesi ve K. Konuk'un "The Ptolemaic coins in the Bodrum Underwater Archaeology Museum" çalışması, Küçük Asya'ya dair bilinenlere temel teşkil etmiştir. Bu nedenle, Lykia bölgesi özelinde belirlenen bu tez kapsamında Patara ve Limyra gibi önemli Lykia kentlerinin ve Antalya Arkeoloji Müzesi gibi bölgenin en önemli müzelerinden birinin malzemesinin ilk defa yayınlanması, Fethiye ve Bodrum Sualtı müzelerinin ise güncel malzemesinin tasnif edilmesi, bunun yanı sıra verilerin yine henüz yayınlanmamış Aydın, Muğla, Milas, Marmaris, Burdur ve Isparta gibi komşu kent müzelerinin malzemesi ile zenginleştirilerek bir araya getirilmesi hem sikkelerin bilim dünyası ile paylaşılmasına hem de yeni çıkarımların yapılarak problemleri hususlara yeni açıklamalar getirilmesini mümkün kılmıştır. Dahası, birinci derecede askeri varlığı ve hareketliliği ortaya koyan bronz sikkeler vasıtasıyla Lykia bölgesinin MÖ. 3. yüzyıl tarihini de ele almak ve Ptolemaios işgali hakkındaki sahip olunan bilgilerin sağlamasını yapmak fırsatı doğmuştur. Dolayısıyla, söz konusu verilerin literatüre yapacağı katkı potansiyeli bu konunun ele alınmasında birincil rol oynamıştır.

Çalışmanın kapsamı ise coğrafi olarak Lykia bölgesi olarak tayin edilmiştir. Burada temel nedenler D. S. Lenger'in yayına hazırladığı Patara kazı sikkelerinin içerisindeki krali Ptolemaios darplarının dikkate değer varlığı ile Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonundakilerin hiç yayınlanmamış olması, Fethiye Müzesi'ndekilerin ise yayınlanan malzeme sayesinde bilinen önemidir. Komşu Karia bölgesinin de doğrudan Ptolemaioslar hakimiyetinde kalmış olması, Lykia'nınki ile örtüşen tarihsel bir zemine sahip olması nedeniyle

malzeme özelinde kapsam Batı Karia'yı da içine alacak şekilde esnek tutulmuştur. Lykia'daki Ptolemaios varlığını yorumlarken mevzubahis materyal oldukça büyük fayda sağlamıştır. Benzer şekilde Pamphylia da böylesi bir değerlendirmeye tabi tutulmuş, bilhassa sikke sirkülasyonunun değerlendirilmesi ve bölgeler arası karşılaştırma yapma fırsatı doğmuştur. Böylesi bir karşılaştırmayı olabildiğince geniş tutabilmek ve ortaya konulacak değerlendirme ve izahatleri de benzer şekilde azami seviyede tutmak için diğer bölgelerin verileri de esas itibari ile yayınlananlar özelinde bir araya getirilmiştir. Konunun tarihsel sınırları ise bölgenin Mısır krallığının hakimiyetine girdiği I. Ptolemaios Soter dönemi ile kaybedildiği V. Ptolemaios Epiphanes arası dönem olarak belirlenmiştir. Burada, nümismatik veriler ışığında tarihsel değerlendirmenin sunulduğu sonuç bölümünde bölgenin ilk defa ele geçirilmeye çalışıldığı, I. Ptolemaios'un henüz satraplığına tekabül eden MÖ. 4. yüzyılın sonları ile Seleukoslara kaybedildiği MÖ. 197 ve hemen sonrası olarak tayin edilmiştir. Nümismatik bilgi verici ikinci bölümde ise sınır IV. Ptolemaios dönemi olarak belirlenmiştir. Zira her ne kadar IV. Ptolemaios dönemine tarihlenen çok az sikke olsa da kralın döneminde bölgenin doğrudan Mısır egemenliği altında bulunması ve bu durumun yorumlanmasında bu dönemin aktarılması uygun görülmüştür. Öte yandan, MÖ. 202 yılında tahta çıkan ve hükümdarlığının beşinci yılında Küçük Asya'nın güney ve güney batısının Seleukoslara kaybedildiği V. Ptolemaios dönemi ikinci bölüme dahil edilmemiştir. Burada temel sebep Lykia'da V. Ptolemaios dönemine tarihlenen yalnızca 1 adet sikke tespit edilebilmiş olmasıdır.

Tezin içeriğine gelecek olursak, çalışma beş ayrı bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Lykia bölgesi ve burada yürütülen bilimsel arkeolojik çalışmaların tanıtılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bölgenin tarihsel coğrafyası, tarihçesi, bölgede yürütülen bilimsel araştırmalar ve bölge nümismatiğine ilişkin, bölgede ele geçen malzemeyi esas alarak ortaya konulmuş olan çalışmalar aktarılmıştır.

İkinci bölümde, bölge hakimiyetinin tesis edildiği ve sürdürüldüğü ilk dört hükümdar döneminin krali darplarına dair bilgi verilmiş, kısa değerlendirmeler sunulmuştur. Burada, dönemin darphaneleri, sikkelerin darbında takip edilen reformlar ve neticesinde oluşan darp sistemi, krallığın siyasi ve dini politikalarının doğrudan yansıması olan sikke tipleri, kullanılan lejantlar ve son olarak serileri emisyonlara ayıran semboller, harfler ve monogramlar tanıtılmıştır. Yalnızca krali sikkeler kapsama dahil edilmiş olup, literatürde “*municipal*” olarak geçen sivil nitelikteki darplara değinilmemiştir. Bu bölüm, darpların kullanım ömrünü uzatan kontrmarklara ilişkin bilgi verilmesi ile sona ermektedir. Bilgi verici ve tanıtıcı bir niteliğe sahip olan bu bölüm, Ptolemaios sikkelerine dair Türkçe literatürün yok denecek kadar az olması nedeniyle önemlidir.

Tezin üçüncü bölümünde Küçük Asya’da ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri bir araya getirilmiş, istatistiki bir değerlendirme sunulmuştur. Burada, bilimsel arkeolojik kazılar ile yüzey araştırmaları, bilimsel geziler ve seyyahların aktardıkları, defineler ve müze malzemesi bir araya getirilmiştir. Lykia bölgesi söz konusu olduğunda, bölge kazılarında ve/veya yüzey araştırmalarında ele geçen sikkeler üzerinde büyük ölçüde ya doğrudan çalışılmış ya da kazılarda nümismatik malzemedan sorumlu araştırmacıların aktardığı bilgiler kullanılmıştır. Müze malzemesini meydana getiren Fethiye Müzesi, Elmalı Müzesi ve Antalya Arkeoloji Müzesi envanterlik sikkeleri üzerinde doğrudan çalışmak mümkün olmuştur. Komşu bölgelerde yürütülen kazılarda ele geçenler için ise yayınlanmış olan malzemenin yanı sıra yine sorumlu araştırmacılardan temin edilen bilgiler kullanılmıştır. Müze malzemesi söz konusu olduğunda özellikle Ptolemaios hakimiyetinin benzer bir örüntü takip ettiği Karia bölgesinin müzelerinin önemli bir kısmında çalışmak mümkün olmuştur. Bunlar Aydın, Muğla, Milas, Marmaris ve Bodrum Sualtı müzeleridir. Pamphylia’da ise Antalya Arkeoloji Müzesi dışında Side ve Alanya müzelerinin envanterlerinde yer alan krali sikkeler, Pisidia’da da bölgenin en önemli iki müzesi olan Burdur ve Isparta müzelerinin envanterlerinde yer alanlara yer verilebilmiştir. Tezin bölgesel limitleri göz önünde bulundurularak Küçük Asya’nın geri kalanı için esas itibari ile yayınlanmış olan malzeme bir araya getirilmiştir.

Dördüncü bölümde Lykia bölgesi kazılarında, yüzey araştırmalarında bulunan ve müzelerinde muhafaza edilen krali Ptolemaios sikkeleri kataloglanmıştır. 474 adet sikkeden meydana gelen katalog Andriake, Arykanda, Gagai, Limyra, Patara, Rhodiapolis, Tlos kazıları ile Dereazgı ve Işlada yüzey araştırmalarında ele geçenler ve Fethiye, Elmalı ve Antalya müzelerinde muhafaza edilenlerden müteşekkildir. Sikkeler öncelikli olarak konu üzerinde kapsamlı ilk çalışma olan J. N. Svoronos’un *Ta Nomismata tou Kratous ton Ptolemaion* ile en güncel çalışma olan, C. C. Lorber’in *Coins of the Ptolemaic Empire* eseri baz alınarak referanslandırılmıştır. Ek olarak, krallığın başkenti Aleksandreia darbı sikkelere burada ele geçen buluntuların bilim dünyası ile paylaşıldığı *Les monnaies des fouilles du Centre d’Etudes Alexandrines* başlıklı eserin krali Ptolemaios sikkeleri bölümünü kaleme alan O. Picard-F. Faucher’dan ilave referans verilmiştir. Sikkelerin dönemi, darp tarihi ve darp yerine ilişkin üst başlıkta Lorber’in kataloğu dikkate alınmıştır. Yazarın çalışmasında ilk dört hükümdar dönemi ele alındığından ve V. Ptolemaios’tan başlayarak krallığın son hükümdarı VII. Kleopatra’ya uzanan sürecin konu edildiği eser henüz piyasaya çıkmadığından, V. Ptolemaios ve sonrası döneme ait sikkeler için bu konudaki en güncel kaynak olan W. Weiser’in *Katalog ptolemaischer Bronzemünzen der Sammlung des Instituts für Altertumskunde der Universität zu Köln* eseri referanslar arasındadır. Öte yandan, Lorber’in 2022 yılı içerisinde piyasaya

ıkması beklenen söz konusu eserinden benimle paylaştığı yeni ve güncel referanslar da Weiser ile birlikte kullanılmıştır.

Tezin beşinci ve son bölümünde ise katalog sikkeleri özelinde ortaya çıkan duruma ilişkin nümismatik ve tarihsel bir değerlendirme sunulmuştur. Burada ilk olarak bir genel istatistiki değerlendirme yapılmış, ardından çeşitli nümismatik çıkarımlar ortaya konulmuştur. Var olan görüşlerin bir sağlamasının yanı sıra yeni ve güncel literatüre rağmen darp yerlerine ilişkin problematik ortadan kalkmamış olan kimi emisyonlar için yeni öneriler paylaşılmış, yeni darphane nerileri getirilmiştir. Bölüm Lykia bölgesinde krali Ptolemaios sikkelerinin dolaşımı üzerine değerlendirmeler ile sona ermektedir. Bu bölümde, katalog malzemesinin yanı sıra Küçük Asya'nın genelinden toplanan malzemedен de istifade edilmiştir. Tarihsel değerlendirme bölümünde ise Lykia'nın Mısır hakimiyetine girme sürecinden, Seleukos'ların idaresine geçişine uzanan tarihsel seyire dair ortaya koyulan olgu ve olayların nümismatik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LYKIA BÖLGESİ

1.1. Lykia'nın Tarihsel Coğrafyası

Antik dönemde batıda Karia, doğuda Pamphylia bölgelerine komşu olan Lykia, günümüzde Türkiye'nin güney batı ucunda, Teke Yarımadası olarak bilinen, Batı Toroslar'ın bir kısmını içine alan, Fethiye Körfezi ile Antalya Körfezi arasındaki coğrafyayı tanımlar. Akdeniz'e doğru uzanan yarımada, kuzeyde Akdağ (Kragos) ve Elmalı ovası ile sınırlanır.¹

Arrianos'un (*Anab.* I. 24. 5) aktardığı üzere, bölgenin kuzeyi ile Pisidia'nın güneyinde kalan dağlık coğrafyayı tanımlayan ve Büyük Phrygia'ya dahil olan Milyas², Pers hakimiyet döneminde Lykia'nın bir parçası olmuştur.³ Erken Hellenistik dönem hakkında bilgi veren Arrianos (*Anab.* III. 6. 6) Lykia ile Tauros arasında bir kuzey bölgenin varlığından da bahseder. Strabon (XIII. 4. 17) bölgenin kuzey sınırını, daha önce Kibyra'nın da dahil olduğu bir tetrapolisin parçası olan ancak Murena tarafından MÖ. 82'de Lykia'ya dahil edilen⁴ Boubon ve Balbura olarak belirtir.⁵ Bu sınır, bölgenin erken imparatorluk dönemindeki kuzey sınırıdır. Ptolemaios da (V. 3) kuzey yerleşimleri Boubon, Balbura ve Oinoanda'yı Lykia kentleri arasında sayar.

Geç Klasik dönem itibari ile bölgenin batısındaki ilk kent Karia sınırında yer alan Daidala ile komşu olan Telmessos⁶, doğudaki son Lykia kenti ise Pamphylia'nın başlangıcı olan Olbia'nın güneyindeki Phaselis'tir.⁷ Phaselis'i Pamphylia'nın batıdaki son kenti olarak⁸ sayan, bölge kentlerini Lykia denizi olarak adlandırdığı Pamphylia sınırından başlayarak doğu batı istikametinde sıralayan Plinius (*Nat.* V. 26-28) da Lykia'nın batı sınırını Telmessos olarak verirken, kuzeydeki kentler arasında Oinoanda, Balbura ve Bubon'u da sayar.

¹ Bayburtluoğlu 1982, s. 5-6; Bean 1997a, s. 21; Brandt-Kolb 2005, s. 17-18; Çevik 2015, s. 19-26.

² Bölge hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hall 1986; Zimmermann 2000c, s.v., "Milyas", s. 195; Işık 2015.

³ Ayrıca bkz. Sevin 2001, s. 136; Keen-Hansen 2004, s. 1138.

⁴ Murena'nın bölgedeki faaliyetleri hakkında bkz. Arslan 2010, s. 323-323.

⁵ Ayrıca bkz. Ruge 1927, s.v., "Lykia", s. 2270; Zimmermann 1999c, s.v., "Lykia", s. 560; Keen-Hansen 2004, s. 1138; Blum 2016, s. 139. Tetropolisin bir diğer üyesi olan Oinoanda da söz konusu dönemde Lykia'ya bağlanmış olmalıdır, bu hususta bkz. Arslan 2010, s. 324, dn. 1302.

⁶ Scyl. 100; Strab. XIV. 3. 1-2; 4; Liv. XXXVII. 16; Arr. *Anab.* I. 24. 4. Ayrıca bkz. Ruge 1927, s.v., "Lykia", s. 2271; Bean 1997a, s. 39; Sevin 2001, s. 136; Flensted Jensen 2004, s. 1108; Keen-Hansen 2004, s. 1138; Çevik 2015, s. 21; Blum 2016, s. 137.

⁷ Strab. XIV. 3. 9; 4. 1; Liv. XXXVII. 23; Mela I. 82; Ptol. V. 3. Ayrıca bkz. Ruge 1927, s.v., "Lykia", s. 2271; Zimmermann 1999c, s.v., "Lykia", s. 559; Sevin 2001, s. 136; Keen-Hansen 2004, s. 1138. Pseudo-Skylaks (Scyl. 100) da Phaselis'i Lykia kenti olarak belirtmesine rağmen bölgenin sınırlarını Perge'ye kadar uzatır.

⁸ Mela (I. 79) ve Dionysios Periegetes (855) de Phaselis'i bir Pamphylia kenti olarak sayar. Phaselis'in coğrafi aidiyeti hakkında bkz. Tüner Önen 2008, s. 52-54.

Roma hakimiyetinde Lykia, MÖ. 43'te imparator Claudius döneminde eyalet halini almıştır. Patara'da ele geçen ve MS. 46 yılına tarihlenen yol anıtına göre bu dönemde bölgenin sınırları batıda, Fethiye Körfezi'nin batısında konumlu Kapudağı Yarımadası üzerindeki Lydai, kuzeyde Boubon ve Balboursa, doğuda ise bugünkü Çamyuva'daki Idyros yerleşimidir. Bey Dağları'nın kuzeydoğusundaki Trebenna ve Kelbessos kentleride bölge sınırları içerisindeydi.⁹ MS. 70 yılında ise doğusundaki Pamphylia ile birleştirilmiş, Roma idari sistemi içerisinde *Lycia et Pamphylia* adıyla tek bir eyalet meydana getirilmiştir.¹⁰

Modern araştırmalar ve kaynaklar ışığında Lykia bölgesini Boncuk Dağları (Antikragos), Akdağ ve Bey Dağları (Masikytos) ile doğal ve sosyal yapısı biçimlenen Batı, Orta, Doğu ve Kuzey Lykia olmak üzere 4 ayrı coğrafi başlık altında ele almak mümkündür.

Bölgenin batı sınırındaki ilk yerleşim bugünkü Fethiye ilçesi sınırları içerisinde yer alan Telmessos kentidir.¹¹ Telmessos'un güneyinde Karymlessos, Lebissos, Perdikia ve Kalabantia gibi küçük ölçekli yerleşimler mevcuttur. Buranın doğusunda, Batı Torosların bir uzantısı olan, Kalkan'ın kuzeyinden, Korkuteli'nin kuzey batısına kadar uzanan ve Batı Lykia'yı doğuda sınırlayan, antik dönemde Kragos, bugünkü adıyla Akdağ'ın¹² batısında konumlu Pinara, Sidyma, Tlos, Ksanthos ve kıyıda Patara yerleşimlerinin yer aldığı, Eşen Çayı ile beslenen kuzey-güney doğrultulu Ksanthos Vadisi yer alır.¹³ Bölgenin en önemli akarsuyu konumundaki Eşen Çayı, Seki ve Alagöz Çay olmak üzere iki ana kola ayrılır.¹⁴

Vadinin doğusu, bugünkü Kaş ile Demre ilçeleri arasında, batıda Antiphellos, doğuda Myra kentleri ile sınırlanan bölge Orta Lykia coğrafyasıdır. Kıyı hattında Antiphellos, Aperlai, Apollonia, Teimiussa, Simena, Tyberissos ve Andriake kentleri ile Megiste ve Dolichiste ada yerleşimleri bulunur. Kıyıdan içeride, Phellos, İsinde, Kandyba, Kyaneai, Koma, Trysa, Myra ve Arykanda daha kuzeyde yer alan Orta Lykia yerleşimleridir.¹⁵ Myra'nın güneydoğusunda denize dökülen, bugünkü adıyla Demre Çayı, antik dönemde Myros, bu bölgenin en önemli nehridir.¹⁶

Doğu Lykia'nın ilk kenti, Toçak Dağı'nın güney yamacında yer alan Limyra, son kenti ise Phaselis'tir. Finike kıyılarından Gelidonya Burnu'na, oradan da Tekirova'ya kadar uzanan sahil şeridi ile iç kesimlerde Korydalla, Rhodiapolis, Gagai, Atrasas ve Olympos kentleri yer

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Onur 2016a; 2016b.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ruge 1927, s.v., "Lykia", s. 2275; Jameson 1965; Hellenkemper-Hild 2004, 96 vd; Brandt-Kolb 2005; İplikçioğlu 2016, s. 62-66.

¹¹ Ruge 1927, s.v., "Lykia", s. 2271; Bean 1997a, s. 39; Flensted Jensen 2004, s. 1108; Keen-Hansen 2004, s. 1138; Çevik 2015, s. 21; Blum 2016, s. 137.

¹² Takmer 2002, s. 35; 41; Hellenkemper-Hild 2004, s. 83.

¹³ Bean 1997a, s. 67-93; Sevin 2001, s. 138-140; Çevik 2015, s. 21; Blum 2016, s. 137.

¹⁴ Onur 2002, s. 56; Hellenkemper-Hild 2004, s. 89.

¹⁵ Bean 1997a, s. 95-145; Sevin 2001, s. 143-145; Çevik 2015, s. 21; Blum 2016, s. 137-138.

¹⁶ Onur 2002, s. 55; Hellenkemper-Hild 2004, s. 89-90.

alır. Kaş'tan, Bucak'ın güneyine kadar uzanan, Lykia'nın ikinci en yüksek dağı olan Bey Dağları'nın¹⁷ güney doğusundan itibaren kuzey doğu doğrultusunda Idebessos, Akalissos, Kithanaura, Typallia, Kosara, Lykai, Kadrema, Kelbessos ve Trebenna gibi irili ufaklı yerleşim alanları da söz konusudur.¹⁸ Bey Dağları ile doğusundaki Tahtalı, Teke Dağı ve Çürük Dağı silsilesi arasında kalan Alakır Vadisini oluşturan Alakır Çayı Doğu Lykia'nın en önemli akarsuyudur.¹⁹

Batıda, Boncuk Dağları üzerindeki Altınyayla bölgesi, güneydoğuda ise Alacadağ ve Gülmez Dağı ile sınırlanan²⁰ Elmalı ovası arasında kalan coğrafi alan Lykia'nın kuzey bölümünü meydana getirir. Milyas'ın güney kolunda, Avlan Gölü'nün kuzeyinde konumlanan Podalia ile batısında Khoma, Elmalı ilçesi yakınlarındaki Akarassos, ilçenin kuzey batısında Boncuk Dağları üzerinde, Kabalia içerisindeki Boubon, Balboursa ve daha güneydeki Oinoanda kuzey Lykia'da yer alan yerleşimler içerisinde yer almaktadır.²¹ Elmalı Ovası'nı besleyen Aedesa, bugünkü Akçay Nehri, Akdağ'ın doğusundan doğar, güneyde Avlan Gölü ile birleşir.²²

1.2. Genel Lykia Tarihçesi

Lykia'nın, Paleolitik Dönem'den başlayarak sürekli biçimde insan varlığına ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Yerleşime dair en erken buluntuları Kuzey Lykia bölgesinden Elmalı Ovası verirken, burada Karain Mağarası'nda insan geçmişi MÖ. 160.000'e kadar gitmektedir.²³ Bu dönemde temel yerleşim alanlarını ise daha düşük rakımda, kıyıya yakın yerler oluştururken buzul çağının MÖ. 12.000 civarında sona ermesi sonrasında dair buluntu sunan yerlerin başında Antalya Körfezi'nin batı kıyısındaki Beldibi kaya sığınağı ve Belbaşı Mağarası ile Ksanthos vadisindeki Girmeler ve Arsaköy mağaraları gelmektedir. Burada Paleolitik dönemin yanı sıra Mezolitik ve Neolitik evrelere dair de kalıntılar ele geçmiştir ve mevzu bahis kalıntılar ışığında Girmeler'de Neolitik sonundan Erken Tunç Çağı'na, Arsaköy yaşam alanında ise Kalkolitik'ten yine Erken Tunç Çağı'na değin insan varlığının devam ettiği düşünülmektedir.²⁴ Daha ziyade bölgenin merkez ve kuzeyinde yer alan ve yoğunlaşan, açık yerleşmeleri gösteren höyüklerin yerleşim tarihi ise Geç Neolitik devre tekabül eden MÖ. 7. binyıla kadar uzanmakta, Erken Tunç Çağı'nda giderek artmış görünmektedir ve Akçay, Hacimusalar, Bağbaşı, Karataş bu

¹⁷ Takmer 2002, s. 35; Hellenkemper-Hild 2004, s. 84.

¹⁸ Bean 1997a, s. 147-157; Sevin 2001, s. 145-147; Çevik 2015, s. 22; Blum 2016, s. 138-139.

¹⁹ Onur 2002, s. 53-54; Hellenkemper-Hild 2004, s. 90.

²⁰ Takmer 2002, s. 41.

²¹ Bean 1997a, s. 159-180; Sevin 2001, s. 148; Hellenkemper-Hild 2004, s. 78; Çevik 2015, s. 23; Bachmann 2016a, s. 350; Blum 2016, s. 139.

²² Onur 2002, s. 57-58; Hellenkemper-Hild 2004, s. 87.

²³ Taşkiran 2006, s. 764-765; Becks 2016, s. 27.

²⁴ Taşkiran 2006, s. 762; Çevik 2015, s. 27-30; Becks 2016, s. 28-30.

yerleşimler arasındadır.²⁵ Avşar Tepesi, Gölbaşı Tepesi, Tlos ve Patara ise MÖ. 5 ila 3. bin arasında iskân gördüğü anlaşılan en erken güney yerleşimleri arasındadır.²⁶

Kuzey Lykia'da Elmalı Ovası, bölge adına MÖ. 2. bin yıla ait yerleşime dair yegâne kanıtları Karataş ve Hacimusalar höyükleri ile sunar.²⁷ Yazılı kaynaklar ise arkeolojik buluntulara kıyasla daha zengin bir yapıya işaret eder.²⁸ Bölgenin, esas itibari ile Hitit ve Mısır metinlerinden müteşekkil çeşitli antik Yakındoğu kaynaklarında MÖ. 14. asırdan itibaren Lukka olarak adlandırıldığı görülürken, bu Hititçe tabire karşın halk kendisini ise yerel dilde Trmmlı olarak ifade etmiştir.²⁹ Yunan yazılı kaynaklarında ise bölge ve bölge halkının tarihinin mitolojik anlatılar ile harmanlandığı görülmektedir.³⁰ Buna göre Lykialıların kökeni Girit'e dayanır, kardeşi Minos'a karşı giriştiği iktidar mücadelesini kaybeden Sarpedon Asya'ya gelir ve beraberindekilerle bölgeye yerleşir.

Lykia bölgesinde Hellen kolonizasyonu ise Arkaik Dönem'e tesadüf eder. MÖ. 7. yüzyıldan itibaren bölgenin batı kıyılarında görülmeye başlanır. Başta Phaselis ve Olympos olmak üzere Gagai, Korydalla ve Rhodiapolis gibi kimi kentlerin Rhodos adasından gelen kolonistler tarafından kurulduğu bilinmektedir.³¹ Arkaik Dönem'in ikinci yarısına geldiğimizde, MÖ. 546'da Sardeis'in düşmesiyle Lydia Krallığı'nın sahip olduğu toprakların Pers egemenliğine girmesi, o dönemde bağımsız olan Lykia bölgesinin de Pers hakimiyetine girmesine neden olmuşsa da burada Pers idari varlığının çok da baskın olmadığı özerk bir yapı tesis edilmiş, esas itibari ile Persler bölgenin yönetimini halihazırda bölgede var olan yerel hanedanlıklara bırakmıştır.³² MÖ. 6. yüzyılın ikinci yarısına tekabül eden bu zaman zarfında bölgede Ksanthos merkezli beyliğin hâkim olduğu anlaşılmaktadır.³³ Perslerin, MÖ. 5. yüzyılın ilk çeyreğinde Yunanistan üzerine seferlerinin başarısız olması neticesinde Küçük Asya'nın batı kentleri kısa süreli bir özgürlük dönemi yaşarken, Atinalı komutan Kimon'un MÖ. 460'lı

²⁵ Çevik 2015, s. 30; Becks 2016, s. 30-31.

²⁶ Çevik 2015, s. 33; Becks 2016, s. 33. Tlos'un Orta Kalkolitik'te yerleşim gördüğüne dair güncel analiz için bkz. Korkut-Takaoğlu-Sezgin 2019. Söz konusu dönemlerde bölgenin ticari ilişkileri bağlamında bir analizi için bkz. Takaoğlu 2016.

²⁷ Becks 2016, s. 33-34.

²⁸ Hitit ve Mısır kaynakları ışığında MÖ. 2. bin yılda Lykia bölgesi için bkz. Savaş 2006, 679-684; Gander 2016, s. 88-90. Geç Tunç Çağı için ayrıca bkz. Bryce 1986, s. 4-10.

²⁹ Mevzubahis metinler ışığında Lukka-Lykia ilişkisi hakkında bkz. Des Courtils 2001b, 126-127; Savaş 2006; Gander 2016, s. 80-88. Trmmlı adlandırması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gander 2016, s. 90-93. Tunç Çağı Lykia'sı için ayrıca bkz. Des Courtils 2001b; Çevik 2015, s. 30-32.

³⁰ Hom. *Il.* VI. 179-183; Hdt. I. 173; Apollod. *bibl.* 2. 2. 1. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bryce 1986, s. 11-23; Des Courtils 2001b, 124; Bönsch Meyer 2016.

³¹ Hellenkemper-Hild 2004, s. 96. Ayrıca bkz. Keen 1998, s. 233-235; Tüner Önen 2008, s. 58-59; 90; Çevik 2015, s. 33-34. Doğu Lykia'nın hemen ötesinde Pamphylia sınırında ise koloni hareketlerinin MÖ. 11. asıra kadar uzandığı anlaşılmaktadır, bu hususta bkz. Tüner Önen 2008, s. 93-94.

³² Hdt. I. 174-175. Ayrıca bkz. Bryce 1986, s. 99-103; Bean 1997a, s. 26; Keen 1998, s. 71-75; Hellenkemper-Hild 2004, s. 96-97; Çevik 2015, s. 35; Kolb 2016, s. 38; Schuler 2019b, s. 68. Daha ziyade güney ve kıyı bölgelerde etkili olmuş olan, MÖ. 6. ve 5. yüzyılda hakimiyet sürmüş hanedanlar hakkında bkz. Kolb 2016, s. 38-39; 44-45.

³³ Hdt. I. 176. 3. Ayrıca bkz. Keen 1998, s. 76-82; Kolb 2016, s. 38-39; Schuler 2019b, s. 68.

yılların başında gerçekleştirdiği seferle Pers hakimiyetinin sona erdiği Lykia kentleri dönemin baskın kuvveti Atina'nın liderlik ettiği Attika Delos Deniz Birliği'ne mensup olmuştur.³⁴ Ksanthos'un başı çektiği hanedanların özerk nitelikteki etkinliği ise sürmüştür, yak. MÖ. 480-440 arası bölgede en etkin figür Kuprilli'dir.³⁵ Lykia kentlerinin Attika Delos Deniz Birliği'nden yak. MÖ. 430/429 itibari ile ayrıldıkları anlaşılmaktadır.³⁶ MÖ. 404 yılında, Peloponnesos Savaşı'nın Atina'nın Spartalılara yenilmesi ve birliğin ortadan kalması ile sonuçlanmasını takiben Lykia yeniden Pers hakimiyetine girer, hanedanların egemen olduğu özerk yapı bu dönemde de devam eder.³⁷ MÖ. 4. yüzyılın ilk çeyreğinde Lykia beylerinden Perikle oldukça güçlü bir etkiye sahip hale gelmiştir. Ksanthos merkezli gücün azaldığı MÖ. 370'li yıllarda Limyra'da hakimiyet sahibidir.³⁸ Önce Doğu Lykia'dan sorumlu Pers komutanı Mithrapata'yı ardından da Batı Lykia'yı kontrol eden diğer komutan Arttumpara'yı saf dışı bırakarak kontrolü altına aldığı Lykia'da tümüyle kendine tabi bir krallık tesis etmeye niyetlenmişse de Küçük Asya'nın batısında ve güneyinde patlak veren Satrap İsyanı'na karşı harekete geçen Pers kuvvetlerine direnememiş, bu olay neticesinde Lykia'da hanedanlık sistemine son verilerek satrap Hekatomnidler sülalesinden Maussolos hem Karia'nın hem de Lykia'nın hâkimi olarak tayin edilmiştir.³⁹ Bu yeni düzende bölge kentleri bir hanedanlık etrafında kümelenen yapıdan sıyrılarak kent devletleri niteliği kazanmıştır.⁴⁰

Değinildiği üzere bölge Geç Klasik dönemde Hekatomnidlerin hakimiyet sahasına dahildir. Hellenistik döneme geçiş sürecine bakıldığında Lykia, III. Aleksandros'un MÖ. 334 yılında başlayan Asya Seferi neticesinde Pers Krallığı'nın elinde bulunan Küçük Asya'nın diğer bölgeleri gibi kısa süre içerisinde Makedon hakimiyetine girmiştir. Halikarnassos kentinin ele geçirilmesiyle düşen Karia bölgesinde egemenliğin tesisini takiben MÖ. 334/333 kışında Lykia kıyıları boyunca ilerleyen III. Aleksandros, Telmessos, Pinara, Ksanthos, Patara ve Phaselis'in aralarında bulunduğu otuzdan fazla Lykia kentini herhangi bir büyük direnişle karşılaşmadan hakimiyeti altına almıştır.⁴¹ Bu dönemde Lykia'nın kontrolü, Makedon kralının tayin ettiği

³⁴ Diod. 11.60.4. Ayrıca bkz. Bryce 1986, s. 103-108; Bean 1997a, s. 26; Keen 1998, s. 98-107; Çevik 2015, s. 37; Kolb 2016, s. 44; Schuler 2019b, s. 69. Lykia kentlerinin birliğe dahil olma sürecine dair ayrıntılı bilgi için bkz. Keen 1998, 97-111. Lykia bölgesinin Klasik Çağ boyunca Hellenler ve Perslerle olan ilişkileri üzerine bkz. Childs 1981.

³⁵ Kuprilli ve MÖ. 5. yüzyılda bölgede egemen olmuş hanedanlıklar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bryce 1982; Keen 1998, s. 112-118. Ayrıca bkz. Debord 1999, s. 310-312.

³⁶ Bu hususta bkz. Keen 1998, s. 118-124; Borchhardt 1999a, 12.

³⁷ Bryce 1986, s. 108-111; Bean 1997a, 26-27; Keen 1998, s. 136-147; Çevik 2015, s. 38; Schuler 2019b, s. 70.

³⁸ Keen 1998, s. 154-170.

³⁹ Bryce 1986, s. 111-114; Keen 1998, s. 171-174; Hellenkemper-Hild 2004, s. 97; Çevik 2015, s. 38-39; Kolb 2016, s. 45; Schuler 2016, s. 46; Schuler 2019b, s. 70-71.

⁴⁰ Schuler 2016, s. 46; Schuler 2019b, s. 71. Lykia bölgesinde hanedanlık sistemine müteakip *polis* yapısı üzerine bkz. Daems 2020, s. 117-120; Wörrle 2021, s. 119-120.

⁴¹ Plut. *Alex.* XVII. 3; Arr. *Anab.* I. 24. Makedon kralının Lykia'daki ilerleyişi hakkında bkz. Keen 1996, s. 110-116. Ayrıca bkz. Bean 1997a, s. 27; Debord 1999, s. 449-450; Schuler 2016, s. 47; Schuler 2019b, s. 72-73.

Nearkhos'tadır.⁴² III. Aleksandros'un MÖ. 323'teki ölümünün ardından Küçük Asya halefler arasında yaşanan güç mücadelelerine sahne olurken Lykia Antigonos Monophthalmos'a verilen hakimiyet sahasında yer almaktadır.⁴³ Buna rağmen bölge her daim diğer halef komutanların, özellikle de Mısır satrabı Ptolemaios'un ilgisine maruz kalmıştır. Ptolemaios MÖ. 309/308'de güçlü donanmasıyla bilhassa Lykia sahillerinde Phaselis'i, iç bölgede Ksanthos'u Karia'nın bir kısmı ile birlikte etkisi altına almıştır.⁴⁴ Ancak bu süreçte daimî bir hakimiyet tesis edilememiştir. Güçlü bir donanma ile Kıta Yunanistan'ına kadar ilerleyen Ptolemaioslar⁴⁵, Kassandros ve Antigonos Monophthalmos'un oğlu Demetrios'a karşı girişilen muharebelerden mağlup çıkarak elindeki toprakları kaybetmiştir.⁴⁶ Lykia, Antigonos'un MÖ. 301'deki Ipsos Muharebesi'ndeki ölümünün ve hakimiyetinin sona ermesinin ardından, Batı Küçük Asya'nın büyük bölümü gibi Lysimakhos'un hakimiyetine girmiş görünmektedir.⁴⁷ Ancak Lysimakhos'un da etkinliği görece istikrarsız ve kısa süreli olmuştur. MÖ. 305'te Mısır'da krallığını ilan eden I. Ptolemaios Soter'in hükümdarlık döneminin sonlarına doğru, MÖ. 3. yüzyılın ilk çeyreğinde bölge nihai olarak Mısır hakimiyetine girmiştir.⁴⁸ Bu tarihten itibaren, II., III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde söz konusu egemenlik devam etmiş, V. Ptolemaios döneminin başlarında bölge yeniden el değiştirmiştir. Ptolemaios'ların Lykia'daki varlığı ve etkinliği başta Telmessos, Patara ve Limyra gibi kıyı ile bağlantısı kuvvetli yerleşimlerde kendini gösterirken bunların yanı sıra Arykanda, Tlos ve Ksanthos gibi iç yerleşimlerde de ateste edilmiştir.⁴⁹

Yaklaşık bir asırlık Ptolemaios hakimiyetinin ardından Lykia tıpkı Küçük Asya'nın büyük bölümü gibi Beşinci Suriye Savaşı'nı (MÖ. 202-195) müteakip, MÖ. 197/196 yılında

⁴² Nearkhos'un MÖ. 328 yılında III. Aleksandros tarafından Baktria'ya çağırıldığı düşünülmektedir. Nearkhos ve kısa süreli Lykia satraplığı hakkında bkz. Sekunda 1997, s. 219-221; Debord 1999, s. 161-162; Heckel 2006, s. 171-173. Nearkhos'un halefler döneminde Antigonos'un yanında yer aldığı, MÖ. 319 civarı Lykia'da donanmasıyla etkili olduğu anlaşılmaktadır, bkz. Dündar-Rauh 2017, s. 576-577.

⁴³ Diod. 18.3; Curt. X. 10. 1-4; Iust. XIII. 4. 10-25. Ayrıca bkz. Sartre 2003, s. 25-26; Anson 2014, s. 26; Capdetrey 2022, s. 32.

⁴⁴ Diod. 20.27. Ayrıca bkz. Bagnall 1976, s. 89-91; Hölbl 2001, s. 19-20; Meadows 2006, s. 463; Grabowski 2013, s. 64; Grabowski 2019, s. 30-31; Capdetrey 2022, s. 108-112.

⁴⁵ Diod. 20.37.1.

⁴⁶ Meadows 2006, s. 462-463; Meadows 2012, s. 115; Grabowski 2013, s. 64; Capdetrey 2022, s. 108-116.

⁴⁷ Bu döneme dair ayrıntılı bilgi için bkz. Lund 1992, s. 80-106; Capdetrey 2022, s. 123-147. Lykia'da Lysimakhos'un etkinliği üzerine ayrıca bkz. Meadows 2012, s. 127.

⁴⁸ Bölgede Ptolemaios hakimiyetinin tesisine dair kesin bir tarihlendirme halihazırda yapılabilmemiş değildir. Konu üzerine güncel genel görüş MÖ. 280'lerin sonuna, dolayısıyla II. Ptolemaios'un hükümdarlığının ilk yıllarına işaret etse de bunun geç bir tarih olduğu fikri de erken yayınlara istinaden mevcuttur. Bu hususta farklı görüşler ışığında ayrıntılı bilgi için bkz. Bagnall 1976, s. 105-110; Wörrle 1977; 1978; Hölbl 2001, s. 38; Meadows 2006; Meadows 2012; Grabowski 2013, s. 64-67; Wörrle 2021; Capdetrey 2022, s. 147-156.

⁴⁹ Wörrle 1978; Meadows 2006; Baker-Thériault 2013; Cavalier-Des Courtis 2013; Schuler 2019b, s. 73-74; Wörrle 2021; Zimmermann 2021.

Seleukos kralı III. Antiokhos'un hakimiyetine girmiştir.⁵⁰ Ancak bu egemenlik oldukça kısa sürmüştür. Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Karia'yı hakimiyet altına alan III. Antiokhos Pergamon toprakları için de bir tehdit halini alınca sürece Roma da dahil olmuştur.⁵¹ MÖ. 190 Magnesia Muharebesi'nde Seleukosların Roma-Pergamon ittifakına yenilmesiyle, MÖ. 188 tarihli Apameia Barış Antlaşması'nın neticesinde Lykia'nın hakimiyeti Roma tarafından Karia ile birlikte Rhodos'a verilmiştir.⁵² Bölgedeki Rhodos etkinliği de benzer şekilde kısa süreli olmuştur.⁵³ İlerleyen süreçte Roma ile Rhodos'un ilişkilerinin zayıflaması, ağır siyasi ve mali yüklenme girişimlerden ötürü Lykialıların Rhodos hakimiyetine direnmesi gibi sebeplere binaen MÖ. 167 yılında Lykia, Rhodos'un pek de kuvvetli bir biçimde tesis edilememiş olan etkisinden çıkar, Roma Senatosu'nun kararı ile bir birlik çatısı altında bir araya getirilmiş, özgür bir politik yapı kazanır.⁵⁴ Bölge kentlerinin bir araya gelerek ortak bir biçimde tesis ettikleri bu yönetim yapısı Lykia Birliği olarak varlık bulur. MÖ. 1. yüzyılın ilk çeyreğinde Pontos kralı VI. Mithridates'in Roma'ya karşı giriştiği savaşlarda Asya eyaletinin önemli bir kısmında hakimiyet kurmasına karşın Lykia Birliği, özgürlüklerine kavuşmalarında en temel etken olan Roma'nın yanında hareket etmiştir.⁵⁵ Bu süreçte Lykia Birliği, tıpkı kendisi gibi Pontos kralının karşısında savaşan Rhodos'a da yardım sağlamıştır.⁵⁶

MÖ. 1. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Birliğin Roma ile olan ilişkilerinin kuvvetlenmesine vesile olan bir olay yaşanmıştır. J. Caesar'ın Aleksandreia kentinde yardıma ihtiyaç duyduğu bir anda Lykia'nın gönderdiği askeri yardım MÖ. 46 yılında Roma ile Birlik arasında yeni bir anlaşmanın yapılmasına neden olmuştur.⁵⁷ Takip eden zaman diliminde, Roma'nın bir imparatorluk halini alma sürecinde yaşanan olaylarda her daim merkeze sadık kalmış, Caesar'ın öldürülmesiyle patlak veren iç savaşlarda önce Brütüs'ün karşısında, ardından da M. Antonius'un karşısında olmuştur.⁵⁸ Birlik, Roma İmparatorluğu'nun tesisini müteakip giderek daha da Roma'ya tabi bir hal almıştır. MS. I. yüzyılın ilk yarısının büyük bir

⁵⁰ Polyb. XXXI. 7; Liv. XXXIII.19; App. *Mithr.* 9. Ayrıca bkz. Bean 1997a, s. 27; Ma 2003a; Sartre 2003, s. 49-50; Schuler 2016, s. 47; Grabowski 2019, s. 36; Schuler 2019a, s. 19; Schuler 2019b, s. 74-75. Epigrafik belgeler ışığında analiz için bkz. Wörrle 2011, s. 384-387.

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sartre 2003, s. 49-52; Taylor 2013, s. 135-151; Schuler 2019a, s. 19-20.

⁵² Polyb. XXX. 5; Strab. XIV. 3. 10. Ayrıca bkz. Bean 1997a, s. 27-28; Bresson 1998, s. 66-77; Sartre 2003, s. 58-59; Çevik 2015, s. 38; Schuler 2016, s. 47; Schuler 2019a, s. 20; Schuler 2019b, s. 75-76.

⁵³ Adanın yak. MÖ. 189-167 arası Lykia hakimiyetine dair bkz. Zimmermann 1993.

⁵⁴ Lykia Birliği'nin tesisi süreci hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Troxell 1982, 9-13; Sculer 2016, s. 48-49. Birliğin siyasi ve idari yapısı üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Jameson 1980; Behrwald 2000. Birliğin sikke darbu için bkz. Troxell 1982

⁵⁵ Arslan 2002, s. 119 vd.; Sartre 2003, s. 229-230; Arslan 2007, s. 151; 156-157; Çevik 2015, s. 42; Schuler 2016, s. 55; Schuler 2019b, s. 79-80.

⁵⁶ Arslan 2002, s. 121-123; Arslan 2007, s. 183-184; Schuler 2019b, s. 80.

⁵⁷ Çevik 2015, s. 43; İplikçioğlu 2016, s. 61-62; Schuler 2016, s. 56. Günümüze ulaşabilmiş, bronz bir levha üzerinde yazılı söz konusu anlaşmaya dair ayrıntılı bilgi için bkz. Mitchell 2005.

⁵⁸ Sartre 2003, s. 234; Hellenkemper-Hild 2004, s. 102-103; Çevik 2015, s. 43; Schuler 2016, s. 57-58; Schuler 2019b, s. 80-81.

bölümünde özerk yapısını korumakla beraber Lykia bölgesi önce MS. 43'te imparator Claudius döneminde artık bir imparatorluk valisine -Quintus Veranius- tabi hale gelmiş, ardından Vespasianus devrinde yak. MS. 70'te, halihazırda bir Roma eyaleti olan Pamphylia ile birleştirilmiş ve bu iki bölge *Lycia et Pamphylia* adı ile tek eyalet halini almıştır.⁵⁹

1.3. Lykia Bölgesi'nde Yapılan Bilimsel Araştırmalar

19. yüzyıldan itibaren arkeoloji meraklısı gezgin ve seyyahların dikkatini ve ilgisini çeken Lykia'da, gerçek anlamda bilimsel arkeolojik araştırmalar 20. yüzyılın ortalarından itibaren başlamış ve bu tarihten sonra bölgede çok sayıda sistematik arkeolojik kazı, kurtarma kazısı, yüzey ve saha araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Önemli arkeolojik, epigrafik ve nümismatik sonuçlara ulaşmamızı sağlayan bu bilimsel faaliyetler alfabetik bir düzen takip edilerek aşağıda ele alınmıştır. Lykia genelinde yürütülen araştırmalar ve su altı araştırmaları ise listenin sonunda yer almaktadır.

1.3.1. Adrasan

Adrasan (Çavuşköy) mahallesi, Antalya ili Kumluca ilçesine bağlı, Gelidonya Burnu'nun yak. 15 km kuzeydoğusunda, Olympos antik kentinin yak. 13 km güneybatısında, doğal liman olma özelliğine sahip bir yerleşimdir.⁶⁰

Adrasan'da 2000 yılı kasım ayında gerçekleştirilen yol yapım çalışmaları sırasında antik kalıntılara rastlanması üzerine 15 Kasım-7 Aralık 2000 tarihleri arasında Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nce, nekropol alanı olduğu tespit edilen mevkide bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Yürütülen çalışmalarda elde edilen materyaller söz konusu alanın MÖ. 1. yüzyıl sonlarındaki kullanımına dair veriler sunmuştur.⁶¹

1.3.2. Antiphellos

Antiphellos, Antalya iline bağlı Kaş ilçesi sınırları içerisinde, Meis (Megiste) Adası'nın kuzeydoğusunda yer alan, ilçe merkezinde ve onun uzandığı yarımada üzerinde kalıntıları bulunan antik bir yerleşmedir.⁶²

⁵⁹ Hellenkemper-Hild 2004, s. 104-105; Çevik 2015, s. 43; Schuler 2016, s. 58; İplikçioğlu 2016, s. 60-65; Kolb 2019; Zimmermann 2019, s. 84-86. *Stadiasmus Provinciae Lyciae* güzergâh anıtının sunduğu bilgilere istinaden son dönem çalışmalar ışığında Lykia'nın MS. 43'te tek başına bir eyalet statüsü aldığı, eyaletin başkentinin Patara olarak tayin edildiği anlaşılmıştır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. İplikçioğlu 2008b; Işık 2011b; İplikçioğlu 2016; İşkan 2016.

⁶⁰ Yerleşim alanı için bkz. Tosun 2001, s. 51; Hellenkemper-Hild 2004, s. 469-470; AKE-8 2005, s. 68-73; Çevik 2008a, s. 52-53; Çevik 2015, s. 463-465.

⁶¹ Bkz. Tosun 2001, s. 52-58.

⁶² Kent için bkz. Hirschfeld 1894a, s.v., "Antiphellos", s. 2523; Jameson 1974b, s.v., "Antiphellos", s. 49-50; Bean 1976a, s.v., "Antiphellos", s. 64; Bayburtluoğlu 1982, s. 52; Kirsten 1985; Akurgal 1989, s. 491-492; Zimmermann 1996, s.v., "Antiphellos", s. 782-783; Bean 1997a, s. 95-100; AKE-4 2004, s. 16-24; Hellenkemper-Hild 2004, s. 435-439; Çevik 2015, s. 292-295.

Yerleşim yerinde ilk bilimsel çalışma 1953 yılında, F. J. Tritsch başkanlığında yapılan kısa süreli kazıdır.⁶³ Antiphellos'ta daha sonraki arkeolojik çalışmalar kentin tiyatrosu üzerinedir. 2000 ve 2009 yıllarında, Antalya Müze Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen kurtarma kazılarının yanı sıra yapıda restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiş olup 2011 yılında tamamlanmıştır.⁶⁴

1.3.3. Aperlai

Aperlai antik kenti, bugün Antalya ili sınırları içerisinde, bağlı bulunduğu Kaş ilçesinin güneydoğusunda bulunan Sıcak Yarımadası üzerinde yer alır.⁶⁵

Aperlai antik kentinde henüz arkeolojik bir kazı yapılmamış, yürütülen bilimsel arkeolojik çalışmalar yüzey araştırması biçiminde ve kentin limanı özelinde yoğunlaşmıştır. Söz konusu yerleşimde ilk sistematik çalışmalar 1996 yılında, Prof. Robert L. Vann ile Prof. Robert L. Hohlfelder başkanlığındaki bir ekip tarafından başlatılmış, yüzey araştırmaları 1996-2000 yılları arasında aynı ekip tarafından sürdürülürken, beşinci sezonun tamamlandığı 2001 yılı araştırmalarına R. L. Vann başkanlık etmiştir.⁶⁶ Daha sonra, Kekova bölgesinde yer alan limanlar üzerine çalışmalar yürüten Doç. Dr. Erdoğan Aslan tarafından da 2009 yılında kent limanında bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir.⁶⁷

1.3.4. Arykanda

Arykanda antik kenti, Antalya sınırları içerisinde, Bey Dağları'nın (Masikytos) güneyinde, Finike ile Elmalı ilçelerini birbirine bağlayan kuzey-güney doğrultulu karayolu üzerinde, Finike ilçesine bağlı Arif köyünün kuzeydoğusunda yer alır.⁶⁸

Arykanda antik kentinde ilk bilimsel araştırmalar Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu tarafından yapılmıştır. Lykia bölgesinde yeni çalışma sahaları tespit etmek amacıyla 1970 senesinde gerçekleştirilen bilimsel geziler sonrası Bayburtluoğlu 1971 yılında kentte arkeolojik kazılara başlamıştır.⁶⁹ Kazı çalışmaları 2012 yılına değin 40 yıl boyunca Bayburtluoğlu

⁶³ Bkz. Tritsch-Dönmez 1953.

⁶⁴ Akyol-Kadioğlu-Demirci 2011, s. 23.

⁶⁵ Kent için bkz. Hirschfeld 1894b, s.v., "Aperlai", s. 2698; Jameson 1974c, s.v., "Aperlai", s. 51-52; Bean 1976b, s.v., "Aperlai", s. 67-68; Bayburtluoğlu 1982, s. 48; Bean 1997a, s. 105-107; Hohlfelder-Vann 1998; AKE-4 2004, s. 90-95; Hellenkemper-Hild 2004, s. 443-446; Hohlfelder 2005; Aslan 2010b, s. 261-264; Çevik 2010b, s. 218-221; Aslan 2011a, s. 40-42; Çevik 2015, s. 324-327.

⁶⁶ Söz konusu çalışmalar için bkz. Vann-Hohlfelder 1998; 1999; Vann-Hohlfelder-Sullivan 2001; Vann-et al. 2002; Leadbetter-Vann-Hobbs 2003.

⁶⁷ Bkz. Aslan 2010a.

⁶⁸ Kent için bkz. Hirschfeld 1896, s.v., "Arykanda", s.1497; Jameson 1974a, s.v., "Arykanda", s. 60-62; Bayburtluoğlu 1976, s.v., "Arykanda", s.98; Bayburtluoğlu 1982, s. 26-29; Knoblauch-Witschel 1993, s. 229-262; Bean 1997a, s.141-146; Schuler 1997, s.v., "Arykanda", s.70; Bayburtluoğlu 2003c; Hellenkemper-Hild 2004, s. 457-459; AKE-8 2005, s. 138-153; Çevik 2015, s. 415-417; Sancaktar 2019, 11.

⁶⁹ Görkay 2012, s. 313.

başkanlığında yürütülmüştür.⁷⁰ 2011 yılından itibaren görevi Doç. Dr. V. Macit Tekinalp başkanlığındaki bir ekip devralmış ve halen devam ettirmektedir.⁷¹

1.3.5. Balboursa

Balboursa, Burdur ili, Altınyayla ilçesinin güneybatısında, Burdur-Muğla il sınırının kuzeybatısında konumlu, bugünkü Çölkayık mevkinde, Asar Tepe olarak bilinen yükselti üzerinde yer alır.⁷²

Ören yerinde ve çevresinde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar 1985-1993 yılları arasında, Dr. John J. Coulton idaresinde yapılan yüzey araştırmalarıdır.⁷³

1.3.6. Bayındır Tümülüsleri

Bayındır Tümülüsleri, Antalya'nın Elmalı ilçesinin kuzeyinde, Elmalı-Korkuteli yolunun kuzeybatısında yer alan Bayındır Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.⁷⁴

Pek çok kaçak kazının yapıldığı ören yerinde bilimsel arkeolojik çalışmalar Antalya Arkeoloji Müzesi adına, K. Dörtlük başkanlığındaki bir ekip tarafından kurtarma kazıları şeklinde 1986-1989 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.⁷⁵

1.3.7. Beldibi-Şapel ve Mezarlık Alanı

Beldibi mahallesi, Antalya ilinin Kemer ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Mahallede konumlu şapel ile mezarlık kalıntıları ise yerleşimin Çifteçeşmeler mevkiindedir.⁷⁶

Kaçak kazılar neticesinde ortaya çıktığı anlaşılan bu yapılara yönelik 2008 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü idaresinde bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.⁷⁷

⁷⁰ 1971-2012 yılları arasında yürütülen kazılar için bkz. Bayburtluoğlu 1980; 1983; 1984a; 1985a; 1986a; 1987; 1988; 1989; 1991; 1992; 1993; 1994; 1995; 1996; 1999; 2003a; 2003b; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Bayburtluoğlu-Tekinalp 2012. Ayrıca bkz. Mellink 1972c, s. 179; 1973b, s. 181; 1975b, s. 211; 1977, s. 301; 1979, s. 338; 1980b, s. 510; 1983, s. 436-437; 1985b, s. 561; 1987, s. 18; 1989b, s. 120; 1990, s. 142; 1991, s. 143; 1992, s. 138; 1993b, s. 122; Gates 1994, s. 265; 1995, s. 234-235; 1996, s. 314-315; 1997, s. 282; Yildirim-Gates 2007, s. 315-316; Bayram 2008, s. 42; Gökay 2012.

⁷¹ 2012-2018 yılları arasında yürütülen çalışmalar için bkz. Tekinalp-Gerçek 2014, s. 20-25; Tekinalp-Sancaktar-Seviç 2018, s. 15-22; Tekinalp-et al. 2019.

⁷² Kent için bkz. Ruge 1896, s.v., “Balbura”, s. 2819-2820; Bean 1976c, s.v., “Balbura”, s. 139; Bean 1997a, s. 171-175; Thomsen 1997, s.v., “Balbura”, s. 419; Coulton 2012a; 2012b; Wagstaff-Coulton-Erdentuğ 2012; Çevik 2015, s. 249-251.

⁷³ Yürütülen çalışmalar için bkz. Coulton 1986; 1987; 1988; 1992; 1993; 1994; 1998. Ayrıca bkz. Mellink 1989b, s. 121; 1992, s. 138; 1993b, s. 122; Gates 1995, s. 235.

⁷⁴ Ören yeri için bkz. Dörtlük 1990; Çevik 2015, s. 271-274.

⁷⁵ Çalışmalar için bkz. Dörtlük 1988; 1989. Ayrıca bkz. Mellink 1990, s. 140.

⁷⁶ Büyükyörük-Samur 2009, s. 179.

⁷⁷ Bkz. Büyükyörük-Samur 2009.

1.3.8. Bey Dağları

Bey Dağları (Masikytos), Antalya'nın batısında, Teke Dağlık Bölgesi olarak adlandırılan coğrafi alanda yer alan Boncuk Dağları (Antikragos), Akdağ (Kragos) ve Görece Dağı'nın oluşturduğu silsilenin bir parçasıdır.⁷⁸

Bey Dağları yüzey araştırmaları, henüz kapsamlı bir arkeolojik bir çalışmanın konusu olmamış yerleşimlere yönelik olarak 2002 yılında, Prof. Dr. Nevzat Çevik başkanlığındaki bir ekip tarafından başlatılmıştır. Saha araştırmalarına 2007 yılından itibaren Prof. Dr. İsa Kızıgut başkanlık etmiş, çalışmalar 2013 yılı sezonu araştırmaları ile sona ermiştir.⁷⁹ Yüzey araştırmaları kapsamında haritalama ve envanterleme faaliyetleri yürütülen yerleşimler arasında Neapolis, Kelbessos, Trebenna, Kosara, Lykai, Gedelma, Kithanaura, Sıçan Adası (Nessos Lyrnateia) ve Mnara bulunmaktadır.

1.3.9. Bonda

Bonda, Antalya ili Finike ilçesine bağlı Boldağ mahallesi sınırları içerisinde, Gökliman koyunun kuzeyindedir.⁸⁰

Yerleşimde ilk arkeolojik araştırmalar 1994 yılında Prof. Thomas Marksteiner başkanlığında başlamış, yüzey araştırmaları 1994-1999 yılları arasında devam etmiştir.⁸¹ Kentte 2013 yılında Banu Yener Marksteiner idaresinde, Limyra kentinin teritoryumuna yönelik araştırmalar kapsamında yeni bir yüzey araştırması yürütülmüştür.⁸²

1.3.10. Boubon

Boubon, Burdur'un Gölhisar ilçesinde, Denizli-Burdur il sınırının doğusunda, bugünkü İbecik köyü sınırları içerisinde.⁸³

Yoğun şekilde kaçak kazılara maruz kalan kentte, ilk olarak 1967'de Burdur Müzesi'nce bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.⁸⁴ Ardından 1990 yılında Burdur Müzesi başkanlığında, Prof. Dr. Jale İnan'ın bilimsel danışmanlığını yaptığı bir kurtarma kazısı daha yürütülmüştür.⁸⁵ Son olarak 1993 yılında yine müze idaresinde bir kurtarma kazısı yapılmıştır.⁸⁶

⁷⁸ Bey Dağları için bkz. Ruge 1930, s.v., "Mas(s)ikytos", s. 2154; Jahn 1970; Takmer 2002; Hellenkemper-Hild 2004, s. 82-84.

⁷⁹ 2002-2013 arası çalışmalar için bkz. Çevik-et al. 2004; 2005; Çevik 2005; Çevik-et al. 2006; Çevik 2006; Çevik 2007; Çevik-et al. 2007; Çevik-Kızıgut-Bulut 2007b; Çevik 2008b; Çevik-et al. 2008; Kızıgut-et al. 2008; 2009; Kızıgut-Bulut-Çevik 2009b; Kızıgut 2010; Kızıgut-Akalın 2010; 2011; Kızıgut 2012c; Kızıgut-Akalın 2012; Kızıgut 2013b. Ayrıca bkz. Yıldırım-Gates 2007, s. 316; Kızıgut 2015.

⁸⁰ Kent için bkz. Hellenkemper-Hild 2004, s. 490; Marksteiner 2004a, s. 273-274; 278-279; Marksteiner 2006b, s. 444-447; Çevik 2015, s. 402-403.

⁸¹ Yürütülen çalışmalar için bkz. Marksteiner 2004a. Ayrıca bkz. Marksteiner 2000.

⁸² Bkz. Demirel-Yener Marksteiner-Hülnden 2014.

⁸³ Kent için bkz. Ruge 1897, s.v., "Bubon", s. 933; Bean 1976t; Bean 1997a, s. 169-171; Çevik 2015, s. 252-255.

⁸⁴ Mellink 1969b, s. 216; Ekinci 1995, s. 333.

⁸⁵ Bkz. İnan 1993.

⁸⁶ Bkz. Ekinci 1995.

1.3.11. Çaltılar Höyük

Çaltılar Höyük, Muğla'nın Seydikemer ilçesinin kuzeydoğusunda, kuzey-güney istikametli Antalya-Fethiye karayolunun batısında, adını aldığı Çaltılar Köyü sınırları içerisinde yer alır.⁸⁷

Höyükte ilk kapsamlı bilimsel çalışmalar yüzey araştırması biçiminde, Doç. Dr. Nicolette Momigliano başkanlığındaki ekip tarafından 2008 yılında başlatılmıştır. Araştırma faaliyetleri 2009-2010 ve 2013 yıllarında Momigliano başkanlığında devam etmiştir.⁸⁸ 2020 yılı ile birlikte, Prof. Dr. Ayşegül Aykurt'un başkanlığında arkeolojik kazı faaliyetlerine başlanmıştır.

1.3.12. Demre Aziz Nikolaos Kilisesi

Geç Antik dönem ve Orta Çağ'da Myra kentine bağlı olan Aziz Nikolaos Kilisesi, bugün Antalya ilinin Demre ilçesi sınırları içerisinde yer alır.⁸⁹

Kilise'de arkeolojik kazılar 1989 yılında başlamış olup, 1989-2009 yılları arasında çalışmalara Prof. Dr. S. Yıldız Ötüken başkanlık etmiştir.⁹⁰ 2 yıllık aranın ardından 2012 yılında, Antalya Arkeoloji Müzesi'nce, Prof. Dr. Sema Doğan'ın bilimsel danışmanlığında kazı ve restorasyon faaliyetleri tekrar başlamıştır. Söz konusu çalışmalar 2014 yılından beri Doğan başkanlığında devam etmektedir.⁹¹

1.3.13. Dereağzı

Dereağzı ören yeri, Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı, bugünkü Dirgenler köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.⁹²

Dereağzı'nda sistematik çalışmalar ilk olarak 1967-1968'de James Morganstern başkanlığında yürütülmüş, ören yerindeki kilisede araştırma ve temizlik faaliyetleri icra edilmiştir. 1974-1975 ve 1979-1981 yıllarında ise, yine Morganstern idaresinde, yerleşim alanındaki kale yapısına yönelik saha araştırmaları gerçekleştirilmiştir.⁹³

⁸⁷ Yerleşim alanı için bkz. Hellenkemper-Hild 2004, s. 494; Aksoy 2015; Çevik 2015, s. 252.

⁸⁸ 2008-2012 yılları arasında yürütülen araştırmalar için bkz. Momigliano-et al. 2010a; 2010b; 2011a; 2011b; 2013; Greaves-et al. 2015.

⁸⁹ Yapı hakkında bkz. Peschlow 1975; Bean 1997a, s. 132-134; Ötüken 2006b; Doğan 2014a, 25-112; Doğan 2016; Doğan 2018.

⁹⁰ 1989-2009 arası çalışmalar için bkz. Ötüken 1991; 1992; 1994a; 1994b; 1995; 1996; 1997; 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2003; Ötüken-Karakaya-Türker 2004; Ötüken 2005; Ötüken-Çorağan-İşler 2005; Ötüken 2006a; Ötüken-Armağan 2006; Ötüken 2007; Ötüken-Fındık 2007; Ötüken 2008; Ötüken-Fındık 2008; Ötüken 2009; Ötüken-Fındık 2009; Ötüken 2010; Ötüken-Çorağan Karakaya-Fındık 2010; Ötüken 2011; Doğan 2014a, s. 113-116; Doğan-Fındık 2018. Ayrıca bkz. Bayram 2008, s. 84-85.

⁹¹ Söz konusu yıllara ilişkin çalışmalar için bkz. Doğan 2013; Doğan-Bulgurlu-Fındık 2014; Doğan 2014b; Doğan-Fındık-Bulgurlu 2015; 2016a; 2016b; 2017; 2018; 2019.

⁹² Yerleşim için bkz. Morganstern 1993; Hellenkemper-Hild 2004, s. 716-718; Çevik 2015, s. 346-349.

⁹³ Bkz. Morganstern 1968a; 1968b; Morganstern-Stone 1970; Morganstern 1981. Ayrıca bkz. Mellink 1969b, s. 226; 1972c, s. 187; 1975b, s. 222; 1976b, s. 267; 274; 288; 1980b, s. 510; 1982, s. 576. Yerleşime yönelik daha önceki çalışmalar hakkında bkz. Morganstern 1993, s. 71.

1.3.14. Dolikhiste (Kekova Adası)

Dolikhiste antik kenti, Antalya'nın Demre ilçesinin güneybatısında, Simena ve Theimiussa kentlerinin karşısında yer alan Kekova Adası üzerinde bulunmaktadır.⁹⁴

Bölgeyi etkileyen depremler nedeniyle bir kısmı sular altında kalan bu yerleşimde gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar sualtı ve yüzey araştırmaları şeklindedir. Kent ilk olarak 2010 yılında, Doç. Dr. Erdoğan Aslan tarafından Kekova Bölgesi limanlarının tespitine yönelik gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının bir parçası olarak incelenmiştir. 2012-2013 ve 2015-2018 yılları arasında ise Aslan başkanlığındaki bir ekip tarafından Kekova Adası ile üzerinde yer alan Dolikhiste antik kentine yönelik sualtı ve yüzey araştırmaları yürütülmüştür.⁹⁵

1.3.15. Gagai

Gagai, Antalya'nın Kumluca ilçesinin güneydoğusunda, Gelidonya Burnu'nun kuzeybatısında, bugünkü Mavikent mahallesi sınırları içerisinde yer alır.⁹⁶

Öncesinde resmi bir arkeolojik araştırma yapılmamış olan yerleşimde, 2007 yılında Prof. Dr. N. Çevik ve Öğr. Gör. Süleyman Bulut tarafından yerleşimin haritalandırılması ve kalıntıların kayıt altına alınması adına yüzey araştırmaları yürütülmüştür.⁹⁷ 2011 yılında ise belde gerçekleştirilen kanalizasyon çalışmaları neticesinde ortaya çıkan ihtiyaç üzerine söz konusu alanda Antalya Arkeoloji Müzesi idaresinde bir kurtarma kazısı yapılmıştır.

1.3.16. Hacimusalar Höyük (Khoma)

Hacimusalar Höyük, Antalya'nın Elmalı ilçesinin güneybatısında, Elmalı Ovası üzerinde, Hacimusalar ile Beyler köyü arasında yer almaktadır.⁹⁸

Höyükteki ilk çalışmalar 1993 yılında Doç. Dr. İlknur Özgen tarafından yüzey araştırması olarak gerçekleşmiş, 1994 yılı itibariyle arkeolojik kazılara başlanmış ve bu çalışmalar 2019 yılında sona ermiştir.⁹⁹

⁹⁴ Kent için bkz. Ruge 1905, s.v., "Dolichiste", s. 1281; AKE-5 2004, s. 60-66; Hellenkemper-Hild 2004, s. 581-584; Çevik 2010b, s. 225-228; Aslan 2011a, s. 56-58; Çevik 2015, s. 336-339.

⁹⁵ Çalışmalar için bkz. Aslan 2011b; 2015; 2016; Aslan-et al. 2018; Aslan-Kılıç-Orhan 2019.

⁹⁶ Kent için bkz. Ruge 1910, s.v., Gagai, s. 465-466; Bean 1976d, s.v., "Gagai", s. 342; Bean 1997a, s. 153-155; Hellenkemper-Hild 2004, s. 540-541; AKE-8 2005, s. 76-88; Çevik 2008a, s. 41-48; Çevik 2015, s. 455-460.

⁹⁷ Araştırmalar için bkz. Çevik-Bulut 2008; Çevik-Bulut-Kızılgut 2008b.

⁹⁸ Yerleşim için bkz. Ruge 1899, s.v., "Choma", s. 2369; Bean-Harrison 1967; Jameson 1974d, s.v., "Choma", s. 96; Bean 1976r, s.v., "Choma", s. 223; Bean 1997a, s. 162-166; Hellenkemper-Hild 2004, s. 506; Özgen 2006, s. 540-541; Çevik 2015, s. 270-271; Özgen-Baughan 2016.

⁹⁹ Çalışmalar için bkz. Özgen 1996; 1998; Özgen-Güvenç-Kaymaz 2019. Ayrıca bkz. Gates 1996, s. 315; Gates 1997, s. 282; Bayram 2008, s. 108-109.

1.3.17. Idebessos

Idebessos, Antalya ili Kumluca ilçesinin kuzeybatı ucunda, Bey Dağları'nın güneydoğusunda, bugünkü Karacaören köyü sınırları içerisinde. ¹⁰⁰

Idebessos'a yönelik ilk kapsamlı arkeolojik araştırma, Rhodiapolis çevresinde yer alan yerleşimlere yönelik çalışmalar yürüten, Prof. Dr. N. Çevik, Prof. Dr. İsa Kızılgut ve Öğr. Gör. S. Bulut'tan oluşan ekip tarafından 2008 yılında yüzey araştırması şeklinde gerçekleştirilmiştir. ¹⁰¹

1.3.18. Istlada

Istlada, Antalya ili Demre ilçesinin batısında, Kapaklı mahallesine bağlı Hoyran köyü sınırları içerisinde. ¹⁰²

Ören yerinde ilk arkeolojik araştırmalar Prof. T. Marksteiner ve Andreas Konecny tarafından, yüzey araştırmaları biçiminde gerçekleştirilmiş olup 1995-1997 yılları arasında yapılmıştır. ¹⁰³

1.3.19. İn Önü

İn Önü yerleşimi, Antalya ili Konyaaltı ilçesinde, Çakırlar mahallesinin kuzeybatısında, Kelbessos antik kentinin karşısında yer alır. ¹⁰⁴

Bey Dağları'na yönelik Prof. Dr. N. Çevik idaresinde yürütülen araştırmalar kapsamında keşfedilen yerleşimde ilk çalışmalar 2003 ve 2004 yılında gerçekleştirilmiş, 2005 yılında ise doğrudan yerleşim üzerine yüzey araştırması yapılmıştır. Söz konusu faaliyetlere 2006 yılında Beydağları araştırmaları kapsamında devam edilmiştir. ¹⁰⁵

1.3.20. Kadyanda

Kadyanda, Muğla'nın Fethiye ilçesi sınırları içerisinde bulunan Üzümlü mahallesinin güneydoğusunda, tepelik bir coğrafya üzerinde yer alan antik bir yerleşmedir. ¹⁰⁶

¹⁰⁰ Kent için bkz. Ruge 1914, s.v., "Idebessos", s. 880-881; Bean 1976e, s.v., "Idebessos", s. 405; Bayburtluoğlu 1982, s. 24-26; Bean 1997a, s. 144-145; Hellenkemper-Hild 2004, s. 563-564; Çevik 2008a, s. 60-61; Kızılgut-Bulut-Çevik 2009a; Çevik 2015, s. 445-449.

¹⁰¹ Bkz. Çevik-Kızılgut-Bulut 2009b.

¹⁰² Kent için bkz. Ruge 1916, s.v., "Istlada", s. 2266; Bean 1976f, s.v., "Istlada", s. 419; Bayburtluoğlu 1982, s. 40-42; Bean 1997a, s. 124-124; AKE-5 2004, s. 100-104; Hellenkemper-Hild 2004, s. 574-575; Çevik 2010b, s. 211-213; Çevik 2015, s. 314-316.

¹⁰³ Çalışmalar için bkz. Marksteiner-Konecny 1995; Marksteiner 1996; Marksteiner-Konecny 1997; Marksteiner-Konecny-Marksteiner 1998; 1999. Ayrıca bkz. Marksteiner 2000.

¹⁰⁴ Yerleşim için bkz. Kızılgut-Kunze 2006; Çevik 2015, s. 513-514.

¹⁰⁵ Yapılan çalışmalar için bkz. Çevik-et al. 2005; s. 107; 2006, s. 149-151; Çevik-et al. 2007, s. 299-302; Kızılgut-et al. 2006; Çevik 2008b, s.

¹⁰⁶ Kent için bkz. Ruge 1919, s.v., "Kadyanda", s. 1477-1478; Jameson 1974e, s.v., "Kadyanda", s. 213-214; Bean 1976g, s.v., "Kadyanda", s. 429-430; Bayburtluoğlu 1982, s. 71-73; Bean 1997a, s. 43-46; Wörrle 1999, s.v., "Kadyanda", s. 132; Hellenkemper-Hild 2004, s. 578-579; Çevik 2015, s. 193-196; Tietz 2016a.

Kente yönelik ilk bilimsel çalışma Prof. Edmond Frezouls idaresinde 1984 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarıdır. Aynı ekip, çalışmalara 1986 yılında da devam etmiştir.¹⁰⁷ Henüz düzenli kazılara başlanmamış olan Kadyanda antik yerleşiminde 13 Ağustos-23 Eylül 1992 tarihleri arasında, Fethiye Müzesi idaresinde bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalar çerçevesinde stadion, tiyatro ve anıt mezar alanlarında temizlik ve hafriyat çalışmaları yürütülmüş olup ören yerinde tespit edilen epigrafik malzemenin tasnifi yapılmıştır.¹⁰⁸

1.3.21. Karaburun Tümülüsü

Karaburun Tümülüsü, Antalya'nın Elmalı ilçesinin kuzeydoğusunda, Karataş-Semayük'ün batısında, bugünkü Bayındır köyünde yer alır.¹⁰⁹

Karataş-Semayük kazıları kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler 1970 yılında yapılan kurtarma kazısıyla başlamıştır. 1971-1972, 1979, 1986-1987 yıllarında ise koruma ve konzervasyon çalışmaları yapılmıştır.¹¹⁰

1.3.22. Karataş-Semayük

Karataş-Semayük, Antalya ili Elmalı ilçesinin kuzeydoğusunda, Elmalı-Korkuteli yolunun doğusunda konumlu, bugünkü Bozhüyük mahallesi sınırları içerisinde yer alan höyük ve mezarlık alanıdır.¹¹¹

Prehistorik buluntular veren Karataş-Semayükte, 1963-1976 yılları arasında Prof. Machteld J. Mellink idaresinde kazılar yapılmıştır. 1979, 1983, 1986 ve 1991 yıllarında ise Mellink yönetiminde alan araştırmaları, koruma ve konzervasyon faaliyetleri yürütülmüştür.¹¹²

1.3.23. Kızılbel Tümülüsü

Kızılbel Tümülüsü, Antalya'nın Elmalı ilçesinin batısında, Muğla-Antalya il sınırının yaklaşık 3 km doğusunda, bugünkü Yuva mahallesi yolu üzerinde yer almaktadır.¹¹³

Tümülüse yönelik çalışmalar Mellink yönetiminde Karataş-Semayük kazılarına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak 1969 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi idaresinde bir

¹⁰⁷ Yürütülen çalışmalar için bkz. Frezouls 1985; 1987. Ayrıca bkz. Mellink 1985b, s. 561.

¹⁰⁸ Bkz. Malkoç 1994, s. 83-86.

¹⁰⁹ Tümülüs için bkz. Mellink 1971a, s. 249; Özgen 2006, s. 540; Çevik 2015, s. 278; Tiryaqi 2016, s. 395-401.

¹¹⁰ Çalışmalar için bkz. Mellink 1971a, s. 249 vd; Mellink 1972a, s. 261 vd; 1973, s. 297-301; 1980a, s. 155-156; 1988, s. 21; 1989a; 1993, s. 494.

¹¹¹ Höyük için bkz. Eslick 1992; Warner 1994; Hellenkemper-Hild 2004, s. 606; Çevik 2015, s. 269-270.

¹¹² Yürütülen çalışmalar için bkz. Mellink 1964a; 1964b, s. 156; 1965; 1966a, s. 148-149; 1966b; 1967a; 1967b; 1967c, s. 163; 1968a; 1968b; 1968c; 1968d, s. 132; 1969a; 1969b, s. 208; 1970b; 1970c, s. 163; 1971a; 1971b, s. 166; 1972a; 1972b; 1973a; 1973b, s. 174; 1974a; 1974b; 1974c, s. 111-112; 1975a; 1976a; 1976b, s. 267; 1980a; 1981; 1985a; 1988; 1993a.

¹¹³ Tümülüs için bkz. Mellink 1970b, s. 251-253; Mellink 1998; Hellenkemper-Hild 2004, s. 638-639; Özgen 2006, s. 539-540; Çevik 2015, s. 275-277; Tiryaqi 2016, s. 388-392.

kurtarma kazısı yapılmıştır. 1970-1976, 1979, 1986, 1991 yılları arasında ise ortaya çıkartılan mezar yapılarına ilişkin koruma ve konzervasyon faaliyetlerinde bulunulmuştur.¹¹⁴

1.3.24. Korba

Korba, Antalya ili Kaş ilçesinin kuzeydoğusunda, Kyaneai antik kentinin kuzeyinde, bugünkü Gökçeyazı mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.¹¹⁵

Kentte ilk olarak, 1975 yılında Wolfgang Wurster idaresinde Lykia Bölgesi geneline yönelik yapılan saha araştırmaları kapsamında incelemeler yapılmış¹¹⁶, ardından Kyaneai yüzey araştırmaları kapsamında 1995 yılında çalışmalar yürütülmüştür.¹¹⁷ Son olarak, 2013 yılında ören yerinde Antalya Arkeoloji Müzesi müdürlüğünce bir kurtarma kazısı yapılmıştır.¹¹⁸

1.3.25. Ksanthos

Ksanthos, Antalya'nın Kaş ilçesinin kuzeybatısında, Muğla-Antalya il sınırını belirleyen Eşen Çayı'nın (Ksanthos Nehri) doğusunda, bugünkü Kınık mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.¹¹⁹

Ksanthos'ta arkeolojik kazılara 1950 yılında Pierre Demargne idaresinde Fransız araştırmacılar tarafından başlanmıştır. 1962'den itibaren Letoon kutsal alanını da kapsayan çalışmalara 1996 yılına değin İstanbul Anadolu Araştırmaları Enstitüsü müdürü Henri Metzger ve ardından Prof. Dr. C. Le Roy başkanlık etmiştir. 1996-2010 arasındaki kazılar Prof. Dr. J. Des Courtils idaresinde gerçekleştirilmiştir.¹²⁰ 2011-2019 yılları arasında yürütülen faaliyetlere ise Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Burhan Varkıvañ başkanlık etmiştir.¹²¹ 2020 yılından itibaren Doç. Dr. Erdoğan Aslan'ın başkanlığını devraldığı kazı çalışmaları devam etmektedir.

¹¹⁴ Çalışmalar için bkz. Mellink 1970a; 1970b, s. 251-253; 1971a, s. 246-250; 1972a, s. 261; 1973a, s. 301-303; 1973b, s. 181; 1975b, s. 211; 1976b, s. 274; 1977, s. 301; 1980a, s. 156; 1988, s. 21; 1993a, s. 494

¹¹⁵ Kent için bkz. Ruge 1922b, s.v., "Korba", s. 1982; Hellenkemper-Hild 2004, s. 652; Çevik 2015, s. 305.

¹¹⁶ Bkz. Wurster 1977.

¹¹⁷ Bkz. Kolb 1997.

¹¹⁸ Bkz. Büyükyörük 2014.

¹¹⁹ Kent için bkz. Demargne-Metzger 1967, s.v., "Xanthos", s. 1375-1408; Macdonald 1976, s.v., "Xanthos", s. 996; Bayburtluoğlu 1982, s. 55-59; Akurgal 1989, s. 487-489; Bean 1997a, s. 51-62; Müller 1997, s. 396-406; Des Courtils-Cavalier 2001; Tietz 2002, s.v., "Xanthos", s. 606; Des Courtils 2003b, s. 13-40; AKE-4 2004, s. 32-54; Hellenkemper-Hild 2004, s. 911-915; Çevik 2015, s. 210-221; Işık 2016b.

¹²⁰ Yürütülen çalışmalar için bkz. Demargne 1951; 1952; 1953; 1954; 1955; 1956; Metzger 1956; Demargne 1957a; 1957b; 1958a; 1960; Metzger 1972; 1973; 1974b; 1980; 1981; Le Roy 1981; Metzger 1982; Le Roy 1988; 1989; 1990a; 1991; 1994; Des Courtils-et al. 1997; Des Courtils-Laroche 1998; 1999a; 1999b; Des Courtils-Laroche-et al. 2000; Des Courtils 2001a; Des Courtils-et al. 2001; Des Courtils 2002; Des Courtils-Laroche 2002; Des Courtils 2003a; Des Courtils-Laroche 2003; Des Courtils 2004; Des Courtils-Laroche 2004; Des Courtils 2005; Des Courtils-et al. 2005; 2006; Des Courtils 2006; 2007a; 2007b; 2009; 2010; 2011. Ayrıca bkz. Coupel-Demargne 1969, s. 13-25; Demargne 1989. Ayrıca bkz. Mellink 1955, s. 235; 1956, s. 377-378; 1958, s. 98; 1964a, s. 159-160; 1966a, s. 155; 1967c, s. 168; 1969b, s. 218; 1970c, s. 169; 1971b, s. 173; 181; 1972c, s. 188; 1973b, s. 183; 192-193; 1976b, s. 288-289; 1977, s. 320; 1978, s. 323; 336-337; 1980b, s. 509-510; Gates 1994, s. 265; 1995, s. 233-234; Yıldırım-Gates 2007, s. 314-315.

¹²¹ 2011-2017 arası çalışmalar için bkz. Varkıvañ 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2017; 2018.

1.3.26. Kyaneai

Kyaneai, Antalya ili Kaş ilçesinin kuzeydoğusunda, Demre ile Kaş ilçelerini birbirine bağlayan yolun doğusunda konumlu, bugünkü Yavu mahallesi sınırları içerisinde tepelik bir alan üzerindedir.¹²²

Kentte yürütülen ilk arkeolojik faaliyetler, 1989 yılında Prof. Dr. Frank Kolb idaresinde başlayan yüzey araştırmalarıdır. Saha araştırmalarına 1999-2000 sezonlarında Dr. Andreas Thomsen, 2001 yılında ise Prof. Dr. M. Zimmermann başkanlık etmiştir.¹²³ Söz konusu çalışmalar kapsamında 1991’de Tüse, 1994’te Trysa, 1995’te Korba, 1999-2001 yıllarında ise Teimiuse/Timiussa ve Tyberissos yerleşimlerinde de yüzey araştırmaları yapılmıştır. Kyaneai yüzey araştırmaları 2001 yılında sona ermiş, 2002 ve 2003 yıllarında ise kent teritoryumuna dahil olduğu düşünülen Teimiuse/Timiussa ve Tyberissos’ta araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

1.3.27. Lebissos (Gemiler Adası)

Lebissos, Muğla’nın Fethiye ilçesinin güneybatısında, Fethiye Körfezi’nin güneydoğu ucunda, Dökükbaşı Burnu ile Yoğun Burnu arasında, Ölüdeniz bölgesi içerisinde kalan Gemiler Adası üzerindedir.¹²⁴

Lebissos’ta ilk arkeolojik kazılar, Prof. Dr. Kazuo Asano başkanlığındaki Japon ekip tarafından 1995 yılında başlamıştır. Çalışmalar 1996 ve 1999 yıllarında devam etmiştir.¹²⁵

1.3.28. Letoon

Letoon kutsal alanı, Muğla ili Seydikemer ilçesinde, Muğla-Antalya il sınırının yaklaşık 3 km batısında, Ksanthos’un güneybatısında, bugünkü Kumluova mahallesi sınırları içerisinde yer alan bir yerleşimdir.¹²⁶

2005 yılına kadar Ksanthos kazıları kapsamında çalışmalar yapılan Letoon’da kazılar 1962’de H. Metzger başkanlığında başlamış, 1979-1996 yılları arasında Prof. Dr. C. Le Roy idaresinde sürdürülmüştür. 1997-2005 arasında Prof. Dr. J. Des Courtils başkanlık etmiştir. 2005 ve 2006 sezonlarında ise çalışmalar Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü’nden Prof. Dr. Didier Laroche idaresindedir. 2009-2010 yıllarında Doç Dr. Laurence Cavalier, 2011-2018

¹²² Kent için bkz. Ruge 1922a, s.v., “Kyaneai”, s. 2236; Bean 1976h, s.v., “Kyaneai”, s. 471; Bayburtluoğlu 1982, s. 43-44; Bean 1997a, s. 112-115; Zimmermann 1999a, s.v., “Kyaneai”, s. 948; AKE-5 2004, s. 84-88; Hellenkemper-Hild 2004, s. 671-675; Çevik 2010b, s. 201-205; Çevik 2015, s. 301-304; Tietz 2016b, s. 362-365.

¹²³ Yürütülen çalışmalar için bkz. Kolb 1991; 1992; 1993; Kolb-Akyel 1993; Kupke 1993a; 1993b; Kolb 1995a; 1995b; Kupke 1995; Kolb 1996a; 1996b; Kupke 1996; Kolb 1997; 1998a; 1998b; Kupke 1998; Kolb 1999; 2000; Kolb-Thomsen 2000; Thomsen-Zimmermann 2002; Kolb 2003; Zimmermann 2003. Ayrıca bkz. Gates 1994, s. 266; 1995, s. 235.

¹²⁴ Kent için bkz. Hellenkemper-Hild 2004, s. 681-683; Asano 2010; Çevik 2015, s. 204-205.

¹²⁵ Çalışmalar için bkz. Asano 1997; 1998; 2001.

¹²⁶ Yerleşim için bkz. Ruge 1925, s.v., “Letoon”, s. 2145; Metzger 1979; Bayburtluoğlu 1982, s. 59-60; Akurgal 1989, s. 489-490; Le Roy 1990b, Bean 1997a, s. 62-65; Hellenkemper-Hild 2004, s. 683-685; Çevik 2015, s. 218-221; Atik Korkmaz 2016.

arasında ise de Prof. Dr. S. Atik Korkmaz'ın başkanlığını yaptığı kazılar¹²⁷ 2020 yılı itibari ile tekrar Ksanthos kazıları kapsamına dahil edilmiştir.

1.3.29. Limyra

Limyra, Antalya ili Finike ilçesinde, Toçak Dağı'nın güneyinde, kuzey-güney istikametli Elmalı-Finike yolunun doğusunda, bugünkü Yuvalı mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.¹²⁸

Limyra'da arkeolojik kazılar ilk olarak 1969 yılında, Prof. Dr. Jürgen Borchhardt başkanlığındaki Alman ekip tarafından başlatılmış ve 2002 yılına değin Borchhardt yönetiminde devam etmiştir.¹²⁹ 2002-2007 yılları arasında ise faaliyetlere Prof. T. Marksteiner başkanlık etmiştir. Kentte kazılar 2008 yılından beri Dr. Martin Seyer tarafından yürütülmektedir.¹³⁰ Kazıların yanı sıra Limyra ile çevresine yönelik güncel yüzey araştırmaları da yapılmaktadır. Bunlar B. Yener Marksteiner başkanlığında 2013 yılında yapılan teritoryum araştırmaları¹³¹ ve kentin eteklerinde kurulu olduğu Toçak Dağı'na yönelik 2013 ve 2015'te Dr. Martin Seyer yönetimindeki araştırmalardır.¹³²

1.3.30. Myra-Andriake

Myra, Antalya'nın Demre ilçesi sınırları içerisinde, kentin limanı olan Andriake ise yerleşimin güneybatısında, Taşdibi Burnu'nun kuzeyinde, Çayağzı mevkiinde yer alır.¹³³

¹²⁷ Yürütülen çalışmalar için bkz. Metzger 1964; 1965; 1966; 1968a; 1968b; 1969; 1970a; 1970b; 1972; 1973; 1974a; 1974b; 1977; 1978; 1980; 1981; Le Roy 1981; Metzger 1982; Le Roy 1983; 1986; 1987; 1988; 1989; 1990a; 1991; 1994; Des Courtils-et al. 1997; Des Courtils-Laroche 1998; 1999a; 1999b; Des Courtils-Laroche-et al. 2000; Des. Courtils-et al. 2001; Des Courtils-Laroche 2002; 2003; 2004; Des Courtils 2005; Laroche-et al. 2006; 2007; Cavalier 2011a; 2011b; Atik Korkmaz-et al. 2013; 2015; Atik Korkmaz-Demirtaş 2016; Atik Korkmaz-et al. 2016; Atik Korkmaz 2017; 2018; 2019. Ayrıca bkz. Mellink 1964a, s. 159-160; 1966a, s. 155; 1967c, s. 168; 1968d, s. 136; 1969b, s. 215-216; 1970c, s. 168-169; 1971b, s. 172-173; 1972c, s. 180; 1973b, s. 182-183; 1974c, s. 120-121; 1976b, s. 274-275; 1977, s. 301-302; 1978, s. 323; 1979, s. 337-338; 1980b, s. 509; 1982, s. 567; 1983, s. 436; 1985b, s. 560; 1986, s. 17-18; 1989b, s. 120; 1990, s. 141-142; 1991, s. 142; 1993b, s. 122; Gates 1996, s. 313-314; 1997, s. 280-281; Yildirim-Gates 2007, s. 314-315.

¹²⁸ Kent için bkz. Ruge 1926, s.v., "Limyra", s. 710-711; Borchhardt 1976, s.v., "Limyra", s. 518; Bayburtluoğlu 1982, s. 21-24; Akurgal 1989, s. 492-493; Bean 1997a, s. 147-150; Marksteiner 1997, s. 29-30; Borchhardt 1999a, s. 31-37; 85-116; Zimmermann 1999b, s.v., "Limyra", s. 237; Hellenkemper-Hild 2004, s. 686-690; AKE-8 2005, s. 128-135; Çevik 2015, s. 410-414; Seyer 2016c.

¹²⁹ 1969-2002 arası çalışmalar için bkz. Borchhardt 1970; 1973; 1974; 1975b; 1978; 1984; 1985; 1986; 1987; 1989; 1990; 1991a; Borchhardt 1991-1992; Borchhardt 1992; 1994; 1995; 1996; 1997a; 1997b; 1998; 1999b; 2000; 2001; 2002; 2003. Ayrıca bkz. Mellink 1969b, s. 216; 1970c, s. 169-170; 1971b, s. 173; 1972c, s. 179-180; 1973b, s. 181-182; 1974c, s. 119-120; 1975b, s. 212; 222; 1983, s. 436; 1984, s. 453; 1985b, s. 560-561; 1987, s. 18; 1989b, s. 120; 1990, s. 142; 1991, s. 142-143; 1992, s. 138; 1993b, s. 121-122; Gates 1994, s. 264-265; 1995, s. 233; 1996, s. 313; 1997, s. 278-280.

¹³⁰ 2002-2019 arası çalışmalar için bkz. Marksteiner 2003; 2004b; Marksteiner-Konecny 2005; Marksteiner 2006c; Marksteiner-Konecny 2006; 2007; Marksteiner 2007b; 2008b; 2008c; 2009; Seyer-Schuh 2009; 2010; Seyer 2011; Seyer-Schuh 2011; Seyer 2012a; 2012b; 2013a; 2013b; 2014a; 2014b; 2015a; 2015b; 2016a; 2016b; 2017a; 2017b; Seyer-et al. 2017; 2019; 2020. Ayrıca bkz. Yildirim-Gates 2007, s. 314; Bayram 2008, s. 170-171.

¹³¹ Bkz. Demirel-Yener Marksteiner-Hülden 2014.

¹³² Bkz. Seyer-Lotz-Brandstatter 2014; 2015; 2016; 2017.

¹³³ Kent ve liman yerleşimi için bkz. Hirschfeld 1894c, s.v., "Andriake", s. 2140-2141; Ruge 1933, s.v., "Myra", s. 1083-1089; Borchhardt 1975a, s. 45-75; Bean 1976i, s.v., "Myra", s. 603-604; Bayburtluoğlu 1982, s. 29-35; Akurgal 1989, s. 492; Bean 1997a, s. 125-135; Zimmermann 2000a, s.v., "Myra", s. 594-595; Tekinalp 2000;

Myra ve çevresine yönelik kapsamlı araştırmalar ilk olarak Borchhardt tarafından 1965 yılında başlatılmış, bu yüzey araştırması faaliyetleri 1968 yılında sona ermiştir.¹³⁴ Daha sonra, 1992 yılında H. Y. Özbek, tiyatro araştırmaları kapsamında Tlos, Phaselis ve Myra tiyatroları üzerine alan araştırmasında bulunmuştur.¹³⁵ Prof. T. Marksteiner başkanlığındaki bir ekip tarafından Andriake’de 2005-2008 yılları arasında gerçekleştirilen yüzey araştırmasının ardından, Prof. Dr. N. Çevik ve ekibi tarafından 2009 yılında Myra ve Andriake’de arkeolojik kazılara başlanmış ve hala devam edilmektedir.¹³⁶ Kazılara 2014 ve 2015 yıllarında Doç. Dr. Nurettin Öztürk başkanlık etmiştir.

1.3.31. Oinoanda

Oinoanda, Muğla ili Seydikemer ilçesinin kuzeydoğusunda, bugün bağlı bulunduğu İncealiler köyünün kuzeybatısında tepelik bir alan üzerinde konumlu bir yerleşmedir.¹³⁷

Kentte bugüne değin yapılan çalışmalar yüzey araştırması biçiminde gerçekleştirilmiş olup ilk olarak 1974 yılında Alan S. Hall başkanlığında başlamış ve 1984 yılına kadar devam etmiştir.¹³⁸ 10 yıllık bir aranın ardından, 1994 yılında S. Mitchell ve ekibi tarafından Oinoanda ile Batı Pisidia’daki bazı yerleşimlere yönelik yeni bir yüzey araştırması yürütülmüştür.¹³⁹ Kentteki faaliyetler 2008 yılında Martin Bachmann başkanlığında tekrar başlayarak düzenli bir hal almış ve 2016 yılına kadar sürdürülmüştür.¹⁴⁰

1.3.32. Olympos

Olympos, Antalya ili Kumluca ilçesinin kuzeybatısında, Tahtalı Dağı’nın ve Çıralı’nın (Khimaira) güneyinde, kenti kuzey ve güney olmak üzere ikiye ayıran Akçay’ın etrafında konumlanan bir yerleşimdir.¹⁴¹

AKE-5 2004, s. 14-36; Hellenkemper-Hild 2004, s. 342-359; s. 435-439; Öztürk 2010; Marksteiner 2013; Çevik 2015, s. 358-392; Çevik 2016.

¹³⁴ Çalışmalar ve neticeleri için bkz. Borchhardt 1975a.

¹³⁵ Bkz. Özbek 1994.

¹³⁶ 2005-2008 yüzey araştırmaları için bkz. Marksteiner 2006a; 2007a; 2008a; Yener Marksteiner 2009; Marksteiner-Marksteiner 2010. Kazı faaliyetleri için bkz. Çevik 2010a; Çevik-Bulut 2010; 2011; Çevik-Bulut-Akyürek 2012; 2013; Öztürk-Çekilmez 2016; Öztürk-et al. 2016; Çevik-et al. 2017; 2018a; 2018b.

¹³⁷ Kent için bkz. Schmidt 1937, s.v., “Oinoanda, s. 2230-2234; Bean 1976j, s.v., “Onioanda”, s. 640-641; Bean 1997a, s. 175-180; Elton-Sauer 2000, s.v., “Oinoanda”, s. 1143; Hellenkemper-Hild 2004, s. 750-754; Çevik 2015, s. 246-249; Bachmann 2016a.

¹³⁸ 1974-1984 arası çalışmalar için bkz. Hall 1984; 1985. Ayrıca bkz. Mellink 1975b, s. 213; 1976b, s. 275-276; 1977, s. 302; 1978, s. 324; 1983, s. 437; 1984, s. 453.

¹³⁹ Bkz. Mitchell 1996; Coulton 1998.

¹⁴⁰ 2008-2012 yılları arası çalışmalar için bkz. Bachmann 2009a; 2009b; 2010a; 2010b; 2011a; 2011b; 2012a; 2012b; 2012c; 2013a; 2013b; 2014a; 2014b; 2016b. Ayrıca bkz. Bachmann 2015.

¹⁴¹ Kent için bkz. Ruge 1939, s.v., “Olympos”, s. 315-319; Bean 1976k, s.v., “Olympos”, s. 650-651; Bayburtluoğlu 1982, s. 17-19; Akurgal 1989, s. 494; Bean 1997b, s. 149-157; Geppert 2000, s.v., “Olympos”, s. 1193; Adak 2004; Hellenkemper-Hild 2004, s. 758-762; AKE-8 2005, s. 54-65; Uğurlu 2006, s. 6-17; Çevik 2015, s. 467-471; Olcay Uçkan- Öztaşkın 2016a; 2016b; Olcay Uçkan 2017, s. 1-7; Öztürk 2017.

Kentte ilk arkeolojik çalışmalar, Prof. Dr. Adnan Diler tarafından Olympos kentinin kült alanlarına yönelik 1988 yılında yapılan yüzey araştırması ile başlamıştır.¹⁴² 1990 yılında, Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nce bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.¹⁴³ Aynı yıl H. Y. Özbek tarafından, kentin tiyatrosu üzerine bir arazi çalışması yürütülmüştür.¹⁴⁴ 1991-1992 yıllarında ise Antalya Arkeoloji Müzesi'nce çevre düzenlemesi ve kazı faaliyetlerinde bulunulmuştur.¹⁴⁵ Prof. Dr. Ebru Parman başkanlığında, 1999-2001 arasında Olympos ve çevresinde Geç Antik ve Orta Çağ dönemlerine ilişkin başlatılan arazi çalışmalarının¹⁴⁶ ardından kentte geniş kapsamlı yüzey araştırmaları 2004 ve 2005 yıllarında Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü yönetiminde yapılmış olup, söz konusu çalışmalara 2004 yılında Parman danışmanlık etmiştir.¹⁴⁷ Olympos'ta sistematik kazı çalışmaları Prof. Dr. Yelda Olcay Uçkan başkanlığındaki ekip tarafından 2006 yılında başlamış ve halen devam etmektedir.¹⁴⁸

1.3.33. Patara

Patara, Antalya ili Kaş ilçesinin batısında, Muğla-Antalya il sınırının yaklaşık 5 km güneydoğusunda, bugünkü Gelemiş köyü sınırları içerisinde yer alır.¹⁴⁹

Kentteki ilk arkeolojik çalışmalar Prof. Dr. Sevim Buluç idaresinde, 1974 ve 1983 yıllarında yapılan yüzey araştırmalarıdır.¹⁵⁰ 5 yıl sonra, 1988 yılında, Prof. Dr. Fahri Işık başkanlığında bilimsel arkeolojik kazılara başlanmıştır. 1996 yılında, Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nce ören yerindeki Oygı Mezarlara yönelik bir kurtarma kazısı yapılmıştır.¹⁵¹ Halihazırda devam etmekte olan Patara kazılarına 2009 sezonundan itibaren Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Havva İşkan Işık başkanlık etmektedir.¹⁵²

¹⁴² Bkz. Diler 1988.

¹⁴³ Bkz. Atila 1992.

¹⁴⁴ Bkz. Özbek 1991.

¹⁴⁵ Bkz. Atvur 1999.

¹⁴⁶ Bkz. Parman 2001; Parman 2002; Parman 2003.

¹⁴⁷ 2004-2005 yılı çalışmaları için bkz. Olcay Uçkan-Mergen 2005; Mergen 2006; Olcay Uçkan-Mergen-Uğurlu 2006; Olcay Uçkan-et al. 2007.

¹⁴⁸ 2006-2018 arası çalışmalar için bkz. Olcay Uçkan 2007; 2008a; 2008b; Olcay Uçkan-et al. 2009; Olcay Uçkan 2009; Olcay Uçkan-et al. 2010; Olcay Uçkan 2010; Olcay Uçkan-et al. 2011; Olcay Uçkan 2011; 2012; 2013; 2014a; 2014b; Olcay Uçkan-Evcim 2014; Olcay Uçkan 2015; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2016a; 2016b; Olcay Uçkan 2017; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017a; 2017b; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2018; Olcay Uçkan-Öztaşkın-Evcim 2018; Olcay Uçkan-et al. 2019a; 2019b. 2000-2014 yıllarında elde edilen neticelere ilişkin ayrıca bkz. Olcay Uçkan 2017.

¹⁴⁹ Kent için bkz. Radke 1949, s.v., "Patara", s. 2555-2561; Bean 1976l, s.v., "Patara", s. 679-680; Bayburtluoğlu 1982, s. 53-55; Akurgal 1989, s. 490-491; Bean 1997a, s. 85-93; Müller 1997, s. 356-362; Işık 2000; Marek 2000, s.v., "Patara", s. 392-393; AKE-4 2004, s. 56-87; Hellenkemper-Hild 2004, s. 780-788; Işık 2011b; Çevik 2015, s. 222-233; İşkan 2016; İşkan-et al. 2016b; İşkan 2019b.

¹⁵⁰ Bkz. Mellink 1975b, s. 212-213; Buluç 1983; Mellink 1984, s. 453.

¹⁵¹ Bkz. Demirer 1998.

¹⁵² 1988-2017 arası çalışmalar için bkz. Işık-Yılmaz 1990; Işık 1991; 1992; 1993; 1994; 1995; 1996; 1997; 1998; 1999; İşkan-Çevik 2000; Işık 2001; 2002; 2003a; 2003b; 2004a; 2004b; 2005; 2007; 2008; 2009; İşkan Işık 2011; 2012; 2013; İşkan-et al. 2014; Aktaş-et al. 2015; Işık-et al. 2016; İşkan-et al. 2016a; Aktaş 2017; İşkan 2018; 2019a. Ayrıca bkz. Mellink 1991, s. 138; 1993b, s. 122; Gates 1994, s. 265; 1995, s. 234; 1996, s. 314; 1997, s.

1.3.34. Phaselis

Phaselis antik kenti, Antalya ilinin Kemer ilçesinde, Kumluca-Kemer yolunun güneybatısında, Tekirova mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.¹⁵³

Phaselis'te ilk arkeolojik araştırmalar 1968 yılında Helmut Schläger tarafından yüzey araştırması biçiminde başlamış ve 1970 yılında Jorg Schäfer tarafından sürdürülmüştür.¹⁵⁴ 1980 yılında ise, Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürü Kayhan Dörtlük tarafından ören yerindeki ilk kazılara başlanmıştır.¹⁵⁵ Kazı çalışmalarına 1981-1985 yılları arasında Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu başkanlığındaki bir ekip tarafından devam edilmiştir.¹⁵⁶ 1991 ve 1992 yıllarında Antalya Arkeoloji Müzesi'nce, İ. A. Atila başkanlığında çevre düzenlemesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.¹⁵⁷ 1992 yılında, H. Y. Özbek tarafından tertip edilen tiyatro araştırmaları kapsamında Myra ve Tlos'un yanı sıra Phaselis tiyatrosunda da alan araştırmaları gerçekleştirilmiştir.¹⁵⁸ Kente yönelik çalışmalar 2011 yılından itibaren düzenli hale gelmiştir. Prof. Dr. Murat Arslan başkanlığında 2011-2016 yılları arasında yüzey araştırması faaliyetleri yürütülmüş, 2017 ve 2018 yıllarında Antalya Arkeoloji Müzesi başkanlığında, Prof. Arslan'ın bilimsel danışmanlığını üstlendiği arkeolojik kazılara başlanmıştır.¹⁵⁹ 2019 yılı itibari ile kazının idaresini Prof. Arslan devralmıştır.

1.3.35. Phellos

Phellos, Antalya'nın Kaş ilçesinin kuzeydoğusunda, bugünkü Çukurbağ mahallesi sınırları içerisindeki Fellen Yaylası'nda yer alır.¹⁶⁰

Kente yönelik ilk kapsamlı araştırma Prof. Dr. M. Zimmermann tarafından 2003-2004 yıllarında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarıdır.¹⁶¹

281-282; Yildirim-Gates 2007, s. 315; Bayram 2008, s. 200-201; İşkan 2015; İşkan 2019c, s. 19-23; İşkan Işık 2019.

¹⁵³ Kent için bkz. Ruge 1938a, s.v., "Phaselis", s. 1874-1883; Bean 1976m, s.v., "Phaselis", s. 700-701; Blackman 1981; Bayburtluoğlu 1982, s. 15-16; Akurgal 1989, s. 494-495; Bean 1997a, s. 155-157; 1997b, s. 135-148; Müller 1997, s. 374-379; Thomsen 2000, s.v., "Phaselis", s. 756-757; Hellenkemper-Hild 2004, s. 798-802; Keen-Hansen 2004, s. 1140-1141; AKE-8 2005, s. 22-39; Tüner Önen 2008; Çevik 2015; Arslan-Tüner Önen 2016c.

¹⁵⁴ Bkz. Schäfer 1981. Ayrıca bkz. Mellink 1969b, s. 216; Blackman 1978.

¹⁵⁵ Bkz. Dörtlük 1981.

¹⁵⁶ 1981-1985 arası çalışmalar için bkz. Bayburtluoğlu 1984b; 1985b; 1986b. Ayrıca bkz. Mellink 1983, s. 437; 1984, s. 453; 1985b, s. 561.

¹⁵⁷ Bkz. Atila 1993; Atila-İzgiz-Karakurt 1994.

¹⁵⁸ Bkz. Özbek 1994.

¹⁵⁹ Yürütülen çalışmalar ve neticeleri için bkz. Arslan-Demirtaş-Tüner Önen 2013; Arslan-Tüner Önen 2014a; 2014b; 2015a; 2015b; 2016a; 2016b; 2017a; 2017b; 2018a; 2018b; 2019a; 2019b; 2019c; 2019d.

¹⁶⁰ Kent için bkz. Ruge 1938b, s.v., "Phellos", s. 1951-1954; Bean 1976n, s.v., "Phellos", s. 701; Bayburtluoğlu 1982, s. 49; Kirsten 1985; Bean 1997a, s. 99-101; Zimmermann 2000b, s.v., "Phellos", s. 765; AKE-4 2004, s. 26-30; Hellenkemper-Hild 2004, s. 802-803; Zimmermann 2006b; Çevik 2015, s. 290-292; Tietz 2016b, s. 365-369.

¹⁶¹ Çalışmalar için bkz. Zimmermann 2004; 2005; 2006a. Ayrıca bkz. Yildirim-Gates 2007, s. 316.

1.3.36. Rhodiapolis

Rhodiapolis, Antalya ilinin Kumluca ilçesine bağlı Sarıcasu mahallesi sınırları içerisinde kalan tepelik bir alan üzerinde yer alır.¹⁶²

Kentte ilk bilimsel araştırma 1990 yılında, H. Y. Özbek tarafından Olympos ve Rhodiapolis tiyatroları üzerine gerçekleştirilen arazi çalışmasıdır.¹⁶³ Yerleşim alanında kazılar ise 2006 yılında Prof. Dr. N. Çevik'in başkanlığını yaptığı bir ekip tarafından yürütülmeye başlanmıştır. 2013 yılına değin aralıksız devam eden kazı çalışmaları ile 2008-2011 yılları arasında ek olarak gerçekleştirilen çevre araştırmalarına 2009 yılından itibaren Prof. Dr. İ. Kızıgut başkanlık etmiştir.¹⁶⁴ 2 yıllık aranın ardından Rhodiapolis'te kazı çalışmaları 2015'te Antalya Müze Müdürlüğü'nce tekrar başlatılmış olup 2018 yılına kadar 3 sezon devam etmiştir.¹⁶⁵

1.3.37. Sidyma

Sidyma, Muğla'nın Seydikemer ilçesinin güneybatısında, bugünkü Dodurga mahallesi sınırları içerisinde yer alan bir yerleşimdir.¹⁶⁶

Henüz arkeolojik kazı yapılmayan kente yönelik arkeolojik çalışmalar, Prof. E. Frezouls başkanlığında 1984 ve 1986 yıllarında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarıdır.¹⁶⁷

1.3.38. Telmessos

Bölgenin batı sınırındaki yerleşim olan Telmessos, Muğla'nın Fethiye ilçesi sınırları içerisinde yer alır, neredeyse tamamı modern yerleşimin altında kalmış vaziyettedir.¹⁶⁸

Telmessos'ta yürütülen bilimsel arkeolojik faaliyetler, Prof. Dr. İsa Kızıgut başkanlığında bir ekip tarafından 2021 yılında başlatılan yüzey araştırmaları ile yine aynı yıl Fethiye Müze Müdürlüğü'nün idaresinde, Prof. Dr. Kadir Pektaş'ın danışmanlığında gerçekleştirilen Fethiye Kalesi kurtarma kazılarıdır.

¹⁶² Kent için bkz. Friedländer 1914, s.v., "Ροδη", s. 954; Bean 1976o, s.v., "Rhodiapolis", s. 758; Bayburtluoğlu 1982, s. 19-21; Bean 1997a, s. 150-153; Thomsen 2001, s.v., "Rhodiapolis", s. 994; Hellenkemper-Hild 2004, s. 825-826; AKE-8 2005, s. 98-106; Çevik 2008a, s. 17-36; Çevik-Kızıgut-Bulut 2010; Çevik 2015, s. 422-442; Kızıgut 2016.

¹⁶³ Bkz. Özbek 1991.

¹⁶⁴ 2006-2012 yılları arasında yürütülen çalışmalar için bkz. Çevik-Kızıgut-Bulut 2007a; Çevik-Bulut-Kızıgut 2008a; Çevik-Kızıgut-Bulut 2008; Çevik-Bulut-Kızıgut 2009; Çevik-Kızıgut-Bulut 2009a; Çevik-et al. 2010; Kızıgut-Akalın-Bulut 2010; Kızıgut 2011; Çevik 2012; Kızıgut 2012a; 2012b; Kızıgut 2013a. Ayrıca bkz. Bayram 2008, s. 218-219.

¹⁶⁵ Yürütülen çalışmalar için bkz. Akalın 2016.

¹⁶⁶ Kent için bkz. Ruge 1923, s.v., "Sidyma", s. 2239-2240; Bean 1976s, s.v., "Sidyma", s. 837-838; Bayburtluoğlu 1982, s. 60-61; Dardaine-Frezouls 1985; Bean 1997a, s. 80-83; Zimmermann 2001, s.v., "Sidyma", s. 523-524; Hellenkemper-Hild 2004, s. 845-847; Takmer 2010; Çevik 2015, s. 205-208.

¹⁶⁷ Yürütülen çalışmalar için bkz. Frezouls 1985; 1987.

¹⁶⁸ Kent için bkz. Bean 1976v, s.v., "Telmessos", s. 892; Hellenkemper-Hild 2004, s. 704-709.

1.3.39. Tlos

Tlos, Muğla'nın Seydikemer ilçesinin güneybatısında, doğu batı istikametli Fethiye-Korkuteli yolunun güneydoğusunda, bugünkü Düğer Köyü sınırları içerisinde yer alır.¹⁶⁹

Tlos'ta ilk arkeolojik faaliyetler 1992 yılında, H. Y. Özbek tarafından kentin tiyatrosu üzerine gerçekleştirilen arazi çalışması ile başlamıştır.¹⁷⁰ Kentte 1994-2001 yılları arasında, Prof. Dr. Havva İşkan başkanlığında yüzey araştırmaları yapılmıştır.¹⁷¹ Tlos'ta kazı çalışmaları ise 2005 yılında başlamış, 2005-2008 yıllarında Prof. Dr. İşkan başkanlık etmiştir. Halihazırda devam eden kazılar 2009 yılından bu yana Prof. Dr. Taner Korkut yönetiminde sürdürülmektedir.¹⁷² 2013 yılında, kazılara ek olarak Tlos ve çevresindeki yerleşimlerin haritalanması ve kalıntıların belgelenmesi adına yüzey araştırması yapılmıştır.¹⁷³

1.3.40. Tymnessos

Tymnessos, Antalya ili Kaş ilçesinin kuzeybatısında, bugünkü Bezirgân mahallesine bağlı Köybaşı mevkiindedir.¹⁷⁴

Henüz kapsamlı bir araştırmaya konu olmayan kentte, 1999-2001 yılları arasında J. Borchhardt idaresindeki ekip tarafından yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir.¹⁷⁵

1.3.41. Lykia Genelinde Yapılan Araştırmalar

Bölgede, yukarıda aktarılanlardan farklı olarak belirli bir yerleşim alanıyla sınırlı kalmayan, coğrafyanın tümünü ya da belirli bir bölgesini kapsayan yüzey araştırmaları da gerçekleştirilmiştir.

Prof. R. M. Harrison'un başkanlığını yürüttüğü bir ekip tarafından, 1959-1960 yıllarında Orta Lykia'daki Geç Roma ve Orta Çağ kalıntılarına yönelik yüzey araştırmaları yapılmıştır.¹⁷⁶ 1977-1981 arasında ise yine Harrison tarafından Demre ilçesine bağlı Belören mahallesinin kuzeydoğusunda konumlu Alakilise ile Elmalı vadisine yönelik yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiş, envanter ve haritalama çalışmaları yapılmıştır.¹⁷⁷

¹⁶⁹ Kent için bkz. Brandenstein 1937, s.v., "Tlos", s. 1621-1626; Bean 1976p, s.v., "Tlos", s. 927; Bayburtluoğlu 1982, s. 65-67; Bean 1997a, s. 67-70; Hailer 2002, s.v., "Tlos", s. 637; Hellenkemper-Hild 2004, s. 885-888; Çevik 2015, s. 238-243; Korkut 2015a; Işık 2016a; Korkut 2018b.

¹⁷⁰ Özbek 1994.

¹⁷¹ Araştırmalara 1998 yılında N. Çevik başkanlık etmiştir. Yürütülen çalışmalar için bkz. Yılmaz-Çevik 1996; Yılmaz-Çevik 1999; Çevik-Varkıvanç 2000; İşkan-Çevik 2001; İşkan 2003. Ayrıca bkz. Gates 1997, s. 282.

¹⁷² 2005-2017 arası faaliyetler için bkz. İşkan Işık 2009; Korkut 2011; 2012; 2013; 2014; 2015b; 2016; 2017; 2018a; Korkut-et al. 2018; Korkut 2019; Korkut-Uygun-Özdemir 2019. Ayrıca bkz. Yildirim-Gates 2007, s. 315. Araştırma tarihçesi için ayrıca bkz. Korkut 2015a, s. 10-11.

¹⁷³ Araştırma ve neticeleri için bkz. Korkut 2015c.

¹⁷⁴ Kent için bkz. Ruge 1948, s.v., "Tymnes(s)os", s. 1748; Borchhardt-Neumann-Schulz 2003; AKE-4 2004, s. 120-127; Çevik 2015, s. 284-287.

¹⁷⁵ Yürütülen çalışmalar için bkz. Borchhardt-Neumann-Schulz 2003.

¹⁷⁶ Bkz. Harrison 1961; 1963.

¹⁷⁷ Bkz. Harrison 1982. Ayrıca bkz. Mellink 1978, s. 335-336; 1979, s. 344; 1983, s. 437.

1974-1976 yıllarında, Wolfgang Wurster idaresindeki bir ekip tarafından Lykia'nın güneyinde, Demre-Kaş arasında kalan bölge ile batıda Ksanthos Vadisi ve kuzeyde Milyas sınırına uzanan coğrafyada yüzey araştırmaları yapılmıştır. Bu saha araştırmaları kapsamında Trysa, Kyaneai, Tüssa, Korba, Isinda, Istlada, Ksanthos, Tlos, Pinara antik yerleşimlerinde çalışmalar yürütülmüştür.¹⁷⁸

1976-1977 yıllarında, P. Grossmann ve Hans-Georg Severin tarafından, bölgenin güneyine yönelik saha araştırmaları yürütülmüştür. Çalışmalar, 1976'da Finike ilçesinin kuzeyinde konumlu Alacadağ'a yöneliktir. 1977 yılında ise Alacadağ'ın ve Elmalı ilçesinin güneyinde yer alan Arneai antik kentinin yanı sıra güney kıyılarında, Andriake ve çevresini kapsayan yerleşim alanlarında da araştırmalar yapılmıştır.¹⁷⁹

1979 yılında, Prof. Dr. Johannes Nollé ve Prof. Dr. Hamdi Sayar tarafından, Doğu Pamphylia, Selge hinterlandı ve Orta Lykia'ya yönelik saha araştırmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda Lykia'da, Aperlai, Simena ve Sura ören yerlerinde araştırmalar yapılmıştır.¹⁸⁰

1990 yılında, Prof. Dr. Bülent İplikçioğlu başkanlığında, Termessos egemenlik alanını kapsayan çalışmalara ilaveten Lykia Bölgesi'nin Doğu ve Kuzeydoğu kısımları ile Pisidia'nın güneybatısı ve Pamphylia'nın batısına yönelik epigrafik-tarihi coğrafi yüzey araştırmaları yapılmaya başlanmış, söz konusu faaliyetler son olarak 2013 yılında gerçekleştirilmiştir.¹⁸¹

2004 yılında, Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Sencer Şahin başkanlığında Lykia ve Pamphylia ulaşım sistemlerini konu alan, söz konusu coğrafyalardaki yerleşimleri yollar ve güzergahlar bağlamında epigrafik ve tarihi coğrafik açıdan incelemeyi amaçlayan yüzey araştırmaları başlatılmıştır. 2015-2018 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Eda Akyürek Şahin'in başkanlık ettiği araştırmalar 2018 yılından beri Prof. Dr. Fatih Onur tarafından sürdürülmektedir.¹⁸²

2014 yılında, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden Doç. Dr. Bülent İşler başkanlığında, Demre ilçesi sınırları içerisinde yer alan Alacadağ ve çevresine yönelik, Bizans dönemi yerleşimlerinin tespiti ve belgelendirilmesi maksadıyla yüzey araştırmaları başlamış olup halihazırda devam etmektedir.¹⁸³

¹⁷⁸ Bkz. Wurster 1977. Ayrıca bkz. Mellink 1975b, s. 213; 1976b, s. 276; 1977, s. 303.

¹⁷⁹ Bkz. Grossmann-Severin 1982.

¹⁸⁰ Bkz. Nollé 1991, s. 216.

¹⁸¹ 1990-2013 arası çalışmalar için bkz. İplikçioğlu-Çelgin-Çelgin 2000; 2001; İplikçioğlu 2002; 2003; 2005; 2008a; 2010; 2011; 2012; 2013.

¹⁸² Yapılan araştırmalar için bkz. Akyürek Şahin- et al. 2016; 2017a; 2017b.

¹⁸³ Çalışmalar için bkz. İşler 2016; İşler-Aydoğan İşler 2017; 2018.

1.3.42. Lykia Bölgesi Sualtı Araştırmaları

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Lykia Bölgesi kentlerini ve teritoryumlarını kapsayan pek çok sualtı araştırması gerçekleştirilmiştir. Genel itibarıyla doğal afetler neticesinde su altında kalan yerleşimler ile gemi batıklarına yönelik gerçekleştirilen faaliyetler 1980’li yıllarda düzenli hale gelmiştir ve her geçen yıl artarak devam etmektedir.

Türkiye’de akademik bir disiplin olarak sualtı arkeolojisi 1960 yılında, Texas Sualtı Arkeoloji Enstitüsü’nden Prof. George F. Bass tarafından gerçekleştirilen Gelidonya Burnu batık kazısı ile başlamıştır.¹⁸⁴ Bölgede, 1984-1994 yılları arasında G. F. Bass ve Texas Sualtı Arkeoloji Enstitüsü’nden Cemal Pulak başkanlığında Kaş açıklarındaki Uluburun batığına yönelik sualtı kazıları gerçekleştirilmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi’nden Doç. Dr. Harun Özdaş’ın 2008 yılında başlattığı “Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması” ile 2012 yılında başlayan “Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Yüzey Araştırmaları”, Doç. Dr. E. Aslan’ın 2009 yılında başlayan “Kekova Bölgesi Liman/Sualtı Araştırmaları” çalışmaları ve 2013 yılında İzmir Ekonomi Üniversitesi’nden Prof. Dr. Güzden Varinlioğlu tarafından başlatılan “Kaş Bölgesi Sualtı Yüzey Araştırması” en önemli sistematik sualtı arkeolojisi faaliyetleridir.¹⁸⁵ Yürütülen çalışmalar neticesinde Tunç Çağı’ndan Yakın Çağ’a pek çok döneme ait kalıntı gün yüzüne çıkartılmaktadır.

1.4. Lykia Bölgesi Nümismatik Çalışmaları

Bu bölümde, Lykia bölgesinde ele geçen sikkeleri konu alan nümismatik çalışmalara yer verilmiştir. Kapsama dahil edilen çalışmalar öncelikle bölgede ele geçen malzemeyi içeren bilimsel kazı yayınları ve buna ek olarak araştırma gezileridir. Lykia nümismatiği üzerine çok sayıda monografik çalışma mevcuttur. Burada temel gaye bölgede bulunan nümismatik buluntuları ele alan yayınlar olduğundan bu tanıma uymayan yayınlar kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca, periyodik olarak yayınlanan, kazılarda ele geçen buluntuların özetlendiği, çoğunlukla nümismatik verilerin sayısal bilgiler halinde sunulduğu çalışmalar da bölüme dahil edilmemiştir.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgede bilimsel arkeolojik yüzey araştırmalarının ve kazıların başlamasıyla birlikte bulunup kayıt altına alınan arkeolojik malzemelerin de yayınlanmaya başladığını görmekteyiz. Yüzey araştırmalarında ele geçen sikke sayılarının azlığı söz konusu malzemenin daha çok bir makale özelinde, monografik

¹⁸⁴ Bass 1986, s. 619.

¹⁸⁵ Yürütülen faaliyetler için bkz. Bass 1961a; 1961b; 1962; 1975; Pulak 1985; Bass 1986; Pulak 1986; Bass 1987; Pulak 1987; Bass 1988; Pulak 1988; Bass 1989; Pulak 1990a; 1990b; 1991; 1992; 1993; 1995a; 1995b; 1996; 1998; Köyağasıoğlu 2006; Özdaş 2007; 2008; 2009; 2010; Aslan 2011b; Özdaş-Kızıldağ-Okan 2012a; 2012b; Özdaş-Kızıldağ 2013; 2014; Varinlioğlu 2014; Aslan 2015; Öniz 2015; 2016; Aslan 2016; Aslan-et al. 2018; Öniz 2018; Aslan-Kılıç-Orhan 2019.

biçimde değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Kimi zaman da sikke buluntuları yüzey araştırmasına değinen raporlarda ya da tanıtım yazılarında karşımıza çıkar. Sikkenin bilimsel arkeolojik kazılarda sayıca çok daha fazla bulunuyor oluşu araştırmacılara yayın konusunda daha çok seçenek sunmaktadır. 1950'lerden beri bölgede gerçekleştirilen kazılarda bulunan sikkeler bu bağlamda yüksek lisans ve doktora tezlerine, bilimsel makalelere konu olmuştur. Lykia bölgesi yüzey araştırmaları ve arkeolojik kazılarında bulunan sikkeler üzerine yapılan bilimsel yayınlar aşağıda alfabetik bir sıra gözetilerek derlenmiştir.

1.4.1. Andriake

Andriake'de 2009 yılında başlayan ve halen devam etmekte olan kazılarda ele geçen sikkelere ilişkin 2 adet yayın bulunmaktadır.¹⁸⁶

S. Bulut ve M. Şengül tarafından hazırlanan ve 2010 yılında yayınlanan "2009-2010 Yılı Andriake Kazılarında Bulunan Sikkeler Üzerine Ön Rapor" isimli eser kazıların ilk iki yılında ele geçen sikkelere ilişkin bir ön çalışma niteliğindedir. Yayında, ele geçen 1617 sikke içerisinde teşhisi mümkün olanların 26'sı Hellenistik, 211'i Roma İmparatorluk, 91'i Bizans dönemine tarihlenmiştir.¹⁸⁷ Ardından, 2014 yılında, yine S. Bulut, M. Şengül tarafından hazırlanan "2009-2012 Yılları Andriake Kazı Sikkeleri ve Yerleşim Tarihine Katkıları" başlıklı makale yayınlanmış, eserde 2009-2012 yılları arasında yapılan kazılar ile 2012 ekim ayında çalışmalara başlanan "Granarium ve Plakoma Restorasyon Projesi" kazılarında ele geçen toplam 2895 sikkeye yer verilmiştir. Kataloglanan 2410 adet sikkenin 517'sinin tanımı yapılırken, bu sikkelerden 62'si Hellenistik, 345'i Roma İmparatorluk, 110'u ise Bizans dönemine tarihlenmiştir.¹⁸⁸

1.4.2. Arykanda

Arykanda'da ele geçen sikkelere dair nümismatik verilere ulaşabileceğimiz, 2'si tez olmak üzere şu an için 9 adet yayın mevcuttur.¹⁸⁹

Arykanda kazı sikkeleri ilk olarak, A. T. Tek tarafından 1996 yılında tamamlanan *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler* isimli yüksek lisans tezinin konusunu teşkil etmiştir.¹⁹⁰ 1971 yılında başlayan kazılarda ele geçen sikkelerin ilk kez yayınlanarak nümismatik camiasına sunulması açısından önem arz eden bu tez çalışmasında, 11'i Klasik, 140'ı Hellenistik, 657'si Roma, 21'i Bizans ve 2'si İslami döneme ait olmak üzere toplam 831

¹⁸⁶ Bu kapsamlı monografik çalışmalar haricinde son yıllara ait istatistiki bilgiler için bkz. Çevik-et al. 2017, s. 73-74; 2018a, s. 194; 2018b, s. 81.

¹⁸⁷ Bulut-Şengül 2010.

¹⁸⁸ Bulut-Şengül 2014.

¹⁸⁹ Son yıllara ait buluntulara dair bkz. Tekinalp-Gerçek 2014, s. 22; Tekinalp-Sancaktar-Seviç 2018, s. 21.

¹⁹⁰ Tek 1996.

kazı sikkeleri ve 1960’larda, 1992’de ve 1994’te ele geçen 2 adet defineye ait örnekler ile birlikte toplam 843 eser kataloglanmıştır.¹⁹¹

2001 yılında, A. T. Tek tarafından, “Arykanda Kazılarında Bulunan Bir Myra Sikkeleri” isimli, III. Gordianus dönemine ait bir Roma Eyalet darbının ele alındığı çalışma yayınlanmıştır.¹⁹² Söz konusu sikke daha önce herhangi bir akademik yayının konusu olmamış olup, kazılarda bulunan örnek bu çalışma sayesinde literatüre tanıtılmıştır.

Yapılan yüksek lisans tezinin ardından, Arykanda kazı sikkeleri A. T. Tek tarafından 2002 yılında savunulan *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları* isimli doktora tezi ile daha kapsamlı bir biçimde ele alınmış, çalışmada 1971-2000 yılları arasında Arykanda kazılarında ele geçen 3800 civarındaki sikkeden 2174 adeti tez kapsamında kataloglanarak değerlendirilmiştir.¹⁹³ Söz konusu sikkelerden 909’u Roma öncesi (MÖ. 480-MS. 43), 1193’ü Roma, 29’u Bizans, 2’si Beylikler, 40’ı Osmanlı dönemine, 1 örnek ise Britanya İmparatorluğu’na aittir.¹⁹⁴ Bu çalışma, Lykia bölgesi kentlerine ait nümismatik kazı verilerin ilk defa kapsamlı bir biçimde ele alınmasıyla sahip olduğu önemin yanı sıra, kentin ve bölgenin ekonomi tarihinin daha iyi anlaşılmasına da fayda sağlamıştır.

Arykanda kazılarında ele geçen 42 adet Beylik ve Osmanlı dönemi sikkeleri ile 1 adet Britanya İmparatorluk sikkeleri Tek’in 2002 yılında yayınlanan “Arykanda’da Bulunan Beylikler ve Osmanlı Sikkeleri” isimli çalışmasında ele alınmıştır.¹⁹⁵

Yine aynı yazarın “The coins of Gordianus III found at Arykanda. Evidence for an earthquake relief fund in Lycia?” başlıklı makalesi ise 2005 yılında yayınlanmıştır.¹⁹⁶ Bu çalışmada Arykanda’da ele geçen III. Gordianus dönemine ait örnekler vasıtasıyla diğer eyaletlerin aksine, bölgenin eyalet haline getirildiği MS. 43’ten itibaren sikke darbı gerçekleştirmeyen Lykia kentlerinin söz konusu imparator döneminde bastığı sikkelerin MS. 240’lı yıllarda gerçekleşen deprem neticesinde ortaya çıkan zaruri sebeplerden ötürü darp edilmiş olabilecekleri tartışılmıştır. Tek tarafından kaleme alınan bir diğer çalışma, 2009 yılında yayınlanan, “1971-2002 Yılları Arasında Arykanda Kazılarında Bulunan Pamphylia Bölgesine Ait Sikkeler”, başlıklı makaledir.¹⁹⁷ Bu eserde Arykanda kazı sikkelerinin ışığında iki komşu

¹⁹¹ Tek 1996, s. 40-194.

¹⁹² Tek 2001.

¹⁹³ Tek 2002a.

¹⁹⁴ Tek 2002a, s. 277-405.

¹⁹⁵ Tek 2002b.

¹⁹⁶ Tek 2005.

¹⁹⁷ Tek 2009.

bölge arasındaki sikke sirkülasyonu ele alınmış, Hellenistik dönem ve Roma hakimiyetinde Pamphylia darplarının Lykia’da daha fazla dolaşım gördüğü ortaya konulmuştur.

Tek’in çalışmalarının ardından, Arykanda kazılarında ele geçen sikkelere ilişkin güncel veriler 2011 yılında H. Sancaktar tarafından yayınlanan “2011 Yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme” başlıklı çalışma ile paylaşılmıştır.¹⁹⁸ Söz konusu yayında kazılarda toplu halde ele geçen ve Sancaktar tarafından tasarruf definesi olarak yorumlanan 259 sikke değerlendirilmiştir. Arykanda kazılarında ele geçen bir diğer define yine H. Sancaktar tarafından ele alınmış “Arykanda VI. Hamam Tahliye Kanalı’nda Ele Geçen Sikkeler” başlıklı makalenin konusunu teşkil etmiştir.¹⁹⁹ 261 sikkeden oluşan buluntu grubunun içerisinde MS. 4. ve 5. yüzyıla ait Geç Roma sikkeleri ile MÖ. 2.-1. yüzyıla tarihli Lykia Birlik sikkelerinin bir arada bulunması, bu darpların Geç Antik dönemdeki sirkülasyonunu göstermesi açısından önemlidir. Sancaktar’ın, Arykanda VI. Hamamda ele geçen sikkeler üzerine bir diğer makalesi olan “Analysis of the Coins Found at the Excavations of the 6th Bath Complex in Arycanda” ise 2018 yılında yayınlanmıştır.²⁰⁰ Son olarak, yine Sancaktar’ın 2020 tarihli çalışmasında kentte ele geçen Geç Antik ve Bizans sikkeleri literatüre sunulmuştur.²⁰¹

1.4.1.3. Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi

1989 yılında başlayan ve halihazırda devam etmekte olan Aziz Nikolaos Kilisesi kazılarında ele geçen nümismatik buluntulara ilişkin 2 adet yayın söz konusudur.

Kazı sikkelerine ilişkin ilk monografik yayın, V. Bulgurlu tarafından yayına hazırlanan, 2007 tarihli “Demre Aziz Nikolaos Kazısında Bulunan Sikkeler Hakkında Notlar” isimli çalışmadır.²⁰² Makalede yer alan 94 sikke içerisinden teşhisi yapılabilenlerin çoğunlukla MS. 5/6, 9 ve 11. Yüzyıllara ait olduğu görülürken, yegâne Hellenistik dönem sikkesi Lykia Birliği’ne aittir.²⁰³ Ele geçen nümismatik buluntulara dair son yayınlar M. Acara Eser ve V. Bulgurlu tarafından yayına hazırlanan makaleler olup Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009 isimli çalışma içerisinde yer almıştır.²⁰⁴ M. Acara Eser’in 1989-1999 arası buluntuları paylaştığı yayında sunulduğu üzere söz konusu yıllar arasında kazılarda 1’i Hellenistik, 2’si Geç Roma-Erken Bizans, 8’i Bizans dönemine ait olmak üzere 12’si tanımsız, 32 sikke ele geçmiştir.²⁰⁵ V. Bulgurlu’nun çalışmasında ise 2000-2009 yılları arasında ele geçen toplam 95

¹⁹⁸ Sancaktar 2012.

¹⁹⁹ Sancaktar 2016.

²⁰⁰ Sancaktar 2018.

²⁰¹ Sancaktar 2020.

²⁰² Bulgurlu 2007.

²⁰³ Bulgurlu 2007, s. 123-124.

²⁰⁴ Acara Eser 2018; Bulgurlu 2018.

²⁰⁵ Acara Eser 2018, s. 353-363.

sikkeye yer verilmiştir. Söz konusu sikkelerin 1'i Hellenistik, 1'i Roma, 53'ü Bizans dönemine aittir. Öte yandan 5 sikke Orta Çağ Fransız ve Latin, 2'si Selçuklu, 2'si Osmanlı darbıdır.²⁰⁶

1.4.1.4. Dereağzı

Dereağzı mevkiinde yürütülen çalışmalar sırasında ele geçen sikkeler T. Gregory tarafından, mevzubahis faaliyetlerde bulunan arkeolojik materyallerin yayınlandığı The Fort at Dereagzı adlı eserde "The ancient and Byzantine coins" başlığı altında yayınlanmıştır.²⁰⁷ Burada toplam 54 sikke yayınlanmış olup 3'ü Klasik Dönem Lykia Dynast sikkesi, 3'ü krali Ptolemaios sikkesi, 17'si Lykia Birlik sikkesi, 15'i Roma sikkesi, 10'u ise Bizans sikkesidir.²⁰⁸

1.4.1.5. Korba

Kyaneai yüzey araştırmaları kapsamında çalışmalar yürütülen Korba antik kentinde ele geçen sikkeler şu ana kadar tek bir yayının konusu olmuştur.

2006 yılında, W. Tietz tarafından yayınlanan "Die Fundmünzen aus Korba auf dem Territorium von Kyaneai" başlıklı çalışmada, kentte ele geçen, 3'ü Hellenistik, 3'ü Roma dönemine tarihli 6 adet sikkeye yer verilmiştir.²⁰⁹

1.4.1.6. Kyaneai

1989 yılında yüzey araştırmalarına başlanan Kyaneai'de bulunarak kayıt altına alınan sikkelerin ele alındığı 3 adet nümismatik yayın mevcuttur.

Kyaneai sikke buluntuları şu ana değin *Lykische Studien* bantları içerisinde W. Tietz tarafından yayınlanmıştır. İlk olarak, 2008 yılında "Fundmünzen aus dem Territorium von Kyaneai" isimli çalışmada, 1991-2000 yılları arasında kent teritoryumunda bulunan sikkelere yer verilmiştir.²¹⁰ Toplam sayısı 11 olan darpların 3'ü Klasik, 3'ü Hellenistik, 3'ü Roma dönemine tarihlenirken 2 sikke tanımsızdır. Ardından 2010 yılında "Die Fundmünzen aus dem Stadtgebiet von Kyaneai" başlıklı, yerleşim alanında ele geçen sikkelerin yer aldığı makale yayınlanmıştır.²¹¹ Söz konusu yayında yer alan sikke sayısı 12 olup 5'i Hellenistik, 1'i Roma, 1'i Selçuklu dönemine aittir, 1 sikke tanımsızdır. Arda kalan 4 sikkeden 1'i soru işaretiyle Hellenistik, diğeri Roma, 2'si ise Bizans dönemi olarak tasnif edilmiştir.²¹² Aynı bant içerisinde "Eine Fundmünze aus dem Landgebiet von Kyaneai" isimli yayında ise 2001 yılı yüzey araştırmalarında antik kent yakınlarındaki, tapınak olduğu düşünülen kaya yapısı içerisinde ele

²⁰⁶ Bulgurlu 2018, s. 381-419.

²⁰⁷ Gregory 1993.

²⁰⁸ Gregory 1993, s. 140-151, n. 1-54.

²⁰⁹ Tietz 2006.

²¹⁰ Tietz 2008.

²¹¹ Tietz 2010a.

²¹² Tietz 2010a, s. 366-369.

geçen 1 adet gümüş sikke incelenmiştir.²¹³ Tietz, Lykia dynastlarına ait ünik bir örnek olarak nitelendirdiği bu sikkenin MÖ. 5. yüzyılın ortalarına ait olması gerektiğini önerir.²¹⁴

1.4.1.7. Letoon

1962 yılında başlayan arkeolojik kazıların sürdüğü Letoon kutsal alanında ele geçen sikkelere ilişkin 1 adet yayın mevcuttur.²¹⁵

M. Ch. Marcellesi'nin 2007 yılında yayınlanan "Le "trésor" du temple du Létôon de Xanthos (1975-2002). Les monnaies rhodiennes et la circulation monétaire en Lycie à la basse époque hellénistique" adlı makalesinde 1975, 2001 ve 2002 yıllarında, Leto tapınağı içerisinde ele geçen üç ayrı define buluntusu ele alınmıştır.²¹⁶ 3 ayrı lottan oluşan 7'si tanımlanamayan toplam 135 sikkenin içerisinde 1 Lykia Dinastik, 3'ü taklit 85 Rhodos, 33 Lykia Birlik ve 1 Antiphellos sikkesinin yanı sıra 2 Roma Eyalet, 2 Roma İmparatorluk darbı sikke yer almaktadır. Büyük bir bölümü MÖ. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Rhodos darpları, bu sikkelerin Lykia'daki sirkülasyonunu, dolayısıyla bölge ile ada arasındaki ilişkilerin sürdüğünü göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca, Marcellesi söz konusu veriler ışığında Rhodos ve Lykia Birlik sikkelerine ilişkin yeni bir kronoloji önermiştir. Marcellesi'nin ardından Letoon definesi R. H. J. Ashton ve A. R. Meadows tarafından tekrar ele alınmış, yazar 2008 yılında yayınlanan "The Letoon deposit: Lycian league coinage, Rhodian Plinthophori, and pseudo-rhodian drachms from Haliartos (yet again) and Asia Minor" adlı çalışmada Marcellesi'nin önerdiği tarihlendirmeleri değerlendirmiş, definenin niteliği, sikkelerin gömü tarihi ve buna bağlı olarak Letoon tapınağının inşa tarihine ilişkin de yorumlamalarda bulunmuştur.²¹⁷

1.4.1.8. Limyra

1969 yılında başlayan arkeolojik kazılarda ele geçen sikke buluntularına ilişkin 3 adet çalışma mevcuttur.²¹⁸

Kazıları sikkelerine yönelik ilk çalışma J. Gorecki tarafından yayına hazırlanmış, 1984 yılı itibarıyla ele geçen buluntulara yer verilen bu kapsamlı çalışma KST 7 içerisinde sunulmuştur.²¹⁹ 37'si tanımsız 471 sikkenin 131'i Hellenistik, 146'sı Roma, 36'sı Bizans, 121'i ise İslami döneme tarihlenmektedir.²²⁰

²¹³ Tietz 2010b.

²¹⁴ Tietz 2010b, s. 371-372.

²¹⁵ Sikke buluntularına ilişkin ayrıca bkz. Tek-Kılıçkaya 2015; Atik Korkmaz-et al. 2016, s. 72; Atik Korkmaz-Demirtaş 2016, s. 334; Atik Korkmaz 2017, s. 484.

²¹⁶ Marcellesi 2007.

²¹⁷ Ashton-Meadows 2008.

²¹⁸ Kimi kazı sezonlarının buluntularına ilişkin istatistiki bilgiler için bkz. Seyer 1989; 1991; Ruggendorfer 1992; Seyer 1995, Marksteiner 2008c; 2009; Seyer-Schuh 2009; 2010; Seyer 2011; 2013a; Seyer-Schuh 2014.

²¹⁹ Gorecki 1986.

²²⁰ Gorecki 1986, s. 479.

Yaklaşık 5 yıl sonra, 1970-1990 arası buluntular yine Gorecki tarafından yayınlanmıştır.²²¹ İstatistiki ön bilgilerin paylaşıldığı çalışmada sunulan bilgilere göre 1970-1990 arası kazılarda kayıt altına alınan sikke sayısı toplam 772'dür. Bunların içerisinde 37 sikke tanımsızdır. Tanımlanabilir durumdaki sikkelerin 74'ü Klasik, 229'u Hellenistik, 232'si Roma, 45'i Bizans, 155'i İslami döneme aittir.

1992 yılında, 30 yılı aşkın bir süre kazılara başkanlık eden J. Borchhardt tarafından hazırlanan, gerçekleştirilen arkeolojik çalışmaların yayınlandığı *Die Steine von Zêhuri. Archäologische Forschungen an den verborgenen Wassern von Limyra* kitabında nümismatik buluntulara ilişkin J. Gorecki tarafından genel bir değerlendirme yayınlanmıştır.²²²

1.4.1.9. Olympos

2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarını takiben, 2006 yılından beri kazıların devam ettiği Olympos antik kentinde bulunan sikkelerin yer aldığı 1 adet yayın vardır.

Olympos kazı sikkeleri Z. Demirel Gökalp'in "Olympos Kazısı 2009-2012 Yılları Bizans Sikke Buluntuları" isimli makalesinin konusunu teşkil eder.²²³ Söz konusu çalışmada 4 kazı sezonunda ele geçen, tamamı Bizans dönemine ait toplam 35 bronz sikke yer almaktadır. Çalışmada, Olympos buluntuları ile Arykanda, Patara, Kaunos ve Dereagzı kazı buluntuları karşılaştırılmış Erken ve Orta Bizans dönemine ait darplarda görülen artış ile Geç Bizans dönemindeki sikke sayısındaki düşüşün, bölgenin yerleşim tarihçesi bağlamında benzerlik gösterdiği ortaya konulmuştur.

1.4.1.10. Patara

1988 yılından beri düzenli kazıların yürütüldüğü Patara'da ele geçen sikkelere ilişkin verilerin paylaşıldığı, 1'i lisansüstü tezi olmak üzere toplam 3 adet yayın mevcuttur.

İlk olarak, Patara kazı sikkeleri, Ş. Özudoğru tarafından 2002 yılında tamamlanan yüksek lisans tezinin konusu olmuştur.²²⁴ 1988-2001 arası dönemde ele geçen yaklaşık 1200 sikkeden, tanımı mümkün 274 örneğin yer aldığı çalışmada 1 adet Dynastik, 11 adet Hellenistik krali, 55 Lykia Birlik, 17 otonom kent, 10 Roma Eyalet, 129 Roma İmparatorluk, 11 Bizans, 38 Feodal, 2 İslami sikkeye bulunmaktadır.²²⁵

Ardından 2019 yılında, Patara'da yürütülen arkeolojik faaliyetler neticesinde elde edilen verilerin paylaşıldığı eser içerisinde, D. S. Lenger tarafından yayına hazırlanan "Patara

²²¹ Gorecki 1991-1992.

²²² Gorecki 1999.

²²³ Demirel Gökalp 2016.

²²⁴ Özudoğru 2002.

²²⁵ Özudoğru 2002, s. 56-105.

Kazılarında Bulunan Sikkeler” başlıklı çalışma yayınlanmış, burada kentteki kazılarda ele geçen tüm sikkelere ilişkin genel bir değerlendirme sunulmuştur.²²⁶ Bir diğer çalışmada, Tepecik mevkiinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda ele geçen, söz konusu alanın askeri garnizon niteliğini tasdik eden krali Ptolemaios sikkeleri yayınlanmıştır. Burada, toplam 102 adet sikke, D. S. Lenger ve E. Dündar tarafından kaleme alınan “Attestation of a Ptolemaic Garrison in the Light of Coins: Tepecik Settlement at Patara, Lycia” başlıklı makalenin konusunu oluşturmuştur.²²⁷ Son olarak, yine Tepecik mevkiinde yürütülen çalışmalar sırasında ve 2018 kazı sezonunda ele geçen, iki adet kurşun plakaya sarılarak saklanmış 19 adet altın Ptolemaios sikkesinden oluşan define 2022 yılında Dündar ve Lenger tarafından bilim dünyası ile paylaşılmıştır.²²⁸

Öte yandan Lykia’ya 19. yüzyılın ortalarından itibaren çok sayıda batılı araştırmacı ve gezgin gelmiş, bir kısmı arkeolojik, epigrafik ve nümismatik malzemenin kayıt altına alındığı türde eserler ortaya koymuşlardır. Küçük Asya’nın genelinin yanı sıra Lykia’yı konu alan bu türdeki nümismatik çalışmalar, araştırmacıların gördükleri dışında, bölgeden topladıkları örnekleri içermektedir. Eserlerin genelinde her ne kadar söz konusu çalışmalara konu olan sikkelerin buluntu yerleri hakkında bilgi bulunmasa da çoğu zaman satın alındıkları yerler hakkında bilgi verilmiştir.

Konuya ilişkin en erken tarihli çalışma olan, M. Pinder ve J. Friedlaender’in²²⁹ 1851 yılında yayınlanan *Beiträge zur älteren Münzkunde* adlı eserinde, Prof. August Schönborn’un Küçük Asya seyahati sırasında topladığı sikkelere de yer verilmiştir.²³⁰ Schönborn’un Lykia’da topladığı sikke sayısı 14 olup, bunların 4’ünün Pinara’dan, 4’ünün Tlos’tan, 3’ünün Elmalı’dan ve 3’ünün de Makri’den alındığı belirtilmiştir.²³¹

19. Yüzyılın önemli koleksiyoner ve nümismatlarından olan W. H. Waddington²³², 1853 tarihli *Voyage en Asie-Mineure au point de vue numismatique* kitabında 1850’li yılların başında Küçük Asya’ya yaptığı gezilerde topladığı sikkelerden oluşan koleksiyonunu yayınlamış, eserin bir bölümünü Lykia sikkelerine ayırmıştır.²³³

C. Fellows²³⁴, 1841 tarihli *An Account of Discoveries in Lycia* ve 1853 tarihli *Ein Ausflug nach Kleinasien und Entdeckungen in Lycien* eserlerinde, 1838 ve 1840 yıllarında

²²⁶ Lenger 2019.

²²⁷ Lenger-Dündar 2021.

²²⁸ Dündar-Lenger 2022.

²²⁹ 1834 tarihinde ilk nümismatik dergilerinden olan *Numismata antiqua*’yı yayınlamaya başlayan M. Pinder ile koleksiyoner J. Friedlaender ve nümismatik çalışmaları hakkında bkz. Morkholm 1979-1980, s. 18; 20.

²³⁰ Pinder-Friedlaender 1851, s. 70.

²³¹ Pinder-Friedlaender 1851, s. 78-80.

²³² W. H. Waddington ve çalışmaları hakkında bkz. Morkholm 1979-1980, s. 19.

²³³ Waddington 1853, s. 111-124.

²³⁴ C. Fellows ve çalışmaları hakkında bkz. Morkholm 1979-1980, s. 16-17; 20.

Küçük Asya'ya yaptığı seyahatleri kayıt altına almış, çalışmasının bir kısmını bu gezileri sırasında satın aldığı sikkelere ayırmıştır.²³⁵ Her ne kadar Fellows'un sunduğu listeden toplamış olduğu sikkelere dair kesin bir sayıya ulaşılmasa da Lykia'dan satın almış olduğu sikkelerin sayısının 70'in üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. 38+ sikke Telmessos'tan, 14+ sikke Pinara'dan, 10+ sikke Patara'dan, 3 sikke Ksanthos Vadisi'nden, 2+ sikke Elmalı'dan, 2 sikke Tlos'tan ve 1 sikke de Masikytos'tan temin edilmiştir.²³⁶

1895 tarihinde, G. Davies tarafından yayınlanan "Greek Inscriptions from Lycia" başlıklı, kimi bölge kentlerinde yer alan epigrafik malzemenin konu edildiği çalışmada yazar Lykia'dan satın almış olduğu sikkelere de yer vermiştir.²³⁷ 160'ın üzerinde sikke toplayan Davies, Limyra ve Ksanthos'ta satın alınan ikişer sikke dışında, buluntu yeri belirtilmeyen örneklerin Telmessos ya da Antiphellos ve civarından temin edildiğini, buluntu yerlerinin de bu kentlerin yakınları olması gerektiğini ifade eder.²³⁸

1800'lü yıllarda ortaya konulan eserlerin ardından, 20. yüzyılda da araştırmacılar bölgeye yaptıkları araştırma gezilerinde sikke satın almaya ve eserlerinde bunlardan bahsetmeye devam etmişlerdir. A. M. Woodward ile H. A. Ormerod'un ortak kaleme aldıkları, 1910 yılında Güney-Batı Küçük Asya'ya yaptıkları, prehistorik kalıntıları incelemek maksatlı seyahati konu alan 1910 tarihli "A Journey in South-Western Asia Minor" isimli çalışmada, söz konusu araştırma gezisi sırasında satın aldıkları sikkeler de konu edilmiştir.²³⁹ Büyük çoğunluğu Antalya'dan alınan toplam 46 sikkenin 2'si Elmalı'dan, 2'si Korkuteli'nden, 2'si de Telmessos'tan temin edilmiştir.²⁴⁰

E. S. G. Robinson, 1910'lu yılların başında Lykia ve Pamphylia bölgesine gerçekleştirdiği seyahatlerde satın aldığı 200'e yakın sikkeyi, 1914 yılında "Coins from Lycia and Pamphylia" isimli makalesinde yayınlamıştır.²⁴¹ Söz konusu sikkelerin 96'sı Lykia'dan toplanmış olup, 18'i Fethiye'den, 15'i Korkuteli'nden, 10'u Meis Adası'ndan, 9'u Fethiye-Elmalı'dan, 9'u Elmalı'dan, 6'sı Pinara'dan, 5'i Finike-Elmalı'dan, 5'i Kestep'ten, 5'i Antiphellos'tan, 3'ü Kalamaki'den, 3'ü Ksanthos'tan, 2'si Finike'den, 2'si Myra'dan, 1'er sikke ise Gagae, Tlos, Phellos ve Kyaneai'den alınmıştır.²⁴²

²³⁵ Fellows 1853, s. 313-315.

²³⁶ Fellows 1841, s. 280-284; 1853, s. 314-315.

²³⁷ Davies 1895, s. 114-115.

²³⁸ Davies 1895, s. 114.

²³⁹ Woodward-Ormerod 1909-1910, s. 130-136.

²⁴⁰ Woodward-Ormerod 1909-1910, s. 132-134.

²⁴¹ Robinson 1914, s. 37-46.

²⁴² Robinson 1914, 37-41.

İKİNCİ BÖLÜM

KRALİ PTOLEMAIOS SİKKELERİ

2.1. Darphaneler

I. Ptolemaios döneminde darbına başlanan krali sikkeler, IV. Ptolemaios dönemi de dahil olmak üzere ele alındığında, belirli bir bölgesel darphane düzeni içerisinde basıldıkları anlaşılmaktadır. Hiç şüphesiz krallığın baş darphanesi Aleksandreia en fazla üretimin olduğu, özellikle de savaş dönemlerinin getirdiği ihtiyaç hallerinde talebi karşılayan yer olmuştur.²⁴³ Başkent Aleksandreia darphanesi dışında Kıbrıs'ta, Suriye-Fenike'de ve Kyrenaika'da düzenli olarak krali sikke darbu gerçekleştirilmiştir. Özellikle değerli madenden sikke darbu söz konusu olduğunda, Aleksandreia'nın yanı sıra Suriye-Fenike coğrafyasında Sidon ve Tyros her dört hükümdar döneminde de altın ve gümüş krali sikke darp etmiştir.

Öte yandan, kimi darphaneler ise dönemsel ve bölgesel bazda kısa süreli faaliyet göstermiştir. Örneğin Sicilya, Byzantion ve Tarsus, II. Ptolemaios döneminde, Korinthos, Ainos, Kaunos ve Telmessos ise III. Ptolemaios döneminde krali sikke darbu gerçekleştirmiştir.²⁴⁴ Askeri kullanımı da göz önünde bulundurulduğunda, kısa süreli faaliyet gösteren söz konusu darphaneler çoğunlukla bronz sikke darp etmiştir.

İlk dört hükümdar döneminde, toplamda en az 26 farklı darphane krali sikke darbu gerçekleştirmiştir. Bunlardan, Aleksandreia, Paphos, Sidon, Tyros, Kyrene, Euesperides (Berenike) her dört hükümdar döneminde de faaliyet gösterirken, yukarıda bahsedildiği üzere Sicilya, Ainos, Byzantion, Ephesos, Tarsus, Kaunos ve Telmessos yalnızca dönemsel olarak aktif olmuştur.

Hanedanın kurucusu I. Ptolemaios döneminde bilinen aktif darphane sayısı 7'dir. Aleksandreia, Tyros ve Kyrene'de her üç madenden de sikke darp edilmiştir. Sidon'da altın ve gümüş, Euesperides'te yalnızca altın, Salamis ve Paphos'ta ise yalnızca bronz darbu söz konusudur. Ancak, her ne kadar Kıbrıs, Suriye-Fenike ve Kyrenaika'da mevzubahis darphaneler krallık adına sikke darp etmeye başlamış olsa da krallığın ilanı ile birlikte yeni bir para sisteminin inşasının söz konusu olduğu bu zaman diliminde ilgili dönem sikkelerinin çok büyük bir kısmı (yak. %80'i) başkent Aleksandreia darphanesinde darp edilmiştir.

²⁴³ Olivier ve Redon'un (2020) ortaya koyduğu üzere, çoğunlukla savaş dönemlerine işaret define buluntuları, Mısır dışında ele geçseler dahi içerisinde büyük oranda başkent darphanesine ait sikkeleri barındırmaktadır.

²⁴⁴ Bu durum çoğunlukla askeri faaliyetlerle ilişkilidir. Aşağıda detaylandırılacağı üzere Sicilya darpları II. Hieron'a yapılan yardım, Byzantion darpları kısa süre Mısır hakimiyetinde kalan kentin Seleukoslara karşı müdafası, Ainos ve Ephesos darpları ise Üçüncü Suriye Savaşı'nda hakimiyet kurulan topraklar ile ilintilidir. Kaunos ve Telmessos ise farklı bir noktaya işaret eder. Güney Küçük Asya'da yeni darphanelerin kurulması bronz merkezli ekonominin iyiden iyiye güç kazanması ile ilişkilendirilmiştir, bu hususta bkz. CPE I, s. 170.

II. Ptolemaios döneminde ise bir önceki dönemde faaliyet göstermeye başlananlara ek olarak 7 yeni darphane daha kullanılmış, bu bağlamda da bilinen darphane sayısı iki katına çıkarak 14 olmuştur. Aleksandreia, Tyros ve Ptolemais Ake'de altın, gümüş ve bronz darbı gerçekleşirken Sidon, Ioppe ve Gaza'da krali altın ve gümüş sikke basılmıştır. Öte yandan Kıbrıs darphanelerinden Salamis, Kition ve Paphos'ta yalnızca altın darbı söz konusudur. Sicilya'daki darphane ve Byzantion ise yalnızca bronz sikke darp etmiştir. Tıpkı I. Ptolemaios döneminde olduğu gibi krali sikke darbının büyük bölümü Aleksandreia darphanesinde gerçekleşse de diğer faal darphanelerin sikke darbı hacmi de bir önceki döneme göre oldukça artmıştır.

III. Ptolemaios hükümdarlığında, bilinen en az 18 farklı darphane krali sikke darbı gerçekleştirmiştir. Öte yandan, her ne kadar aktif darphane sayısı bir önceki döneme göre artmış olsa da toplam emisyon neredeyse yarısı kadardır. Bu dönemde de Aleksandreia her üç madenden krali sikke darp etmeye devam etmiştir. Tyros ve Ioppe, altın, gümüş ve bronz darp eden bir diğer darphanedir. Ephesos, Sidon ve Ake'de ise altın ve gümüş sikkeler basılmıştır. Öte yandan Ainos ve Gaza'da yalnızca gümüş, Korinthos, Halikarnassos, Kaunos, Telmessos, Paphos, Berytos, Kyrene ve Euesperides (Berenike)'de yalnızca bronz darbı söz konusudur. Bu dönemde dikkat çekici olan bir husus, yalnızca bronz darbı gerçekleştiren Paphos dışında herhangi bir aktif Kıbrıs darphanesinin bulunmamasıdır. Söz konusu durum gümüş sikkelerde Attika ağırlık sistemine gidilerek değiştirilen para politikası ve kıymetli madenden sikkede ağırlığın Sidon, Tyros ve Ptolemais Ake gibi Suriye-Fenike darphanelerine verilmesi olmalıdır.²⁴⁵

İlk üç hükümdar dönemine kıyasla emisyon hacminin oldukça azaldığı görülen IV. Ptolemaios döneminde ise tespiti mümkün darphane sayısı 9'dur. Aleksandreia, her üç madenden de sikke darp eden tek darphanedir ve dönemin krali sikkelerinin yarısına yakını burada darp edilmiştir. Sidon ve Ptolemaios Ake'de ise altın ve gümüş krali sikke darbı gerçekleşmiştir. Tyros ise bu dönemde gümüş ve bronz sikke basarken Ioppe ve Askalon yalnızca gümüş, Paphos, Samothrake (ya da Belirsiz Hellespontos kenti) ve Euesperides (Berenike) ise yalnızca bronz sikke basmıştır.

Bunların dışında, kimi zaman nerede basıldıkları bilinmeyen ve bu bağlamda darphane atribüsyonu yapılamayan sikkeler vardır ki bunlar güncel modern literatürde çoğu zaman belirli bir coğrafyayı belirtir şekilde kimi zaman ise yalın bir biçimde “belirsiz” başlığı altında tasnif edilmiştir. Darp eden otoriteye göre bir ayırım yapıldığında I. Ptolemaios dönemine ait darplar

²⁴⁵ CPE I, s. 170.

söz konusu olduğunda altı adet belirsiz darphane başlığı karşımıza çıkmaktadır.²⁴⁶ II. Ptolemaios döneminde ise bu sayı on beşe kadar çıkar.²⁴⁷ III. Ptolemaios döneminde on iki adet belirsiz darphane grubu mevcuttur.²⁴⁸ IV. Ptolemaios dönemine atfedilenlerde de on iki adet belirsiz darphane başlığı söz konusudur.²⁴⁹ Hükümdarlara göre darphaneleri ve sikke darbını gösteren tablo şu şekildedir:

Tablo 2.1. I. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.

Dönem	Darphane	Bölge	Maden	Emisyon
I. Ptolemaios	Aleksandreia	Mısır	AV, AR, AE	34 AV 44 AR 102 AE
	Salamis	Kıbrıs	AE	1 AE
	Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte)	Kıbrıs	AE	13 AE
	Sidon	Suriye-Fenike	AV, AR	1 AV 1 AR
	Tyros	Suriye-Fenike	AV, AR, AE	1 AV 2 AR 5 AE
	Kyrene	Kyrenaika	AV, AE	4 AV 13 AE
	Euesperides	Kyrenaika	AV	1 AV
	Belirsiz Darphane 6A	Eyalet	AE	
	Belirsiz Darphane 7	Eyalet	AR, AE	
	Belirsiz Darphane 8	Eyalet (Kıbrıs?)	AR	
	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Kıbrıs	AV, AR, AE	
	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Kıbrıs	AV, AR, AE	
	Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye)	Suriye	AR	

²⁴⁶ Bunlar Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8, Belirsiz Darphane 9 (Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Salamis ya da Kition) ve Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye)'dir.

²⁴⁷ Bunlar Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Olasılıkla Kikilia Pedias), Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake), Belirsiz Darphane 24 (Filistin?), Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs), Belirsiz Eyaletler (n. 405-406; 409-412) ve Belirsiz Darphane(ler) (n. B340-B342) başlığı atılanlardır.

²⁴⁸ Söz konusu darphaların tasnif edildikleri başlıklar Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?), Belirsiz Darphane 29 (Ionias, Ephesos yakınları), Ephesos, Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?), Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?), Belirsiz Darphane 33, Kuzeybatı Küçük Asya? (n. 763-765), Küçük Asya? (n. 800-803), Belirsiz Eyaletler (n. 804), Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane(ler) (n. B476-B477)'dir.

²⁴⁹ Bunlar Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35, Belirsiz Darphane 36, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike), Belirsiz Darphane 38, Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41, Belirsiz Darphane 42, Belirsiz Darphane (Olasılıkla Filistin), Belirsiz Bölge (n. B554), Atıfsız (n. 910)'dir.

Tablo 1.2. II. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.

Dönem	Darphane	Bölge	Maden	Emisyon
II. Ptolemaios	Aleksandreia	Mısır	AV, AR, AE	34 AV 87 AR 113 AE
	Sicilya	Sicilya	AE	10 AE
	Byzantion	Trakya Khersonessos	AE	4 AE
	Tarsus	Kilikia	AR	4 AR
	Salamis	Kıbrıs	AV	5 AV
	Kition	Kıbrıs	AV	4 AV
	Paphos	Kıbrıs	AV	4 AV
	Sidon	Suriye-Fenike	AV, AR	9 AV 41 AR
	Tyros	Suriye-Fenike	AV, AR, AE	15 AV 77 AR 15 AE
	Ptolemais Ake	Suriye-Fenike	AV, AR, AE	1 AV 20 AR 6 AE
	Ioppe	Suriye-Fenike	AV, AR	2 AV 21 AR
	Gaza	Suriye-Fenike	AV, AR	1 AV 15 AR
	Kyrene	Kyrenaika	AR, AE	14 AR 14 AE
	Euesperides	Kyrenaika	AR, AE	7 AR 1 AE
	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	Kıbrıs	AR	
	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Kıbrıs	AV, AR	
	Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya)	Küçük Asya	AR	
	Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya)	Küçük Asya	AR	
	Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Olasılıkla Kikilia Pedias),	Kilikia	AR	
	Belirsiz Eyaletler (n. 405-406; 409-412)	Eyalet	AV, AR	
	Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)	Küçük Asya/Adalar	AR, AE	
	Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Kıbrıs	AR	
	Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs)	Kıbrıs	AR	
	Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)	Kıbrıs	AV, AR	
	Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake)	Kıbrıs (AE)/ Suriye-Fenike (AR)	AR	
	Belirsiz Darphane 24 (Filistin?)	Filistin	AR	
	Belirsiz Darphane 25	Eyalet	AE	
	Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)	Karia/Kıbrıs	AE	
	Belirsiz Darphane(ler) (n. B340-B342)	Eyalet	AE	

Tablo 2.3. III. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.

Dönem	Darphane	Bölge	Maden	Emisyon
III. Ptolemaios	Aleksandreia	Mısır	AV, AR, AE	5 AV 5 AR 37 AE
	Korinthos	Peloponnesos	AE	2 AE
	Ainos	Trakya	AR	10 AR
	Ephesos	Ionia	AV, AR	2 AV 13 AR
	Halikarnassos?	Karia	AE	1 AE
	Kaunos	Karia	AE	2 AE
	Telmessos	Karia	AE	2 AE
	Paphos	Kıbrıs	AE	4 AE
	Sidon	Suriye-Fenike	AV, AR	4 AV 11 AR
	Tyros	Suriye-Fenike	AV, AR, AE	5 AV 22 AR 1 AE
	Ptolemais Ake	Suriye-Fenike	AV, AR	5 AV 7 AR
	Ioppe	Suriye-Fenike	AV, AR, AE	5 AV 13 AR 1 AE
	Gaza	Suriye-Fenike	AR	4 AR
	Berytos	Suriye-Fenike	AE	1 AE
	Kyrene	Kyrenaika	AE	7 AE
	Euesperides (Berenike)	Kyrenaika	AE	2 AE
	Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	Suriye	AE	9 AE
	Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler)	Mısır/Eyalet	AR	
	Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?)	Küçük Asya	AR	
	Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları)	Ionia	AR	
	Ephesos, Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları),	Ionia	AR	
	Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Kilikia	AR	
	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)	Suriye	AV	
	Belirsiz Darphane 33	Eyalet	AV	
	Küçük Asya? (n. 800-803)	Küçük Asya	AR	
	Kuzeybatı Küçük Asya? (n. 763-765)	Küçük Asya	AR	
	Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)	Mısır/Eyaletler	AE	
	Belirsiz Eyaletler (n. 804)	Eyalet	AV	
	Belirsiz Darphane(ler) (n. B476-B477)	Eyalet	AE	

Tablo 2.4. IV. Ptolemaios Dönemi Darphaneleri.

Dönem	Darphane	Bölge	Maden	Emisyon
IV. Ptolemaios	Aleksandreia	Mısır	AV, AR, AE	6 AV 3 AR 23 AE
	Paphos	Kıbrıs	AE	5 AE
	Sidon	Suriye-Fenike	AV, AR	3 AV 5 AR
	Tyros	Suriye-Fenike	AR, AE	11 AR 6 AE
	Ptolemais Ake	Suriye-Fenike	AV, AR	1 AE 6 AR
	Ioppe	Suriye-Fenike	AR	2 AR
	Askalon	Suriye-Fenike	AR	3 AR
	Euesperides (Berenike)	Kyrenaika	AE	6 AE
	Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti	Kuzey Ege	AE	1 AE
	Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?)	Kıbrıs	AR	
	Belirsiz Darphane 35	Kıbrıs?	AR	
	Belirsiz Darphane 36	Kıbrıs/Suriye-Fenike	AV	
	Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike)	Suriye-Fenike	AV, AR	
	Belirsiz Darphane 38	Eyalet	AV	
	Belirsiz Darphane 39	Eyalet	AR	
	Belirsiz Darphane 40	Eyalet	AR	
	Belirsiz Darphane 41	Eyalet	AR	
	Belirsiz Darphane 42	Suriye-Fenike?	AR	
	Belirsiz Darphane (Olasılıkla Filistin)	Filistin	AR	
	Belirsiz Bölge (n. B554)	Eyalet	AE	
	Atıfsız (n. 910)	Suriye-Fenike	AR	

2.1.1. Aleksandreia

Ptolemaios Krallığı'nın merkez darphanesi olan Aleksandreia'da, I. Ptolemaios Soter'in adını taşıyan sikkelerden evvel, bölgeye satrap olarak atandığı MÖ. 323 yılını takiben olasılıkla yak. MÖ. 319'dan itibaren sikke darbı gerçekleşmiştir.²⁵⁰ İlk krali bronz darpların başladığı yak. MÖ. 306/305 yılına değin burada Makedon kralı III. Aleksandros'un adını taşıyan bronz, yak. MÖ. 307/306'ya kadar altın ve yak. MÖ. 290'ların başına kadar gümüş sikkeler darp edilmiştir.²⁵¹ Bunlar ön yüzünde sağa dönük Aleksandros başı, arka yüzünde gemi pruvası ve ön yüzünde Korinth miğferli Athena başı, arka yüzünde sola dönük ayakta Nike tasvirli altın

²⁵⁰ *Posthumous* Aleksandrosların darbı evvela Memphis'te gerçekleşmiş, olasılıkla MÖ. 320-313 arası tarihte Memphis ve Aleksandreia eş zamanlı sikke basmıştır, konu üzerine bkz. CPE I, s. 25; 252; Krş. Zervos 1974, s. 275; 309-311.

²⁵¹ Söz konusu sikkelerin darbına olasılıkla Ptolemaios'un satraplığı ile başlanmış olup kesin tarih tartışmalıdır, bu hususta görüşler için bkz. CPE I, s. 24, dn. 258.

sikkeler²⁵², ön yüzünde sağa dönük aslan postlu Herakles başı, arka yüzünde tahtta oturan sola dönük Zeus tipli Aleksandros tetradrahmleri ile yine aynı ön yüz tipine sahip arka yüzünde ise ayakta sağa dönük Athena Promakhos yer alan gümüşlerdir.²⁵³ Söz konusu dönemde darp edilen ve III. Aleksandros lejandı taşıyan bronzların ise ön yüzünde sağa dönük III. Aleksandros başı, arka yüzünde sola dönük kartal tasviri yer alır.²⁵⁴

Aleksandreia darphanesinde Ptolemaios Krallığı adına sikke darbı ise yak. MÖ. 306 civarı başlar. Bunlar ön yüzünde sağa dönük III. Aleksandros başı, arka yüzünde sola dönük, kanatları açık kartal betimlenen, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ya da ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan bronz sikkelerdir.²⁵⁵ Aleksandreia’da darp edilen ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandını taşıyan, krali niteliğe sahip değerli madenden sikkelerin darbına ise MÖ. 299’da başlanmıştır.²⁵⁶ Bunlar MÖ. 299-295/294 civarına tarihlenen altın darplardır. Söz konusu sikkeler, taşıdıkları ikonografya itibarı ile de krali ilk örnekler olmakla beraber ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı, arka yüzünde fillerin çektiği quadriga içerisinde III. Aleksandros betimlenir.²⁵⁷

Uzun bir geçiş sürecinin ardından MÖ. 294 civarı gerçekleşen reform ile krali sikkeler düzenli bir darp tertibine girmiştir.²⁵⁸ Müteakip reformlar da evvela Aleksandreia’da başlamış, buradan eyalet darphanelerine aktarılmış, kimi zaman ise yalnızca başkent ile sınırlı kalmıştır.

I. Ptolemaios döneminde, MÖ. 294 ile MÖ. 283/282 arasında Aleksandreia’da ön yüzünde I. Ptolemaios Soter’in sağa dönük portresi yer alan, arka yüzü kanatları açık ya da kapalı, şimşek demeti üzerinde sola dönük kartal tasvirli, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı

²⁵² Sikkeler için bkz. CPE, n. 45-46; 49; 55. Bu döneme ait, lejand taşımayan bir istisnai darp yak. MÖ. 312’ye tarihlenen, aynı ön yüz tipine sahip ancak arka yüzünde gemi pruvası yer alan tek emisyonu bilinen darptır, sikke için bkz. CPE, n. 38.

²⁵³ Sikkeler için bkz. CPE, n. 39-44; 47-48; 50-54; 56-75; 107-127.

²⁵⁴ Bu sikkelerin darbına yak. MÖ. 313’te başlanmıştır. Öncesinde Memphis’te lejantsız Zeus Ammon/Athena, Kadın başı/Pegasus ve Neokratis’te darp edilen ΑΛΕ lejantlı Genç başı/Aphrodite(?) tipli sikkeler için bkz. CPE, n. B1-B3. Bu darplar üzerine görüşler için bkz. CPE II, s. 1-3. Yak. MÖ. 313’te darbına başlanan bronz sikkeler için bkz. CPE, n. B4-B13; Svoronos, n. 28; 30A-31; 46; 51; 53; 57. Yak. MÖ. 306 yılında darbına başlanan ve kralın adını taşıyan sikkelerin yanı sıra bir süre (yak. 294 ya da biraz daha sonrasına kadar) en alt birimde ΑΛΕ lejantlı bir grup darp devam etmiştir, ilgili sikkeler için bkz. CPE, n. B14-B15; B27-B29; B32; B35; B37; Svoronos, n. 17; 31e; 50; 52; 54; 56.

²⁵⁵ CPE, n. B17-B26; B30-B31; B33-B34; B36; B38; Svoronos, n. 114; 119; 130; 135; 138; 155; 157-157A; 163; 167; 170A-173.

²⁵⁶ Mevzubahis sikke tam manasıyla krali olarak nitelendirebileceğimiz, değerli madenden ilk darptır. Ancak, ön yüzünde Aleksandros başı, arka yüzünde Athena Promakhos bulununan satraplık dönemi ikonografyasını taşısa da arka yüzünde yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejandı ile krali bir emisyon olarak kabul edilen, tek emisyonu bilinen bir gümüş sikke söz konusudur (CPE, n. 90). Mevzubahis gümüş sikke, Ptolemaios’un krallık payesini aldığı yak. MÖ. 305 sonu ile MÖ. 304 başlarına tarihlenir. Ancak şu an için darphanesi kesin olarak bilinmemektedir, darp yerine ilişkin tartışmalar için bkz. Brett 1938, s. 26-27; Zervos 1974, s. 240.

²⁵⁷ CPE, s. 270-271; sikkeler için bkz. CPE, n. 91-106; Svoronos, n. 103; 105; 111-112; 116; 121-122; 126; 128; 131; 133; 147; 150.

²⁵⁸ Lorber 2018.

taşıyan altın ve gümüşler darp edilmiştir.²⁵⁹ Her iki madenden sikkeler de tek seridedir, sembol, harf, monogram ile emisyonlara ayrılmışlardır. Burada darp edilen krali bronzlar ise hepsi arka yüzünde kanatları açık kartal taşıyan, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan dört farklı seridedir. Serilerin ön yüz tiplerini ise I. Ptolemaios'un sağa dönük portresi, defne çelenkli Zeus başı, fil postlu Aleksandros başı, mitralı Aleksandros başı meydana getirir.²⁶⁰

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, MÖ. 282-yak.MÖ. 272 arasında bir önceki dönemin altın ve gümüş I. Ptolemaios /kartal serisinin darbına devam edilmiştir.²⁶¹ Ardından, yak. MÖ. 272 civarında ön yüzünde II. Ptolemaios-II. Arsinoe büstleri, arka yüzünde I. Ptolemaios-I. Berenike büstleri yer alan ΑΔΕΛΦΩΝ ΘΕΩΝ lejantlı serinin (altın ve tek emisyon gümüş) darbına başlanmıştır.²⁶² Yak. MÖ. 270/268-MÖ. 246 arasında ön yüzünde sağa dönük II. Arsinoe büstü, arka yüzünde çift bereket boynuzu bulunan ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejandı taşıyan gümüş serisi piyasaya sürülmüştür.²⁶³ Bu gümüşleri, MÖ. 260'ların sonunda tedavüle sürülen aynı ön yüz ikonografyasına sahip altın serisi takip etmiştir.²⁶⁴ I. Ptolemaios/kartal serisinin gümüşten olanlarının darbına ise MÖ. 260'ların sonuna doğru ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı ile tekrar başlanmış, yak. MÖ. 256/255'e kadar devam edilmiştir.²⁶⁵ Dönemin bronzlarına gelecek olursak, MÖ. 260'ların ortasına değin bir önceki dönemde darp edilen dört seriden üçünün darbına devam edilmiştir. Bunlar ön yüzünde I. Ptolemaios portresi, defne çelenkli Zeus başı ve fil postlu Aleksandros başı yer alanlardır.²⁶⁶ İlgili tarihten hükümdarlığın sonuna değin darp edilen bronz serileri arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük kartal ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı ortak olan, ön yüzünde Zeus-Ammon başı, defne çelenkli Zeus başı ve fil postlu Aleksandros başı tasvir edilen üç farklı seridir.²⁶⁷

²⁵⁹ CPE, n. 128-193; Svoronos, n. 181-183; 185; 187; 190-191; 195; 196A-199; 200-201; 204-205; 207-211; 214; 218; 222-224; 227-229; 232-234; 236; 240-244; 247-251; 253; 254-257; 259-268; 348; 350; 380.

²⁶⁰ CPE, n. B40-B102.

²⁶¹ CPE, n. 276-306. Söz konusu sikkeler erken dönem çalışmalarda Kıbrıs'a atfedilmiştir, bkz. Svoronos, s. 77-85; Cox 1959. Darpların Aleksandreia'da basıldığını ortaya koyan ise Davesne olmuştur, bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 277-278.

²⁶² CPE, n. 307-319; Svoronos, n. 603-606; 608; 614; 616A; 618; 621; 934. Tek bir emisyon altında ise ön ve arka yüz tipleri yer değiştirir, sikke için bkz. CPE, n. 319; Svoronos, n. 934.

²⁶³ CPE, n. 320-368; 372; 375-376; 378; 381; 384; 386; Svoronos, n. 409; 420-421; 428-429; 432; 434a-435; 444-445; 455-456; 461; 477; 487-488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961

²⁶⁴ CPE, n. 369; 371; 380; 383; 385; 387-395; Svoronos, n. 408; 419; 434; 443; 454; 459-460; 471; 475-476; 486; 489.

²⁶⁵ CPE, n. 370; 373-374; 377; 379; 382; Svoronos, n. 411; 430; 433; 436. Çok az sayıdaki emisyon ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır, bkz. CPE, n. 374.

²⁶⁶ CPE, n. B164-B201; Svoronos, n. 549-550; 553-554; 557; 560-565; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 556; 572; 577; 581-582; 587; 589; 594; 600-602; 625.

²⁶⁷ CPE, n. B203-B287; Svoronos, n. 413-418; 422-427; 431; 437-442; 447-453; 457-458; 462-465; 467-470; 472-474; 479-485; 491; 493-494; 497-502; 507; 509-511; 514-516; 519.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde ise hükümdarlığın hemen başlarında, altında II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşte I. Ptolemaios portresi/kartal serisine ait değerli madenden sikkelerin darbına devam edilmiştir.²⁶⁸ Bu darpları müteakip, onların yerini alan yeni bir seri piyasaya sürülmüştür. Bu seri, ön yüzünde sağa dönük II. Berenike büstü, arka yüzünde tek bereket boynuzu yer alan BEPENIKHΣ BΑΣΙΛΙΣΣΗΣ lejandı taşıyan altın ve gümüş sikkelerden oluşur.²⁶⁹ Bronzlarda ise devamlılık söz konusudur. Ön yüzünde Zeus-Ammon başı, defne çelenkli Zeus başı ve fil postlu Aleksandros başı, arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan şimşek demeti üzerinde kartal tasvirli serilerin darbına devam edilmiştir.²⁷⁰

Halef kral IV. Ptolemaios Philopator döneminde Aleksandreia’da altın sikkelerde karşımıza dört farklı seri çıkmaktadır. Bunların ilkinin ön yüzünde III. Ptolemaios büstü, arka yüzünde bereket boynuzu yer alır, lejandı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir.²⁷¹ İkinci seri önceki dönemlerden bildiğimiz ön yüzünde II. Arsinoe portresi, arka yüzünde çift bereket boynuzu tasvir edilen ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejantlılardır.²⁷² MÖ. 217 sonrası darbına başlanan üçüncü altın serisi ise ön yüzünde IV. Ptolemaios büstü, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sağa dönük kartal taşır. Kullanılan lejant ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ şeklindedir.²⁷³ Dördüncü ve son seri ise III. Ptolemaios döneminde darbına başlanan ve ön yüzünde II. Berenike büstü, arka yüzünde tek bereket boynuzu taşıyan BEPENIKHΣ BΑΣΙΛΙΣΣΗΣ lejantlı darplardan oluşur.²⁷⁴ Bu sikkeler olasılıkla MÖ. 211/210 itibari ile piyasaya sürülmüştür.²⁷⁵ Gümüşler iki farklı seridedir. Bunlardan MÖ. 219-217 arası darp edildiği düşünülenler yeni bir seridir. Ön yüzünde Sarapis ve Isis’in yan yana konumlandırılmış büstleri ile arka yüzde şimşek demeti üzerinde sola dönük kartal yer alır, lejant ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir.²⁷⁶ Bir diğer gümüş serisi tıpkı altın olanlar gibi MÖ. 211/210 yılı ile birlikte darbına başlandığı düşünülen II. Berenike/bereket boynuzu tasvirli lerdir.²⁷⁷ Bu hükümdar döneminde basılan bronz sikkeler ise tek seridir. Buna ait sikkelerde ön yüzde Zeus-Ammon başı, arka yüzde ise kanatları açık ya da kapalı tasvir

²⁶⁸ CPE, n. 732-733; Svoronos, n. 1001. I. Ptolemaios/kartal ikonografyasına sahip ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejantlı sikkelerin Üçüncü Suriye Savaşı’nın finansmanındaki rolü için bkz. Lorber 2019.

²⁶⁹ CPE, n. 734-748; Svoronos, n. 962-963; 972-973; 978-982; 986-991.

²⁷⁰ CPE, n. B358-B402; Svoronos, n. 412; 446; 478; 964-971; 974; 976; 1002-1004; 1166-1172.

²⁷¹ CPE, n. 887-890; Svoronos, n. 1117-1119; 1131.

²⁷² CPE, n. 891; Svoronos, n. 1120.

²⁷³ CPE, n. 894; Svoronos, n. 1139.

²⁷⁴ CPE, n. 895; 898; Svoronos, n. 1113; 1116.

²⁷⁵ Tarihlendirme üzerine bkz. CPE I, s. 434.

²⁷⁶ CPE, n. 892-893; Svoronos, n. 1123. Ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 1-75.

²⁷⁷ CPE, n. 896-897; Svoronos, n. 1114-1115.

edilen kartal yer alır. Lejand ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir.²⁷⁸ Önceki hükümdarlar döneminden bildiğimiz, fil postlu III. Aleksandros ve defne çelenkli Zeus ön yüzlü serilerin darbına IV. Ptolemaios zamanında son verilmiştir.

Anlaşıldığı üzere, krallığın merkezi darphanesi Aleksandreia tüm darphaneler içerisinde en aktif olanıdır. Burada, hem her dört hükümdar döneminde altın, gümüş ve bronzdan sikke darp edilmiş hem de oldukça yüksek bir emisyon hacmiyle ortaya konulmuştur. Darphanenin bu bağlamda en üretken olduğu dönem II. Ptolemaios Philadelphos zamanıdır. Öte yandan, krallığın takip ettiği ekonomik politikayla uyumlu bir biçimde, ilk dört hükümdar döneminde burada darp edilen sikkelerin büyük bir kısmını krali bronzlar meydana getirmektedir. Söz konusu dönemde darp edilen yak. 500 civarı farklı emisyonun yak. %60'ını bronz darplar oluşturmaktadır.

2.1.2. Sicilya

Sicilya darphanesi, Ptolemaios krali sikkelerinin darp edildiği kısa süreli faal darphanelerden biridir. Burada II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Syrakusai tiranı II. Hieron'a (MÖ. 270-216/215) askerî açıdan destek olmak amacıyla sikke basılmıştır.²⁷⁹ Darphanenin Hieron'un hükümdarlığının başlarında yak. MÖ. 264-263 civarında faal olduğu düşünülmektedir.²⁸⁰ Askerlere yapılan ödemelerde kullanıldığı anlaşılan bu sikkeler bronzdandır. Burada değerli madenden darp söz konusu olmamıştır. Dönemin Aleksandreia darplarında olduğu gibi ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde kanatları açık kartal ve kalkan sembolü bulunan bu darplar ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır.²⁸¹

2.1.3. Korinthos

Korinthos darphanesi tıpkı Sicilya gibi kısa dönemli ve askeri ödemeleri karşılamak amacıyla kurulan ve sikke basan bir diğer uzak coğrafya darphanesidir. Faaliyeti III. Ptolemaios dönemi ile sınırlıdır. Yine Sicilya ile benzer şekilde burada darp edilen sikkeler de

²⁷⁸ CPE, n. B493-B519; Svoronos, n. 992-994; 1125-1128; 1140; 1142; 1145; 1148; 1150-1151.

²⁷⁹ Ptolemaiosların bu desteği Hieron II'nin, MÖ. 264 yılında, daha önce Agakthokles'in ordusunda görev yapan Campanialı paralı askerler olan Mamertinlere karşı giriştiği sefer sırasında olmalıdır, bu hususta bkz. Wolf-Lorber 2011, s. 29-34. Konu üzerine ayrıca bkz. Jones 2020.

²⁸⁰ CPE II, s. 62; CPE I, s. 117-118. Buraya ait sikkeler ön yüzler itibari ile Aleksandreia tarzı ve Sicilya tarzı olmak üzere ikiye ayrılmış, Aleksandreia tarzı bronzların (CPE, n. B288-289) Hieron II'ye destek sürecinde doğrudan Ptolemaioslar tarafından işletilen bir darphanede, arda kalanların (CPE, n. B290-B298) ise Hieron II'nin himayesinde darp edildikleri düşünülmektedir. Söz konusu Sicilya darplarının darphane atfı, tarihi ve işlevi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Wolf-Lorber 2011; Jones 2020. Hieron II tarafından devam ettirilen darplar için ayrıca bkz. Weiser 1995, s. 30, (D).

²⁸¹ CPE, n. B288-B298; Svoronos, n. 610; 612; 615; 619-620; 623-624. Bu ikonografyayı Aleksandreia'da yak. MÖ. 282-265 arası darp edilenlerden (CPE, n. B164-B200. bilmekteyiz. Söz konusu Aleksandreia darplarında kalkanın üzerinde sabit bir biçimde Σ harfi (ya da tek bir emisyonda X, bkz. CPE, n. B201) yer alırken Sicilya darplarında bu işaret görülmez.

bronzdandır. Söz konusu darpların dönemin sikkelerine kıyasla gösterdiği farklılık ön yüzünde taşıdığı sağa dönük III. Ptolemaios büstüdür. Arka yüzünde alışlageldiği üzere şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartal yer alır, lejant ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir.²⁸² Bu sikkelere ait 2 emisyon bilinmektedir. Bunlardan ilkinde sol boşlukta bereket boynuzu, diğerinde ise sağ boşlukta bereket boynuzu yer alır. Bu sikkelerin taşıdığı ön yüz ikonografyası, mevzubahis darplar dışında başka krali bronz sikkelerin ön yüzünde kullanılmamıştır. Bu bağlamda söz konusu darphaneye özgüdür. III. Ptolemaios Euergetes dönemine tarihlenen, 2 farklı emisyondaki bu sikkelerin Korinthos'ta darp edildiği ve Klemonenes'e yardım için gönderilen askerler ile MÖ. 243'te Makedon hakimiyetinden çıkan kente yerleştirilen askerlere yapılan ödemelerde kullanıldığı düşünülmektedir.²⁸³

2.1.4. Ainos

Trakya bölgesi kentlerinden Ainos'ta tesis edilen darphane III. Ptolemaios Euergetes döneminde kurulmuş ve söz konusu dönem içerisinde krali gümüş sikkeler darp etmiştir.²⁸⁴ İşleyişi kısa sürelidir. Halef kral IV. Ptolemaios döneminde bilinen bir darbı yoktur. III. Ptolemaios'un, Üçüncü Suriye Savaşı sırasında fethettiği bu bölgede faaliyet gösteren Ainos darphanesinde darp edilen sikkeler iki seriye ayrılır. 10 farklı emisyondaki gümüş sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios başı yer alırken, arka yüzde krali ikonografya ile uyumlu bir biçimde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ya da ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı ile sola dönük, kanatları kapalı kartal tasvir edilmiştir.²⁸⁵

2.1.5. Byzantion

Mısır krallığının bir diğer geçici darphanesi olan Byzantion, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, yak. MÖ. 254 civarına tarihlenen üç farklı seride bronz sikke darp etmiştir. Burada değerli madenden darp mevcut değildir. Diğer geçici darphanelerdeki sikkeler gibi yine askeri sebeplerden basıldığı anlaşılan bu bronzların ön yüzünde II. Arsione, Poseidon ya da Apollon başı yer alırken Arsinoe başlı serilerin arka yüzünde krali ikonografya ile benzer olarak kanatları kapalı kartal yer alır, kullanılan lejant ise ΒΑΣΙ ΠΤΟΛΕ/ΠΤΟ ve

²⁸² CPE, n. B404-B407; Svoronos, n. 997-1000.

²⁸³ CPE II, s. 168-169. Önceleri bu darpların Aleksandreia'da darp edilerek Akhaia Birliği'ne yapılan yıllık yardım maksadıyla bölgeye yollandığı fikri ortaya atılmıştır, bkz. Varoucha Christodouloupoulou 1941; Hackens 1968; Morkholm 2000, s. 116. Psoma (2009, s. 26-27) ise söz konusu sikkelerin Ptolemaios ordularına yapılan ödemede kullanıldığını ve yerel bir darphanede basılmış olabileceklerini, herhangi bir darphane önerisi yapmadan, ileri sürmüştür. Lorber (CPE I, s. 168-169; CPE II, s. 96) temel olarak buluntu yerlerine istinade ilgili sikkeleri Korinthos'a atfetmiştir. Buluntular için ayrıca bkz. Cavagna 2017b.

²⁸⁴ CPE I, s. 399.

²⁸⁵ CPE, n. 751-758; Svoronos, n. 930-933. Bagnall (1976, s. 206) ise bu sikkelerin arka yüzünde yer alan Hermes kült figürüne istinaden yapılan ikonografik temelli Ainos atfını zayıf bulmuştur.

ΒΑΣΙΑ/ΒΑΣΙ ΠΤΟ şeklindedir.²⁸⁶ Öte yandan, Poseidon başlı sikkenin arka yüzünde trident, Apollon başının ise bereket boynuzu yer alır, her iki emisyonun da arka yüz lejandı ΒΑΣ ΠΤΟ'dur.²⁸⁷ Söz konusu sikkelerin Ptolemaios donanmaları için, kenti Suriye kralı II. Antiokhos'un düzenlediği saldırılardan koruduğu ve ardından Karadeniz'de sürdürdüğü görevler sürecinde darp edildiği düşünülmektedir.²⁸⁸

2.1.6. Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti

Kesin olarak tespit edilememesine rağmen Samothrake ya da bir diğer Hellespontos kentinin IV. Ptolemaios Philopator döneminde krali sikke darp ettiği düşünülmektedir. Söz konusu darphanenin varlığını düşündüren ise Imbros adasında ele geçen, ön yüzünde sağa dönük kadın başı, arka yüzünde ΒΑ ΠΤ lejandı ile ışın taçlı çift bereket boynuzu yer alan ünik bir bronz sikkedir.²⁸⁹ Arka yüzünde tasvir edilen ışın taçlı bereket boynuzu tercihi ve kralın bölgede sahip olduğu bilinen hegemonya nedeniyle sikkenin IV. Ptolemaios dönemine ait olduğu düşünülmektedir.²⁹⁰

2.1.7. Ephesos

Ephesos darphanesi III. Ptolemaios Euergetes döneminde, askeri sebeplerden ötürü yak. MÖ. 245 civarı faal hale gelmiş ve yalnızca bu hükümdar döneminde krali sikke darp etmiştir.²⁹¹ Küçük Asya'da bu dönemde hâkim olunan en önemli kentlerden olan ve en büyük garnizonuna ev sahipliği yapan Ephesos'taki darphanede krallık adına altın ve gümüş sikke darp edilmiştir.²⁹² Henüz buraya ait bilinen bir bronz serisi yoktur. Ephesos darbı altın ve gümüş sikkeler tek seridir. Altınların ön yüzünde Berenike büstü, arka yüzünde bereket boynuzu ile ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ lejandı yer alır.²⁹³ Gümüşler de tek seridedir. Gümüşlerin ise ön yüzünde III. Ptolemaios büstü, arka yüzünde kanatları kapalı kartal ile

²⁸⁶ CPE, n. B299-B300; Svoronos, n. 387. Ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, n. 5-61.

²⁸⁷ CPE, n. B301-B302. Ayrıca bkz. Arslan-Özen, n. 1-4.

²⁸⁸ Psoma 2008; CPE I, s. 118; CPE II, s. 65. Svoronos kataloğunda bu sikkelerden yalnızca II. Arsinoe/kartal serisine ait örnek mevcuttur, bkz. n. 387. Sikke burada Aleksandreia darpları arasında verilmiştir. Arslan-Özen (2000) tarafından yayınlanan ve içerisinde diğer serilere ait örneklerin de yer aldığı, Trakya'da ele geçen 61 parçalık bronz definesine istinaden söz konusu iki yazarın soru işareti ile ileri sürdükleri Byzantion atfı Psoma (2008) tarafından kesin bir dille ifade edilmiştir. Ayrıca Arslan-Özen (2000) tarafından Ptolemaios Keraunos'a atfedilseler de yine Psoma tarafından II. Ptolemaios darbı oldukları tespit edilmiştir. Atıf ve tarihlendirme üzerine ayrıca bkz. CPE I, s. 118; CPE II, s. 65.

²⁸⁹ CPE, n. B524.

²⁹⁰ CPE II, s. 132.

²⁹¹ Darphanenin faaliyetleri üzerine ayrıca bkz. Davesne 2005.

²⁹² Söz konusu sikkeler kontrol işaretleri özelinde, metali fark etmeksizin, arı sembolü ve açık bir biçimde kentin ethnikonu olan Ε Φ harfliler olmak üzere ikiye ayrılır. Bu darplardan sembol taşıyanların krali yönetim tarafından, ethnikon taşıyanların ise kent yöneticileri tarafından basılmış olabilecekleri fikri mevcuttur, bu hususta bkz. CPE I, s. 167; 404.

²⁹³ CPE, n. 777-778; Svoronos, n. 899-900.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ya da ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı yer alır.²⁹⁴ Ephesos'un bu darpları, III. Ptolemaios'un büstünün söz konusu hükümdar döneminde krali gümüş sikkelerde kullanıldığı, Ainos'tan sonra ikinci sikke grubu olması açısından önem arz eder.²⁹⁵

2.1.8. Halikarnassos

Halikarnassos darphanesinin III. Ptolemaios Euergetes döneminde faal hale gelerek krallık adına sikke darp ettiği düşünülmektedir. Atıf şimdilik kesin olmaktan uzaktır. Buraya atfedilen sikke ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı ve kanatları açık kartal tasvir edilen, çift bereket boynuzu sembolü taşıyan tek emisyondaki bronz darptır.²⁹⁶ Svoronos katalogunda yer almayan bu sikkenin,²⁹⁷ Lorber tarafından, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 3 örneğe²⁹⁸ istinaden Batı Karia kökenli olması gerektiği ileri sürülmüş ve kesin olmamakla beraber Halikarnassos darphanesi önerilmiştir.²⁹⁹

2.1.9. Kaunos

Kaunos, Halikarnassos ile benzer atribüsyon ve faaliyet önerisini taşıyan bir diğer darphanedir. Yine, Karia bölgesinde yer alan bu darphanenin de III. Ptolemaios Euergetes döneminde krali bronz darbı için kullanıldığı düşünülmektedir. Söz konusu sikkeler tek bir seriye aittirler. Bu sikkelerin ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı ve kanatları kapalı kartal tasviri ile sol boşlukta trident sembolü yer alır.³⁰⁰ Svoronos bu sikkeleri Berytos'a atfetmiştir.³⁰¹ Ancak bu sikkelerin atfedildikleri bölgede bulunmadığını, daha ziyade Küçük Asya'nın güneybatısında bulunduklarını ortaya koyan Ashton Kaunos önerisini getirmiştir.³⁰² Lorber tarafından bu görüş destek görmüş, yazar temel olarak, Ashton tarafından yayınlanan Fethiye Müzesi malzemesine

²⁹⁴ CPE, n. 768-776; n. 779-780; Svoronos, n. 901-904. Ayrıca bkz. Davesne 1991b, n. 7.

²⁹⁵ Darphanesi kesin olarak belirlenemeyen ancak Küçük Asya kökenli olduğu düşünülen diğer III. Ptolemaios portreli sikkeler için bkz. CPE, n. 759-762; 766-767; 781-786; 792-799; Svoronos, n. 894-898 (Arsinoe-Ephesos); 908 (Belirsiz Küçük Asya ya da Trakya kenti); 912; 914-917a (Ptolemais-Lebedos).

²⁹⁶ CPE, n. B432a. Ayrıca bkz. Konuk 2004, n. 36-38.

²⁹⁷ Svoronos'ta, Sidon'a atfedilen benzer bir sikke bulunmakla beraber arka yüzünde sembol olarak çift bereket boynuzu taşır, bkz. n. 761. Mevzubahis darp Lorber tarafından (CPE, n. B340) ise Belirsiz Darphane başlığı altında ele alınmış, bereket boynuzu sembolüne istinaden belki de II. Arsinoe'nin adını taşıyan bir kente ait olabileceği fikri dile getirilmiştir.

²⁹⁸ Konuk 2004, n. 36-38. Konuk bu sikkelerin arka yüzünde yer alan sembolü çift bereket boynuzu olarak okumuş, bu sebeple Svoronos katalogunda yer alan (n. 761) emisyonu istinaden Sidon başlığı altında tasnif etmiştir.

²⁹⁹ CPE II, s. 103.

³⁰⁰ CPE, n. B434-B435; Svoronos, n. 839-840.

³⁰¹ Svoronos, n. 839-840.

³⁰² Ashton 2002; 2004, s. 46.

istinaden bölgesel yakınlığı baz alarak “olasılıkla” ifadesini de eklemekle beraber Kaunos atfını ileri sürmüştür.³⁰³

2.1.10. Telmessos

Telmessos da tıpkı Kaunos gibi III. Ptolemaios Euergetes döneminde Mısır krallığı için bronz sikke darbı gerçekleştirdiği ileri sürülen darphanelerdendir.³⁰⁴ Bu darplar Kaunos darplarıyla aynı ön ve arka yüzü taşımakla beraber tek farklılık Telmessos’a atfedilenlerde yer alan tripod sembolüdür.³⁰⁵ Bu sikkeler Svoronos tarafından Ptolemais Ake’ye atfedilmiştir.³⁰⁶ Ancak, tıpkı trident sembollüler gibi Küçük Asya’nın güneybatısında sirküle oldukları anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Ashton trident ve tripodlu emisyonların ikisinin birden Kaunos darbı olabileceklerini ifade etmişse de³⁰⁷ Lorber (CPE II, s. 104) tarafından bu pek olası görülmemiş, yazar temel olarak Fethiye Müzesi’ndeki sayısal çokluğa dayandırarak bu sikkelerin darp yerini Telmessos olarak önermiştir.³⁰⁸

2.1.11. Tarsus

Kilikia bölgesi kentlerinden Tarsus’ta yer alan darphane II. Ptolemaios Philadelphos döneminde açılmış ve faaliyet göstermiştir.³⁰⁹ Burada darp edildiği düşünülen sikkeler gümüşten dir. Söz konusu dönem içerisinde aslen Suriye krallığının kontrolünde bulunan ve krali Seleukos sikkeleri darp eden Tarsus, İkinci Suriye Savaşı sırasında kısa süreliğine Mısır

³⁰³ CPE II, s. 103-105. Lorber trident sembolü ile Kaunos’un bir kıyı kenti olması arasında ikonografik bir bağlantıyı dile getirir de kendisinin de ifade ettiği üzere bölgede bu niteliğe uyan tek yer Kaunos değildir. Öte yandan Halikarnassos ihtimalini de dile getirir ancak Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi’ndeki sayısal azlığa istinaden bu ihtimali dışarıda bırakır.

³⁰⁴ Telmessos’a atfedilen, bir önceki döneme, II. Ptolemaios Philadelphos’un hükümdarlığına tarihlenen ele alınan öncülü niteliğinde krali olup olmadığı tartışmalı bir sikke daha mevcuttur. Tıpkı III. Ptolemaios dönemine atfedilenler gibi ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal bulunur ve aynı lejandı taşır. Benzer şekilde sol boşlukta tripod sembolüne sahip bu sikkeler tam da bu sebepten Lorber (CPE I, s. 83) tarafından darp yeri olarak Telmessos’a, darp eden olarak arka yüzünde taşıdığı Π monogramı nedeniyle de bu kontrol işaretinin benzerini sivil darplarında kullanan Telmessos kenti yöneticisi Ptolemaios’a atfeder. Lorber, Telmessos’un tamamen krallığın kontrolünde sikke darbına başlamasını burada ele alınan III. Ptolemaios dönemi sikkeleri ile başlatır.

³⁰⁵ CPE, n. B436-B437; Svoronos, n. 791; 793.

³⁰⁶ Svoronos, n. 791-793.

³⁰⁷ Ashton 2004, s. 46.

³⁰⁸ Ashton’ın (2002) yayınladığı verilere istinaden Fethiye Müzesi’nde yer alan Ptolemaios sikkelerinin %30’undan fazlasını tripod sembolü serinin meydana getirmesi, Bodrum’da ise az bulunmaları nedeniyle, elbette ki koleksiyona giren sikkelerin yerel buluntular olduğu varsayımı ile, Telmessos kökenini kuvvetle muhtemel bulmuştur. Lorber’e göre bu atfı güçlendiren bir diğer husus Kaunos ya da Halikarnassos’a kıyasla Telmessos’a çok daha yakın konumdaki Isparta müzesinde bu sikkelerden 4 adet bulunmasıdır. Öte yandan, tıpkı tridentli emisyonda olduğu gibi Lorber Halikarnassos ihtimalini de dile getirir ancak Fethiye Müzesi’ne kıyasla daha az sayıda bulunması yazara göre bu ihtimali oldukça zayıflatmaktadır.

³⁰⁹ Söz konusu darplar Svoronos (n. 910-911) tarafından “Küçük Asya ya da Trakya’da Belirsiz bir Kent, II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios” başlığı altında ele alınmıştır. İlk Tarsus atfını yapan Newell (1941, s. 222-223) olurken, sikkelerin dönemini III. Ptolemaios olarak ileri sürmüştür. Tarsus atfını takip eden Davesne (1999, s. 129-131) ise sikkeleri II. Ptolemaios dönemine tarihlemiştir. Tarihlendirme hususunda ayrıca bkz. CPE I, s. 117; 333.

krallığının hakimiyetine girmiştir.³¹⁰ İlgili döneme, yak. MÖ. 261-259'a atfedilen sikkeler tek seridedir. Bunlar, II. Ptolemaios'un sağa dönük portresi, şimşek demeti üzerinde kanatları açık ya da kapalı kartal ikonografyasının meydana getirdiği, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ya da ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejantlarından birini taşıyan 4 farklı emisyondaki gümüş darplardır.³¹¹ Arka yüz ikonografyasını alışılacelmiş bir biçimde kartal tasviri meydana getirirse de bu sikkelerin ön yüzünde yer alan II. Ptolemaios portresi, II. Ptolemaios Philadelphos dönemi darpları içerisinde gümüş sikkeler üzerinde bir tek Tarsus'ta karşımıza çıkar.³¹² Bu bağlamda önem arz eder. Öte yandan, Tarsus, ilk dört hükümdar döneminde krali sikke darp ettiği kesin olarak bilinen yegâne Kilikia darphanesidir.

2.1.12. Salamis

Kıbrıs adası, Akdeniz havzasındaki önemli konumu sebebiyle sahip olduğu kıymete bağlı olarak, Mısır krallığı için önemli bir coğrafya olmuş olup sikke darbu hususunda da aktif rol oynamıştır. Salamis, Kition ve Paphos, ada üzerinde krallık adına sikke darp etmiş olan tespiti mümkün darphanelerdendir.

Kıbrıs darphanelerinden biri olan Salamis dönem dönem, düşük hacimli de olsa Ptolemaios Krallığı'na ait krali sikkeler darp etmiştir. İlk olarak I. Ptolemaios Soter döneminde, yak. MÖ. 294'te tekrar Mısır hakimiyetine girmesinin ardından kentte tek emisyon bronz darbu söz konusudur. Hemiobol birimindeki bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı, arka yüzünde gemi pruvası bulunur.³¹³ II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise darphane daha aktiftir. Salamis'te, yak. MÖ. 261-246 (ya da MÖ. 241) arasında 5 farklı emisyonda krali altın, mnaieion biriminde sikke basıldığı bilinmektedir. II. Arsinoe adına basılan, ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejanti taşıyan söz konusu darpların ön yüzünde kraliçenin örtülü diademli boynuz taşıyan portresi, arka yüzünde ise çift bereket boynuzu yer alır.³¹⁴ III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde faal olduklarını gösteren herhangi bir darp şu an için bilinmemektedir.

2.1.13. Kition

Kıbrıs adasında faaliyet gösteren bir diğer krali darphane Kition'dadır. Tıpkı Salamis gibi limitli bir zaman dilimi içerisinde krali sikke darbu gerçekleştirmiştir. Kition, II. Ptolemaios

³¹⁰ Söz konusu hakimiyetin İkinci Suriye Savaşı'nın (MÖ. 261/260-253) hemen başlarında gerçekleştiğine dair nümismatik veriler için bkz. Davesne 1999, s. 129-131. Ayrıca bkz. CPE I, s. 67. Bu süreçte Kilikya bölgesinde tesis edilen Ptolemaios hakimiyeti için bkz. Grainger 2010, s. 122-129.

³¹¹ CPE, n. 400-403; Svoronos, n. 910-911.

³¹² Nerede basıldığı şimdilik bilinmeyen ancak olasılıkla Kilikia kökenli olan CPE, n. 399 ve n. 404, ön yüzünde II. Ptolemaios portresi yer alan diğer iki gümüş emisyondur.

³¹³ CPE, n. B108; Svoronos, n. 27.

³¹⁴ CPE, n. 483-487; Svoronos, n. 521. Ayrıca bkz. Troxell 1983, n. 9-11; 13.

Philadelphos döneminde faaliyet göstermekle birlikte, bu durum yalnızca bu hükümdarın devriyle sınırlı kalmıştır. Söz konusu hükümdar döneminde burada dört farklı emisyonunda altın sikke darbı gerçekleşmiştir. Salamis ile aynı dönemde, yak. MÖ. 261-246 (ya da MÖ. 241) arasında krali sikke darbı yaptığı anlaşılan Kition'un darpları da II. Arsinoe adına basılanlardandır. Sikkeler mnaieion birimindedir, ön yüzünde kraliçenin sağa dönük, koç boynuzu taşıyan örtülü ve diademli başı, arka yüzünde ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejandı taşıyan bu sikkelerin bu yüzünde çift bereket boynuzu tasvir edilmiştir.³¹⁵

2.1.14. Paphos

Paphos darphanesi, Salamis ve Kition'un aksine adada uzun süreli darp gerçekleştirmiş olup, krallığın Kıbrıs kökenli sikkelerinin önemli bir kısmı burada basılmıştır. İlk olarak I. Ptolemaios Soter döneminde, MÖ. 294 yılı itibari ile krali bronz sikke darbı ile faaliyete geçmiştir. Bu ilk etap darpları 3 farklı emisyona ayrılırken obol, hemiobol ve khalkous olmak üzere 3 farklı birimdedir. Ön yüzünde poloslu, stephaneli ya da düz taenialı Aphrodite başı, arka yüzünde kanatları açık ya da kapalı kartal tasvir edilmiştir.³¹⁶ Sikkelerin taşıdığı lejant ise obollerde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ, hemiobollerde ΠΤΟΛΕ, khalkouslarda ΠΤΟ şeklindedir.³¹⁷

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise Paphos'ta yalnızca krali altın sikke darp edilmiştir. Söz konusu olan, yak. MÖ. 261/0-253/2 ile yak. MÖ. 253/2-246'ya tarihlenen toplam 4 emisyondur. Tamamı mnaieion birimindeki sikkelerin ön yüzünde II. Arsinoe'nin koç boynuzlu, stephaneli ve örtülü başı, arka yüzünde çift bereket boynuzu tasviri yer alır.³¹⁸

Halef III. Ptolemaios Euergetes döneminde değerli maden darbı durmuşsa da bu sefer krali bronz darbı söz konusudur. Adanın bu dönemde şu an için bilinen tek faal darphanesi olan Paphos'ta darp edilen bronzlar 3 farklı seride darp edilmiştir. Bunlardan ilki ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal taşıyan, sol boşlukta lotus sembolü yer alan, oktobol, tetrobol, trihemiobol ve hemiobol birimlerinde olanlardır.³¹⁹ Diğer serinin ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde yine şimşek demeti üzerinde, sola dönük, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta lotus sembolü yer alırken bu serinin örnekleri diobol biriminde darp edilmiştir.³²⁰ Son seriyi, yine ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon yer alan ancak arka yüzünde kaide üzerinde cepheden tasvir edilmiş Aphrodite kült heykeli ikonografyalılar meydana getirir. Bu sikkeler trihemiobol, obol, hemiobol, dikhalkon

³¹⁵ CPE, n. 488-491; Svoronos, n. 522-523. Ayrıca bkz. Troxell 1983, n. 1-6.

³¹⁶ CPE, n. B118-B130; Svoronos, n. 74-82

³¹⁷ Burada sikkenin pul büyüklüğüne göre bir tercihe gidilmiş gibi görünmektedir.

³¹⁸ CPE, n. 492-495; Svoronos, n. 520a-b. Ayrıca bkz. Troxell 1983, n. 7-8; 39.

³¹⁹ CPE, n. B438-B441; B444-B446; Svoronos, n. 841-842.

³²⁰ CPE, n. B443-B446.

ve khalkous birimindedir.³²¹ Her üç serinin de arka yüz lejandı ortak bir biçimde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur.

2.1.15. Kıbrıs

I. Ptolemaios döneminden başlayarak III. Ptolemaios dönemi de dahil olmak üzere Salamis, Kition ve bilhassa Paphos darphaneleri ile aktif bir sikke darp merkezi olan Kıbrıs'ın IV. Ptolemaios Philopator döneminde de faal olmayı sürdürdüğü görülmektedir. Ancak, bu hükümdarın devrinde darp edilenler şu an için kesin bir kent ile özdeşleştirilememiştir.³²² Bu nedenle Kıbrıs üst başlığı altında tasnif edilmişlerdir. Bu sikkeler, oktobol ve tetrobol birimlerinde, 4 farklı emisyonu ayrılan bronzlardır. Hükümdarlığın erken dönemlerine tarihlenen bu darpların ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan arka yüzünde ise şimşek demeti üzerinde, sola dönük, kanatları kapalı kartal yer almaktadır.³²³

2.1.16. Sidon

Sidon, Suriye-Fenike coğrafyasında krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildiği en aktif darphanelerden biridir. III. Aleksandros ve III. Philippos dönemlerinde Makedon krali sikkelerinin de yoğun bir biçimde darp edildiği bu kentte³²⁴, I. Ptolemaios'un hükümdarlığında, MÖ. 294'ten itibaren altın ve gümüş sikke basılmıştır. Bu darpların ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde kartal ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantı yer alır.³²⁵ Bronz sikke darbı bilinmeyen bu darphanede, II. Ptolemaios ile birlikte darp hacmi artmış, ardılı iki kral döneminde de sikke darbı devam etmiştir. Öte yandan bölge darphanelerinin ortak özelliği olarak Sidon'da II. Ptolemaios dönemi darpları ile birlikte emisyon yılları krali yıla endekslenmiş harf/harfler ile işaret edilen sikkelerin darbına başlanmıştır.

II. Ptolemaios döneminde burada iki altın, bir gümüş serisinin darbı söz konusudur. Yak. MÖ. 260'a kadar darp edilen altın serisi, ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde kartal yer alan seridir.³²⁶ Bunların yerini yaklaşık aynı tarihte, ön yüzünde II. Arsinoe portresi, arka yüzünde çift bereket boynuzu yer alan ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejantlılar almıştır.³²⁷ Sidon

³²¹ CPE, n. B447-451; Svoronos, n. 1005-1009. Ayrıca bkz. Markou 2009, s. 16-17.

³²² Burada da takip edildiği üzere söz konusu sikkeler referans verilen yayında Lorber tarafından herhangi bir darphane öne çıkarılmadan Kıbrıs başlığı altında ele alınmış olsa da kendisi ile yapılan yazışmalarda kazılardan gelen örnekler ışığında bu sikkelerin Paphos darbı olması gerektiği görüşünü tarafıma iletmıştır.

³²³ CPE, n. B534-B539; Svoronos, n. 1409; 1411-1414.

³²⁴ Darplar için bkz. Price 1991, s. 435-444.

³²⁵ CPE, n. 241-242; Svoronos, n. 715a-716.

³²⁶ CPE, n. 504; Svoronos, n. 712.

³²⁷ CPE, n. 519; 526; 532; 535; 538; 541; 544; 547; Svoronos, n. 747; 750; 752; 754. Ayrıca bkz. Troxell 1983, n. 19-25.

darbı gümüş sikkeler ise I. Ptolemaios başı / kartal serisine ait olmalıdır.³²⁸ Bunlardan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyanların darbı yak. MÖ. 261 civarı sonra ermiş, bu tarihten itibaren ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ'ların darbına başlanmıştır.

III. Ptolemaios döneminde Sidon'da hem altından hem de gümüşten sikke darp edilmiştir. Söz konusu sikkeler bir önceki dönemde basımına başlanan II. Arsinoe/çift bereket boynuzu (altın) ve I. Ptolemaios /kartal (gümüş) serisinin devamıdır.³²⁹ Burada sikke darbinın yak. MÖ. 246-241 ve MÖ. 225/224-222 arası olmak üzere iki döneme ayrıldığı anlaşılmaktadır.³³⁰

IV. Ptolemaios döneminde ise darp edildiği bilinen iki altın ve iki gümüş serisi vardır. Sikkelerin darbına yak. MÖ. 217 itibari ile başlandığı kabul edilmektedir. Bu dönemde bölgenin altın darbinın esas olarak bu darphanede yoğunlaştığı görülmektedir.³³¹ Altın serilerinden ilkinin ön yüzünde III. Ptolemaios portresi arka yüzünde bereket boynuzu bulunur. Sikkeler ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır.³³² İkinci seriyi ise ön yüzde IV. Ptolemaios portresi, arka yüzde kanatları kapalı sağa dönük kartal ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ lejandı meydana getirir.³³³ Burada darp edilen ilk gümüş serisi, IV. Ptolemaios portresi taşıyan altın ile aynı ikonografyaya sahiptir.³³⁴ Diğer seri ise bu dönemde Aleksandreia'da darbına başlanan, ön yüzünde Sarapis-Isis'in yan yana büstleri, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyandır.³³⁵

2.1.17. Tyros

Tyros, Ptolemaios Krallığı'nın özellikle ilk dört hükümdar döneminde Suriye-Fenike coğrafyasındaki en önemli ve aktif darphanelerinden olmuştur. Tıpkı Sidon gibi, III.

³²⁸ CPE, n. 501-503; 505-518; 520-525; 527-531; 533-534; 536-537; 539-540; 542-543; 545-546; 548-549; Svoronos, n. 713-717; 719; 723-734; 737-744; 745-746; 748-749; 751; 753; 755-56.

³²⁹ CPE, n. 812-826; Svoronos, n. 1024-1033; 757. Her iki madenden serinin de II. Ptolemaios dönemi son emisyonu yak. MÖ. 247/246'ya tarihlenirken, III. Ptolemaios dönemi ilk emisyonları MÖ. 246/245'e tarihlenir. Bu bağlamda sikke darplarının herhangi bir aksaklığa uğramadan devam ettiği anlaşılmaktadır. Öte yandan bu sikkelerden arka yüzünde monogramı taşıyan I. Ptolemaios/kartal serisine ait sikkeler Svoronos (n. 757) tarafından II. Ptolemaios dönemine atfedilmiştir. III. Ptolemaios dönemine atfina dair bkz. Morkholm 1980b, s. 45; CPE I, s. 418.

³³⁰ Söz konusu süreç, iki faz arasındaki yaklaşık 15 yıllık bir boşluğa işaret etmektedir. Aynı durum Tyros, Ptolemais Ake ve Ioppe darphaneleri için de geçerlidir. Bu süre zarfında değerli madenden sikke darbı durmuştur. Bu duruma ilişkin iki farklı görüş ön plana çıkmaktadır. Birincisi bu durumu Üçüncü Suriye Savaşı'nın sona ermesiyle ilişkilendirirken, ikinci fıkre göre bu tarihlerde Aleksandreia'da Attika ağırlık sistemine geçilmesi, Ptolemaik sistemde tetradrahmilerin sona ermesidir, bu hususta bkz. CPE I, s. 169.

³³¹ Bir diğer bölge darphanesi Tyros'da altın darbı söz konusu değildir, Ptolemaios Ake'de ise tek bir emisyon söz konusudur. Lorber'e (CPE, s. 233; 441) göre bu durumun sebebi Sidon'un III. Antiokhos ile girilen muharebelerde Mısır'a gösterdiği bağlılık olabilir.

³³² CPE, n. 915-916; Svoronos, n. 1184.

³³³ CPE, n. 917.

³³⁴ CPE, n. 918-919; Svoronos, n. 1185.

³³⁵ CPE, n. 920; 933-934; Svoronos, n. 1186. Ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 76-93.

Aleksandros ve III. Philippos dönemlerinde Makedon krallığı için düzenli ve yüksek hacimli sikke basmıştır.³³⁶ Bölgenin bu faal darphanesi Mısır krallığı için de oldukça üretkendir. Burada, Ptolemaios Krallığı'nın ilk üç hükümdarı döneminde her üç madenden de sikke darbı gerçekleştirilmiştir. Tyros darphanesi I. Ptolemaios döneminde, yak. MÖ. 294 itibari ile altın, gümüş ve hemen sonrasında bronz sikke basmaya başlamıştır.³³⁷ Bu dönemde darp edilen altın ve gümüşler, I. Ptolemaios başı/kartal serisine ait örneklerdir.³³⁸ Bronzlar ise mitralı ve koç boynuzlu III. Aleksandros başı/kartal serisidir.³³⁹ Tyros'ta darp edilen sikkeler tıpkı diğerleri gibi ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşır. II., III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde, Aleksandreia'dan sonra en fazla emisyonun darp edildiği darphane olduğu anlaşılmaktadır. IV. Ptolemaios döneminde, önceki üç dönemden farklı olarak burada altın darbı gerçekleşmemiştir.³⁴⁰

Tyros darphanesinin etkinliği II. Ptolemaios döneminde gözle görülür biçimde artmıştır.³⁴¹ Burada söz konusu dönemde yak. MÖ. 266/265 itibari ile krali yıl ile tarihlenen emisyonların darbına geçilmiştir.³⁴² Tyros'da II. Ptolemaios döneminde altın sikkeler iki farklı seride darp edilmiştir. Bunlardan, yak. MÖ. 275/274'te basılan ilkinin ön yüzünde I. Ptolemaios portresi, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır, sikkeler ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır.³⁴³ Bunun ardından, Aleksandreia ile eş zamanlı olarak MÖ. 261 sonrası piyasaya sürülen ikinci seri sikkeler II. Arsinoe/çift bereket boynuzu serisine ait ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ lejandı taşıyan örneklerdir.³⁴⁴ Gümüşler ise tek seridedir. Bir önceki dönemde darbına başlanan, ön yüzünde I. Ptolemaios portresi arka

³³⁶ Darplar için bkz. Price 1991, s. 444-447.

³³⁷ Lorber 2012d. Ptolemaios hakimiyetine girişine bağlı olarak Tyros darphanesinde krali darpların MÖ. 280'lerin başına tarihlenmesi hususunda bkz. Wheatley 2003. Olivier-Redon'a (2020, s. 110-111) göre özellikle Tyros ve Sidon darphaneleri, her daim çatışmaların yaşanacağı Seleukoslar ile sınır olması bağlamında, savaş alanlarına yakınlıkları göz önünde bulundurularak faal kalmış, bu doğrultuda da özellikle paralı askerlere yapılan tetradrahmileri darp etmişlerdir.

³³⁸ CPE, n. 243-245; Svoronos, n. 631-632. Bunlar içerisinde iki emisyon Davesne (Davesne-Le Rider 1989, s. 267-268) tarafından II. Ptolemaios dönemine atfedilmiştir. Lorber'in tarihlendirmesi ve karşı görüşü için bkz. CPE I, s. 302.

³³⁹ CPE, n. B131-B135; Svoronos, n. 217b; 627-628; 630; 633.

³⁴⁰ Bu dönemde bölgede yoğun altın darbının gerçekleştiği darphane Sidon olmuştur. Lorber (CPE I, s. 442) Tyros'da bu dönemde altın darbı olmamasını Dördüncü Suriye Savaşı sırasındaki gelişmelere, kentteki garnizonun Seleukoslara teslim olması olarak açıklar.

³⁴¹ Tyros darplarına ilişkin mevcut kronolojiden kentin I. Ptolemaios dönemindeki reformu takiben MÖ. 294 ve hemen sonrasında bastığı sikkelerden sonra bir süre, yak. MÖ. 275/274'e tarihlenen sikkelere değin, sikke darbı gerçekleştirmediği anlaşılmaktadır. Davesne (2000, s. 11) ve Lorber'e (CPE I, s. 115) göre darphane bir süre kapalı kalmış olmalı ve Birinci Suriye Savaşı sürecinde tekrar faaliyete geçmiş olmalıdır. Benzer bir durum Sidon için de geçerlidir.

³⁴² Bu uygulama ilk olarak Tyros darphanesinde başlamıştır. Yak. MÖ. 261 itibari ile diğer bölge darphaneleri olan Sidon, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza'da da başlar.

³⁴³ CPE, n. 551; 553; 555; 557; 559-560; Svoronos, n. 626; 630; 633a; 636; 637; 639; 643.

³⁴⁴ CPE, n. 568; 576; 594; 603; 610-611; 627; 632; 635; Svoronos, n. 680; 685; 696; 699. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 50-51, n. 1-3; 5; 7-10.

yüzünde şimşek demeti üzerinde kartal yer alan seriye ait örneklerin basımına devam edilmiştir.³⁴⁵ Dönemin Tyros darbı bronzları bir önceki dönemden farklı olarak beş farklı seriye ayrılır. Dördünün arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde kanatları açık ya da kapalı kartal, birinin ise kanatları kapalı çift kartal meydana getirirken, lejant tüm sikkelerde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir. Serileri belirleyen ön yüz tipleri defne çelenkli Zeus başı, mitralı koç boynuzlu III. Aleksandros başı, Zeus Ammon başı ve fil postlu III. Aleksandros başıdır. MÖ. 271'e değin ilk iki seri³⁴⁶, MÖ. 260'ların ortasından itibaren ise Zeus, Zeus Ammon ve fil postlu III. Aleksandros serileri³⁴⁷ darp edilmiştir.

III. Ptolemaios döneminde, tıpkı Sidon'da olduğu gibi darp edilen serilerde önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. MÖ. 246-241 arasında altınlarda II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşlerde I. Ptolemaios/kartal serisinin darbına devam edilmiştir.³⁴⁸ Bronzların darbı bir önceki döneme göre daha azdır. Ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan tek serinin darbı söz konusudur.³⁴⁹

IV. Ptolemaios döneminde ise Tyros'da altın darbı olmamış, değerli madenden sikke basımı yalnızca gümüş ile sınırlı kalmıştır. Gümüşler üç farklı seridedir. İlk seri, ön yüzünde IV. Ptolemaios portresi, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΙΑΤΟΡΟΣ lejantlı sikkelerdir.³⁵⁰ İkinci seri ise ön yüzünde I. Ptolemaios portresi taşır, arka yüz tipi ilkiyle aynı olmakla beraber lejant ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ya da ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir.³⁵¹ Son seri ise Sarapis-Isis/kartal serisine ait ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlılardır.³⁵² Dönemin Tyros bronzları ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan

³⁴⁵ CPE, n. 552; 554; 556; 558; 561-567; 569-575; 577-593; 595-602; 604-609; 612-626; 628-631; 633-634; 636. Bu serinin ilk grubu (n. 552; 554; 556; 558; 561) yak. MÖ. 275/274 darbidir. Takip eden grup (n. 562-566), krali yıl taşıyan ve yak. MÖ. 266-261 arasına tarihlenenlerdir. MÖ. 261 ve aşağısına tarihlenen emisyonlar (569-575; 577-593; 595-602; 604-609; 612-626; 628-631; 633-634; 636) ise farklı olarak ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı taşır. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 626; 634; 637; 640; 644-650; 651-664; 667-672; 675-679; 681-684; 686-695; 697-700.

³⁴⁶ CPE, n. B321-B330; Svoronos, n. 216-217a; 635; 638; 641-642. Bu darpların Birinci Suriye Savaşı sırasında darp edildiğine dair bkz. CPE II, s. 72.

³⁴⁷ CPE, n. B331-B335; Svoronos, n. 834-836; 838. Söz konusu sikkeler ilk olarak Svoronos tarafından Gaza darphanesine atfedilmiştir. İlk olarak Seyrig (1962, s. 228) tarafından kent yakınlarındaki Qumm el-Amed kazılarında ele geçen örneğe istinaden Tyros önerisi yapılmıştır. Lorber (2008) ise kesin bir biçimde Tyros atfı önermiştir. Atıf üzerine ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. CPE II, s. 75.

³⁴⁸ CPE, n. 828-849; Svoronos, n. 1011-1023. Farklılık gümüşlerde kullanılan lejantıdır. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'un yerini ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ alır. Öte yandan Sidon'da da darp edilen arka yüzünde monogramı taşıyan I. Ptolemaios/kartal serisi burada da karşımıza çıkar. İki darphaneyi ayıran ise Sidon'da kullanılan ΣΙ ibaresi ile Tyros'da kullanılan monogramıdır.

³⁴⁹ CPE, n. B465-B466. Svoronos (n. 705-706) tarafından II. Ptolemaios dönemine atfedilmişse de metrolojik temelde Lorber (2008) tarafından III. Ptolemaios dönemine tarihlenmiştir. Ayrıca bkz. CPE II, s. 115.

³⁵⁰ CPE, n. 921-925; Svoronos, n. 1177-1179.

³⁵¹ CPE, n. 926-928; 936; Svoronos, n. 1180-1181; 1267.

³⁵² CPE, n. 935-937; Svoronos, n. 1267.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı tek seridedir.³⁵³ IV. Ptolemaios dönemi Tyros bronzları, dönemin bronz darbı gerçekleştiren yegane Suriye-Fenike darphanesi olması açısından önem arz eder.

2.1.18. Ptolemais Ake

Krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildiği Suriye-Fenike darphanelerinden biri de Ptolemais Ake'dir. II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Ioppe ve Gaza ile birlikte faaliyet göstermeye başlamıştır.³⁵⁴ Burada, MÖ. 260'ların ortasında Zeus Ammon/kartal ve defne çelenkli Zeus/kartal serilerine ait bronzdan krali sikke darbı başlamıştır.³⁵⁵ Ptolemais Ake'de II. Ptolemaios döneminde her üç madenden de sikke darbı gerçekleştirilmiştir. MÖ. 261/260 sonrası basılmaya başlanan değerli madenden sikkelerden altınlar II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşler ise I. Ptolemaios başı/kartal serisine ait örneklerdir.³⁵⁶ III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios dönemlerinde ise burada yalnızca krali altın ve gümüş basılmıştır.³⁵⁷

III. Ptolemaios dönemine gelecek olursak, bu darphanede birer seri altın ve gümüş darbı söz konusudur. Bunlar tıpkı Sidon ve Tyros'dakiler gibi bir önceki dönemin devamı niteliğindedir. Altınlar II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşler ise I. Ptolemaios/kartal serisine aittirler.³⁵⁸

IV. Ptolemaios'un hükümdarlığında Suriye-Fenike darphanesinin genel serilerine uygun olarak ön yüzünde IV. Ptolemaios portresi, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ lejantlı altın ve ön yüzünde I. Ptolemaios portresi, arka yüzünde kanatları kapalı kartal tasvir edilen ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejantlı gümüşlerin darbı söz konusudur.³⁵⁹ Ancak, Sidon ve Tyros'dan farklı olarak, IV. Ptolemaios döneminde piyasaya sürülen Sarapis-Isis gümüşleri burada görülmez.

2.1.19. Ioppe

Bölgenin bir diğer aktif darphanesi olan Ioppe, Ptolemais Ake gibi II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, yak. MÖ. 261'de birer seri altın ve gümüş darbı ile faal hale gelmiştir. Bu dönemde yalnızca değerli madenden sikke darp edilmiştir. Altınlar II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşler I. Ptolemaios başı/kartal serisine aittir.³⁶⁰

³⁵³ CPE, n. B541-B550; Svoronos, n. 1129-1130; 1152-1153.

³⁵⁴ Olivier-Redon'a (2020, s. 111) göre Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza darphanelerini ihtiva eden Fenike hattı neredeyse tümüyle savaş ihtiyaçlarını karşılamak maksadı ile faaliyet göstermiştir.

³⁵⁵ CPE, n. B336-B339; Svoronos, n. 788-790.

³⁵⁶ CPE, n. 637-657; Svoronos, n. 765-775; 777-780; 782-784.

³⁵⁷ CPE, n. 855-866 (III. Ptolemaios); n. 911-912; 929-932; 938 (IV. Ptolemaios); Svoronos, n. 785-787; 1035-1038; 1187.

³⁵⁸ CPE, n. 855-866.

³⁵⁹ CPE, n. 911-912; 929-932; 938.

³⁶⁰ CPE, n. 658-680; Svoronos, n. 795-817.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde ise bu darphanede krali bronz darbı da başlamış, böylelikle her üç madenden krali sikke darbı gerçekleştirilmiştir. Değerli madenden olanlar bölgenin diğer darphaneleri gibi II. Ptolemaios darplarının devamı olarak, altınlarda II. Arsinoe/çift bereket boynuzu, gümüşlerde I. Ptolemaios/kartal serisinden sikke basmışlardır.³⁶¹ Bronzlar sikkelerde ise ön yüzde Zeus-Ammon başı, arka yüzde kanatları kapalı kartal yer alır. Sikkeler arka yüzlerinde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantı taşır.³⁶²

IV. Ptolemaios Philopator döneminde ise darp hacmi oldukça azalan Ioppe’de yalnızca I. Ptolemaios portresi/kartal serisine ait gümüş sikkeler basılmıştır.³⁶³

2.1.20. Gaza

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde faaliyete geçen bir diğer Suriye-Fenike darphanesidir. Bahsedildiği üzere Ptolemais Ake ve Ioppe’nin yanı sıra Gaza darphanesi yak. MÖ. 261 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Söz konusu dönemde Gaza’da II. Arsinoe başı/çift bereket boynuzu serisinden altın ve I. Ptolemaios başı/kartal serisinden gümüş sikkeler basılmıştır.³⁶⁴ III. Ptolemaios Euergetes döneminde ise yalnızca ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde kartal bulunan seriye ait gümüş sikkeler darp edilmiştir.³⁶⁵ Gaza darphanesi MÖ. 225/224 te basılan son emisyon sikkelerin ardından faaliyetine son vermiştir. Bu sebepten Gaza’nın IV. Ptolemaios Philopator döneminde darp ettiği bilinen bir sikkesi yoktur.

2.1.21. Berytos

Berytos, yalnızca III. Ptolemaios Euergetes dönemine atfedilen tek bir bronz emisyonundan ötürü krali sikke darp etmiş olabileceği düşünülen Suriye-Fenike darphanesidir. Söz konusu sikkenin ön yüzünde fil postlu III. Aleksandros başı, arka yüzünde kanatları kapalı, başı geriye dönük, sağ boşlukta kanadı üzerinde bereket boynuzu yer alan kartal tasvir edilmiştir, lejantı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ’tur.³⁶⁶ Bu sikkenin atfı ilk olarak Svoronos tarafından, tridentin kentin sembolü olmasından ötürü Berytos’a yapılmıştır.³⁶⁷ Bu atribüsyona ihtiyatla yaklaşan Lorber de Svoronos’u takip ederek şüphe payını göz önünde tutmakla beraber söz konusu sikkeleri Berytos başlığı altında değerlendirmiştir.³⁶⁸

³⁶¹ CPE, n. 867-882; Svoronos, n. 794; 1039-1044. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 53, n. 38; 40-41.

³⁶² CPE, n. B472-B475; Svoronos, n. 818-820.

³⁶³ CPE, n. 913; 939; Svoronos, n. 1295.

³⁶⁴ CPE, n. 681-696; Svoronos, n. 822-833.

³⁶⁵ CPE, n. 883-886; Svoronos, n. 821; 1045.

³⁶⁶ CPE, n. B464; Svoronos, n. 1063.

³⁶⁷ Svoronos, n. 1063.

³⁶⁸ CPE I, s. 169; CPE, n. B464. Lorber’in bu aşamada en önemli dayanak noktası İsrail’de alım-satım piyasasına düştüğü kaydedilen iki adet örnektir.

2.1.22. Askalon

İlk üç hükümdar döneminde bilinen herhangi bir sikke darbı olmayan Askalon darphanesi IV. Ptolemaios Philopator döneminde faaliyete geçmiş ve yak. MÖ. 220-217 arasında krali sikke basmıştır. Bunlar Sarapis-Isis/kartal serisine ait ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı gümüş sikkelerdir.³⁶⁹ Yalnızca 3 yıl gibi kısa bir süre aktif olduğu anlaşılan Askalon darphanesinin, Suriye-Fenike coğrafyasının III.Antiokhos Megas tarafından işgal edildiği bir dönemde savaşın finansmanını karşılamak için gerekli parayı tedarik etme adına faaliyete geçirildiği anlaşılmaktadır.³⁷⁰

2.1.23. Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria

Kuzey Suriye’de yer alan Herakleia ya da Seleukeia Pieria olası Ptolemaios darphanelerinden biridir. III. Ptolemaios Euergetes dönemine tarihlenen, ön yüzünde II. Berenike portresi ve ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ lejandı, arka yüzünde ise bereket boynuzu ya da kartal ile ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejandı yer alan iki farklı bronz sikke serisinin³⁷¹ darp yeri güncel veriler ışığında mevzubahis iki darphaneden biri olarak ileri sürülmüştür. Bu darplar ilk olarak Svoronos tarafından Tyros, Sidon, Ioppe ya da Gaza başlığı altında ele alınmıştır.³⁷² Kuzey Suriye’yi ilk olarak işaret eden Weiser olmuş, tüm serilere değilse de II. Berenike/bereket boynuzu serisine soru işareti ile birlikte Seleukeia Pieria başlığı altında yer vermiştir.³⁷³ Cavagna da bölgedeki sikke dolaşımına istinaden bunların Kuzey Suriye kökenli darplar olması gerektiğini ileri sürmüştür.³⁷⁴ Bu atfı yeniden ele alan Lorber, önceki atıflara da temel oluşturan buluntuların büyük bir bölümünün ele geçtiği ve Herakleia kentinin lokalize edildiği Ras Ibn Hani’yi bu sikkelerin darp yeri olarak önermiştir.³⁷⁵ Ancak, daha az sayıda da olsa bu sikkelere ait örneklerin ele geçtiği ve Herakleia’ya yak. 90 km mesafedeki Seleukeia Pieria olasılığını da göz ardı etmez.³⁷⁶

Kısa süreli bir faaliyet göstermiş olan bu sikkelerin basıldığı, Kuzey Suriye kökenli olduğu anlaşılan darphanenin Kıyı Suriye’nin Ptolemaios işgalinde bulunduğu dönemde kullanıldığı düşünülmektedir.³⁷⁷

³⁶⁹ CPE, n. 940-942; Svoronos, n. 1188. Ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 97-104.

³⁷⁰ CPE I, s. 231-232; 446. Morkholm bu darpların 1982 yılında Kıbrıs’ta ele geçen 27 parçalık bir definde yer alan aşınmış bir örneğe istinaden V. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiğini ifade etmiştir, bkz. Morkholm 1987, s. 157.

³⁷¹ CPE, n. B452-B463; Svoronos, n. 1048-1057.

³⁷² Svoronos, n. 1047-1057.

³⁷³ Weiser 1995, n. 82-83.

³⁷⁴ Cavagna 2006, s. 285-287.

³⁷⁵ Lorber 2007.

³⁷⁶ Herakleia-Seleukeia Pieria atfına dair ayrıntılı bilgi için bkz. CPE I, s. 166-167; CPE II, s. 110-113.

³⁷⁷ CPE II, s. 110-111.

2.1.24. Kyrene

Krallığın piyasaya sikke arzını gerçekleştirdiği bir diğer merkez olan Kyrenaika'nın en önemli darphanesi olan Kyrene, I. Ptolemaios Soter döneminde, MÖ. 300 civarı bölgenin mutlak bir biçimde Mısır hakimiyetine girmesi ile krali sikke darp etmeye başlamıştır. Bu yönüyle en erken faaliyete geçen darphanelerdendir. Magas'ın yönetimindeki kentte bu dönemde yalnızca altın ve bronz darbı söz konusudur. Altınlar iki seriye ayrılır. İlki, darbına Aleksandreia ile eş zamanlı olarak başlanan ve ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde fillerin çektiği araba içerisinde III. Aleksandros tasvir edilen ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı sikkelerden oluşur.³⁷⁸ İkincisi ise sadece bir sikkeden dolayı varlığı bilinen münferit bir seridir. Bu sikkelerin ön yüzünde I. Ptolemaios başı yer alırken arka yüzünde *posthumous* Aleksandros altınlarında gördüğümüz sola dönük ayakta Nike tasviri yer alır.³⁷⁹ Hem ön yüz portresi hem de taşıdığı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantı ile bu krali bir darptır. Darphanenin ilk krali bronzları ise geçiş niteliğini yansıtır vaziyettedir. İlk darplar beş farklı seride basılmıştır. Bunlardan ilki ön yüzünde çöl faresi, arka yüzünde yengeç bulunan, yerel ikonografyaya sahip ΒΑΣΙΛΑ lejantlı krallığın ilanının ilk darplarından olan seridir.³⁸⁰ Bu bronzları yak. MÖ. 300-282 arasına yayılan, tümünün arka yüzünde kanatları açık kartal yer alan ön yüzünde ise Apollon Myrtaeus, fil postlu III. Aleksandros başı ya da Ammon boynuzlu III. Aleksandros başı yer alan üç seri takip eder.³⁸¹ Bir diğer seri ise ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde kanatları açık kartal yer alan ve yak. MÖ. 299-294 arasında darp edildiği düşünülen bronzlardır.³⁸²

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Kyrene'de darp hacmi artmıştır. Mevzubahis dönemde yak. MÖ. 270'den itibaren krali gümüş ve bronz basılmıştır, altın sikke darbı ise durmuştur.³⁸³ Gümüşler, ortak bir biçimde ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde kartal yer alan ancak kartalın sağa ya da sola dönük konumlanmasıyla ayrılan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ya da ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejantlı iki farklı seridedir.³⁸⁴ Bronzlar ise büyük kısmı yerel nitelikler taşıyan sekiz farklı seridedir.³⁸⁵ Bunların

³⁷⁸ CPE, n. 271-273; Svoronos, n. 102; 151-152.

³⁷⁹ CPE, n. 274; Svoronos, n. 304.

³⁸⁰ CPE, n. B137.

³⁸¹ CPE, n. B138-B144; Svoronos, n. 65-69; 72. Tarihlendirme hususunda bkz. CPE II, s. 33-34.

³⁸² CPE, n. B145-B147; Svoronos, n. 70-71.

³⁸³ Darphanenin, I. Ptolemaios döneminde bölge yöneticisi olarak atanan Magas'ın yak. MÖ. 282-270 arasına tarihlenen isyanı sırasında krali faaliyet göstermediği anlaşılmaktadır. Magas'ın isyan süreci hakkında bilgi için bkz. Chamoux 1956; Hölbl 2001, s. 38 vd.; Grainger 2010, s. 81-86.

³⁸⁴ CPE, n. 713-726; Svoronos, n. 304-308; 310-312; 322-323. Söz konusu darplar lejant kullanımında genel düzenden ayrılan anormallikler gösterir. Her ne kadar çoğu darpta arka yüzde yer alan lejant ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ya da ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ise de kimi emisyonlarda karşımıza ΒΑΣΙΛΕ ΠΤΟΛΕΜ (CPE, n. 715-717), ΒΑΣΙΛΕΩ ΛΟΤΤΙ (CPE, n. 718) çıkmaktadır.

³⁸⁵ CPE, n. B343-B352; B354-B355; Svoronos, n. 324-337; 855; 860-861.

ilk ikisi tıpkı gümüşlerde olduğu gibi I. Ptolemaios/ kartal (sağa ya da sola dönük) ikonografyasına sahip olanlardır.³⁸⁶ Arda kalan altı seri, ön yüzünde ortak bir biçimde I. Ptolemaios başı yer alan ancak arka yüz tipi itibari ile farklılaşan sikkelerdir. Arka yüz tiplerini şimşek demeti, pruva, pegasus ve at meydana getirir.³⁸⁷ Mevzubahis altı seri yak. MÖ. 270-261 arasına tarihlenirken son iki serinin yak. MÖ. 260-250 arasında darp edildiği düşünülmektedir.³⁸⁸ Bu sikkeler bu bölgeye özgü, ön yüzünde I. Ptolemaios başı arka yüzünde Libya başı yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı seriye ait darplardır.³⁸⁹

Son faaliyet devri olan III. Ptolemaios Euergetes döneminde ise Kyrene’de yalnızca bronz sikke darp edilmiştir. Bunlar, ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde Libya başı tasvir edilen tek seridedir.³⁹⁰

IV. Ptolemaios döneminde Kyrene darphanesi faaliyet göstermemiş, bölge genelinde yalnızca Euesperides faal kalarak bronz darbı gerçekleştirmiştir.

2.1.25. Euesperides (Berenike)

Kyrenaika’da Kyrene ile birlikte yer alan bir diğer aktif darphane Euesperides’tir. Burada, Kyrene’ye kıyasla daha düşük hacimde sikke darbı söz konusudur. Euesperides darphanesi I. Ptolemaios Soter döneminde açılmıştır. Hükümdarın iktidarı döneminde, yak. MÖ. 290’ların başında basılan altından tek seri sikkenin ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde ise fillerin çektiği araba üzerinde III. Aleksandros tasviri yer alır.³⁹¹ Kentin Berenike adıyla tekrar kurulduğu II. Ptolemaios döneminde ise darphanesinde gümüş ve bronz sikke darbı gerçekleştirilmiştir. Kentin kuruluşu ile ilintili olabileceği düşünülen gümüşler tek seridedir. Ön yüzünde I. Berenike büstü, arka yüzünde elma yapraklarından çelenk içerisinde Herakles’in sopası yer alırken lejant ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ şeklindedir.³⁹² Bronzlar da benzer bir ikonografyaya sahiptir. Gümüşler ile aynı lejandı taşıyan tek seri bronzların ön

³⁸⁶ CPE, n. B343-B345.

³⁸⁷ CPE, n. B346-B352. Bu sikkelerin bir kısmı tıpkı gümüşlerde olduğu gibi düzensiz lejantlar ile darp edilmiştir. I. Ptolemaios/şimşek demeti serisi ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantı taşıırken I. Ptolemaios/pruva serisi ΠΤΟΛ ΒΑΣΙΑ ve ΠΤΟΛ ΒΑΣ; I. Ptolemaios/pegasus serisi ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΑE ve ΠΤΟ ΒΑΣΙΑ; I. Ptolemaios /at serisi ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΑ lejantlıdır.

³⁸⁸ Tarihlendirme üzerine bkz. CPE I, s. 117; CPE II, s. 80.

³⁸⁹ CPE, n. B354-B355.

³⁹⁰ CPE, n. B478-B490; Svoronos, n. 854; 857; 865-873; 872.

³⁹¹ CPE, n. 275; Svoronos, n. 101.

³⁹² CPE, n. 728-731. Bu sikkeler Svoronos tarafından Kyrene’ye atfedilmiştir, bkz. n. 316-320. İlk olarak Euesperides’i öneren ise Buttrey olmuştur, bkz. Buttrey 1994, s. 137; 1997, s. 55. Atıf üzerine ayrıca bkz. CPE I, s. 391.

yüzünde I. Berenike büstü, arka yüzünde elma yapraklarından çelenk içerisinde dümen yer alır.³⁹³

III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios dönemlerinde ise burada yalnızca bronz sikke darbı gerçekleştirilmiştir.³⁹⁴ Her iki hükümdar döneminde de darbına II. Ptolemaios hükümdarlığında Kyrene’de başlanan I. Ptolemaios başı/Libya başı serisinin basımı söz konusudur.³⁹⁵ Yukarıda bahsedildiği üzere IV. Ptolemaios döneminde Kyrene’nin faaliyet göstermediği, Euesperides’in söz konusu dönemde bölgenin tek aktif darphanesi olduğu anlaşılmaktadır.³⁹⁶

2.2. Reformlar ve Birimler

I. Ptolemaios Soter, III. Aleksandros’un ölümünün ardından MÖ. 323 itibari ile Mısır satrapı olarak atanmasıyla birlikte, altınlar için MÖ. 299’a, gümüşler ve bronzlar için kendi krallığını ilan ettiği MÖ. 306/305’e değin Attika ağırlık sisteminde ve Makedon kralının adını taşıyan *posthumous* altın, gümüş ve bronz sikkeler darp ettirmiştir.³⁹⁷ Öte yandan *posthumous* gümüş sikkelerin darbı MÖ. 294’e kadar devam etse de yak. MÖ. 306 itibari ile Attika ağırlık sistemi terk edilerek daha hafif ağırlıkta gümüşler darp edilmeye başlanmıştır.³⁹⁸ Takip eden süreçte, MÖ. 294’e değin Makedon kralının adını taşıyan, Attika ağırlık sisteminde *posthumous* altın, gümüş ve bronz sikkeler darp ettirmiştir. MÖ. 294’e tarihlenen sikke reformu neticesinde krali altın, gümüş ve bronz sikkelerde ikonografya, ağırlık standardı ve birimlerde bir bütünlük ve devamlılık sağlanmıştır. Özellikle altın ve bronzda bu tarihe değin gerçekleştirilen yenilikler ve neticesinde ortaya çıkan darplar bir geçiş mahiyetindedir.

³⁹³ CPE, n. B353. Bu sikke de tıpkı gümüşler gibi Svoronos tarafından Kyrene’ye atfedilmiştir, bkz. n. 321. Yine Euesperides atfı Buttrey tarafından ileri sürülmüştür, bkz. Buttrey 1997, s. 55. Atıf üzerine ayrıca bkz. CPE II, s. 80.

³⁹⁴ Euesperides ve Kyrene özelinde bölgede, III. Ptolemaios döneminde gerçekleşen birleşmeyi takiben uygulanan bronz politikası üzerine bkz. Lorber 2016, s. 103-107.

³⁹⁵ CPE, n. B491-B491a (III. Ptolemaios); n. B555-B560 (IV. Ptolemaios); Svoronos, n. 858; 1141; 1143; 1147; 1152; 1266; III. Ptolemaios dönemine ait sikkeler Asolati tarafından Kyrene’ye atfedilmiştir, bkz. Asolati 2011, s. 28. IV. Ptolemaios dönemi darplarına ilişkin tartışmalar için bkz. CPE II, s. 140.

³⁹⁶ Lorber (CPE II, s. 140) eserinde bu döneme ait bir Kyrene darbı listelemekten ilgili kısma BMC Cyrenaica’da yer alan ve Group IV başlığı altında ele alınan III. Ptolemaios dönemi I. Ptolemaios başı/Libya sikkelerinin bir kısmının halef hükümdar ve takiben sonraki birkaç hükümdar dönemine ait olabileceğini not düşmüştür. IV. Ptolemaios döneminde Kyrenaika coğrafyası özelinde Euesperides darphanesi üzerine ayrıca bkz. Lorber 2016, s. 107-108.

³⁹⁷ I. Ptolemaios’un krallığı öncesi Mısır’da darp ettirdiği sikkeler ve bu süreçte yapılan yenilikler hakkında bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 131-136; Picard 2012a, s. 80-81; Lorber 2018, s. 60-74; CPE I, s. 24-27. Mevzubahis yenilik ve değişimlerin krallığın askeri inşası ile alakası hakkında bkz. Rodriguez 2014.

³⁹⁸ İlk olarak Svoronos (1904) Attika ağırlık sistemindeki gümüşlerin MÖ. 305’e kadar kullanımda kaldığını ileri sürmüştür. Newell (1937, s. 24-25) daha yüksek bir kronoloji ile yak. MÖ. 310’u önerir. Robinson’un (1941) gramaj azaltımına ilişkin tarihlendirmesi yak. MÖ. 310’dur. Emmons (1954) Svoronos’un ortaya koymuş olduğu tarihlendirmeyi takip ederken, kullanım aralığını Jenkins (1960) yak. 312-310, Zervos (1967) ise yak. MÖ. 326-310 olarak tespit etmiştir. Öte yandan, Morkholm’un (1980a, s. 158; 2000) önerdiği tarih de yak. 310’dur. Attika ağırlık sisteminin yerine hafifletilmiş standartta bir gümüş sisteminin yak. MÖ. 306’ya tarihlenmesi hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. Lorber 2005b, s. 47-56; Lorber 2012a; CPE I, s. 27-29. MÖ. 306-294 arası sikkeler için bkz. Lorber 2005b, s. 56-64.

Yak. MÖ. 299'da Aleksandreia'da darbına başlanan, ön yüzünde sağa dönük diademli I. Ptolemaios başı, arka yüzünde ise fillerin çektiği quadriga içerisinde ayakta III. Aleksandros betimlenen, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan ilk krali altın sikkeler, krallığın meşruiyetinin sikkeler vasıtasıyla vurgulanmasının ilk emsalleridir. Yapılan reform ile *posthumous* Aleksandros staterlerinin yerini alan bu sikkeler Fenike ağırlık standardıyla örtüşen ortalama 7,13 gr. ağırlığındaki stater biriminde darp edilmiştir.³⁹⁹ Bu sikkeler Mısır darbı, ortalama 8,60 gr. ağırlığındaki *posthumous* altın staterlere göre yaklaşık %20 daha hafiftir.⁴⁰⁰

MÖ. 294 yılında ise krali Ptolemaios sikkelerinin temelini oluşturacak olan sikke reformu gerçekleştirilmiştir. Söz konusu reform, Kıbrıs'ın tekrar ele geçirilişi ile Tyros ve Sidon'un Ptolemaios hakimiyetine girmesi arasındaki süreçte ya da söz konusu iki kentin alınışından hemen sonra gerçekleşmiş olmalıdır.⁴⁰¹ Bu reform neticesinde altın ve gümüş sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı, arka yüzünde sola dönük kartal tasviri kullanılmaya başlanmıştır. İkonografik düzlemde ideolojik, ağırlık sistemi düzleminde ise mali bir gaye taşıyan reform ile birlikte, I. Ptolemaios Soter'in hükümdarlığının sona erdiği MÖ. 282 tarihine değin Mısır ekonomisi içerisinde dolaşım gösteren sikkeler tek tipleşmiştir. Kıbrıs, Suriye ve Fenike coğrafyasında faaliyet gösteren krali darphaneler de bu sisteme hızlı bir biçimde entegre edilmiştir.⁴⁰²

Söz konusu reform neticesinde hem altın hem de gümüş sikkelerin ağırlıklarında azalmaya gidilmiş, gümüş sikkelerin temel birimi olan ve Mısır metinlerinde stater olarak adlandırılan tetradrahminin ağırlığı bir önceki gümüş serilerin darp edildiği 15,70 gramdan azaltılarak, Fenike sistemine oldukça yakın bir nispette, drahminin 3,60 gr. olarak hesaplandığı 14,26 gr. olarak belirlenmiştir.⁴⁰³ Böylece drahminin 4,30, tetradrahminin ise 17,20 gr. olarak

³⁹⁹ Robinson 1941, s. 1636; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 136-138; CPE, I, s. 28-29; 270.

⁴⁰⁰ Morkholm 2000, s. 70-71; Cavagna 2010, s. 87; Lorber 2018, s. 78. Attika ağırlık standardında darp edilen ve yak. MÖ. 312-306 arasına tarihlenen bu altınlar ortalama 8,50 gram ağırlığındadır, sikkeler için bkz. CPE I, s. 256-260.

⁴⁰¹ Lorber 2005b, s. 60; CPE I, s. 29; 277; CPE II, s. 15; Lorber 2018, s. 79. Davesne ve Le Rider (1989, s. 273-274) de reformu yak. MÖ. 295-294'e tarihlenen, söz konusu reformu etkileyen temel faktörün Kıbrıs'ın ele geçirilişi olduğunu ifade eder. Reformun tarihlendirilmesi hususunda ayrıca bkz. Robinson 1941, s. 1636; Jenkins 1967, s. 62; Morkholm 1980a, s. 154; 158 (yak. MÖ. 290); 2000, s. 71.

⁴⁰² CPE I, s. 41-42. Kıbrıs darphanelerinden Salamis ya da Kition, Suriye-Fenike darphanelerinden ise Sidon ve Tyros reformun hemen akabinde söz konusu altınlardan darp etmeye başlamıştır, sikkeler için bkz. CPE I, s. 295-302.

⁴⁰³ Robinson 1941, s. 1636-1637; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 131; Thonemann 2015, s. 121; CPE I, s. 29; 275; Lorber 2018, s. 80. Lorber (2018b, s. 80), Fenike ile örtüşen bu ağırlık standardının benimsenmesinin altında yatan gayenin Mısır ile Fenike arasında ekonomik bir bütünleşme sağlamak olabileceğini ileri sürer. Bu hususta karşı görüş için bkz. Robinson 1941, s. 1636-1638. Öte yandan, belirlenen bu ağırlık yak. MÖ. 315 itibarı ile darp edilen ve Trakyalı paralı askerlere yapılan ödemelerde kullanılan *posthumous* Philip II gümüşlerinin ağırlığıyla örtüşmekle beraber Lorber (CPE I, s. 30; 2018b, s. 80) Mısır sikkelerinde bu ağırlığın tercih edilmesinin bu bağlamda Makedon rakiplerle mücadele maksadı taşıyor olabileceğini ifade eder. Söz konusu Makedon darpları için bkz. Le Rider 1977, s. 343-354; Lorber 1990, s. 31-34; Le Rider 1993, s. 491-500. Bu hususta ayrıca bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 133. Öte yandan, gümüş sikkelerde ilk ağırlık azaltımı, yak. MÖ. 306'dan MÖ. 294 yılında gerçekleşen nihai düzenlemeye değin darp edilen III. Aleksandros'un adını taşıyan gümüşlerde görülür. Burada

darb edildiği, dönemin genel geçer gümüş sistemi olan Attika ile yaklaşık %17'lik bir fark meydana gelmiştir.⁴⁰⁴ Bu sikkelerin yanı sıra aynı reform ile birlikte ort. 14,90 gr. ağırlığında, standart olanlar ile birlikte sirküle olan tetradrahmiler de darb edilmiştir.⁴⁰⁵ Reforme edilen ve kralın adını taşıyan yeni krali gümüş sikkeler kısa süre içerisinde oldukça yüksek bir hacimde darb edilerek tedavüle sokulmuştur.⁴⁰⁶

MÖ. 294 yılına tarihlenen reform ile darbına son verilen ilk seri krali altınların ardından darb edilen standardize edilmiş altın sikkeler ortalama 17,85 gr. ağırlığındaki trichryson⁴⁰⁷ (üç stater) ve ortalama 1,78 gr. ağırlığındaki tetarte⁴⁰⁸ (bir bölü dört stater) birimlerinde darb edilmeye başlanmıştır.⁴⁰⁹ 7,13 gram ağırlığındaki stater, yeni birim sisteminin dışında bırakılmış, 3 statere denk gelen trichrysonun 17,85 gram ağırlığında olması ile devlet için yak. 3,54 gramlık bir kâr söz konusu olmuştur.⁴¹⁰ Dönemin tek istisnai darbu Kyrene'de Attika ağırlık sistemine göre darb edilen ort. 2,80 gr ağırlığındaki krali tetrobollerdir.⁴¹¹ Reform ile birlikte temel altın birimin ortalama 17,85 gram olarak belirlenmesiyle birlikte altının gümüşe oranı da 1:10 olan yaygın orandan farklı olarak 1:12 nispetinde olmuştur.⁴¹²

Yak. MÖ. 306'da başlayan ve MÖ. 294 reformuna kadar darb edilen ve kralın adını taşıyan bronzlarda III. Aleksandros döneminde kullanılan Attika ağırlık sistemi benimsenmiş

söz konusu olan yak. 17.20 gr. ağırlığındaki tetradrahmilerden yak. 15.70 gramlık sikkelere geçiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. Robinson 1941; Jenkins 1960, s. 32-36; Emmons 1954; Morkholm 2000, s. 70; Lorber 2005b, s. 51-60; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 134-135; CPE I, s. 27-28; 260-264.

⁴⁰⁴ Öte yandan, krallık içerisinde benimsenen kapalı ekonomi neticesinde yabancı para sirkülasyonuna izin verilmediğinden dışarıdan gelen ve çoğunlukla Attika ağırlık sisteminde darb edilen değerli maden sikkeler böylesi yüksek bir takas farkına maruz kalmaktaydı, bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 143-144; Lianou 2014, s. 404-407. Öte yandan bu durum krali sikkelerin de dışarıya çıkmasının önünde bir engel teşkil etmekteydi, ayrıntılı bilgi için bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 144-146; Lianou 2014, s. 407-408; Thonemann 2015, s. 121-123.

⁴⁰⁵ Bu sikkeleri 25 obol olarak adlandıran Lorber (CPE I, s. 30; 40; 2018b, s. 80) söz konusu darplarda meydana gelen gramaj farklılığının, altın sikkelerle yapılan takasta ortaya çıkan yak. %4'lük komisyonu temsil ettiğini ifade eder. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 271-272. Öte yandan mevcut literatürde bu sikkeler kimi zaman, ort. 14.26 gram ile standartlaşan gümüşlerin öncülleri olarak kabul edilir, bu hususta düşünceler ve tarihlendirme için bkz. Robinson 1941, s. 1636; Emmons 1954, s. 73; Morkholm 1980a, s. 158; 2000, s. 71; Le Rider 1998, s. 787; Callataÿ 2005, s. 118.

⁴⁰⁶ Davesne, Meydancikkale defnesi ışığında, reforme gümüşlerin yaklaşık 10 yıla yayılan bir süreçte darb edildiğini ifade etmiştir, bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 270-274. Ancak, bu sikkelere dair yeni bir kalıp ilişkisi analizi ortaya koyan Callataÿ, monogramlar ile farklı emisyonlara ayrılan söz konusu ilk seri gümüşlerin 2 yıldan kısa bir süre içerisinde darb edildiğini ortaya koymuştur, ayrıntılı bilgi için bkz. Callataÿ 2005.

⁴⁰⁷ Svoronos tarafından pentadrahmi olarak adlandırılan bu birim Mısır metinlerinde trichryson olarak geçmektedir, P. Cair. Zen. 59021, s. 1, 13; P. Cair. Zen 59022, 6, 8, 16-21, metin analizi için bkz. Burkhalter 2007, s. 53-54.

⁴⁰⁸ İsimlendirme için bkz. CPE I, s. 32, dn. 296.

⁴⁰⁹ Le Rider-Callataÿ 2006, s. 36; 138; CPE I, s. 32. Ayrıca bkz. Duyrat-Olivier 2010, s. 73-74; Thonemann 2015, s. 121. Papirüsler ışığında reforma dair analiz için bkz. Burkhalter 2007, s. 62-72.

⁴¹⁰ Tıpkı gümüşlerde olduğu gibi, dönemin genel geçer ağırlık sistemi olan Attika'nın ort. 25.80 gramlık üç stater altını ile oluşan fark %31'dir. Ancak Le Rider ve Callataÿ'nın ortaya koyduğu üzere fiyatların gümüş üzerinden tanzim edilmesi nedeniyle alım gücünde bir kayıp yaşanmamaktaydı, ayrıntılı bilgi için bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 143-144.

⁴¹¹ CPE I, n. 274. Sikke için ayrıca bkz. Svoronos, n. 304.

⁴¹² Le Rider-Callataÿ 2006, s. 36; 138; Cavagna 2010, s. 88-89; Thonemann 2015, s. 121.

olup, Bronz Ağırlık Standardı 1 (CPE)⁴¹³ adı verilen bu sisteme dahil olan mevzubahis sikkeler ort. 4-5 gram ağırlığındaki hemiobol birimindedir.⁴¹⁴ I. Ptolemaios'un satraplığı ile krallığı arasındaki geçişe işaret eden, ΒΑΣΙΑ lejandı taşıyan yak. MÖ. 308-305/304 tarihli istisnai Kyrene darbı yerel ağırlık sistemine benzerlik taşır.⁴¹⁵ MÖ. 294'e tarihlenen reform ile bir önceki ağırlık standardında değişikliğe gidilmemiş, bronz sikkeler en alt birim ortalama 1 gram ağırlığa sahip khalkous⁴¹⁶, en üst birim ortalama 20 gram ağırlığa sahip 2.5 obol(?) olmak üzere altı farklı birime ayrılmıştır.⁴¹⁷ Öte yandan, yak. MÖ. 306 itibari ile gümüş sikkelerde tedavüle sürülen en alt birimin tetradrahmi olarak belirlenmesi neticesinde, piyasanın ihtiyaç duyduğu alt birimler ilk etapta, MÖ. 294'e değin kullanılan, ilk grup hemiobol bronzlar ile karşılanırken, gerçekleşen reform ile birim sayısı artan krali bronz sikkelerin Mısır ekonomisinde oynadığı rol de artmıştır.⁴¹⁸

I. Ptolemaios Soter, satraplık döneminde darp ettirdiği *posthumous* sikkeleri takiben, MÖ. 306/305 itibari ile başladığı reformlar ile, nihai olarak tesis etmek istediği daha düşük gramajdaki değerli madenden sikkeler ve itibari değeri ile piyasada dolaşım gören bronz sikkelerin oluşturduğu ekonomik yapıyı hem mali hem de siyasi bir düzlemde hayata geçirmeyi başarmıştır.⁴¹⁹

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ilk aşamada, MÖ. 294'te reforme edilen sikkelerin darbına devam edilmiştir.⁴²⁰ MÖ. 270'lerin sonuna gelindiğinde ise bir dizi reformun ilk etabı hayata geçirilmiştir. Bu reform ile daha büyük değere denk gelen büyük birimde sikkelerin darbı söz konusudur. Yak. MÖ. 294-272 arasına tekabül eden dönemde en büyük altın birim olan trichrysonun yerini, ön ve arka yüzlerinde krali portre taşıyan, lejandı sebebiyle Theoi Adelphoi olarak adlandırılan ort. 27,87 gr. olan (100 gümüş drahmiye eşit) mnaieion ile

⁴¹³ Lorber I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios arası dönemin krali bronz sikkelerini II. Ptolemaios dönemindeki büyük reforma değin olanlar Bronz Ağırlık Standardı 1 ve sonrası 2 olmak üzere iki farklı biçimde ele alır.

⁴¹⁴ Lorber 2005a, s. 136; Picard-Faucher 2012, s. 25-26; Faucher 2013, s. 219-221; CPE II, s. 7-12, n. B17-B26; B30; B34; B36; B39. Ayrıca bkz. Davesne-Lemaire 1996, s. 75-76; Davesne 1998, s. 54-55; Cavagna 2010, s. 116 (sikkeleri dikhalkon ve tetrakhalkon olarak kabul eder).

⁴¹⁵ CPE II, s. 33, n. B137.

⁴¹⁶ MÖ. 260'ların ikinci yarısında gerçekleştirilen bronz sikke reformuna değin kullanılan khalkous birimindeki sikkelerin ağırlık aralığı 0.9 ile 1 gr arasındadır ve ortalama standard yaklaşık olarak 0.95 gramdır, bkz. Wolf 2013, s. 80. Ayrıntılı metrolojik analiz için bkz. Wolf 2013, s. 54-64.

⁴¹⁷ CPE II, s. 12. Ayrıntılı metrolojik analiz için bkz. Wolf 2013, s. 54-64. Söz konusu sikkeleri "Serie 02" başlığı altında, MÖ. 306/5'e tarihlenenler ile birlikte ele alan Picard ve Faucher (2012, s. 25-26), birimleri ise hemiobol en alt birim olmak üzere obol, diobol ve triobol olarak kabul eder. Seri 2 için ayrıca bkz. Faucher 2013, s. 219-221. Davesne ise reforme sikkelerin birimlerini khalkous, tetrakhalkon, obol, diobol ve tetrobol olmak üzere beş farklı birimde ele almıştır, bkz. Davesne-Lemaire 1996, s. 75-76; Davesne 1998, s. 54-55. Birimler içi ayrıca bkz. Cavagna 2010, s. 118.

⁴¹⁸ Bu hususta bkz. Morkholm 2000, s. 72; Burkhalter-Picard 2005, s. 55; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 138-140; Lianou 2014, s. 395-399. MÖ. 294 öncesi darp edilenler, reforme bronzlar ile birlikte tedavül görmeye devam etmiştir, bkz. Davesne-Lemaire 1996, s. 67-76.

⁴¹⁹ I. Ptolemaios Soter döneminde hayata geçirilen bağımsız ekonomik parasallaşma hakkında bkz. Lianou 2014, s. 391 vd.

⁴²⁰ Söz konusu darplar için bkz. CPE I, n. 276-306.

ort. 13,90 gr. ağırlığındaki, yarım mnaiaya tekabül eden, pentekontadrahmi almıştır.⁴²¹ MÖ. 274-272 arasına dair vergi kayıtlarını gösteren papirüse⁴²² istinaden söz konusu reforme edilmiş altınların MÖ. 272 itibarı ile dolaşımda oldukları anlaşılmakta, bu bağlamda reform ve parçası olan altın sikkeler bu zaman dilimine tarihlenmektedir.⁴²³ Mevzubahis tarihte trichrysonların darbı sona ermiş, bir süre sonra da bu sikkeler sirkülasyondan çekilmiştir.⁴²⁴ Yalnızca Aleksandreia'da basılan Theoi Adelphoi altın sikkelerin darbı yak. MÖ. 253/252'ye kadar devam etmiştir.⁴²⁵ MÖ. 260'ların sonuna doğru altın sikkelerde, sikke reformunun üçüncü etabı kapsamında bir başka değişikliğe gidilmiş olup, ön yüzünde Arsinoe portresi, arka yüzünde bereket boynuzu yer alan ve Arsinoe altınları olarak isimlendirilen mnaieion birimindeki sikkelerin darbına başlanmıştır.⁴²⁶ İlk grup emisyonların ticari maksatlı, yak. MÖ. 253/252 civarına tarihlenen yüksek hacimli emisyonların ise İkinci Suriye Savaşı'ndan dönen askerlere yapılan ödemelerde kullanıldığı düşünülmektedir.⁴²⁷ Bir önceki altın serisinin aksine bu sikkeler Mısır dışında, Kıbrıs ve Suriye-Fenike coğrafyasında da darp edilmiştir.⁴²⁸ Ayrıca, değişim yalnızca ikonografik olmuş, kullanılan ağırlık sisteminde değişiklik yapılmamıştır.

Gümüş sikkelerde de benzer bir durum söz konusudur. MÖ. 294 reformuyla standardize edilen gümüş sikkelerin darbı II. Ptolemaios Philadephos'un hükümdarlığı boyunca devam etmiştir. Ancak, Arsinoe'nin ölümünü takiben yak. MÖ. 270'te, reformun ikinci etabı

⁴²¹ Le Rider-Callataÿ 2006, s. 36-37; 149-150; Cavagna 2008, s. 162; Cavagna 2010, s. 94; CPE I, s. 105; 317-318. Trichrysonun piyasa muadili olan yarım mnaianın yaklaşık 4 gram azalmasıyla birlikte yak. 27,87 gram olarak darp edilen mnaieionun 43 gramlık Attik stater karşısındaki değer nispeti %37 olmuştur, bu hususta bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 157. İkinci kez azaltılan altın gramajı neticesinde 1:12.8 olarak belirlenen altın-gümüş değer oranı hakkında bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 150; Cavagna 2010, s. 100-101. MÖ. 3. yüzyıl altın darpları için önerilen başlangıç tarihlerinin büyük ölçüde askeri olaylar ile örtüştüğünü ifade eden Olivier ve Redon söz konusu altın sikkelerin darbını Birinci Suriye Savaşı (MÖ. 274-271) ile ilişkilendirir, bkz. Olivier-Redon 2020, s. 107 ve tab. 2, genel değerlendirme için bkz. Olivier-Redon 2020, s. 114-137. Birinci ve İkinci Suriye savaşları özelinde bir analiz için bkz. Davesne 2000.

⁴²² P. Hib. I. 110. Söz konusu papirüsün tarihlendirilmesi hususunda bkz. Burkhalter 2007, s. 71-72.

⁴²³ Tarihlendirmeye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Troxell 1983, s. 61-62; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 151-153 (MÖ. 260 civarı); Cavagna 2008, 164-182; Olivier-Lorber 2013, s. 52-64; CPE I, s. 105-106. Söz konusu sikkelerden pentekontadrahma (yarım mnaieia) birimindekilerin askeri ödemeler ve iase için kullanımı hakkında bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 126-127.

⁴²⁴ Bkz. CPE I, s. 107-108; Cavagna 2010, s. 96-98.

⁴²⁵ CPE I, s. 107; 318. Lorber (CPE I, s. 107), Arsinoe altınlarının MÖ. 253/252'ye değin düşük hacimde darp edilmesini Theoi Adelphoi'nin darbına devam edilmesiyle ilişkilendirir. Öte yandan, Cavagna (2008, 167-168) ve Olivier-Lorber (2013, s. 55-64) ise Theoi Adelphoi'lerin, MÖ. 260'ta darbına başlanan Arsinoe altınlarıyla birlikte darbının sona ermiş olması gerektiğini ifade eder. Troxell (1983, s. 60-63) ise söz konusu altın sikkelerin darp kronolojisini daha aşağı çeker.

⁴²⁶ Troxell 1983, s. 35-59; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 151-153; Cavagna 2010, s. 94-95; Olivier-Lorber 2013, s. 83; CPE I, s. 107; 326-327. Olivier ve Redon söz konusu altın sikkelerin darbını İkinci Suriye Savaşı (MÖ. 260-253) ile ilişkilendirir, bkz. Olivier-Redon 2020, s. 107 ve tab. 2, genel değerlendirme için bkz. Olivier-Redon 2020, s. 114-137.

⁴²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 86-88; s. 127; CPE I, s. 108-109. Bu darpların kültü desteklemek maksatlı vergiler ile de ilintili olduğu görüşü için bkz. Troxell 1983, s. 55; Olivier 2006, s. 62-63; Duyrat-Olivier 2010, s. 78.

⁴²⁸ Aleksandreia darplarının aksine yıllık emisyonlarda darp edilen bu altın sikkeler ve aynı zamanda gümüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Troxell 1983, s. 49-58; 62-64.

kapsamında, ön yüzünde Arsinoe portresi, arka yüzünde bereket boynuzu yer alan -yak. MÖ. 260 civarı darbına başlanacak olan krali altınlar ile aynı- mevcut gümüşler ile aynı ağırlık sisteminde dekadrahmi biriminde, yeni tipte gümüşler darp edilmeye başlanmıştır.⁴²⁹ Bu süreçte Aleksandreia’da standardize tetradrahmilerin darbına ara verilmiştir. Dekadrahmilerin darbinın ise II. Ptolemaios’un hükümdarlığının sonuna değin devam ettiği düşünülmektedir.⁴³⁰ Sikke reformunun üçüncü aşaması olarak MÖ. 260’ların sonu itibari ile tekrar darbına başlanan I. Ptolemaios portresi/kartal serisinin darbına MÖ. 256/255’e kadar devam edilmiştir.⁴³¹ Öte yandan aynı tarihte, MÖ. 260’ların sonunda Arsinoe portresi/kartal ikonografyasını taşıyan yeni seri gümüşler de tedavüle sokulmuştur.⁴³² Bunlar yukarıda ele alınan yeni tip, arka yüzünde bereket boynuzu taşıyan, altın ve gümüşlerin devamı niteliğindedir. Tüm bu değerli madenden sikkelerin darbında selef kralın kurmuş olduğu ağırlık standardı benimsenmiştir.

Bronz sikkelerde ise daha büyük farklılıklar söz konusudur. II. Ptolemaios, hükümdarlığının ilk yarısında I. Ptolemaios dönemindeki bronz sistemini korumuştur.⁴³³ Ancak, değerli madende MÖ. 260 civarı gerçekleştirilen reformları takiben, bronzlarda da MÖ. 265-260 arasında, büyük bir düzenleme söz konusudur.⁴³⁴ Bu düzenleme neticesinde bronz sikkelerin ağırlıklarında yaklaşık %50’lik bir artışa gidilmiştir.⁴³⁵ Buradaki temel gayenin bronz ödeme aracının maddi olarak sahip olduğu değeri itibari değerine yaklaştırmak, özellikle Mısır içerisinde gümüşe alternatif kabul edilebilir bir seçenek yaratmak ve bu yolla bronz sikkenin ekonomi içerisinde oynayacağı rolü daha önemli hale getirmek olduğu düşünülmektedir.⁴³⁶ Dahası, yeni birimlerin teorik ve pratik ağırlıkları yakın dönemin bronzları ile kıyaslandığında

⁴²⁹ Troxell 1983, s. 35-59; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 148-149; Cavagna 2010, s. 92; CPE I, s. 107; 321-322. II. Ptolemaios’un hükümdarlığı boyunca darbına devam eden gümüş dekadrahmilerin basımına kralın hükümdarlığının sonunda ya da bir ihtimal halef kralın tahta geçişini takiben son verildiği düşünülmektedir, bu hususta bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 83; 88. Troxell ise kesin olmamakla birlikte yak. MÖ. 241 tarihini önerir, bkz. Troxell 1983, s. 54-56. Dekadrahmiler için ayrıca bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 284-285.

⁴³⁰ Tarihlendirme için bkz. Troxell 1983, s. 54-56; CPE I, s. 321.

⁴³¹ CPE I, s. 326-327.

⁴³² Troxell 1983, s. 35-59; Cavagna 2010, s. 93; CPE I, s. 326-327.

⁴³³ Söz konusu sistemde darbına devam edilen sikkeler için bkz. CPE II, n. B164-B201.

⁴³⁴ Bu düzenleme ile birlikte darbına yak. MÖ. 306’da başlanan Seri 2’den Seri 3’e geçilmiştir.

⁴³⁵ Bu artış neticesinde eski ve yeni bronz birimleri arasında 3:2’lik bir değişim oranı ortaya çıkmıştır, ayrıntılı bilgi için bkz. Wolf 2013, s. 83. Ayrıca bkz. Lorber 2005a, s. 138; Picard-Faucher 2012, s. 35. Reform öncesi birimleri farklı bir düzlemde tasnif eden ve reforme bronzların en alt birimi olan ve Yak. ort. 3 gr. ağırlığındakileri khalkous olarak adlandıran Davesne artışı üç katı olarak ifade etmiştir, bkz. Davesne 1998, s. 56-58.

⁴³⁶ Van Driessche 1988; Davesne 1998, s. 57-58; Picard 1998, s. 416-417; Morkholm 2000, s. 117; Lorber 2005a, s. 137-138; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 158-159; Cavagna 2010, s. 125; 132; CPE I, s. 110; Wolf 2013, s. 84; 2015, s. 542-543. Morkholm (2000, s. 117) ve Picard (1998, s. 414; 416) krali bronz sikkelerde görülen bireysel ağırlık farklılığı nedeniyle yine de her daim bronzun itibari kıymetinin ön planda olduğunu ifade ederler. Öte yandan Picard ve Faucher (2012, s. 37) bu artışın, bronz ile yapılan ödemelerde getirilen sikke değiş-tokuşu komisyonu ile ilgili olabileceğini ifade eder. Bu reform ile birlikte daha da kuvvetlenen, kralık içerisinde bronz sikke kullanımının parasallaşma çabası olarak yorumlanması hususunda bkz. Von Reden 2001. Bu çabanın genel çerçevede vergi ödemeleriyle olan ilişkisi hakkında bkz. Manning 2016; Von Reden 2007b, s. 161-170.

teorik ağırlığa sadık kalma çabası ve başarısı mevcuttur.⁴³⁷ Bu bağlamda özellikle askerlere gümüş sikke ile yapılan ödemelerin bronz kaydırılması amacı da diğer gayeler arasındadır.⁴³⁸ Öte yandan bir diğer kanaat, reformun gerçekleşmesindeki amacın tamamıyla vergi ödemeleriyle ilgili olduğudur.⁴³⁹

Selef kral döneminde en üst birim ortalama 21 gr. ağırlığındaki triobol iken, 8 farklı birime ayrılan bu yeni bronzların en üst birimi ortalama 90 gr. ağırlığındaki oktobol⁴⁴⁰, en alt birimi ise ortalama 3 gr ağırlığındaki dikhalkondur.⁴⁴¹ Öte yandan, düzenleme neticesinde darbına başlanan, ortalama 69 gram ağırlığındaki bronz drahmi ifade ettiği değer bakımından gümüş drahminin muadili olmuştur.⁴⁴² I. Ptolemaios döneminde MÖ. 294'teki reform ile piyasada etkinliği artan krali bronz sikkeler, birimlerin ve ağırlıkların yeniden düzenlenmesiyle özellikle üst birimlerin etkinliği daha da artmıştır.⁴⁴³ Söz konusu tanzim neticesinde oluşan çap ve ağırlıklar şu şekildedir:

⁴³⁷ Wolf 2013, s. 80; Meadows 2020, s. 96-99. Bronzun bir maden olarak kıymetli olmaması sebebiyle sikkelerin bireysel ağırlıklarında farklılıklar söz konusu olsa da ortalama ağırlıklarda bu çaba açık bir biçimde görülmektedir. Toptan bir ağırlık standardının nasıl mümkün kılınmış olabileceği üzerine teknik bir izahat için bkz. Wolf 2013, s. 84-86. Faucher ise krali bronzların her daim itibari değere sahip olduğu görüşündedir, bkz. 2013, s. 217; 224.

⁴³⁸ Meadows 2020, s. 100-101.

⁴³⁹ Faucher 2013, s. 221. Benzer bir gayeyi reformun merkezine koyan Gorre ise bu mali düzenlemenin tapınaklara yönelik krali politikanın bir parçası olduğunu ileri sürer, ayrıntılı bilgi için bkz. Gorre 2014, özellikle s. 96-113.

⁴⁴⁰ Söz konusu en üst birimin oktobol ya da drahmi olarak adlandırılması hususunda farklı görüşler için bkz. Reinach 1928, 151-155; Hazzard 1995a, s. 65; Davesne 1998, s. 56-57; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 154-155; Cavagna 2010, s. 144; Picard-Faucher 2012, s. 36; CPE I, s. 110-111; CPE II, s. 51.

⁴⁴¹ Bkz. Lorber 2005a, s. 150, tab. 2; CPE I, s. 111, tab. 2.1. Ayrıntılı metrolojik analiz için bkz. Wolf 2013, s. 64-80. Picard ve Faucher (2012, s. 35, reform sonrasında darbına başlanan sikkelerin bir kısmını "Serie 03" başlığı altında ele alarak MÖ. 261-240 tarihi arasında tasnif eder ve yeni ağırlıklarda 6 farklı birim listeler. Bunlar hemiobol, obol, diobol, tetrobol, drahmi ve oktoboldür. Picard'ın erken dönem tasnifi için bkz. Picard 1998, s. 413. Seri 3 için ayrıca bkz. Burkhalter-Picard 2005, s. 56; Faucher 2013, s. 221-224. Picard ve Faucher tarafından, Lorber'den farklı olarak dikhalkon ve tritartemorian birimlerine yer verilmemiştir. Öte yandan Faucher de (2013, s. 221-223) ağır ve hafif hemiobol ve obollerin varlığından söz eder. Bu bağlamda da Lorber tarafından tritartemorian olarak adlandırılan birim Faucher'in hafif obol olarak adlandırdığı sikkelerdir. Lorber tarafından en alt birim kabul edilen dikhalkon ise Faucher'in hafif hemiobol kabul ettikleridir. Hafif-ağır obol ve hemiobol teorisini ileri süren Faucher (2013, s. 223), hafif ağırlıktaki sikkelerin yeni reforme sisteme uymadığını ve daha alt birimlere duyulan ihtiyacın böylesi bir duruma neden olmuş olabileceğini ifade eder. Davesne de reform sonrası bronzları farklı bir düzende, yak. 3 gr. ağırlığındaki en alt birimi khalkous kabul ederek khalkous, dikhalkon, trikhalkon, tetrakhalkon, obol, diobol, triobol ve tetrobol olarak tasnif eder, bkz. Davesne 1998, s. 56-58. Le Rider ve Callataÿ (2006, s. 38-40), tıpkı Picard ve Faucher gibi reforme bronzları 6 farklı birim olarak tasnif eder. Morkholm (2000, s. 116) ve Cavagna (2010, s. 121-124) da reform sonrası birimleri, modül bazlı olarak, 8'e ayırır.

⁴⁴² Hazzard 1995a, s. 64-65; Davesne 1998, s. 56; Picard 1998, s. 413-414; Burkhalter-Picard 2005, s. 55-56; Lorber 2005a, s. 137-138; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 38-40; Von Reden 2007a, s. 63-64; Cavagna 2010, s. 119-125; Picard-Faucher 2012, s. 33-38; CPE I, s. 110. Söz konusu birim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Lorber 2000, s. 73-79. Krali gümüş ile bronz arasındaki parite için bkz. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 158-160. Böylesi bir denklikten söz edilmesinin nedeni, açık olduğu üzere krallıkta alt gümüş birimlerin bronzlar ile karşılanması nedeniyle alışlagelmişin aksine gümüş drahmi darbının olmamasıdır, bu hususta mevcut tartışmalar ışığında ayrıntılı bilgi için bkz. Cavagna 2010, s. 130-147. Reform ile birlikte gümüş-bronz arasında oluşan değişim oranının papirüsler ışığında ayrıntılı analizi için bkz. Burkhalter 2007, s. 84-130.

⁴⁴³ Le Rider-Callataÿ 2006, s. 156-157; Faucher 2013, s. 223. Defineler ışığında krali bronzların piyasadaki sirkülasyonu için bkz. Faucher 2011. P. Hib. I. 110 ışığında bir analiz için bkz. Burkhalter 2007, s. 39-44.

Tablo 2.5. Ağırlık Sistemi 2'nin ortalama çap ve gramajları ile Ağırlık Sistemi 1'deki karşılıkları.

Yeni Sistem ⁴⁴⁴		Eski Sistem
Oktobol	45 mm., 90 gr.	-
Drahmi	42 mm., 69 gr.	-
Tetrobol	36 mm., 45 gr.	-
Diobol	30 mm., 22 gr.	28.5 mm., 15 gr.
Obol	24 mm., 11 gr.	20.5 mm., 8 gr.
Tritartemorion	20 mm., 7 gr.	-
Hemiobol	18 mm., 5 gr.	17 mm., 4 gr.
Dikhalkon	16 mm., 3 gr.	13 mm., 2 gr.

Bronz Ağırlık Standardı 2 olarak adlandırılan düzenlemeye tabi bu reforme bronzlar genel ağırlık görünümleri itibari ile Attika ağırlık sistemindeki birim taksimi ile örtüşmektedir.⁴⁴⁵ II. Ptolemaios Philadelphos döneminde gerçekleştirilen bu bronz sikke reformu yalnızca kendi döneminde değil halef iki kralın döneminde de kullanılan bronz merkezli sistemin temelini tesis etmiştir.⁴⁴⁶

Konu ile ilgili çalışmalarda bu kapsamlı düzenlemenin genel itibari ile tuz vergisinin⁴⁴⁷ hayata geçirildiği MÖ. 266-263 ve birkaç yıl sonrasına tarihlenen Gelir Yasaları ile ilişkilendirilmekte⁴⁴⁸, MÖ. 265-260 arasında gerçekleştirildiği hususunda mutabık olduğu görülmektedir. Öte yandan, reformun tarihlendirildiği spesifik tarih ise MÖ. 261/260'tır. MÖ. 268/67-262/61 arasındaki Chremonidean Savaşları'na tanıklık eden Attika'da gerçekleştirilen kazılarda, reforme edilen sikkelerin ele geçmeyişi söz konusu tarihin önerilmesinde önemli bir rol oynar.⁴⁴⁹ Ancak, mevcut literatürde önerilen bu tarihin mali düzenlemeden çok daha sonraya tekabül etmesi nedeniyle geç olduğunu düşünen Lorber reformun tarihi için MÖ. 260'ların ortasını önermiştir.⁴⁵⁰

⁴⁴⁴ Ayrıca bkz. Faucher 2013, s. 221, fig. 159.

⁴⁴⁵ Bunlar drahmi, tetrobol, diobol ve oboldür, bkz. Davesne 1998, s. 56-57; Lorber 2000, s. 79-80; Picard-Faucher 2012, s. 36; CPE I, s. 111.

⁴⁴⁶ Büyük birimdeki bronzların gümüş sikkeler ile olan takas-değer eşitliği ilişkisi için bkz. CPE I, s. 113; Wolf 2015, s. 541-542, özellikle tab. 4.

⁴⁴⁷ Tuz vergisi hakkında bkz. Thompson 1997; Clarysse-Thompson 2006, s. 36-89.

⁴⁴⁸ Clarysse-Thompson 1995; Davesne 1998, s. 50-58 (önerilen tarih ise söz konusu yasayı bahis konusu etmese de yak. MÖ. 265/264'tür); Picard 2003, s. 30; 32; Burkhalter-Picard 2005, s. 55 (tarihlendirme ise yak. MÖ. 261'dir); von Reden 2007a, s. 60-61; 63-65; Picard 2012a, s. 83; Gorre 2014 (önerilen tarih yak. MÖ. 264/263'tür).

⁴⁴⁹ Varoucha-Christodouloupoulou 1965; Morkholm 2000, s. 116; Hazzard 1995a, s. 59-60; Le Rider 1998, s. 800-801; Burkhalter-Picard 2005, s. 55; Lorber 2005a, s. 137, n. 15; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 155-156; Cavagna 2010, s. 119-120, n. 20; Picard 2012a, s. 83; Picard-Faucher 2012, s. 37; Meadows 2020, s. 91 vd. (MÖ. 263/262-261/260 arası).

⁴⁵⁰ CPE I, s. 113-114.

Yalnızca II. Ptolemaios döneminde, yak. MÖ. 264/263'te darp edilen Sicilya kökenli krali bronzlar krali ağırlık sisteminin dışında kalır. Bu sikkeler, ortalama 17 gram ağırlığa sahip, yerel standarda uygun tek bir birimde darp edilmiştir.⁴⁵¹

Ağırlığında büyük oranda artışa gidilen bu reforme sikkeler esas itibarı ile Aleksandreia merkezli darp edilmiştir. Zira bu dönemde Kıbrıs'ta⁴⁵² ve Kyrenaika'da darp söz konusu değildir. Ancak, reforme bronzları II. Ptolemaios döneminde Tyros ve Ptolemais Ake darphanelerinden de bilmekteyiz. Söz konusu reform ile oluşturulan ve III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de hem mevcut hem de yeni darphanelerde kullanılan sistem, krallığın MÖ. 3. yüzyıl bronz sikke sisteminin temelini meydana getirmiştir.

III. Ptolemaios Euergetes'in hükümdarlığının hemen başında, MÖ. 245 yılında, değerli madenden sikkelere yönelik hem ikonografya hem de ağırlık standardında değişikliği ihtiva eden bir reform gerçekleşmiştir.⁴⁵³ Ön yüzünde II. Berenike portresi, arka yüzünde bereket boynuzu tasvir edilen yeni altın ve gümüş sikkeler, reform öncesine ait bir seri Arsinoe altını⁴⁵⁴ ve I. Ptolemaios/kartal gümüşünün yanı sıra, yeni bir ağırlık tertibi içerisinde tedavüle sürülmüştür.⁴⁵⁵ *Berenikeion nomisma* olarak adlandırılan⁴⁵⁶ bu darplarda, yalnızca Aleksandreia'da basılanlarda karşımıza çıkan ve yak. MÖ. 305'ten beri krali darplarda kullanılmayan Attika ağırlık standardı kullanılmaya başlanmıştır.⁴⁵⁷ Yeni ikonografyaya sahip ancak eski Mısır ağırlık sisteminde darplar yalnızca Ephesos ile şimdilik belirsiz başlığı altında ele alınan Darphane 32 ve 33'te karşımıza çıkar. Öte yandan, II. Arsinoe/bereket boynuzu ikonografyasına sahip, Mısır ağırlık sistemindeki altınların darbına eyaletlerde devam edilmiştir.

⁴⁵¹ Wolf-Lorber 2011, s. 44-48; Wolf 2013, s. 82; CPE II, s. 62. Wolf (s. 82) Sicilya darbı söz konusu sikkeler ile reforme edilmiş krali bronzlar arasındaki ağırlık uyumunu da dile getirir.

⁴⁵² Kıbrıs'ta kullanılmayan yeni sistemin bronzları yerine Bronz Ağırlık Standardı 1'e ait reform öncesi bronzların sirkülasyonu, sikkelerin üzerine punchmark vurulması vasıtasıyla devam etmiştir. Davesne (1987a) trident punchmark taşıyan bu sikkelerin Kıbrıs'ta damgalandığını ileri sürse de Lorber (s. 115), damgayı vuran otoritenin adadaki sivil yönetimden ziyade Ptolemaios donanması olabileceğini ileri sürer. Bu noktada Güney Küçük Asya'da ve Suriye-Fenike coğrafyasındaki benzer sikke dağılımını dayanak noktası gösterir. Gerçekten de bu sikkelerin Lykia-Karia ve Pamphylia bölgelerinde çok sayıda dolaştığını kazı ve müze verileri bize göstermektedir.

⁴⁵³ Lorber (CPE I, s. 154) reformu Mısır dışı define buluntuları ışığında III. Ptolemaios'un hükümdarlığının başına tarihlerken bronz sikkeler ile paylaşılan kimi harf ve monogramlara istinaden Caltabiano (1996) ve onu takiben Cavagna'nın önerdiği tarih, kralın hükümdarlığının sonları, yak. MÖ. 230 civarındır, bkz. Cavagna 2010, s. 112-113.

⁴⁵⁴ Söz konusu tek emisyon sikke çift mnaieion biriminde darp edilmiş olup, ilk dört hükümdar döneminde bu birimde darp edilen ilk ve tek emisyondur, sikke için bkz. CPE I, n. 733. Tarihlendirilmesi hususunda ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 64.

⁴⁵⁵ Burada bir istisnai Aleksandreia darbı, ön yüzünde II. Berenike büstü arka yüzünde bereket boynuzu tasvir edilen yeni ikonografyaya sahip olan ancak Attika ağırlık sisteminde değil reform öncesi kullanılan ve pentekaidekadrohmi (15 drahmi) olarak isimlendirilen ort. 52,70 gram ağırlığındaki örnektir (CPE I, n. 734), bu darplara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Vagi 1999. Bu altın sikkelerin darbı Olivier ve Redon tarafından Üçüncü Suriye Savaşı (MÖ. 246-241) ile ilişkilendirilmiştir, bkz. Olivier-Redon 2020, s. 107 ve tab. 2, genel değerlendirme için bkz. Olivier-Redon 2020, s. 114-137.

⁴⁵⁶ Poll. *onom.* IX. 85.

⁴⁵⁷ Morkholm 2000, s. 117; Cavagna 2010, s. 109-113; CPE I, s. 154.

Attika standardının benimsendiği yeni sisteme göre oluşan ortalama gramajlar şu şekildedir:

Tablo 2.6. III. Ptolemaios Euergetes döneminde Attika ağırlık sisteminde darp edilen altın ve gümüş sikkelerin ortalama ağırlıkları.

AV	Dekadrahmi	43 gr.
	Pentadrahmi	21.30 gr.
	2.5 drahmi	10.75 gr.
	Drahmi	4.30 gr.
	Hemidrahmi	2.27 gr.
	¼ drahmi	1.07 gr.
AR	Pentadrahmi	21.30 gr.
	2.5 drahmi	10.75 gr.

Eyaletlerde darp edilen krali altın ve gümüşlerde ise alışlagelmiş Mısır ağırlık sisteminin kullanımı devam etmiştir.

Mevzubahis Attika ağırlık standardında darp edilen altın sikkeler tıpkı gümüşlerde olduğu gibi 4,30 gram ağırlığındaki drahmi temelinde alt ve üst birimlere ayrılmıştır. Bunların en üst birimi 43 gr. ağırlığındaki dekadrahmi, en alt birimi ise 1,07 gram ağırlığındaki ¼ drahmidir. Gümüş sikkelerde ise alışlagelmişin dışında, yalnızca 21,30 gr ağırlığa sahip pentadrahmi ile 10,75 gr. ağırlığa sahip 2.5 drahmilerin darbi söz konusudur. Böylece, aynı birim altında aynı gramajda darp edilen altın ve gümüş sikkelerin nispeti 1:10 olarak belirlenmiştir.⁴⁵⁸ II. Ptolemaios döneminde yapılan bronz reformu ile iç ekonomide oynadığı rol iyice azalan ve eski serilerin de sirkülasyondan çekildiği gümüş sikkeler ile büyük ödemelerde kullanılan altın sikkelerin Attika ağırlık sisteminde darp edilmeye başlanmasına yönelik çeşitli görüşler mevcuttur. Bunlar, söz konusu sikkelerin ülke dışında dolaşım görmeleri maksatlı darp edilmiş olması ile aslen 5'e 6 oranında Attik/Mısır ağırlık sisteminde olmaları ve bu bağlamda hem iç hem de dış piyasada kullanılabilmesi etrafında şekillenir.⁴⁵⁹

⁴⁵⁸ Cavagna 2010, s. 110; CPE I, s. 396.

⁴⁵⁹ Erken dönem literatürde Kyrenaika (Poole 1883) ya da bir kısmı Seleukeia Pieria bir kısmı Ephesos'a atfedilen bu sikkeler ile ilintili olarak Svoronos (1904-1908) bu değişimin, Attika'nın Mısır dışında genel geçer ağırlık sistemi olması nedeniyle, sikkelerin Üçüncü Suriye Savaşları sırasında kullanılmaları maksatlı olduğunu ifade eder. Noeske (2000, s. 237-238) ise bu yeni sikkeleri III. Ptolemaios'un Akhaia Birliği'ne yapmış olduğu mali yardım ile açıklar. Newell (1927, s. 11-12) bu yeni sikkeleri, Attika ve Mısır sistemi arasındaki iki değerlikli bir kıymet nispetinin varlığından bahsederek ticari, politik ya da Üçüncü Suriye Savaşı'ndan elde edilen Attik ağırlıktaki ganimetler gibi sebeplerle hem iç hem de dış piyasada kabul görebilecek yeni ödeme araçları olarak açıklar, ayrıca bkz. Naville 1951, s. 105. Olivier (2006, s. 120-123) ise Üçüncü Suriye Savaşı özelinde yaptığı değerlendirmede sikkelerin askeri faaliyetler ile ilintili kullanımını ileri sürer. Lorber (CPE I, s. 165) ise mevcut Mısır sisteminde kıymetli metalden sikkelerin sahip olduğu yüksek itibari değer ve sikkelerin büyük oranda Mısır içinde dolaşımı göstermesi nedeniyle bu görüşe katılmaz. Krallık dışı dolaşımı olasılık dışı kabul eden Gara (1984, s. 116-117) hazineye beklenmedik bir gümüş girişin bu değişimin sebebi olabileceğini ifade eder. Von Reden (2007, s. 54) ise bu darpların III. Ptolemaios'un tanrılaştırılması gibi bir vesileyle, krallığın zenginliğini gösteren özel bir harcamanın/ödemenin parçası olabileceğini ifade eder. Lorber (CPE I, s. 165-166) bu sikkelerin büyük bir kısmının Üçüncü Suriye Savaşı'ndan dönen askerlerin ödüllendirilmesinde kullanılmış olması gerektiğini ileri sürer.

Bronz sikkelerde ise büyük bir değişiklik görülmez, kullanılan ağırlık sisteminde de herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.⁴⁶⁰ Aşağıda birimler kısmında detaylandırılacağı üzere sirkülasyona sokulan birimlerde, tıpkı değerli madenden olduğu gibi hükümdarlığın başlarında, bir farklılık görülür.⁴⁶¹

IV. Ptolemaios Euergetes döneminde, selef kral döneminde altın ve gümüş sikkelerde kullanılmaya başlanan Attika ağırlık sistemi terk edilmiş, önceki dönemlerde olduğu gibi bu sikkeler Mısır ağırlık sisteminde darp edilmeye başlanmıştır. Bunlar içerisinde III. Ptolemaios portresi/bereket boynuzu ya da kartal, IV. Ptolemaios portresi/kartal altın serileri, eski ağırlık sisteminin kullanıldığı yeni ikonografyalardır. Öte yandan, selef kral döneminde Attika ağırlık sisteminde darp edilen II. Berenike portresi/bereket boynuzu serisine ait altın sikkeler IV. Ptolemaios döneminde Mısır ağırlık sisteminde, mnaieion biriminde tekrar basılmıştır.⁴⁶²

Gümüş sikkelerde ise IV. Ptolemaios portresi/kartal ve dönemin en yaygın gümüşleri olan Sarapis-İsis büstü/kartal serileri eski ağırlık sisteminde darp edilen yeni sikke tipleridir. Tıpkı altında olduğu gibi II. Berenike portresi/bereket boynuzu serisinin darbına Mısır ağırlık sisteminde devam edilmiştir.

IV. Ptolemaios dönemi bronzlarında kullanılan ağırlık sisteminde bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak, bronz defnelerin işaret ettiği üzere hükümdarlığının sonlarına doğru, Mısır piyasasında dolaşım gören bronzlara yönelik, Lorber tarafından yak. MÖ. 214-207 arasında⁴⁶³ Picard tarafından ise yak. MÖ. 197'ye tarihlenen⁴⁶⁴, bir tedavül reformu söz konusudur. Bu, literatürde *Büyük Dönüşüm (Grand Mutation)* olarak adlandırılan kapsamlı oldukça kapsamlı bir reformdur. Bu reform, tedavül değişiminin de temelini oluşturmuştur. Yaygın görüş, düzenleme neticesinde bronz ile gümüş arasındaki kıymet oran-orantısının değiştiği, bronzun bir şekilde devalüe edildiği şeklindedir.⁴⁶⁵

⁴⁶⁰ Lorber (2000) erken dönem çalışmasında dönemin Seri 4 darplarının ağırlıklarında artışa gidildiğini öne sürse de Seri 3 ile 4 arasında herhangi bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Bu hususta bkz. Cavagna 2010, s. 144 dn. 171); Wolf 2013, s. 67-71.

⁴⁶¹ CPE I, s. 154. Bu farklılığın temel sebebi III. Ptolemaios döneminde farklı serilerin darp edilmiş olmasıdır. Bu seriler Picard ve Faucher'e göre Seri 3 ve 4, Lorber'e göre ise Seri 4 ve 5'tir. Öte yandan, III. Ptolemaios döneminin başında darbına başlanan Seri 4 önce Seri 3 ile, Seri 5'in hayata geçmesi ile birlikte Seri 4 ile beraber dolaşım görmüştür, bkz. CPE II, s. 85.

⁴⁶² CPE I, s. 207.

⁴⁶³ CPE I, s. 212-213; s. 225.

⁴⁶⁴ Picard-Faucher 2012, s. 60-68.

⁴⁶⁵ Böylesi bir durumu düşündürten ise MÖ. 3. yüzyılın sonlarına tarihlenen yazılı kaynaklarda görülen olağan dışı fiyat artışlarıdır. Dönemin papirüslerine dayandırılan genel kanı, gümüşün söz konusu metinlerde giderek daha az konu edilmesi neticesinde bronz ile gümüş arasındaki paritenin bozularak, başlı başına bir bronz standardının Mısır ekonomisine girdiği, bronz sikke için belirlenen değer tespitinde alternatif yöntemleri içeren ikili bir sistemin varlığı yönündedir. Bu doğrultuda Lorber (CPE) IV. Ptolemaios dönemi Aleksandreia gümüş tetradrahmler için alt tarih olarak yak. MÖ. 210'u verir. Dahası, bronz standardının kabulünün tedavül reformu ile aşağı çağdaş olması gerektiğini ifade eder ve Seri 6'nın darbının da tüm bu düzenlemelere yakın bir tarihte başlamış olması gerektiğini ekler (Gorre-Lorber 2020, s. 167-168). Bronz standardının Mısır ekonomisindeki varlığına ilişkin görüşler ve ayrıntılı bilgi için bkz. Reekmans 1948; Morkholm 2000, s. 120; Huston-Lorber 2001, s. 30-40; Lorber

Daha önce bronzlarda görülen kademeli ve düzenli çekilmeyle örtüşmeyen tedavül reformu neticesinde III. Ptolemaios döneminde darp edilen üst birim bronzlar ile IV. Ptolemaios döneminde darbına başlanan, tetrobol ve diobol hariç olmak üzere, üst birim bronzlar tedavülden kaldırılmış, Mısır piyasasında dolaşım gören bronzların hacmi oldukça azalmıştır.⁴⁶⁶

Yukarıda ele alınan reformlar ve düzenlemeler neticesinde ilk dört hükümdar döneminde oluşan altın, gümüş ve bronz⁴⁶⁷ krali sikkelerin kronolojik darp örüntüsü şu şekildedir⁴⁶⁸:

Tablo 2.7. İlk dört hükümdar dönemi sikke birimleri.

	Tarih	Temel Birim	İkonografya
AV	MÖ. 299-294	Stater	I. Ptolemaios/Quadriga
	MÖ. 294-yak. 272	Trichrysa	I. Ptolemaios/Kartal
	yak. MÖ. 272-253/252	Mnaieia-Half mnaieia	<i>Theoi Adelphoi</i>
	MÖ. 261/260-217	Mnaieia	II. Arsinoe/Bereket Boynuzu
AR	MÖ. 294-204	Tetradrahmi	I. Ptolemaios/Kartal
	yak. MÖ. 270-246	Dekadrahmi	II. Arsinoe/Bereket Boynuzu
	MÖ. 246-yak. 210	Pentadrahmi (Attik) 2.5 drahmi (Attik)	<i>Theoi Adelphoi</i>
AE	yak. MÖ. 306-294	Hemiobol Khalkous	III. Aleksandros/Kartal
	MÖ. 294-yak. 265/261	Diobol Obol	Zeus/Kartal Fil postlu III. Aleksandros/Kartal
	yak. MÖ. 265/261-222	Trihemiobol Obol	Zeus/Kartal Fil postlu III. Aleksandros/Kartal
	MÖ. 222-204	Tetrobol Diobol	Zeus Ammon/Kartal

2005a, s. 140-142; Von Reden 2007b, s. 173-174; CPE I, s. 212-231; Lorber 2013; Gorre-Lorber 2020. Ancak, karşıt bir görüşü temsilen Picard MÖ 2. başlarına tarihlediği süreçte krallık içerisinde ciddi mali ve politik sıkıntılar yaşandığını kabul etmekle birlikte bu durumun tedavülü de tanzim eden bir bronz reformuna yol açtığı hususunda hemfikirdir. Dahası, başlangıcını MÖ. 197'ye tarihlediği Seri 6'yı da bu düzenlemeyle eş zamanlı kabul eder. Ancak, Picard, gümüşün piyasadan çekilmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını, bunun da böylesi bir yokluğa bağlı enflasyon yaratmadığını, bu doğrultuda gümüşten ayrı bir bronz standardının da olmadığı, söz konusu olanın yalnızca Mısır kaynaklarına da yansıyan, hesaplama sistemindeki değişiklik (drahmi sisteminden, ünite bazlı onluk sisteme geçiş) olduğunu ileri sürer, bu karşıt düşünceye dair ayrıntılı bilgi için bkz. Burkhalter-Picard 2005, s. 63-64; Le Rider-Callatay 2006, s. 194-198; Picard-Faucher 2012, s. 60-76; Picard 2012a, s. 84-85; Burkhalter 2014; Picard-Burkhalter 2020. V. Ptolemaios döneminde tedavüle çıkan Seri 6 sikkelerde önceki dönemde başlatılan reforma uygun olarak bronz sikkelerin ağırlığında azalmaya gidilmiştir, bu hususta bkz. Lorber 2005a, s. 141-142; Faucher-Lorber 2010, s. 37-43; 54-58; Cavagna 2010, s. 169-229; Picard-Faucher 2012 s. 71-76; CPE I, s. 231; Gorre-Lorber 2020, s. 159-162.

⁴⁶⁶ Huston-Lorber 2001, s. 21-23; Lorber 2005a, s. 140-141; Cavagna 2010, s. 147-167; CPE I, s. 212-215; 224-229; Gorre-Lorber 2020, s. 159. Söz konusu tetrobol ve diobol birimindekiler ise kontrmarklanarak tedavüle kalmaya devam etmiştir. Bunun söz konusu sikkelerin geçerliliğini korumak ya da ifade ettiği değeri artırmak maksatlı olabileceği ifade edilmektedir, bkz. Picard-Faucher 2012, s. 60; Gorre-Lorber 2020, s. 159. İlgili birimlerin defineler ışığında bir analizi için bkz. Lorber 2000, s. 81-82.

⁴⁶⁷ Picard ve Faucher (2012), krali Ptolemaios bronz sikkelerini hükümdar temelli değil ikonografya ve birimler özelinde tespit edilmiş seriler olarak ele almıştır. Bu bağlamda burada konu edilen ilk dört hükümdar döneminde darp edilen bronzlar 5 farklı seriye ayrılmıştır.

⁴⁶⁸ Söz konusu örüntü Mısır ve eyaletler dahil olmak üzere tüm krali darpları kapsamakta ve temel darp kurgusunu sunmaktadır.

İlk dört hükümdar döneminde kullanılan birimlere gelecek olursak, altın, gümüş ve bronz krali sikkeler temel kullanılan yaygın birimlerin yanı sıra farklı alt ve üst birimlerde darp edilmişlerdir. Krallığın benimsediği bronz sikkeye dayalı ekonomik yapının bir yansıması olarak, en fazla alt ve üst birime ayrılanların krali bronzlar olduğu görülmektedir. Dört hükümdar devrinde darp edilen sikkelere ait birimler şu şekildedir:

Tablo 2.8. I. Ptolemaios Soter Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.

	Birim	Darphane
AV	Stater	Aleksandreia, Kyrene, Euesperides
	Tetrobol (Attik)	Kyrene
	Trichryson	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)
	Tetarte	Aleksandreia
AR	Oktadrahmi	Aleksandreia
	Stater (tetradrahmi)	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)
	Tetradrahmi	Belirsiz Darphane 3 (Mısır, Memphis?)
	25 obol Stater (tetradrahmi)	Aleksandreia
	Diobol	Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye)
AE	2.5 obol (?)	Aleksandreia
	Diobol	Aleksandreia
	Obol	Aleksandreia, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 8?, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)
	Bronz	Kyrene
	Hemiobol	Aleksandreia, Salamis, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Tyros, Kyrene
	Dikhalkon	Aleksandreia, Kyrene
	Khalkous	Aleksandreia, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Tyros, Kyrene, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 14, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)

Tablo 2.9. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.

	Birim	Darphane
AV	Trichryson	Aleksandreia, Sidon, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)
	Mnaieion	Aleksandreia, Salamis, Kition, Paphos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Eyalet
	Pentekontadrahmon	Aleksandreia
	Çeyrek Mnaieion	Aleksandreia
	1/8 Mnaieion	Aleksandreia
AR	Dekadrahmi	Aleksandreia
	Stater (tetradrahmi)	Aleksandreia, Tarsus, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Kikilia Pedias?), Belirsiz Eyaletler, Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake), Belirsiz Darphane 24 (Filistin?)
	Didrahmi	Aleksandreia, Kyrene, Euesperides
	Drahmi	Aleksandreia, Tarsus, Belirsiz Eyalet, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)
	Triobol	Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)
	Trihemiobol	Belirsiz Eyalet
AE	Oktobol	Aleksandreia
	Drahmi	Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)
	Tetrobol	Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)
	2.5 obol	Aleksandreia
	Diobol	Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)
	Bronz	Sicilya
	Obol	Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Kyrene, Euesperides, Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane(ler)
	Tritartemorion	Aleksandreia
	Trihemiobol	Kyrene
	Hemiobol	Aleksandreia, Tyros, Kyrene, Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar), Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane(ler)
	Dikhalkon	Aleksandreia, Byzantion, Kyrene, Belirsiz Darphane 25
	Khalkous	Byzantion, Tyros, Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)

Tablo 2.10. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler

	Birim	Darphane
AV	Çift Mnaieion	Aleksandreia
	Mnaieion	Ephesos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Belirsiz Darphane 33, Belirsiz Eyaletler
	1/8 Mnaieion	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)
	1/16 mnaieion (Tetarte)	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?), Belirsiz Darphane 32?
	Dekadrahmi (Attika standardı)	Aleksandreia
	Pentadrahmi (Attika standardı)	Aleksandreia
	2 ½ Drahmi	Aleksandreia
	Drahmi	Aleksandreia
	Hemidrahmi	Aleksandreia
	Çeyrek Drahmi	Aleksandreia
AR	15 drahmi (pentekaidekadrohmi)	Aleksandreia
	Pentadrahmi (Attika standardı)	Aleksandreia
	Stater (tetradrahmi)	Aleksandreia, Ainos, Ephesos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?), Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30?, Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?), Küçük Asya?, Kuzeybatı Küçük Asya?
	Gümüş 2 ½ Drahmi (Attika standardı)	Aleksandreia
AE	Oktobol	Aleksandreia, Paphos
	Drahmi	Aleksandreia, Tyros
	Tetrobol	Aleksandreia, Paphos
	Triobol	Aleksandreia, Tyros
	2.5 obol	Aleksandreia
	Diobol	Aleksandreia, Paphos, Tyros, Kyrene, Euesperides (Berenike)
	Trihemiobol	Aleksandreia, Korinthos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria
	Bronz	Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)
	Obol	Aleksandreia, Korinthos, Telmessos, Paphos, Tyros, Ioppe, Kyrene, Euesperides (Berenike)
	Tritartemorion	Aleksandreia, Korinthos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, Belirsiz Darphane(ler)?
	Hemiobol	Aleksandreia, Korinthos, Halikarnassos, Paphos, Berytos?, Tyros, Ioppe, Belirsiz Darphane(ler)?
	Trikhalkon	Aleksandreia, Tyros
	Dikhalkon	Aleksandreia, Kaunos, Telmessos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria?, Tyros, Ioppe, Kyrene
	Khalkous	Aleksandreia, Kaunos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, Ioppe, Kyrene

Tablo 2.11. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Krali Sikkelerin Darp Edildiği Birimler.

	Birim	Darphane
AV	Mnaieion	Aleksandreia, Sidon, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 36, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike), Belirsiz Darphane 38
	Pentekontadrahmon	Aleksandreia
	1/8 Mnaieion	Aleksandreia
	Dekadrahmi	Aleksandreia
AR	Stater (tetradrahmi)	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Askalon, Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35, Belirsiz Darphane 36?, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike), Belirsiz Darphane (Filistin?), Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41, Belirsiz Darphane 42
AE	Oktobol	Paphos
	Drahmi	Aleksandreia, Tyros
	Tetrobol	Aleksandreia, Paphos
	Triobol	Aleksandreia, Tyros
	Diobol	Aleksandreia, Euesperides (Berenike)
	Obol	Tyros
	Hemiobol	Aleksandreia, Tyros
	Dikhalkon	Aleksandreia, Kaunos, Tyros
	Khalkous	Kaunos, Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti

I. Ptolemaios Soter döneminde altın sikkelerin basıldığı birimler stater, tetrobol, trichryson ve tetartedir. Bunlardan trichryson ve tetarte birimindekiler Mısır ağırlık sistemine göre, tetrobol ise Attika ağırlık sistemine göredir. Staterler ise henüz bir düzene oturtulmaya çalışılan Mısır ağırlık sisteminin ilk emsallerinden olup Fenike ağırlık sistemiyle örtüşür. Stater, tetrobol ve Attika standardındaki tetarte MÖ. 294 civarı gerçekleşen sikke reformuna değin kullanılan birimlerdir. Bu tarihten itibaren piyasaya trichryson birimindeki altınlar hâkim olur.

Kurucu kral döneminde stater darp eden darphaneler Aleksandreia, Kyrene ve Euesperides'tir. Trichrysonlar ise Aleksandreia, Sidon, Tyros ve Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 9 ve 10'da basılmıştır. Tetarte birimindekiler ise yalnızca Aleksandreia'da görülür. Öte yandan, dönemin Attika ağırlık sistemindeki yegâne krali altın darbı olan tetrobol birimindeki sikke Kyrene darbıdır.

Gümüş sikkelerin darp edildikleri birimler oktahrahmi, stater (tetradrahmi), tetradrahmi, 25 obol tetradrahmi ve dioboldür. Söz konusu krali sikkelerin tamamı Mısır'ın yeni ağırlık sistemine göre darp edilmiştir. Oktadrahmi ve 25 obol stater (tetradrahmi) birimindeki gümüşler yalnızca Aleksandreia darphanesinde karşımıza çıkar. Öte yandan dönemin en küçük birimdeki krali gümüşü olan ve daha sonraki üç hükümdar döneminde kullanılmayan diobol birimindeki tek emisyon sikke⁴⁶⁹, darp yeri şimdilik kesin olarak bilinmediğinden Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye) başlığı altında ele alınmaktadır. Dönemin en yaygın gümüş birimi olan stater (tetradrahmi) birimindekiler Aleksandreia, Sidon ve Tyros'da darp edilmiş olmakla

⁴⁶⁹ Oldukça nadir bulunan bu diobol gümüşlere dair ayrıca bkz. Gitler-Lorber 2002, s. 40-41, n. 2a-2b.

beraber Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)'a atfedilenlerin de basıldıkları birimdir.

Değerli madenden sikkelere kıyasla bronz sikkeler daha fazla sayıda farklı birimde darp edilmişlerdir. Bu dönemin bronz birimleri 2.5 obol, diobol, obol, bronz, hemiobol, dikhalkon ve khalkoustur. En büyük iki birim olan 2.5 obol ile diobol yalnızca Aleksandreia darphalarında kullanılmıştır. Obol birimindeki bronzların darp edildikleri yerler ise Aleksandreia, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 8?, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)'dur. Dönemin en fazla kullanılan birimi olan hemiobol birimindeki bronzların darp edildiği darphaneler Aleksandreia, Salamis, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Tyros, Kyrene'dir. Bir diğer yaygın birim khalkoustur. Aleksandreia, Tyros, Kyrene, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 14, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte) khalkous birimindeki krali bronzların darp edildikleri darphanelerdir.

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde krali altın sikkeler 5 farklı birimde basılmıştır. Bunlar trichryson, mnaieion, pentekontadrachmon (yarım mnaieion), çeyrek mnaieion ve 1/8 mnaieiondur. Ancak yak. MÖ. 272 yılına tarihlenen altın sikke reformu neticesinde trichrysonların darbı sona erer, mnaieion, pentekontadrachmon, 1/4 mnaieion ve 1/8 mnaieion⁴⁷⁰ tedavüle çıkan yeni altın birimleri olur.⁴⁷¹

Altınlarda emisyon sayısı bakımından en yaygın olan birim mnaieion olmuştur. Mnaieion biriminde altın sikke darbı gerçekleştiren darphaneler Aleksandreia ve Sidon'un yanı sıra, Kıbrıs kökenli Belirsiz Darphane 10 ve Belirsiz Darphane 21'dir. Kralın hükümdarlığının ilk yıllarında en yaygın birim olan ancak MÖ. 271 civarı darbına son verildiği düşünülen trichryson sikkeler ise Aleksandreia, Salamis, Kition, Paphos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza ile şimdilik Belirsiz Eyalet başlığı altında ele alınan darphanede basılanlardır. Yalnızca ön ve arka yüzünde yan yana II. Ptolemaios ve II. Berenike / I. Ptolemaios ve I. Arsinoe yer alan serilere ait örneklerde kullanılan pentekontadrachmon birimindeki altın sikkeler Aleksandreia darbıdır. Benzer şekilde çeyrek ve 1/8 mnaieion birim altınlar da yine bu seriye ait sikkelerde ve Aleksandreia'da kullanılmıştır.

⁴⁷⁰ Bu birimlerden ilk olarak pentekontadrachmonun darp edildiği, üst birimi olan mnaieia ile diğer iki küçük birimin ise darbına kısa bir süre sonra başlandığı düşünülmektedir, bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 59-64.

⁴⁷¹ Çift büstlü seriye ait pentekontadrachmon, 1/4 mnaieion ve 1/8 mnaieion birimlerindeki altın sikkelerin darp hacmi hakkında bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 115-117. II. Arsinoe büstü taşıyan seriye ait mnaieion birimindeki sikkelerin darp hacmi için bkz. 80-82; 115-117.

Dönemin krali gümüş sikkelerine gelecek olursak, dekadrahmi, stater (tetradrahmi), didrahmi, drahmi⁴⁷², triobol ve trihemiobol olmak üzere 6 farklı birimde darp edilmişlerdir. II. Ptolemaios Philadelphos döneminin en büyük birimi olan dekadrahmi gümüşler yalnızca Aleksandreia'da karşımıza çıkar. Krallığın en yaygın gümüş birimi olan staterin kullanıldığı darphanelerin sayısı ise oldukça fazladır. Bunlar, Aleksandreia, Tarsus, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Kikilia Pedias?), Belirsiz Eyaletler, Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake), Belirsiz Darphane 24 (Filistin?)'dir. Alt birimlerden didrahmi Aleksandreia, Kyrene ve Euesperides'te, drahmi Aleksandreia, Tarsus, Belirsiz Eyalet, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) ve Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)'ta, triobol ise Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar) ile Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)'da karşımıza çıkar. Tek bir emisyonun bildiğimiz trihemiobol birimindeki gümüş sikke ise darp yeri kesin olarak bilinmediğinden Belirsiz Eyalet darbı olarak tasnif edilmektedir.⁴⁷³

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde darp edilen bronz sikkeler selefi dönemine kıyasla çok daha fazla sayıda alt birime ayrılır. Burada, toplam 12 farklı birimde bronz darbı söz konusudur. Bu durumun temel nedeni, büyük olasılıkla MÖ. 260'lı yılların ortalarında gerçekleştirilen bronz sikke reformudur. Zira bu düzenlemeyle birlikte darbına I. Ptolemaios döneminde başlanan Seri 2'den Seri 3'e geçilmiş, bronz sikke birimlerine daha önce kullanılmayan oktobol, drahmi, tetrobol ve tritartemorion da eklenmiştir. Dahası, söz konusu yeni birimlerin yanı sıra Mısır dışındaki eyaletlerin bir kısmında eski birimlerin darbı da devam etmiştir. Dolayısıyla II. Ptolemaios Philadelphos döneminde krallık içerisinde dolaşım gören çok sayıda bronz birimi söz konusudur. Öte yandan, reform öncesi en alt birimi meydana getiren khalkous darbı sona ermiştir.

Reform öncesi ve sonrası darplar ile tedavülde olan birimler oktobol, drahmi, tetrobol, 2.5 obol⁴⁷⁴, diobol, bronz (Sicilya darpları), obol, tritartemorion, trihemiobol, hemiobol, dikhalkon ve en alt birim olan khalkoustur. En yaygın birimler ise obol ve tritartemoriondur. En üst birim olan oktobolün yanı sıra 2.5 obol ve tritartemorion yalnızca Aleksandreia

⁴⁷² Söz konusu birim gümüş sikkelerde en son I. Ptolemaios'un satraplığı döneminde *posthumous* sikkelerde kullanılmış olup, III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de karşımıza çıkmaz. Bu birimin kullanımı, Birinci Suriye Savaşı'na denk gelen, yoğun sikke darbının gözlendiği döneme denk gelmektedir.

⁴⁷³ Söz konusu sikkenin (CPE, n. 410) birimi soru işaretiyle birlikte trihemiobol olarak verilmiştir.

⁴⁷⁴ Mevzubahis birimin varlığı Wolf tarafından yapılan metrolojik analiz neticesinde ortaya konulmuştur, yazarın 20-khalkous olarak adlandırdığı bu birim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Wolf 2013, s. 67-71.

darphanesinde kullanılmıştır. Drahmi ve tetrobol biriminde bronzların basıldığı darphaneler ise Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake ve Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)'dır. Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) ve Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?) diobol biriminde bronz sikke basılmıştır. Obol bronzlar Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake, Kyrene, Euesperides, Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 25 ve Belirsiz Darphane(ler)'de, hemiobol ise Aleksandreia, Tyros, Kyrene, Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar), Belirsiz Darphane 25 ve Belirsiz Darphane(ler)'de darp edilmiştir. Yalnızca tek bir emisyondan bildiğimiz trihemiobol ise Kyrene'de karşımıza çıkar. Söz konusu birimlere kıyasla daha az sayıda emisyonda karşımıza çıkan dikhalkon Aleksandreia, Byzantion, Kyrene ve Belirsiz Darphane 25'te, khalkous ise Byzantion, Tyros ve Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?) darplarında görülür. Son olarak, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde kısa bir süre faaliyet gösteren Sicilya darphanesinde basılan sikkelerin birimleri Mısır bronz ağırlık standardından ayrılmaktadır. En yakın olduğu birim olan, yaklaşık ortalama 15,2 gr. ağırlığındaki diobolden daha ağır olmakla beraber Tyran II. Hierion'un bronzları ile benzerlik göstermektedir.⁴⁷⁵

Darp hacminin selefi dönemine göre gözle görülür ölçüde azaldığı III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait krali altınların basıldıkları birimler çift mnaieion, mnaieion, 1/8 mnaieion, 1/16 mnaieion (tetarte), dekadrahmi (Attika standardı), pentadrahmi (Attika standardı), 2 ½ drahmi (Attika standardı), drahmi (Attika standardı), hemidrahmi (Attika standardı) ve çeyrek drahmidir (Attika standardı). Bahsedildiği üzere, kralın hükümdarlığının başlarında yapılan düzenleme neticesinde yeni ikonografyasıyla birlikte (II. Berenike/bereket boynuzu) Aleksandreia darplarında Attika ağırlık standardı benimsenmiştir. Bu bağlamda söz konusu reformun hemen öncesinde darp edilen II. Arsinoe/bereket boynuzu serisine ait çift mnaieion birimi mevzubahis düzenlemenin ardından dönem darplarında görülmez. Öte yandan tek emisyonda darp edilen, çift mnaieion birimindeki bu sikke ilk dört hükümdar döneminde bu birimde darp edilen ilk ve tek emisyon olması açısından önem arz eder.⁴⁷⁶ Mnaieion, 1/8 mnaieion ve 1/16 mnaieion birimindeki altınların darbına ise eyaletlerde devam edilmiştir.

Kullanılan birimleri darphane bazlı ele alacak olursak, çift mnaieion, dekadrahmi (Attika standardı), pentadrahmi (Attika standardı), 2 ½ drahmi, drahmi, hemidrahmi ve çeyrek drahmi birimleri yalnızca Aleksandreia darplarında kullanılmıştır. Bir önceki dönemin en yaygın altın birimi olan mnaieion ise Aleksandreia'da kullanılmamış olup Ephesos, Sidon,

⁴⁷⁵ CPE I, s. 62.

⁴⁷⁶ Lorber, Ptolemaioslar tarafından darp edilmiş en kıymetli birim olma özelliğini de taşıyan çift mnaieion birimindeki bu istisnai sikkelerin ticari-askeri bir sebepten ziyade özel bir armağan-takdim sikkesi niteliğini taşıdığını ve olasılıkla da Üçüncü Suriye Savaşı'nın ardından kralın ülkeye muzaffer biçimde geri dönüşü onuruna dağıtılmış olabileceğini ifade eder, bkz. CPE I, s. 394.

Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Belirsiz Darphane 33, Belirsiz Eyaletler darplarında karşımıza çıkar. Son olarak, 1/8 mnaieion ve 1/16 mnaieion (tetarte) alt birimindekilerin darp yeri kesin olarak bilinmemekle beraber şimdilik soru işareti ile birlikte, bir Suriye kenti olan Seleucia Pieria'ya atfedilmektedirler.

Krali gümüşler ise 15 drahmi⁴⁷⁷, pentadrahmi (Attika standardı), stater (tetradrahmi), ve 2 ½ drahmi (Attika standardı) birimindedir. Gümüş sikkeler de erken dönemde Mısır'da Attika standardına geçilen düzenlemenin bir parçası olmuştur. Bu değişimin hemen öncesinde darp edilen ve II. Berenike/bereket boynuzu tasvir edilen reforme ikonografyaya sahip gümüşlerin ait olduğu 15 drahmi birimi, Attika standardına geçilmesiyle birlikte dönem darplarında bir daha görülmez. Mısır ağırlık sistemindeki staterlerin darbına ise eyaletlerde devam edilmiştir. III. Ptolemaios döneminde piyasaya sürülen gümüşlerde görülen nicel azalmayı birimler üzerinden gözlemlemek de mümkündür. Yeni benimsenen Aleksandreia merkezli Attika darplarda yalnızca iki birim mevcuttur. Öte yandan eyaletlerde ise yalnızca stater (tetradrahmi) darbı söz konusudur. II. Ptolemaios döneminde darp edilen krali gümüşler 6 farklı birimiye ayrılmaktaydı.

Bahsi geçen 4 birimden 15 drahmi, pentadrahmi (Attika standardı) ve 2 ½ drahmi olmak üzere 3'ü yalnızca Aleksandreia darplarında karşımıza çıkar. Söz konusu döneme ait gümüş sikkelerin yaklaşık %95'inde kullanılan stater birimindekiler ise Aleksandreia'nın yanı sıra Ainos, Ephesos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?), Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30?, Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?), Küçük Asya?, Kuzeybatı Küçük Asya? darphanelerinde basılmıştır.

III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait bronz sikkeler 14 farklı birimde darp edilmiştir. Bunlar oktobol, drahmi, tetrobol, triobol, 2.5 obol⁴⁷⁸, diobol, trihemiobol, bronz, obol, tritartemorion, hemiobol, trikhalkon, dikhalkon ve khalkoustur. Bu kadar fazla sayıda birimin varlığının sebebi ise kralın hükümdarlığının olasılıkla ikinci yarısında, bronz darplarında gidilen birim değişimidir. Yine mevzubahis hükümdar döneminde darbına başlanan Seri 4'ten Seri 5'e geçiş neticesinde tedavülde olan ve dolaşım gören bronz birimlerin farklılaşmasına

⁴⁷⁷ Svoronos (n. 988) tarafından Attika ağırlık sisteminde ve dodekadrahmi olduğu düşünülen bu birim hakkında bkz. Vagi 1999; CPE I, s. 153.

⁴⁷⁸ Söz konusu birim Picard ve Faucher (2012, s. 44) tarafından triobol olarak tanımlanmıştır. Wolf ise (2013) metrolojik analizi neticesinde bu birimin 2.5 obole tekabül ettiğini ileri sürer. Lorber (CPE) Wolf'un tanımlamasını takip etmiştir. Lorber (CPE I, s. 155) söz konusu birimin, gümüş ile takasta komisyon dahil oluşan 26.5 obollük nispete tekabül ediyor olabileceğini ifade eder. Böylece gümüş karşılığı hesaplanan alım satımlarda ve ödemelerde kolaylık sağlanmış oluyordu.

neden olan bu düzenlemeyle erken dönemde darbı olmayan drahmi, triobol, trikhalkon, dikhalkon ve khalkous birimleri tedavül görmeye başlar. Böylece dönemin en alt birimi, bir önceki serinin en alt birimi olan hemiobol (ort. 5 gr.) iken khalkous (ort. 1,3 gr.) olur. Erken dönem birimleri olan oktobol, tetrobol, 2.5 obol, trihemiobol ve tritartemorionun darbı ise Mısır'da sona erer. Diobol, obol ve hemiobol birimindekiler ise darbına devam edilmiştir.⁴⁷⁹ Öte yandan piyasaya yeni sürülen triobol birimindeki bronzlar bir önceki hükümdar döneminde kullanılmamaktaydı. Ancak III. Ptolemaios döneminde tertip edilen bronz birim sistemi içerisinde 45 gr. ağırlığındaki tetrobol ile II. Ptolemaios döneminde bir alt birimi olan 28 gr. ağırlığındaki 2.5 obol arasında yeni bir ara birime ihtiyaç duyulmuş olduğu anlaşılmaktadır. Bu da 35 gr. ağırlığındaki trioboller olmuş, en son I. Ptolemaios döneminde kullanılan bu birim böylece bronz sistemine tekrar dahil edilmiştir.⁴⁸⁰

Oktobol ve tetrobol Aleksandreia ile Paphos'ta, drahmi, triobol ve trikhalkon birimleri ise Aleksandreia ile Tyros darplarında kullanılmıştır. 2.5 obol ise yalnızca dönemin Aleksandreia darplarında karşımıza çıkar. Alt birimlerin darphane dağılımı ise farklılaşmakta, daha fazla kentte görülmektedir. Diobol birimindeki bronzlar Aleksandreia, Paphos, Tyros, Kyrene, Euesperides (Berenike), trihemiobol birimindekiler Aleksandreia, Korinthos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, en yaygın birim olan obol birimindekiler Aleksandreia, Korinthos, Telmessos, Paphos, Tyros, Ioppe, Kyrene, Berenike (Euesperides), tritartemorion birimindekiler Aleksandreia, Korinthos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, Belirsiz Darphane(ler)?, hemiobol birimindekiler Aleksandreia, Korinthos, Halikarnassos, Paphos, Berytos?, Tyros, Ioppe, Belirsiz Darphane(ler)? darphanelerinde basılanlardır. En küçük iki birimden dikhalkonlar Aleksandreia, Kaunos, Telmessos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria?, Tyros, Ioppe, Kyrene, khalkouslar Aleksandreia, Kaunos, Paphos, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, Ioppe ve Kyrene'de darp edilmiştir.

İlk dört hükümdar içerisinde emisyon bazlı sikke hacminin en düşük gözlemlendiği dönem olan IV. Ptolemaios Philopator döneminde altın sikkeler 3 farklı birimde darp edilmiştir. Bunlar mnaieion⁴⁸¹, pentekontadrahmon ve 1/8 mnaieiondur. Pentekontadrahmon ile 1/8 mnaieion birimindekiler yalnızca Aleksandreia'da darp edilmiştir. Daha yaygın kullanılan mnaieion birimi ise Aleksandreia, Sidon, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 36, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) ve Belirsiz Darphane 38 darplarında karşımıza çıkar.

⁴⁷⁹ Bu düzenlemeye ilişkin bkz. Price 1988; Lorber 2000, s. 73-79. Lorber 2005a, s. 138-140. Seri 5 için ayrıca bkz. Faucher 2013, s. 224-228. Dönemin birim tertibi için ayrıca bkz. Cavagna 2010, s. 125-130.

⁴⁸⁰ Triobollerin yeniden darbı hususunda bkz. CPE I, s. 155-156.

⁴⁸¹ Mnaieion birimindeki III. Ptolemaios büstü/bereket boynuzu serisinin darp hacmi hakkında bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 99-101.

Gümüş sikkelerde de önceki dönemlere kıyasla çok daha az sayıda birim mevcuttur. Bahsedildiği üzere, özellikle merkez piyasada giderek bronz merkezli bir sistemin benimsenmesi neticesinde gümüş darpları oldukça azalmıştır.⁴⁸² II. Ptolemaios döneminde 6 farklı birimde piyasaya sürülen gümüşler, III. Ptolemaios döneminde 3'e düşmüştür. IV. Ptolemaios döneminde ise stater (tetradrahmi) ve üst birimi olan dekadrahmi ile birlikte krali gümüşlerde kullanılan birim sayısı yalnızca 2'dir.

Dekadrahmi sadece Aleksandreia'da kullanılmıştır. Öte yandan, stater (tetradrahmi) ise Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Askalon, Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35, Belirsiz Darphane 36?, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike), Belirsiz Darphane (Filistin?), Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41, Belirsiz Darphane 42 darphanelerinde görülür.

IV. Ptolemaios Philopator dönemi krali bronzlar 10 farklı birimde darp edilmiştir. Bu birimler oktobol, drahmi, tetrobol, triobol, diobol, obol, hemiobol, dikhalkon ve khalkoustur. Aleksandreia özelinde, hükümdarlığın ilk 3 yılında en üst birimlerden drahmi ve triobol, MÖ. 219 itibari ile diğer alt birimlerin darbına başlanmıştır. Reformlar kısmında detaylandırıldığı üzere hükümdarlığın son dönemine doğru Mısır'da bir tedavül reformu yaşanmış, tedavülde yalnızca tetrobol ve diobol biriminde bronz sikkelerin dolaşımı devam etmiştir.

Dönemin 10 birimi içerisinde en üst birim olan oktobol sadece Paphos darplarında görülür. Drahmi, triobol ve hemiobol bronzlar Aleksandreia ve Tyros'da darp edilmiştir. Tetrobol birimindeki bronzlar ise Aleksandreia ile Paphos'ta basılmıştır. Diobol, Aleksandreia ve Euesperides (Berenike)'de, obol ise Tyros'da karşımıza çıkar. Son olarak, en küçük iki birimden dikhalkon Aleksandreia, Kaunos ve Tyros'da, khalkous ise Kaunos'un yanı sıra şimdilik Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti olması gerektiği düşünülen darphanede basılmıştır.

Öte yandan, dört hükümdar döneminde darp edilen krali bronzlardan anlaşılabileceği üzere krali darplarda -bilhassa kartal arka yüzüne sahip bronzlarda- tıpkı birim-çap/gramaj ilişkisi gibi bir birim-ikonografya ilişkisi de söz konusudur.⁴⁸³ Bu noktada, sikke serileri meydana getirilirken bronz birimleri ile bu birimlerin temsil ettiği ikonografyanın bilinçli bir şekilde tercih edildiği açıktır. Bu örüntü özellikle Aleksandreia darbi Mısır serilerinde takip edilebilmektedir. Eyalet darplarının çoğu zaman bu bağlantıyı göstermemektedir. Ayrıca bu durumun II. Ptolemaios döneminde, yak. MÖ. 260'ların ortasında gerçekleştirilen reformun ardından daha düzenli bir hal aldığı görülmektedir.

⁴⁸² III. Ptolemaios döneminin sonlarına doğru başlamak üzere Mısır ekonomisi içerisinde gümüş sikkenin varlığı ve dolaşımı hakkında ayrıntılı bilgi ve mevcut tartışmalar için bkz. CPE I, s. 157-162.

⁴⁸³ Picard 1998, s. 101; Cavagna 2010, s. 118; Picard-Faucher 2012, s. 34; 44-45; Faucher 2018, s. 246-247.

Tablo 2.12. Krali bronz serileri ile bu serilerde kullanılan birim ve tipler.

Seri	Birim	Tip
3	Oktobol	Zeus Ammon başı/Kanatları açık kartal
4	Oktobol	Zeus Ammon başı/Kanatları açık kartal
3	Drahmi	Zeus Ammon başı/Kanatları kapalı 2 kartal
4	-	-
5	Drahmi	Zeus Ammon başı/Kanatları kapalı kartal
3	Tetrobol	Zeus Ammon başı/Kanatları açık kartal
4	Tetrobol	Zeus Ammon başı/Kanatları kapalı kartal
5	Tetrobol	Zeus Ammon başı/Kanatları açık kartal
2	Diobol	Defne çelenkli Zeus başı/Kanatları açık kartal
3	Diobol	Defne çelenkli Zeus başı/Kanatları kapalı kartal
4	Diobol	Defne çelenkli Zeus başı/Kanatları kapalı kartal
2	Obol	Fil postlu III. Aleksandros başı/Kanatları açık kartal
3	Obol	Fil postlu III. Aleksandros başı/Kanatları açık kartal
4	Obol	Fil postlu III. Aleksandros başı/Kanatları açık kartal
3	Dikhalkon	Zeus Ammon başı/Kanatları açık kartal
4	-	-
5	Dikhalkon	Zeus Ammon başı/Kanatları kapalı kartal

Tabloda gösterilen birim-ikonografya ilişkisinden anlaşıldığı üzere, özellikle II. Ptolemaios döneminde darbına başlanan Seri 3 bronzları ile birlikte, Seri 3, Seri 4 ve Seri 5'in belirli birimlerinde, bilhassa ön yüz ikonografyasına sadık kalınmış, bir devamlılık sağlanmıştır.

2.3. Tipler

MÖ. 306/305 yılında ilk örneklerinin darbına başlanan krali Ptolemaios sikkelerinde kullanılan ikonografya, neredeyse krallığın sonuna değin genel bir tertibi takip etmiştir. Ön yüzde altın ve gümüşlerde I. Ptolemaios portresi, bronzlarda ise Zeus baskın ikonografyadır. Arka yüzde ise altınlarda bereket boynuzu ve kartal, gümüş ve bronzlarda ise kartal en çok kullanılan tip olmuştur. Muktedir hükümdarın kendi portresini sikkeler üzerinde kullanması gibi bir gelenek tercih edilmemiş, böylesi sikkeler münferit, limitli örnekler olarak kalmıştır. Öte yandan, krali portrelerin kullanımı istisnai örnekler hariç değerli madenden sikkeler üzerindedir.⁴⁸⁴

2.3.1. Ön Yüz

MÖ. 306/305-MÖ. 204 arasında, I. Ptolemaios Soter'den IV. Ptolemaios Philopator'un hükümdarlığının sonuna değin uzanan zaman dilimi içerisinde darp edilen krali sikkelerde toplam 17 farklı ön yüz tipi kullanılmıştır.⁴⁸⁵ Ptolemaios Krallığı'nın darp ettiği krali sikkelerin

⁴⁸⁴ Hellen sikkelerinde sikke tipi ve kullanımı üzerine bkz. Lacroix 1975; Callatay 2016.

⁴⁸⁵ Svoronos kataloğunu baz alan çalışmada Faucher (2018, s. 240;), krallığın sonuna değin 16'sı hükümdar portresi, 9'u tanrı tasviri ve 1'i hayvan betimlemesi olmak üzere toplamda 26 farklı ön yüz tipinin kullanıldığını tespit etmiştir. Nicel bazlı istatistik için bkz. Faucher 2018, s. 242-243.

ön yüzlerinde yer verilen tipleri, krali portreler, tanrı-tanrıça tasvirleri ve yerel unsurlar olarak üç temel gruba ayırmak mümkündür. Krali portreler III. Aleksandros, II. Arsinoe, I. Berenike, II. Berenike, I. Ptolemaios, II. Ptolemaios, III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios'a ait baş ve büstler ile I. Ptolemaios-I. Berenike/II. Ptolemaios-II. Arsinoe'nin yanyana büstleridir. Hükümdar portresinin kullanımı esas itibari ile Hellenistik dönemin ikonografik bir özelliğidir ve Mısır krallığı bir gelenek halini alacak olan bu uygulamada başı çeker. Bu krali portreler arasında en çok kullanılan, krallığın kurucusu I. Ptolemaios Soter'in portresidir.⁴⁸⁶ Ön yüzünde I. Ptolemaios Soter tasviri taşıyan sikkeler 35 farklı darphanede basılmıştır. Bunlar içerisinde, ilgili kısımlarda detaylandırılacağı üzere, kadın portreleri ayrı bir yer tutar. Zira Ptolemaioslar, Hellenistik krallıklar içerisinde en fazla krali kadın portresini ortaya koyan hanedanlık olarak ön plana çıkar.⁴⁸⁷

Kült kökenli ön yüz tipleri Aphrodite, Apollon, Poseidon, Zeus başları ve Sarapis-Isis'in yan yana büstleri ile yerel bir faunal unsur olan çöl faresidir.⁴⁸⁸ Bunların yanı sıra krali ya da mitolojik olduğu henüz kesin tespit edilemeyen kadın başı bir diğer ön yüz tipidir.⁴⁸⁹ Tanrı ve tanrıçalar içinde en çok kullanılan ön yüz tipi Zeus'dur. Yalnızca ele alınan ilk dört hükümdar döneminde değil, krallığın sonuna uzanan zaman diliminde de en çok tercih edilen tiptir.⁴⁹⁰ Boynuzlu Zeus-Ammon ve defne çelenkli Zeus olmak üzere ikiye ayrılan tasvir yalnızca bronz sikkelerde kullanılmıştır. Ön yüzünde Zeus tipi taşıyan sikkeler 15 farklı darphanede darp edilmiştir.⁴⁹¹

Krali darpların ön yüzünde kullanılan ikonografya tercihi ele alındığında değerli madenden basılanlar ile bronz darplar arasında bilinçli bir tip tercihi ortaya çıkmaktadır. Daha ziyade tanrı-tanrıça tasvirlerinin bronz sikkeler üzerinde, krali portrelerin ise altın ve gümüş sikkeler üzerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dahası, ele alınan dönem içerisinde darp edilen

⁴⁸⁶ Svoronos kataloğunda yer alan 1919 adet örneğin bir istatistiğini ortaya koyan Faucher'in (2018, s. 242) çalışmasına göre yaklaşık 900 örnek ön yüzünde I. Ptolemaios portresi taşımaktadır. Buna göre, sırasıyla Zeus Ammon, III. Aleksandros ve II. Arsinoe diğer en yaygın ön yüz tipleridir.

⁴⁸⁷ Smith 1988, s. 88; 1996, s. 204. Genel hatlarıyla Ptolemaioslarda kraliçe portreleri üzerine bkz. Smith 1988, s. 88-90.

⁴⁸⁸ Yak. MÖ. 306/305'te Kyrene'de darp edilen bu sikke, taşıdığı lejant ile Ptolemaios'un krali statüsünü yansıtan, yerel ikonografyaya sahip bir geçiş sikkesidir.

Ptolemaios krallığının, özellikle de kısa süreli hakimiyet kurduğu coğrafyalarda himayesinde darp edilen kentsel sikkeler genellikle bu tarz yerel unsurlarla bezeli darplardır. Ancak bunların hemen hemen hepsi krali bir lejant taşımayan darplardır.

⁴⁸⁹ Tek bir emisyonundan bildiğimiz, bu sebeple ikonografik çözümlemesi yapılamayan kadın başı ise mitolojik ya da krali nitelikteki kimi tasvir ettiği kesin olarak anlaşılmadığından yalnızca "kadın başı" olarak tasnif edilmektedir.

⁴⁹⁰ Konu üzerine ayrıca bkz. Faucher 2018, s. 241; 245. Hellen sikkeleri üzerinde tanrı tasvirlerinin kullanımı üzerine ayrıca bkz. Picard 1991.

⁴⁹¹ Bkz. Tablo. Mitolojik ön yüz tipleri ve kullanıldığı darphaneler (I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios dönemleri)

krali altın sikkeler üzerinde yalnızca krali portrelerin tercih edildiği görülmektedir.⁴⁹² Gümüş sikkelerde de tek bir seri dışında benzer bir durum mevcuttur. Ön yüzünde tanrı-tanrıça tasviri yer alan tek krali darp Sarapis-İsis'in yan yana büstlerine yer verilen seriye ait sikkelerdir.⁴⁹³ Bronzlar üzerinde çok az sayıda ve büyük çoğunlukla Aleksandreia dışı eyalet darplarında olmakla beraber krali portre kullanımı mevcuttur.⁴⁹⁴ Böylesi bir durumun ise merkezden mi dikte edildiği yoksa yerel otoritelerin krali yüceltmek maksatlı mı tercih ettiklerini kestirmek güçtür.⁴⁹⁵

Krali darpların ön yüz ikonografyasının tanıtılacağı, mevcut literatür ışığında kullanım maksatlarına değinileceği bu bölümde ilk dört hükümdar dönemi krali sikkelerde kullanılan tipler mitolojik, yerel ve krali tipler olmak üzere, ön ve arka yüz kullanımları özelinde kendi içerisinde iki bölümde ele alınacaktır.

2.3.1.1. Aphrodite

Hellen mitolojisinde aşk, cinsellik ve güzellik gibi olgularla özdeşleştirilen Aphrodite, Zeus ile Dione'nin ya da Uranus ile Gaia'nın kızı olarak geçer.⁴⁹⁶ Daha yaygın olan Uranos'tan olma anlatısına göre babası tarafından istenmeyen tanrıça, Uranos'un kesilen ve denize düşen hayalarından doğar, önce Kythera daha sonra Kıbrıs'a götürülür.⁴⁹⁷ Bu bağlamda Aphrodite ile Kıbrıs arasında kuvvetli bir alaka kurulmuştur.⁴⁹⁸ Aralarında Anadyomene, Euploia ve Pandemosun bulunduğu, doğumunu ya da sahip olduğu nitelikleri ifade eden pek çok epithet sahibidir.⁴⁹⁹ Kimi zaman çıplak kimi zaman giyimli, başında polos ile tasvir edilen Aphrodite'in

⁴⁹² Ön yüzünde Aphrodite başı bulunan altın sikkeler (CPE, n. 214-215; Svoronos, n. 73) Ptolemaios'un krallığı öncesi, MÖ. 311/310-306 arasında Salamis'te darp edilenlerdir. Sikkeler için ayrıca bkz. Markou 2011, s. 129, n. 446-449. Ön yüzünde Athena başı yer alan darplar (CPE, n. 2-3; 5-11; 13a; 14-16; 24; 29; 45-46; 49; 55; 201-202, 205; Svoronos, n. 5; 36; 38; 41; 93) ise III. Aleksandros adına basılan *posthumous* sikkeler ile Ptolemaios'un krallığı öncesi Kyrene'de yak. MÖ. 311'de darp edilenlerdir (CPE, n. 257-261; 264-267; Svoronos, n. 61-62; 64).

⁴⁹³ Ön yüzünde Herakles başı yer alan gümüş sikkeler (CPE, n. 4; 12-13; 17-23; 25; 27; 30; 32; 34; 268; 270; Svoronos, n. 6; 12; 94) III. Aleksandros adına basılan *posthumous* sikkelerdir. Hermes ve Dionysos başlı sikkeler (CPE, n. 262-263) ise Ptolemaios'un krallığı öncesi Kyrene'de yak. MÖ. 311'de darp edilmiştir. Ön yüzünde, Kaunos kentinin mitolojik kurucusu kabul edilen Kaunios tasviri yer alan gümüş sikkeler de (CPE, n. 787-790) Kaunos'a atfedilen otonom darplardır. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Ashton 1999.

⁴⁹⁴ Bunlar II. Arsinoe (CPE, n. B299-B300; B307-B313; Svoronos, n. 387), I. Berenike (CPE, n. B353; Svoronos, n. 321), II. Berenike (CPE, n. B403; B452-B463; Svoronos, n. 1047-1057), I. Ptolemaios (CPE, n. B81; B108; B164; B343-B352; B354-B355; B478-B492; Svoronos, n. 27; 192; 324; 326-327; 330; 333-334; 3336-337; 549; 854; 857-859; 865-872; 873; 1266) ve III. Ptolemaios (CPE, n. B404-B407; Svoronos, n. 997-1000) portreleridir. Konu üzerine ayrıca bkz. Faucher 2018, s. 241.

⁴⁹⁵ Faucher 2018, s. 244-245.

⁴⁹⁶ Hesiodos (*Th.*, 154-206) tanrıçanın Uranus ile Gaia'nın kızı olduğunu aktarır. Homeros'ta (*Il.* 3, 374; 5. 131; 370-371; *Od.* 8. 308) ve Apollodoros'ta (*bibl.* 1. 3. 1) ise Zeus ile deniz tanrıçası Dione'nin kızıdır. Ayrıca bkz. Dümmmler 1894, s.v., "Aphrodite", s. 2769-2772; Pirenne Delforge 1996, s.v., "Aphrodite", s. 838; 2005, s. 407-409. Aphrodite'nin doğu kökeni ve Ishtar/Astarte ile ilişkisi için bkz. Farnell 1896, s. 618-669; Burkert 1992, s. 19; 96-100; Bonnet-Pirenne Delforge 1999; Budin 2004; Kersten 2009; Schröter 2009.

⁴⁹⁷ Hesiodos (*Th.*, 154-206). Ayrıca bkz. Grimal 1991, s. 47.

⁴⁹⁸ Hesiodos (*Th.*, 195-200), karaya çıkış yeri Kıbrıs olduğundan Kıbrıslı olarak bilinir der. Homeros (*Od.*, 8, 360-366) tanrıçanın evinin Kıbrıs'ta, Paphos'ta olduğunu aktarır.

⁴⁹⁹ Jones 1986, s. 17; Pirenne Delforge 1996, s.v., "Aphrodite", s. 840-841.

başlıca atribüleri arasında kumru, kuğu, mersin ağacı/dalı, elma ve midye kabuğu bulunur.⁵⁰⁰ Sikkeler üzerinde, özellikle arka yüz tipi olarak tasvir edildiğinde genellikle elinde asa, kumru ya da elma tutar vaziyettedir.⁵⁰¹

Krali Ptolemaios darplarında Aphrodite başının kısıtlı bir kullanımı söz konusudur. Ön yüz tipi olarak yalnızca bronz Kıbrıs darplarında kullanılmıştır. Bu sikkeler üzerinde Aphrodite başı sağa dönük betimlenmiştir. Üç farklı tasviri vardır; hurma yaprakları ile süslenmiş poloslu, stephaneli ya da düz taenialı. Bu sikkelerin arka yüzünde ise şimşek demeti üzerinde ayakta duran kartal tasviri ve ΠΤΟ, ΠΤΟΛΕ, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejantlarından biri yer alır.

Ön yüz tipi olarak Aphrodite, ilk ve son olarak I. Ptolemaios Soter döneminde kullanılmıştır. Aşağıda detaylandırılacağı üzere yerel bir öneme haiz olduğu Palai Paphos darphanesinde, MÖ. 294'ten sonra darp edilen obol, hemiobol ve khalkous biriminde 10 farklı emisyonu ayrılan sikkelerde karşımıza çıkar.⁵⁰²

Aphrodite'nin sikkeler üzerindeki poloslu, stephaneli ve düz taenealı tasvirleri üzerine yorum getiren Cox, bu ikonografik farklılığın birimler ile alakalı olması gerektiğini ileri sürer.⁵⁰³ Ancak hemiobol birimindekilerin stephaneli ya da düz taenialı olması, dolayısıyla iki farklı tasvire ayrılması bu görüşü geçersiz kılmaktadır.⁵⁰⁴

Aleksandreia dışındaki darphanelerin bir kısmında basılan krali sikkeler üzerinde yerel kült unsurlarının tercih edilen ön ya da arka yüz tipi olduğu görülmektedir. Bu, ele alınan Paphos örneğinde olduğu gibi ana tip ya da sembol olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu bağlamda, antik ve modern kaynaklar ışığında, yalnızca Kıbrıs'ın değil Doğu Akdeniz'in en önemli Aphrodite kült merkezi olan Kıbrıs'ta⁵⁰⁵, ada darplarında daha önce de kullanıldığını bildiğimiz bu tipin seçilmesi oldukça normaldir.⁵⁰⁶ Özellikle henüz reformun gerçekleştiği erken bir evre olması nedeniyle yerel ikonografyanın ağır basması da olağandır. Zira, daha

⁵⁰⁰ Dümmler 1894, s.v., "Aphrodite", s. 2776-2787; Jones 1986, s. 16-17; Pirenne Delforge 1994, s. 410-418; Pirenne Delforge 1996, s.v., "Aphrodite", s. 842; *LIMC* II, s. 33-38; 60-61; 64-65; n. 25-n. 786a.

⁵⁰¹ Aphrodite ikonografyasına sahip sikke örnekleri için bkz. Bernhart 1936; Plant 1979, s. 37-38; *LIMC* II, s. 9-10; Markou 2015.

⁵⁰² CPE, n. B118-B130; Svoronos, n. 74-82.

⁵⁰³ Cox 1959, s. 95.

⁵⁰⁴ CPE II, s. 29.

⁵⁰⁵ Kıbrıs'ta Aphrodite kültü için bkz. Dümmler 1894, s.v., "Aphrodite", s. 2756-2762; Pirenne Delforge 1994, s. 309-369; Ulbrich 2008, s. 263-478; 2010, s. 167-193. Aphrodite kültürünün Kıbrıs kökenleri için bkz. Karageorghis-Karageorghis 2002. Söz konusu sikkelerin darp edildiği Paphos'ta tapınım gören tanrıça Paphia epithetli Aphrodite'dir. Bu hususta bkz. Dümmler 1894, s.v., "Aphrodite", s. 2756-2757; Pirenne Delforge 1994, s. 322-347; Mlynarczyk 2015.

⁵⁰⁶ Adanın Hellenistik dönem öncesi sikkelerinde Aphrodite, Kition (BMC Cyprus, s. 21, n. 72-73 (bronz)), Lapethos (BMC Cyprus, s. 29-30, n. 2-6 (gümüş)), Marion (BMC Cyprus, s. 32, n. 1-3; 5-6 (gümüş)), Paphos (BMC Cyprus, s. 43, n. 45-49 (gümüş-bronz)), Salamis (BMC Cyprus, s. 58, n. 61-65 (altın); n. 66-67 (gümüş); n. 76 (altın); n. 77-85 (gümüş)) darplarında ön ya da arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Ayrıca bkz. Markou 2009, s. 20-24; Lichocka 2012.

sonra, III.Ptolemaios döneminde kullanılmaya başlanacak olan Aphrodite arka yüz tipi dışında adada kullanılan sikke merkezi ikonografyadan farklılaşmamıştır.

2.3.1.2. Apollon

Hellen pantheonunun en önemli tanrılarından olan Apollon'un Delos adasında doğduğu rivayet edilir ve annesi, bir titan kızı olan Leto, babası baş tanrı Zeus ve kız kardeşi Artemis'tir.⁵⁰⁷ Apollon, ışıkla, aydınlıkla ilişkilendirilir ve olayları önceden görebilme, insanları iyileştirme fakat aynı zamanda hastalık yayma kudretine de sahiptir.⁵⁰⁸ Bilici/kahin tanrının etkisiyle Ege ve Akdeniz coğrafyası boyunca, başta Delos, Delphoi ve Didyma olmak üzere Hellen etkisi altındaki coğrafyalarda kehanet merkezleri kurulmuştur.⁵⁰⁹ Sporda ve sanatta oldukça yetkin olan Apollon'un temel atribüleri ok, yay ve lyredir.⁵¹⁰ Kültün sahip olduğu çok çeşitli nitelikleri yansıtan pek çok epithet taşır.⁵¹¹ Sikkeler üzerindeki tasviri ön yüzde defne çelenkli, genç görünümlü, sakalsız, arka yüzde ise genellikle çıplak ve yine genç erkek figürü şeklinde, elinde atribüleri olan yay ve/veya defne dalı, lyre tutar şekildedir.⁵¹²

Krali Ptolemaios sikkelerinde Apollon başı ön yüz tipi olarak yalnızca bronz sikkelerde karşımıza çıkar. Öte yandan, Kyrenaika eyalet darplarında görülen ve Aleksandreia'da kullanılmayan bu tasvir krali ikonografyanın daimî unsurlarından olmamıştır. Söz konusu sikkeler üzerinde tasvir edilen Apollon başı alışılageldiği üzere defne çelenkli ya da yerel bir unsuru yansıttığı anlaşılan mersin ağacı yapraklarından oluşan taçlıdır.

Ön yüzünde mersin yaprağı taçlı Apollon Myrtous başı yer alan sikkeler ilk ve son olarak I. Ptolemaios Soter döneminde, Kyrene darphanesinde basılmıştır.⁵¹³ Söz konusu tasvir BMC Ptolemies (1883, n. 95-96) ve Svoronos (1904, n. 66-68) tarafından defne çelenkli Apollon başı olarak verilmiştir. Kondis (1978, s. 40) ön yüz tipini Apollon Myrtous olarak

⁵⁰⁷ Hom. *Il.* I. 9; 35; 20. 70; Hes. *Erga* K. Hem. 771; Hes. *Th.* 918-920; Apollod. *bibl.* I. 4. 1; Hom. *Hym.* III. 14. 14-17. Ayrıca bkz. Wernicke 1895, s.v., "Apollon", 21; Grimal 1991, 48; Graf 1996, s.v., "Apollon", 863-864; Erhat 2003, 47; Leeming 2005, 23.

⁵⁰⁸ Hom. *Il.* I. 454-456; Hom. *Hym.* 3. 131-134; Strab 14. 1.6; Pind. *Pyth.* V. 63-68; Paus. VII. 23. 8. Ayrıca bkz. Graf 1996, s.v., "Apollon", 863-864; Erhat 2003, 44; Leeming 2005, 23; Dowden 2007, 49-50; Graf 2009, 14; 43-44; 65-66; 68-70; 121-123.

⁵⁰⁹ Erhat 2003, 48. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hopkins 1951; Fontenrose 1978; Parke 1985; Graf 2009, s. 46-51.

⁵¹⁰ *LIMC* I, s.v. "Apollon", s. 184-185; n. 18a-81; 82-238; Ley 1996, s.v., "Apollon", s. 869-870; Erhat 2003, 49; Leeming 2005, 23; Graf 2009, 13-14; 28-32.

⁵¹¹ Temel epithetleri için bkz. Jones 1986, s. 19-22.

⁵¹² Apollon ikonografyasına sahip sikke örnekleri için bkz. Plant 1979, s. 27-28; Jones 1986, s. 18-19.

⁵¹³ Mersin ağacı (*myrtletree*) Hellen mitolojisinde Aphrodite ile özdeşleştirilir, Steier 1933, s.v., "Myrtos", s. 1180-1181; Pirenne Delforge 1996, s.v., "Aphrodite", s. 842; Hünemörder 2000, s.v., "Myrte", s. 605; Cattabiani 1996, s. 348-353. Mersin taçlı tasvirleri için bkz. *LIMC* II, s.v., "Aphrodite", n. 1237; 1428; 1435; 1516. Bu bitkinin sikkeler üzerinde temsili için bkz. Baumann 2000, s. 42. Farnell'e (1907, s. 148) göre Apollon ile bu bitkinin bir kutsaliyet ilişkisi bilinmemektedir. Daha sonraki çalışmalar ışığında, Mersin ağacının Apollon Agyeus ile bağlantılı olduğu ileri sürülmüştür, bkz. Blech 1982, s. 272, özellikle dn. 16; Liberman 2016, s. 50-51. Kıbrıs'ta ateste edilen Apollon Myrtates için bkz. Kruse 1933, s.v., "Myrtates", s. 1151; Blech 1982, s. 220, n. 19; Dietrich 1986, s. 155; Vernet 2011.

tanımlarken Picard-Faucher (2012, n. 86) Aleksandreia kazılarında ele geçen örneğin ön yüzündeki Apollon'u defne çelenkli olarak kaydeder.⁵¹⁴ Lorber (CPE I, s. 34; CPE II, s. 34-35) tarafından ise herhangi bir ilave bilgi vermeden ön yüz tipini mersin taçlı Apollon Myrtous olarak tanımlanmıştır.⁵¹⁵ Hemiobol biriminde darp edilen ve 2'si sola, diğer 2'si ise sağa dönük Apollon başı taşıyan 4 farklı emisyonu ayrılan sikkeler yak. MÖ. 300-282 arasına tarihlenir.⁵¹⁶ Bu sikkelerin arka yüz tipini sağa dönük, kanatları açık kartal meydana getirir.

Kullanımı Kyrenaika özelinde yerel bir niteliğe işaret eden Apollon, Kyrene kentinin kurucu ve koruyucu tanrısı olarak kabul edilir.⁵¹⁷ Kentte, Apotropaios, Carneios, Ktistes ve Nymphagete epitheti ile Apollon kültlerinin varlığı ateste edilmiştir.⁵¹⁸ Öte yandan, I. Ptolemaios dönemi sikkesi üzerinde tasvirini gördüğümüz, Myrtous (Μυρτώος) Apollon'un epithetlerinden biri olup bu tanrının Kyrene'de tapınım gördüğü bilinmektedir.⁵¹⁹ Bölgeye I. Ptolemaios tarafından yönetici tayin edilen Magas'ın isyanı sırasında (yak. MÖ. 282-270) darp edilen sikkelerde yer alan Apollon başı konu ile alakalı yayınlarda Apollon Myrtous olarak karşımıza çıkar.⁵²⁰ Her ne kadar kuruluş anlatısında baş rol oynayan Apollon'a ait kutsal alan söz konusu epithet ile özdeşleştirilse, bu durum arkeolojik buluntular ve mithoslarla da desteklense de defne çelenği ile mersin yapraklarından bir tacın ayırımına giderek söz konusu sikke ikonografyasına dair kesin bir yargıya varmak şimdilik güçtür.

Öte yandan, defne çelenkli Apollon başlı sikkeler ise yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Byzantion darphanesinde, yak. MÖ. 254 civarında, tek bir seride ve

⁵¹⁴ Ayrıca bkz. Picard-Faucher 2016, s. 128.

⁵¹⁵ Asolati (2011) tıpkı Lorber gibi Myrtous tanımlaması yaparken Buttrey (1997) ise defne çelenkli Apollon olarak tanımlar.

⁵¹⁶ CPE, n. B138-B139; B141; B144; Svoronos, n. 65-68

⁵¹⁷ Kentin kuruluşuna dair çeşitli mythoslar bulunmakla beraber bunlardan en yaygını Apollon ile koloninin adını aldığı Thessalyalı nymphe Kyrene arasındaki kutsal evliliğe (*hierogamy*) dayandırılır, bkz. Pind. *Pyth.* IX; Apollon. Rhod. *argon.* II. 505; Diod. 4.81; Broholm 1924, s.v., "Kyrene", s. 150-156; Grimal 1991, s. 115-116; Huss 1999, s.v. "Kyrene", s. 1002-1003; Graf 2009, s. 85-86; Bremmer 2019, s. 447-462.

⁵¹⁸ Wernicke 1895, s.v., "Apollon", 81; Apollon Apotropaios (Laronde 1987, s. 425); Carneios (Laronde 1987, s. 362); Ktistes (Laronde 1987, s. 175-362); Nymphagete (Laronde 1987, s. 427). Kyrene'de Ptolemaios hakimiyeti döneminde Apollon kültü için bkz. Laronde 1987, 418; 423.

⁵¹⁹ CIG 5138=IGR I. 1035; Malten 1911, s. 56; Laronde 1977, s. 201-213. Bir diğer arkeolojik kanıt Kyrene Müzesi'nde muhafaza edilen Attik, siyah astarlı, Apollo Myrtoos'a adandığı düşünülen kantharos fragmanıdır, SEG, 57.2002, 10; Maffre 2007, s. 178, n. 45, Dobias Lalou 2015, p. 74. Öte yandan, Kyrene kentinde yer alan Apollon Kutsal Alanı, Kallimakhos'un "Μυρτώσσης", Apollonios Rhodios'un "Μυρτώσιον" olarak aktardığı (kommentar için bkz. Meillier 1979, s. 83), antik dönemden bu yana mersin ağaçları ile kaplı olması nedeniyle *Myrtousa* olarak adlandırılan (Malten 1911, s. 206, dn. 2; Chamoux 1953, s. 268; Stucchi 1975, s. 117; Roques 1987, s. 404; Bonacasa-Ensoli 2000, s. 53; 108) doğal bir teras/tepe üzerinde yer alır. Apollon ile Kyrene'nin kutsal evliliğinin de burada gerçekleştiğine inanılır. Ayrıca, kutsal alanda bir de içerisinde Aphrodite'ye adanmış, mersin ağaçları ile kaplı etrafı çevrili kutsal bir yapı yer alır. Söz konusu yapının barındırdığı korunun Apollon ile nymphe Kyrene'nin evliliğini koruduğuna inanılmaktadır, bkz. Ensoli 1998, s. 159; Bonacasa-Ensoli 2000, s. 108-113. Pindar (*Pyth.* IX. 9-17) bu birleşmede Aphrodit'in de varlığına işaret eder.

⁵²⁰ Buttrey 1997, s. 37; Asolati 2011, n. 43-51. Değerli madenden sikkeler için bkz. Naville 1951, s. 84. Ayrıca bkz. Puccini 2008, s. 150-155; 161-162.

khalkous biriminde darp edilmiştir.⁵²¹ Arka yüzünde ΒΑΣ ΠΤΟ krali lejandı taşıyan sikkenin arka yüz tipi ise bereket boynuzudur.

Apollon, Byzantion’da tapınım gördüğü bilinen, kent için oldukça önemli bir tanrıdır.⁵²² Byzantion’un kuruluş hikayesi içerisinde, kent surlarının inşasına dair mithosta Kral Byzas ve Poseidon ile birlikte Apollon da geçer.⁵²³ Öte yandan kentin akropolisinde bir de Apollon tapınağı olduğu bilinmektedir.⁵²⁴ Kentin sikke ikonografyasında da Ptolemaioslar öncesi yer edinmiş bir unsurdur.⁵²⁵ Bu bağlamda, anlaşılabileceği üzere, yak. MÖ. 254 civarı 4 farklı emisyonunda Mısır adına krali sikke darp edilen bu kentte Apollon tipinin kullanımını yerel ve yerleşik kült ve ikonografya bağlamında ele almak mümkündür. Kısa süreli bir hakimiyetin mevzubahis olduğu kente yaygın krali ikonografyanın taşınmaması krallığın yaygın politikasıdır.

2.3.1.3. Çöl faresi

Çöl faresi faunal bir ikonografyayı yansıtmaktadır. Kyrene darbu bronz sikkelerde ön yüz tipi olarak karşımıza çıkar. Ptolemaioslar öncesi sivil sikkelerde, ön yüzünde atlı tasvir edilen darplarda, özellikle arka yüzde sembol olarak kullanılan bir unsurdur.⁵²⁶ Ayrıca, kentin Magas yönetiminde olduğu yak. MÖ. 308-305 arası yarı otonom döneminde de, ön yüzde, at tasvir edilen sikkelerde, yine sembol olarak kullandığı bir ikonografyadır.⁵²⁷

Ön yüzdeki çöl faresi sola dönük konumlandırılmıştır. MÖ. 306/305’e tarihlenen, Ptolemaios’un krali statüsünü ilan etme sürecindeki geçiş sikkelerinden olan bu emisyon ön yüzünde ΒΑΣΙΑ lejandı taşır.⁵²⁸ Arka yüzünde ise yengeç tasvirine yer verilmiştir.

MÖ. 300 dolaylarında mutlak Ptolemaios hakimiyeti altına giren bölgede, yak. MÖ. 306/305-304’te darp edildiği tahmin edilen bu sikkeler, ΒΑΣΙΑ lejandı taşıması nedeniyle gerçekten de Ptolemaios’un krallığını ilan etmesi ile bölgenin tekrar elden çıktığı yak. MÖ. 305 arasında basılmış olmalıdır. Ayrıca, bu sikkeler ile kentin magistra adı taşıyan sivil darpları

⁵²¹ CPE, n. B302. Sikkeler için ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, s. 62; n. 3-4; Psoma 2008.

⁵²² Byzantion’da Apollon kültü ve tapınımı için bkz. Arslan 2010, s. 459; 461; Sayar 2011, s. 79-81.

⁵²³ Dion. Byz. II. 3 fr. 18; Hesykhios, Patr. Konst. 5; 9; 12. Ayrıca bkz. Miller 1897, s.v. Byzantion”, s. 1128-1129; Busine 2005, s. 420-421.

⁵²⁴ I. Byzantion 19vd. n1. str. 48-49; 63-64; Arslan 2010, s. 452-453. Byzantion’lu Dionysios kentte bu tanrıya adanmış bir kutsal koruluk (Dion. Byz. II. 4 fr. 20) ve Apollon Sunağının (Dion. Byz. II. 7. fr. 28) varlığını aktarır, bkz. Arslan 2010, s. 458; 461; Sayar 2011, s. 80-81.

⁵²⁵ Byzantion kentinin darp ettiği sikkelerde ön yüz tipi olarak Apollon, ilk olarak MÖ. 4. yüzyıla tarihlenen bronz örneklerde, temel tasviri olan defne çelenkli şekilde karşımıza çıkar, bkz. Schönert-Geiss 1970, s. 54-55; n. 951-953. Ayrıca bkz. Tekin 2011, s. 49-50. Kentte bu tipin kullanımı MÖ. 3. yüzyılın ikinci yarısında da devam etmiştir, bkz. Schönert-Geiss 1970, s. 65-71; n. 1215-1243; 1283-1289. Ayrıca bkz. Tekin 2011, s. 51-56. Roma döneminde de en önemli ön yüz tiplerindendir, bkz. Schönert-Geiss 1972, s. 34-35; n. 1885; 1895-1899.

⁵²⁶ BMC Cyrenaica, n. 124; 132.

⁵²⁷ BMC Cyrenaica, n. 281.

⁵²⁸ CPE, n. B137.

aynı ikonografyaya sahiptir.⁵²⁹ Fark ise yengecin ön yüzde, çöl faresinin arka yüzde yer almasıdır. Bu bağlamda, kısa süreli hakimiyet döneminde halihazırda kullanılan sivil tip tekrar edilmiş, böylece hem piyasadaki dolaşımın devamlılığı sağlanmıştır. Anlaşılabacağı üzere, sivil ikonografyadan kraliye aktarılan bu tipin öznesi olan çöl faresi ise Kuzey Afrika, özellikle de Libya, faunasına özgü bir hayvandır ve bu sebeple halihazırda Ptolemaioslar öncesi ikonografyada önemli bir yer edinmiştir.⁵³⁰

2.3.1.4. Kadın Başı

Tek bir bronz serisinden bilinen ve herhangi ayırt edici bir atribü taşımadığından söz konusu ön yüz tipinin kime ait olduğu kesin olarak tespit edilememiştir. Ön yüzünde sağa dönük, kıvrıkcık? saçlı kadın başı yer alan münferit sikkeler Kuzey Ege’de, Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti başlığı altında ele alınmaktadır. Arka yüzünde kraliye atfı taşıyan BA ΠΤ lejandı ve ışın taçlı çift bereket boynuzu tasviri yer alan bu sikkeler khalkous biriminde basılmış olup IV. Ptolemaios Philopator dönemine tarihlendir.⁵³¹

Öte yandan Lorber, arka yüzünde yer alan bereket boynuzuna istinaden belki de ön yüzde tasvir edilenin bu sembol ile özdeş II. Arsinoe ya da bir diğer olasılık olarak II. Berenike olabileceğini dile getirir.⁵³²

2.3.1.5. Poseidon

Kronos ile Rheia’nın oğlu olan Poseidon, baş tanrı Zeus ile yer altı tanrısı Hades’in de kardeşi, depremleri yaratan, denizlerin hakimidir.⁵³³ Hellen pantheonunun en önemli tanrılarındandır ve Akdeniz havzasında yaygın tapınım görmüştür.⁵³⁴ Titanlarla savaşın ardından bu üç kardeş arasında evren paylaştırılmış, Poseidon denizlere hükmeden olmuştur.⁵³⁵ Deprem tanrısı Asphaleios ve atların tanrısı Hippios en yaygın epithetlerindendir.⁵³⁶ Çoğunlukla sakallı, yarı çıplak, kim zaman deniz yaratıklarının çektiği bir araba üzerinde tasvir edilen Poseidon’un en önemli atribüsü tridenttir.⁵³⁷ Sikkeler üzerinde de genellikle çıplak,

⁵²⁹ BMC Cyrenaica, n. 285. Burada Robinson, sivil darp ile kraliye olanın aynı kalıptan darp edilmiş olduğunu ileri sürer. Newell (1938, s. 13-14) ise belki de sivil darbin üzerindeki ΣΩΣΙ lejandının belki de yanlış okunmuş olabileceğini ifade eder.

⁵³⁰ Herodotos (4.192) Libya coğrafyasını anlatırken söz konusu fareden bahseder. Plinius da (*Nat.* VIII. 55) Mısır’daki varlıklarını kaydetmiştir. Çöl faresi ve Kyrene sikkeleri üzerindeki kullanımına ilişkin bir analiz için bkz. Wartenberg-Kagan 2016.

⁵³¹ CPE, n. B524.

⁵³² CPE II, s. 132.

⁵³³ Hes. *Th.* 456; Hom. *Il.* xiv. 154-156, xv. 185-195; Paus. VII. 21. 7. Ayrıca bkz. Jones 1986, s. 194-195; Grimal 1991, s. 370-371; Bremmer 2001, s.v., “Poseidon”, s. 204-205.

⁵³⁴ Jameson 2012, s.v., 1194-1195.

⁵³⁵ Hom. *Il.* xv. 185-195.

⁵³⁶ Bremmer 2001, s.v., “Poseidon”, s. 201-202; Jameson 2012, s.v., “Poseidon”, 1194.

⁵³⁷ Babel 2001, s.v., “Poseidon”, s. 205-206; *LIMC* VII. 1. s. 446-483.

ayağını pruvaya ya da bir kayaya yaslar vaziyette betimlenen Poseidon tasvirine tridentin yanı sıra yunus da eşlik eder, ön yüzde yer aldığında çoğu zaman sakallı ve defne çelenklidir.⁵³⁸

Krali Ptolemaios darplarında Poseidon başı ön yüz tipi olarak yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde tek bir seri bronz sikkede kullanılmıştır. Tasvir edilen Poseidon başı sağa dönük ve sakallıdır, başında taenia ile betimlenmiştir.

Bu tip, tıpkı Apollon gibi, yalnızca Byzantion darphanesinde karşımıza çıkar. Her ne kadar bu nitelikleriyle bölgesel otonom bir darp gibi görünse de arka yüzünde taşıdığı ΒΑΣ ΠΤΟ lejandı ile krali bir nitelik kazanır. Tek emisyonu bilinen, arka yüzünde trident başı yer alan ve yak. MÖ. 254'e tarihlendirilen söz konusu sikke khalkous biriminde darp edilmiştir.⁵³⁹ Yine, aynı tarihe ait Apollon başı gibi Poseidon başı da halihazırda Ptolemaios etkinliği evvelinde kentin sikke ikonografyasında yer edinmiştir.⁵⁴⁰

2.3.1.6. Sarapis-Isis

Mısır kültleri Osiris ve Apis'in hipostazı olan Osorapis MÖ. 4. yüzyılın ilk yarısında hüküm süren I. ve II. Nektanebo tarafından, Osiris ve Apis kültlerinin birleştirilmesiyle oluşturulup pantheona dahil edilmiştir.⁵⁴¹ Daha sonra, coğrafyanın yeni hâkimi I. Ptolemaios Soter tarafından Hellenler ile Mısırlıları kültürel olarak kaynaştırmak, bir yandan da yeni meskun Hellenlere koruyucu bir tanrı bahşetmek maksatlı olarak, ortak tapınım görmesi için yüceltilmiş ve ön plana çıkartılmış, Sarapis olarak, önceleri kraliyet içerisinde daha sonra halk arasında yaygınlaşarak Hellenize bir hal almıştır.⁵⁴² Bu özelliği ile daha ziyade idari kudretin kaynağı ve koruyucusu olarak krali bir kıymet atfedilmiştir.⁵⁴³ Antik metinlerden anlaşıldığı üzere Sarapis, aralarında Dionysos, Hades ve Asklepios'un da yer aldığı pek çok tanrı ile özdeşleştirilmiştir.⁵⁴⁴ Güneş, sağlık ve bereket ile özdeşleşen bu tanrı genellikle uzun saçlı ve sakallı betimlenirken, başında atribülerinden olan *kalathos* ile tasvir edilir, kimi zaman yanında Kerberos vardır.⁵⁴⁵

⁵³⁸ Poseidon ikonografyasına sahip sikke örnekleri için bkz. Plant 1979, s. 35-36; Jones 1986, s. 194. Örnekler ışında ikonografik analiz için bkz. López 2019.

⁵³⁹ CPE, n. B301. Ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, n. 1-2.

⁵⁴⁰ MÖ. 3. yüzyılın ortalarından itibaren hem gümüş hem de bronz sikkelerde karşımıza çıkar, bkz. Schönert-Geiss 1972, s. 133-147, n. 979-1130; 1244-1250; 1257-1282; 1290-1300.

⁵⁴¹ Plut. *De. Is. et. Os.* 29. 362; Roeder 1920, s.v., "Sarapis", s. 2398-2401; Quack 2001, s.v., "Serapis", s. 445-446; Borgeaud-Volokhine 2000, s. 62-72; Pfeiffer 2008, s. 389-392.

⁵⁴² Roeder 1920, s.v., "Sarapis", s. 2401-2405; Fraser 1972, s. 246-259; Stambaugh 1972; Préaux 1978, s. 649-655; Bakhoun 1999, s. 31-34; Takacs 2001, s.v., "Sarapis", s. 446-448; Pfeiffer 2008; Gordon 2012a, s.v., "Sarapis", s. 1317-1318. Kültün kökenine dair tartışmalar için bkz. Roeder 1920, s.v., "Sarapis", s. 2405-2407; Stiehl 1963. Antik kaynaklar ışığında bir analiz için bkz. Borgeaud-Volokhine 2000, s. 37-55. Sarapis'in, özellikle Aleksandreia'da halk içerisindeki kült algısı için bkz. Eidinow 2019.

⁵⁴³ Stambaugh 1972; Pfeiffer 2008; Gordon 2012a, s.v., "Sarapis", s. 1318.

⁵⁴⁴ Diod. 1. 25. Bu hususta ayrıca bkz. Stambaugh 1972, s. 27-59; 75-87; Hölbl 2001, s. 100.

⁵⁴⁵ Tasviri ve ikonografyası üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. LIMC VII. 1, s. 666-692; VII. 2, 504-518; Roeder 1920, s.v., "Sarapis", s. 2423-2426; Hornbostel 1973.

Köken itibarı ile Mısır pantheonuna dahil bir tanrı tanrıça olan, aile ve bolluk-bereket gibi olgularla ilintili Isis, Osiris ya da daha sonraki anlatıya göre bu tanrıyla özdeşleşen Sarapis ile evlidir.⁵⁴⁶ Erken dönem Mısır inancında, anaç bir karakter olarak kabul edilen Isis'e aynı zamanda kralın ve ölülerin süt annesi, yeniden doğumun temsilcisi, doğuran kadınların koruyucusu, büyücü ve hasat tanrıçası gibi pek çok nitelik atfedilirken, özellikle Hellenistik dönemle birlikte daha ziyade kadınların ve evliliğin koruyucusu, bolluk ve bereket getiren vasıfları ön plana çıkmıştır.⁵⁴⁷ Sahip olduğu nitelikler nedeniyle Hellen pantheonundan Demeter ile de ilişkilendirilmiştir.⁵⁴⁸ En temel sembolü Sirius yıldızı olmakla beraber, erken dönemde oldukça sade bir betimlemeye sahip olan tanrıçanın daha sonraki yaygın tasviri uzun kıyafetli, başı örtülü ve genellikle lotus taçlıdır.⁵⁴⁹

Aşağıda detaylandırılacağı üzere krali sikkeler üzerinde yan yana gördüğümüz bu tanrı ve tanrıçanın temsil ettiği Sarapis-Isis kültünün oluşumu Hellenistik dönemde gerçekleşen dini senkretizmin bir sonucudur. Mısır'ın yerel tanrıçası olan Isis ile Ptolemaios hanedanlığının büyük önem atfettiği ve bu dönemde yerleşmiş bir kült olan Sarapis'in birleşimi bir manada Greko-Mısır entegrasyonunu temsil etmekteydi.⁵⁵⁰ Bu kutsal çift ile Mısır hanedanlığının temsilcisi olan kral ve kraliçe arasında da bir bağ tesis edilmiştir.⁵⁵¹ Öte yandan, Sarapis'in Osiris'in yerini almasıyla birlikte tanrısal bir çifti simgeleyen Sarapis-Isis kültü IV. Ptolemaios Philopator döneminde *Theoi Soteres* (Kurtarıcı Tanrılar) olarak yeni bir kültün temsilcisi olmuştur.⁵⁵² Defne çelenkli tasvir edilen Sarapis'in betimsel açıdan Zeus ile benzerlikler taşıdığı da görülmektedir.⁵⁵³

Krali Ptolemaios sikkelerinde Sarapis ve Isis tasviri IV. Ptolemaios döneminde kullanılmaya başlanmıştır ve bu ikonografyayı yalnızca gümüş sikkelerden bilmekteyiz. Söz konusu darplarda Sarapis ve Isis başları yan yana-birleşik, drapeli ve sağa dönüktür. Saçları kıvrıkcık, sakallı Sarapis başı defne çelenklidir, alışılagelmiş simgelerinden olan kalathos değil

⁵⁴⁶ Roeder 1916, s.v., "Isis", s. 2085; Jones 1986, s. 122; Grimal 1991, s. 226; Grieshammer 1998, s.v., "Isis", s. 1125-1126; Gordon 2012b, s.v. "Isis", s. 746. Mısır'daki kökenine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Hollis 2019, s. 91-114.

⁵⁴⁷ Roeder 1916, s.v., "Isis", s. 2085-2103; Dunand 1973; Grimal 1991, s. 226; Takacs 1998, s.v., "Isis", s. 1125-1126; Gordon 2012b, s.v., "Isis", s. 746. Sahip olduğu sıfatlar için ayrıca bkz. Haase 1998, s.v., "Isis", s. 1127. Isis kültünün Hellen dünyasına entegrasyonu hakkında bkz. Bricault 2013.

⁵⁴⁸ Hdt. II. 59; 156. 5; Diod. I. 13. 5; 96. 5. Ayrıca bkz. Roeder 1916, s.v., "Isis", s. 2101; Tobin 1991.

⁵⁴⁹ Roeder 1916, s.v., "Isis", s. 2090-2094. MÖ. 4. yüzyıl itibarı ile Hellenleşen bu tanrıçanın deniz ile alakalı tasvirleri için bkz. Mazurek 2020.

⁵⁵⁰ Thompson 1973, s. 58; Salvá 1992; Hölbl 2001, s. 100.

⁵⁵¹ Stambaugh 1972, s. 32-33; Hölbl 2001, s. 100; Pfeiffer 2008. Krallık içerisinde Sarapis-Isis'e yapılan adak yazıtları özellikle MÖ. 3. yüzyılda her daim içerisinde kral ve kraliçeyi de barındırmaktadır. Epigrafik veriler ışığında söz konusu ilişki hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fassa 2015.

⁵⁵² Bricault 1999, s. 337-340; Hazzard 2000, s. 118; Huss 2001, s. 453-454.

⁵⁵³ Osiris etkileşimli Zeus-Sarapis kültü için bkz. Fraser 1972, s. 259.

atef tacı taşır.⁵⁵⁴ İsis başı ise sahip olduğu bolluk ve bereket niteliklerine istinaden tahıl taçlıdır, alnının üzerinde Mısır tanrıçası Hathor'un atribülerinden olan boynuzlu disk ile tasvir edilmiştir.⁵⁵⁵ Başında taşıdığı tahıl tacı Eleusis ile alakalı olarak da yorumlanmıştır.⁵⁵⁶ Bu sikkelerin arka yüz tipini istisnasız bir biçimde şimşek demeti üzerinde duran başı ise geriye dönük kartal meydana getirir. Lejant ise ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur. Bu ikonografyanın nümismatik açıdan en önemli özelliği ise krali gümüşler üzerinde yer alan ilk ve tek mitolojik tasvir olmasıdır.

Bu ön yüz tipi sadece IV. Ptolemaios Philopator döneminde, yalnızca stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş darplarda kullanılmıştır. Aleksandreia, Sidon, Tyros ve Askalon ve Belirsiz Darphane (Suriye-Fenike) Sarapis-Isis tasvirini ön yüzde kullanan darphanelerdir.

Aleksandreia darpları, MÖ. 219-217 arasına tarihlenen, 2 farklı emisyonu ayrılır.⁵⁵⁷ Sidon'da basılanlar ise 3 farklı emisyonunda MÖ. 217-204 arasında darp edilmiştir.⁵⁵⁸ Tyros'da darp edilen sikkeler tek emisyondadır ve tıpkı Sidon darpları gibi MÖ. 217-204 arasına tarihlenir.⁵⁵⁹ Sarapis-Isis tasvirinin kullanıldığı bir diğer darphane Askalon'dur. 3 farklı yıllık emisyonu ayrılan bu sikkeler MÖ. 220/219-218/217 arasında darp edilmiştir.⁵⁶⁰ Suriye-Fenike kökenli olduğu anlaşılan ancak şu an için kesin bir darphane atfı ve tarih verilemeyen sikkenin tek emisyonu vardır.⁵⁶¹

Yukarıda bahsedildiği üzere, yerel bir tanrıça olan Isis kısa sürede yeni hâkim Hellenler tarafından benimsenmiş, I. Ptolemaios döneminde oluşturulan Sarapis kültü ise Osiris'in yerini almasıyla Isis ile birleşmiştir. Epigrafik verilerle de desteklendiği üzere, ilahi bir çifti temsil eden Sarapis-Isis kültü monarşik kudretin sahibi kral ve kraliçe ile özdeşleşmiştir. Dolayısıyla bu seçimi, tanrı ve tanrıça ile kral ve kraliçe arasında kurulan ilişki bağlamında da okumak mümkündür.⁵⁶²

⁵⁵⁴ Söz konusu taç, özdeş olduğu Osiris'in atribülerindendir, bkz. Helck 1962, s.v., "Osiris", s. 503-504. Bu bağlamda da Seyrig ve Bricault atef tacının, Sarapis'in Osiris ile olan özdeşimine bir referans taşıdığını ifade eder, bkz. Seyrig 1953, s. 606-607; Bricault 1999, s. 341. Sikkeler üzerinde Isis ve Sarapis tasvirleri için bkz. Bricault 2008.

⁵⁵⁵ Hathor'un atribüleri için bkz. Bleeker 1973, s. 22; 59.

⁵⁵⁶ Seyrig 1953, s. 606-607.

⁵⁵⁷ CPE, n. 892-893; Svoronos, n. 1123-1124. Aleksandreia darpları için ayrıca bkz. Landvatter 2012, s. 63-72; 77-80.

⁵⁵⁸ CPE, n. 920; 933-934. Sidon darpları için ayrıca bkz. Landvatter 2012, s. 72-74; 80.

⁵⁵⁹ CPE, n. 935. Landvatter (2012, s. 76, n. 106-107) sopa sembolü nedeniyle Tyros ihtimalinden söz etmekle birlikte bu darpları Belirsiz Darphaneler başlığı altında ele almıştır, bkz. Landvatter 2012, s. 82.

⁵⁶⁰ CPE, n. 940-942. Askalon darpları için ayrıca bkz. Landvatter 2012, s. 75-76; 81-82.

⁵⁶¹ CPE, n. 910; Svoronos, n. 1136a. Ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 105. IV. Ptolemaios Philopator döneminde darp edilen bu söz konusu sikke için kesin bir tarih de verilememektedir.

⁵⁶² Brunelle 1976, s. 53-54, Landvatter 2012, s. 87; CPE I, s. 237.

Tüm bunların ötesinde, doğrudan sikke ikonografyasının kullanıldığı dönem ile örtüşen ise MÖ. 217’de kazanılan Raphia Muharebesi’nin ardından kralın tesis ettiği Theoi Soteres kültüdür. Bu bağlamda, halihazırda yerleşik olan ve özellikle kraliçe ile özdeşleştirilerek hanedanlık özelinde büyük değer atfedilen Sarapis-İsis’in, ön yüzde yan yana kullanılan portrelerini IV. Ptolemaios’ un bu kültün koruyucu özelliklerini ön plana çıkartan dini politikaları çerçevesinde ele almak gerekir.⁵⁶³

Tüm bu referansların ötesinde akla gelen bir diğer husus, mevzubahis Sarapis-İsis tasvirinin II. Ptolemaios döneminde darp edilen, I. Ptolemaios ve I. Berenike ile II. Ptolemaios ve II. Arsinoe’yi yan yana gösteren birleşik büst ikonografyası ile olan yapısal ve biçimsel benzerliğidir. Bu noktada acaba hükümdar ve eşi kendilerini Sarapis-İsis ile mi özdeşleştirmek istemiştir net bir şey söylemek mümkün değildir her ne kadar kraliçelerin kendilerini İsis ile özdeşleştirdikleri bilinse de. Akla gelen, belki de kutsal iki figür formunda bir kraliçe çift betimlemesidir.⁵⁶⁴

2.3.1.7. Zeus

Hellen inanç dünyasının baş tanrısı, Olympos Dağı’nda yaşayan, diğer tanrıların idarecisi, babası ya da atasıdır.⁵⁶⁵ Göklerin hâkim tanrısı olarak kabul edilen Zeus aynı zamanda gökyüzüyle alakalı her türlü durumun temsilcisidir ve göğün aydınlanması, yağmur yağması, gök gürlemesi, şimşek çakması ve yıldırım düşmesi gibi iyi ya da kötü tüm doğa olayları Zeus ile ilişkilendirilmiştir, öte yandan bu kudretinin de sembolüdür.⁵⁶⁶

Tasvirlerinde sakallı, olgun bir erkek olarak karşımıza çıkarken elinde tuttuğu asası, bir silah olarak da kullandığı şimşek demeti ve göklerdeki gözü olan kartal Zeus’u temsil eden atribüleridir.⁵⁶⁷

Ptolemaios Krallığı tarafından darp edilen sikkelerde ön yüz tipi olarak Zeus yalnızca bronz darplarda karşımıza çıkmaktadır. Bilinen tüm örneklerde sağa dönük konumlandırılan Zeus’un iki farklı tasviri söz konusudur. Bunlardan ilki başında defne çelengi yer alan sakallı

⁵⁶³ Bricault 1999; CPE I, s. 236-237. Lorber (CPE I, s. 237) ön plana çıkartılan Osiris imgesiyle ikonografyada söz konusu tanrının sahip olduğu krallığın varisi olma, Demeter ve Hathor imgelerine sahip Isis tasviri ile ise Mısır’ın verimliliği ve üretkenliği hususlarına vurgu yapıldığını ifade eder. Landvatter (2012, s. 87) ikonografya seçimini militer bir bakış açısıyla da ele almış, oldukça yüksek hacimde darp edilen bu sikkelerin ödeme yapılan askerler üzerinde propagandist bir etki bırakmak maksadı taşıyor olabileceğini ifade etmiştir.

⁵⁶⁴ Van Oppen 2007, s. 79; 146-147; Plantzos 2021, s. 362-363.

⁵⁶⁵ Hes. *Th.* 455-510; Hom. *Il.* XV. 185-190; Grimal 1991, s. 453-454; Henrichs 2002, s.v., “Zeus”, s. 782-783; Dowden 2006, s. 32-35. Bu durum sikkeler üzerinde de rahatlıkla izlenebilmektedir. Zeus, Hellen sikkelerinde en çok tercih edilen ikonografya unsuru olarak karşımıza çıkar, bkz. Callataÿ 2016, s. 117-118.

⁵⁶⁶ Cook 1914; 1925; Jones 1986: 245-248; Grimal 1991, s. 453-454; Henrichs 2002, s.v., “Zeus”, s. 783-785; Dowden 2006, s. 54-57.

⁵⁶⁷ *LIMC* VIII, s. 310-399; Jones 1986: 245; Henrichs 2002, s.v. “Zeus”, s. 789-791; Dowden 2006, s. 21-27.

Zeus'tur. Diğerinde tasvir edilen ise koç boynuzlu Zeus-Ammon'dur. Tıpkı ilki gibi sakallı tasvir edilen Zeus-Ammon'un başında taenia vardır.

Krali sikkelerde yer verilen ilk Zeus tasviri defne çelenkli olandır ve diobol biriminde basılan bu sikkelerin darbına I. Ptolemaios Soter döneminde, Aleksandreia'da basılmıştır.⁵⁶⁸ Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı tasvirinin kullanımı III. Ptolemaios Euergetes döneminin ardından son bulur. Bu serinin arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde, ayakta duran kartal meydana getirir. Yalnızca defne çelenği taşıyan bu tasvir oldukça sade bir yüz ifadesine sahiptir.⁵⁶⁹ Söz konusu Zeus tasviri II. Ptolemaios döneminden itibaren, ilerleyen emisyonlarda daha hacimli bir hal alan saç ve sakal ile bir nebze farklılaşır.⁵⁷⁰

Bu tip, kullanılmaya başlandığı I. Ptolemaios Soter döneminde yalnızca Aleksandreia darphalarında görülür.⁵⁷¹ Burada, defne çelenkli Zeus başı yalnızca diobol biriminde sikkelerde kullanılmıştır.⁵⁷²

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise defne çelenkli Zeus tasvirinin kullanıldığı darphanelerin sayısı oldukça artmıştır. Aleksandreia, Sicilya, Tyros, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane(ler), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) tasvirin ön yüz tipi olarak kullanıldığı darphanelerdir.

Başkent Aleksandreia'da bu ön yüz tipini taşıyanlar diobol biriminde darp edilenlerdir.⁵⁷³

Defne çelenkli Zeus başının ön yüz tipi olarak bronz sikkelerde kullanıldığı bir diğer II. Ptolemaios Philadelphos dönemi darphanesi Sicilya'dadır.⁵⁷⁴ Sikkelerde yer alan Zeus tasviri, Aleksandreia tarzı ve Sicilya tarzı tasvir olarak ikiye ayrılmaktadır.⁵⁷⁵

⁵⁶⁸ MÖ. 294'ten itibaren başlanmıştır, bkz. CPE, s. 16-25.

⁵⁶⁹ Faucher 2013, s. 152. Bir yandan da yine aynı dönemde değerli madenden sikkelerin ön yüzünde kullanılmaya başlanan Ptolemaios portresi ile dış görünüş ve yüzün sahip olduğu ifade bakımından benzerlikler söz konusudur. Her iki tasvirde de ortak bir biçimde yuvarlak olan alın, keskin ve belirgin kaşlar ile kalın bir betimlemeye sahip burun vasıtasıyla kral ile baş tanrı arasında bir ilişki tesis edilmek istendiği anlaşılmaktadır, bkz. s.153.

⁵⁷⁰ Ayrıntılı analiz için bkz. Faucher 2013, s. 154.

⁵⁷¹ Defne çelenkli Zeus tasviri ilk olarak, darbına MÖ. 294'te başlanan Seri 2D içerisinde karşımıza çıkar.

⁵⁷² Söz konusu sikkeler 43 farklı emisyonladır, bkz. CPE, n. B40; B42; B46; B49; B52A; B55; B57-B73; B82; B84-B102. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 184; 206; 219; 230; 269-303.

⁵⁷³ Bunlar, darbu yak. MÖ. 282'ye tarihlenen ile başlayan, belirli aralıklarla MÖ. 260'lara kadar darbu devam eden toplamda 50 farklı emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. B165-B166; B168; B170; B172-B175; B177-B183b; B185; B187-B190; B192-B200a; B205; B210; B218; B225; B231; B236; B242; B249; B254; B257; B262; B267; B271; B276; B280; B284. Bu darplar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 415; 423; 438; 449; 458; 465-466; 481; 491; 498; 506; 510; 516; 550; 553-554; 556-557; 560-561; 563-564; 568; 571-572; 576-577; 580-581; 586-587; 589; 593-594; 598.

⁵⁷⁴ Burada darp edilen, 11 farklı emisyonu ayrılan sikkeler MÖ. 264-263'e tarihlenir.

⁵⁷⁵ CPE, n. B288-B298; Svoronos, n. 610; 612; 615; 619-620; 623-624. Söz konusu sikkeler hem ön hem de arka yüz tasviri bağlamında bariz bir biçimde Aleksandreia tarzı olanlardan ayrılmaktadır. Sanatsal üslup farklılığı açıktır. Karşılaştırma için bkz. Wolf-Lorber 2011, s. 8-11.

Suriye - Fenike coğrafyasında ise Tyros ve Ptolemais Ake'de defne çelenkli Zeus tasvirli sikkelerden darp edilmiştir. Tyros darpları diobol, obol ve hemiobol birimindedir.⁵⁷⁶ Ptolemais Ake kentinde darp edilen sikkeler ise diobol ve obol biriminde örneklerdir.⁵⁷⁷

Henüz kesin olarak tespit edilemeyen 4 adet darphanede daha bu hükümdar döneminde defne çelenkli Zeus tasviri taşıyan sikkelerden darp edilmiştir. Bunlardan, Suriye-Fenike kökenli olduğu düşünülen ancak Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında tasnif edilenler obol ve hemiobol birimindedir.⁵⁷⁸ Öte yandan, Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?) başlığı altında ele alınanlar diobol biriminde basılmıştır.⁵⁷⁹ Belirsiz Darphane 25 başlığı altında tasnif edilen 2 emisyonu ait sikkeler obol birimindedir -ki bu seri diobol birimi dışındaki ilk örnektir.⁵⁸⁰ Karia ya da Kıbrıs'ta, henüz belirsiz bir darphaneye atfedilen ve Belirsiz Darphane 26 olarak sınıflandırılan darplar ise diobol birimindedir.⁵⁸¹

Defne çelenkli Zeus tasvirinin krali sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanımı III. Ptolemaios Euergetes döneminde de devam etmiştir. Aleksandreia ve Paphos bu sikkelerden basan darphanelerdir. Aleksandreia darpları diobol ve trihemiobol birimindedir,⁵⁸² Öte yandan Paphos darpları diobol birimindeki tek emisyonudur ve III. Ptolemaios Euergetes'in hükümdarlık devrinin ilk yarısına tarihlenir.⁵⁸³

Zeus-Ammon tasvirli sikkeler ise ilk olarak II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Aleksandreia'da, Seri 3'ün bir parçası olarak darp edilmeye başlanmıştır.⁵⁸⁴ Bu sikkelerin arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde, tek ya da çift kartal oluşturur.⁵⁸⁵ III. Ptolemaios Euergetes dönemiyle birlikte, kartalın yanı sıra arka yüzde tip olarak karşımıza Aphrodite kült heykeli çıkmaktadır. Zeus-Ammon tasviri, bir önceki dönemde kullanılmaya başlanan defne çelenkli ile büyük oranda aynı şekildedir. Tanrı sikkelerde uzun saçlı ve sakallı betimlenmiştir.⁵⁸⁶ Tanrının en belirgin atribüsü başında taşıdığı görece küçük ve oldukça gösterişsiz koç boynuzlarıdır.⁵⁸⁷ Bu tipin bir diğer ayırt edici özelliği ise taenianın alın üzeri uç

⁵⁷⁶ İlk ikisi yak. MÖ. 274-271'e, üçü ise MÖ. 260'ların ikinci yarısına tarihlenen toplam 5 emisyonu ayrılır, bkz. CPE, B324; B327; B333-B335.

⁵⁷⁷ 2 farklı emisyondaki bu sikkeler MÖ. 260'ların ikinci yarısına tarihlenir, bkz. CPE, B338-339; Svoronos, n. 790.

⁵⁷⁸ MÖ. 260'ların ikinci yarısına tarihlenen 2 farklı emisyonudur, bkz. CPE, B340; B342; Svoronos, n. 761-762.

⁵⁷⁹ 2 emisyonudur, yak. MÖ. 260'ların başına tarihlenir, bkz. CPE, n. B317; B320; Svoronos, n. 341; 381.

⁵⁸⁰ Darbına yak. MÖ. 265'ten sonra başlanmıştır, bkz. CPE, s. 68-69.

⁵⁸¹ MÖ. 260 ortalarından sonraya tarihlenir, bkz. CPE, n. B316; Svoronos, n. 760.

⁵⁸² 6 farklı emisyonu ayrılırlar ve MÖ. 246-222'ye tarihlenirler. CPE, B361-B362; B368; B372; B376; B379; B391. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 975; 1168-1169.

⁵⁸³ CPE, n. B443.

⁵⁸⁴ Yak. MÖ. 265-261'e tarihlenirler

⁵⁸⁵ II. Ptolemaios dönemine ait drahmi birimindekilerdedir.

⁵⁸⁶ Ayrıntılı analiz için bkz. Faucher 2013, s. 157-160.

⁵⁸⁷ Faucher 2013, s. 157.

kısımında yer alan aksesuardır.⁵⁸⁸ II. Ptolemaios döneminde kullanılmaya başlanan Zeus-Ammon tasviri pek çok seride kullanılmasına karşın büyük farklılıklar sergilemez.⁵⁸⁹

Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake ve Belirsiz Darphane 26 olarak adlandırılan, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Zeus-Ammon serisine ait sikkelerin darp edildiği darphanelerdir.

Zeus-Ammon'lu Aleksandreia darpları oktobol, drahmi, tetrobol, hemiobol ve dikhalkon birimlerinde basılmıştır.⁵⁹⁰

Tyros, Ptolemais Ake ve Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) başlığı altında tasnif edilenler drahmi ve tetrobol birimindedir.⁵⁹¹

Zeus-Ammon tasvirli sikkelerin III. Ptolemaios Euergetes dönemi bronzlarında kullanımı artmış, daha fazla sayıda darphanede kullanılmaya başlanmıştır. Aleksandreia, Halikarnassos, Kaunos, Telmessos, Paphos, Tyros, Ioppe ve Belirsiz Darphane(ler) bu sikkelerin basıldığı darphanelerdir.

Aleksanderia darpları oldukça yüksek hacimde darp edilmiştir. Oktobol, drahmi, tetrobol, triobol, 2.5 obol, diobol, trihemiobol, obol, tritartemorion, hemiobol ve dikhalkon olmak üzere 11 farklı birimde basılmışlardır.⁵⁹²

Küçük Asya'da, Karia kökenli olduğu düşünülen sikkelerden Halikarnassos'a atfedilen hemiobol,⁵⁹³ Kaunos'a atfedilenler dikhalkon ve khalkous,⁵⁹⁴ Telmessos darpları ise obol ve dikhalkon biriminde basılmışlardır.⁵⁹⁵

Kıbrıs adasında, Paphos'un darp ettiği sikkelere gelecek olursak oktobol, tetrobol, trihemiobol, hemiobol, dikhalkon ve khalkous olmak üzere 6 birimdir.⁵⁹⁶

⁵⁸⁸ Söz konusu olan *apextir*, bkz. Faucher 2013, s. 159. Apex hakkında ayrıca bkz. Rose-North 2012a, s.v., "Apex", s. 116.

⁵⁸⁹ Faucher 2013, s. 161.

⁵⁹⁰ 46 emisyonu ayrılırlar ve MÖ. 260'ların ikinci yarısında darbına başlanır, bkz. CPE, B203-B204; B207-B209; B213-B217; B221-B224; B228-B230; B233-B235; B239-B241; B243; B246-B248; B252-B253; B256; B260-B261; B265-B266; B268a-B270; B273-B275; B278-B279; B282-B283; B286; Svoronos, n. 413-414; 417-418; 422; 426-427; 431; 437; 441-442; 447-453; 457; 462-464; 469; 472; 474; 479-480; 484-485; 497; 501-502; 504-505; 509; 514-515; 977.

⁵⁹¹ Her bir darphanede 2 farklı emisyonu ayrılan sikkeler MÖ. 260 sonlarına tarihlenir. CPE, n. B331-B332; CPE, n. B336-B337; CPE, n. B314-B315; Svoronos, n. 758-759; 788-789; 834-835.

⁵⁹² Sikkeler 32 farklı emisyonudur ve MÖ. 246-222'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. B358-B360; B364-B367; B370-B371; B374-B375; B377-B378; B381-B390; B392-B399; B401; Svoronos, n. 412; 446; 478; 964-968; 971; 974; 1002-1004; 1166-1167; 1171.

⁵⁹³ III. Ptolemaios Euergetes'in hükümdarlığının ilk yarısına tarihlenir, bkz. CPE, n. B432a. Ayrıca bkz. Konuk 2004, n. 36-38.

⁵⁹⁴ Kralın hükümdarlığının son dönemlerine tarihlenirler, bkz. CPE, n. B434-B435.

⁵⁹⁵ III. Ptolemaios Euergetes'in son dönemine tarihlenir, bkz. CPE, n. B436-B437.

⁵⁹⁶ 3 emisyonunda darp edilmişlerdir ve bu sikkeler kralın hükümdarlığının ilk yarısına tarihlenir, bkz. CPE, n. B438-442; B444-B451. Darplar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 841-843; 1005-1009; 1407a.

İkonografya Suriye-Fenike coğrafyasındaki darphanelerin bastığı sikkelerde de karşımıza çıkar. Tyros darpları drahmi, triobol, diobol, obol, hemiobol, trikhalkon ve dikhalkon birimlerinde darp edilmiştir.⁵⁹⁷

Aynı coğrafyadaki bir diğer faal darphane Ioppe'nin darp ettiklerine gelecek olursak onlar da obol, hemiobol, dikhalkon ve khalkous biriminde tedavüle sürülmüştür.⁵⁹⁸

Bunların dışında, Suriye - Finike kökenli olduğu düşünülen, bir ya da birden fazla olası darphane Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında tasnif edilmiştir. Bu sikkelerin her ne kadar kesin olmasa da tritartemorion ve hemiobol birimlerinde basıldıkları düşünülmektedir.⁵⁹⁹

IV. Ptolemaios Philopator döneminde defne çelenkli Zeus tasvirinin ön yüz tipi olarak kullanımı sona ermiştir.⁶⁰⁰ Bu dönemde ön yüzünde Zeus-Ammon tipi yer alan sikkelerden basan darphaneler ise Aleksandreia, Paphos ve Tyros'dir.

Aleksandreia darphanesi drahmi, tetrobol, triobol, diobol, hemiobol ve dikhalkon birimlerinde sikke basmıştır.⁶⁰¹ Paphos'ta darp edilen sikkeler oktobol ve tetrobol,⁶⁰² Tyros dekiler ise drahmi, triobol, obol, hemiobol ve dikhalkon birimindedir.⁶⁰³

Öyle anlaşılmaktadır ki II. Ptolemaios Philadelphos döneminde darbına başlanan boynuzlu ve taenialı Zeus-Ammon tipi, III. Ptolemaios Euergetes dönemi ile birlikte çok daha fazla sayıda emisyonun ön yüz tipini oluşturmaya başlamış, söz konusu dönem bir geçiş dönemi olmuştur. IV. Ptolemaios Philopator devri ile birlikte ise krali darphanelerde bronz sikkelerde ön yüz olarak yalnızca Zeus-Ammon tipi kullanılmaya başlanmıştır.

Öte yandan, taenialı Zeus tasviri ise yalnızca tek bir seriden bilinmektedir. Mevzubahis sikkenin güncel literatürde şu an için darphane atfı yapılamamaktadır.⁶⁰⁴

Defne çelenkli ve koç boynuzlu Zeus tasvirleri, krali bronz sikkeler üzerinde kullanılan 3 temel tipten 2'sini meydana getirir. Bu bağlamda, bir de bu tanrının en kayda değer atribülerinden biri ve de temel krali arka yüz tipi olan kartal ile bir arada düşünüldüğünde söz konusu tanrıya atfedilen kıymet daha açık bir biçimde anlaşılmaktadır. Diğer taraftan krali sikkeler üzerinde yer alan Zeus tasvirinin kullanım maksadını Hellenik olan defne çelenkli ve Ammon'a öykünen boynuzlu betime istinaden iki farklı biçimde ele almak gerekir.

⁵⁹⁷ Kralın son dönemlerinde basılmışlardır, bkz. CPE, n. B465-B471; Svoronos, n. 705-711.

⁵⁹⁸ CPE, n. B472-B475; Svoronos, n. 818-820.

⁵⁹⁹ Bu darpların iki farklı emisyonu bilinmektedir, bkz. CPE, n. B476-B477.

⁶⁰⁰ Zeus Ammon tasviri, söz konusu dönemde darp edilen Seri 5 ile birlikte temel bronz tipi halini almıştır.

⁶⁰¹ Sikkeler 20 farklı emisyonadadır, bkz. CPE, n. B493-B519. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 992-994; 1125-1128; 1145; 1148-1151.

⁶⁰² 4 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. B534-B539; Svoronos, n. 1409; 1412-1414.

⁶⁰³ Bunlar 6 farklı emisyonadadır, bkz. CPE, n. B540-B551; Svoronos, n. 1129-1130; 1152-1153; 1182.

⁶⁰⁴ Bkz. CPE, n. B554. Bu sikke literatürde yalnızca Svoronos'dan (n. 1183) bilinmekle beraber Lorber (CPE, s. 139) Svoronos tarafından verilen "taenialı baş" tasvirine şüpheyile yaklaşımakta, aslında söz konusu olanın Zeus-Ammon başı olabileceğini ileri sürmektedir.

Defne çelenkli Zeus tasvirinin kullanımının en önemli ve açık sebebi, ortaya konulmak istenen soy vurgusu olmalıdır. Öncelikle, Zeus Hellen pantheonunun başı ve en önemli tanrısıdır. Öte yandan, Makedonların, Zeus'un oğlu Herakles'in soyundan geldiğine inanılmaktaydı.⁶⁰⁵ Numismatik olarak da defne çelenkli Zeus başı Makedonlar için yabancı bir ikonografya değildir. II. Philippos döneminde krali gümüşlerde kullanılmıştır⁶⁰⁶ ve belki de olası bir etkileşim söz konusudur.⁶⁰⁷ Bu bağlamda, genelde Hellen olmak, özelde ise bir Makedon olarak Zeus'un soyundan gelme vurgusu açıktır. Bir diğer sebep ise Zeus'un sahip olduğu egemen olan ve hükmeden nitelikleri vasıtasıyla bir meşruiyet bildirisiidir. Özellikle I. Ptolemaios dönemindekilerde Zeus'un sahip olduğu betimsel nitelikler ile kralinki arasında bir ilişki tespit edilmiştir.⁶⁰⁸ Bu durum, bir yandan ilahi köken vurgusunu güçlendirici diğer yandan Ptolemaios'un krali niteliğini pekiştirici bir hamle olarak yorumlanmıştır.⁶⁰⁹

Bir diğer Zeus tasviri, taşıdığı koç boynuzu ile Ammon ile bağdaşık Zeus-Ammon tasviridir. Ptolemaioslar tarafından bu ikonografyaya özellikle numismatik açıdan büyük önem atfedilmiştir zira MÖ. 2. yüzyılın sonuna kadar krali sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanımda kalmıştır. Anlatıya göre Asya seferi sırasında Libya'da Ammon kahinine danışan III. Aleksandros bu tanrı tarafından oğlu olarak kabul görmüştür.⁶¹⁰ Bir anlamda yerleşik olan ile yeni egemenin birleşimini simgeleyen bu külte ait ikonografya ile hem Mısır üzerindeki Makedon hakimiyetini onayan tanrı onurlandırılmış hem de mevzubahis meşruiyet pekiştirilmiş oluyordu.⁶¹¹ Öte yandan, kullanılmaya başlandığı II. Ptolemaios döneminde hayata geçirilen kırsal ve küçük yerleşim birimlerinden bronz ile vergi alımı kararı neticesinde yeni bronzların söz konusu bölgelerdeki dolaşımı teşvik edilmiştir. Önceleri, yerel bir tanrıya işaret etmesi nedeniyle yerli popülasyonu memnun etme gayesi taşıdığı görüşü ortaya çıkmışsa da özellikle yerlilere pek de tanıdık gelmeyecek olan Hellenize stile istinaden, bu Zeus-Ammon tasvirinin yerel referansları olan bir maksat taşımadığı, söz konusu olanın esas itibari ile halihazırda Hellen kültürüne de entegre olmuş olan⁶¹² bu tanrının kurucu ve koruyucu niteliği olduğu yönündedir.⁶¹³

⁶⁰⁵ Hdt. VIII. 137; Plut. *Alex.* II. 1; Arr. *Anab.* III. 3. 2; Isok. *Phil.* 105-110.

⁶⁰⁶ Sikkeler için bkz. Draganov 2000, n. 176-220.

⁶⁰⁷ Faucher 2013, s. 152.

⁶⁰⁸ Fleischer 1996, s. 38; Faucher 2013, s. 153.

⁶⁰⁹ CPE I, s. 58-59.

⁶¹⁰ Plut. *Alex.* XXVI. 6; Arr. *Anab.* III. 3. 1; Curt. IV. 7. 5-32.

⁶¹¹ Faucher 2013, s. 156; CPE I, s. 128-129.

⁶¹² Ammon, kökenleri MÖ. 2. binin ötesine uzanan bir Mısır tanrısı olan Amun'un Hellenize edilmiş bir biçimi olup aslen Kyrenaika'da tapınım görmekle beraber buradan MÖ. 5. yüzyılda Yunan anakarasında ve Makedonya'da Zeus ile özdeşleştirilerek tapınım gördüğü bilinmektedir, bkz. Paus. III. 18. 3; 9. 16. 1. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz.; Parke 1967, s. 194-241; Malkin 1994, s. 158-160; Caneva 2011.

⁶¹³ Picard 1998, s. 410-411; Le Rider-Callataÿ 2006, s. 55; Faucher 2013, s. 153-155; Faucher 2018, s. 248. Öte yandan Picard, belki de defne çelenkli ve boynuzlu iki farklı Zeus tasvirinin temelde birimlerin ayrımını sağlayacak pragmatik bir araç olarak tasarlanmış olabileceğini de ifade eder. Faucher (2013, s. 156) de bu ihtimali

Farklı bir bakış açısı taşıyan bir diğer düşünce ise tıpkı Zeus gibi egemen/muktedir olan yerel Ammon'un ön yüz tipi olarak kullanımı ile hanedan meşruiyetini yeni yerleşik ve belki de aynı zamanda yerli meskûn halka ilan etme gayesi taşıdığı şeklindedir.⁶¹⁴

2.3.1.8. III. Aleksandros

MÖ. 334 yılında çıktığı Asya Seferi sonunda Pers Krallığı'na son veren, doğuya hâkim olan III. Aleksandros'un MÖ. 323'teki ölümünün ardından komutanları arasında yaşanan güç mücadeleleri ve MÖ. 3. yüzyıl itibari ile bir krallık halini alan Mısır'da Ptolemaios, Syria'da Seleukos, Trakya'da Lysimakhos'un hükmettiği topraklarda Makedon kralının mirası sikkeler vasıtasıyla yaşatılmaya devam etmiştir. Söz konusu krallıklar önceleri III. Aleksandros'un adını ve sikke tipini taşıyan darplar gerçekleştirmiş, bir süre sonra ise kendi krallıklarının meşruiyetini ilan eden kendi adlarına krali sikkeler basmışlardır. Bu bağlamda Hellenistik krallıklar tarafından darp edilen sikkeler için III. Aleksandros dönemi darpları uzunca bir süre ister *posthumous* ister kendi adlarına olsun, model teşkil etmiştir.

Ön yüzünde sağa dönük aslan postlu Herakles başı tasvir edilen *posthumous* sikkeleri takiben kimi krallıklar söz konusu tasviri, ilahi atribütlerle bezeli III. Aleksandros portresi ile değiştirmişlerdir. Bu farklılığa ilk giden ise dönemin Mısır satrabı Ptolemaios olmuştur. Aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınacağı üzere yak. MÖ. 320 civarında ön yüzünde fil postlu, koç boynuzlu ve mitralı Aleksandros başı yer alan sikkelerin darbına başlanmıştır. Ardından MÖ. 3. yüzyılın başlarına tarihlenen gümüşlerinde Lysimakhos, Makedon kralının diademli ve koç boynuzlu bir tasvirine yer vermiştir.⁶¹⁵ Bunlar içerisinde en istikrarlı ve uzun ömürlü kullanım ise krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde olmuştur.

I.Ptolemaios Soter'in satraptlığı döneminde yak. MÖ. 320/319'a tarihlenen gümüş tetradrahmiler ile Mısır'da III. Aleksandros'un portresi ön yüz tipi olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁶¹⁶ Takip eden dönemde, fil postlu ve boynuzlu tasvir edilen bu portre altın ve gümüşlerde kullanılmaya devam etmiştir.⁶¹⁷ Ptolemaios'un krallığını ilanı ile krali bir niteliğe kavuşan sikkelerde kullanımı ise yak. MÖ. 306'ya tekabül eder.

göz ardı etmez. Ptolemaioslar öncesi Kyrenaika'da ve Hellen kent sikkelerinde Zeus Ammon tasviri hususunda bkz. Picard 1998, s. 410-411, ayrıca dn. 7; Faucher 2013, s. 155-156. İlk örneklerini MÖ. 5. yüzyıl Kyzikos ve Lesbos sikkelerinde gördüğümüz Küçük Asya darpları için ayrıca bkz. Magie 1953, s. 164-166.

⁶¹⁴ Von Reden 2007a, s. 59-60; CPE I, s. 129. Ayrıca bkz. Lorber 2018, s. 67. III. Aleksandros dönemi Memphis darplarında krali taçlı koç başı, altın sikkelerde arka yüz sembolü olarak kullanılmış (Price, n. 3963-3964) ve bu seçim yerleşik Mısır halkına yönelik bir hareket olarak kabul edilmiştir, bu hususta bkz. Sheedy-Ockinga 2015, s. 197-223.

⁶¹⁵ Hellenistik dönemden itibaren sikkelerde III. Aleksandros tasviri üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Dahmen 2007.

⁶¹⁶ Sikkeler için bkz. CPE I, n. 26; 28; 31; 33; 35-37; Svoronos, n. 18; 20-24; 93. Ayrıca bkz. Zervos 1967, n. B-V- XI.

⁶¹⁷ Sikkeler için bkz. CPE I, n. 38-44; 47-48; 50-54; 56-89; Svoronos, n. 25; 29; 32-35; 40; 42-43; 44-45; 48; Svoronos, n. 37; 107-108; 110; 137; 139; 140-146; 153-154; 158-162; 164-166; 168-170; 174-179. Ayrıca bkz.

Krali sikkelerde ön yüz tipi olarak III. Aleksandros, iki gümüş serisi hariç olmak üzere sadece bronz darplarda karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu sikkelerde kullanılan tasvir bilinen tüm örneklerde sağa dönüktür. Kullanılan iki temel betimleme vardır. Bunlardan ilki tanrılaştırılmış formda, koç boynuzu taşıyan, mitralı, uzun dalgalı ya da kısa saçlı olmak üzere kendi içerisinde ikiye ayrılan III. Aleksandros başıdır.⁶¹⁸ Özellikle kısa saçlı olanda Makedon kralının yüzü yuvarlak, yanakları dolgun ve çıkık, çenesi ise küçük, burnu ise görece büyük tasvir edilmiştir.⁶¹⁹ Uzun saçlı tasvirde ise daha zayıf bir görüntüdedir, yüzü ve boynu daha uzun betimlenmiştir.⁶²⁰

Bir diğer betim ise yine tanrılaştırılmış formda, başında fil postu olandır. Söz konusu tasvir sade fil postlu; fil postlu, boynuzlu, aegisli; fil postlu, boynuzlu, mitralı ve aegisli olmak üzere üç temel forma ayrılır.⁶²¹ Aegis, koç boynuzu ve mitra gibi birden fazla tanrısal atribünün bir arada kullanıldığı sikkelerde mitra, kralın alnı üzerinde dalgalı saçlarını keser vaziyettedir, üstünde fil dişleri yükselir, fil postunun altında gizlenen başın bir parçası olduğu hissiyatını kuvvetlendirilen koç boynuzu şakağı kaplar. Aegis ise fil başlığını boyundan bağlar durumdadır. Gümüş sikkelerde daha özenli ve detaylı olduğu gerçeğini bir kenara bırakacak olursak bronzlarda kullanılan tasvir ile değerli madenden olandaki büyük ölçüde aynıdır.⁶²²

Krali sikkelerde kullanılan ilk III. Aleksandros tasviri, I. Ptolemaios Soter döneminde yak. MÖ. 306'da darbına başlanan sağa dönük, koç boynuzlu, mitralı ve uzun saçlı olandır.⁶²³ II. Ptolemaios Philadelphos döneminden sonra bu tip, krali sikkelerde karşımıza çıkmaz. I. Ptolemaios dönemine ait olan sikkeler aynı zamanda Ptolemaios'un kral payesini taşıdığı ilk bronz serisi olması açısından önem arz eder.

Sağa dönük, koç boynuzlu, mitralı uzun ya da kısa saçlı Aleksandros tasviri I. Ptolemaios Soter döneminde Aleksandreia, Tyros, Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8 ve Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs) olmak üzere 6 farklı darphanede

Zervos 1967, n. B-XII-XVII. Fil postlu sikke tasvirleri üzerine ayrıntılı bir analiz için bkz. Maritz 2004. Sikkeler üzerinde fil postlu, koç boynuzlu Aleksandros tasviri için ayrıca bkz. Dahmen 2007, s. 42.

⁶¹⁸ Tasvir ve stilistik gelişim hakkında bkz. Kuschel 1961, s. 11-12.

⁶¹⁹ Faucher 2013, s. 144-145.

⁶²⁰ Faucher 2013, s. 147.

⁶²¹ Aşağıda detaylandırılacağı üzere fil postlu Aleksandros tasviri satraplık döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemin erken örnekleri önceleri mitrasız tasvir edilmiştir. Kralın adını taşıyanlar örnekler ise mitralı taşıyanlardır. Mitralı III. Aleksandros başı, satraplık dönemine tekabül eden Seri 1 ile krali bronzları ihtiva eden Seri 2'de kullanılmıştır. Öte yandan, fil postlu III. Aleksandros başının kullanımı ise Seri 2 ile başlamış ve Seri 5 de dahil olmak üzere krali bronzlarda ön yüz tipi olmuştur.

⁶²² Gümüş sikkelerdeki tasvir ve ilerleyen dönemlerde, emisyon hacminin artması ve bu bağlamda tasvirlerde görülen ufak farklılıklar hakkında bkz. Faucher 2013, s. 147-148.

⁶²³ Söz konusu sikkelerden evvel, henüz Ptolemaios'un satraplığı döneminde yak. MÖ. 312 yılında, oldukça benzer ancak kısa saçlı Aleksandros tasvirine sahip, Makedon kralının adını taşıyan bronzlar darp edilmiştir, bkz. CPE II, s. 5-6.

kullanılmıştır.⁶²⁴ Söz konusu darpların tamamında arka yüz tipini sola dönük, kanatları açık kartal meydana getirir.

I. Ptolemaios Soter döneminde Aleksandreia’da darp edilen, bu ikonografyaya sahip sikkeler uzun ve kısa saçlı Aleksandros tasviri ile iki farklı seriye ayrılır. Uzun saçlı Aleksandros betimi taşıyan sikkeler hemiobol birimindedir.⁶²⁵ Öte yandan, kısa saçlı Aleksandros tipi ise yalnızca khalkous birimindeki alt birime ait küçük sikkeler üzerinde kullanılmıştır.⁶²⁶ Burada bilinçli bir ikonografya-birim ilişkisi göze çarpmaktadır.

I. Ptolemaios Soter döneminde bu tipin kullanıldığı bir diğer darphane Tyros’dur. Mitralı ve uzun, dalgalı saçlı Aleksandros hemiobol ve khalkous olmak üzere 3 farklı birimde ön yüz tipi olarak karşımıza çıkar.⁶²⁷

Aleksandreia ve Tyros dışında, III. Aleksandros başı ön yüz tipi olarak, şimdilik belirsiz olan 4 darphanede daha kullanılmıştır. Bunlardan, ön yüzünde koç boynuzlu ve mitralı Aleksandros başı yer alan bir grup sikke Belirsiz Eyaletler ana başlığı altında ele alınmıştır.⁶²⁸ Bu darplardan Belirsiz Darphane 7’ye atfedilen khalkous birimindeki sikke, Aleksandreia’da aynı birimde basılmış olanlardan farklı olarak uzun, dalgalı saçlı Aleksandros tasviri taşır.⁶²⁹

Kıbrıs’ta darp edildiği düşünülen ancak henüz kesin bir darphane atfı yapılamadığından Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs) başlığı altında ele alınan, ön yüzünde mitralı ve koç boynuzlu Aleksandros başı yer alan ise yine khalkous birimindedir.⁶³⁰ Bu sikkelerde, Belirsiz Darphane 7’de basılanlardan farklı olarak Aleksandros kısa saçlı betimlenmiştir.⁶³¹

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise bir önceki döneme kıyasla bu ön yüz tipinin kullanımı oldukça azalmıştır. Sadece Tyros ve Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?) koç boynuzlu ve mitralı III. Aleksandros tasvirli sikkeler basmaya devam etmiştir. Tıpkı I. Ptolemaios Soter döneminde olduğu gibi sikkelerin tamamında arka yüzde sola dönük, kanatları açık kartal yer alır.

Tyros darphanesinde basılan, boynuzlu ve mitralı Aleksandros tasvirli 2 seri sikkede III. Aleksandros hem uzun hem de kısa saçlı betimlenmiştir.⁶³² Uzun saçlı tasvir taşıyan sikkeler

⁶²⁴ Kyrene’ye atfedilen bir sikkenin (CPE, n. B143) ise ön yüzündeki tasvir soru işareti ile Aleksandros olarak verilmiş olup bu tasvir şimdilik tartışmalıdır.

⁶²⁵ Bunlar toplamda 25 farklı emisyonla darp edilmiştir ve 10 emisyon yak. MÖ. 306-294, bkz. CPE, n. B17-B26, 7 emisyon yak. MÖ. 306-294, bkz. CPE, n. B30-B31; B33-B34; B36; B38-B39, ve arda kalan 8 emisyon MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. B44; B48; B51; B54; B56; B76; B78-B79. Sikkeleri için ayrıca bkz. Svoronos, n. 114; 119; 130; 135-136; 138; 155; 157; 163; 167; 170-173; 189; 221; 238-239; 332.

⁶²⁶ CPE, n. B45; B80. Söz konusu sikkeler yalnızca 2 farklı emisyondadır, MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenir.

⁶²⁷ CPE, n. B131-B135. 5 farklı emisyonla darp edilen sikkelerin basım tarihleri MÖ. 294 sonrasındır. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 217b; 627-628; 630; 633.

⁶²⁸ CPE, s. 25-28.

⁶²⁹ Bu sikkeler yak. MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenmektedir, CPE, n. B105. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 345.

⁶³⁰ Bu sikkeler 2 farklı emisyona ayrılır, bkz. CPE, n. B111; B113.

⁶³¹ CPE, n. B111; B113. Mevzubahis sikkeler MÖ. 294 sonrasına tarihlenir.

⁶³² Her iki seri de MÖ. 274-271 arasına tarihlenir.

hemiobol birimindedir.⁶³³ Öte yandan, kısa saçlı Aleksandros betimi taşıyanlar ise khalkous birimindedir.⁶³⁴

Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen, ancak kesin bir atıf yapılamadığından Darphane 22 (Kıbrıs?) olarak isimlendirilen darphanede basılan sikkenin ön yüzünde yer alan III. Aleksandros tasviri boynuzlu ve mitralıdır. Özel bir koleksiyonda yer alan ünik sikke khalkous birimindedir.⁶³⁵

III. Aleksandros'un krali sikkeler üzerindeki bir diğer tasviri olan tanrılaştırılmış, fil postlu betiminin ön yüz tipi olarak kullanımı Aleksandreia darphanesinde basılan kendine has bir seri ile başlar. Yukarıda bahsedildiği üzere fil postlu ve boynuzlu III. Aleksandros portresi yak. MÖ. 320 yılından itibaren I. Ptolemaios'un satraplığı döneminde kullanılan yaygın bir ikonografyadır. Ele aldığımız örnek ise arka yüzünde Athena Promakhos bulununan satraplık dönemi ikonografyasını taşısa da arka yüzünde yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejandı ile krali nitelikte kabul edilmelidir. Söz konusu istisnai ve kendine has nitelikteki gümüş sikke, Ptolemaios'un krallık payesini henüz aldığı yak. MÖ. 305 sonu ile MÖ. 304 başlarına tarihlenir. Bu bağlamda söz konusu ikonografyayı taşıyan en erken krali sikkedir. Bir diğer kullanımı ise dönemi ve darphanesi şimdilik kesin olarak bilinmeyen, I. Ptolemaios dönemine tekabül eden gümüş sikkeler üzerindedir. Belirsiz Darphane 6 başlığı altında ele alınan sikkelerin arka yüzünde kartal yer alır. Bu bağlamda krali bir ikonografyaya sahiptir. Ancak herhangi bir lejant taşımaması ve olasılıkla MÖ. 312/311 ya da MÖ. 301 ve sonrasına tarihlenmesiyle krali olup olmadığı tartışmaya açık olan söz konusu sikkenin ön yüzündeki tasvir fil postlu ve koç boynuzludur.⁶³⁶ III. Aleksandros'un fil postlu tasvirinin mevzubahis seri dışında ne I. Ptolemaios Soter döneminde ne de sonrasında herhangi bir gümüş serisinde kullanılmaması bahsi edilen sikkelerin belki de bir geçiş özelliği taşıdığı düşüncesini uyandırmaktadır. Ön yüzünde fil postlu III. Aleksandros yer alan sikkelerin dönem ve darphane farkı olmaksızın tümünde arka yüz tipi şimşek demeti üzerinde sola dönük (Kyrene darbu sağa dönük tek bir emisyon hariç) duran kartaldır.

Öte yandan, kesin bir biçimde krali olduğunu bildiğimiz sikkeler üzerinde fil postlu III. Aleksandros tasvirinin kullanımı MÖ. 294 itibari ile Aleksandreia darphanesinde başlar. III. Ptolemaios Euergetes dönemi, fil postlu Aleksandros tasvirinin ön yüz tipi olarak kullanıldığı son dönemdir.

⁶³³ 4 farklı emisyonu bilinmektedir, bkz. CPE, n. B322; B325; B328; B329; Svoronos, n. 635; 638; 641-642.

⁶³⁴ 4 farklı emisyonunda darp edilmiştir, bkz. CPE, n. B321; B323; B326; B330. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 216-217a.

⁶³⁵ CPE, n. B319. Bu sikke MÖ. 260 başlarına tarihlenir. Söz konusu sikke Svoronos'un kataloğunda yer almaz. CPE'de ise yalnızca tanımı mevcuttur.

⁶³⁶ CPE, n. 208-209. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 26.

Yukarıda bahsi edilen istisnai gümüş seri dışında, bu tip I. Ptolemaios Soter döneminde Aleksandreia, Kyrene, Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 8?, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)'da bronz sikkeler üzerinde kullanılmıştır. Böylece, yaklaşık 20 yıl evvel gümüş sikkeler üzerinde gördüğümüz bu tasvir bronzlar darplarda da kullanılmaya başlanmıştır.

Aleksandreia darbı sikkelerin ön yüzünde kullanılan fil postlu Aleksandros tasviri, tanrılaştırılmış formda, mitra giyen ve şakağı üzerinde koç boynuzu taşıyandır. Sikkeler obol birimindedir.⁶³⁷

Kyrene darplarına gelecek olursak dikhalkon birimindeki sikkeler üzerindeki betimleme fil postlu ve mitralıdır ancak farklı olarak koç boynuzu taşımaz.⁶³⁸

Söz konusu iki darphane dışında, Mısır darbı olmadığı anlaşılan ancak kesin bir darphane atfı şu an için yapılamayan bir grup sikke Belirsiz Eyaletler ana başlığı altında 4 farklı darphane alt başlığı ile tasnif edilmiştir. Söz konusu darpların tümü MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenmektedir ve obol biriminde darp edilmiştir. Bunlardan Belirsiz Darphane 6A'ya atfedilen sikkenin ön yüzündeki Aleksandros tasviri, mitrasız ve koç boynuzsuzdur, yalnızca fil postu giyer.⁶³⁹ Soru işareti ile Belirsiz Darphane 8 başlığı altında ele alınan sikkenin ise ön yüzündeki tasvir tıpkı Aleksandreia'daki gibi mitra giyen ve şakağı üzerinde koç boynuzu taşıyandır.⁶⁴⁰ Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs) ve Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs) başlığı altında ele alınan, Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen sikkelerin de ön yüzünde mitra giyen ve şakağı üzerinde koç boynuzu tasvir edilmiş III. Aleksandros başı yer alır. 5'i Belirsiz Darphane 9'a 1'i Belirsiz Darphane 10'a atfedilmekle birlikte toplamda 6 farklı emisyonu ayrılır.⁶⁴¹

Halef kral II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise Aleksandreia, Belirsiz Darphane(ler) ve Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?) fil postlu III. Aleksandros başının ön yüz tipi olarak kullanıldığı darphanelerdir.

Söz konusu hükümdar döneminde bu tipin kullanıldığı Aleksandreia darpları, I. Ptolemaios Soter dönemine kıyasla oldukça yüksek hacimdedir. Ön yüzdeki fil postlu Aleksandros başı boynuzlu ve boynuzsuz olarak iki farklı tasvire ayrılmaktadır. Fil postlu, boynuzsuz Aleksandros başı yer alan sikkeler obol biriminde darp edilenlerde karşımıza

⁶³⁷ Bu sikkeler 10 farklı emisyonu ayrılırlar. Önerilen darp tarihi MÖ. 294 ve sonrası şeklindedir, bkz. CPE, n. B41; B43; B47; B50; B52-B53; B74-B75; B77; B83. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 186; 188; 196; 202; 215; 220; 225-226; 235; 237.

⁶³⁸ 2 farklı emisyonu ayrılan darplar dikhalkon birimindedir, yak. MÖ. 300-282 arasına tarihlenir., bkz. CPE, n. B140; B142. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 69.

⁶³⁹ 2 emisyonu vardır, bkz. CPE, n. B103-B104.

⁶⁴⁰ CPE, n. B106.

⁶⁴¹ CPE, n. B110; B112; B114; B115-B117; Svoronos, n. 356; 363; 377; 379.

çıkar.⁶⁴² İkinci gruba ait sikkelerde ilkinden farklı olarak fil postlu Aleksandros tasviri boynuzludur. Mevzubahis sikkeler obolün yanı sıra tritartemorion biriminde de darp edilmiştir.⁶⁴³ Aleksandreia dışında, henüz kesin bir atfı yapılamayan 2 darphane daha II. Ptolemaios Philadephos döneminde fil postlu III. Aleksandros tasviri taşıyan sikke darp etmiştir. Suriye-Fenike coğrafyasında olduğu düşünülen Belirsiz Darphane(ler) ve Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)'ye atfedilen, obol birimindeki sikkelerin ise ön yüzünde boynuzsuz, sade fil postlu III. Aleksandros başı yer alır.⁶⁴⁴

Fil postlu III. Aleksandros tasvirinin ön yüz tipi olarak kullanımı, son kullanıldığı dönem olan III. Ptolemaios Euergetes döneminde oldukça azalmıştır. Yalnızca Aleksandreia ve Berytos? darphanelerinde bu ikonografya kullanılmıştır.

Aleksandreia darplarında, Aleksandros başı fil postlu, boynuzsuzdur. Obol, trikhalkon ve khalkous birimlerindeki sikkelerde karşımıza çıkarlar.⁶⁴⁵ Dönemin, ön yüzünde fil postlu Aleksandros tasviri yer alan bir diğer sikkesi soru işareti ile birlikte, Syria-Phoenikia coğrafyasından Berytos'a atfedilmiştir. III. Aleksandros başının boynuzsuz betimlendiği sikkeler hemiobol birimindedirler.⁶⁴⁶

Her ne kadar I. Ptolemaios'un satraplığı döneminde kullanılmaya başlansa da az sayıda emisyonla olmakla beraber krali gümüşlerde ve daha sıklıkla bronzlarda devam eden tasvirin Mısır krallığındaki kullanımını, ilk defa istifade edilmeye başlandığı MÖ. 320/319 itibari ile ele almak gerekir. Bahsedileceği üzere, sikke ikonografyasının tasvirsel olarak mitolojik ve kullanım gayesi olarak tarihi referanslar taşıyan ideolojik bir kullanımı söz konusudur. Burada, Ptolemaios'un üstlendiği rolü hem Mısırlıların hem de Hellenlerin gözünde meşrulaştırma ihtiyacını da göz önünde bulundurmak gerekir. Her şeyden önce, yak. MÖ. 323-305 arası satraplık yapan Ptolemaios, kontrolü altındaki bölgelerde darp edilen ve dolaşım gören sikkelerde ilk önceleri III. Aleksandros'un *posthumous* sikkelerini darp ettirmiş, ardından ön yüzünde Makedon kralının tanrılaştırılmış portresine yer vermiş⁶⁴⁷, son olarak da krallığını

⁶⁴² 8 farklı emisyon vardır, ilk 4 emisyon MÖ. 275/274 ve sonrasına tarihlidir, bkz. CPE, n. B167; B169; B171; B176. Arda kalan 4 emisyon ise MÖ. 260'lara tarihlenir, bkz. CPE, n. B184; B186; B191; B201. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 562; 565; 582; 601-602; 625.

⁶⁴³ Sikkeler, MÖ. 260'ların ortalarından sonlarına değin toplamda 17 farklı emisyonla basılmıştır, bkz. CPE, n. B206; B211-B212; B219-B220; B226-B227; B232; B237-B238; B244-B245; B250-B251; B255; B259; B263-B264; B268; B272; B277; B281; B285; B287. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 416; 424-425; 439-440; 450-451; 467-468; 473; 482-483; 494; 499-500; 507; 511; 519.

⁶⁴⁴ CPE, n. B341 ve CPE, n. B318. Svoronos, n. 763 ve n. 382.

⁶⁴⁵ Toplamda 5 farklı emisyonla ayrılır, MÖ. 246-222 arasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. B363; B369; B373; B380; B400; B402. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 969; 971; 976; 1170.

⁶⁴⁶ Tıpkı Aleksandreia'dakiler gibi MÖ. 246-222 arasına tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. B464; Svoronos, n. 1063.

⁶⁴⁷ Özellikle Diadokhlar arası mücadeleler devam ederken diğer halefler ana tipte herhangi bir değişikliğe gitmeden *posthumous* Aleksandros darbına devam etmişlerdir. Ptolemaios'un henüz satraplığı döneminde gerçekleştirdiği ikonografik değişiklik, kendisinin diğerlerinden ayrılmacı ve emperyal birliği reddeden nitelikte

ilanının ardından kendi portresini sikkeler üzerinde kullanmaya başlamıştır. Özellikle Hellenistik krallıklar döneminde sikkelerin krali ideolojiyi taşıma, yansıtırma ve halka iletme temel gayesi⁶⁴⁸ göz önünde bulundurulduğunda, Mısır kralının sikke ikonografyasında izlediği kademeli değişim ve gelişim daha net anlaşılacaktır. Makedon kralına atfedilen tanrısal atribütlerle bezeli, her biri farklı referanslara sahip tasvirlerin altında yatan temel sebebi ise Ptolemaios'un bir yönetici payesi ile atandığı Mısır'daki yönetimini meşrulaştırmak gayesi etrafında düşünmek gerekir.⁶⁴⁹

Söz konusu gümüş sikkeler üzerinde yer alan, önceleri mitrasız sonraları mitralı tasvir edilmeye başlanan tanrılaştırılmış, fil postlu ve boynuzlu III. Aleksandros başı ikonografyasının kullanımının, kralın naaşı Memphis'te defnedildikten kısa bir süre sonraya tekabül etmesi ve Perdikkas'ın Mısır'a saldırısının başarısız olması gibi iki önemli hadise nedeniyle Mısır satrapının selef krala gösterdiği hürmet ve sahiplenme ile ilişkilendirilmektedir.⁶⁵⁰ Burada, Makedon kralının ölümünün ardından halefler arası yaşanan çatışmalarda Makedon kralının benimsenmesi ve mirasının sürdürülmesi önemli bir siyasi hamle olarak okunabilir.

Öte yandan, daha sonraki mitralı betimlemeye de istinaden, fil postlu tasvirin kullanımı genel itibarıyla III. Aleksandros'un Hindistan seferi ve zaferi ile ilişkilendirilirken⁶⁵¹ diğer yandan bir başka görüş bunun güç ve iktidar ile bağdaştırılan Herakles'in aslan postlu betimine muadil bir tasvir olduğu yönündedir.⁶⁵² Gerçekten de bu tasvirin kullanımı III. Aleksandros ve Hindistan seferinde ordusunda yer verdiği filler ve elde edilen zafer ile ilintili olup alt metninde krali kudret ve cesaret gibi soyut temalar ve Mısır kralının selef krala bağlılığı vurgusu yatıyor

bir yaklaşım içerisinde olduğu şeklinde yorumlanmıştır, bu hususta bkz. Kuschel 1961, s. 16-18; Jenkins 1967, s. 60-64; Morkholm 2000, s. 71-72; Will 2003, s. 39; Caroli 2007, s. 232-235; Anson 2018.

⁶⁴⁸ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Thonemann 2015, s. 146-168.

⁶⁴⁹ Dahmen 2007, s. 48; Lorber 2011, s. 298. III. Aleksandros'un ölümünün ardından halefler arası mücadelelerde, Makedon kralına dayandırılacak yetki, yönetim erki büyük önem arz etmekteydi, bu hususta bkz. Hadley 1964, s. 18-28.

⁶⁵⁰ Hadley 1964, s. 8-10; Zervos 1974, s. 383-384; Morkholm 2000, s. 68; Von Reden 2007a, s. 34-37; Cavagna 2010, s. 84; Troncoso 2013, s. Caneva 2018, s. 103; CPE I, s. 47-48. Makedon kralının naaşının Ptolemaios tarafından alıkonulması hususunda bkz. Meeus 2014, s. 273-277.

⁶⁵¹ Schreiber 1903, s. 168; Hadley 1964, s. 8; Bauslaugh 1984, s. 36; Brown 1984, s. 408-409; Smith 1988, s. 41; Maritz 2004, s. 41; Schneider 2009, s. 321; Lorber 2011, s. 300; Callataÿ 2012, s. 94; Troncoso 2013, s. 257; Meeus 2014, s. 280. Makedon kralının Hindistan seferi neticesinde filler ile kurulan sembolik bağ hakkında bkz. Schneider 2009, s. 313-316. Kuschel (1961, s. 15-17) fil postunun doğrudan Aleksandros ile olan ilişkisini reddeder, tasvirin Ptolemaios'un ordusunda filler bulunan Perdikkas'a karşı elde ettiği zafer ile ilişkilendirir. Ayrıca bkz. Stewart 1993, s. 234. Troncoso (2013, s. 257-258) bunu ikonografyanın sahip olduğu bir diğer referans olarak kabul eder. Fil postunun doğrudan Dionysos ile alakalı olarak ele alınması (Neuffer 1929, s. 45-46; L'Orange 1947, s. 28) ve karşıt görüşler için bkz. Kuschel 1961, s. 16; Stewart 1993, s. 234-235. Dionysos'un atribütlerinden biri Hint savaş fillerine hükmeden olmasıdır, bu hususta bkz. Iossif-Lorber 2010, s. 154-156. Hellenistik dönem öncesi Hellen algısında fil ve Hindistan coğrafyası ilişkisine dair bkz. Schneider 2009, s. 310-313.

⁶⁵² Hadley 1964, s. 14-18; Goukowsky 1978, s. 206; Brown 1984, s. 407-411; Stewart 1993, s. 235-236; Bosworth 2007, s. 19-20; Schneider 2009, s. 321; Lorber 2011, s. 300; CPE I, s. 48; Wheatley-Dunn 2021, s. 175. Bosworth'a (2007, s. 20) göre söz konusu olan bu ikonografya ile Ptolemaios'un Aleksandros'un halefi olma payesine vurgu yapmasıdır.

olmalıdır.⁶⁵³ Diğer yandan, yerleşik popülasyon için ise kendi geçmişlerine bir referans taşıyor olması olasıdır.⁶⁵⁴

Fil postlu betimlemedeki aegis, şakak üzerinden, postun içerisinden dışa, aşağı kıvrılan boynuz ve mitra gibi atribüler III. Aleksandros'un tanrısallaştırılması ile ilintili ikonografik ayrıntılardır.⁶⁵⁵ Portrenin başı üzerinde kıvrılan, yukarı kalkık hortum ise firavunların koruyucusu, tanrıça Wadjet'in atribüsü olan, saltanat ve kraliyetin sembolü yılan ve fillerin tanrı Ra'ya şükranlarını sundukları jest ile ilişkilendirilmektedir.⁶⁵⁶ Yak. MÖ. 316-315'e tarihlenen gümüşler⁶⁵⁷ üzerinde görmeye başladığımız, Dionysos'un bir atribüsü olan mitranın varlığı ise hem Makedon kralı ile Dionysos arasında tesis edilmek istenen bir kült ilişkisi⁶⁵⁸ ve kralın doğu seferi⁶⁵⁹ hem de bir arada kullanıldığı Ammon tipi ile ilintili olarak da ele alınmaktadır.⁶⁶⁰ Betimlemedeki bir diğer unsur olan koç boynuzu ise Zeus-Ammon'un temel atribülerindendir. Aleksandros öncesi, Mısır firavunlarının betimlerinin de önemli bir parçası olan⁶⁶¹ bu sembol ile tanrılaştırılan Makedon kralı ve halihazırda hayattayken özdeşleştiği Ammon arasında hem ilahi hem de krali referanslar taşıyan bir özdeşim tesis edilmiştir.⁶⁶² Bu vesileyle de Makedon kralının hayatta iken Ammon vasıtasıyla elde ettiği ve Mısır halkına ilan ettiği ilahi meşruiyeti Mısır'ın yeni kralı varis Ptolemaios da tekrar etmiş oluyordu. Kralın boynundaki aegis yalnızca gümüşlerde görülürken fil postunun bir parçası olarak tasvir

⁶⁵³ Lorber ayrıca bu ikonografyayı Mısır tarihi ile ilintili referanslar ile de açıklar, bkz. Lorber 2012b; CPE I, s. 50-52. Bieber (1964, s. 53) ve Morkholm (2000, s. 68) fil postu ile Ammon boynuzunun bir arada yer aldığı bu tasvirin belki de kralın kurduğu kültle bağlı bir heykelden esinlenilmiş olabileceğini ifade eder. Bu görüşe dair ayrıca bkz. Troncoso 2013, s. 257.

⁶⁵⁴ Lorber bu durumu MÖ. 2. binyılın ortalarında hüküm sürmüş olan Thutmose III'ün Syria topraklarındaki fil avı anlatısı, tesis ettiği Asya hegemonyası ve nihayetinde Makedon kralının Ammon ile özdeşleşmesi ile ele alır, ayrıntılı bilgi için bkz. Lorber 2012b, s. 26 vd. Bu hususta ayrıca bkz. Pownall 2021, s. 38.

⁶⁵⁵ Dahmen 2007, s. 48; Lorber 2018, s. 68-69; CPE I, s. 48; Wheatley-Dunn 2021, s. 174. Detaylandırılacağı üzere, temel olarak koç boynuzu Ammon, mitra Dionysos, aegis Zeus ile ilişkili simgelerdir, bkz. Stengel 1894, s.v., "Aegis", s. 970-972; Schuppe 1932, s.v., "Mitra", s. 2217-2220; Sourvinou Inwood 2012, s.v., "aegis", s. 17. Makedon kralı, ölümlü bir karakterin tanrılara ait atribülerle imgenlenmesi hususunda öncül bir karakterdir, bu hususta bkz. Grimm 1978, s. 103; 108; Stewart 1993, s. 233.

⁶⁵⁶ Lorber 2011, s. 302; CPE I, s. 51.

⁶⁵⁷ CPE, n. 35; Svoronos, n. 18; 20. Bu darp için ayrıca bkz. Zervos 1967, n. B-VII.

⁶⁵⁸ Caneva 2018, s. 102-106. Ayrıca bkz. Dahmen 2012, s. 287 vd.

⁶⁵⁹ Mithos'a göre Hindistan toprakları ilk olarak Dionysos ve Herakles tarafından fethedilmiştir, Arr. *Anab.* VIII. 1; 7-9. Bu hususta ayrıca bkz. Karmarkar 1950. Bu Dionysos-Aleksandros ve doğu seferi arasındaki en temel bağlantıdır. Öte yandan, Aleksandros'un bir kuzey Hindistan kenti olan Nysa'yı fethinin ardından Dionysiac bir şölen tertip ettiği de antik kaynaklar da bahsi geçen bir husustur, bkz. Arr. *Anab.* V. 2. 5-7; Curt. VIII. 10. 13-17; Iust. XII. 7. 7-8. Bu episodlara dair bir analiz için ayrıca bkz. Caneva 2013, s. 175-184; Caneva 2016, s. 121-122.

⁶⁶⁰ Lorber'in ileri sürdüğü görüş, Osiris ise Dionysos arasındaki özdeşim, Osiris'in ise mithosa göre her Mısır kralının bedeninde hayat bulan Horus'un babası olması ile açıkladığı Osiris-Aleksandros ilişkisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. CPE I, s. 51-52.

⁶⁶¹ Török 2002, s. 43, dn. 35; te Velde 1982, s. 136; Schulz-Seidel 1998, s. 177, fig. 59; s. 211, fig. 121.

⁶⁶² Grimm 1978; Bauslaugh 1984, s. 36; Smith 1988, s. 40; Bhandare 2007, s. 236; Dahmen 2007, s. 11; Lorber 2011, s. 299-301; Lorber 2012b, s. 26 vd.; Sheedy-Ockinga 2015, s. 216-224; Thonemann 2015, s. 19; Lorber 2018, s. 69; CPE I, s. 52-53; Pownall 2021, s. 37-38. Makedon kralı ile Ammon arasındaki ilişki için bkz. Bosworth 1977. III. Aleksandros'un, Ammon'dan kehanetler aldığı, Zeus'un ve Ammon'un oğlu olarak tasdik edildiği Libya'daki Siwah tapınağını ziyaretinin Mısır'da bir propaganda aracı olarak kullanılması hususunda bkz. Pownall 2021.

edilmiştir. Hem Hellen hem de Mısır mitolojisinde koruyucu bir niteliğe sahip olan aegis Makedon krala böylesi bir tanrısal niteliği kazandırır.⁶⁶³

Ammon koç boynuzu ve Dionysos'un atribüsü olan mitranın kullanımı Hellenler için Zeus-Ammon oraklının kuruluşuna ve Dionysos'un yeniden doğuşuna ilişkin mithoslar ile alakalı iken Mısırlılar için söz konusu olan kraliyet ile yakın ilişkili, Aleksandros'un Mısır'ın meşru hükümdarı olması vurgusuyla Amun-Ra ve Osiris'tir.⁶⁶⁴

Yine I. Ptolemaios'un satraplığı döneminde, yak. MÖ. 312 civarında bronzlar üzerinde kullanılmaya başlanan ve krali bronz sikkelerde de devam eden mitralı ve boynuzlu, kısa ya da uzun saçlı betimlenen Aleksandros başı, özellikle, tıpkı fil postlu tasvirde olduğu gibi taşıdığı koç boynuzu ile yukarıda bahsedilen Zeus Ammon-Dionysos ilişkisine, kralın Mısır'ın firavunu payesine ve artık sahip olduğu ölümsüzlüğe bir vurgudur.⁶⁶⁵ Öte yandan, buradaki kısa ya da uzun saçlı tasvir hem Dionysos hem de Apollon ve Horus ile ilişkili olarak ele alınmaktadır.⁶⁶⁶ Koç boynuzu ile yine Zeus-Ammon ile olan bağlantı vurgulanırken, fil postlu tasvirden farklı olarak, daha Hellenize bir betimleme söz konusudur.⁶⁶⁷

Bu bağlamda, açıkça görülmektedir ki, tanrılaştırılmış III. Aleksandros portresinin krali Ptolemaios sikkeleri üzerindeki kullanımı kademeli bir planlamanın neticesinde gelişim göstermiştir. Bu doğrultuda, mitolojik ve tarihi referanslarla bezeli politik bir gaye taşımaktadır.

2.3.1.9. II. Arsinoe

Krallığın kurucusu I. Ptolemaios ile I. Berenike nin kızı olan ve MÖ. 270'li yılların başında, kardeşi II. Ptolemaios Philadelphos ile evlenen Arsinoe, krali sikkeleri üzerinde tek başına portresi yer alan ilk kadın hanedan mensubudur. Kraliçenin tasviri, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, MÖ. 270'teki ölümünün⁶⁶⁸ ardından kullanılmaya başlanmış olup, *posthumous* niteliktedir. Uzunca bir süre yerleşik ikonografya halini alan tasvir, III. Ptolemaios Euergetes ve IV. Ptolemaios Philopator dönemlerine ait darplarda da karşımıza çıkar. Kraliçenin tasviri bilinen tüm örneklerde sağa dönüktür. Altın darplar her üç kralın döneminde

⁶⁶³ Lorber 2011, s. 302-304; CPE I, s. 54. Bu özellik üzerinden Horus ile özdeşim hakkında bkz. CPE I, s. 54.

⁶⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Grimm 1978, s. 103; 105-106; Lorber 2011, s. 301-302; Lorber 2018, s. 68-69; CPE I, s. 53. Genel itibarı ile bu ikonografyanın Mısır özelinde ihtiva ettiği anlama dair ayrıntılı analiz için ayrıca bkz. Lorber 2011, s. 300-304; Lorber 2012b.

⁶⁶⁵ Faucher 2013, s. 145; CPE I, s. 54. Ayrıca bkz. Dahmen 2007, s. 13.

⁶⁶⁶ CPE I, s. 55. Özellikle başında taşıdığı uzun diadem Dionysos ile ilişkilendirilmiştir, bkz. Faucher 2013, s. 144.

⁶⁶⁷ Dahmen 2007, s. 13. Ayrıca Dahmen (2007, s. 13) nümismatik açıdan söz konusu olanın fil postlu tasvire alternatif bir seri yaratma ihtiyacından da bahseder. I. Ptolemaios döneminde Makedon ve Mısır unsurlarının kullanımına dair bkz. Mittelman 2020, s. 387-403.

⁶⁶⁸ Kraliçenin ölüm yılına dair MÖ. 270 ve MÖ. 268 olmak üzere iki temel görüş vardır, bu hususta görüşler için bkz. Meulenaere 1976, s. 175; Grzybek 1990, s. 103-112 (MÖ. 268); Cadell 1998; Ruiter 2010 (MÖ. 268); Schäfer 2011, s. 249; 264-267.

görülürken, gümüş ve bronz sikkelerde kullanımı yalnızca II. Ptolemaios Philadephos döneminde dir.

II. Arsinoe'nin krali sikkelerin ön yüzünde yer alan tasviri 3 ana gruba ayrılır. Bunlar tanrıçalaştırılmış, örtülü ve koç boynuzlu başında diademli stephane yer alan, sol omuzu üzerinde -kimi zaman gövdesine yılan dolanmış- bir lotus asası taşıyan baş; tanrıçalaştırılmış, örtülü ve koç boynuzlu, başı diadem bezeli stephaneli ancak asasız baş; ve son olarak, örtülü ve koç boynuzlu başında diademli stephane bulunan yine asasız Arsinoe büstüdür. Kraliçenin tasviri idealize ancak daha önceki örneklerden kesin bir biçimde ayrılan bir yapıya sahiptir: baş uzun, keskin hatlara sahiptir, çenesi ve ağzı küçük, burnu uzundur.⁶⁶⁹ Krali bir yüz ifadesine sahip olan bu portre zaman içerisinde farklılıklara uğrayarak II. Arsinoe'nin orijinal tasvirinden uzaklaşırken söz konusu farklılaşma bilhassa III. Ptolemaios döneminde II. Berenike'nin özelliklerini taşımaya başlaması ile açık hale gelmiştir.⁶⁷⁰ Bu sikkelerin arka yüz tipini büyük çoğunlukla bereket boynuzu meydana getirirken, şimşek demeti üzerinde kartal yer alan nispeten az sayıda seri ve emisyonunda mevcuttur.

II. Arsinoe'nin, özellikle de değerli madenden sikkeler üzerinde yer alan portresinin ihtiva ettiği anlamları dini ve krali olmak üzere iki temel bağlamda ele almak mümkündür. Zira bu tasvir dini açıdan, birden fazla tanrıçaya ait referans taşıırken, betimlemenin kimi unsurları ise krali ikonografyanın öğeleridir. II. Arsinoe'nin başını süsleyen ve diademli tasvir edilen stephane, Hera ve Aphrodite'nin atribüleri olması nedeniyle her şeyden önce kraliçeyi bu iki tanrıça ile özdeşleştirir. Kraliçenin baş örtüsü, stephanesi ve taşıdığı lotus asanın bir arada kullanımı ise Arsinoe ile Hera arasında kurulmak istenen ve kraliçenin kardeşi ile yaşadığı evliliğe kutsal öncül bağlamında açıklanan bir diğer benzeşim olarak ele alınır.⁶⁷¹ Lotus çiçekli asa, öncülüne pek de rastlanmayan bir ikonografik öğe olup, II. Arsinoe'nin kült ikonografyası için tasarlanmış görünmektedir.⁶⁷² Öte yandan, halihazırda kraliçenin özdeşleştiği Aphrodite ile olan bağlantı ise bu tanrıçanın atribülerinden olması nedeniyle yine lotus asa üzerinden okunabilir.⁶⁷³

Mısır kültürü açısından ele alındığında ise lotus asa Isis'in atribülerinden olup bu tanrıça da tıpkı II. Arsinoe gibi kardeşi olan Osiris ile evlenmiştir ve bu bağlamda hanedanlık

⁶⁶⁹ Smith 1988, s. 91.

⁶⁷⁰ Morkholm 2000, s. 120. Ayrıca bkz. Fulinska 2010, s. 83.

⁶⁷¹ Müller 2009, s. 366-367; CPE I, s. 124. II. Ptolemaios'un öz kız kardeşi ile olan evliliği, dönemin saray şairi Theokritos (*Idyll.* XVII. 131-134) tarafından Zeus ile Hera arasındaki hieros gamos ile mukayese edilmiştir. Bu hususta ayrıca bkz. Van Oppen 2007, s. 511-513.

⁶⁷² Fulinska 2012, s. 59. Öte yandan, Van Oppen (2007, s. 81) ikonografyanın Epiros krali Pyrrhus'un MÖ. 3. yüzyılın başlarına tarihlenen gümüş sikkelerinin arka yüzünde tahtta oturur vaziyette tasvir edilen Dione'den model alınmış olabileceğini ileri sürer. Ancak böylesi bir etkileşime dair ayrıntılı bir analiz sunmamıştır. Krali asa, sikkeler ve kıymetli taşlar dışında az kullanılan bir sembol olmuştur, bkz. Smith 1988, s. 34.

⁶⁷³ Fulinska 2010, s. 80; Fulinska 2012, s. 59; CPE I, s. 124.

içerisindeki kardeş evliliği için tıpkı Hera’da olduğu gibi kültürel manada öncül rol teşkil eder.⁶⁷⁴ Öte yandan, lotusun Mısır kültüründe yaradılışın ve yeniden doğumun sembolü olması nedeniyle kraliçenin tanrılaştırılması ile ilgili olarak da ele alınmıştır.⁶⁷⁵ Bahsedildiği üzere kimi emisyonlarda asanın sapına dolanmış bir de yılan görülür. Adeta asayı süsleyen bu simge ile Mısır’ın krali sembollerinden olan *uraeus* asa arasında bir özdeşim kurulmuştur.⁶⁷⁶ Dolayısıyla burada doğrudan Mısır kültürü ile alakalı bir kullanım söz konusudur. Kraliçenin saçı ile yanağının birleştiği noktada görülen ve krali sikkelerde III. Aleksandros’un tanrılaştırılmış portresinde de kullanılan koç boynuzu ise birincil olarak açık bir biçimde Ammon ile ilintili bir referanstır.⁶⁷⁷ Halihazırda kraliçenin Mısır epithetlerinden olan ve Ammon’un kızı manasına gelen epitheti, bu atribünün kullanımını daha açık hale getirmektedir.⁶⁷⁸ Öte yandan, II. Arsinoe’nin kült tasvirlerinde yer alan çift koç boynuzlu tacı da göz önünde bulundurularak getirilen bir diğer izahata göre, koç boynuzunun kullanımı ile söz konusu olan Mısır’ın kutsal hayvanlarından *Ram of Mendes* ile olan bağlantısıdır.⁶⁷⁹

Krali açıdan ise diademli stephane ve asa aynı zamanda krali simgeler olması nedeniyle II. Arsinoe’nin Makedon kökenine bir referans olarak yorumlanmıştır.⁶⁸⁰ Özellikle bir bant formunu alan diadem tacı, Hellenistik dönemde öne çıkan krali bir simgeye dönüşmüştür.⁶⁸¹ Öte yandan, bu atfedilen monarşik kudret ile örtüşen biçimde, kraliçenin hayattayken belirli siyasi bir gücü elinde tuttuğu da bilinmektedir.⁶⁸²

Bahsedildiği üzere söz konusu tasvir, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Byzantion (bronz), Salamis (altın), Kition (altın), Paphos (altın), Sidon (altın), Tyros (altın), Ptolemais Ake (altın), Ioppe

⁶⁷⁴ Anastassiades 2009, s. 203; CPE I, s. 124. II. Ptolemaios-Arsinoe evliliğine dair bkz. Hazzard 2000, s. 85-89; Carney 2013, s. 65-82. Mısır hanedan kültüründe ensest evlilikler hakkında bkz. Middleton 1962, s. 603-606. Öte yandan II. Arsinoe’nin Isis-Selene atribülerini taşıdığı tasviri de bilinmektedir, bkz. Hamiaux 1996.

⁶⁷⁵ Fulinska 2012, s. 59-60; CPE I, s. 124.

⁶⁷⁶ CPE I, s. 125. Lorber (CPE I, s. 125) daha özelde ise bu atribü ile özdeşleşen Uto, Nekhbet, Hathor gibi tanrıçalara referansı dile getirir.

⁶⁷⁷ Thompson 1973, s. 59; Winter 1978, s. 149, n. 4; Smith 1988, s. 40; Hölbl 2001, s. 94. Le Rider-Callataÿ 2006, s. 51; Fulinska 2010, s. 79. Lorber’e (CPE I, s. 125) göre, III. Aleksandros dışında Yeni Krallığın firavunlarından Amenhotep III ve Ramesses II’nin de atribülerinden olan bu simgenin kullanımı ile tesis edilen çağrışım Arsinoe’nin Yakın Doğu ve Afrika üzerindeki Mısır hakimiyeti konusundaki ilgi ve alakasını temsil etmektedir. Anastassiades (2009, s. 264) bu atribü ile kraliçeye III. Aleksandros’un kadın karşılığı payesinin verildiğini ileri sürer.

⁶⁷⁸ Smith 1988, s. 40; CPE I, s. 125.

⁶⁷⁹ Van Oppen 2007, s. 81-82; CPE I, s. 125-126. Özellikle Lorber burada Arsinoe’nin yaşarken sahip olduğu ünvanlardan Beloved of the Ram ünvanı ile cenaze ritüellerinin Ram rahipleri tarafından gerçekleştirilmiş olması hususlarını ön plana çıkartır, konu üzerine referanslar için bkz. CPE I, s. 126, dn. 592-593. Bu özdeşimi reddeden karşı görüş için bkz. Müller 2009, s. 371.

⁶⁸⁰ Plantzos 1991/1992, s. 126-127; Müller 2009, s. 367-368; Fulinska 2010, s. 79; Fulinska 2012, s. 254-255; CPE I, s. 124.

⁶⁸¹ Fulinska 2010, s. 79.

⁶⁸² Bu hususta bkz. Burstein 1982; Donnelly-Carney 2013, s. 89-95.

(altın), Gaza (altın), Belirsiz Eyalet (altın) ve Belirsiz Darphane 25 (bronz) II. Arsinoe'nin portresinin bu dönemde ön yüz tipi olarak kullanıldığı darphanelerdir.

Aleksandreia'da darp edilen altın sikkelerde, tanrıçalaştırılmış Arsinoe'nin başı örtülü ve koç boynuzludur, diademli stephane taşır, sol omuzu üzerinde, gövdesine yılan sarılmış bir lotus asası taşır vaziyettedir.⁶⁸³ Bu sikkelerin arka yüz tipini çift bereket boynuzu meydana getirir. Gümüş sikkelerde de kraliçenin tasviri aynıdır, tek fark kimi örneklerde lotus asasının gövdesine sarılmış yılan tasviri olmamasıdır. Ön yüzünde bu ikonografyayı taşıyan gümüş Aleksandreia darpları dekadrahmi ve stater (tetradrahmi) olmak üzere iki farklı birimde darp edilmiştir.⁶⁸⁴ Bu sikkelerin arka yüzünde dekadrahmillerde çift bereket boynuzu, staterlerde ise kartal kullanılmıştır.

II. Arsinoe tipli Byzantion darpları ise bronzdandır. Söz konusu sikkeler üzerindeki kraliçe başı örtülü ve stephanelidir.⁶⁸⁵ Bu sikkelerin arka yüzünde kartal tasviri yer alır.

Kraliçenin tasviri, dönemin Kıbrıs darphanelerinde de kullanılmıştır. Burada, yalnızca altın sikkelerde ön yüz tipi olarak karşımıza çıkar. Salamis, Kition ve Paphos darphanelerinde basılan sikkelerde kraliçenin başı ortak bir ikonografya ile örtülü ve koç boynuzludur, başında diademli stephane vardır, sol omuzu üzerinde, gövdesine yılan sarılmış lotus asası taşır. Her üç darphanenin sikkeleri de mnaieion birimindedir.⁶⁸⁶ Tüm bu darpların arka yüz tipini çift bereket boynuzu meydana getirir.

Suriye-Fenike coğrafyasında ise Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza'da söz konusu ikonografyaya sahip mnaieion birimindeki altın sikkelerden darp edilmiştir. Bu sikkelerde ortak bir biçimde, tanrıçalaştırılmış kraliçenin örtülü ve boynuzlu başında diademli stephane vardır, sol omuzunda gövdesine yılan sarılı lotus asası taşır.⁶⁸⁷ Tıpkı Kıbrıs darplarında olduğu gibi bu sikkelerin de arka yüzünde çift bereket boynuzu tasvir edilmiştir.

⁶⁸³ Mnaieion biriminde darp edilen ve 14 farklı emisyonu ayrılan sikkeler MÖ. 260'ların sonu ile MÖ. 246 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 369; 371; 380; 383; 385; 387-395. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 408; 419; 434; 443; 454; 459-460; 471; 475-476; 486; 489.

⁶⁸⁴ Dekadrahmiller toplamda 49 farklı emisyonudur ve yak. MÖ. 270/268'den MÖ. 246'ya değin darbı devam etmiştir, bkz. CPE, n. 320-368. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 409; 420; 428; 432; 434; 444; 455; 461; 477; 487-488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961. Staterler ise 7 farklı emisyonu ayrılır ve MÖ. 260'ların sonu ile MÖ. 255/254 arasına tarihlidir, bkz. CPE, n. 372; 375-376; 378; 381; 384; 386. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 421; 429; 432; 435; 445; 456.

⁶⁸⁵ Dikhalkon birimindeki sikkeler 2 farklı emisyonudur, yak. MÖ. 254 civarına tarihlenir, bkz. CPE, n. B299-B300. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, n. 5-61.

⁶⁸⁶ Bu sikkeler, yak. MÖ. 261/260-MÖ. 253/252 ve yak. MÖ. 253/252-MÖ. 246 ya da sonrası (MÖ. 241) şeklinde iki farklı kronolojiye oturtulmuştur. Salamis darpları 5, Kition ve Paphos darpları 4 farklı emisyonunda darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 483-495. Lorber MÖ. 241'e yani III. Ptolemaios Euergetes'in iktidarı dönemine kadar devam etmiş olabileceğini ifade eder. Bkz. CPE I, s. 350. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63-64, n. 1-11; 13.

⁶⁸⁷ Sidon darpları, her biri farklı bir yıla atfedilen toplam 8 farklı emisyonudur ve ilk emisyon MÖ. 256/255, son emisyon ise MÖ. 247/246'ya tarihlidir, bkz. CPE, n. 519; 526; 532; 535; 538; 541; 544; 547. Bu darplar üzerine ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 51-52, n. 19-25. Tyros'da da tıpkı Sidon'da olduğu gibi her biri farklı bir yıla atfedilen sikkeler toplamda 9 farklı emisyonu ayrılır. İlk emisyon MÖ. 259/258'e tarihlenirken son emisyonun darp tarihi

Mısır kökenli olmadığı anlaşılan ancak henüz hangi darphanede basıldıkları kesin olarak anlaşılamadığından Belirsiz Eyalet başlığı altında ele alınan II. Arsinoe tipli sikkeler altın ve gümüşten dir. Altın sikkelerde baş örtülü, koç boynuzlu ve diademle süslenmiş stephane takmaktadır, sol omuzu üzerinde lotus asası yer alır.⁶⁸⁸ Darp yeri belirsiz olan gümüş sikkede ise II. Arsinoe'nin büstü diademli ve örtülüdür ancak stephane ya da koç boynuzu taşımaz.⁶⁸⁹ Altınlarda arka yüzde çift bereket boynuzu, gümüşlerde ise şimşek demeti üzerinde kartal betimlenmiştir.

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde II. Arsinoe tipli sikke basan bir diğer darphane şimdilik Belirsiz Darphane 25 başlığı altında ele alınmaktadır. Bronzdan darp edilen mevzubahis sikkelerde II. Arsinoe başı örtülü ve stephanelidir.⁶⁹⁰ Bu bronzların arka yüzünde kartal tasviri yer alır.

III. Ptolemaios Euergetes dönemine gelindiğinde, bir önceki dönemden farklı olarak II. Arsinoe tasviri yalnızca altın sikkelerde karşımıza çıkar. Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe'nin yanı sıra Belirsiz Eyaletler, Belirsiz Darphane 32? ve Belirsiz Darphane 33 olarak sınıflandırılanlar sikkelerin ön yüzünde kraliçenin betimini kullanan darphanelerdir. Söz konusu altın sikkelerin arka yüz ikonografyasını çift bereket boynuzu meydana getirir.

Aleksandreia'da, bir önceki kral döneminde 14 farklı emisyonu ayrılırken, artık tek bir emisyonla karşımıza çıkar.⁶⁹¹ Kraliçenin tanrıçalaştırılmış başı örtülü ve koç boynuzludur, diademli stephanelidir ve sol omuzu üzerinde gövdesine yılan sarılmış lotus asası taşır.⁶⁹²

Suriye-Fenike coğrafyasında Sidon, Tyros ve Ptolemais Ake darphanelerinde ortak bir biçimde, mnaieion birimindeki altınlarda kullanılmıştır. Tasvir de ortak bir biçimde başı örtülü ve koç boynuzludur, diademli stephane giyer, sol omuzunun üzerinde -Tyros ve Ioppe'de birer emisyon hariç-lotus asası taşır.⁶⁹³

MÖ. 247/246'dır, bkz. CPE, n. 568; 576; 594; 603; 610-611; 627; 632; 635. Darplar üzerine ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 51; n. 1-3; 5; 7-10. Ptolemais Ake'de darp edilen tek emisyonlu sikke MÖ. 251/250'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 652 (Svoronos, n. 779). Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 52, n. 32. Ioppe'de 2 farklı emisyonu ayrılan darplar MÖ. 261/260 ve MÖ. 253/252'ye tarihlidir, bkz. CPE, n. 658; 667. Sikkeler için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 53, n. 37. Gaza darbı sikkeler tek emisyonludur, MÖ. 257/256'ya tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 683 (Svoronos, n. 823). Sikke için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 53, n. 42.

⁶⁸⁸ Mnaieion birimindeki bu sikke MÖ. 261/260 ya da sonrası şeklinde tarihlenir, bkz. CPE, n. 409. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 523a.

⁶⁸⁹ Trihemiole biriminde olduğu düşünülen, ort. 0,76-0,87 gr. ağırlığa sahip sikkenin MÖ. 260'lar ya da sonrasında darp edildiği düşünülmektedir, bkz. CPE, n. 410. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 985.

⁶⁹⁰ Yak. MÖ. 265 sonrasına tarihlenen, hemiole ve dihalikon birimindeki bu sikkeler 7 farklı emisyonla darp edilmiştir, bkz. CPE, n. B307-B313. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 346; 351-352; 383; 386.

⁶⁹¹ Bunun temel nedeni, Aleksandreia'da Arsinoe sikkelerinin yerini alacak olan II. Berenike tiplilerin piyasaya sürülmesidir.

⁶⁹² Bu sikke çift mnaieion birimindedir ve MÖ. 245'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 733. Bu sikke için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 64.

⁶⁹³ Sidon sikkeleri toplam 4 farklı emisyonla darp edilmiştir ve sırasıyla MÖ. 244/243, MÖ. 243/242, MÖ. 242/241 ve MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 818; 820; 822; 824. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1028; 1030; 1032. Tyros'da aslı dört emisyon sırasıyla MÖ. 246, MÖ. 246/245, MÖ. 245/244 ve MÖ. 244/243'e tarihlenirler, bkz.

Söz konusu darphaneler dışında 3 adet darphane daha ön yüzünde II. Arsinoe büstü tasvir edilen altın sikkelerden darp etmiştir. Bu darphaneler için şimdilik kesin bir atıf yapılamamaktadır. Tümünde arka yüz tipini çift bereket boynuzu meydana getirir. Mısır dışında bir darphanede basılmış olduğu düşünülen ancak kesin bir atıf yapılamadığından Belirsiz Eyaletler başlığı altında ele alınan mnaieion birimindeki sikkenin ön yüzünde yer alan II. Arsinoe büstü örtülü ve koç boynuzludur, diademli bir stephane takar ve sol omuzunun üzerinde lotus asası taşır.⁶⁹⁴ Soru işareti ile Belirsiz Darphane 32'ye atfedilen tek emisyonadaki altın sikkede kraliçenin başı yine örtülü ve koç boynuzludur ancak diademsiz bir stephane ile tasvir edilen II. Arsinoe herhangi bir asa da taşımaz. Bu ikonografyanın en küçük birimdeki örneğini temsil eden sikke 1/16 mnaieion birimindedir.⁶⁹⁵ Son olarak, Belirsiz Darphane 33 başlığı altında tasnif edilen altın sikkede de tıpkı bir önceki gibi kraliçenin tasviri herhangi bir asa taşımazken örtülü ve koç boynuzludur, diademli stephane giymiştir.⁶⁹⁶

Ön yüzde II. Arsinoe'nin portresi son olarak IV. Ptolemaios Philopator döneminde Aleksandreia'da darp edilen mnaieion birimindeki bir altın sikkede karşımıza çıkar. Söz konusu sikkelerdeki tasvir yine örtülü, koç boynuzlu, diademli stephanelidir ve sol omuzunun üzerinde lotus asası betimlenmiştir. Ancak, önceki serilerden farklı olarak buradaki tasvir gençleştirilmiş ve idealize edilmiş bir Arsinoe'dir.⁶⁹⁷

Kraliçe II. Arsinoe öldükten sonra tanrılaştırılmış ve bir kült halini almıştır.⁶⁹⁸ Krali sikkelerde portresinin kullanımı da temelde bu bağlamda artık bir ilah payesine sahip kraliçeyi onurlandırmak ve kurulan kültü desteklemek maksatlardır. Özellikle, ilgili bölümde detaylandırılacağı üzere, II. Arsinoe'nin kültü için seçilen ve kullanılan çift bereket boynuzunun arka yüz tipi olarak kullanımı da düşünüldüğünde bu gaye daha net görülmektedir. Yukarıda ayrıntılarıyla ele alındığı üzere bunu yaparken de tanrıçaya ait tasvirde hem Hellen hem de Mısır diniyle ilintili atribüler kullanılmıştır. Öte yandan, sikkelerin ön yüzünde,

CPE, n. 828; 831; 837; 841. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1011-1012; 1018. Asasız tek emisyon ise MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 850. Bu emisyon için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 66-67. Ptolemais Ake'de darp edilen 4 farklı emisyonadan ilk 2 emisyon sırasıyla MÖ. 243/242 ve MÖ. 242/241'e tarihlidir, bkz. CPE, n. 860; 862 (Troxell 1983, s. 52, n. 36). Diğer 2 emisyonun darp tarihi ise MÖ. 225/224'tür, bkz. CPE, n. 864 (Svoronos, n. 785)-865 (Troxell 1983, s. 67, n. 3). Ioppe darbu asalı sikkeler 4 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Sikkelerin tarihi sırasıyla MÖ. 246, MÖ. 245/244, MÖ. 244/243 ve MÖ. 242/241'dir, bkz. CPE, n. 867; 870; 875; 879. Bu darplar için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 53, n. 38; 40-41. Asasız ikinci seri tek emisyonunda darp edilmiştir ve MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 881. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 794.

⁶⁹⁴ CPE, n. 804; Svoronos, n. 893.

⁶⁹⁵ CPE, n. 808; Svoronos, n. 935. Bu, ilk dört hükümdar döneminde darp edilmiş en küçük birimdeki altın sikkedir.

⁶⁹⁶ Mnaieion birimindeki bu sikke 2 emisyonadadır, bkz. CPE, n. 810-811; Svoronos, n. 1061-1062.

⁶⁹⁷ Söz konusu sikkenin darp tarihi yak. MÖ. 219-217 arasındadır, bkz. CPE, n. 891. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1120.

⁶⁹⁸ II. Arsinoe'nin tanrılaştırılması, tesis edilen kültü ve kültün etki alanı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Quaegebeur 1971a; 1971b; Collombert 2008; Nilsson 2012, s. 2-7; Pfeiffer 2021, s. 96-98.

hanedanlığın kurucusu I. Ptolemaios'un yerini aldığını da unutmamak gerekir. Buradan, II. Arsinoe'ye çok büyük bir itibar ve saygınlık atfedildiği anlaşılmaktadır.⁶⁹⁹

2.3.1.10. I. Berenike

I. Ptolemaios Soter'in karısı, muktedir kral II. Ptolemaios Philadelphos'un annesi olan Mısır kraliçesi I. Berenike'nin tasviri, krali sikkelerde II. Ptolemaios Philadelphos döneminde darp edilen gümüş ve bronzlarda kullanılmıştır.⁷⁰⁰ Bu sikkelerde kraliçenin tasviri drapeli büst formundandır. Sağa dönük başı diademlidir.

I. Berenike'nin portresi ön yüz tipi olarak yalnızca Euesperides (Berenike) darphanesinin bastığı sikkelerde kullanılmıştır.⁷⁰¹ Bu sikkelerin arka yüz tipini elma dallarıyla bezeli çelenk içerisinde sopa (lobut) meydana getirir. Öte yandan, bronz sikkeler tek emisyonunda, obol birimindedir.⁷⁰² Burada ise arka yüz tipi gemi dümeni (ya da sapan?)'dir. Her iki madenden sikkenin de arka yüz lejandı ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ'tir.

Bu ikonografya Euesperides'ten başka bir krali darphanede sikke tipi olarak kullanılmamıştır. Bu noktada, ön yüz tipi olarak seçilmesi hususunda öne çıkan düşünce, Euesperides topraklarını ve meskûn halkını da içine alan ve kraliçenin adını taşıyan, böylece onurlandıran Berenike kentinin kuruluşudur.⁷⁰³

2.3.1.11. II. Berenike

I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemlerinde Kyrenaika'nın idaresinde bulunan Magas'ın kızı, III. Ptolemaios Euergetes'in karısı II. Berenike, krali sikkeler üzerinde tasviri yer alan bir diğer Mısır kraliçesidir.⁷⁰⁴ II. Berenike'nin büstü altın, gümüş ve bronz sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanılmıştır. Bilhassa III. Ptolemaios döneminde Aleksandreia'da darp edilen değerli madenden sikkelerde temel ön yüz tipidir. Bu sikkelerde kraliçenin portresi büst formunda ve sağa dönüktür. Sikkeler üzerindeki tasvir, bir önceki dönemin baskın ön yüz ikonografyası olan II. Arsinoe'ninki ile oldukça benzerdir. Ancak, yüzü nispeten daha dolgun

⁶⁹⁹ Le Rider ve Callataÿ (2006, s. 52) burada söz konusu olanın yalnızca II. Ptolemaios'un kişisel duygularından öte, kraliçeye yaşarken duyulan genel bir beğeni ve takdir hissinin var olması gerektiğini ifade ederler.

⁷⁰⁰ Söz konusu tasvirin I. Berenike'ye ait olduğu hususunda genel bir ortak kanı bulunmakla beraber kimi araştırmacılar bunun II. Berenike olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir, bu hususta tartışmalar için bkz. CPE I, s. 391.

⁷⁰¹ Didrahmi birimindeki gümüş sikkeler 7 farklı emisyonu ayrılmaktadır, bkz. CPE, n. 728-731. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 316-320.

⁷⁰² CPE, n. B353; Svoronos, n. 321.

⁷⁰³ CPE I, s. 391. Her ne kadar Berenike kentinin kuruluşu III. Ptolemaios dönemine, yak. MÖ. 240'lara tarihlense de özellikle nümismatik buluntular bu tarihin yaklaşık 10 yıl öncesine işaret eder, bu hususta bkz. Buttrey 1997, s. 38-41; CPE I, s. 391.

⁷⁰⁴ Söz konusu ön yüz portresinin kimi araştırmacılar tarafından Berenike Syra olarak bilinen, II. Ptolemaios'un kızı, III. Ptolemaios'un, tahta geçtiğinde henüz hayatını kaybeden, kız kardeşi Berenike olduğu ileri sürülmüş ve *posthumous* portre olarak düşünülmüştür. Bu hususta görüşler için bkz. Koch 1923, s. 100-101; Giesecke 1930, s. 46-49; Jähne 1974, s. 508; Hazzard 1995a, s. 5-6; 20.

olan Berenike'nin yüz hatları da daha oturaklıdır, alın, klasik yapıdaki burunla doğrudan birleşir.⁷⁰⁵

II. Berenike'nin portresi tasvir itibari ile 5 farklı tipe ayrılır. Bunlar diademli ve örtülü büst; diademli ve örtülü, kolyeli büst; örtülü ve stephaneli büst; diademli ve örtülü, koç boynuzlu büst ve son olarak diademli ve drapeli büsttür. Altın ve gümüş sikkelerde arka yüzünde bereket boynuzu yer alır. Bronzlarda ise bereket boynuzunun yanı sıra şimşek demeti üzerinde kartal tipi de kullanılmıştır. Kraliçenin başı altın ve gümüşlerde örtülü ve diademli, bronzlarda ise yalnızca diademlidir. Diadem monarşik bir atıf taşıırken, örtü ise Hellen kültüründe ihtiva ettiği tevazu, iffet ve erdem gibi anlamların yanı sıra evlilik olgusu ile de ilişkilendirilmektedir.⁷⁰⁶ Öte yandan, bu aksesuara ilaveten, arka yüzde yer alan bereket boynuzu ile bir arada düşünüldüğünde kraliçenin Demeter ile olan özdeşimine referans da açıktır.⁷⁰⁷ Bu bağlamda, bronz sikkelerde örtüsüz bir tasvirin kullanımı farklı bir yorumlamaya neden olmuştur. Öne çıkan görüşe göre, kızı Persephone'ye ağıtlar yakan Demeter'in acısı ile özdeşleşen baş örtüsünün kullanılmayışı, ölüm ile ilgili çağrışımları ortadan kaldırmak maksatlı ve bilinçlidir.⁷⁰⁸

Aleksandreia darplarında, özellikle altın ve gümüşler üzerinde yer alan tasvirden gözlemlendiği üzere kraliçe iri gözlü ve biraz tombul tasvir edilmiştir. Mısır sanat üslubuna yakın bir görüntü sunan bu betimleme belki de bu bağlamda ilahi bir imge olarak görülebilir.⁷⁰⁹ Eyaletlerde ise tasvir açık bir biçimde farklılaşmaktadır. Özellikle Ephesos darplarında bu durum göze çarpar. Burada karşımıza çıkan kraliçe oldukça zayıf ve narin, yüz hatları nizamidir. Bu hususta iki farklı görüş ön plana çıkarken bunlardan birincisi henüz Ephesos'a resmi ikonografya ulaşmadığı için böylesi idealize ve Aleksandreia darplarından farklı bir tasvirin ortaya çıkmış olabileceği şeklindedir.⁷¹⁰ Bir diğer fikir ise bunun bilinçli bir tercih olabileceğini ileri sürer. Buna göre belki de söz konusu olan Mısır hanedanlığı mensuplarının sahip olduğu idealize görsel güzelliklerinin vurgusudur.⁷¹¹

Bu tasvir III. Ptolemaios Euergetes döneminde kullanılmaya başlanmış ve ardılı IV. Ptolemaios Philopator döneminde de devam etmiştir. III. Ptolemaios döneminde her üç

⁷⁰⁵ Smith 1988, s. 91.

⁷⁰⁶ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Cairns 2002.

⁷⁰⁷ CPE I, s. 177. Mevzubahis özdeşim için bkz. Pantos 1987.

⁷⁰⁸ Cavagna 2006, s. 277-278; 283-284. Ancak Lorber (CPE I, s. 180) bu düşünceye temkinli yaklaşmakla beraber oinochoai üzerinde kraliçenin sık sık örtüsüz tasvirlerinin yer aldığını da dile getirir, söz konusu tasvirler için bkz. Thompson 1973, s. 84-87.

⁷⁰⁹ CPE I, s. 177. Öte yandan idealize form üzerinden tasviri ele alan Smith (1988, s. 90-91), her iki kraliçenin de kendine has yüz özelliklerinin ön plana çıkartıldığını ifade etmekle beraber Arsinoe'nin Artemis, Berenike'nin ise Aphrodite'e benzer niteliklere sahip olduğunu ifade eder.

⁷¹⁰ Troxell 1983, s. 65.

⁷¹¹ CPE I, s. 178. Pfrommer'e (2002) göre burada betimlenen diğerlerinden farklı olarak Berenike Syra'dır ve bu da kralın Seleukoslara karşı giriştiği mücadeleyi meşru kılmaya yönelik bir hamledir.

metalden sikkede de kullanılırken, IV. Ptolemaios döneminde yalnızca altın ve gümüş sikkelerde karşımıza çıkar.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde Aleksandreia (altın ve gümüş), Ephesos (altın), Herakleia (Syria) ya da Seleukeia Pieria'da (bronz), Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler) (bronz) ve Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) (altın) darphaneleri ön yüzünde II. Berenike tasvirli sikkelerden darp etmişlerdir.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde Aleksandreia'da darp edilen, MÖ. 245'e tarihlenen altın sikkelerde diademli ve örtülü başlı kraliçe büstü boynunda kolye ile tasvir edilmiştir.⁷¹²

Küçük Asya'da ise Ephesos'ta, yalnızca altın sikkelerde kullanılmıştır. Bu sikkeler üzerindeki betimlemede II. Berenike başı örtülü ve diademlidir, ayrıca kolye taşır. Dönemin diğer darplarından farklı olarak burada söz konusu olan oldukça idealize ve genç bir kraliçe tasviridir.⁷¹³

II. Berenike tasviri Suriye'de basılan sikkelerde de karşımıza çıkar. Herakleia ya da Seleukeia Pieria darphanelerinden birine ait olması gerektiği düşünülen portreli bu sikkeler bronzdandır. Kraliçenin tasviri ön yüzde diğerlerinden farklı olarak örtülü değil, diademli ve drapelidir.⁷¹⁴ Arka yüzlerinde ise bereket boynuzu ya da kartal yer alır.⁷¹⁵

Kraliçe tasvirli, nerede basıldığı bilinmeyen sikkelere gelecek olursak, III. Ptolemaios Euergetes döneminde basılan bir örnek Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) başlığı altında ele alınandır. 2 emisyonadaki altın sikkelerin ön yüzünde yer alan II. Berenike büstü örtülüdür, başında diademli stephane tasvir edilmiştir. Kimi örneklerde ise Arsinoe Philadelphos'un lotus asası ile birlikte tasvir edilir.⁷¹⁶ Belirsiz Darphane 33'e atfedilen örnekler de altındandır. Tek

⁷¹² Bu sikkeler pentadrahmi, 2 ½ drahmi, drahmi, hemidrahmi ve çeyrek drahmi biriminde, tek seride toplam 4 farklı emisyonu ayrılır, yak. MÖ. 245 civarına tarihlenir, bkz. CPE, n. 735-741; 744-745; 747. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 978-982; 986-987. 4 farklı emisyonu bulunan gümüş sikkelerde ise 2 emisyonunda Berenike büstü diademli ve örtülüdür ancak kolye taşımaz, CPE, n. 734; 746; Svoronos, n. 988; 991. Bunlar 15 drahmi ve 2.5 drahmi biriminde sikkelerdir. Pentadrahmi ve 2.5 drahmi birimindeki diğer 2 emisyonu ait sikkelerde ise diademli ve örtülü kraliçe büstü kolyelidir, bkz. CPE, n. 742-743; 748; Svoronos, n. 989-990; 963.

⁷¹³ 2 emisyonunda darp edilen sikkeler mnaieion birimindedir, yak. MÖ. 245'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 777-778. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 899-900.

⁷¹⁴ Söz konusu ikonografya I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemlerinde Kyrenaika'da darp edilenler gümüş (CPE I, n. 728-731; Svoronos, n. 316-320) ve bronz (CPE II, n. B353; Svoronos, n. B351) sikkeler üzerinde yer alan düşük topuzlu ve örtüsüz baş I. Berenike ile benzerlikler taşımaktadır ve bu sebeple kimi araştırmacılar söz konusu olanın I. Berenike portresi olduğunu ileri sürmüşlerdir, bkz. Hazzard 1995a, s. 2-3.

⁷¹⁵ Trihemiobol, tritartemorion, dikhalkon(?) ve khalkous birimlerinde, arka yüzünde bereket boynuzu ya da kartal yer alan iki farklı seride, toplam 9 emisyonunda darp edilmişlerdir, bkz. CPE, n. B453-B463. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1048-1050; 1052-1057.

⁷¹⁶ Bu sikkeler 16 mnaieion (tetarte) birimindedir, bkz. CPE, n. 806-807. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 983-984.

emisyonunda basılan, sikkelerin ön yüzünde yer alan kraliçe tasviri, diğer darphanelerde basılanlardan farklı olarak, diademli ve örtülü olmasına ek olarak bir de koç boynuzu taşır.⁷¹⁷

IV. Ptolemaios Philopator döneminde II. Berenike'nin ön yüz tipi olarak kullanımı bir önceki döneme göre oldukça azalmasına rağmen devam etmiştir. Aleksandreia (altın ve gümüş) ve Belirsiz Darphane 37'de (Olasılıkla Syria ya da Phoenikia) (altın) kraliçe tasvirli sikkeler basılmıştır. Söz konusu sikkelerin arka yüz tipi ise bereket boynuzudur.

Aleksandreia'da basılan, hem altın hem de gümüş sikkelerde kraliçenin büstü diademli ve örtülüdür, boynunda kolye taşımaktadır.⁷¹⁸

Suriye ya da Fenike kökenli olduğu düşünülen, Belirsiz Darphane 37 başlığı altında incelenen altın sikkelerde kullanılan tasvir ise tıpkı Aleksandreia darplarında olduğu gibi diademli ve örtülüdür.⁷¹⁹

Bu ikonografyanın kullanım gayesine gelecek olursak, her şeyden önce, II. Ptolemaios döneminde darbına başlanan, ön yüzünde II. Arsinoe portresi, arka yüzünde bereket boynuzu yer alan seriler ile mevzubahis seriler arasındaki ikonografik bağlantı oldukça aşıkardır.⁷²⁰ Bu bağlamda en temelde, krali sikkelerde gördüğümüz hanedan devamlılığına vurgu yapan daha önceki unsurlar da göz önünde bulundurulduğunda, bir kez daha süreklilik, istikrar ve entegrasyon vurgusu akla gelmektedir.

Öte yandan, daha özelde, II. Berenike'nin krali sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanımının sebepleri hususunda seri, emisyon bazlı ve arka yüz tipi ve sembolleri ışığında bir inceleme makul olacaktır. Bu bağlamda, ön yüzünde II. Berenike'nin portresi yer alan bu sikkelerde arka yüzde Zeus'un oğulları, denizcileri ve burada işaret ettiği şekilde muharebelerde askerleri koruyan Dioskurların atribüleri olan defne çelenkli piloi veya çift yıldız kullanılmış, bu imgeler kraliçenin sembolü olan bereket boynuzuna eşlik etmiştir. Söz konusu sikkelerin darp edildiği dönemde devam eden Üçüncü Suriye Savaşı da göz önünde bulundurulduğunda, bu ikonografya açık bir biçimde kraliçenin bir eş-koruyucu/kurtarıcı rolüne işaret etmektedir.⁷²¹ Bu anlamda ön yüzde yer alan kraliçe ile tüm bu referansların bir bütünlük arz ettiği anlaşılmaktadır. IV. Ptolemaios dönemi darpları söz konusu olduğunda ise portre *posthumous* bir nitelik kazanır. Hükümdarlığının yaklaşık ilk on yılında, selef kral

⁷¹⁷ Sikkeler mnaieion birimindedir, bkz. CPE, n. 809. Ayrıca bkz. Troxell 1983, lev. 10 (f).

⁷¹⁸ Mnaieion birimindeki altın sikkeler 2 farklı emisyonudur, tek emisyon gümüşler ise dekadrahmi ve stater (tetradrahmi) biriminde basılmıştır, sikkeler yak. MÖ. 211/210 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 895-898. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1113-1116.

⁷¹⁹ Sikkeler mnaieion birimindedir ve yak. MÖ. 217'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 906.

⁷²⁰ II. Berenike'nin kült imajında II. Arsinoe'nin etkisi üzerine bkz. Müller 2009, s. 134-138; 262-266; 280-300; 385-386.

⁷²¹ CPE I, s. 395-396. III. Ptolemaios dönemi Ephesos (n. 777-778; Svoronos, n. 899-900), Belirsiz Darphane 32 (n. 806-808; Svoronos, n. 935; 983-984); Belirsiz Darphane 33 (n. 809) darplarında ise bu semboller kullanılmamıştır.

döneminde yaygın olarak kullanılan bu ikonografya tercih edilmemiş, kullanımı sona ermiştir. Yak. 211/210'da kraliçenin artık hayatta olmadığı dönemde, darbına tekrar başlanan bu *posthumous* portreli sikkeler, bir önceki döneme ait olanlarda arka yüzde yer alan Dioskur sembollerinin de olmayışıyla da desteklenen, evvelki niteliklerinden sıyrılmış, daha ziyade kült ile alakalı, tanrılaştırılmış bir nitelik taşır.⁷²²

İkonografyaya yönelik alternatif bir okuma ise farklı bir özdeşim etrafında şekillenir. Bahsedildiği üzere, bu portrenin aslında III. Ptolemaios'un müteveffa kız kardeşi, Seleukos kralı II. Antiokhos ile evli olan Berenike'ye ait olduğu bir diğer görüştür. Buna göre, Üçüncü Suriye Savaşı'nın başlama sebebi olan hanedanlıklar arası problemler ve varılan nokta⁷²³ neticesinde mevzubahis portre hem Berenike'nin hatırasına hem de Üçüncü Suriye Savaşı'nda kazanılan toprakların meşruiyetine referanslar taşır.⁷²⁴

2.3.1.12. I. Ptolemaios

Mısır'ın yeni hâkimi Ptolemaioslar tarafından portre sanatına büyük önem atfedilmiştir. Heykelleştirilmiş portreler merkezde ve egemen olunan diğer bölgelerde yaygın bir biçimde sergilenmiş, bu vesileyle Mısır'da daha ziyade geleneksel yönetici nitelikleri ön plana çıkartılırken, idare altındaki Hellen topraklarında geleneksel Hellenistik kral tasviri söz konusudur.⁷²⁵ Bu bağlamda, I. Ptolemaios Soter'in portresini sikkeler üzerinde ilk kullanan halef/Hellenistik kral olması da şaşırtıcı değildir.⁷²⁶

Krallığın kurucusunun portresi ön yüz tipi olarak krali sikkelerde altın, gümüş ve bronz olmak üzere her üç madenden sikkede de karşımıza çıkmaktadır. Kendi dönemi ile II. Ptolemaios Philadelphos dönemi darplarında altın, gümüş ve bronz, III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde ise yalnızca gümüş ve bronz darplarda görülür. Tasvir, bilinen tüm örneklerde sağa dönüktür. Kralın portresi altın ve gümüş sikkelerde diademli ve aegislidir. Bronz darplarda ise diademli ve aegisli ya da yalnızca diademli bir tasvir söz konusudur. I. Ptolemaios'un söz konusu tasvirinde gerçek ve idealize unsurlar iç içedir. Orta yaşlı bu figürün uzun çenesi, seyrek saçları yaşına uygun, gerçekçi bir betim sunarken, kalın boyun ve Herakles'i andıran kaşları ile idealize bir form alır ve tüm bu unsurlarıyla portre oldukça bireyselleştirilmiş bir yapıdadır.⁷²⁷

⁷²² CPE I, s. 434.

⁷²³ Bu savaşın altında yatan sebep, II. Antiokhos'un ölümünün ardından yaşanan halef kral krizi olup taraflardan biri de yeni doğan oğlunu tahta çıkarmak isteyen Berenike idi. Bu gayesini gerçekleştirmekte zorlanınca kardeşi III. Ptolemaios'u Antiokheia'ya çağırarak Berenike ve yeni doğan çocuğu öldürülür, bu da III. Ptolemaios'un savaş ilanına neden olur, ayrıntılı bilgi için bkz. Huss 2001, s. 338-354.

⁷²⁴ Koch 1923, s. 100-101; Giesecke 1930, s. 46-49; Jähne 1974, s. 508; Hazzard 1995a, s. 5-6; 20.

⁷²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Queyrel 2015.

⁷²⁶ Hellenistik dönem krali sikkeler üzerinde portre kullanımının gelişimine dair bkz. Morkholm 2000, s. 29-30.

⁷²⁷ Smith 1988, s. 90. Yine de Smith'in (1988, s. 90) de belirttiği üzere bu portrenin idealize yönü daha ağır basmaktadır. Söz konusu gerçekçi unsurlara karşın, Ptolemaios'un yak. MÖ. 299'da portreli sikkeleri piyasaya sürüldüğünde yak. 70 yaşında olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir.

MÖ. 4. yüzyıla ait, gerçekçi niteliklere sahip söz konusu portre zaman ilerledikçe yerini daha genç ve idealize bir tasvire bırakmıştır.⁷²⁸

Sanatsal vasfı yüksek değerli madenden sikkeler üzerinde daha net bir biçimde görüldüğü üzere, Hellenistik dönemde krali niteliğin özel sembolü halini alan, kralın başındaki diadem⁷²⁹ saç hizasından aşağıda, saçın üzerinde yer alır ve bu yönüyle, hükümdarlığı döneminde açık bir biçimde bağlılığını gösterdiği, Dionysos'un mitrasını çağrıştırır.⁷³⁰ Bir diğer unsur aegis ise I. Ptolemaios'un boynunda karşımıza çıkar. Zeus ile özdeşleşmiş bu atribü, açık bir biçimde Makedon kralından aktarılmıştır ve metaforik olarak tanrı kraldan Mısır'daki halefine aktarılan meşru verasetin bir simgesidir.⁷³¹ Diademi ile Dionysos, aegisi ile Zeus ve III. Aleksandros'un atribülerini kuşanan kral bu vesileyle koruyucu ve kurtarıcı nitelikler de edinmiş oluyordu.⁷³²

I. Ptolemaios Soter'in portresi kendi hükümdarlık döneminde 12 farklı darphanede ön yüz tipi olarak kullanılmıştır. Bu darphaneler Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Salamis (bronz), Sidon (altın, gümüş), Tyros (altın, gümüş), Kyrene (altın), Euesperides (altın), Belirsiz Darphane 7 (Gümüş), Belirsiz Darphane 8 (Gümüş), Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş) ve Belirsiz Darphane 12 ve (Coele Syria) (gümüş) dır.

I. Ptolemaios Soter döneminde Aleksandreia'da darp edilen, kralın kendi portresini taşıyan altın sikkeler, arka yüz ikonografyasının ayırdığı 3 farklı seride darp edilmiştir. İlkinin arka yüzünde, filli quadriga içerisinde III. Aleksandros yer alır. Portrenin ilk kullanımına şahit olduğumuz stater birimindeki bu darplar MÖ. 290'ın başlarına tarihlenir.⁷³³ İkinci seri, MÖ. 294'teki reform sonrasında ait, arka yüzde kanatları kapalı kartal tasviri yer alanlardır. Ön yüzde yer alan I. Ptolemaios'un kulağının arkasında çoğu örnekte Δ harfi yer alır.⁷³⁴ Trichryson

⁷²⁸ Faucher 2018, s. 248.

⁷²⁹ Diademin Hellenistik dönemdeki kullanımına ilişkin olarak bz. Mau 1905, s.v., "Diadema", s. 303; Smith 1988, s. 35-38.

⁷³⁰ Svenson 1995, s. 30; Lorber 2011, s. 306-307; Meyer 2012, s. 220; Lorber 2018, s. 78; CPE I, s. 56. Dionysos ve mitralı tasvirleri üzerine bkz. Smith 1988, s. 37; I. Ptolemaios'un mitralı tasvirlerine dair bkz. CPE I, s. 56, dn. 460. Caneva'ya (2018, s. 106) göre, Mısır darbu, tanrılaştırılmış Aleksandros ikonografyasının da bir unsuru olan mitra, Makedon krali ile halefi arasındaki devamlılığın altını çizmektedir. Ptolemaios hanedanlığının Dionysos tesis etmeye çalıştığı soy bağlantısı için bkz. Fraser 1972, s. 201-206.

⁷³¹ Smith 1988, s. 44; Kroll 2007, s. 116; Lorber 2011, s. 306-307; Lorber 2018, s. 78; CPE I, s. 56-57. Aegis ilk olarak, yak. MÖ. 312'ye tarihlenen ve ön yüzünde III. Aleksandros'un resmedildiği sikkelerde Makedon kralının boynunda karşımıza çıkar, daha sonra gümüşler üzerinde kullanımı devam etmiştir, bkz. CPE, n. 39; Svoronos, n. 29. Sikke için ayrıca bkz. Zervos 1967, n. XII.

⁷³² CPE I, s. 57. Öte yandan Lorber (2011, s. 308) eski Mısır yöneticilerinin tacını süsleyen, kraliyet ve ilahi otoritenin simgesi kabul edilen uraeus ile aegis arasındaki olası ilişkiyi dile getirirken, Ptolemaios'un, tanrılar tarafından korunan koruyucu sıfatının bu bağlamda Osiris ve Horus ile de ilişkilendirir.

⁷³³ 16 farklı emisyonunda darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 91-106. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 103; 105; 111-112; 116; 121-122; 126; 128; 131; 133; 147; 150.

⁷³⁴ İlgili unsurun kullanımı için bkz. Bölüm 2, Kısım 6.

birimindeki mevzubahis sikkeler MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenir.⁷³⁵ Sonuncu serinin ise arka yüzünde kanatları açık kartal bulunur. Kralın kulağının arkasında Δ harfi bu seride de görülürken tıpkı ilk seride olduğu gibi bir standart takip etmez. Bu sikkeler tetarte birimindedir ve tıpkı bir önceki seri gibi MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenirler.⁷³⁶

Öte yandan, Aleksandreia darbı, I. Ptolemaios portreli gümüş ve bronz sikkeler arka yüzünde kartal bulunan tek seride darp edilmiştir. Bu sikkelerin de ön yüzünde, kimi darplarda görülmemekle birlikte, kralın kulak arkasında Δ işareti yer alır. Gümüş darplar oktahemi, 25 obol stater (tetradrahmi) ve stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷³⁷ Bronz darplar ise tek emisyonudur.⁷³⁸ Bu gümüş ve bronz sikkeler MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenirler.

Salamis, Aleksandreia'dan sonra, ön yüzünde I. Ptolemaios başı bulunan bronz krali sikke darbı gerçekleştiren ikinci darphanedir. Kralın sağa dönük başı diademlidir, boynunda aegis bağlıdır. Hemiobol birimindeki bu sikke MÖ. 294'e tarihlenir.⁷³⁹

Suriye-Fenike coğrafyasında ise krali portre Sidon ve Tyros darbı sikkelerde karşımıza çıkar. MÖ. 294'teki reform sonrasına tarihlenen altın sikkeler trichryson, gümüş sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir. Tyros darbı altın sikkelerde ön yüzde yine kralın kulak arkasında Δ işareti karşımıza çıkar.⁷⁴⁰ Sidon darbı gümüş sikkeler, ön yüzde kralın kulağının arkasında yer alan Δ harfi ile altın sikkelerden farklılaşır.⁷⁴¹ Tyros gümüş sikkeleri ise 2 farklı emisyonu ayrılır. Bunlardan ilkinin ön yüzünde kralın kulak arkasında Δ harfi yer almaz.⁷⁴² Diğer emisyonun ön yüzünde ise Δ yer alır.⁷⁴³

Kyrene'de basılan I. Ptolemaios Soter portreli sikkelere gelecek olursak, ön yüzünde krali portre bulunan bu altın sikkeler arka yüz ikonografyası özelinde iki farklı seriye ayrılır. Her ikisi de reform öncesi darplara dahildir. Birinci seri fillerin çektiği quadriga üzerinde

⁷³⁵ Bu sikkeler 11 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. 128; 133; 138; 143; 148; 152; 155; 162; 166; 169; 171, 177. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 181; 191; 196A; 200; 204; 207-208; 210; 222; 227; 380. 177 numaralı, arka yüzünde iki adet darphane işareti yer alan sikke Lorber (CPE I, s. 285) tarafından yak. MÖ. 285 ve sonrasına tarihlenmiş, II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait olma ihtimali de yazar tarafından not düşülmüştür.

⁷³⁶ Bu sikkeler 6 farklı emisyonu ayrılırlar, CPE, n. 129; 134; 139; 144; 149; 172; Svoronos, n. 182; 194; 197; 223; 228; 232.

⁷³⁷ Toplamda 47 farklı emisyonunda darp edilmişlerdir, CPE, n. 130-132; 135-137; 140-142; 145-147; 150-151; 153-154; 156-160; 163-165; 167-168; 170; 173-176; 178-193. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 183; 185; 187; 190; 195; 198-199; 201; 203; 205; 209; 211; 214; 218; 224; 229; 231; 233-234; 236; 240-244; 247-261; 263-268; 339; 348; 350.

⁷³⁸ CPE, n. B81; Svoronos, n. 192; 212.

⁷³⁹ CPE, n. B108; Svoronos, n. 27.

⁷⁴⁰ Sidon ve Tyros darpları tek emisyon olarak basılmıştır, bkz. CPE, n. 241 ve CPE, n. 244; Svoronos, n. 715A ve n. 631.

⁷⁴¹ CPE, n. 242; Svoronos, n. 716.

⁷⁴² CPE, n. 243.

⁷⁴³ CPE, n. 245; Svoronos, n. 629; 632.

Aleksandros tasviri yer alan, stater birimindeki sikkelerden oluşur.⁷⁴⁴ İkinci serinin arka yüzünde ayakta sola dönük duran Nike yer alır. Bunlar Attika ağırlık standardındaki tetrobol biriminde darp edilmişlerdir.⁷⁴⁵ Aynı coğrafyadan Euesperides'in darp ettiği krali portreli sikkeler de stater biriminde altındandır.⁷⁴⁶

Söz konusu darphanelerin dışında, şimdilik dönemin aktif darphanelerinden birine kesin bir atıf yapılamayan 5 darphane daha, MÖ. 294 sonrasında darbına başlanan I. Ptolemaios portreli sikkelerden darp etmiştir. Bunlardan, Belirsiz Darphane 7 ve 8'e atfedilen sikkeler gümüştür. Arka yüzünde kanatları kapalı kartal bulunan ve 3 farklı emisyonu ayrılan bu sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁴⁷ Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen ancak kesin bir darphane atfı yapılamadığından Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) başlığı altında tasnif edilen, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan altın sikkeler 3 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Bu, trichryson birimindeki altın sikkelerin ön yüzünde kralın kulak arkasında Δ işareti yer alır.⁷⁴⁸ Tetradrahmi birimindeki gümüş sikkeler de aynı arka yüz ikonografyasına sahiptir. Ön yüzde ise kimi zaman Δ yerine A harfi görülür.⁷⁴⁹ Tıpkı bir önceki grup gibi Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)'a atfedilen darplardan altın olanlar 2 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Bu sikkelerin kimi örneklerinde ön yüzde I. Ptolemaios Soter'in kulağının arkasında yine Δ karşımıza çıkar. Sikkeler trichryson birimindedir.⁷⁵⁰ Öte yandan, gümüş sikkelerde de bazı darplar ön yüzde Δ taşır. Stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş darplar toplamda 8 farklı emisyonunda darp edilmiştir.⁷⁵¹

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde bir önceki hükümdarın *posthumous* tipini ön yüzde kullanarak sikke basan darphane sayısı en az 18'dir. Bunlar Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Sidon (altın, gümüş), Tyros (altın, gümüş), Ptolemais Ake (gümüş), Ioppe (gümüş), Gaza (gümüş), Kyrene (gümüş, bronz), Belirsiz Eyalet (gümüş), Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs) (gümüş), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş), Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya) (gümüş), Belirsiz Darphane 19 (Kıbrıs, Paphos?) (gümüş), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs) (gümüş), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?) (altın, gümüş), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake) (gümüş) ve Belirsiz Darphane 24 (Palestine?) (gümüş) dür.

⁷⁴⁴ 3 farklı emisyonu ayrılır, yak. MÖ. 299-294 arasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. 271-273. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 102; 152; 304.

⁷⁴⁵ Bu sikkenin de tarihlendirmesi yak. MÖ. 299-294 arasındadır, CPE, n. 274. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 304.

⁷⁴⁶ Sikke tek emisyonudur, MÖ. 290 başlarına tarihlenir, CPE, n. 275. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 101.

⁷⁴⁷ CPE, n. 210-212; Svoronos, n. 225a; 341a; 344.

⁷⁴⁸ CPE, n. 221; 223; 226; Svoronos, n. 357; 362a; 374.

⁷⁴⁹ Bu sikkeler toplamda 10 farklı emisyonudur, bkz. CPE, n. 217-220; 222; 224-225; 227-229. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 353-356; 358; 361-362; 375-376.

⁷⁵⁰ CPE, n. 234; 238; Svoronos, n. 365a; 367.

⁷⁵¹ CPE, n. 230-233; 235-237; 239; Svoronos, n. 245-246; 366; 368-369; 378.

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Aleksandreia’da her üç madenden sikkede de I. Ptolemaios Soter portresi karşımıza çıkar. Altın sikkeler trichryson birimindedir ve arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alan tek bir seride darp edilmiştir. Ön yüzünde ise, tıpkı I. Ptolemaios dönemi Aleksandreia darplarında olduğu gibi Δ ile kimi darplarda farklı darphane işaretleri mevcuttur.⁷⁵² Gümüş sikkelerin de tıpkı altınlar gibi ön yüzünde, kralın kulağının arkasında Δ ile kimi darplarda farklı darphane işaretleri mevcuttur. Gümüşlerin de arka yüzünde kartal tasviri yer alır. Bunlardan kanatları kapalı kartal tasvirli seriye ait sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁵³ Arka yüzünde kanatları açık olarak tasvir edilen kartal yer alan sikkeler ise drahmi birimindedir.⁷⁵⁴ Son grup stater (tetradrahmi) sikke ön yüzünde yer alan I. Ptolemaios Soter’in tanrılaştırılmış başı ile diğerlerinden ayrılır. Arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır.⁷⁵⁵ Aleksandreia’da darp edilen, I. Ptolemaios portreli bronz sikkelerde ise kralın tasviri tıpkı altın ve gümüşte olduğu gibi diademlidir, boynunun çevresinde aegis yer alır. Aynı zamanda kralın kulak arkasında Δ harfi bu bronz darplarda da mevcuttur. Arka yüzünde kanatları açık kartal tasviri yer alan bu sikkeler 2.5 obol birimindedir.⁷⁵⁶

Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza, dönemin bu ikonografyaya sahip krali sikke darp eden faal Suriye-Fenike bölgesi darphaneleridir. Altın sikkeler trichryson, gümüşler stater (tetradrahmi) birimindedir. Sidon darbı portreli sikkelerden altın olanlar tek emisyonudur.⁷⁵⁷ Öte yandan, gümüş sikkelerde sadece iki emisyonunda kimi örneklerde ön yüzde kralın kulağının arkasında K ya da Δ darphane işareti karşımıza çıkar.⁷⁵⁸ Tyros darphanesinde, altın sikkelerin ön yüzünde kralın kulağının arkasında kimi örneklerde *sigla* yer alır.⁷⁵⁹ Tyros

⁷⁵² Mevzubahis darplar toplamda 10 farklı emisyonu ayrılırken ilk emisyon MÖ. 282’ye, bkz. CPE, n. 276 (Svoronos, n. 547), arda kalan 9 emisyon ise yak. MÖ. 275/274-272’ye tarihlidir, bkz. CPE, n. 278; 280; 282; 287; 290; 294; 298; 301; 304. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 551; 558; 566; 573; 578; 583; 590; 595; 599.

⁷⁵³ Bu darplar toplamda 14 farklı emisyonunda darp edilmiştir. İlk emisyon MÖ. 282’ye CPE, n. 277 (Svoronos, n. 548), diğer 13 emisyon ise yak. MÖ. 275/274-272’ye tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 279; 281; 283; 284a; 285; 288; 291; 295; 297; 299; 302; 305-306. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 552; 555; 559; 567; 569; 574; 579; 584; 588; 591; 596.

⁷⁵⁴ 10 farklı emisyonunda darp edilen bu sikkeler yak. MÖ. 275/274-272’ye tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 279a; 281a; 284; 286; 289; 292-293; 296; 300; 303. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 570; 575; 585; 592; 596.

⁷⁵⁵ Söz konusu sikkeler toplamda 6 farklı emisyonu ayrılır. Bu sikkeler MÖ. 260’ın ortaları ile MÖ. 256/255 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 370; 373-374; 377; 379; 382. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 411; 430; 433; 436.

⁷⁵⁶ Tek emisyonunda darp edilmiştir. Söz konusu darplar MÖ. 294 ve sonrasına tarihlidir, bkz. CPE, n. B81 (Svoronos, n. 192; 212).

⁷⁵⁷ Bu darplar yak. MÖ. 275/274’e tarihlenir, bkz. CPE, n. 504 (Svoronos, n. 712).

⁷⁵⁸ Bu emisyonlardan ilki yak. MÖ. 274, ikincisi ise yak. MÖ. 261/260’a tarihlenmektedir. CPE, n. 505-506. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 713-715; 717-718. 40 farklı emisyonunda darp edilmiştir. İlk 5 emisyonun arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı yer alır. Bunlardan 3 emisyon yak. MÖ. 275/274’e tarihlenir, bkz. CPE, n. 501-503. Diğer 36 emisyon ise arka yüzünde yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı ile diğerlerinden ayrılır. Bu sikkelerin her biri yıllık emisyonu ayrılmakla birlikte MÖ. 266/265 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 506a-518; 520-525; 527-531; 533-534; 536-537; 539-540; 542-543; 545-546; 548-549. Darplar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 717; 722-756.

⁷⁵⁹ Bu sikkeler 6 farklı emisyonunda darp edilmiş olup yak. MÖ. 275/274’e tarihlenirler, bkz. CPE, n. 551; 553; 555; 557. Ayrıca bkz. 633a; 636; 639.

darbı portreli gümüş sikkelere gelecek olursak, oldukça yüksek hacimde darp edildikleri anlaşılmaktadır.⁷⁶⁰ Yak. MÖ. 275/274'e tarihlenen ilk 5 emisyonun 4'ünde ön yüzde kralın kulağının arkasında Δ, kargı, üç pellet ya da K işaretlerinden biri yer alır.⁷⁶¹ Sidon ve Tyros dışında kalan, bölgenin diğer darphanelerinden Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza'da krali portre yalnızca gümüş sikkelerde karşımıza çıkar.⁷⁶²

Kyrene darbı portreli sikkeler gümüşten ve bronzdandır. Arka yüzünde kanatları kapalı kartal tasviri yer alan gümüş sikkeler didrahmi ve stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁶³ Bronz sikkeler ise arka yüzde yer alan kartal, şimşek demeti, pruva, pegasus protomu, at ve Libya başı tasvirleri itibari ile 6 farklı seriye ayrılır. Mevzubahis bronzlar trihemiobol, obol, hemiobol ve dikhalkon biriminde basılmışlardır.⁷⁶⁴

Söz konusu darphaneler dışında, bu sikkelerden bastığı bilinen ancak, bir kısmının kökenine dair fikirler oluşmuş olsa da kesin olarak tespit edilemeyen 9 darphane daha vardır. Söz konusu darpların tümünde arka yüzde kanatları açık ya da kapalı kartal yer alır. Bu darphanelerden, Belirsiz Eyalet başlığı altında ele alınana atfedilen sikkelerin ön yüzünde yer alan I. Ptolemaios Soter başı, saçın yapısı ve boyuna dökülen lülelerin dizilimi açısından diğer portreli sikkelerden farklı bir yapıya sahiptir.⁷⁶⁵ Arka yüzü, kanatları kapalı kartal tasvirli sikke stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁶⁶ Kanatları açık kartal tasvirli sikke ise drahmi birimindedir.⁷⁶⁷

Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 19 (Kıbrıs, Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 21

⁷⁶⁰ Sikkeler 72 farklı emisyonu ayrılır. Söz konusu darplar tıpkı Sidon darphanesinde basılanlar gibi arka yüz arka yüz lejandı ile iki farklı gruba ve kronolojiye ayrılır. Emisyonlardan 10'u ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır ⁷⁶¹ CPE, n. 552; 554 (işaretsiz); 556; 558; 561; Svoronos, n. 626; 634; 637; 640; 644. Arda kalan 5 emisyonunda herhangi bir işaret karşımıza çıkmazken, söz konusu sikkeler MÖ. 266/265-262/261 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 562-566 (Svoronos, n. 645-649). Arda kalan 63 emisyonun arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejantı yer alır. Mevzubahis gümüş darplar MÖ. 261/260-247/246 arasına tarihlidir, bkz. CPE, n. 567; 569-575; 577-593; 595-602; 604-609; 612-626; 628-631; 633-634; 636. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 650-679; 681-684; 686-695; 697-698; 700.

⁷⁶² Tümü ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ arka yüz lejantına sahiptir. Ptolemais Ake'de darp edilen sikkeler 20 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Bu darplar MÖ. 261/260-247/246 arasına tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 637-651; 653-657. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 765-778; 780; 782-784. Ioppe darpları 21 farklı emisyonu ayrılır. Bu sikkeler MÖ. 261/260-247/246 arasında darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 659-666; 668-680. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 795-800; 802-807; 810-817. Gaza'da da toplamda 15 emisyonunda darp edilmiştir. Sikkeler MÖ. 261/260-MÖ. 248/247 arasında darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 681-682; 684-696. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 822; 828-833.

⁷⁶³ CPE, n. 713-718 ve 720-726; Svoronos, n. 311-313; 322-323 ve 305-310. 14 farklı emisyonu ayrılır. Bunlardan 6 emisyonunda arka yüzde yer alan kartal, alışlagelmişin dışında, sağa dönüktür. Arda kalan 8 emisyonunda ise arka yüzde yer alan kartal sola dönüktür. Stater (tetradrahmi) sadece bir emisyon olarak basılmıştır, bkz. CPE, n. 719.

⁷⁶⁴ Bu sikkeler 9 farklı emisyonu ayrılır. İlk 8 emisyonu ait örnekler yak. MÖ. 270-261 arasına son emisyon ise yak. MÖ. 260-250 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. B343-B354. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 324; 326-328; 330-331; 333-337; 855; 860.

⁷⁶⁵ CPE, s. 410-411.

⁷⁶⁶ Sikkeler MÖ. 265/264'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 411.

⁷⁶⁷ Yak. MÖ. 261/260 öncesine tarihlenirler, bkz. CPE, n. 412.

(Kıbrıs?), Kıbrıs kökenli oldukları düşünülen darphanelerdir. Belirsiz Darphane 9'da darp edilen gümüş sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁶⁸ İlk 3 emisyonun kimi örneklerinde, I. Ptolemaios Soter'in kulağının arkasında Δ yer alırken, ikinci grubu meydana getiren 7 emisyonda da kimi sikkelerde Δ ya da ΛE monogramı veya şimşek demeti yer alır.⁷⁶⁹ Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) darbu portreli sikkeler altın ve gümüş olmak üzere iki metalden basılmışlardır. Burada darp edilen altın sikkeler trichryson birimindedir.⁷⁷⁰ Kimi örneklerin ön yüzünde kralın kulağının arkasında Δ yer alır. Gümüş sikkeler ise oldukça hacimlidir. Arka yüzü kanatları kapalı kartal tipli serinin tüm örnekleri stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁷¹ Arka yüzünde kanatları açık kartal yer alan ikinci serinin tüm örnekleri drahmi birimindedir.⁷⁷² Belirsiz Darphane 19 (Kıbrıs, Paphos?) başlığı altında ele alınan I. Ptolemaios Soter portreli sikkeler ise sadece gümüştedir. Stater (tetradrahmi) birimindeki sikkelerin ön yüzlerinde kral tasvirinin kulağının arkasında Δ ya da H yer alırken, kimi örnekler de ise herhangi bir darphane işareti görülmez.⁷⁷³ Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen bir diğer grup Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs) ye atfedilen stater (tetradrahmi) biriminde basılmış gümüş sikkelerdir.⁷⁷⁴ Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?) başlığı altında ele alınan I. Ptolemaios portreli darplar altın ve gümüş olmak üzere iki madendendir. Altın sikkeler trichryson birimindedir.⁷⁷⁵ Gümüş sikkelerden arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alanlar stater (tetradrahmi) biriminde olup 2 farklı emisyonda darp edilmiştir.⁷⁷⁶ İlk emisyonun kimi örneklerinde, kralın kulağının arkasında kargı ya da pellet sembolü görülür. Arka yüzünde kanatları açık kartal tasvir edilen sikke tek emisyondadır ve drahmi biriminde darp edilmiştir.⁷⁷⁷

⁷⁶⁸ 24 farklı emisyonda darp edilmişlerdir. İlk 3 emisyon yak. MÖ. 275 öncesine tarihlenir, bkz. CPE, n. 413-415. 7 emisyon yak. MÖ. 275/274-262/261 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 416-422. Arda kalan 14 emisyon ise MÖ. 261/260 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 423-436. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 349; 365; 391-393; 395-398; 404; 407; 525-530; 764.

⁷⁶⁹ Söz konusu sikkeler: CPE, n. 418-419; Svoronos, n. 525; 530.

⁷⁷⁰ Tek emisyonun basılmıştır, sikke yak. MÖ. 261/260'a tarihlenir. CPE, n. 437; Svoronos, n. 537.

⁷⁷¹ Bu sikkeler toplamda 27 farklı emisyonu ayrılır. Bu 27 emisyonun 16'sında arka yüz lejandı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur ve bu lejandı taşıyanlar yak. MÖ. 275/274-262/261 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 438-442; 444; 445a; 446-454. Arda kalan 11 emisyon ise ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı taşıy ve MÖ. 261/260 ve sonrasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. 455-465. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 536; 538-545.

⁷⁷² CPE, n. 443; 445 (Svoronos, n. 364; 542). Bu sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılır ve yak. MÖ. 275/274-262/261'e tarihlenir.

⁷⁷³ Bu sikkeler 13 emisyonu ayrılır. 13 emisyonun 8'i ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıy ve bunlar yak. MÖ. 275 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 466-471. Geri kalan 5 emisyon ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejantlıdır ve bunlar yak. MÖ. 261/260 ve hemen sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 471a-475. Söz konusu sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 388-390; 403; 524; 531-535.

⁷⁷⁴ Toplam 7 emisyonu ayrılan bu darplar da arka yüz lejandı ile iki farklı kronolojiye oturtulmuştur. 7 emisyonun 3'ünün arka yüz lejandı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur ve bunlar MÖ. 261/260'ın hemen öncesine tarihlenir, bkz. CPE, n. 476-478. Arda kalan 4 emisyon ise ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı taşıy ve bu sikkeler de MÖ. 261/260 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 479-481.

⁷⁷⁵ Tek emisyondadır. Bu sikke MÖ. 260'ların ilk yarısına tarihlenir, bkz. CPE, n. 496 (Svoronos, n. 370).

⁷⁷⁶ CPE, n. 497-498. Tarihlendirmesi tıpkı altınlarda olduğu gibi MÖ. 260'ların ilk yarısıdır.

⁷⁷⁷ CPE, n. 499 (Svoronos, n. 372). Tarihlendirmesi ilk seride olduğu gibi MÖ. 260'ların ilk yarısıdır.

Belirsiz Darphane 22'ye (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake) de I. Ptolemaios Soter portreli sikkeler atfedilmektedir. Henüz atribüsyonu yapılamamış olan bu darphaneye ait olduğu bilinen gümüş sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁷⁸

Küçük Asya kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 15'e atfedilenler de tek emisyonudur ve tıpkı diğerlerinde olduğu gibi stater (tetradrahmi) birimindedir.⁷⁷⁹

Son olarak Filistin'de bir darphanede basıldığı düşünülen sikkeler ise⁷⁸⁰ Belirsiz Darphane 24 başlığı altında değerlendirilmektedir. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı taşıyan bu sikkeler tıpkı diğerleri gibi MÖ. 261/260 ya da sonrasına tarihlendirilir.⁷⁸¹

III. Ptolemaios Euergetes ile birlikte I. Ptolemaios Soter tasviri artık altın sikkeler üzerinde yer almaz. Yalnızca gümüş ve bronzlarda bu tipin kullanıldığı darphaneler Aleksandreia (gümüş), Ainos (gümüş), Sidon (gümüş), Tyros (gümüş), Ptolemais Ake (gümüş), Ioppe (gümüş), Gaza (gümüş), Kyrene (bronz), Euesperides (Berenike) (bronz), Küçük Asya?'dır (gümüş), Kuzeybatı Küçük Asya? (gümüş) ve Belirsiz Darphane 27'dir (Mısır ya da Eyaletler) (gümüş). Gümüş sikkelerin tamamı stater (tetradrahmi) birimindedir ve arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal tasviri meydana getirir.

III. Ptolemaios döneminde I. Ptolemaios Soter'in tasviri Aleksandreia'da yalnızca gümüş sikkelerde karşımıza çıkar. Özellikle selefi II. Ptolemaios Philadelphos dönemi ile kıyaslandığında oldukça düşük hacimdedir. Söz konusu gümüş sikkeler yalnızca tek seride ve tek emisyonda darp edilmiştir.⁷⁸²

Kuzey Ege'de, Trakya sahillerindeki Ainos, I. Ptolemaios Soter portreli sikkelerin darp edildiği bir diğer darphanedir. Bilindiği üzere bölge Üçüncü Suriye Savaşı sırasında III. Ptolemaios Euergetes'in hakimiyeti altına girmiştir. Bu bağlamda Ainos darphanesinin krali sikkelerin basımı için kullanıldığı bilinmektedir. Bu kentte darp edilen I. Ptolemaios Soter portreli gümüş sikkeler toplamda 5 farklı emisyona ayrılırken, yak. MÖ. 242 ve sonrasına tarihlenir.⁷⁸³

Suriye-Fenike coğrafyasının aktif darphaneleri Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza III. Ptolemaios Euergetes döneminde de yalnızca gümüşten krali portreli sikke darbına devam etmişlerdir.⁷⁸⁴

⁷⁷⁸ CPE, n. 500; Svoronos, n. 373. Tek emisyonda ve birimindeki bu sikkeler MÖ. 260'ların ilk yarısına tarihlenir.

⁷⁷⁹ CPE, n. 398. MÖ. 275/274-262/261 arasına tarihlenir.

⁷⁸⁰ CPE, s. 387.

⁷⁸¹ CPE, n. 704.

⁷⁸² CPE, n. 732; Svoronos, n. 1001. Bu sikkeler kralın hükümdarlığının ilk yıllarına, MÖ. 246 civarına tarihlenir.

⁷⁸³ CPE, n. 755-758; Svoronos, n. 930; 932-933.

⁷⁸⁴ Sidon darpları 10 farklı emisyonadadır ve ilk 8 emisyon MÖ. 246-242/241 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 812; 814-817; 819; 821; 823. Diğer 2 emisyon ise MÖ. 225/224'e tarihlidir, bkz. CPE, n. 825-826. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1024-1027; 2019; 1031; 1033. Tyros'da bu sikkeler toplamda 22 emisyona ayrılır. 22 emisyon içerisinde ilk 18'i MÖ. 246-242/241 arasında darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 829-830; 832-836; 838-840; 842-849.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde, ön yüzünde I. Ptolemaios Soter'in portresi yer alan bronz sikkeler Kyrenaika coğrafyası darphanelerinde darp edilmiştir. Bunlar Kyrene ve Berenike (Euesperides)'dir. Tümünün arka yüzünde, diobol olanlarda drapeli Libya büstü, obol, dikhalkon ve khalkouslarda ise taenialı Libya başı yer alır. Kyrene'de darp edilenler diobol birimindedir ve söz konusu sikke kralın hükümdarlığının ilk yıllarına tarihlenir.⁷⁸⁵ Öte yandan, obol, dikhalkon ve khalkous birimlerindeki 7 farklı emisyonu ayrılır. Bu sikkeler de III. Ptolemaios Euergetes'in tahta çıkışının ilk yıllarına tarihlenmektedir.⁷⁸⁶ Euesperides (Berenike) darpları diobol ve obol birimindedir, 2 farklı emisyonla darp edilmiştir.⁷⁸⁷

Kesin olarak belirlenemeyen 3 darphane daha bu ikonografyaya sahip sikkelerden darp etmiştir. Bunlardan Küçük Asya kökenli olduğu düşünülenler stater (tetradrahmi) birimindeki gümüşlerdir. Kuzeybatı Küçük Asya? başlığı altında tasnif edilende basılanlar 3 farklı emisyonu ayrılır. Emisyonlardan ilkinin ön yüzünde yer alan I. Ptolemaios Soter'in diademli başı aegisli ya da hayvan postludur.⁷⁸⁸ Burada tasvir edilen portre, betimlenişi itibari ile diğer tüm I. Ptolemaios başlı sikkelerden ayrışır.⁷⁸⁹ İkinci emisyonla ise kimi örneklerde aegis görülmez.⁷⁹⁰ Buradaki kral tasviri de çenesinin oldukça kaba yapısı ile farklılık gösterir.⁷⁹¹ Üçüncü ve son emisyonla başın boyun kısmında aegis ya da bir drape tasviri vardır.⁷⁹² Soru işareti ile Küçük Asya başlığı altında ele alınan 2 emisyon sikke I. Ptolemaios Soter başı taşıyan bir diğer örnektir. İlk emisyonla boyun kısmındaki atribü kalıp dışında kaldığından aegis olup olmadığı bilinmemektedir.⁷⁹³ Diğer emisyonla ait sikkede ise I. Ptolemaios'un tasviri aegislidir.⁷⁹⁴

Arda kalan 4 emisyon MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 851-854. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 701-704; 1013-1023. Ptolemais Ake'nin darp ettiği I. Ptolemaios Soter portreli sikkeler ise 7 farklı emisyonla ve bu sikkelerden ilk altı emisyon MÖ. 246-242/241 arasına, sonuncu emisyon ise MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 855; 857-859; 861; 863. Ayrıca bkz. 1035-1038. Ioppe'de darp edilen sikkelerin 11 emisyonu vardır. Bunların 10'u MÖ. 246/245-243/242 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 868-869; 871-874; 876-878; 880. Son emisyonun tarihlendirmesi ise MÖ. 225/224 şeklindedir, bkz. CPE, n. 882. Bu darplar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1039; 1041-1044. Son olarak, Gaza darbı I. Ptolemaios Soter portresi taşıyan sikkeler toplamda 4 emisyonu ayrılır. 2 emisyon, sırasıyla MÖ. 246/245 ve MÖ. 242/241'e tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 883-884. Diğer 2 emisyonun tarihlendirmesi MÖ. 225/224'edir, bkz. CPE, n. 885-886. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 821; 1045.

⁷⁸⁵ CPE, n. B478; Svoronos, n. 854.

⁷⁸⁶ CPE, n. B479-B490; Svoronos, n. 857; 865-873.

⁷⁸⁷ CPE, n. B491-B491a; Svoronos, n. 858; 1266.

⁷⁸⁸ CPE, n. 763; Svoronos, n. 928.

⁷⁸⁹ CPE, s. 402. Lorber (CPE, s. 402) söz konusu başın, Lysimakhos tetradrahmillerinin ön yüzünde yer alan tanımlanmış Aleksandros portresi ile benzerlik taşıdığına değinir.

⁷⁹⁰ CPE, n. 764.

⁷⁹¹ Lorber (CPE, s. 402) bu tasvirin de Pergamon kralı Philetaerus'un darp ettiği tetradrahmiller üzerinde yer alan betimlemesi ile benzerliğine dikkat çeker.

⁷⁹² CPE, n. 765; Svoronos, n. 1261. Lorber (CPE, s. 402) tıpkı bir önceki emisyonla olduğu gibi bu sikkenin de taşıdığı I. Ptolemaios betiminin Pergamon darplarından etkilenmiş olabileceğini ifade eder.

⁷⁹³ CPE, n. 803.

⁷⁹⁴ CPE, n. 803a.

Şimdilik kesin bir darphane atfı yapılamadığından Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler) başlığı altında tasnif edilen sikkeler gümüştendir, stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmiştir.⁷⁹⁵

IV.Ptolemaios Philopator dönemine gelecek olursak, ön yüzünde I. Ptolemaios Soter portresi yer alan krali sikkelerin darbı oldukça azalmıştır. Bu tip yalnızca gümüş ve bronz sikkelerde karşımıza çıkmaktadır. Aleksandreia darphalarında görülmezken, III.Ptolemaios Euergetes dönemine kıyasla daha az sayıda darphanede kullanılmıştır.

Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe,⁷⁹⁶ Berenike (Euesperides) (bronz),⁷⁹⁷ Belirsiz Darphane (Olasılıkla Palestine), Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 36 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41 ve Belirsiz Darphane 42 bu ikonografyaya sahip sikkelerin basıldıkları darphanelerdir.⁷⁹⁸ Tamamı stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş darplarda arka yüz tipi şimşek demeti üzerinde sağa dönük duran, kanatları kapalı kartaldır. Bronzlarda ise sağa dönük Libya büstüdür.

Söz konusu sikkelerin dışında, eyalet darbı olduğu düşünülen ancak kesin bir hükümdar dönemine atfı yapılamayan, I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios arası döneme ait olması muhtemel 4 adet stater (tetradrahmi) biriminde gümüş sikke mevcuttur. Bu sikkelerin ön yüzünde diademli

⁷⁹⁵ 2 farklı emisyonu ayrılan sikkelerden ilk emisyonun arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, diğerinde ise ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı yer alır. Bu darplar MÖ. 246 civarına tarihlenir, bkz. CPE, n. 749-750.

⁷⁹⁶ Tyros'da darp edilen portreli sikkeler 9 farklı emisyonu ayrılır ve MÖ. 217 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 921-928; 936. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1177-1181; 1267. 936 katalog numaralı sikkelerin MÖ. 217 Raphia Muharebesi'nin sonrasına ait olup olmadığı tartışmalıdır. Lorber (CPE, n. 936) MÖ. 217 sonrasına ait olma ihtimalinin yanı sıra MÖ. 219'da yaşanan istila öncesinde ya da V. Ptolemaios'un hükümdarlığının ilk yıllarında da darp edilmiş olabileceğini not düşer. Ptolemais Ake darbı mevzu bahis sikkeler ise 6 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Bunlardan ilk iki emisyonun MÖ. 219-217 arasında yaşanan Seleukos istilasından önce ve/veya MÖ. 217'deki Raphia Muharebesinden sonra darp edilmiş olabileceği ileri sürülmektedir, bkz. CPE, n. 911-912. Diğer 3 emisyon kesin olmamakla birlikte MÖ. 217 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 930-932. Son emisyon ise MÖ. 219 öncesine tarihlenir, bkz. CPE, n. 938. Ioppe darplarının 2 emisyonu vardır. İlk emisyonun tarihlendirmesi Ptolemais Ake darplarında olduğu gibi MÖ. 219 öncesi ve/veya MÖ. 217 sonrasınadır, bkz. CPE, n. 913 (Svoronos, n. 1295). İkinci emisyon ise MÖ. 217 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 939.

⁷⁹⁷ Kyrenaika coğrafyasından Euesperides (Berenike) bu döneme ait I. Ptolemaios portreli bronz darbı gerçekleştiren yegâne darphanedir. Tamamı diobol birimindeki bu sikkeler 6 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. B555-560. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1141; 1143; 1147; 1152.

⁷⁹⁸ Bunlardan Belirsiz Darphane (Olasılıkla Filistin) başlığı altında tasnif edilen ve tek emisyonu bulunan bu sikke MÖ. 219 öncesi ve/veya MÖ. 217 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 914 (Svoronos, n. 1135). Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen sikkeler Belirsiz Darphane 34, Belirsiz Darphane 35 ve Belirsiz Darphane 36? başlığı altında tasnif edilmiştir. Bunlardan Belirsiz Darphane 34'e atfedilen sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılmaktadır, bkz. CPE, n. 899 (Svoronos, n. 1122)-900. Belirsiz Darphane 35'e atfedilen tek emisyonudur, bir önceki sikkeden farklı olarak arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı taşır, bkz. CPE, n. 901; Svoronos, n. 1121. Belirsiz Darphane 36 başlığı altında tasnif edilen tek emisyon sikke ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlıdır, MÖ. 220/219'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 903. Öte yandan, Belirsiz Darphane 39'a atfedilenler 4 farklı emisyonunda darp edilmiştir ve yak. MÖ. 217 sonrasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. 943-946. Belirsiz Darphane 40'ın darp ettiği sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılırken bu darpların tarihlendirmesi de yak. MÖ. 217 sonrasınadır, bkz. CPE, n. 947 (Svoronos, n. 1101b)-948. Belirsiz Darphane 41 başlığı altında incelenen sikke tek emisyonudur, kesin bir tarihlendirme henüz yapılamamaktadır, bkz. CPE, n. 948a. Son olarak, Belirsiz Darphane 42'de darp edilenler daha yüksek hacimli bir grup olup toplamda 13 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Her bir emisyonu belirli bir yıla tarihlendirilen mevzu bahis sikkeler yak. MÖ. 216-205/204 arasında darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 949-961. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 848-853

ve aegisli I. Ptolemaios Soter başı yer alırken arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde kanatları kapalı kartal meydana getirir.⁷⁹⁹

I. Ptolemaios, satrap olarak atandığı MÖ. 323 yılından, kendi dönemine ait son reformun yapıldığı yak. MÖ. 294'e değin altı farklı kademede ele alınan hem metrolojik hem de ikonografik değişim ve gelişim gösteren bir dizi reform gerçekleştirirken her bir adımda, tesis etmek istediği nihai sisteme bir adım daha yaklaşmıştır. Bu bağlamda, I. Ptolemaios'un ilk olarak yak. MÖ. 299'da kullanılmaya başlanan portresi, kendi dönemi söz konusu olduğunda, ilan etmiş olduğu krallığın başında bulunan muktedir hâkimin ilanı niteliğindedir. Sikkelerin sahip olduğu propagandist işlev de göz önünde bulundurulduğunda, bir manada söz konusu olan yeni krallığın bağımsızlığının güvence altına alınmasıdır.⁸⁰⁰ Öte yandan, sikke ikonografyasındaki bu radikal değişiklik ile bir anlamda III. Aleksandros'un himayesinden de çıkılmış, onu kullanarak meşruiyetini pekiştirme ihtiyacı ortadan kalkmıştır.⁸⁰¹

I. Ptolemaios, sikke ikonografyası geleneğinde tanrılara ayrılan ön yüze kendi imajını yerleştirmiştir. Ancak bir yandan da üzerinde onları temsil eden nitelikleri taşımaktadır. Bu açık biçimde bir yandan tanrılaştırılmış kral imasını ortaya koyarken diğer yandan yeni krallık için yegâne münasip hami olduğu mesajını ihtiva etmektedir.⁸⁰² Bu çerçevede, yukarıda bahsedildiği üzere diadem ve aegis gibi ilahi sembollerle de krali varlığı meşru bir hal almış, desteklenmiş oluyordu. Bu aynı zamanda antik dönemin yerleşik kent devletleri düzeninden Hellenistik otokratik krallık sistemine geçişin de bir yansımasıdır.⁸⁰³ Öte yandan, genel itibari ile ikonografya için üç farklı temayı kapsamaktadır. Bunlar Ptolemaios'un Aleksandros ile olan bağları; makedon geleneği, I. Ptolemaios'un kendi politik emelleri.⁸⁰⁴ Daha sonraki dönemlerde kullanımında hanedanlığın kurucusu olma niteliği ile duyulan saygı ve onurlandırma etrafında şekillenir. I. Ptolemaios'un portresi, Roma hakimiyetine değin krali sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanılmaya devam etmiştir.

2.3.1.13. II. Ptolemaios

MÖ. 285/284'te haleflığı kesinleşen ve MÖ. 282'de krallığın tek hakimi olan II. Ptolemaios Philadelphos, I. Ptolemaios Soter'in ardından krali sikkeler üzerinde ön yüzde tasviri yer alan ikinci Mısır hükümdarıdır. Portresi yalnızca kralın kendi döneminde ve gümüş sikkelerde kullanılmıştır. Söz konusu sikkelerin tümünde II. Ptolemaios'un başı sağa dönüktür.

⁷⁹⁹ CPE, n. 962-965. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 906-907.

⁸⁰⁰ Morkholm 2000, s. 72. I. Ptolemaios'un böylesi bir düzeni takipte Makedon ve Mısır unsurlarını birleştirdiği açıktır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Mittelman 2020, s. 387-403.

⁸⁰¹ Pownall 2021, s. 38.

⁸⁰² Picard 2012b.

⁸⁰³ Kroll 2007, s. 113.

⁸⁰⁴ Picard 2012b. Bu hususta ayrıca bkz. Lorber 2014.

Kralın başı tıpkı I. Ptolemaios'inkiler gibi diademlidir, boynunda *aegis*le ya da *aegis*'siz tasvir edilmiştir. Portrenin sahip olduğu atribüler ortak olsa da tasvir edilenin farklı bir kral olduğu açıkça anlaşılmaktadır.⁸⁰⁵ Burada öne çıkan betimsel unsurlar II. Ptolemaios'un alnına düşen belirgin perçemler, dışa dönük belirgin gözler, kemerli bir burun ve küçük bir çenedir.⁸⁰⁶ Bir önceki hükümdarın sikkeleri üzerindeki keskin ve sert hatlı tasvirine kıyasla daha yumuşak bir ifade ile betimlendiği ifade edilebilir.⁸⁰⁷ Taşıdığı *aegis* hem kendisine koruyucu bir vasıf atfeder hem de kralın kendisini Zeus'u koruması altında gösterir.⁸⁰⁸

Kralı portresi ön yüz tipi olarak Aleksandreia'da karşımıza çıkmaz. Bu ikonografyanın kullanıldığı darphaneler Tarsus, Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya) ve Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Olasılıkla Kikilia Pedias)'dır. Tamamında arka yüz tipi, sola dönük, kanatları kapalı kartaldır. Bu doğrultuda, aşağıda değinileceği üzere, I. Ptolemaios portresinin kullanımından farklılaşır.

II. Ptolemaios Philadelphos başının ön yüz tipi olarak kullanıldığı, kesin olarak tespit edilebilen tek darphane Tarsus'tur.⁸⁰⁹ Buraya atfedilen bir diğer emisyonunda ötekinden farklı olarak II. Ptolemaios'un boynunda *aegis* yer almaz.⁸¹⁰

Tarsus'tan başka, yine Küçük Asya kökenli olduğu düşünülen 2 darphanede de II. *aegis* taşıyan Ptolemaios portreli stater (tetradrahmi) biriminde gümüş sikke basılmıştır. Nerede oldukları şimdilik bilinmeyen bu darphaneler Belirsiz Darphane 16⁸¹¹ ve Belirsiz Darphane 17 (Olasılıkla Kilikia Pedias) olarak adlandırılmaktadır.⁸¹²

Kendi döneminde, özellikle değerli madenden basılanlarda portresini temel ön yüz tipi olarak kullandıran I. Ptolemaios'un aksine, II. Ptolemaios'un portresi, kullanıldığı darphanelerden de anlaşılabileceği üzere, sikke ikonografyasının daimî bir parçası olmamıştır.

⁸⁰⁵ Erken dönem çalışmalarda bu portre III. Ptolemaios olarak tanımlanmıştır, bkz. Newell 1941, s. 221-223. Hem sikkelerin yeniden tarihlenmesi hem de Theoi Adelphoi altınları üzerindeki tasvir ile yaptığı karşılaştırma ile II. Ptolemaios olarak tanımlayan Davesne olmuştur, bkz. Davesne 1999, s. 129-131.

⁸⁰⁶ Queyrel 2009, s. 10; CPE I, s. 120. Theoi Adelphoi üzerindeki tasvir ile kıyas için bkz. Queyrel 2009, s. 10. II. Ptolemaios'un günümüze ulaşan tasvirleri ve analizi için bkz. Queyrel 2009, s. 11 vd.

⁸⁰⁷ Queyrel'in (2015, s. 206) de aktardığı üzere, II. Ptolemaios dönemi ile birlikte krali portrelerin yüz hat ve unsurlarında, kralın refahını gösteren bir yumuşama söz konusudur. Sikke üzerindeki tasviri de bu bağlamda açıklamak akla yatkın gelmektedir. III. Ptolemaios döneminde de kralın yumuşak hatlı ve şişmanca tasvirleri sikkeler üzerinde görülürken hem sikkeler üzerindeki hem de genel itibari ile portrelerde görülen bu betimsel seçim hanedanlığın benimsediği krali bolluk, bereket ve refahın bir yansıması olarak yorumlanmıştır, bu hususta bkz. Tondriau 1948; Heinen 1978, s. 188-190.

⁸⁰⁸ CPE I, s. 120.

⁸⁰⁹ Söz konusu darplar üzerindeki porte erken dönem çalışmalarda III. Ptolemaios olarak yorumlanmıştır, bkz. Newell 1941, s. 221-223. Burada basılan stater (tetradrahmi) ve drahmi birimindeki sikkeler arka yüz sembol ve monogramlarına binaen 4 farklı emisyonu ayrılırken, yak. MÖ. 261/260-259'a tarihlenirler, bkz. CPE, n. 400-403.

⁸¹⁰ CPE, n. 403; Svoronos, n. 910.

⁸¹¹ Bu darphaneye atfedilen sikkeler yak. MÖ. 261/260'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 399 (Svoronos, n. 607).

⁸¹² Lorber (CPE, s. 334) ön yüz tasvirinin Tarsus darphanesindekiler ile olan yakınlığına rağmen, arka yüzde darphane işareti olarak kullanılan harfin farklılığından ötürü başka bir darphaneye ait olması gerektiğini ileri sürer. Tarsus etkisi altında olması gerektiğini ifade ettiği bu darphane için Pedias'ı önerir. Tek emisyondaki sikkenin tarihlendirmesi yak. MÖ. 260-259 şeklindedir, bkz. CPE, n. 404.

Bahsedildiği üzere, şimdilik kesin olarak tespit edilebilen yalnızca Tarsus darphanesidir. Daha sonra karşımıza çıkmaması da bu ön yüz tipinin geçici niteliğini açıkça gösterir. Bu sikkelerden hem Tarsus’a hem de diğer belirsiz darphanelere atfedilenler, yak. MÖ. 261-259 arasına, İkinci Suriye Savaşı’na tarihlenirken, ikonografyanın kullanımı, söz konusu savaş öncesi Seleukosların hakimiyetinde bulunan bu kentin ele geçirilişi ve ona işaret eden askeri başarı ile alakalı olabilir. Alışılmışın dışında, sikke üzerinde yer alan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandı da bu ikonografik referansı tamamlayıcı niteliktedir.⁸¹³

2.3.1.14. III. Ptolemaios

II. Ptolemaios ile I. Arsinoe’nin en büyük oğulları olan ve MÖ. 246 yılında yeni hükümdar olarak tahta çıkan III. Ptolemaios Euergetes’e ait tasvir, ön yüz tipi olarak krali sikkelerde altın, gümüş ve bronz olmak üzere her üç madenden sikkede, kendi dönemine ve ardılı IV. Ptolemaios Philopator dönemine ait darplarda kullanılmıştır. Tasvir tüm örnekler büst formunda ve sağa dönüktür. Detaylandırılacağı üzere, III. Ptolemaios’un portresi kendi dönemi sikkelerinde I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios’dan alışkın olunduğu üzere diademli, monarşik bir yapıdadır. IV. Ptolemaios dönemi darplarında ise, *posthumous* bir nitelik kazanarak, başında ışıltılı diadem ile tasvir edilmiştir. Bu doğrultuda kralın altın sikkeler üzerindeki betimi ikiye ayrılır.

Kendi hükümdarlığı dönemine ait olan ilkinde, başı diadem ile bağlı, pelerinlidir. İkincisinde ise başında ışıltılı tacı bulunur, pelerin formunda aegisli ve sol omuzu üzerinde lotus bezemeli bir trident ile tasvir edilmiştir. Yalnızca kendi döneminde darp edilen gümüş sikkelerde de iki farklı tasviri mevcuttur. İlkinde diademli ve boynunda aegislidir. İkincisinde ise yine başında diadem bulunan kralın boynunda aegis yerine aslan postu yer alır. Bronzlar üzerindeki portre ise defne çelenklidir, aegisi bir pelerin gibi taşır. III. Ptolemaios’un *posthumous* portresi, ilk iki hükümdara ait olandan farklı olarak, birden fazla krali ve ilahi atribüyü bir arada bulundurur. Burada söz konusu olan, halihazırda kullanılmış bir prototipi benimsemekten kendine has bir tasvir yaratılmasıdır.⁸¹⁴

Ptolemaios sikkelerinde kullanılan portrelerde ilk defa görülen bir değişiklik bu döneme tesadüf eder. Söz konusu olan, kralın gümüş sikkeler üzerinde kullanılan portresinde görülen ve çoğunlukla bilinçli olduğu düşünülen, hükümdarın yaş farklılığına işaret eden tasvir değişimidir. Bu farklı tasvirler Lorber tarafından, “genç ve idealize”, “physkon” ve “zayıf” olmak üzere üç farklı başlık altında tasnif edilmiştir. Belirsiz Darphane 29 ve Ephesos’a

⁸¹³ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandının kullanımına ilişkin bkz. Davesne 1999, s. 124-125.

⁸¹⁴ Hellenistik dönem krallarının portrelerinde genel itibarı ile bu yol izlenmiş, geleneksel bir özdeşimin ötesinde kralın kendi ilahiyatını vurgulayacak, yenilikçi nitelikler seçilmiş, çoğu zaman birden fazlası bir araya getirilmiştir bu hususta bkz. Smith 1988, s. 38; 43-44.

atfedilen gümüşlerde karşımıza çıkan betim genç ve idealize bir form taşıırken,⁸¹⁵ Belirsiz Darphane 28, Belirsiz Darphane 31 ve Ephesos'a atfedilenlerde görülen portre yüz hatları oturmuş ve kilolu bir tasvirdir.⁸¹⁶ Son olarak yine Ephesos'ta karşımıza çıkan bir diğer tasvir kralın daha zayıf ve yaşlı bir betimini sunar.⁸¹⁷

I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios portrelerinden farklı olarak çoğu emisyonunda kralın boynunun etrafında aslan postu yer alır. Bu atribütün kullanımı, temelde, Herakles'e bir referans taşımakla beraber bu vesileyle, daha evvel pek çok ana tip ve sembol ile ortaya konulduğu üzere, soy vurgusu ile ilintilidir. Öte yandan daha özelde, III. Ptolemaios ile Herakles arasında nümismatik ikonografya dışında da bilinen ve kullanılan⁸¹⁸ bir özdeşime referans söz konusudur.⁸¹⁹ Bunun dışında, böylesi bir ikonografik unsurun kral ile bir arada kullanımı elbette ki bir yandan da Herakles'in sahip olduğu kötüyü kovan, onlarla savaşan gibi niteliklerin Mısır kralına aktarımını da temsil ediyordu.⁸²⁰

Öte yandan, bronz sikkelerde ise portre hem fizyolojik hem de taşıdığı atribüer bakımından farklılaşır. İlgili darplar üzerinde kralın oldukça kilolu tasvir edildiği görülmektedir. Bilinçli bir tercih olduğu düşünülen bu betimleme Mısır Krallığı'na temin edilecek olan bolluk ve bereketin bir vurgusu olarak yorumlanmıştır.⁸²¹ İfade edildiği üzere bir diğer farklılık kralın atribülerinde görülür. Büst formundaki tasvir diademli değil defne çelenklidir, aegis ise boynunda değil gövdesi üzerinde, pelerin gibi tasvir edilmiştir. Ptolemaios sikkelerinde, krali niteliği ön plana çıkaran diadem yerine defne çelenginin kullanımı ilk ve son olarak söz konusu sikkelerde karşımıza çıkar.⁸²² Bu değişiklikler bilinçli bir tercihi gösterir niteliktedir. Bir pelerin gibi giyilen aegis, *Aleksandros Aigiochos* olarak adlandırılan ve hanedanlık kültünün baş tanrısı olarak kabul edilen III. Aleksandros'un kült heykelini baz alan heykel tipinden bilinmektedir.⁸²³ Bu bağlamda, sikkeleri esas kullanacak olan Korinthos

⁸¹⁵ CPE, n. 766-769; Svoronos, n. 916-917a.

⁸¹⁶ CPE, n. 759-762; Svoronos, n. 894-896; 908; CPE, n. 770-771; Svoronos, n. 902; CPE, n. 797-799; Svoronos, n. 914-915a.

⁸¹⁷ CPE, n. 772-776. Lorber (CPE I, s. 171), özellikle Ephesos ve Belirsiz Darphane 29'a atfedilenler arasında görülen birbirine oldukça fazla benzeyen genç kral tasvirine istinaden darptan sorumlu yetkililer tarafından, kullanılan krali imajın kontrol altında tutulmuş olabileceğini ifade eder.

⁸¹⁸ III. Ptolemaios'un Herakles formunda tasvir edildiği Napoli ve Berlin müzelerinden iki heykel için bkz. Thomas 2001, s. 35; British Museum'dan bir başka örnek için bkz. Bailey 1990.

⁸¹⁹ CPE I, s. 172-173. Soy bağlantısı özelinde gerçekleşen bu özdeşim için bkz. OGIS I, 54 = Bagnall-Derow 2004, n. 26 = Austin 2006, n. 268.

⁸²⁰ CPE I, s. 173. Lorber, Soter (kurtarıcı) lejandının Herakles'in epithetlerinden olması nedeniyle Ephesos ve Belirsiz Darphane 30 darplarındaki ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandına istinaden burada belki de III. Ptolemaios'un Herakles Soter olarak bir kültünün kurulmuş olabileceğini dile getirir, ayrıntılı bilgi için bkz. CPE I, s. 173.

⁸²¹ CPE I, s. 174-175.

⁸²² Hellenistik dönem krali portrelerde çelenk kullanımı oldukça azdır, bu hususta bkz. Smith 1988, s. 43.

⁸²³ CPE I, s. 173-174, referanslar ve tartışmalar için özellikle dn. 305 ve Lorber 2011, s. 312-315. Svenson (1995, s. 68-69) aegis'in bu şekilde kullanımının doğrudan Alexandros Aigiochos heykel tipinden alındığını ileri sürer.

garnizonundaki askerler için belki de ön yüzde gördükleri yeni Aleksandros yani III. Ptolemaios'tur.⁸²⁴ Hükümdarın tasviri diğer selef ve halef kralların darplarından farklı olarak, monarşik referanslar taşıyan diademli değil defne çelenklidir. Bu ikonografik tercih, hem Üçüncü Suriye Savaşı'ndan muzaffer çıkmanın hem de sikkelerin darp edildiği Korinthos'un kurtuluşunun bir simgesi olarak yorumlanmıştır.⁸²⁵ Defne çelenkli başın ihtiva etmesi olası bir diğer anlam, Akhaia Birliği'nin *hegemonu* payesine erişen III. Ptolemaios ile birliğin kurucu ve koruyucu tanrısı kabul edilen Zeus arasında kurulan özdeşimdir.⁸²⁶

IV. Ptolemaios dönemi *posthumous* portre ise tamamen farklı bir yapıya, tasarıma ve üsluba sahiptir. Her şeyden evvel, önceki dönemin diademli ve boynunda aegis taşıyan, krali bir üsluba sahip portresinin tüm unsurları bir kenara bırakılmıştır. Büst formundaki kral, alışılmış bant biçiminde düz diadem yerine başında bir ışın taçlı diadem taşımakta, aegisi bir pelerin gibi giymekte ve daha önce hiçbir hükümdar portresinde görülmediği üzere sol omzunun üzerinde bir sembol olarak trident taşımaktadır.

Burada açıkça görülmektedir ki başında taşıdığı ışın tacı ile Helios, trident ile Poseidon, aegis ile ise Zeus'un⁸²⁷ atribülerini kuşanmış, ilahi ve tanrısal nitelikleri ön plana çıkartılmış bir tasvire kavuşmuştur. Bu doğrultuda her ne kadar ilk akla gelen kralın söz konusu üç tanrıyı bünyesinde topladığı fikri olsa da portrenin görsel olarak barındırdığı ayrıntılar pek çok farklı ikonografik yorumlamayı da beraberinde getirmiştir.⁸²⁸ Davis ve Kraay söz konusu portrenin taşıdığı atribülerin siyasi nitelikte olduğunu, Zeus'un Ptolemaiosları, Helios'un Rhodos'u, Poseidon'un ise denizlerin kontrolü hususunda iki güç arasındaki iş birliğine işaret ettiğini ileri sürer.⁸²⁹ Konu üzerine benzer, siyasi perspektiften yaklaşan Bergmann, ikonografyayı IV. Ptolemaios döneminin en önemli gündemi olan Dördüncü Suriye Savaşı bağlamında ele alırken, III. Ptolemaios döneminde karada ve denizde elde edilen zaferlere bir gönderme olduğunu ifade eder.⁸³⁰ Morkholm ise nispeten daha kestirmeden bir değerlendirme ile bu

Alexander Aigiochos tipi ve Makedon kralının hanedanlık kült imajı olarak kabul edilmesi hususunda bkz. Kleiner 1950/1951. Aigiochos tipi ve Makedon kralının diğer *posthumous* imajları için bkz. Fulinska 2011.

⁸²⁴ CPE I, s. 174.

⁸²⁵ Kyrieleis 1975, s. 23; CPE I, s. 174.

⁸²⁶ Lorber 2011, s. 316; CPE I, s. 174. III. Ptolemaios dönemi Mısır ile Akhaia Birliği arasındaki ilişkiler için bkz. Grabowski 2012.

⁸²⁷ Zeus'un Aigiochos (Aegis giyen) epitheti bilinmesine (Hom. *II.* I. 202; ii. 157; 375; Pind. *Isth.* IV. 99) karşın yazılı kaynaklarda ya da görsel eserlerde bunun yansıması oldukça nadirdir, konu üzerine bkz. CPE I, s. 238, dn. 438.

⁸²⁸ Özellikle erken dönem çalışmalarda söz konusu fikir ön plana çıkartılmıştır, bkz. Head 1911, s. 853; Seltman 1933, s. 243. Smith (1988, s. 44) birden fazla atribü taşıyan Hellenistik dönem krali portrelerin, bir kralın çeşitli tanrılarla olan bağdaştırıcı asimilasyonundan ziyade kralın tanrısal kudretinin farklı yönlerini gösterme niyeti taşıdığını dile getirir. Bu bağlamda III. Ptolemaios'un *posthumous* portresinden bir Ptolemaios, Helios, Poseidon, Zeus özdeşleşmesini reddeder.

⁸²⁹ Davis- Kraay 1973.

⁸³⁰ Bergmann 1988, s. 60-61.

simgelerin kralın gökyüzü, yeryüzü ve denizin hâkimi olduğunu göstermek maksadı taşıyor olabileceği görüşünü ileri sürer.⁸³¹ Kyrieleis ise krali portrelerde Mısır yerel unsurlarının oynadığı role istinaden portrenin yorumu için o coğrafyaya işaret eder.⁸³² Öte yandan yazara göre ışın tacı, trident ve aegis kralın ilahi niteliğinin unsurlarıdır, bunlar ile yerleşmiş krali atribüler arasında da bir özdeşim söz konusudur; ışın tacı diadem ile, trident asa ile aegis ise pelerin ile entegredir. Bu minvalde bir kanaat ileri süren Huss, III. Ptolemaios döneminde Sarapis ve Osiris kültünün ön plana çıkartılması, ikonografyadaki lotus sembolü ve bu tanrıların Helios, Poseidon ve Zeus ile olan synkretizmi ışığında kralın aslında Sarapis olarak tasvir edilmiş olabileceğini ifade eder.⁸³³ Alföldi ise ışın taçlı bereket boynuzu ikonografyası ile birlikte ele alarak kralın Aion Plutonios formunda tasvir edildiğini ileri sürer.⁸³⁴ Atribülerin işaret ettiği nitelikler üzerine görüş belirten ve Helios, Poseidon, Zeus ve III. Ptolemaios arasındaki karmaşık bir özdeşimi olası görmeyen Smith'e göre ışın tacı, trident ve aegis ile kral ile tanrılar arasında bir ilişki kurulsa da kral doğrudan tanrılaştırılmamakta, aslında bu simgeler vasıtasıyla, Mısır kralı olarak sahip olduğu tanrısal güç ve kudreti vurgulanmaktadır.⁸³⁵ İkonografyaya yönelik, yalnızca trident üzerinden yapılan bir diğer yorum, söz konusu atribünün lotus demeti ve papirüsten oluştuğu ve bunun da Mısır'ın alt ve üst bölgelerini, nihayetinde de bu iki bölge üzerindeki kontrolü temsil ettiği şeklindedir.⁸³⁶ Smith Ptolemaioslar ve Seleukoslar tarafından sıklıkla kullanılan ışın taçlı diademin, Helios ile özdeşim vs. gibi kesin bir anlam ihtiva edemeyeceğini dile getirir. Smith'e göre söz konusu olan tanrısal görkemin, seçkinliğin bir ifadesidir.⁸³⁷

Lorber ve Iossif ışın taçlı, tridentli ve aegisli ikonografyanın ihtiva ettiği anlama yönelik temelde birbiriyle ilintili iki farklı yorum getirir. Bunlardan ilki askeri niteliktedir ve merkezinde Mısır'ın müdafaası ve düzenin sağlanması yatan, selef kral döneminde Üçüncü Suriye Savaşı'nda Seleukoslara karşı elde edilen büyük zaferin ilanı vardır. Işın tacı, kralın doğu zaferini, trident denizlerdeki fetihleri, aegis ise Mısır'ın koruyucusu niteliğini simgelemektedir. Öte yandan, III. Ptolemaios'un, *Aleksandros Aigiochos* kült heykeli ile

⁸³¹ Morkholm 2000, s. 120. Thonemann (2016, s. 155) da bu üç unsur üzerindeki hakimiyet vurgusunu dile getirir.

⁸³² Kyrieleis 1975, s. 28-29; 148-149.

⁸³³ Huss 1976a.

⁸³⁴ Alföldi 1977, s. 1-13. Aion herhangi bir dış etmene bağlı kalmayan, itibari değil mutlak ve sonsuz zamanı ifade eden tanrıdır. Aion'un mitolojideki yeri, literatüre girişi ve ihtiva ettiği anlamlar için bkz. Wernicke 1893, s.v., "Aion", s. 1042-1043; Levi 1944; Parker 2012a, s.v., "Aion", s. 46-47. Öte yandan Plutonios, Aion'un epithetlerinden biridir ve bu Aleksandreia merkezli bir kültür, bkz. Alföldi 1977; 1979; Zuntz 1988. Aion'un tasvirleri için bkz. LIMC I, s. 399-411.

⁸³⁵ Smith 1988, s. 41-44. Ayrıca bkz. Smith 1996b, s. 203. Smith'in görüşünü takiben Johnson (1999), söz konusu portrenin ihtiva ettiği manayı kesin olarak tespitin imkansızlığına değinmekle birlikte en temelde söz konusu olanın tanrılar vasıtasıyla krallara atfedilen ilahi nitelikler olduğunu ifade eder.

⁸³⁶ Svenson 1995, s. 72.

⁸³⁷ Smith 1988, s. 42.

özdeşleşen bir formda aegis giymesi belki de kralın, doğunun ilk fatihi olan, Makedon kralının konumuna erişmesine bir referans taşımaktadır.⁸³⁸

Dahası, doğudaki tehditlere yönelik girişilen mücadelede hem Aleksandros hem de III. Ptolemaios elde edilen başarılarla Horus'un dünyevi reenkarnasyonu olma rollerini yerine getirmiş oluyorlardı. Dolayısıyla, Mısır mitolojisinde Horus'un güneş ile özdeşleştirilmesi ışın tacının kullanımına, onunla özdeşleşen tridentin kullanımı Horus ile özdeş Harpoon'a, bu tanrının koruyucu hayvanlarının yılanla ile olan bağlantısı ise aegis kullanımı bir açıklama olarak sunulmuştur.⁸³⁹ Aegis özelinde Mısır'a odaklanan bu izahat, ikinci yoruma da temel oluşturmaktadır.

Mısır unsurları etrafında şekillenen ikinci yorum daha soyut niteliktedir ve Mısır kralının başındaki tacın ışınlarının dönüşümlü bir biçimde düz ya da nokta bezemeli olmasını temel alır.⁸⁴⁰ MÖ. 11 ve 10. yüzyıl Mısır nekropollerine güneş tanrısı Ra'nın hayata döndürme ve diriltme kudreti ile Horus'un doğumu ile vuku bulduğuna inanılan yenilenme ve evrenin dengesinin güvence altına alınmasını temsil eden sahnelerde benzer bir unsurun standart varlığına işaret eden Lorber ve Iossif, bu doğrultuda ışın tacının kullanımı ile III. Ptolemaios'un Horus ve Ra ile özdeşleştirildiğini, bu vesileyle de krala güneşin sahip olduğu canlandırıcı güç ve ölüm ile yeniden doğumun sonsuz kozmik döngüsü içerisinde bir konum atfedildiğini ileri sürerler. Öte yandan, yine Lorber ve Iossif'e göre bu aynı zamanda kralın kendi dirilişi ve ölümsüzlüğüne de bir atıftır. Portrenin sahip olduğu çocuksu yapı ve ifade vefat eden firavunların güneş çocuk olarak yeniden hayat dönmeleri inancına referans taşır. Lorber ve Iossif'e göre tridentin orta dişinin üzerinde yer alan lotus ile de desteklenmektedir. Zira, Mısır Geç Krallık döneminde oldukça yaygın olan inanca göre evrenin oluşumu sular arasından zuhur eden lotus ile temsil edilmektedir ve ayrıca bu bitki sonsuz tekerrürün de bir simgesidir.⁸⁴¹

İkonografyanın kullanımına dair ayrıntılara gelecek olursak III. Ptolemaios Euergetes'in portresi kendi hükümdarlığı döneminde her üç madenden sikkede de karşımıza çıkar. Toplam 10 farklı darphanede ön yüz tipi olarak kullanılmıştır. Tıpkı II. Ptolemaios döneminde olduğu gibi III. Ptolemaios döneminde de merkez Aleksandreia darphanesinde bu hükümdarın portresini taşıyan sikke basılmamıştır. Hükümdarın portresini taşıyan sikkelerin basıldığı darphaneler: Korinthos (bronz), Ainos (gümüş), Ephesos (gümüş), Küçük Asya? (gümüş), Uncertain Mint 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?) (gümüş), Belirsiz Darphane 29 (İonia, Ephesos yakınları) (gümüş), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları) (gümüş), Belirsiz

⁸³⁸ Iossif-Lorber 2012; CPE I, s. 239-243.

⁸³⁹ Aegis, trident ve tacın kullanımına dair Lorber'in benzer çıkarımları sunduğu öncü çalışmasında konuya dair bkz. Lorber 2011, s. 316-325.

⁸⁴⁰ Ayrıntılı analiz için bkz. Iossif-Lorber 2012, s. 200-201.

⁸⁴¹ Iossif-Lorber 2012.

Darphane 30? (gümüş), Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?) (gümüş) ve Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) (altın) dir. Gümüş ve bronz sikkelerde arka yüz tipini sola dönük, kanatları kapalı kartal meydana getirir.⁸⁴² Tek serisi bulunan altın darpta ise bereket boynuzu yer alır.

Kraliyetin daimî darphanelerinden olmayan, MÖ. 240'larda bölgeye gönderilen askerlerin günlük harcamaları için gerekli olan sikkeleri darp ettiği düşünülen Korinthos'ta basılan söz konusu sikkeler III. Ptolemaios Euergetes'in tasvirini taşıyan yegâne bronz darplardır. Kendi hükümdarlık dönemine ait bu sikkelerde kralın büstü defne çelenklidir, aegis ise dönemin gümüş darplarından farklı olarak boynunda değil gövdesi üzerinde, pelerin gibi betimlenmiştir. Arka yüzünde krali ikonografya olan kartalın sola dönük kanatları kapalı betimlendiği trihemiobol, obol?, tritartemorion ve hemiobol birimlerinde darp edilmiştir.⁸⁴³

Tıpkı Korinthos gibi geçici bir darphane statüsüne sahip, Trakya kentlerinden Ainos'ta darp edilen Stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkelerde kralın başı diademlidir, boynunda aegis bulunur.⁸⁴⁴

Bu ön yüz ikonografyasının kullanıldığı bir diğer darphane Ionia kentlerinden Ephesos'tur. 12 emisyonu ayrılan söz konusu gümüş sikkeler stater (tetradrahmi) birimindedir. Ephesos'ta darp edilen bu sikkelerde diademli portre ana tip olarak muhafaza edilmişse de portrenin sahip olduğu ifade ve yüze ilişkin farklılıklar itibari ile ayrışan biçimlerde karşımıza çıkar. Bunlardan ilkinde kralın portresi genç ve idealize bir büst biçimindedir, boynunda aslan postu bulunur.⁸⁴⁵ İkincisinde ise ilkine kıyasla daha olgun ve kilolu tasvir edilen büst bu sefer aegislidir.⁸⁴⁶ Üçüncü seride, kralın diademli ve aegisli tasvirinde diğer iki seriden farklı olarak portre daha sıksa ve daha yaşlı bir betim ile aktarılmıştır.⁸⁴⁷ Dördüncü serinin ön yüzünde yer alan portre, tıpkı ilk seride olduğu gibi diademli ve boynunda aslan postu ile tasvir edilmiştir. Söz konusu idealize betimlemeye yakındır.⁸⁴⁸

Korinthos, Ainos ve Ephesos dışında şimdilik belirsiz olan 7 darphane daha III. Ptolemaios Euergetes portreli sikkelerden darp etmiştir. 6 darphane stater (tetradrahmi) biriminde gümüş, 1 darphane ise 1/8 mnaieion biriminde altın sikkede krali portreyi kullanmıştır.

⁸⁴² CPE, n. 768; 768a; 769 istisnai olarak sağa dönük kartal betimler.

⁸⁴³ 2 farklı emisyonunda basılmışlardır, CPE, n. B404-B407; Svoronos, n. 997-1000.

⁸⁴⁴ Bu sikkeler 5 farklı emisyonu ayrılır, basım tarihleri yak. MÖ. 246-241'dir, bkz. CPE, n. 751-754a. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 930-931.

⁸⁴⁵ CPE, n. 768-769.

⁸⁴⁶ CPE, n. 770 (Svoronos, n. 902)-771.

⁸⁴⁷ CPE, n. 772-776. Sikkelerin tümü MÖ. 245 ve sonrasına tarihlidir.

⁸⁴⁸ CPE, n. 779-780; Svoronos, n. 901; 904. Bu seriye ait sikkeler yak. MÖ. 245'e tarihlenir.

Bunlar içerisinde Küçük Asya? başlığı ile ele alınan darphanede basılan kral tasvirli sikkelerden ilk emisyonun ön yüzünde yer alan tasvire şüphe ile yaklaşılsa da diademin konumundan ötürü betimlenenin III. Ptolemaios Euergetes olduğu düşünülmektedir.⁸⁴⁹ Diğer emisyonun taşıdığı portre diademli ve aegislidir.⁸⁵⁰ Son grupta ise diademli başın boynundaki atribü tam olarak görülememektedir.⁸⁵¹

Küçük Asya'nın kuzeybatısı kökenli olduğu düşünülen, şimdilik Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?) başlığı altında ele alınan gümüş darplarda kralın büstü diademli ve boynunda aegis ile dir.⁸⁵²

Ionia'da, Lebedos ve Ephesos'a yakın olduğu düşünülen, şimdilik bilinmeyen bir darphanede basıldığı düşünülen, Belirsiz Darphane 29 başlığı altında tasnif edilen stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkelerde diğerlerinden farklı olarak III. Ptolemaios Euergetes'in boynunda aegis yerine aslan postlu bulunur.⁸⁵³ Aynı ön yüz tipi Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları) tarafından basılan stater (tetradrahmi) lerde de karşımıza çıkar.⁸⁵⁴ Soru işareti ile Belirsiz Darphane 30'a atfedilen bir diğer örnekte ise diğerlerinden farklı olarak kralın diademli başı aslan postlu değil aegisli olarak betimlenmiştir. Bu nedenle soru işareti ile Belirsiz Darphane 30'a atfedilen darplar da tetradrahmi birimindedir.⁸⁵⁵

III. Ptolemaios Euergetes döneminde, portresinin ön yüz tipi olarak kullanıldığı bir diğer darphane Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)'dir. 2 farklı seride toplam 8 emisyonda darp edilen stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkelerden ilk seride diademli başın boynunda aegis, diğerinde ise aslan postu yer alır.⁸⁵⁶

Hükümdarın iktidardarı zamanında kendi portresini taşıyan yegâne altın darplar Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) başlı altında ele alınan 1/8 manieion birimindeki sikkelerdir. Kralın diademli ve pelerinli tasvir edildiği bu tip yak. MÖ. 246-241'e tarihlenir.⁸⁵⁷

III. Ptolemaios Euergetes'in portresi ölümünün ardından, IV. Ptolemaios Philopator döneminde kullanılmaya devam etmişse de yalnızca altın sikkeler ile bir seri, sikke olup olmadığı tartışmalı olan bronz darpta yer alır. Krali portre bu dönemde Aleksandreia, Sidon,

⁸⁴⁹ CPE, n. 800; Svoronos, n. 909a.

⁸⁵⁰ CPE, n. 801; Svoronos, n. 909b.

⁸⁵¹ CPE, n. 802; Svoronos, n. 996b.

⁸⁵² 4 emisyonu ayrılmaktadırlar. CPE, n. 759-762; Svoronos, n. 894-896; 908.

⁸⁵³ CPE, s. 403. 2 farklı emisyonu ayrılan bu sikkeler MÖ. 245'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 766-767. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 916-917a.

⁸⁵⁴ Bu sikkeler 6 farklı emisyonudur, yak. MÖ. 245 ve sonrasına tarihlenirler. CPE, n. 781-785a. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 897-898; 905.

⁸⁵⁵ Tek emisyonudur, CPE, n. 786.

⁸⁵⁶ Sikkeler yak. MÖ. 245 ve sonrasına tarihlenmektedir. CPE, n. 792-799. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 912-915.

⁸⁵⁷ CPE, n. 805; Svoronos, n. 995.

Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike), Belirsiz Darphane 38'de altından sikkelerde kullanılmıştır.

III. Ptolemaios Euergetes'in Aleksandreia'da darp edilen *posthumous* sikkeleri mnaieion, pentakontadrahmi ya da 1/8 mnaieion biriminde ışınlı taçlı büst/bereket boynuzu ve mnaieion biriminde diademli büst/kartal olmak üzere iki farklı seriye ayrılırlar. İlkinde, ön yüzde kralın büstü ışınlı taçlıdır, pelerin formunda aegis giyer ve sol omuzunun üzerinde, ortası lotus goncası ile bezeli bir trident taşır.⁸⁵⁸ Hükümdarlığın sonlarına tarihlenen ikincisinde ise diademli büst, askeri bir pelerin taşır.⁸⁵⁹

Sidon'da basılanlarda III. Ptolemaios Euergetes tasviri Aleksandreia'daki ışınlı taçlı seri ile aynıdır, arka yüzünde bereket boynuzu yer alır. Burada mnaieion biriminde basılmışlardır.⁸⁶⁰

Atfı kesin olarak yapılabilen bu iki darphane dışında, Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) ve Belirsiz Darphane 38 başlığı altında değerlendirilen iki adet darphane de bu krali portreye sahip mnaieion birimindeki altın sikkelerden darp etmiştir. Her iki darphanenin sikkelerinde de ışınlı taçlı tasvirin kullanıldığı edildiği seri karşımıza çıkar.⁸⁶¹

Son olarak, soru işareti ile Suriye – Fenike coğrafyasına atfedilen, ön yüzünde III. Ptolemaios Euergetes (ya da I. Ptolemaios Soter) başı yer alan, bu döneme ait tek bronz darbin ise resmi olarak dolaşıma girmiş bir sikke olup olmadığı tartışmalıdır.⁸⁶² Lorber arka yüzünde bereket boynuzu yer alan bu darbin bir deneme darbı, düzensiz bir darphanenin bastığı örnek ya da küçük bir madalyon olabileceği gibi ihtimalleri ileri sürer.⁸⁶³

Tıpkı selef kral II. Ptolemaios'un portresini taşıyanlarda olduğu gibi, III. Ptolemaios'un kendi döneminde darp edilen portreli sikkeleri de Aleksandreia'da kullanılmamış, yeni hakimiyet kurulan topraklarda darp edilenlerde kullanılmıştır. Bu bağlamda, bir önceki dönemde olduğu üzere yeni fethedilen topraklara, yeni hâkimin bir ilanı niteliği taşımaktadır. Hem diğerlerinden farklı bir tasvir ile karşımıza çıkması hem de hitap ettiği kitlenin doğrudan Hellenler olması nedeniyle bilhassa Korinthos darbı bronzları bu çerçevede değerlendirmek gerekir

Posthumous niteliğiyle ön plana çıkan IV. Ptolemaios dönemi portrelerinin sahip olduğu gaye daha farklıdır. Yukarıda, atribüler özelinde ayrıntılı bir biçimde ele alındığı üzere böylesi bir portrenin ön yüz tipi olarak seçilmesi her şeyden önce selef kralı onurlandırmak, daha önceki

⁸⁵⁸ MÖ. 219 öncesi ve MÖ. 219-217 arasında tarihlenen iki farklı emisyonu bulunmaktadır, bkz. CPE, n. 887-890. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1117-1119; 1131.

⁸⁵⁹ CPE, n. 894; Svoronos, n. 1139.

⁸⁶⁰ İki emisyon olarak basılan sikkeler MÖ. 217 sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 915 (Svoronos, n. 1184)-916.

⁸⁶¹ CPE, n. 904-905 (2 emisyon) ve CPE, n. 908 (1 emisyon). Her iki darphanede basılan yak. MÖ. 217 civarına tarihlenir. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1132-1134.

⁸⁶² CPE, n. B552.

⁸⁶³ CPE, s. 139

dönemlerde müteveffa kral ve kraliçelerin sikke tipi olarak kullanılmasıyla da görüldüğü üzere hanedanlığın sürekliliği ve devamlılığını ortaya koymak için olmalıdır. Daha özelde ise krala atfedilen ilahi nitelikler ile hanedanlığın sahip olduğu güç ve kudreti sergilemektir. Öte yandan, ilahi niteliklere sahip *posthumous* portrelerin, haliyle halef muktedire de bir tanrısallık aktardığı düşünüldüğünde⁸⁶⁴, söz konusu tasvirin IV. Ptolemaios'a sağlayacağı katkı açıktır.

2.3.1.15. IV. Ptolemaios

MÖ. 222 yılında, henüz 12 yaşında iken tahta geçen IV. Ptolemaios Philopator da tıpkı önceki üç kral gibi ön yüzünde tasviri yer alan krali sikkeler darp ettirmiştir. Söz konusu krali portre yalnızca altın ve gümüş sikkelerde kullanılmıştır. Bu sikkelerin tümünde IV. Ptolemaios büstü sağa dönük konumlandırılmıştır. Kralın buradaki tasviri III. Ptolemaios Euergetes'in kendi hükümdarlığında kullandığı ile yapısal olarak oldukça benzerdir.⁸⁶⁵ Bir büst formunda betimlenen kralın, başı diademlidir, üzerinde normal ya da Makedon geleneğine uygun askeri bir pelerinle tasvir edilmiştir. Söz konusu sikkelerin arka yüz tipini sağa ya da sola dönük, kanatları kapalı kartal meydana getirir. Tasvir açık biçimde herhangi bir ilahi atribü taşımazken, monarşik nitelikleri ön plana çıkan bu portre Makedon geleneğine daha yakın bir betimlemedir. Yüz hatları, II. Ptolemaios döneminden beri alışlageldiği üzere, daha yumuşak hatlı olup ve tasvir biraz semizdir. Portrenin öne çıkan unsurları, sık ve kıvrıkcık saçlar, kalkık bir burun ve güçlü çene yapısıdır.⁸⁶⁶ Bu haliyle III. Ptolemaios'un tasvirinden farklılaşır.

IV. Ptolemaios büstünün ön yüz tipi olarak kullanıldığı darphaneler Aleksandreia (altın), Sidon (altın, gümüş), Tyros (gümüş), Ptolemais Ake (altın) Belirsiz Darphane 36 (altın), Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) (gümüş) ve Belirsiz Darphane 38 (altın)'dır.

Aleksandreia'da yalnızca mnaieion birimindeki altın sikkelerde kullanılmıştır. Hükümdar, Makedonya tarzı askeri pelerinli bir biçimde betimlenmiştir.⁸⁶⁷

Suriye-Fenike coğrafyasında, Sidon'da IV. Ptolemaios büstü hem altın mnaieion hem de gümüş stater (tetradrahmi) sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanılmıştır. Her iki madenden olanda da kralın büstü diademli ve askeri pelerinlidir.⁸⁶⁸

⁸⁶⁴ Smith 1988, s. 39.

⁸⁶⁵ Böylesi bir benzerliği diğer portre eserlerinde de tespit eden Queyrel'e (2015, s. 217) göre benzerlik kralın portresini babasındaki ile bir ve benzer tutma çabasının yansıması olup gayesi meşruiyet vurgusudur. Özellikle de kralın tahta geçtiğinde 20, ilk portreli sikkeleri piyasaya sürüldüğünde ise 22 yaşında olması gerçeği düşünüldüğünde böylesi bir ikonografik takip oldukça olağandır.

⁸⁶⁶ CPE I, s. 243.

⁸⁶⁷ Söz konusu sikkeler tek emisyon olarak basılmıştır ve kralın hükümdarlığının son dönemlerine tarihlenir, bkz. CPE, n. 894 (Svoronos, n. 1139).

⁸⁶⁸ MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenen bu sikkelerden altın olanı tek emisyondur, bkz. CPE, n. 917. Gümüş sikkeler ise 2 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. 918-919 (Svoronos, n. 1185).

Bölgenin bir diğer önemli darphanesi Tyros'de ise söz konusu tasvir, yalnızca gümüş sikkelerde kullanılmıştır. Stater (tetradrahmi) birimindedirler. Kralın betimi bu darplarda da bir önceki gibi askeri pelerinlidir.⁸⁶⁹

Yine aynı bölgede Ptolemais Ake de, IV. Ptolemaios tasvirli sikkeler basmıştır. Hükümdarın tasviri bu kentin darplarında yalnızca altın sikkelerde karşımıza çıkar. Mnaieion birimindeki bu sikkelerde IV. Ptolemaios askeri pelerinli tasvir edilmiştir.⁸⁷⁰

Bu darphaneler dışında nerede olduğu şu an için kesin olarak bilinmeyen 3 darphanede de IV. Ptolemaios büstlü sikkelerden darp etmiştir.

Bunlardan, Kıbrıs ya da Suriye-Fenike coğrafyasına atfedilen, Belirsiz Darphane 36⁸⁷¹ ve Belirsiz Darphane 38'de⁸⁷² mnaieion biriminde altın sikkeler basılmıştır. Mevzubahis sikkelerin ön yüzünde yer alan IV. Ptolemaios büstü diademli, Belirsiz Darphane 36'da sade pelerinli, diğerinde ise askeri pelerinlidir. İlgili darphaneye ait örnek, bu portrenin en erken kullanımındır.

Suriye – Fenike kökenli bir diğer stater (tetradrahmi) birimli gümüş sikkeler ise Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu sikkenin ön yüzündeki büst diademli ve sade pelerinlidir.⁸⁷³

Portre açık bir biçimde, krali diademi ve özellikle de taşıdığı Makedon pelerini ile askeri unsurlar barındırmaktadır. Dolayısıyla burada kralın askeri rolü ve ordunun baş komutanı payesi vurgulanmakla beraber, söz konusu olanı, ikonografyanın kullanıldığı Dördüncü Suriye Savaşı için kralın karşı koyma kudretinin, Raphia Muharebesi sonrası için ise elde edilen zaferin birer nişanesi olarak okumak mümkündür.⁸⁷⁴

2.3.1.16. I. Ptolemaios ve I. Berenike / II. Ptolemaios ve II. Arsinoe (*Theoi Adelphoi*)

II. Ptolemaios ve II. Arsinoe ya da I. Ptolemaios ve I. Berenike, aşağıda detaylandırılacağı üzere dini ve monarşik unsurlar ile bezeli bir serinin ön ve arka yüz tipleridir. Esas ön yüz tipini II. Ptolemaios ile II. Arsinoe'nin yan yana büstleri oluşturur. I. Ptolemaios ve eşi I. Berenike'nin ön yüz tipini meydana getirdiği sikkeler ise yalnızca tek bir emisyon dan

⁸⁶⁹ Bu sikkeler 5 farklı emisyonu ayrılır ve MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 921-925. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1177-1180.

⁸⁷⁰ Tek emisyon da basılan bu sikkeler tıpkı Tyros darpları gibi MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 929 (Svoronos, n. 1187).

⁸⁷¹ Bu sikkeler MÖ. 220/219'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 902 (Svoronos, n. 1189).

⁸⁷² Basım tarihleri yak. MÖ. 217'dir, bkz. CPE, n. 909.

⁸⁷³ Bu sikkeler yak. MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenir ve tek emisyon dur, bkz. CPE, n. 907.

⁸⁷⁴ CPE I, s. 243-244.

bilinmektedir.⁸⁷⁵ Burada, temel ikonografyanın ön ve arka yüz tipleri yer değiştirmiş olmaktadır.

Değinildiği üzere, ön yüzünde yan yana kral ve kraliçe tasvirli asıl seriyi II. Ptolemaios ile II. Arsinoe'nin tasvir edildiği seri meydana getirir. II. Ptolemaios'un sağa dönük büstü diademli ve pelerinlidir⁸⁷⁶. Muktedir kral genç ve dinamik bir görünüme sahiptir.⁸⁷⁷ II. Arsinoe ise diademli ve örtülüdür. Kralın başının arkasında, ortasında şimşek demeti bezemesi yer alan bir de küçük kalkan yer alır. Ayrıca ön yüzde ΑΔΕΛΦΩΝ lejandı yer alır. Arka yüzünde ise I. Ptolemaios ile I. Berenike'nin yan yana büstleri yer alır. Lejant ΘΕΩΝ'dur. Burada ilgi çekici bir ayrıntı, özellikle de tanrılaştırılmış müteveffa kral ve kraliçe göz önünde bulundurulduğunda, krali portrelerin herhangi bir tanrısal atribü taşımamasıdır.⁸⁷⁸

Bu ikonografya II. Ptolemaios döneminde darp edilen altın ve gümüş sikkelerde ve yalnızca Aleksandreia darphanesinde karşımıza çıkar. Bu bağlamda özel bir seri olarak kabul edilebilir. Her iki madenden sikke de MÖ. 272 öncesine tarihlenir. Burada darp edilen altın sikkeler manieion, pentakontadrahmi, çeyrek mnaieion ve 1/8 mnaieion birimlerinde darp edilmiştir.⁸⁷⁹ Bu ikonografyayı taşıyan gümüş sikke ise drahmi birimindedir.⁸⁸⁰

Krali sikkelerde ön yüz tipi olarak kullanılan bir diğer tasvir I. Ptolemaios ve I. Berenike'nin sağa dönük, yan yana konumlandırılmış büstleridir. II. Ptolemaios Philadelphos döneminde kullanılan bu ikonografya altın ve gümüş sikkelerde görülür. Yan yana, bitişik vaziyetteki büstlerden I. Ptolemaios büstü diademlidir, himation giyer. I. Berenike nin büstü ise diademli ve örtülüdür. I. Ptolemaios'un tasviri, yüz hatları itibari ile, belki de II. Ptolemaios'un genç oluşunun vurgulanması maksatlı, daha yaşlı bir görünüm sergiler.⁸⁸¹ Arka yüzünde ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ lejandı taşıyan bu sikkelerin arka yüz tipini ise tıpkı ön yüzdeki formda yan yana II. Ptolemaios ile II. Arsinoe' nin büstleri oluşturur.

Mevzubahis sikkeler yalnızca altından olanlar Aleksandreia, gümüşler ise Jerusalem darphanelerinde basılmıştır. Aleksandreia darpları mnaieion birimindedir.⁸⁸² I. Ptolemaios ve I. Arsinoe büstlerinin ön yüz tipi olarak kullanımı Aleksandreia dışında bir de Jerusalem

⁸⁷⁵ Söz konusu emisyon, lejandın tek bir yüzde ve bir arada yer aldığı seri olup, erken dönem nümismatik çalışmalarda arka yüz tipi olarak değerlendirilmiştir, bu hususta bkz. Olivier-Lorber 2013, 50-51.

⁸⁷⁶ Plantzos (2021, s. 360) bunun, Hellenistik dönem sanatında krali figürler tarafından giyilen *porphyra* olabileceğini ifade eder.

⁸⁷⁷ Plantzos 2021, s. 360.

⁸⁷⁸ Tasvirilere daha ziyade monarşik simgeler ön plandadır. Fulinska bu durumun, Makedon düşüncesiyle bağdaştırır, ayrıntılı bilgi için bkz. Fulinska 2010, s. 78.

⁸⁷⁹ Toplamda 6 farklı emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. 307-316; 318 (Svoronos, n. 603-606; 608; 613-614; 616a; 618; 621). Sikkeler için ayrıca bkz. Cavagna 2008; Olivier-Lorber 2013, n. 1-156; 166-399.

⁸⁸⁰ Tek emisyonudur, bkz. CPE, n. 317 (Svoronos, n. 608).

⁸⁸¹ Plantzos 2021, s. 360.

⁸⁸² Tek emisyonudur. Bu sikkeler MÖ. 272 öncesine tarihlenir, bkz. CPE, n. 319 (Svoronos, n. 934). Ayrıca bkz. Olivier-Lorber 2013, n. 157-164.

darphanesinde karşımıza çıkar. Mevzubahis darplar triobol ve hemiobol birimlerinde darp edilmiştir.⁸⁸³

Hanedanlık mensuplarının tanrılaştırılmasının hayata geçirildiği II. Ptolemaios döneminde muktedir kral ilk olarak babası I. Ptolemaios ve annesi I. Berenike'nin *theoi soter*es olarak böyle bir paye ile onurlandırmış ardından kendisini ve eşini henüz hayatta iken *theoi adelphoi* olarak kültleştirmiş ve böylece Ptolemaios hükümdarlarının tanrı yönetici kültünün de oluşmasına vesile olmuştur.⁸⁸⁴

Her şeyden önce, ön yüzünde, darp eden otorite, kral II. Ptolemaios ile eşi II. Arsinoe, arka yüzünde krallığın kurucusu, müteveffa I. Ptolemaios ile eşi I. Berenike'nin yan yana büstlerinin tasvir edildiği bu ikonografya en temel ve basit düzlemde, tesis edilen *theoi adelphoi* (tanrı kardeşler) kültü ile ilan edilen, yaşayan kral ve kraliçe ile, ölümüyle ilahi bir niteliğe bürünen selef kral ve kraliçenin bütünleşmesinin bir göstergesi, ilanıdır. Salt ikonografik açıdan bakıldığında ise yan yana konumlandırılmış toplamda dört adet portrenin bir arada ön ve arka yüz tipi olarak kullanımı bir yandan da önemli bir yeniliktir. Yönetici portrelerinin temel niteliklerinin geliştiği ve Hellen coğrafyasına yayıldığı II. Ptolemaios dönemine⁸⁸⁵ tesadüf eden böylesi bir kullanım şaşırtıcı değildir.⁸⁸⁶

Öte yandan, daha özelde, tek bir seri hariç altından darp edilen, yan yana kral ve kraliçe büstünün tasvir edildiği *theoi adelphoi* sikkeler vasıtasıyla hanedanlığın sürekliliği temelinde şekillenen, seleflere gösterilen hürmet ve onurlandırmanın bir vurgusu yapılmıştır.⁸⁸⁷ Dahası, bu ikonografya vasıtasıyla kral ve kraliçenin ön plana çıkartıldığı yeni bir krali ideolojik yaklaşım da tesis edilmiş oluyordu.⁸⁸⁸ Bu hususta öne çıkan görüş, kral ve kraliçenin temsil ettiği yönetici çift tasviri ile Mısır'ın Hellen hegemonyası öncesi monarşik kültüründe önemli bir yere sahip olan yönetici eş, daha geniş manada dualiteye atfedilen önem ve bunun yanı sıra kadının hanedanlıkta sahip olduğu hem idari hem de teolojik role bir referanstır.⁸⁸⁹ Söz konusu

⁸⁸³ İki emisyonudur. Tarihlendirmeleri yak. MÖ. 272'dir, bkz. CPE, n. 707 (Svoronos, n. 609)-708.

⁸⁸⁴ Koenen 1993, s. 51-57; Huss 2001, s. 325; Chaniotis 2004, s. 547; McKenzie 2007, s. 51; Pfeiffer 2021, s. 96; Plantzos 2021, s. 359; Yönetici kültünün oluşumu hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Préaux 1978, s. 251-261; Buraselis 2008, s. 298-299; Pfeiffer 2008, s. 398-399. *Theoi adelphoi* özelinde, bkz. Cavagna 2008, s. 180-182.

⁸⁸⁵ Queyrel 2015, s. 194.

⁸⁸⁶ Van Oppen (2007, s. 79) söz konusu ikonografyanın, ön yüzünde Zeus ile Dione'nin yan yana büstleri yer alan darptan temel alınmış olabileceğini ifade etse de tam tersi ya da birbirinden bağımsız bir durum söz konusu olmalıdır zira Dodona'nın mevzubahis sikkeleri MÖ. 3. yüzyılın sonları ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir, sikkeler için bkz. Franke 1961, Grup I, Seri 5 n. 21-30.

⁸⁸⁷ Fulinska 2010, s. 75-75; CPE I, s. 122; Plantzos 2021, s. 361.

⁸⁸⁸ CPE I, s. 122; Plantzos 2021, s. 360. II. Ptolemaios ve II. Arsinoe'nin bir arada tasvir edildiği edebi ikonografik kaynaklar ile bunun krali çerçevede kullanımı hususunda bkz. Caneva 2013. I. Ptolemaios-I. Berenike ve II. Ptolemaios-II. Arsin özelinde krali karı-koca ilişkisinin ön plana çıkartılması hususunda bkz. Sanchez-Lenzo 2021, s. 73-74.

⁸⁸⁹ Calabria-Finocchi 2003, s. 180-181; Fulinska 2010, s. 77-78. Krali çiftin yüceltildiği bu dualitenin krallık içerisindeki yansımaları üzerine bkz. Van Oppen 2007, s. 101-106. Lorberin de (CPE I, s. 122) ifade ettiği üzere,

seri için ikonografyayı tamamlayıcı nitelikteki lejand, II.Ptolemaios ve II.Arsione'nin hemen üzerinde ΑΔΕΛΦΩΝ ve I. Ptolemaios ve I. Arsione'nin üzerinde ise ΘΕΩΝ şeklindedir⁸⁹⁰ ve lejandın açık bir biçimde bilinçli olan bu şekildeki bölümü ön ve arka yüz tiplerinin sahip olduğu simetriyi göstermekle birlikte, mevcut kral ve kraliçe ile selef kral ve kraliçenin entegrasyonuna, sürekliliğine vurgu yapmaktadır.⁸⁹¹ Bu noktada, *posthumous* portre olgusunun hanedanlık imajı için bütünlük ve süreklilik oluşturmak açısından bir araç olduğunu⁸⁹² da dikkate almak gerekir. Dahası, ΘΕΩΝ ibaresinin selef kral ve kraliçenin üzerinde, ΑΔΕΛΦΩΝ'un ise henüz hayatta olan kral ve kraliçenin üzerindeki kullanımının da tesadüfi olmadığını kabul edecek olursak burada vurgulananın bir kez daha, hayatta olmayan hanedan mensuplarının tanrı ve tanrıça mertebesine erişmiş olması olduğu çıkarımı makul olacaktır.⁸⁹³

Öte yandan, krallar söz konusu olduğunda ise tasvir daha bireyselleştirilmiş bir hal alır. Makedon askeri pelerinli ve emisyonların çoğunda başının arkasında bir de Galat kalkanı yer alan II. Ptolemaios tüm bu özellikleriyle ordunun başı, krallığın kurtarıcısı olarak ön plana çıkar.⁸⁹⁴ I. Ptolemaios ise, kendi döneminde kullanılmaya başlanan krali portresinden farklı olarak aegisli değil himationlu tasvir edilmiştir ve kimi emisyonlarda karşımıza çıkan khitonun Sarapis ikonografyasından alındığı görüşü mevcuttur.⁸⁹⁵ Bir diğer kanaat ise, khitonun aynı zamanda Dionysos ile de alakalı bir aksesuar olması ve halihazırda yaşarken kral ile bu tanrı arasında bir özdeşimin mevcut olması etrafında şekillenir. İleri sürülen, müteveffa kralın, Mısır'daki karşılığı Osiris ve Sarapis gibi ölümler dünyasıyla ilintili tanrılar olan Dionysos ile özdeşiminin daha akla yatkın olacağıdır.⁸⁹⁶

Bu ikonografyaya dair dikkate değer bir diğer husus yan yana konumlandırılmış büstlerden kraliçelerin arka planda olmasıdır. Burada elbette ki söz konusu olan, hanedanlığın asli hükümdarının erkeğin, kralın oluşunun bir yansımasıdır. Öte yandan, sembolik bağlamda

MÖ. 3. bin Mısır Eski Krallığı'nda yeni hanedanların meşruiyeti, yeni kralın Isis, Nephthys, Khnum gibi dış mitolojik figürlerin yardımıyla dünyaya getirilmesine dayandırılmış, bu bağlamda da kraliçe anneye büyük önem atfedilmiştir. Bu bağlamda Lorber'e (CPE I, s. 122) göre, Ptolemaiosların da ilahi doğuma gösterdikleri ehemmiyet de göz önünde bulundurulduğunda, kraliçe II. Arsinoe ile selef kraliçe I. Berenike'nin oldukça benzer tasvirleri ile altı çizilen olgu kraliçelerin Mısır kültürü içerisinde kız çocuğu, eş ve anne olarak sahip oldukları niteliklerin ölüm ve yeniden doğum gibi hadiselerle olan bağlantısıdır.

⁸⁹⁰ Bahsedildiği üzere bu seride kullanılan ana tipi bu şekildedir. Tek bir emisyonun bildiğimiz ön yüzde I. Ptolemaios ve I. Berenike'nin yer aldığı sikkede ise lejant arka yüzde ve ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ şeklindedir.

⁸⁹¹ Morkholm 2000, s. 115; Fulinska 2010, s. 75-76; Thonemann 2015, s. 151; CPE I, s. 122. Ayrıca bkz. von Reden 2007a, s. 51.

⁸⁹² Queyrel 2015, s. 194.

⁸⁹³ Johnson 1999, s. 58.

⁸⁹⁴ CPE I, s. 123.

⁸⁹⁵ Kyrieleis 1975, s. 6.

⁸⁹⁶ CPE I, s. 123.

ise beki de yansıtılan kraliçenin, kendisine atfedilen ilahi güç ile kralın arkasında durması ve onu korumasıdır.⁸⁹⁷

2.3.2. Arka Yüz

Ele alınan dönem içerisinde krali sikkeler üzerinde 15 farklı tasvir arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Altın, gümüş ve bronzdan darp edilen her üç madenden de sikkenin arka yüzünde yer alan kartal en çok kullanılan, ortak tiptir. Bereket boynuzu hariç olmak üzere, kartal dışındakilerin münferit tercihler oldukları anlaşılmaktadır. Aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınacağı üzere söz konusu müstesna tipler genellikle tek bir darphanenin, kısıtlı bir dönem içerisinde kullandığı arka yüz tipleridir.

Aphrodite, Nike, Pegasus, bereket boynuzu, sopa, şimşek demeti gibi kültle alakalı tasvirlerin yanı sıra filli quadriga üzerinde Aleksandros, yan yana I. Ptolemaios-I. Berenike başı ve II. Ptolemaios-II. Arsinoe başı sikkelerin arka yüzünde yer alan krali ikonografyadır. Bunların dışında dümen (ya da sapan), yengeç, at, pruva ve Libya başı yerel öneme haiz diğer arka yüz tipleridir.

Altın sikkelerin arka yüzünde yer alan tipler kartal, bereket boynuzu, Nike, filli quadriga üzerinde Aleksandros, I. Ptolemaios-I. Berenike ve II. Ptolemaios-II. Arsinoe başlarıdır. Gümüş sikkelerin arka yüzünde yer alan tasvirler ise kartal, bereket boynuzu, sopa, I. Ptolemaios-I. Berenike, II. Ptolemaios-II. Arsinoe başıdır. Bronz sikkelerde ise kartal, bereket boynuzu, yengeç, at, Libya başı, Pegasus, pruva ve şimşek demeti, arka yüzde kullanılan tasvirlerdir.

Yukarıda bahsedildiği üzere her üç madenden sikkede de kartal en yaygın arka yüz tipidir. Bereket boynuzu kullanılan bir diğer yaygın ikonografyadır. Sopa yalnızca gümüş; yengeç, at, Libya başı, Pegasus, pruva ve şimşek demeti ise yalnızca bronz sikkelerde arka yüz tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde ilk dört hükümdar döneminde krali sikkelerin arka yüz tipini meydana getiren unsurlar mitolojik kökenli/yerel ve krali olmak üzere kendi içerisinde iki farklı biçimde tasnif edilerek ele alınacaktır.

2.3.2.1. Aphrodite Kült Heykeli

Krali Ptolemaios sikkelerinde Aphrodite kült heykeli arka yüz tipi olarak yalnızca bronz sikkelerde karşımıza çıkar.⁸⁹⁸ Öte yandan bu tip yalnızca III. Ptolemaios Euergetes döneminde, yerel bir öneme sahip olduğu Kıbrıs kentlerinden Paphos'ta kullanılmıştır. Söz konusu sikkelerde Aphrodite kült heykeli cephedendir. Bir kaide üzerinde, oldukça uzun tasvir edilen

⁸⁹⁷ Fulinska s. 77-78.

⁸⁹⁸ Söz konusu tasvir önceleri Isis, Demeter, Artemis, Aphrodite-Asterte ve Tyche olarak yorumlanmıştır, bkz. Lichocka 1986, s. 311, ve dn. 3. Svoronos (1904, s. 177-178; sikkeler: n. 1005-1009) Aphrodite olarak tanımlamış ve literatürde bu şekilde kullanılmaya devam etmiştir.

Aphrodite kıvrımlı bir khiton giyer ve tıpkı I. Ptolemaios dönemindeki tasviri gibi başı polosludur, göğüsü üzerine uzanan sağ elinde olasılıkla bir lotus çiçeği tutarken sol elinde atribülerinden⁸⁹⁹ biri olan gelincik ya da mersin ağacı dalı tutar.⁹⁰⁰ Bir sikke tipi olarak kült heykeli kullanımı ise yalnızca bu örnekte karşımıza çıkar.⁹⁰¹

Sadece III. Ptolemaios Euergetes döneminde, Paphos darphanesinde karşımıza çıkan bu arka yüz tipine sahip sikkelerin taşıdığı arka yüz lejandı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur, ön yüzünde ise Zeus-Ammon başı yer alır. Trihemiobol, obol, hemiobol, dikhalkon ve khalkous birimlerinde, tek seridir.⁹⁰² Ayrıca, Kıbrıs darbı bu sikkenin kayda değer bir özelliği sahip olduğu arka yüz tipi ile, MÖ. 294'ten itibaren kullanılan şimşek demeti üzerinde kartallı merkezi krali ikonografyadan ayrışmasıdır.⁹⁰³

I. Ptolemaios Soter döneminde de ön yüz tipi olarak kullanılan ve ilgili bölümde kullanımı üzerine ayrıntılı bilgi verilen⁹⁰⁴ bu tanrıça bahsedildiği üzere Kıbrıs'ın en önemli kültü olmakla beraber bu sikkelerin atfedildiği Paphos'ta, tanrıçanın karaya çıktığına inanılan alanda önemli bir Aphrodite tapınağı da bulunmaktaydı.⁹⁰⁵ Öte yandan, söz konusu kült heykeli tasviri üzerine monografik bir çalışma ortaya koyan Lichocka, sikke üzerindeki tasvirin temel aldığı şeyin Paphos'tan alınan ve Mısır'da Aphrodite adanan, arkaik stilde bir heykel olduğunu ileri sürer.⁹⁰⁶ Dahası, ikonografik kullanımın, varlığını Kıbrıs dahil olmak üzere bildiğimiz II.

⁸⁹⁹ Tanrıçanın atribüleri için bkz. Dümmler 1894, s.v., "Aphrodite", s. 2776-2787; Pirenne Delforge 1994, s. 410-418; Pirenne Delforge 1996, s.v., "Aphrodite", s. 842; *LIMC* II, s. 33-38; 60-61; 64-65; n. 25-n. 786a.

⁹⁰⁰ Lichocka 1986, s. 312; Hermary 2015, s. 318. Tanrıçanın sağ elinde tuttuğu attribünün floral bir motif olduğu kabul edilse de tanımlaması üzerine farklı görüşler mevcuttur, bu hususta bkz. Lichocka 1986, s. 313; Hermary 2015, s. 318. Ptolemais sikkesi üzerinde gördüğümüz bu tasvir ile benzerlik gösteren heykeller üzerine analiz için bkz. Lichocka 1986, s. 315-316. Arkaik olarak kabul edilen tasvirin arkaik ve klasik kökenleri hakkında arkeolojik bir karşılaştırmalı analiz için bkz. Hermary 2015, s. 319 vd.

⁹⁰¹ Kült heykeli ikonografyası Hellenistik dönemde önceki dönemlere nazaran daha fazla kullanılmıştır, örnekleri ve kullanımına dair analiz için bkz. Morkholm 2000, s. 27-28.

⁹⁰² CPE, n. B447-B451; Svoronos, n. 1005-1009. Tek emisyonunda darp edilen bu sikkeler kralın hükümdarlığının ilk yarısına tarihlenir.

⁹⁰³ III. Ptolemaios'un hükümdarlığına değin bronz sikkelerde kartal dışında arka yüz tipi kullanımı Byzantion'da bereket boynuzu (B302), Euesperides'te dümen (B353; Svoronos, n. 860-861), Kyrene'de yengeç (B137), at (B352; Svoronos, n. 336), Libya başı (B354; Svoronos, n. 855), Pegasus protomu (B350-B351; Svoronos, n. 333-334.), şimşek demeti (B346-B347; Svoronos, n. 324-326) ve pruvadır (B108 (Svoronos, n. 27); B348-B349). Bunlardan Byzantion darbı, kentin kısa süreli hakimiyeti sırasında basılan geçici nitelikteki sikkelerdir. Öte yandan, anlaşılacağı üzere, diğer arka yüz tiplerinin neredeyse tamamı bölge yöneticisi Magas'ın isyanı sonrası darp edilen serilerdir ve özel bir duruma işaret ederler. Bahsi geçen Paphos darbı sikkeler ise beş farklı birimde, düzenli darp edilen oldukça yaygın sikkelerdir.

⁹⁰⁴ Bkz. Bölüm 2, Kısım 3, n. 1.1.

⁹⁰⁵ En erken yapı kalıntıları Geç Bronz Çağına (yak. MÖ. 1200) tarihlenen ve yaklaşık 1600 yıl kullanım gördüğü anlaşılan tapınak ve arkeolojik çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Wieland-Frey Asche 2011.

⁹⁰⁶ Lichocka 1986, s. 316-317. Söz konusu olan Naukratisli Herostratos'un adağıdır, bkz. Ath. *Deip.* XV. 675 f-676c; *FHG* IV 480; *FGrH* 640 f1. Anlatıya göre tüccar Herostratos bir gemi yolculuğu sırasında fırtınadan, Paphos'tan satın aldığı ve geminin etrafını mersin dallarıyla sararak onları koruyan Aphrodite heykelciği sayesinde kurtulmuştur. Ayrıca bkz. Elder 1862, s.v., "Herostratus", s. 438. Öte yandan Athenaios'un aktardığı bu anlatıda geçen tarih 23. Olympiad, MÖ. 688-685'tir. Ancak, mevcut çalışmalar ışığında Naukratis kentinde MÖ. 7. yüzyılın sonundan evvele tarihlenen Hellen varlığına dair herhangi bir arkeolojik kanıt yoktur, bu hususta bkz. Jenkins 2001, s. 163-164.

Arsinoe-Aphrodite kültü ışığında ele alınması gerektiğini ifade eder.⁹⁰⁷ Bu hususta bir diğer öneri ise mevzubahis tasvirin, herhangi bir benzeşime tabi olmadığı ve doğrudan tanrıçayı tasvir ettiği yönündedir.⁹⁰⁸

I. Ptolemaios döneminde ön yüz tipi olarak kullanılmasında söz konusu olan yerel ikonografya ve kült ile alakalı hususların bu sikkelerdeki kullanım için de geçerli olduğu ifade edilebilir. Öte yandan daha özelde ise belki de bu tipin tekrar kullanılmaya başlanmasında II. ve III. Ptolemaios dönemlerinde kraliçeleri II. Arsinoe ve II. Berenike'yi Isis Aphrodite ile özdeşleştiren krali ideolojinin bir payı vardır.⁹⁰⁹

2.3.2.2. Bereket Boynuzu

Mithosa göre henüz bebek olan Zeus'u Girit'teki Ida dağına getiren, saklayan ve orada besleyen, kimi kaynaklarda bir keçi, kimi kaynaklarda Nymphe olarak geçen kutsal Amaltheia'nın kırılan, içerisinde her türlü yiyecek ve içeceğin bulunduğu boynuzu Hellen anlatısında, kültüründe ve sanatında zenginlik, bolluk ve bereketin sembolü haline gelmiştir.⁹¹⁰ Bu sembol sahip olduğu nitelikler itibarıyla Hellen mitolojisinde Tykhe ile özdeşleşmiştir.⁹¹¹ Sikkeler üzerinde Hellenistik dönem ile birlikte kullanımı artış gösteren bereket boynuzunun temel tip olarak kullanıldığı darplarda Mısır etkisi açıktır.⁹¹²

Krali Ptolemaios sikkelerinde, şimşek demeti üzerinde duran kartal tasvirinden sonra en çok kullanılan ve yaygın-ortak bir ikonografyayı işaret eden bereket boynuzudur. Bolluk ve bereket unsurları etrafında şekillenen dini referansları dışında, çoğu seride krali diademle bağlıdır ve bu doğrultuda krali bir nitelik de atfedilmiştir.⁹¹³ Söz konusu ikonografya kendi içerisinde bereket boynuzu, çift bereket boynuzu (*dikeras*), ışın taçlı bereket boynuzu ve ışın taçlı çift bereket boynuzu olarak dört farklı gruba ayrılır. Bu ikonografyanın arka yüz tipi olarak ilk kullanımı II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait, Aleksandreia darbı gümüş sikkelerde

⁹⁰⁷ Lichocka 1986, s. 318-319. Svoronos (1904, s. 177-178) söz konusu olanın Berenike olabileceğini ileri sürmüştür. II. Arsinoe'nin Aphrodite Kypris epitheti ile adlandırılması hususunda bkz. Fraser 1972, s. 238-240; Thompson 1973, s. 58, dn. 7. II. Arsinoe-Aphrodite benzeşimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Lichocka 1986, s. 318-319; Anastasiades 1998; Fulinska 2012, s. 50-56; Grabowski 2014.

⁹⁰⁸ Hermay 2015, s. 325-327.

⁹⁰⁹ CPE I, s. 182.

⁹¹⁰ Apollod. *bibl.* II. 148; Hyg. *Astr.* II. 3; Eratosth. *Catast.* XIII; Ovid. *Fast.* V. 115-128. Klasik dönemden Bizans'a değin antik dönem sanat eserlerindeki kullanımı üzerine bkz. Civelek 2013. Amaltheia-Zeus mithosu için bkz. Wernicke 1894, s.v. "Amaltheia", s. 1721; Jones 1986, s. 57-58; Grimal 1991, s. 37; Bremmer 1996, s.v., "Amaltheia", s. 568. Bereket boynuzu Herakles'in yer aldığı anlatılarda da Amaltheia'nın boynuzu olarak geçer, bkz. Apollod. *bibl.* II. 148; Diod. IV. 35. 3.

⁹¹¹ Paus. VI. 25. 4; 7. 26. 8; Herzog Hauser 1948, s.v., "Tyche", s. 1648-1650. Johannsen 2002, s.v., "Tyche", s. 938; Robertson-Dietrich 2012, s.v., "Tyche", s. 1521-1522. Tyche-bereket boynuzu betimlemeleri için bkz. Herzog Hauser 1948, s.v., "Tyche", s. 1682-1689; *LIMC* VIII.1, 115-125; 8.2, 85-89; Civelek 2013, s. 105-108.

⁹¹² Bereket boynuzu ikonografyasına sahip sikke örnekleri için bkz. Plant 1979, s. 108-109; Bitner 2000, s. 8-16.

⁹¹³ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Bemmman 1994, s. 82-106.

çift bereket boynuzlular ile başlar.⁹¹⁴ III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de kullanılmaya devam etmiştir. Söz konusu üç farklı tasvir ön yüz tipleri ile de birbirinden farklılaşır. Çift bereket boynuzlu sikkelerin ön yüz tipini II. Arsinoe portresi meydana getirir. Tek bereket boynuzlularının ise ön yüzünde II. Berenike ve III. Ptolemaios portresinin yanı sıra Apollon başı da yer alır. Işın taçlı bereket boynuzunun ön yüzünde III. Ptolemaios portresi, ışın taçlı çift bereket boynuzunda ise kadın başı mevcuttur. Bu bağlamda, arka yüzde yer alan bereket boynuzunun ihtiva ettiği mana ve referansları, kullanım sebebini yorumlarken ön yüz tipini de bu analize dahil etmek gerekir.

Bahsedildiği üzere çift bereket boynuzu yalnızca ön yüzünde II. Arsinoe tasviri yer alan sikkelerde kullanılmıştır. Kraliçenin portresinin ele alındığı kısımda da izah edildiği üzere Arsinoe tasvirinin krali sikkeler üzerindeki kullanımı ölümünün ardından tanrılaştırılması ve adına tesis edilen kült ile ilintilidir. Arka yüzde yer alan çift bereket boynuzunu da bu doğrultuda ele almak gerekir. Her şeyden önce, bereket boynuzu bir atribü olarak çeşitli dini özdeşimler taşımakla birlikte krali sikkelerin arka yüzünde yer alan ve içerisinde çeşitli meyve ve tahıllar bulunan çift bereket boynuzundan müteşekkil tasvir II. Arsinoe'nin kültü için seçilmiş ve tasarlanmış olan bir simgedir.⁹¹⁵ Çift bereket boynuzu, içerisinde yer alan nar, kenarından sarkan üzüm salkımı gibi unsurlar ise muhtelif referanslar taşımaktadır. Bunlardan ilki, bebek Zeus'u beslediğine, anlatıya göre kırılan boynuzunun içerisini çeşitli meyvelerle dolduran ve bunu sonu gelmez bir besin kaynağı olarak Zeus'a sunan Amaltheia ile ilgilidir. Bu bağlamda krali sikkelerin arka yüzünde yer alan bereket boynuzu belki de II. Arsinoe'nin üstlendiği, Isis ile de alakalı, kraliyetin çocuklarını doyurucu, besleyici kutsal anne rolüne bir referans taşımaktadır.⁹¹⁶ İkonografyayı meydana getiren bereket boynuzunun tek değil iki adet oluşu, bu simgenin halihazırda sahip olduğu bolluk, bereket niteliğini katlamış, böylece tanrıçanın bu atribüsü Amaltheia'nın boynuzunu geçmiş oluyordu.⁹¹⁷ Bu hususta bir diğer düşünce ise çift bereket boynuzunun kral ve kraliçe arasındaki evliliğe ve ortak yönetime bir gönderme olduğu şeklindedir.⁹¹⁸

⁹¹⁴ CPE, n. 320-368; Svoronos, n. 409; 420; 428; 423; 434a; 444; 455; 461; 477; 488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961.

⁹¹⁵ Athenaeus (*Deip.* XI. 97), bereket boynuzu formu, içerisinde hasat meyvelerinin yer aldığı bu simgenin ilk olarak Ptolemaios Philadelphos döneminde, kraliçenin kült heykelleri tarafından taşınmak üzere üretildiğini ifade eder. Bu hususta ayrıca bkz. Smith 1996b, s. 203; Müller 2009, s. 373-380; Fulinska 2010, s. 80; 2012, s. 59; dn. 19; CPE I, s. 126. Fulinska (2010, s. 80) çift bereket boynuzunun kült için özel tasarlandığı görüşünün, Svoronos (n. 890-892) tarafından MÖ. 280-271'e tarihlenen sikkeler nedeniyle şüphe uyandırdığını ifade etse de söz konusu sikkeler güncel literatürde MÖ. 260'lara tarihlenmektedir, sikke için bkz. CPE I, n. 407-408.

⁹¹⁶ CPE I, s. 127; Pfeiffer 2021, s. 97. Öte yandan bereket boynuzu Dionysos'un da atribülerinden olup, bu tanrı Amaltheia mithosunun Mısır versiyonunda, Libya-Zeus birleşmesinden dünyaya gelen söz konusu tanrının oğludur. Bu bağlamda bir Dionysos referansı da söz konusudur, bkz. CPE I, s. 17.

⁹¹⁷ Iossif-Lorber 2012, s. 208-209.

⁹¹⁸ Thompson 1973, s. 33; Anastasiades 2009, s. 266; Müller 2009, s. 373-374; Fulinska 2010, s. 81-82. Fulinska (2010, s. 82) bu görüşü biraz daha açarak bereket boynuzunun Tyche ile ilintili olabileceği görüşüne istinaden,

Öte yandan bereket boynuzu, II. Arsinoe kültünün bir parçası olan Isis'in özdeşleştiği Agathe Tykhe'nin de atribülerindendir.⁹¹⁹ Bu doğrultuda Agatha Tykhe'den Isis'e, oradan da II. Arsinoe'ye taşınan bu atribü bolluk ve bereketin yanı sıra, kutsal besleyen, büyüten anne rolüne bir diğer referans olarak görülebilir.⁹²⁰ Bereket boynuzunun kullanımına dair bir diğer görüş, bu simgenin doğanın ve zamanın dönüşümü temalarıyla da ilintili olabileceği şeklindedir.⁹²¹

Bereket boynuzlarının içerisinde yer alan öğeler de çeşitli anlamlar taşımaktadır. Bunlardan nar, Hellen mitolojisinde Hera ve Aphrodite'nin atribülerinden olup evlilik ile alakalıdır, Mısır kültüründe ise ebedi bağlılık etrafında şekillenen benzer anlamlar içermekle beraber Isis'in atribülerindendir.⁹²² Hades-Persephone mithosundan ötürü evliliğin yanı sıra ölüm ve sonsuz yaşam ile de ilintilidir.⁹²³ Bereket boynuzunun yanından aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen üzüm salkımı ise akla yine Dionysos'u getirmektedir ve içerisinde yer alan diğer meyveler ve yiyecekler ise bu tanrıya yapılan sunulardandır.⁹²⁴ Dolayısıyla, ikonografyanın birer parçası olan söz konusu öğeler evlilik, annelik, bolluk-bereket, ölüm ve sonsuz yaşam gibi çeşitli anlamlar ihtiva eder.

Mevzubahis ikonografyanın bir diğer çeşidi tek bereket boynuzunun kullanıldığı arka yüz tipidir. Çift boynuzludan sonra, III. Ptolemaios döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Tek bereket boynuzlu sikkelerin ön yüzünde II. Berenike ve III. Ptolemaios portresinin yanı sıra kimi örneklerde Apollon başı yer alır. Bu bağlamda, tıpkı II. Arsinoe ön yüz tipli çift bereket boynuzu tipinde olduğu gibi ön yüz tipi ile ele almak gerekir. Yaygın kullanımı II. Berenike'nin ön yüzü meydana getirdiği serilerdedir. Bu sikkelerde arka yüzü oluşturan bereket boynuzunun içerisinde, II. Arsinoe'li serilerden farklı olarak, ilaveten, değerli madenden olanlarda, buğday başağı yer almaktadır. Öte yandan, II. Arsinoe tipli sikkeler *posthumous* bir nitelik taşıırken, II. Berenike'li sikkeler kraliçe hayattayken darp edilmiştir.

söz konusu olanın bolluk ve hayırhahlık etrafında şekillenen ve hem tanrıçayla özdeşleşen kraliçeye hem de muktedir krala bir referans olabileceğini ifade eder. Ager (2005, s. 24) bereket boynuzunun kullanımının krali bolluk, bereket ve ihtişamın yanı sıra iki kardeşin krali, enest birleşiminin görsel bir sembolü olarak da okunabileceğini ifade eder.

⁹¹⁹ Isis-Tyche özdeşimi için bkz. Mastrocinque 2002, s. 367-370. Agathe Tyche'nin MÖ. 3. yüzyılda II. Arsinoe ve diğer kraliçelerle olan özdeşimi için bkz. Fraser 1972, s. 240-243; Thompson 1973, s. 19-22; Plantzos 1991/1992, s. 120-121; Van Oppen 2007, s. 11-13.

⁹²⁰ Van Oppen 2007, s. 152; 154-155; 430; Fulinska 2010, s. 81; CPE I, s. 127. Mısır'da kraliçe kültüründe bereket boynuzu üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Van Oppen 2007, s. 425-432.

⁹²¹ Van Oppen 2007, s. 146; CPE I, s. 128.

⁹²² Elderkin 1937; Muthmann 1982, s. 39-52; Hünemörder 1998, s.v., "Granatapfel, Granatapfelbaum", s. 1203. Mısır kraliçelerinin evlilik ile ilintili mitolojik özdeşimleri için bkz. Van Oppen 2007, s. 35-61.

⁹²³ Myres 1938; Hünemörder 1998, s.v., "Granatapfel, Granatapfelbaum", s. 1203; CPE I, s. 127. Mithos için ayrıca bkz. Grimal 1991, s. 341-342.

⁹²⁴ CPE I, s. 127-128. Sunular üzerine bkz. Hedreen 2014, s. 274.

Bolluk, bereket ve hayırhahlığın sembolü olan, içerisindeki mevsim meyveleri ve tahıl ile süslenmiş bereket boynuzu, bu bağlamda II. Berenike'nin taşıdığı Euergetis kült epithetine görsel karşılık oluşturmaktadır.⁹²⁵ Ön yüzdeki örtülü baş ve buğday başağı sembolleri ile kuvvetlenen özdeşim göz önünde bulundurulduğunda bereket boynuzu kraliçenin Demeter ile olan özdeşimine referans taşıyor olmalıdır.⁹²⁶

Dönemin bir seri bronzundaki kullanımı ise içerisinde buğday başağı yer almaması nedeniyle değerli madenden olan ile farklılaşmaktadır. Bu durum ikonografyaya yönelik farklı yorumlamalara sebep olmuştur. Öne çıkan görüşlerden ilki, kimi emisyonların arka yüzünde yer alan sopa sembolü ile III. Ptolemaios-Herakles özdeşimine referans yapıldığı ve bu bağlamda, belki de bronzlar üzerinde yer alan ve içerisinde kraliçe ile özdeşleşen buğday başağı da bulunmayan bereket boynuzunun III. Ptolemaios'a ait olduğudur.⁹²⁷ Bu hususta bir diğer kanaat, arka yüzde Demeter ile de alakalı buğday başağının ölüm ve cenaze ile ilgili referansları ortadan kaldırmak maksatlı bilinçli olarak kullanılmadığı, ön yüzde yaygın olandan farklı olarak II. Berenike'nin baş örtüsüz tasvir edilmesinin de bunu destekler nitelikte olduğu şeklindedir.⁹²⁸

Tek bereket boynuzunun III. Ptolemaios portreli sikkelerle birlikte kullanımı ise oldukça istisnaidir. Yalnızca tek bir altın serisinden bilinmektedir.⁹²⁹ Bu bağlamda kullanımına yönelik, kendine mahsus bir açıklama getirmek de zorlaşmaktadır. İkonografik açıdan ele alındığında bereket boynuzu, içerisinde yer alan nar, yiyecek, buğday başağı ve solundan aşağı sarkan üzüm salkımı ile II. Berenike'nin ön yüzde yer aldığı yaygın seri ile aynıdır. Krala özgü bir nitelik taşımaz. Şu an için kesin bir darphane atfı yapılamayan bu sikkelerin Seleukeia Peira'ya ait olabileceği ve söz konusu kentin ele geçirilişinin ardından darp edilmiş olabileceği görüşü göz önünde bulundurulduğunda, ön ve arka yüz kombinasyonu ile muzaffer kralı ve özdeşleştiği bereket boynuzu ile kraliçeyi temsil ediyor olabilir. Öte yandan, dönemlerinin yaygın sikke ikonografyasından farklı olarak ön yüzde II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios portrelerinin yalnızca eyaletlerde, yeni ele geçirilen kentlerde kısa süreli kullanımı bu geçici nitelikteki III. Ptolemaios/bereket boynuzu serisinin gerçekten de iki krali figürü temsilen bir araya getirilmiş olabileceği fikrini destekler niteliktedir. Bu arka yüz tipinin bir diğer serideki kullanımı yine istisnaidir. Ön yüzünde Apollon başı yer alan tek emisyon bronz⁹³⁰, Mısır krallığına ait askeri garnizonun kısa süreli faaliyet gösterdiği Byzantion'da darp edilmiş olup kullanılan

⁹²⁵ Herklotz 2000, s. 55; Fulinska 2010, s. 85; CPE I, s. 177.

⁹²⁶ Brunelle 1976, s. 33; Pantos 1987; Fulinska 2010, s. 84-85; CPE I, s. 177; Müller 2021, s. 86.

⁹²⁷ CPE I, s. 179-180.

⁹²⁸ Cavagna 2006, s. 277-278; 283-284.

⁹²⁹ CPE, n. 805; Svoronos, n. 995.

⁹³⁰ CPE, n. B302.

ikonografya genel olarak dönemin yaygın tiplerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu bağlamda Apollon/bereket boynuzu serisine, bereket boynuzunun II. Arsinoe'nin kült sembolü olması nedeniyle bir onurlandırma maksadı taşıması⁹³¹ dışında özel bir anlam atfetmek pek de mümkün görünmemektedir.

Bir diğer alternatif betim olan ışın taçlı bereket boynuzunun kullanımı ise IV. Ptolemaios dönemine tesadüf eder. Buradaki kullanımı açık bir biçimde bereket boynuzuna atfedilen krali niteliği ön plana çıkartmakta ve ön yüzde yer alan *posthumous* III. Ptolemaios portresini tamamlayıcı niteliktedir. Bu noktada söz konusu olan bir diğer husus, krala ait bir sembol ile yenilenmesi neticesinde, daha evvel kraliçeler ile özdeşleşen bu simgenin krala özgü kılınmasıdır.⁹³² Bu doğrultuda, ihtiva ettiği anlamlara yönelik yorumlamalar ön yüz tipi ile bağlantılıdır.⁹³³ Ön plana çıkan, ışın taçlı bereket boynuzuna yönelik ileri sürülen düşüncelerden biri, ön yüzde yer alan ve kralı Aion Plutonium formunda gösteren ikonografyayı destekleyici nitelikte olduğudur.⁹³⁴ Kralın başındaki ışın tacını, Mısır kültürü özelinde ele alan görüşlerden ilkinde göre güneşin yeniden canlandırma ve ebedi yenileme kudreti bağlamında değerlendirmek gerekir ve ışın tacının kullanımı ile bereket boynuzu krali bir nitelik kazanmış, kralın tacı bereket boynuzunu taçlandırır hale gelmiştir.⁹³⁵ Bu doğrultudaki bir diğer görüş hem ön hem de arka yüzdeki ışın tacının doğrudan Horus'a referans taşıdığı şeklindedir.⁹³⁶

Son olarak, çift ışın taçlı bereket boynuzu bir kez daha nadir kullanıma tesadüf etmektedir. Imbros'ta bulunmuş unik bir sikkenin ön yüzünde özdeşimi şimdilik kurulamayan kadın başı yer alır.⁹³⁷ Öte yandan, bahsedildiği üzere, ışın taçlı bereket boynuzu IV. Ptolemaios döneminde, III. Ptolemaios ile alakalı olarak kullanılmaya başlanmıştır ancak burada farklı olarak ön yüzünde kral yer almazken bereket boynuzu çift tasvir edilmiştir. Çift bereket boynuzunun kullanımını ise II. Arsinoe adına basılan değerli madenden sikkelerden bilmekteyiz. Bu bağlamda II. Arsinoe ile III. Ptolemaios'a ait ikonografik unsurların bir araya getirildiği bir kullanım söz konusu olmalıdır.⁹³⁸

Bereket boynuzu ikonografyasının krali Ptolemaios sikkeleri üzerindeki kullanımının ayrıntılarına gelecek olursak, tek bereket boynuzu her üç madenden sikkede de kullanılmıştır. Çift bereket boynuzu ise yalnızca altın ve gümüş sikkelerde yer alır. Işın taçlı bereket boynuzu

⁹³¹ Bkz. Psoma 2008.

⁹³² Iossif-Lorber 2012, s. 210.

⁹³³ Ptolemaios III'ün ışın taçlı portresine ilişkin bkz. Bölüm 2, Kısım 3, n. 1.14.

⁹³⁴ Alföldi 1977, s. 1-13.

⁹³⁵ Iossif-Lorber 2012, s. 210; CPE I, s. 243.

⁹³⁶ Brett 1955, s. 303, n. 2282.

⁹³⁷ CPE, n. B524.

⁹³⁸ Lorber (CPE II, s. 132) de söz konusu referanslara değinmekle beraber bereket boynuzunun çift kullanımının krali çift kültü ile alakalı olabileceğini ifade eder.

altın ve bronz sikkelerde karşımıza çıkar. Işın taçlı çift bereket boynuzu ise tek bir seride olmak üzere yalnızca bronz sikkelerde kullanılmıştır.

Krali sikkelerde arka yüz tipi olarak ilk kullanılan çift bereket boynuzu olmuştur. Dekadrahmi biriminde basılan bu sikkelerin darbına II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Aleksandreia darphanesinde başlanmıştır.⁹³⁹ Çift bereket boynuzu III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de arka yüz tipi olarak kullanılmaya devam etmiştir. Bu sikkelerin istisnasız bir biçimde ön yüzünde sağa dönük, örtülü II. Arsinoe başı yer alır. Arka yüz lejandı tüm sikkelerde ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥY'dur. Standardize bir ön ve arka yüz tipine sahip bu sikkeler tek seridedir.⁹⁴⁰

II. Ptolemaios Philadelphos dönemi darplarında çift bereket boynuzu krali diadem ile bağlıdır, içerisinde piramidal biçimli yiyecek, nar ve çeşitli meyveler yer alır, her iki bereket boynuzunun uçlarından sarkan birer üzüm salkımı tasvir edilmiştir. Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Salamis (altın), Kition (altın), Paphos (altın), Sidon (altın), Tyros (altın), Ptolemais Ake (altın), Ioppe (altın), Gaza (altın) ve Belirsiz Eyalet (altın) bu dönemde çift bereket boynuzu tasvirli sikke darp eden darphanelerdir.

Aleksandreia'da darp edilen altın sikkeler mnaieion birimindedir.⁹⁴¹ Yine Aleksandreia'da darp edilen, söz konusu sikke tipinin de ilk kullanıldığı örnekler olan gümüş sikkeler ise dekadrahmi biriminde darp edilmiştir.⁹⁴²

Arka yüzünde çift bereket boynuzu yer alan ve Aleksandreia'ya atfedilen bronz bir sikkenin ise şimdilik münferit bir biçimde ele alınması gerekir. Çift bereket boynuzu yalnızca altın ve gümüş krali darplarda arka yüz tipi olarak görülür. Ancak, yalnızca tek bir örneği bilinen bronz bir sikkede de karşımıza bu tip çıkmaktadır. Değerli madenden olanlarla oldukça benzer bir ikonografya taşıyan sikkenin ön yüzünde sağa dönük, örtülü Arsinoe başı yer alır. Arka yüzünde ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥY lejandı yer alır. Lorber tarafından bir deneme sikkesi olabileceği ileri sürülmüştür.⁹⁴³

⁹³⁹ CPE, n. 320-368; Svoronos, n. 409; 420; 428; 423; 434a; 444; 455; 461; 477; 488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961. Bu sikkelerin darplarına yak. MÖ. 270 civarı başlanmıştır.

⁹⁴⁰ Ancak hem ön yüzdeki tasvir farklılıkları hem de arka yüzde yer alan sembol ve/veya monogramlar ile çeşitli emisyonlara ayrılır.

⁹⁴¹ CPE, n. 369; 371; 380; 383; 385; 387-395. Sikkeler 13 emisyonu ayrılır. MÖ. 260'ların sonuna doğru başlayan darplar MÖ. 246'ya değin sürmüştür. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 408; 419; 434; 443; 454; 460; 471; 475-476; 486; 489.

⁹⁴² CPE, n. 320-368; Svoronos, n. 409; 420; 428; 423; 434a; 444; 455; 461; 477; 488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961. Oldukça yüksek hacimde darp edilen bu sikkeler 49 farklı emisyonu ayrılır. Söz konusu sikkeler yak. MÖ. 270/268-246 arasına tarihlenir.

⁹⁴³ Resmi tedavül görmediği düşünülen bu darp hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. CPE, s. 50, n. B202.

Çift bereket boynuzu taşıyan altın sikkeler Kıbrıs adasında da Salamis, Kition ve Paphos kentlerindeki darphanelerde basılmışlardır. Söz konusu sikkelerin tamamı mnaeion birimindedir.⁹⁴⁴

Syria-Phoenikia coğrafyasında Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza'da bu ikonografyayı taşıyan sikkeler darp etmiştir. Burada basılanlar da tıpkı Kıbrıs darpları gibi mnaeion birimindedir.⁹⁴⁵ Bunların dışında, arka yüzünde çift bereket boynuzu taşıyan bir diğer mnaeion birimindeki krali darp, henüz darp yeri belirlenemediğinden Belirsiz Eyalet başlığı altında tasnif edilmektedir.⁹⁴⁶

III. Ptolemaios Euergetes döneminde de bir önceki döneme ait darplarda olduğu gibi arka yüzde yer alan çift bereket boynuzu krali diadem ile çevrelenmiştir, içerisinde piramidal biçimli yiyecek, nar ve çeşitli meyveler yer alırken her iki bereket boynuzunun uçlarından sarkan birer üzüm salkımı tasvir edilmiştir. Söz konusu tasvir tek bir istisnai darp hariç tüm sikkelerde bu şekilde kullanılmıştır. Aleksandreia'da darp edilen mevzubahis istisna seride farklı olan, diğerlerinin aksine krali diademin bereket boynuzunun etrafında tekli ve düz bir biçimde aşağı doğru tasvir edilmiş olmasıdır. Bu dönemin bu ikonografyaya sahip tüm sikkeleri altındandır.

III. Ptolemaios Euergetes döneminde çift bereket boynuzu tasvirli sikke darp eden darphanelerin sayısı bir önceki döneme kıyasla azalmıştır. Bunlar Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Belirsiz Eyalet, Belirsiz Darphane 32? ve Belirsiz Darphane 33'tür.

Aleksandreia darbı sikke yukarıda da bahsedildiği üzere, bereket boynuzunun etrafında tekli ve düz bir biçimde aşağı doğru betimlenen krali diadem ile ikonografik olarak diğer

⁹⁴⁴ Salamis'te darp edilenler 5 farklı emisyonu ayrılır. İlk üç emisyon yak. MÖ. 261/260-253/252'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 483-485. Arda kalan 2 emisyonun tarihlendirmesi ise yak. MÖ. 253/252-246 ya da sonrası (MÖ. 241'e) şeklindedir, bkz. CPE, n. 486-487. Sikkeler için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63-64, n. 9-11; 13. Kition darpları ise 4 farklı emisyonu ayrılır. İlk emisyon MÖ. 261/260-253/252'ye, bkz. CPE, n. 488, 3 emisyon ise yak. MÖ. 253/252-246 ya da sonrasına (MÖ. 241'e) tarihlendirilmektedir, bkz. CPE, n. 489-491. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63, n. 1-6. Son olarak, Paphos'ta darp edilenler ise 4 farklı emisyonudur ve bu sikkelerin tarihlendirilmesi diğer iki darphanede olduğu gibi iki farklı kronolojiye sahiptir. İlk iki emisyon MÖ. 261/260-253/252'ye, bkz. CPE, n. 492-493, diğer 2 emisyonun ise yak. MÖ. 253/252-246 ya da sonrası (MÖ. 241'e) şeklinde tarihlendirilmektedir, bkz. CPE, n. 494-495. Paphos darpları için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63, n. 7-9.

⁹⁴⁵ Sidon'da basılanlar 8 farklı emisyonu ayrılır ve sikkelerin arka yüzünde yer alan darphane işareti ile yıllık emisyonlara ayrılan bu darplar MÖ. 256/255-MÖ. 247/246 arasında basılmıştır, bkz. CPE, n. 519; 526; 532; 535; 538; 541; 544; 547. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 51-52, n. 19-25. Tyros darpları ise 9 farklı emisyonla darp edilmiştir. Tıpkı Sidon darpları gibi yıllık emisyonu ayrılan Tyros darpları MÖ. 259/258-MÖ. 247/246 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 568; 576; 594; 603; 610-611; 627; 632; 635. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 50-51, n. 1-3; 5; 7-10. Ptolemais Ake darpları Sidon ve Tyros'a kıyasla çok daha düşük hacimlidir. Burada darp edildiği bilinen tek bir emisyon söz konusudur ve bu sikke MÖ. 251/250'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 652 (Troxell 1983, s. 52, n. 32). Ioppe darpları da yalnızca 2 farklı emisyonu ayrılırken, yıllık emisyonu ayrılan darplardan ilki MÖ. 261/260'a, diğeri ise MÖ. 253/252'ye tarihlidir, bkz. CPE, n. 658; 667. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 53, n. 37. Son olarak, Gaza darbı sikke tek emisyonudur, MÖ. 257/256'ya tarihlenir, bkz. CPE, n. 683 (Troxell 1983, s. 53, n. 42).

⁹⁴⁶ CPE, n. 409 (Svoronos, n. 523a). Tıpkı diğerleri gibi bu sikke de MÖ. 261/260 ya da sonrasına tarihlenir.

örneklerden ayrışır. Çift bereket boynuzu, Aleksandreia’da yalnızca tek bir seride kullanılmıştır. Söz konusu sikkeler çift mnaeion birimindedir.⁹⁴⁷

Suriye-Fenike coğrafyasında bu arka yüz tipi Sidon, Tyros, Ptolemais Ake ve Ioppe darphanelerinde kullanılmıştır. Söz konusu altın sikkelerin tamamı Tıpkı Aleksandreia’da olduğu gibi mnaeion birimindedir.⁹⁴⁸

Belirsiz Eyalet, Belirsiz Darphane 32 ve 33 söz konusu ikonografyaya sahip sikke darp eden, şimdilik yerleri kesin olarak belirlenemeyen diğer darphanelerdir. Bu darphanelerde basılan sikkelerin tümü III. Ptolemaios döneminin geneline, MÖ. 246-222 arasına tarihlenirler. Bunlardan Belirsiz Eyalet başlığı altında tasnif edilen sikke mnaeion birimindedir.⁹⁴⁹ Bir diğer sikke soru işaretiyle Belirsiz Darphane 32’ye atfedilmiştir. Bunlar diğerlerinden farklı olarak 1/16 mnaeion biriminde darp edilmiştir.⁹⁵⁰ Belirsiz Darphane 33 başlığı altında tasnif edilen, mnaeion birimindeki sikkelerin ise 2 farklı emisyonu vardır.⁹⁵¹

Son olarak, IV. Ptolemaios Philopator döneminde, arka yüzünde çift bereket boynuzu yer alan sikkelerin darbu neredeyse sona ermiştir. Söz konusu döneme ait tek emisyon Aleksandreia darphanesinde basılan mnaeion birimindeki altın sikkedir.⁹⁵²

Tek bereket boynuzu taşıyan krali sikkelere gelecek olursak, ikonografya ilk olarak II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Byzantion kentinde basılan krali bronz sikkelerde karşımıza çıkar. Arka yüzde yer alan bereket boynuzu oldukça basit formdadır ve krali diadem ile bağlıdır. Söz konusu sikkenin ön yüzünde sağa dönük Apollon başı yer alır, arka yüz lejandı ΒΑΣΙΛΕΥΣ şeklidir. Sikke khalkous birimindedir.⁹⁵³

Değerli madenden sikkelerin arka yüzünde kullanımı ise III. Ptolemaios Euergetes döneminde Aleksandreia’da başlamıştır. Tek bereket boynuzunun yaygın krali ikonografya halini alması da III. Ptolemaios Euergetes dönemiyle olmuştur. Kralın hükümdarlığı zamanında bereket boynuzu basılan altın, gümüş ve bronz sikkelerde arka yüz tipi olarak kullanılmıştır.

⁹⁴⁷ CPE, n. 733. Bu sikkeler MÖ. 245’e tarihlenir. Ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 64.

⁹⁴⁸ Sidon sikkeleri dört farklı yılda darp edildiği anlaşılan dört emisyonu ayrılır. İlk üç emisyon sırasıyla MÖ. 244/243; MÖ. 243/242; MÖ. 242/241’e tarihlenirken son emisyon MÖ. 225/224’e tarihlenir, bkz. CPE, n. 818; 820; 822; 824. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1028; 1030; 1032. Tyros darpları 5 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Benzer şekilde yıllık emisyonlara ayrılan sikkelerden ilk dört emisyon MÖ. 246-MÖ. 244/243 arasında, sonuncu emisyon ise MÖ. 225/224’te darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 828; 831; 837; 841; 850. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1011-1012; 1018. Ptolemais Ake’de darp edilenler de 5 farklı emisyonu ayrılır. İlk üç emisyon sırasıyla MÖ. 246/245; MÖ. 243/242 ve MÖ. 242/241’de darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 856 (Svoronos, n. 1034); 860; 862. Son iki emisyonun ise darp tarihi MÖ. 225/224’tür, bkz. CPE, n. 864 (Svoronos, n. 785)-865. Ioppe’de darp edilen, 3 farklı emisyonu ayrılan sikkeler MÖ. 245/244; 242/241 ve MÖ. 225/224’e tarihlenir, bkz. CPE, n. 870; 879; 881; Svoronos, n. 794; 1040.

⁹⁴⁹ CPE, n. 804; Svoronos, n. 893.

⁹⁵⁰ CPE, n. 808; Svoronos, n. 935.

⁹⁵¹ CPE, n. 810-811; Svoronos, n. 1061-1062.

⁹⁵² CPE, n. 891; Svoronos, n. 1120. Bu darp, IV. Ptolemaios Philopator’un hükümdarlığının başına, yak. MÖ. 219-MÖ. 217 arasına tarihlenir.

⁹⁵³ CPE, n. B302. Sikke yak. MÖ. 254 civarına tarihlenir.

Bu tipi basan darphaneler Aleksandreia (altın, gümüş), Ephesos (altın), Herakleia (Syria) ya da Seleukeia Pieria (bronz), Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) (altın), Belirsiz Darphane 33 (altın) ve Belirsiz Darphane'de (Mısır ya da Eyaletler) (bronz) dir. BEPENIKHΣ BAΣIAIEΣΣHΣ lejantlı bu sikkelerin ön yüz ikonografyasını ise sağa dönük, diademli ve örtülü II. Berenike büstü meydana getirmektedir.⁹⁵⁴ Tek istisnai darp, ön yüzünde sağa dönük III. Ptolemaios büstü betimlenen, arka yüzünde ise BAΣIAEΩΣ ΠTOΛEMAIOY lejandı taşıyan seridir.

Aleksandreia'da darp edilen altın sikkeler Attika ağırlık standardına göre darp edilmiştir. Dekadrahmi, pentadrahmi, 2/5 drahmi, drahmi, hemidrahmi, 1/4 drahmi altın sikkelerin basıldığı birimlerdir. Söz konusu sikkelerde bereket boynuzunun içerisinde buğday başağı, piramidal formda yiyecek ve nar bulunur, solunda bir üzüm salkımı asılıdır, bereket boynuzuna bağlı tasvir edilen diadem aşağıya düz bir biçimde sarkmaktadır.⁹⁵⁵

Bir seri hariç olmak üzere, gümüş sikkeler de tıpkı altından olanlar gibi Attika ağırlık sisteminde, pentadrahmi ve 2/5 drahmi olarak basılmışlardır.⁹⁵⁶ Öte yandan krali ağırlık standardında darp edilen tek emisyonu bilinen sikke ise arka yüzde ufak bir ayrıntı ile de diğerlerinden ayrılır. Burada, bereket boynuzuna bağlı olan diadem dalgalı bir formda aşağı iner. Söz konusu gümüş sikke 15 drahmi birimindedir.⁹⁵⁷

Küçük Asya'da Ephesos, III. Ptolemaios Euergetes döneminde bu ikonografyaya sahip sikkelerin darp edildiği bir diğer darphanedir. Bereket boynuzu içerisinde buğday başağı, piramidal formda yiyecek ve nar yer alır, her iki köşesinde üzüm salkımı asılıdır, bereket boynuzuna bağlı diadem ise aşağıya dalgalı bir biçimde iner şekilde betimlenmiştir. Burada darp edilen altın sikkeler mnaieion birimindedir.⁹⁵⁸

Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?) başlığı altında tasnif edilen altın sikkenin arka yüzünde yer alan bereket boynuzu Aleksandreia ve Ephesos darplarına kıyasla daha basit formudur. Aleksandreia darplarında olduğu gibi bereket boynuzunun solunda tek bir üzüm salkımı betimlenmiştir. Yukarıda bahsedildiği üzere ön yüzünde III. Ptolemaios Euergetes'in büstünü taşımasıyla diğer serilerden ayrışır. Söz konusu sikke 1/8 mnaieion birimindedir.⁹⁵⁹ Belirsiz Darphane 33'e atfedilen, arka yüzünde bereket boynuzu yer alan altın sikke de

⁹⁵⁴ CPE, n. 805; Svoronos, n. 995.

⁹⁵⁵ CPE, n. 735-741; 744-745; 747. Sikkelerin 4 farklı emisyonu mevcuttur. Aleksandreia'nın bu altın sikkeleri yak. MÖ. 241 sonrasına tarihlenir. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 962; 972-973; 978-982; 986-987.

⁹⁵⁶ CPE, n. 742-743; 746; 748. Bu seri 3 farklı emisyonu ayrılır. Sikkeler, yak. MÖ. 241 sonrasına tarihlenir. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 963; 989-990; 991.

⁹⁵⁷ CPE, n. 734 (Svoronos, n. 988). Sikke MÖ. 245'e tarihlenir.

⁹⁵⁸ CPE, n. 777-778 (Svoronos, n. 899-900) Sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılır ve bu darplar yak. MÖ. 245'e tarihlenir.

⁹⁵⁹ CPE, n. 805 (Svoronos, n. 995). Yak. MÖ. 246-241'e tarihlenir.

mnaieion birimindedir. Ephesos darplarında olduğu gibi bereket boynuzunun her iki tarafında ikonografyanın bir parçası olarak üzüm salkımı tasvir edilmiştir.⁹⁶⁰

Söz konusu ikonografyayı taşıyan bir grup sikkenin ise darp yeri tartışmalıdır. Suriye'deki Herakleia ya da Seleukeia Pieria'da darp edilme olasılığı üzerinde durulmaktadır. Bu iki darphaneden birine ait olması gerektiği düşünülen bronz sikkeler III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittirler. Şu an için arka yüzünde bereket boynuzu tasvir edilen yegâne krali bronz darplar olduğu ifade edilebilir. Mevzubahis darpların arka yüzünde yer alan bereket boynuzu diğerler gibi krali diademle bağlanmıştır. Sikkeler tritartemorion, dikhalkon ve khalkous birimlerinde basılmışlardır.⁹⁶¹

IV. Ptolemaios Philopator döneminde, arka yüz tipi olarak bereket boynuzu yalnızca altın ve gümüş sikkelerde kullanılmıştır. Aleksandreia (altın, gümüş) ve Belirsiz Darphane 37 (Suriye-Fenike) (altın) bir önceki döneme kıyasla oldukça düşük hacimdeki söz konusu sikkelerin darp edildiği darphanelerdir. Bu sikkelerde bereket boynuzu önceki yaygın ikonografyayı kullanmıştır. Aşağıya doğru düz bir biçimde sarkan krali diadem ile bağlanmış bereket boynuzunun içerisinde buğday başağı, piramidal formda yiyecek ve nar yer alırken, sol tarafından bir üzüm salkımı sarkar. III. Ptolemaios Euergetes dönemi darplarında olduğu gibi, sağa dönük, diademli ve örtülü II. Berenike büstü ön yüz tipini meydana getirir, arka yüz lejandı da aynı şekilde BEPENIKHΣ BAΣIAIΣΣHΣ'dir.

Aleksandreia'da darp edilen altın sikkeler mnaieon birimindedir.⁹⁶² Bu ikonografyayı taşıyan gümüş sikkeler ise dekadrahmi ve stater (tetradrahmi) biriminde, tek emisyonudur.⁹⁶³

Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) başlığı altında tasnif edilen altın sikke de tıpkı Aleksandria'daki gibi mnaieion birimindedir.⁹⁶⁴

Krali sikkelerde arka yüz tipi olarak kullanılan bir diğer tasvir ışın taçlı bereket boynuzudur. Bu sikkelerin ön yüzünde ışın taçlı diadem takan III. Ptolemaios büstü yer alır ve bu bağlamda ışın taçlı tasvir edilen bereket boynuzu ile ikonografik manada bir devamlılık ve bütünlük tesis edilmiştir. Söz konusu ikonografya ilk defa IV. Ptolemaios Philopator döneminde, Aleksandreia darbı altın sikkelerde kullanılmıştır.

Işın taçlı bereket boynuzu betimi IV. Ptolemaios Philopator zamanında yalnızca altın ve bronz sikkelerde karşımıza çıkar. Bu arka yüz tipinin kullanıldığı darphaneler Aleksandreia

⁹⁶⁰ CPE, n. 809.

⁹⁶¹ CPE, n. B452-B459. Sikkeler 4 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1047-1054.

⁹⁶² CPE, n. 895; 898; Svoronos, n. 1113; 1116. İki farklı emisyona ayrılan bu sikkeler yak. MÖ. 211/210 ve sonrasına tarihlenir.

⁹⁶³ CPE, n. 896-897; Svoronos, n. 1114-1115. Gümüş darplar da altın olanlar gibi yak. MÖ. 211/210 ve sonrasına tarihlenir.

⁹⁶⁴ CPE, n. 906. Tek emisyonu bilinen darp yak. MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenmektedir.

(altın), Sidon (altın), Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike) (altın), Belirsiz Darphane 38 ve Suriye-Fenike’de belirsiz darphanedir (bronz). Arka yüz lejandı tüm sikkelerde ortak biçimde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ’dur.

Aleksandreia darbı altın sikkeler mnaieon, pentekontadrahmon ve 1/8 mnaieion olmak üzere üç birimdedir. Bu sikkeler 2 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Mnaieion birimindeki ilk emisyonun arka yüzünde yer alan bereket boynuzu krali bir diademle bağlanmıştır, bu diademin düğümü bereket boynuzunun üzerinde ışın tacı formunu alır, bereket boynuzunun içerisinde iki yuvarlak meyve ile piramidal formlu yiyecek vardır.⁹⁶⁵ Mnaieion, pentekontadrahmon ve 1/8 drahmi birimlerinde darp edilen ikinci emisyonunda ise farklı olarak bereket boynuzunun içerisinde buğday başağı, piramidal formlu yiyecek ve nar tasvir edilmiştir.⁹⁶⁶

Sidon, arka yüzünde bereket boynuzu tasvir edilen krali sikkelerden darp eden bir diğer darphanedir. Bereket boynuzunun üzerindeki ışın tacı Aleksandreia’dakilerde olduğu gibi bereket boynuzuna bağlı diademin bir uzantısı biçiminde tasvir edilmiştir. Söz konusu darplardan farklı olarak bereket boynuzunun içerisinde iki yuvarlak meyve, iki buğday başağı ve piramidal formda yiyecek vardır, solundan aşağı bir üzüm salkımı sarkar. Söz konusu altın darplar mnaieion birimindedir.⁹⁶⁷

Suriye-Fenike kökenli olduğu anlaşılan, şimdilik Belirsiz Darphane 37 ile Belirsiz Darphane 38 başlığı altında tasnif edilen altın sikkeler de mnaieion birimindedir. Bu sikkeler üzerindeki ışın taçlı bereket boynuzu, krali diademin ışın tacı biçimi aldığı Aleksandreia’dakilerden farklılık gösterir. Krali diademle bağlı bereket boynuzunun üzerinde yer alan ışın tacı daha ziyade bağımsız bir tasvir gibi görünmektedir. Bereket boynuzunun içerisinde iki adet nar, yuvarlak formlu meyveler ile piramidal yiyecekler yer alırken, her iki köşesinden aşağı birer üzüm salkımı sarkar.⁹⁶⁸

Son olarak, ışın taçlı çift bereket boynuzuna gelecek olursak yaygın bir kullanıma sahip değildir ve tek bir darpta karşımıza çıkar. IV. Ptolemaios Philopator dönemine atfedilen bu sikke Imbros adasında ele geçmesi nedeniyle Samothrake ya da bir Hellespontos kenti başlığı altında tasnif edilmiştir. Söz konusu sikkenin ön yüzünde sağa dönük kadın başı, arka yüzünde ışın taçlı çift bereket boynuzu yer alır.⁹⁶⁹ Arka yüzünde taşıdığı Β Α, ΠΤΟ lejandına istinaden krali kabul edilen sikke khalkous birimindedir.

⁹⁶⁵ CPE, n. 887; Svoronos, n. 1131.

⁹⁶⁶ Bu darplar MÖ. 219-217 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 888-890. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1117-1119.

⁹⁶⁷ CPE, n. 915 (Svoronos, n. 1184)-916. Sikkeler yak. MÖ. 217 sonrasına tarihlenen 2 farklı emisyonuna ayrılır.

⁹⁶⁸ Belirsiz Darphane 37’ye atfedilenler 2 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Sikkeler yak. MÖ. 217 ve sonrasına tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 904-905. Belirsiz Darphane 38’e atfedilen sikke yak. MÖ. 217’ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 908 (Svoronos, n. 1132).

⁹⁶⁹ CPE, n. B524.

Yukarıda detaylandırılan mevcut literatürde yer alan görüşler ışığında anlaşılmaktadır ki yalnızca II. Arsinoe ön yüz tipli sikkelerde karşımıza çıkan çift bereket boynuzunun kullanımı açık bir biçimde kraliçenin kültü ile alakalıdır. Zira, bahsedildiği üzere içerisinde çeşitli meyveler taşıyan çift bereket boynuzu, tanrılaştırılmış kraliçenin kişisel simgelerinden biri olmuştur. Bir sonraki iktidar dönemine ait olan tek bereket boynuzunun II. Berenike’li kullanımı, ikonografik bir özdeşim devamlılığını yansıttığının yanı sıra içerisinde yer alan buğday başağı atribüsü ile bu kraliçeye ve onun için tesis edilen külte özel, Demeter referansı taşıyan bir kullanımı göstermektedir. Öte yandan, aynı dönemde III. Ptolemaios ve Apollon ile olan kullanımı ise istisnai kullanımlar olup ön yüzünde III.P tolemaios yer alan sikkeler yeni ele geçirilen bir kentte kral ve kraliçeye ait unsurların bir araya getirildiği krali maksadı yansıtmaktadır. Kısa dönemli, günlük ödemelerde kullanılacak bronzlarda istifade edilen Apollon/bereket boynuzu kombinasyonu ise özel bir maksadı yansıtıyor gibi görünmemektedir. Işın taçlı bereket boynuzu ise açık bir biçimde, ön yüzünde yer alan ışın taçlı kral portresine tamamlayıcı, onun içerdiği mana ve referansları destekleyici olması maksatlı kullanılmıştır.

2.3.2.3. Dümen

Dümen krali sikkeler üzerinde karşımıza çıkan ve tek bir darphanede kullanılan bir diğer arka yüz tipidir.⁹⁷⁰ Yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Euesperides darbu tek bir bronz seride karşımıza çıkar. Kentin darp ettiği sopa arka yüz tipliler gibi burada da dümen elma yapraklarından çelenk içerisinde tasvir edilmiştir.

Euesperides darbu bu bronz sikkeler obol birimindedir. Tek bir emisyonu bilinen sikkenin arka yüz lejandı ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ şeklindedir. Ön yüzünde ise bu lejantla uyumlu şekilde I. Berenike büstü yer alır.⁹⁷¹

Dümen, bilindiği üzere denizcilik ve gemicilik ile alakalı bir semboldür⁹⁷² ve tıpkı pruva, aphlaston ve stylis gibi denizlerdeki hakimiyeti ve gücü simgeleyendir.⁹⁷³ Bu bağlamda söz konusu simgeyi kentin deniz kıyısında, liman sahibi bir yerleşim olmasıyla ilintili ele almak gerekir.⁹⁷⁴ Hem kentin önceki sivil darplarında hem de daha sonraki krali darplarında karşımıza çıkmaması ayrıntılı bir izahatı da imkânsız kılmaktadır.

⁹⁷⁰ Söz konusu tasvir Svoronos (n. 321) tarafından dümen olarak kaydedilmiş, Lorber ise parantez içerisinde sapan ifadesini de herhangi bir ilave açıklama getirmeden kullanmıştır. Ayrıca kentte daha önce ne dümen ne de sapan sikke ikonografyasının bir parçası olarak kullanılmamıştır. Antik dönemde dümen ve kullanımı hakkında bkz. Gillmer 1999.

⁹⁷¹ CPE, n. B353; Svoronos, n. 321.

⁹⁷² Bkz. Rich 1859, s. 305; Mott 1991, s. 1-3.

⁹⁷³ Babelon 1907, s. 189.

⁹⁷⁴ Cohen 2006, s. 389. Küçük Asya’da Attaleia, Syria-Phoenikia coğrafyasında Sidon, dümen sembolüne sikkeler üzerinde yer veren kentler arasındadır, bkz. Anson 1914, s. 126, n. 1009; 1011.

2.3.2.4. Kartal

Kartal, antik dönemden modern zamanlara pek çok kültürde önemli yer edinmiş bir canlıdır.⁹⁷⁵ Kartal, Olympos tanrılarının başı Zeus'un kutsal hayvanıdır. Tanrının, şimşek demetinin yanı sıra en önemli atribütlerinden olan, ilahi kudretinin sembolü, habercisi, gökteki gözü kartalın Zeus ile ilişkisi sıklıkla mithoslarda bahis konusu olmuştur.⁹⁷⁶

Ptolemaios Krallığı'nın darp ettiği sikkelerde en çok ve ortak kullanılan arka yüz tipi kartal olmuştur.⁹⁷⁷ Bu bağlamda, tüm krali sikke tipleri içerisinde en çok kullanılandır. I. Ptolemaios'un krallığını ilan ederek kendi adına sikke darp etmeye başlamasından son hükümdar VII. Kleopatra Philopator dönemi de dahil olmak üzere uzun ve sürekli bir biçimde krali ikonografyanın bir parçası olarak kullanım görmüştür. I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios dönemlerinde krallığa ait 50'nin üstünde darphane kartal serisine ait krali sikke darp etmiştir. Hem altın ve gümüşten değerli madende hem de bronz sikkelerde ortak bir kullanımı vardır. Şimşek demeti üzerinde ve büyük çoğunlukla sola dönük bir biçimde tasvir edilen tek ya da çift kartal iki temel tasvirdir. Bunlardan tek kartallı olanlar kanatları açık ve kapalı kartal olmak üzere iki farklı temel betimsel gruba ayrılır. Gümüşler içerisinde en yaygın olan tetradrahmi birimindekilerde istisnasız kanatları kapalı tasvir edilmiştir. Öte yandan, daha sınırlı bir kullanımı olan çift kartal, drahmi birimindeki büyük birim sikkelerde kullanılmıştır.⁹⁷⁸ Özellikle altın ve gümüş sikkeler üzerinde yer alan kartalın sahip olduğu detaylılığa istinaden, altın kartal olarak da adlandırılan, Türkçe literatürde kaya kartalı olarak geçen, *aquila chrysaetos* kartal türü ile büyük bir benzerlik taşıdığı tespit edilmiştir.⁹⁷⁹ Kartalın temel nitelikleri aynı kalmakla birlikte, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde darbına başlanan Seri 3 ile birlikte kartal öne atılır pozisyonda, daha agresif bir duruşa sahip olmuş, dönemin darplarında bacak arasına yerleştirilen sembol ve monograma da yer açmak maksatlı bacakları daha açık ve aralıklı vaziyette tasvir edilmiştir.⁹⁸⁰ VI. Ptolemaios döneminden itibaren ise tasvirlerin kalitesinde kayda değer bir düşüş görülür.⁹⁸¹ Öte yandan, kartal tasviri tüm krali darphanelerde belirli bir kalıbı takip etse de Aleksandreia'da darpları üzerindeki tasvir ile eyalet

⁹⁷⁵ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Cattabiani 2013, s. 393-429.

⁹⁷⁶ Hom. *Il.* 8. 247; 24. 315; Hes. *Th.* 523; Strab. XIII. 1. 113. Kartal için ayrıca bkz. Oder 1894, s.v., "Adler", 373-374; Cook 1925, 949-952; Mylonas 1946; Hünemörder 1996, s.v., "Adler", 116; Dowden 2006, 26. Hellen sanatında ve antik kaynaklarda Zeus-kartal ilişkisine dair bkz. Hemingway 2014. Sikkeler üzerinde Zeus-Kartal ortak ikonografyasının kullanımı üzerine bkz. Callataş 2016, s. 117.

⁹⁷⁷ Şimşek demeti üzerinde kartal ikonografyası Ptolemaioslar öncesi de var olan bir sikke tipidir, Larissa, Kara Yunanistanı ve Magna Grecia'da kullanılmıştır, bu hususta bkz. Carroccio 2010. Öte yandan, tanrı tasvirlerini bir yana bıraktığımızda en çok kullanılan ikonografya unsurudur, bkz. Callataş 2016, s. 119.

⁹⁷⁸ Kullanımına II. Ptolemaios döneminde başlanılan bu çift kartal ikonografyası daima en büyük birimlerde kullanılmış olup bu bağlamda bir birim belirteci görevi gördüğü açıktır.

⁹⁷⁹ Faucher 2013, s. 171.

⁹⁸⁰ Faucher 2013, s. 174.

⁹⁸¹ Faucher 2013, s. 176.

darpları üzerindeki betimsel olarak farklılaşır.⁹⁸² Bu ikonografyada dikkat geçen bir diğer unsur kartalın, aidiyetini belirtircesine ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejandına dönük tasvir edilmiştir. Alışlagelmişin dışında sağa dönük tasvir edildiğinde lejand da her zamanki düzeninin dışına çıkarak ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ şeklinde yazılmıştır.⁹⁸³ Dolayısıyla, böylesi bir tertibe özellikle dikkat edilmiş gibidir. Bu bağlamda da nadir sağa dönük tasvirlerden olan, IV. Ptolemaios döneminde basılan örneklerde -yalnızca 2 emisyon hariç- lejandın ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ şeklindeki kullanımı birbiriyle ilintili görülmüş, belki de sikkenin I. Ptolemaios'a değil müktedir bir krala ait olduğu vurgusu yapıldığı fikri ileri sürülmüştür.⁹⁸⁴

Kartal, krali darplardan evvel, henüz Ptolemaios'un Mısır satraplığı döneminde Aleksandreia darbı sikkelerde arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Yak. MÖ. 312'ye tarihlenen bu bronzlar III. Aleksandros'un adını taşımaktadır.⁹⁸⁵ Gümüş sikkeler üzerinde ise hem Ptolemaios'un satraplığı döneminde hem de MÖ. 294'teki reforma değin III. Aleksandros adına basılan sikkelerde sürekli bir biçimde arka yüz sembolü olarak kullanılmıştır.⁹⁸⁶ Bu doğrultuda, en başından beri önem atfedildiği açıktır.

Bağımsız bir krallık haline gelen Mısır'da I. Ptolemaios Soter'in adını taşıyan ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı krali sikkelerde kartal tasvirinin ilk kullanımı bronz sikkeler üzerinde görülür. Aleksandreia darbı hemiobol birimindeki bu sikkelerde arka yüzde yer alan kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür ve kanatları açık bir biçimde tasvir edilmiştir.⁹⁸⁷

I. Ptolemaios Soter döneminde yak. MÖ. 306'da tip olarak karşımıza çıkan şimşek demeti üzerinde kartal tasviri MÖ. 294'teki reform ile birlikte değerli madenler üzerinde de kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu dönem içerisinde kısa sürede pek çok darphanede krali arka yüz tipi olarak kullanım görmüştür. Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte) (bronz), Sidon (altın, gümüş), Tyros (altın, gümüş, bronz), Kyrene (bronz), Belirsiz Darphane 6 (gümüş), Belirsiz Darphane 6A (bronz), Belirsiz Darphane 7 (gümüş, bronz), Belirsiz Darphane 8 (gümüş), Belirsiz Darphane 8? (bronz), Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş, bronz), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş, bronz) ve Belirsiz Darphane 12 (Coele Syria) (gümüş) kartal tasvirli krali sikke darp eden darphanelerdir. Altın ve gümüş darplarda ön yüzde sağa

⁹⁸² Bu özellikle Kyrenaika ve Kıbrıs darplarında kendini gösterir, bu hususta bkz. Faucher 2018, s. 249.

⁹⁸³ Söz konusu durum ilk olarak III. Ptolemaios Euergetes dönemi Ephesos darplarında karşımıza çıkar, sikkeler için bkz. CPE, n. 768-769.

⁹⁸⁴ CPE I, s. 244.

⁹⁸⁵ CPE, n. B4-B6; Svoronos, n. 30a-31.

⁹⁸⁶ CPE, n. 39-44; 47-48; 50-53; 56-90; 108-127; Svoronos, n. 29; 32-35; 42-45; 48.

⁹⁸⁷ CPE, n. B17-B22, yak. MÖ. 306-294 arasına tarihlenmektedirler. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 163; 167; 170a-171; 173; Davesne-Lemaire 1996, n. 1-4.

dönük I. Ptolemaios Soter başı yer almaktadır. Bronzlarda ise I. Ptolemaios'un yanı sıra mitralı, koç boynuzlu, fil postlu III. Aleksandros, defne çelenkli Zeus, stephaneli ya da poloslu Aphrodite ve Apollon Myrtous başı ön yüz tipi olarak kullanılmıştır.

Aleksandreia'da darp edilen altın sikkeler trichryson ve tetarte biriminde darp edilmiştir. Trichryson birimindeki sikkelerde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları kapalıdır. Tetarte biriminde darp edilenlerde ise kartalın kanatları açıktır.⁹⁸⁸ Öte yandan, kartal tasvirli gümüş sikkelerin birimleri oktahemi, 25 obol stater (tetradrahmi) ve stater (tetradrahmi)'dir. Bu gümüş sikkelerde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir.⁹⁸⁹

Arka yüzünde kartal tasviri yer alan Aleksandreia'da darp edilen bronz sikkelerden reform öncesi döneme ait olanlar yalnızca hemiobol biriminde darp edilmiştir. Ön yüzünde sağa dönük Aleksandros başı yer alan bu sikkelerin arka yüzünde yer alan kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları açıktır.⁹⁹⁰ MÖ. 294 reformunun ardından darp edilenler 2.5 obol(?), diobol, obol, hemiobol, dikhalkon ve klhakous birimlerindedir. Bu sikkelerin ön yüzünde I. Ptolemaios, defne çelenkli Zeus, fil postlu Aleksandros ya da mitralı Aleksandros başlarından biri yer alır.⁹⁹¹

Merkez Aleksandreia dışındaki darphanelere gelecek olursak, Kıbrıs darphanelerinden Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), I. Ptolemaios Soter döneminde kartal tipli seriye ait bronz sikke basar. Obol, hemiobol ve khalkous olmak üzere üç farklı birimde darp edilen bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük poloslu, stephaneli ya da taenialı Aphrodite başı yer alır. Hemiobol birimindekilerde kartalın kanatları açıktır. Obol ve khalkouslarda ise kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir.⁹⁹²

⁹⁸⁸ Söz konusu darplar, kartalın açık ya da kapalı kanadı ve darphane işaretleri ile ayrıışan 18 farklı emisyonu darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 128-129; 133-134; 138-139; 143-144; 148-149; 152; 155; 162; 166; 169; 171-172; 177. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 181-182; 191; 196a-197; 200; 204; 207-208; 210; 222-223; 227-228; 232; 380.

⁹⁸⁹ Oldukça yüksek hacimli darp edildiği anlaşılan bu sikkeler yak. MÖ. 294'ten itibaren, toplamda 46 farklı emisyonu basılmıştır, bkz. CPE, n. 130-132; 135-137; 140-142; 145-147; 150-151; 153-154; 156-161; 163-165; 167-168; 170; 173-176; 178-193. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 183; 185; 187; 190; 195; 198-199; 203; 205; 209-211; 214; 218; 224; 229; 231; 233-234; 236; 240; 241-244; 247-268; 348; 350. Arka yüzünde iki adet monogram yer alan sikkeler (CPE, n. 175-176) yak. MÖ. 285 ve sonrasına tarihlenmektedir.

⁹⁹⁰ Bu sikkeler 17 farklı emisyonu darp edilmişlerdir ve yak. MÖ. 306-294 arasına tarihlenirler, bkz. CPE, B17-B26; B30-B31; B33-B36; B38-B39. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 50; 114; 119; 130; 135-136; 138; 155; 157; 163; 167; 170a-173.

⁹⁹¹ MÖ. 294 ve sonrasına tarihlenen bu krali bronzlar toplamda 63 farklı emisyonu darp edilmiştir, bkz. CPE, n. B40-B78; B80-B102. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 184; 186; 188-189; 192-193; 196; 202; 206; 213; 215; 219-221; 225-226; 230; 235; 237-238; 269-291; 293-297; 299-303; 332.

⁹⁹² Bu bronz sikkeler 11 farklı emisyonu darp edilmiştir ve MÖ. 294 sonrasına tarihlenir, CPE, n. B118-B130. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 74-82.

Suriye-Fenike coğrafyasında Sidon'da darp edilenler altın ve gümüşdür. Kartal, şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları kapalıdır. Sidon darbı altın sikkeler trichryson, gümüş sikkeler ise stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmiştir.⁹⁹³

Tyros darphanesindekilerde alışlageldiği üzere altın ve gümüşte ön yüzünde I. Ptolemaios, bronz darplarda mitralı Aleksandros başı yer alır. Öte yandan, altın ve gümüş sikkelerde kartalın kanatları kapalı, bronz sikkelerde ise açık tasvir edilmiştir. Altın darplar trichyrson, gümüş sikkeler ise stater (tetradrahmi) birimindedir.⁹⁹⁴ Tyros darbı bronz sikkeler ise hemiolbol ve khalkous birimindedir.⁹⁹⁵

Kartal, Kyrene'de ise yalnızca bronz sikkelerin arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Söz konusu sikkelerin darp edildikleri birimler hemiolbol, dikhalkon ve khalkoustur. Sağa ya da sola dönük tasvir edilen kartalın kanatları açıktır. Hemiolbol ve dikhalkon birimlerinde darp edilenlerde şimşek demeti üzerinde duran kartal khalkouslarda şimşek demeti üzerinde değildir. Ön yüz tipi itibari ile iki farklı gruba ve kronolojiye sahip bu sikkelerden ilk grubun ön yüzünde sağa ya da sola dönük Apollon Myrtous, fil postlu Aleksandros ya da olasılıkla Ammon boynuzlu Aleksandros başı yer alır. Bu şekilde üç farklı seriye ayrılan sikkelerin arka yüzünde yer alan kartalın kanatları açıktır. Sikkeler hemiolbol, dikhalkon ve khalkous biriminde basılmıştır.⁹⁹⁶ İkinci grubun ön yüz tipini ise sağa dönük I. Ptolemaios Soter başı oluşturur. Arka yüzünde yer alan kartalın ise kanatları açıktır. Bu bronzlar hemiolbol ve dikhalkon birimindedir.⁹⁹⁷

Tespiti mümkün olan bu darphaneler dışında 7 adet darphane daha I. Ptolemaios Soter döneminde, arka yüzünde kartal tasviri taşıyan sikkelerden darp etmiştir. Bunlar içerisinde, Mısır dışında bir darphanede basıldığı düşünülen, şimdilik Belirsiz Darphane 6'ya atfedilen 2 adet gümüş sikke hemiolbol birimindedir. Ön yüzünde fil postlu III. Aleksandros başı taşıyan bu sikkeler arka yüzünde herhangi bir lejant taşımaması nedeniyle krali olup olmadığı kesin olmayan darplardır. 2 farklı emisyonunda darp edilmiş olan bu sikkelerden ilk emisyonunda kartal kanatları kapalı bir şekilde sağa dönük tasvir edilmiştir. Diğer emisyonunda ise sola dönüktür. Her iki emisyonunda da kartalın üzerinde durduğu bir şimşek demeti tasviri görülmez.⁹⁹⁸

⁹⁹³ Her iki madenden sikke de yak. MÖ. 294'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 241-242. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 715-716.

⁹⁹⁴ Bu altın ve gümüş darplar yak. MÖ. 294'e tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. 244-245. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 629; 631-632.

⁹⁹⁵ 5 farklı emisyonu bilinen söz konusu darplar da MÖ. 294 ya da hemen sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. B131-B135. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 217b; 627-628; 630; 633.

⁹⁹⁶ Toplamda 6 farklı emisyonunda ayrılan konusu sikkeler yak. MÖ. 300-282 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. B138-B144. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 65-69; 72.

⁹⁹⁷ 3 farklı emisyonunda darp edilmişlerdir. Yak. MÖ. 299-294 arasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. B145-B147. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 70-71.

⁹⁹⁸ Darphanesinin yanı sıra darp tarihi de tartışmalı olan bu grubun MÖ. 312/311 ya da yak. MÖ. 301 ve sonrasında darp edildiği düşünülmektedir, bkz. CPE, n. 208 (Svoronos, n. 26)-209.

Belirsiz Darphane 6A başlığı altında tasnif edilen sikkeler bronzdan olup obol biriminde darp edilmişlerdir. Sikkelerin ön yüzünde fil postlu Aleksandros başı yer alır. Arka yüz tipini oluşturan kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları açık tasvir edilmiştir.⁹⁹⁹

Belirsiz Darphane 7'ye atfedilenler ise gümüştedir ve stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmiştir. Ön yüzünde I. Ptolemaios başı bulunan bu sikkelerin arka yüzünde yer alan kartal, şimşek demeti üzerinde sola dönük, kanatları kapalı tasvir edilmiştir.¹⁰⁰⁰ Bu darphaneye atfedilen bronz sikkeler khalkous birimindedir. Ön yüzünde mitralı Aleksandros başı yer almaktadır. Gümüşlerden farklı olarak, arka yüzde yer alan kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁰¹

Kıbrıs'ta bir darphane olması muhtemel olan ancak şu an için Belirsiz Darphane 8 olarak isimlendirilen, kartal tasvirli sikke basan bir diğer darphanedir. Buraya atfedilen gümüş sikke stater (tetradrahmi) birimindedir.¹⁰⁰² Ön yüzünde I. Ptolemaios başı yer alan tek emisyonadaki sikkenin arka yüzündeki kartalın kanatları kapalıdır.¹⁰⁰³ Soru işareti ile Belirsiz Darphane 8'e atfedilen bir de bronz sikke mevcuttur. Ön yüzünde fil postlu Aleksandros betimlenen bu darplarda kartalın kanatları açıktır. Söz konusu sikke obol birimindedir.¹⁰⁰⁴

Kıbrıs'ta, Salamis ya da Kition darphanelerinden biri olduğu düşünülen ancak şimdilik Belirsiz Darphane 9 ve Belirsiz Darphane 10 olarak adlandırılan iki darphanede de MÖ. 294 reformu sonrasında ait kartal tasvirli sikkelerden her üç madenden de darp edilmiştir. Her iki darphanenin de altın ve gümüş sikkelerinin ön yüzünde ortak bir biçimde I. Ptolemaios portresi yer alır, arka yüzdeki kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları kapalıdır. Belirsiz Darphane 9 ve 10'a atfedilen altın sikkeler trichryson birimindedir.¹⁰⁰⁵ Öte yandan gümüş sikkeler her iki darphanede de stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmiştir.¹⁰⁰⁶ Bronz sikkeler ise Belirsiz Darphane 9'da obol ve khalkous birimlerindedir. Altın ve gümüşten farklı olarak ön yüzünde obol biriminde basılanlarda fil postlu Aleksandros başı, khalkous biriminde basılanlarda mitralı Aleksandros başı yer alır. Kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁰⁷ Belirsiz Darphane

⁹⁹⁹ Bu sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılır. CPE, n. B103-B104.

¹⁰⁰⁰ Bu sikkelerin 3 farklı emisyonu vardır. CPE, n. 210-212; Svoronos, n. 225a; 314a; 344.

¹⁰⁰¹ Her iki madenden sikke de ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşır ve MÖ. 294'teki reform sonrasında tarihlenir, bkz. CPE, n. B105 (Svoronos, n. 345).

¹⁰⁰² MÖ. 294 sonrasında tarihlenir, bkz. CPE, s. 293.

¹⁰⁰³ CPE, n. 213; Svoronos, n. 342; 343.

¹⁰⁰⁴ CPE, n. B106.

¹⁰⁰⁵ Belirsiz Darphane 9'a atfedilenler 3, bkz. CPE, n. 221; 223; 226. 10'a atfedilenler ise 2 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. 234; 238. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 357; 362a; 365a; 367; 374.

¹⁰⁰⁶ Belirsiz Darphane 10'a atfedilenler 10, bkz. CPE, n. 217-220; 222; 224-225; 227-229. Belirsiz Darphane 9'a atfedilenler ise 8 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. 230-233; 235-237; 239. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 245-246; 366; 368-369; 378.

¹⁰⁰⁷ 7 farklı emisyonunda darp edilmiştir. CPE, n. B110-B116; Svoronos, n. 347; 356; 363; 377.

10'a atfedilen bronz sikke, obol birimindeki tek emisyonudur. Ön yüzünde fil postlu Aleksandros başı bulunan bu bronz darbın arka yüzünde yer alan kartal kanatları açık betimlenmiştir.¹⁰⁰⁸

Son olarak, Belirsiz Darphane 12'de (Coele Suriye) de basılan sikkelere gelecek olursak, I. Ptolemaios Soter döneminde, kartal arka yüz tipine sahip sikkeler darp edilmiştir. Buraya atfedilen, diobol biriminde sikkenin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios Soter başı yer alır. Arka yüzde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları kapalıdır.¹⁰⁰⁹

Bir sonraki hükümdar II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ise yak. MÖ. 283/282 itibari ile her üç madenden krali sikkede kartal arka yüz tipi olarak karşımıza çıkar. Mevcut verilere ışığında en az 25 darphanenin söz konusu dönemde kartal tasvirli sikke darp ettiği anlaşılmaktadır. Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Sicilya (bronz), Byzantion (bronz), Tarsus (gümüş), Sidon (altın, gümüş), Tyros (altın, gümüş, bronz), Ptolemais Ake (gümüş, bronz), Ioppe (gümüş), Gaza (gümüş), Kyrene (gümüş, bronz), Belirsiz Eyaletler (gümüş), Belirsiz Darphane(ler) (bronz), Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs (gümüş), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition) (altın, gümüş), Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya) (gümüş), Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya) (gümüş), Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Olasılıkla Kilikia Pedias) (gümüş), Belirsiz Darphane 19 (Kıbrıs, Paphos?), (gümüş), Belirsiz Darphane 20, Kıbrıs (gümüş), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?) (altın, gümüş), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake) (gümüş), Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs) (bronz), Belirsiz Darphane 24 (Palestine?), Belirsiz Darphane 25 (bronz), Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) (bronz) arka yüzünde kartal bulunan krali sikkelerin basıldığı darphanelerdir. Bu dönemde görülen bir farklılık, yak. 40 mm çapı ile ele alınan dönemin en büyük ikinci bronz birimi olan drahmi birimindekilerde arka yüzde şimşek demeti üzerinde sola dönük betimlenen çift kartaldır. II. Ptolemaios döneminde kullanılan bu tasvir ardılı III. ve IV. Ptolemaios döneminde kullanılmamıştır.

Aleksandreia'da darp edilen, kartal arka yüz tipine sahip altın sikkeler trichryson birimindedir. Arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir. Sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alır.¹⁰¹⁰ Kartal tasvirli gümüş sikkelerin ön yüzünde ise I. Ptolemaios Soter ya da II. Arsinoe portrelerinden biri yer alır. Bu şekilde iki farklı seriye ayrılan gümüş sikkeler stater (tetradrahmi) ile drahmi birimindedir ve stater biriminde darp edilenlerde kartalın kanatları kapalı tasvir edilirken

¹⁰⁰⁸ CPE, n. B117; Svoronos, n. 379.

¹⁰⁰⁹ Söz konusu sikke MÖ. 294-293'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 255.

¹⁰¹⁰ Söz konusu altın sikkeler 10 farklı emisyonunda darp edilmiştir. Bunlardan ilk emisyon MÖ. 282'ye tarihlenirken arda kalan 9 emisyon yak. MÖ. 275/274-272 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 278; 280; 282; 287; 290; 294; 298; 301; 304. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 551; 558; 566; 573; 578; 583; 590; 595; 599.

drahmi birimindekilerde kanatları açıktır.¹⁰¹¹ Öte yandan, II. Ptolemaios Philadelphos döneminde arka yüzünde kartal tasviri yer alan Aleksandreia darbı bronz sikkeler ilk beş hükümdar döneminin en yüksek hacimli bronz sikke grubu olması açısından önem arz eder. Oktobol, drahmi, tetrobol, 2.5 obol, diobol ve obol, tritartemorion, hemiobol ve dikhalkon olmak üzere 9 farklı birimde darp edilmiştir. Bu sikkelerin ön yüzünde I. Ptolemaios başı, defne çelenkli Zeus başı, Zeus-Ammon başı ya da fil postlu Aleksandros başı yer alır. Arka yüzünde kartal tasviri yer alan sikkeler taşıdıkları ön yüz tipi itibari ile dört farklı seriye ayrılırlar.¹⁰¹² 2.5 obol, diobol ve obol birimlerinde darp edilen ilk 42 emisyonunda arka yüzde yer alan kartal alışlageldiği üzere şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları açık tasvir edilmiştir.¹⁰¹³ Arda kalan ve daha büyük bir sikke grubunu meydana getiren 73 emisyonunda kartal ikonografyası farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan oktobol biriminde olanlarda şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları açıktır, başı ise geriye, sağa dönüktür.¹⁰¹⁴ Drahmi biriminde basılanlarda ise iki şimşek demeti üzerinde sola dönük iki kartal yer alır, kanatları kapalıdır.¹⁰¹⁵ Tetrobol, obol, tritartemorion, hemiobol ve dikhalkon birimindekilerde şimşek demeti üzerinde sola dönük tek kartalın kanatları açıktır.¹⁰¹⁶ Diobol birimindekilerde ise kartalın kanatları kapalıdır.¹⁰¹⁷

Bu hükümdar döneminde kartal Sicilya'da darp edilen sikkelerin arka yüzünde de karşımıza çıkar. Mevzubahis sikkeler bronzdandır. Arka yüzde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları açıktır. Sikkelerin ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı yer alır.¹⁰¹⁸

¹⁰¹¹ Toplamda 36 farklı emisyonla ayrılırlar. I. Ptolemaios Soter portreli sikkeler: CPE, n. 277; 279-279a; 281a; 283-286; 288-289; 291-293; 295-297; 299-300; 302-303; 305-306. II. Arsinoe portreli sikkeler: CPE, n. 372; 375-376; 378; 381; 384; 386. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 410; 421; 429; 432a; 435; 445; 456; 548; 552; 555; 567; 569-570; 574-575; 579; 584-585; 588; 591-592; 596-597.

¹⁰¹² Söz konusu bronz darpların 115 farklı emisyonu vardır, bkz. CPE, n. B164-B201; B203-B287. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 413-418; 422-427; 431; 437-442; 447-453; 457-458; 462-470; 472-474; 479-485; 491; 497-502; 504-507; 509-511; 514-516; 519; 549-550; 553-554; 556-557; 560-565; 568; 571-572; 576-577; 580-582; 586-587; 589; 593-594; 598; 600-602; 625.

¹⁰¹³ Basımına yak. MÖ. 282'ye tarihlenen ilk emisyonla başlanan bu sikkelerin darbı MÖ. 260'lar boyunca devam etmiştir.

¹⁰¹⁴ CPE, n. B234; B266; Svoronos, n. 462; 502a.

¹⁰¹⁵ CPE, B203; B209; B215; B217; B223; B230; B235; B241; B243; B247; B256; B261; B269; B274; B278; B282; Svoronos, n. 413; 422; 431; 437; 447; 457; 463-464; 472; 479; 497; 504; 514.

¹⁰¹⁶ CPE, n. B204; B206-B208; B211-B214; B216; B219-B222; B224; B226-B229; B232-B233; B237-B240; B244-B246; B248; B250-B253; B255; B258-B260a; B263-B265; B268-B268a; B270; B272-B273; B275; B277; B279; B281; B283; B285; B286-B287; Svoronos, n. 414; 416-418; 424-427; 431; 439-442; 448; 450-453; 467-469; 473-474; 480; 482-485; 493-494; 499-501; 505; 507; 509; 511; 515; 519.

¹⁰¹⁷ Söz konusu bu sikkeler MÖ. 260'ların ortasından sonuna tarihlenir. CPE, n. B205; B210; B218; B225; B231; B236; B242; B249; B254; B257; B262; B267; B271; B276; B280; B284. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 415; 423; 438; 449; 458; 465-466; 481; 491; 498; 506; 510; 516.

¹⁰¹⁸ MÖ. 264-263'e tarihlenen darplar 11 farklı emisyonla ayrılır, bkz. CPE, n. B288-B298. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 610; 612; 615; 619-620; 623-624.

Kartal tipi Byzantion darphanesinde yalnızca bronzdan basılmış sikkelerin arka yüzünde karşımıza çıkar. Bu darplarda kartal kanatları kapalı tasvir edilmiştir. Sikkelerin ön yüzlerinde ise II. Arsinone, Poseidon ya da Apollon başı yer alır. Ptolemaios Krallığı'nın Byzantion'da bastırıldığı sikkeler üç farklı seri olarak basılmışlardır.¹⁰¹⁹

Kilikia bölgesi kentlerinden Tarsus'a ait darplar gümüşten olup, stater (tetradrahmi) ve drahmi birimindedir. Stater birimindekilerin ön yüzünde sağa dönük II. Ptolemaios başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰²⁰ Aynı ön yüz tipini taşıyan drahmi birimindekilerde sikkelerin arka yüzündeki kartalın ise kanatları açıktır.¹⁰²¹

Suriye-Fenike coğrafyasında Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza kartal tasvirli sikke darbı gerçekleştiren darphanelerdir. Yalnızca Sidon ve Tyros'de karşımıza çıkan altın sikkeler trichryson birimindedir. Söz konusu darphanelerin tümünde basılan gümüşler ise stater (tetradrahmi) birimindedir. Altın ve gümüşlerde arka yüzde yer alan kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları kapalı tasvir edilmiştir. Bu sikkelerin ön yüzünde ise I. Ptolemaios Soter tasviri yer alır.¹⁰²² Bronz darbı ise yalnızca Tyros ve Ptolemais Ake'dedir.

Tyros'da darp edilen kartal serisine ait bronz sikkeler MÖ. 270'lerde ve MÖ. 260'larda darp edilen, ağırlık standardı ve ikonografya bağlamında farklılık gösteren iki ayrı gruba ayrılır. Bunlardan ilk gruba dahil olan sikkeler ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus yer alan diobol ile mitralı Aleksandros tasvir edilen hemiobol ve khalkous olmak üzere 3 seriye ayrılan 3 farklı birimde darp edilmiştir. Bu sikkelerin arka yüzünde, şimşek demeti üzerinde sola dönük

¹⁰¹⁹ 4 farklı emisyonu ayrılan sikkeler yak. MÖ. 254 civarına tarihlenirler, bkz. CPE, n. B299-B302. Sikkeler için ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, n. 1-61.

¹⁰²⁰ Bu sikkeler yak. MÖ. 261/260-259'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 400; 402-403. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 910-911.

¹⁰²¹ CPE, n. 401.

¹⁰²² Sidon darphanesi kartal serisine ait altın ve gümüş sikke darbı gerçekleştirmiştir. Altın sikkeler tek emisyonludur, yak. MÖ. 274'e tarihlenir. Öte yandan gümüş sikkeler 38 farklı emisyonla darp edilmiştir. Bunlardan üçü yak. MÖ. 275/274'e, bir emisyon yak. MÖ. 274'e, diğeri ise yak. MÖ. 261/260'a tarihlenmektedir. Arda kalan, 34 emisyonlu ilk hariç diğerleri yıllık emisyonlara ayrılmakla beraber bu sikkelerin darbı MÖ. 266/265'te başlamış, MÖ. 247/246'da sona ermiştir, bkz. CPE, n. 501-518; 520-525; 527-531; 533-534; 536-537; 539-540; 542-543; 545-546; 548-549. Emisyonlar için ayrıca bkz. 712-715; 717-720; 722-734; 736-746; 748-749; 751; 753; 755-756. Tyros darphanesinde ise kartal serisine ait altın, gümüş ve bronz her üç madenden de sikke darp edilmiştir. Altın sikkelerin 6 farklı emisyonu bulunmaktadır, sikkeler yak. MÖ. 275/274'e tarihlenmektedir. Öte yandan Tyros darbı gümüş sikkeler oldukça yüksek hacimdedir. Toplamda 71 farklı emisyonu bulunmaktadır. 10 emisyonlu 5'i yak. MÖ. 275/274'e tarihlenirken, diğeri 5'i ise MÖ. 266/265-262/261 arasında tarihlenen yıllık emisyonlardır. 61 emisyon yıllık darplardır ve MÖ. 261/260-247/246 arasında basılmışlardır, bkz. CPE, n. 551-567; 569-575; 577-593; 595-602; 604-609; 612-626; 628-631; 633-634; 636. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 626; 630; 633-634; 636-637; 639-640; 643-684; 686-695; 697-698; 700. Ptolemais Ake'de darp edilen, darpların toplam 20 farklı yıllık emisyonu bulunur ve bu sikkelerin darbı MÖ. 261/260-247/246 arasında gerçekleşmiştir, bkz. CPE, n. 637-651; 653-657; Svoronos, n. 765-778; 780; 782-784. Ioppe sikkeleri MÖ. 261/260-247/246 arasında 21 farklı yıllık emisyonla Gaza sikkeleri ise MÖ. 261/260-248/247 arasında 15 farklı yıllık emisyonla darp edilmiştir, bkz. CPE, n. 659-666; 668-682; 684-696. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 795-817; 822; 824-833.

duran kanatları açık kartal yer almaktadır.¹⁰²³ Öte yandan ikinci grubun 2 farklı seriye ayrılan sikkelerinden ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı yer alanlar drahmi ve tetrobol, sağa dönük defne çelenkli Zeus bulunanlar ise diobol, obol ve hemiobol birimlerinde darp edilmiştir. Drahmi birimindekilerin arka yüzünde iki şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı çift kartal yer alır.¹⁰²⁴ Tetrobol ve obol birimlerindekilerde ise arka yüzde kanatları açık tek kartal,¹⁰²⁵ Diobol ve hemiobolde ise kanatları kapalı kartal tipi kullanılmıştır.¹⁰²⁶

Öte yandan Ptolemais Ake darbı bronz sikkeler drahmi, tetrobol, diobol ve obol birimlerinde basılmıştır. 3 farklı seriye ayrılırlar. Drahmi biriminde olan emisyonun ön yüzünde sağa dönük Zeus Ammon başı, arka yüzünde çift şimşek demeti üzerinde sola dönük duran iki kartal yer alır. Tetrobol birimindeki sikke de aynı ön yüz tipine sahiptir, arka yüzünde ise tek kartal bulunur. Diobol ve obol sikkelerde ise ön yüzde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzde yine tek kartal yer alır.¹⁰²⁷

Kyrenaika darphanelerinden Kyrene’de bu dönemde kartal serisine ait gümüş ve bronz sikke darbı gerçekleştirilmiştir. Stater (tetradrahmi) ve didrahmi birimlerinde darp edilen gümüş sikkeler 13 farklı emisyonudur. Bunlardan ilk 6 emisyonun arka yüzünde yer alan kartal sağa dönük tasvir edilmiştir. Arda kalan 7 emisyonda ise kartal alışlageldiği üzere sola dönük tasvir edilmiştir.¹⁰²⁸ Bronz sikkeler ise obol ve trihemiobol birimlerindedir, arka yüzde yer alan kartalın kanatları açıktır. Bu darpların ön yüz tasviri I. Ptolemaios başıdır.¹⁰²⁹

Mısır dışında bir eyalet darphanesi olduğu düşünülen ve Belirsiz Eyaletler başlığı altında ele alınan darphane/darphanelere atfedilen sikkelere gelecek olursak ön yüz tipi itibarı ile bunlar 3 farklı seriye aittir. Bunlardan ilki ön yüzünde II. Ptolemaios başı yer alanlardır. Stater (tetradrahmi) biriminde darp edilen ilgili sikkelerin arka yüzünde, şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰³⁰ Ön yüzünde sağa dönük II. Arsinoe büstü yer alan trihemiobol birimindeki ikinci seriye ait örnekte ise kanatları kapalı ve sola dönük duran kartal, kullanılan genel krali ikonografyadan farklı olarak şimşek demeti üzerinde tasvir edilmemiştir.¹⁰³¹ Son olarak, stater (tetradrahmi) ve drahmi biriminde darp

¹⁰²³ Toplam 10 farklı emisyonu bulunan sikkeler yak. MÖ. 274-271’e tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. B321-B330. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 216-217; 614; 635; 638; 642.

¹⁰²⁴ CPE, n. B331; Svoronos, n. 834.

¹⁰²⁵ CPE, n. B332; B334; Svoronos, n. 835-836.

¹⁰²⁶ CPE, n. B333; B335 (Svoronos, n. 838).

¹⁰²⁷ CPE, n. B336-B339; Svoronos, n. 788-790.

¹⁰²⁸ CPE, n. 720-726; Svoronos, n. 305-310.

¹⁰²⁹ 2 farklı emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. B343-B345; Svoronos, n. 327-331.

¹⁰³⁰ 2 farklı emisyonu ayrılırlar ve yak. MÖ. 260-259’a tarihlenir, bkz. CPE, n. 405 (Svoronos, n. 996a)-406.

¹⁰³¹ Söz konusu sikke MÖ. 260’lar ya da sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 410 (Svoronos, n. 985).

edilen üçüncü serinin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alır, staterlerin arka yüzü için tercih edilen tip kanatları kapalı kartal, drahmilerde ise kanatları açık olandır.¹⁰³²

Suriye-Fenike coğrafyasında olması muhtemel, şimdilik Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında ele alınan bir diğer darphanede kartal serisine ait obol ve hemiobol birimlerinde bronz sikkeler darp edilmiştir. Ön yüz ikonografyası itibari ile 2 farklı seriye ayrılan sikkelerden obol biriminde olan ve ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus ya da sağa dönük fil postlu Aleksandros başı yer alanlarda şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları açıktır. Hemiobol biriminde darp edilen, ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı yer alan emisyonunda ise arka yüzde yer alan kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir.¹⁰³³

Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs) arka yüzünde kartal yer alan krali sikkelerden basan ve Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen ilk darphanedir. Sikkelerin tümünün arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alır. Ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alan ve tamamı stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmişlerdir.¹⁰³⁴

İkincisi ise Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)'dur. Burada basılan altın ve gümüşlerin ön yüzünde ortak bir biçimde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alır. Altın sikke trichryson birimindedir, arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰³⁵ Gümüş darplar ise stater (tetradrahmi) ve drahmi biriminde darp edilmiştir.¹⁰³⁶ Stater biriminde olanlarda kanatları kapalı kartal¹⁰³⁷, drahmi birimindekilerde ise kanatları açık kartal tasvir edilmiştir.¹⁰³⁸

Küçük Asya kökenli, Belirsiz Darphane 15 ve Belirsiz Darphane 16 olarak isimlendirilen darphanelerde basılan kartal tasvirli gümüşler stater (tetradrahmi) birimindedir. Her iki grubun da arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alır. Belirsiz Darphane 15'e atfedilenin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alır.¹⁰³⁹ Öte yandan Belirsiz Darphane 16'nın darp ettiği sikkenin ön yüzündeki başın ise II. Ptolemaios'a ait olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁴⁰

¹⁰³² Bu darplar MÖ. 265/264'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 411-412.

¹⁰³³ CPE, n. B340-B342; Svoronos, n. 761-763.

¹⁰³⁴ Bu sikkeler 24 farklı emisyonu ayrılırlar. Sikkelerden bir kısmı yak. MÖ. 275 öncesine diğerleri ise MÖ. 261/260 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 413-436. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 349; 365; 391-398; 404; 407; 525-530; 764.

¹⁰³⁵ Yak. MÖ. 275/274-262/261'e tarihlenirler, bkz. CPE, n. 437 (Svoronos, n. 537).

¹⁰³⁶ Toplamda 29 farklı emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. 439-465. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 364; 399-402; 405-406; 536; 539-546.

¹⁰³⁷ CPE, n. 438-442; 444; 446-465; Svoronos, n. 399-402; 405; 536; 538-546.

¹⁰³⁸ CPE, n. 443; 445-445a; Svoronos, n. 364; 542a.

¹⁰³⁹ MÖ. 275/274-262/261 arasına tarihlenirler, bkz. CPE, n. 398.

¹⁰⁴⁰ Yak. MÖ. 261/260'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 399 (Svoronos, n. 607).

Kilikia kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 17 başlığı altında tasnif edilen stater (tetradrahmi) birimindeki sikkelerin arka yüzünde yer alan kartalın kanatları kapalıdır. Ön yüzde ise sağa dönük II. Ptolemaios başı yer alır.¹⁰⁴¹

Belirsiz Darphane 19 (Kıbrıs, Paphos?)'a ve yine Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 20'ye atfedilen sikkeler gümüştür. Söz konusu, stater (tetradrahmi) birimindeki sikkelerin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal yer alır. Ön yüz tipini ise I. Ptolemaios Soter'in sağa dönük portresi meydana getirir.¹⁰⁴²

Soru işaretiyle Kıbrıs'a atfedilen, Belirsiz Darphane 21'de altın ve gümüşten darp edilen sikkelerden altınlar trichryson, gümüşler ise stater (tetradrahmi) ve drahmi birimindedir.¹⁰⁴³ Tümünün ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alır. Altın sikke ile stater (tetradrahmi) birimindeki gümüşlerin arka yüzünde kanatları kapalı kartal¹⁰⁴⁴, drahmi birimindeki gümüşlerin ise kanatları açık kartal tasviri yer alır.¹⁰⁴⁵

Belirsiz Darphane 22'de (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake) stater (tetradrahmi) biriminde gümüş sikke darp edilmiştir. Sikkelerin arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰⁴⁶ Ön yüzünde ise sağa dönük I. Ptolemaios başı tasvir edilmiştir. Yine bu darphaneye atfedilen ancak olasılıkla Kıbrıs darbı olarak değerlendirilen bronz sikkeler ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, fil postlu Aleksandros başı ve mitralı Aleksandros başı ile ayrışan 3 farklı seride, diobol, obol ve khalkous birimlerinde sikkeler darp edilmiştir.¹⁰⁴⁷ Bunlardan diobol ve obol biriminde basılanlarda arka yüzde kanatları kapalı kartal,¹⁰⁴⁸ khalkous ve diobol birimlerindekilerde ise kanatları kapalı kartal tasviri karşımıza çıkar.¹⁰⁴⁹

Belirsiz Darphane 24 (Palestine?) başlığı altında tasnif edilen darphanede basılan gümüş sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal yer alır. Sikkeler Stater (tetradrahmi) biriminde basılmışlardır.¹⁰⁵⁰

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde kartal serisine ait bronz sikke darp eden en az 3 darphane Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) ve Belirsiz

¹⁰⁴¹ Yak. MÖ. 260-259'a tarihlenir, bkz. CPE, n. 404.

¹⁰⁴² Belirsiz Darphane 19'a atfedilenler 13 farklı emisyonudur, yak. MÖ. 275 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 466-471. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 524; 531-535. 5 emisyon ise yak. MÖ. 261/260 ya da hemen sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 471a-475. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 388-390; 403. Belirsiz Darphane 20'nin darp ettiği, 7 farklı emisyonu ayrılanlardan ilk 3 emisyon MÖ. 261/260 öncesine tarihlenir. Diğer 4 emisyon ise MÖ. 261/260 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 476-482.

¹⁰⁴³ 3 emisyon olarak basılmışlardır. MÖ. 260'ların ilk yarısına tarihlenirler, CPE, n. 496-499.

¹⁰⁴⁴ CPE, n. 496; Svoronos, n. 370.

¹⁰⁴⁵ CPE, n. 497-499; Svoronos, n. 371-372.

¹⁰⁴⁶ MÖ. 260'ların ilk yarısına tarihlenir, bkz. CPE, n. 500 (Svoronos, n. 373).

¹⁰⁴⁷ Bu sikkeler yak. MÖ. 260'ların ilk yarısına tarihlenir, bkz. CPE, n. B317-320.

¹⁰⁴⁸ CPE, n. B317-B318; Svoronos, n. 381-382.

¹⁰⁴⁹ CPE, n. B319-320 (Svoronos, n. 341).

¹⁰⁵⁰ Sikke MÖ. 261/260 ya da sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 704.

Darphane(ler) başlığı altında tasnif edilmiştir. Bunlardan Belirsiz Darphane 25'e atfedilenler obol, dikhalkon ve hemiobol birimlerindedir. Birimlerine göre farklı ikonografyalarda basıldıkları anlaşılmaktadır. Obol birimindeki sikkelerin ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde ise şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal yer alır.¹⁰⁵¹ Hemiobol birimindekilerin ön yüzünde sağa dönük II. Arsinoe başı yer alır, arka yüzünde ise yine şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartal vardır ancak bir önceki sikkelerden farklı olarak kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁵² Dikhalkon biriminde darp edilmiş olan sikkenin de ön yüzünde sağa dönük II. Arsinoe başı yer alır ancak arka yüzde kartalın kanatları kapalı betimlenmiştir.¹⁰⁵³ Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) darpları drahmi, tetrobol ve diobol birimlerinde basılmış 3 farklı seriden oluşurken, drahmi biriminde darp edilmiş olan ilk serinin ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı, arka yüzünde iki şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı çift kartal yer alır.¹⁰⁵⁴ İkinci seri tetrobol birimindedir ve tıpkı drahmi birimindeki gibi ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı yer alır. Ancak bu sikkenin arka yüzünde kanatları açık betimlenmiş tek kartal yer karşımıza çıkar.¹⁰⁵⁵ Diobol birimindeki son serinin ise ön yüz tipini sağa dönük defne çelenkli Zeus başı meydana getirirken arka yüzünde kanatları kapalı tek kartal yer alır. Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında ele alınanda darp edilenler ise obol ve hemiobol birimindedir. Obol birimindekilerde kartalın kanatları açık, hemiobolde ise kapalıdır. Obol birimindekilerin ilkinde ön yüzde defne çelenkli Zeus başı, diğerinde fil postlu III. Aleksandros başı yer alır. Hemiobol birimindeki sikkenin de ön yüz tipi defne çelenkli Zeus başıdır.¹⁰⁵⁶

III. Ptolemaios Euergetes iktidarı dönemine gelecek olursak, kartal yalnızca gümüş ve bronz sikkelerde kullanılmıştır. Buna rağmen bu ikonografya yine çok sayıda darphanede krali arka yüz tipi olarak karşımıza çıkar. Aleksandreia (gümüş, bronz), Korinthos (bronz), Ainos (gümüş), Ephesos (gümüş), Halikarnassos? (bronz), Kaunos (bronz), Telmessos (bronz), Paphos (bronz), Sidon (gümüş), Tyros (gümüş, bronz), Ptolemais Ake (gümüş), Ioppe (gümüş, bronz) Gaza (gümüş), Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria (bronz), Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler) (bronz), Küçük Asya? (gümüş), Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler) (gümüş), Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?) (gümüş), Kuzeybatı Küçük Asya? (gümüş), Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları) (gümüş), Belirsiz Darphane

¹⁰⁵¹ Bu sikkeler 2 farklı emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. B305-B306; Svoronos, n. 384-385.

¹⁰⁵² Bu sikkeler ise 6 farklı emisyonadadır, bkz. CPE, n. B307-B310; B312-B313. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 346; 351-352; 383; 386.

¹⁰⁵³ CPE, n. B311.

¹⁰⁵⁴ CPE, n. B314; Svoronos, n. 758.

¹⁰⁵⁵ CPE, n. B315; Svoronos, n. 758.

¹⁰⁵⁶ CPE, n. B340-B342; Svoronos, n. 761-763.

30 (Ephesos yakınları) (gümüş), Belirsiz Darphane 30? (gümüş) ve Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?) (gümüş) söz konusu ikonografyanın kullanıldığı krali darphanelerdir.

Aleksandreia'da söz konusu dönemde gümüş sikkeler üzerinde yalnızca tek bir seride arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Stater (tetradrahmi) birimindeki bu sikkenin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alırken, arka yüzdeki sola dönük kartalın kanatları kapalıdır.¹⁰⁵⁷ Öte yandan kartal tasviri bronz sikkelerde 38 farklı emisyonun arka yüzünde karşımıza çıkar. Bu sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, Zeus-Ammon başı ya da fil postlu III. Aleksandros başı tasvirlerinden biri yer alır. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartal tasviri, oktobol, drahmi, tetrobol, triobol, 2.5 obol, diobol, trihemiobol, obol, tritartemorion, hemiobol, trikhalkon, dikhalkon ve khalkous olmak üzere 13 farklı birimden sikkenin arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Oktobol, 2.5 obol, trihemiobol ve tritartemorion birimindekilerde kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁵⁸ Drahmi, tetrobol, triobol, diobol, obol, hemiobol, trikhalkon, dikhalkon ve khalkous birimlerinde ise kapalıdır.¹⁰⁵⁹ Öte yandan, I.Ptolemaios Soter döneminden beri krali arka yüz tipi olarak kullanılmakta olan kartal tasviri, III.Ptolemaios Euergetes dönemi Aleksandreia darpları ile birlikte Oktobol ve tetrobol birimindeki sikkelerde başı geriye dönük betimlenmeye başlamıştır.¹⁰⁶⁰ Söz konusu tasvir, diobol, obol ve hemiobollerde ise kimi örneklerde kullanılmıştır.¹⁰⁶¹

Kimi münferit darphanelerde kartal tasvirli sikke darbı kısa dönemli de olsa görülmektedir. Bunlardan Korinthos darbı krali sikkeler bronzdandır. Ön yüzünde sağa dönük III. Ptolemaios büstü yer alan bu sikkelerin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük kartal kanatları kapalı bir biçimde tasvir edilmiştir. Trihemiobol, obol (?), tritartemorion ve hemiobol birimlerinde basılmışlardır.¹⁰⁶²

Trakya kentlerinden Ainos'ta, kartal tasviri yalnızca gümüş sikkelerin arka yüzünde karşımıza çıkar. Arka yüzde yer verilen kartal şimşek demeti üzerinde sola dönük ve kanatları kapalı bir biçimde tasvir edilmiştir. Tamamı stater (tetradrahm) biriminde darp edilen bu sikkeler, ön yüzde yer alan I. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios portresi ile iki farklı seriye ayrılır.¹⁰⁶³

¹⁰⁵⁷ CPE, n. 732; Svoronos, n. 1001.

¹⁰⁵⁸ CPE, n. B358; B360; B362; B365; B367-B368; B370; B372; B374; B376-B377; B379; B382; B384; B386; B387-B388; B390-B391; B399; Svoronos, n. 412; 446; 478; 968; 974-975; 1167; 1169.

¹⁰⁵⁹ CPE, n. B359; B361; B364; B366; B369; B371; B373; B375; B378; B380-B381; B383; B385; B389; B392-B398; B400-B402.

¹⁰⁶⁰ CPE, n. B358-B359; B365-B366; B370-B371; B374-B375; B377-B378; B382-B385; B388-B389; Svoronos, n. 412; 446; 478; 974; 1166; 1172.

¹⁰⁶¹ CPE, n. B361; B363-B364; B369; B373; B380; Svoronos, n. 976; 1168; 1170-1171.

¹⁰⁶² 3 farklı emisyonunda darp edilen bu sikkeler yak. 243-222 arasına tarihlenmektedir, bkz. CPE, n. B404-B407. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 997-1000.

¹⁰⁶³ Söz konusu sikkeler 10 farklı emisyonunda basılmıştır, bkz. CPE, n. 751-758. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 930-933.

Şimdilik krali Ptolemaios sikkesi darp ettiği bilinen yegâne Ionia kenti olan Ephesos'ta basılan, arka yüzünde kartal yer alan sikkeler gümüştedir. MÖ. 245'e tarihlenen bu darpların ön yüzünde III.Ptolemaios büstü/başı yer alır, tamamı stater (tetradrahmi) birimindedir, tamamında kanatları kapalı kartal yer alan Ephesos gümüş sikkelerinden 3 emisyonunda, alışıl gelmişin dışında, şimşek demeti üzerinde kartal sağa dönüktür.¹⁰⁶⁴

Telmessos, Halikarnassos? ve Kaunos (Olasılıkla) arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük kartal tasviri yer alan sikkelerin atfedildiği, Karia bölgesinde yer alan, diğer darphanelerdir. Söz konusu darplar bronzdandır. Bu sikkelerin tamamının ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı yer alır. Halikarnassos'a atfedilen sikke hemiobol birimindedir, arka yüzünde kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁶⁵ Kaunos'ta dikhalkon ve khalkous, Telmessos'ta obol ve dikhalkon birimlerinde basılan sikkelerde ise kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir.¹⁰⁶⁶

Kıbrıs adasında Paphos, III. Ptolemaios Euergetes döneminde arka yüzünde kartal tasviri yer alan sikkelerden basan tek Kıbrıs darphanesidir. Söz konusu sikkeler bronzdur. Oktobol, tetrobol, diobol, trihemiobol, hemiobol, dikhalkon ve khalkous olmak üzere 7 farklı birimde oldukça geniş hacimli darp edilen bu sikkeler, defne çelenkli Zeus başlı ve Zeus-Ammon başlı ön yüz tipi ile 2 farklı seriye ayrılır. Tümünde arka yüz tipini ise şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal meydana getirir.¹⁰⁶⁷

Suriye-Fenike coğrafyasına geldiğimizde, bölgenin aktif darphaneleri Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza bu dönemde de kartal tasvirli sikke darbına devam etmiştir. Bu sikkelerden gümüş olanlarda şimşek demeti üzerinde sola dönük tasvir edilen kartalın kanatları kapalıdır. Ön yüzünde ise sağa dönük I. Ptolemaios portresi yer alır. Bronz sikkelerde de arka yüzde yer alan kartalın kanatları kapalıdır. Ön yüz tipini sağa dönük Zeus-Ammon başı meydana getirir. Sidon'da stater (tetradrahmi) biriminde gümüş sikkeler darp edilmiştir.¹⁰⁶⁸ Tyros darbı kartallı sikkeler gümüş ve bronzdandır. Sidon'a kıyasla gümüş sikkeler oldukça yüksek hacimlidir.¹⁰⁶⁹ Tyros darbı kartallı bronz sikkeler ise drahmi, triobol, diobol, obol, hemiobol, trihalkon ve dikhalkon olmak üzere 7 farklı birimde basılmışlardır.¹⁰⁷⁰ Ptolemais

¹⁰⁶⁴ 13 farklı emisyonu ayrılan sikkeler için bkz. CPE, n. 768-776; 779-780. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 902-904.

¹⁰⁶⁵ CPE, n. B432a. Ayrıca bkz. Konuk 2004, n. 36-38.

¹⁰⁶⁶ CPE, n. B434-B437; Svoronos, n. 839-840; 791; 793.

¹⁰⁶⁷ CPE, n. B438-B446; Svoronos, n. 841-843.

¹⁰⁶⁸ MÖ. 246-242/241 arasına tarihlenen 7 farklı yıllık emisyonu ve MÖ. 225/224'e tarihlenen diğer 2 emisyonu ayrılırlar, bkz. CPE, n. 812; 814-817; 819; 821; 823; 825-826. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 757; 1024-1027; 1029; 1031; 1033.

¹⁰⁶⁹ 22 emisyonunda basılmış söz konusu sikkelerden 18 emisyon MÖ. 246-242/241 arasına tarihlenen yıllık emisyonlardır. Arda kalan 4 emisyon ise MÖ. 225/224'e tarihlenir, bkz. CPE, n. 829-830; 832-836; 838-840; 842-849; 851-854. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 701-704; 1013-1023.

¹⁰⁷⁰ CPE, n. B465-B471; Svoronos, n. 705-711.

Ake’de darp edilen gümüşler ise stater (tetradrahmi) birimindedir.¹⁰⁷¹ Ioppe darphanesinde hem gümüş hem de bronz sikkelerin arka yüzünde kartal tasviri karşımıza çıkar. Özellikle stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkeler yüksek hacimli darp edilmişlerdir.¹⁰⁷² III. Ptolemaios Euergetes’in hükümdarlığının ikinci yarısına ait olduğu düşünülen Ioppe bronz sikkeleri ise obol, hemiobol, dikhalkon ve khalkous olmak üzere 4 farklı birimde basılmıştır.¹⁰⁷³ III. Ptolemaios Euergetes döneminde arka yüzünde kartal yer alan sikkelerin darp edildiği son Suriye-Fenike coğrafyasına dahl kent Gaza’dır. Stater (tetradrahmi) birimli gümüş sikke darbı gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁷⁴

Herakleia (Syria) ya da Seleukeia Pieria darphanelerinden birinde basıldığı düşünülen bu ikonografyaya sahip krali sikkeler bronzdandır. Tritartemorion, dikhalkon? ve khalkous olmak üzere üç farklı birimde darp edilmişlerdir. Bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük II. Berenike büstü yer alır, tritartemorion ve khalkous birimindekilerde arka yüz tipini oluşturan kartalın kanatları kapalı tasvir edilmiştir.¹⁰⁷⁵ Dikhalkon birimindekilerde ise kartalın kanatları açıktır.¹⁰⁷⁶

Bahsi geçen darphaneler dışında, III. Ptolemaios Euergetes döneminde, kartal serisine ait sikke darp eden kesin tespiti şu an için mümkün olmayan 7 farklı belirsiz darphane vardır.

Belirsiz Darphane 27’ye (Mısır ya da Eyaletler) atfedilen kartal tasvirli sikkeler gümüştür. Stater (tetradrahmi) birimindedirler, ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alırken arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın kanatları kapalıdır.¹⁰⁷⁷

Küçük Asya kökenli olduğu düşünülen bir grup gümüş sikke “Küçük Asya?” başlığı altında ele alınmaktadır. Bu sikkelerin arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal meydana getirmektedir. Sikkeler stater (tetradrahmi) biriminde darp edilmiştir. Emisyonlardan 3’ünde ön yüzde III. Ptolemaios, 1’inde ise I. Ptolemaios’un portresi yer alır.¹⁰⁷⁸

¹⁰⁷¹ 7 farklı emisyonu ayrırlılar, bkz. CPE, n. 855; 857-859; 861; 863; 866. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 1034-1035. 7 emisyonun 6’sı MÖ. 246-242/241 arasında darp edilmiş olan yıllık emisyonlara ayrırlırken 1 emisyon MÖ. 225/224’e tarihlenir.

¹⁰⁷² 11 farklı emisyonu bulunan bu sikkelerin 10 emisyonu, tıpkı coğrafyanın diğer darphaneleri gibi MÖ. 246-242/241 arasında yıllık emisyonunda darp edilmiştir. 1 emisyonun tarihi ise MÖ. 245/244’tür, bkz. CPE, n. 868-869; 871-874; 876-878; 880; 882. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1039; 1041; 1042-1044.

¹⁰⁷³ CPE, n. B472-B475; Svoronos, n. 818-820.

¹⁰⁷⁴ 4 emisyonu ayrılan söz konusu darpların 2’si MÖ. 246/246 ve MÖ. 242/241’e, diğer 2’si ise MÖ. 225/224’e tarihlenir, bkz. CPE, n. 883-886. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 821; 1045.

¹⁰⁷⁵ Sikkeler 4 farklı emisyonu ayrılmaktadır, bkz. CPE, n. B460; B463; Svoronos, n. 1055; 1057.

¹⁰⁷⁶ CPE, n. B461-B462 (Svoronos, n. 1056).

¹⁰⁷⁷ İki emisyonu bilinmektedir, bkz. CPE, n. 749-750.

¹⁰⁷⁸ CPE, n. 800-803a; Svoronos, n. 909; 996.

Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?) ve Kuzeybatı Küçük Asya? başlığı altında ele alınan iki darphanede de krali sikkeler basılmıştır. Bu iki darphaneye atfedilen stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkelerin arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır.

Belirsiz Darphane 28'e atfedilenlerin ön yüzünde sağa dönük III. Ptolemaios başı bulunur.¹⁰⁷⁹ Kuzeybatı Küçük Asya? darphane başlıklı sikke grubunun ise ön yüz tipini sağa dönük I. Ptolemaios başı meydana getirir.¹⁰⁸⁰

Ephesos darparları ile benzerlik göstermesi, ancak söz konusu darparlarla örtüşmemesinden ötürü Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları) şeklinde sınıflandırılan iki darphanede stater (tetradrahmi) biriminde kartal tasvirli gümüş sikkelerden darp edilmiştir. Her iki grubun da arka yüz tipini kanatları kapalı kartal meydana getirirken ön yüzünde III. Ptolemaios'un krali portresi vardır.¹⁰⁸¹

Kilikia kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 31'de (Kilikia Pedias?) kartal tasvirli gümüşlerden darp edilmiştir. Stater (tetradrahmi) biriminde darp edilen, sikkelerin arka yüzünde kanatları kapalı kartal yer alır. Ön yüz tipini ise sağa dönük III. Ptolemaios başı meydana getirmektedir.¹⁰⁸²

Kartal ikonografyası, IV. Ptolemaios Philopator döneminde tekrar her üç madenden sikkede de kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu dönemde kartal arka yüz tipine sahip sikke basan darphaneler Aleksandreia (altın, gümüş, bronz), Paphos (bronz), Sidon (altın, gümüş), Tyros (gümüş, bronz), Ptolemais Ake (altın, gümüş), Ioppe (gümüş), Askalon (gümüş), Belirsiz Bölge (bronz), Belirsiz Darphane (Olasılıkla Palestine) (gümüş), Atıfsız (Syria-Phoenikia) (gümüş), Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?) (gümüş), Belirsiz Darphane 35 (gümüş), Belirsiz Darphane 36 (altın), Belirsiz Darphane 36? (gümüş), Belirsiz Darphane 37 (Syria ya da Phoenikia) (gümüş), Belirsiz Darphane 38 (altın), Belirsiz Darphane 39 (gümüş), Belirsiz Darphane 40 (gümüş), Belirsiz Darphane 41 (gümüş) ve Belirsiz Darphane 42 (gümüş)'tür.

Aleksandreia darbı kartal tasvirli altın sikke tek bir seri olarak basılmıştır. Mnaieion birimindeki sikkelerin ön yüzünde sağa dönük IV. Ptolemaios büstü yer alır, sikkenin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde kartal sağa dönüktür ve kanatları kapalıdır.¹⁰⁸³ Söz konusu emisyon kralın hükümdarlığının son dönemlerine tarihlenir. Kartal serisine ait Aleksandreia

¹⁰⁷⁹ Bu sikkeler 4 farklı emisyonu ayrılır, bkz. CPE, n. 759-762; Svoronos, n. 894-896; 908.

¹⁰⁸⁰ Bu sikkelerin 3 farklı emisyonu mevcuttur, bkz. CPE, n. 763-765; Svoronos, n. 928; 1261.

¹⁰⁸¹ Belirsiz Darphane 29'a atfedilen 2 emisyon bilinmektedir. Bu sikkeler MÖ. 245'e tarihlenir, CPE, n. 766-767. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 916-917. Belirsiz Darphane 30'a atfedilenler ise toplamda 6 farklı emisyonu ayrılır. Bu gümüş darparlar MÖ. 245 ve sonrasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 781-785a. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 897-898; 905. Yine bu darphaneye ait olması olası, Belirsiz Darphane 30? başlığı altında tasnif edilen tek emisyon sikkenin ise tek farkı arka yüzde taşıdığı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ lejandıdır, bkz. CPE, n. 786.

¹⁰⁸² Bu sikkeler MÖ. 245 ve sonrasına tarihlenir. 8 emisyon bilinmektedir, bkz. CPE, n. 792-799. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 912-915; 917.

¹⁰⁸³ CPE, n. 894; Svoronos, n. 1139.

darbı gümüş sikkeler de yalnızca 2 emisyonu bulunan, stater (tetradrahmi) birimindeki tek seride darp edilmiştir. Ön yüzünde Sarapis-İsis büstü yer alan sikkelerin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal yer alır, başı ise geriye dönük tasvir edilmiştir.¹⁰⁸⁴ Öte yandan bronz sikkeler ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı yer alan tek seride, drahmi, tetrobol, triobol, diobol, hemiobol ve dikhalkon birimlerinde darp edilmiştir.¹⁰⁸⁵ Drahmi, triobol, diobol, hemiobol ve dikhalkon birimlerinde darp edilen sikkelerde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰⁸⁶ Bunlardan farklı olarak, tetrobol birimindeki sikkelerde ise kartalın kanatları açık, başı arkaya dönüktür.¹⁰⁸⁷

Dönemin Paphos darbı kartal tasvirli bronz bronz sikkelerin arka yüz tipini şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal oluşturur. Ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı tasvir edilen tek seriye ait söz konusu sikkeler oktobol ve tetrobol birimlerindedir.¹⁰⁸⁸

Sidon ve Ptolemais Ake'de altın ve gümüş, Tyros ve Ioppe'de ise kartal serisine ait gümüş sikkelerden darp edilmiştir. Her iki darphanenin de mnaieion biriminde bastığı altın sikkelerin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alır.¹⁰⁸⁹

Stater (tetradrahmi) birimindeki Sidon darbı gümüş sikkeler ise ön yüzünde sağa dönük IV. Ptolemaios büstü ya da Sarapis-İsis büstü yer alan iki farklı seriye ayrılır.¹⁰⁹⁰ Ön yüzünde sağa dönük IV. Ptolemaios tasvir edilen 2 emisyonun ilkinde arka yüzünde şimşek demeti üzerinde kartal sağa dönüktür ve kanatları kapalıdır. Diğer emisyonda ise kartal alışılageldiği üzere sola dönüktür.¹⁰⁹¹ İsis-Sarapis ön yüz ikonografyasına sahip serinin 3 emisyonunda ise şimşek demeti üzerinde kartal sola, başı arkaya dönük betimlenmiştir.¹⁰⁹² Öte yandan Ptolemais Ake darbı gümüş sikkeler de stater (tetradrahmi) birimindedir. Arka yüz ikonografyasını

¹⁰⁸⁴ Sikkeler yak. MÖ. 219-217'ye tarihlenir, bkz. CPE, n. 892-893. Bu darplar için ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 1-75.

¹⁰⁸⁵ Toplam 21 farklı emisyon bulunmaktadır. İlk 2 emisyon MÖ. 220/219 öncesine, takip eden 2 emisyon ise MÖ. 219 ve sonrasına tarihlenir. Arda kalan 17 emisyonun tarihlendirmesi IV. Ptolemaios'un hükümdarlık dönemi genelinedir.

¹⁰⁸⁶ CPE, n. B493-B497; B499-B500; B502; B505-B508a-b; B510-B513; Svoronos, n. 992-994; 1126-1128; 1151.

¹⁰⁸⁷ CPE, n. B498; B501; B503-B504; B509; B514-B519; Svoronos, n. 1140; 1142; 1145; 1148-1150.

¹⁰⁸⁸ 4 emisyonda darp edilmiştir, bkz. CPE, n. B534-B539; Svoronos, n. 1409; 1411-1414.

¹⁰⁸⁹ Sidon: CPE, n. 917. Ptolemais Ake: CPE, n. 929 (Svoronos, n. 1187). Bu sikkeler MÖ. 217-204 arasına tarihlenir.

¹⁰⁹⁰ MÖ. 217-204 arasına tarihlenen bu sikkelerin 5 farklı emisyonu vardır, bkz. CPE, n. 918-920; 933-934. Bu darplar için ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 76-93.

¹⁰⁹¹ CPE, n. 918-919 (Svoronos, n. 1185).

¹⁰⁹² CPE, n. 920 (Svoronos, n. 1186); 933-934.

meydana getiren şimşek demeti üzerinde sola dönük kartalın kanatları kapalıdır. Ön yüzünde sağa dönük Ptolemais I başı yer alır.¹⁰⁹³

Bölgenin bir diğer önemli darphanesi Tyros'da basılanlar da stater (tetradrahmi) birimindedir, 3 farklı seride darp edilmiştir. Ön yüzünde sağa dönük IV. Ptolemaios büstü yer alan serinin arka yüz tipini ilk 2 emisyonunda şimşek demeti üzerinde sağa dönük duran, kanatları kapalı kartal meydana getirir.¹⁰⁹⁴ 3 emisyonunda ise kartal sola dönüktür.¹⁰⁹⁵ Ön yüzünde I. Ptolemaios portresi bulunan gümüşlerde de arka yüzde şimşek demeti üzerinde kartal sola dönük ve kanatları kapalı tasvir edilmiştir.¹⁰⁹⁶ Bir diğer serinin ön yüzünde İsis-Sarapis büstü yer alırken tek emisyonu bilinen bu serinin arka yüzünde kartal sola, başı ise geriye dönüktür.¹⁰⁹⁷ Tyros darbı kartal serisine ait bronz sikkeler ise tek bir seride darp edilmiştir. Triobol, obol, hemiobol ve dikhalkon olmak üzere 4 farklı birimde basılan söz konusu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon yer alırken arka yüzün tipini, şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal meydana getirir.¹⁰⁹⁸

Ioppe'de darp edilen, kartal serisine ait gümüş sikkelere gelecek olursak, stater (tetradrahmi) birimindedir. Ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı yer alan sikkelerin arka yüzünde kartal şimşek demeti üzerinde sola dönüktür, kanatları kapalıdır.¹⁰⁹⁹

Askalon darpları da tıpkı diğerleri gibi stater (tetradrahmi) birimindedir. Ön yüzünde İsis-Sarapis büstü yer alan bu sikkelerin arka yüz tipini, şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, başı arkaya dönük kartal oluşturur.¹¹⁰⁰

IV. Ptolemaios Philopator döneminde, kesin bir kent ile özdeşleştirilemeyen 14 farklı darphane arka yüzünde kartal tasviri yer alan krali sikkelerden darp etmiştir. Bunlar Belirsiz Darphane 36 ve Belirsiz Darphane 38'de darp edilen mnaieion birimindeki altın¹¹⁰¹ ile Belirsiz Darphane 37'ye atfedilen stater (tetradrahmi) biriminde gümüş¹¹⁰² sikkenin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sağa dönük duran, kanatları kapalı kartal tasviri yer alır. Bu sikkelerin ön yüz tipini ise sağa dönük IV. Ptolemaios başı meydana getirir.

¹⁰⁹³ Sikkeler 6 farklı emisyonunda darp edilmiştir. İlk 2 emisyon MÖ. 219 öncesine, diğer 4 emisyon ise MÖ. 217-204 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 911-912 (Svoronos, n. 787); 930-932; 938.

¹⁰⁹⁴ CPE, n. 921-922; Svoronos, n. 1177.

¹⁰⁹⁵ CPE, n. 923-925; Svoronos, n. 1178-1179.

¹⁰⁹⁶ Sikkelerin 5 emisyonu bulunmaktadır, bkz. CPE, n. 926-928; 936-937. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 1180-1181; 1267.

¹⁰⁹⁷ CPE, n. 935. Sikke için ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 106-107.

¹⁰⁹⁸ CPE, n. B540 (Svoronos, n. 1129)-B551.

¹⁰⁹⁹ 2 emisyonu vardır. İlk emisyon MÖ. 219 öncesine, diğeri ise MÖ. 217-204 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 913 (Svoronos, n. 1295); 939.

¹¹⁰⁰ Sikkeler MÖ. 220/219-218/217 arasına tarihlenen 3 farklı yıllık emisyonu ayrılır, bkz. CPE, 940-942. Bu sikkeler için ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 97-104.

¹¹⁰¹ CPE, n. 902 (Svoronos, n. 1189) ve CPE, n. 909.

¹¹⁰² CPE, n. 907.

Belirsiz Darphane (Olasılıkla Filistin), Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35, Belirsiz Darphane 36?, Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41, Belirsiz Darphane 42'ye atfedilen, tamamı stater (tetradrahmi) birimindeki gümüş sikkelerin arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alır.¹¹⁰³ Söz konusu sikkelerin ön yüzünde ise sağa dönük I. Ptolemaios tasvir edilmiştir.¹¹⁰⁴

Yukarıda listelenenlerden farklı olarak, Atıfsız (Suriye-Fenike) başlığı altında ele alınan stater (tetradrahmi) birimli gümüş sikkede ise arka yüzde yer alan şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kartalın başı arkaya dönüktür.¹¹⁰⁵ Ön yüzünde sağa dönük İsis-Sarapis büstü betimlenmiştir.

Darphanesi şimdilik belirsiz tek bronz darp ise “Belirsiz Bölge” başlığı altında ele alınan, birimi tespit edilememiş, ön yüzünde taenialı Zeus tasviri¹¹⁰⁶ yer alan sikkedir, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal yer alır.¹¹⁰⁷

Yukarıda bahsedilen darphanelere ek olarak, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal yer alan 4 emisyon stater (tetradrahmi) biriminde gümüş sikke mevcuttur.¹¹⁰⁸ Bunların eyalet darbı olduğu düşünülmektedir. Ancak kesin bir darphane atfının yapılamamasının yanı sıra kesin bir hükümdara da şimdilik atfedilememektedirler. İlk dört hükümdar dönemine ait olması muhtemel bu sikkelerin ön yüzünde ise diademli ve aegisli I. Ptolemaios Soter başı yer alır.

Görüldüğü üzere krali sikke ikonografyasının en önemli usuru olan ve I. Ptolemaios Soter'in MÖ. 294'e tarihlenen kapsamlı reformu ile temel arka yüz tipi haline gelen kartal açık bir biçimde, kralın da soyuna işaret etmekle beraber, krali Makedon sikkeleri ile ilintilidir. Bahsedildiği üzere ilk olarak I. Arkhelaos döneminde arka yüz tipi olarak kullanılan kartal, III. Amyntas ve ardılı III.P erdikkas dönemi gümüş ve bronzlarda da kullanılmıştır.¹¹⁰⁹ Söz konusu sikkeler üzerinde sağa ya da sola dönük, çoğu zaman kanatları kapalıdır. II. Philippos döneminde kullanılmasa da III. Aleksandros döneminde yerel dolaşım maksatlı¹¹¹⁰ darp edilen gümüş ve bronzlarda tekrar karşımıza çıkan bu tip tıpkı krali Ptolemaios sikkelerinde olduğu

¹¹⁰³ CPE, n. 899-901, 903; 914, 943-961; Svoronos, n. 848-853a-b; 1101; 1121-1122; 1135.

¹¹⁰⁴ Kesin bir tarih aralığına oturtulabilenler ise MÖ. 220/219'a tarihlenen Belirsiz Darphane 36? ile yıllık emisyonunda yak. MÖ. 216/214-205/204 arasına tarihlenen Belirsiz Darphane 42'ye atfedilenlerdir.

¹¹⁰⁵ CPE, n. 910; Svoronos, n. 1136a. Bu darp için ayrıca bkz. Landvatter 2012, n. 105.

¹¹⁰⁶ Bu sikke literatürde yalnızca Svoronos'dan (n. 1183) bilinmektedir. Lorber (CPE, s. 139) Svoronos tarafından verilen “taenialı baş” tasvirine şüpheyile yaklaşmakta ve ön yüz tasvirinin Zeus-Ammon başı olabileceğini ileri sürmektedir.

¹¹⁰⁷ CPE, n. B554; Svoronos, n. 1183.

¹¹⁰⁸ CPE, n. 962-965; Svoronos, n. 906-907.

¹¹⁰⁹ Bkz. Draganov 2000, s. 140, n. 110-111; 115-116; s. 142, n. 120; 123.

¹¹¹⁰ Price 1991, s. 24; 91; 94.

gibi çoğu zaman şimşek demeti üzerinde tasvir edilmiştir.¹¹¹¹ Soylarını Zeus'un oğlu Herakles'e dayandıran Makedonların kullanımı söz konusu olduğunda vurgulanmak istenen açık bir biçimde ilgili soy bağlantısı, Zeus'u onurlandırıcı bir gayedir.¹¹¹² Makedon ikonografyasını takip eden Ptolemaiosların da temelde taşıdığı maksat bu olmalıdır. Öte yandan, kartal vasıtasıyla Mısır kralının Zeus'u koruması altında olduğu iması da mevcuttur.¹¹¹³

Daha özelde ise, yukarıda bahsedildiği üzere kartalın arka yüz tipi olarak kullanımı, her üç madenden sikke için de standart hale geldiği MÖ. 294 reformundan evvel, yak. MÖ. 306'da krali lejant ile birlikte bronzlar üzerinde kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu ikonografik kullanımı, ön yüzünde yer alan III. Aleksandros portresi ile bir arada ele almak gerekir. Belki de burada söz konusu olan, Gaugamela Muharebesi'nden evvel Makedon kralının üzerinde uçtuğu rivayet edilen kartal ve müstakbel zaferin habercisi kabul edilen bu hadiseye bir referanstır.¹¹¹⁴ Öte yandan, özellikle I. Ptolemaios ile bir arada kullanımı ise kralın Zeus'tan aldığı ilahi lütuf, iktidar ve himayeye bir vurgu olmalıdır.¹¹¹⁵ Her ne kadar pek kabul görmese de bir diğer ikonografik özdeşim önerisi ise krali sikkeler üzerinde yer alan kartalın, özellikle de bereket boynuzu ve/veya lotus goncası ile birlikte kullanıldığında, MÖ. 238 yılında Heliopolis kentinde görüldüğü rivayet edilen anka kuşuna bir referans taşıdığı şeklindedir.¹¹¹⁶ Ancak, gerçekten de söz konusu sembolün çok daha önceleri krali sikkeler üzerinde kullanılmaya başlandığı göz önünde bulundurulduğunda, en azından ilksel kullanımında böyle bir ilişkinin kurulması pek olası değildir.

2.3.2.5. Libya

Kuzey Afrika'nın yerlileri olan halkın yaşadığı bölgeyi ifade eden Libya, Kyrenaika'da kişileştirilerek mitolojik bir figüre dönüşmüş, bu kentin kuruluş mitinde yer verilmekle birlikte kökeni hem Mısır hem de Hellenler ile bağdaştırılmıştır.¹¹¹⁷ Şakaklarında kısılan, omuzlarına

¹¹¹¹ Price 1991, n. 2-3; 7; 15; 18; 27-28; 31; 33-35; 40a-42; 52-54; 56; 60; 63-64; 69; 74; 77; 82; 85-86; 87a-88; 90-92; 95-97; 101; 142-156; 158-162; Draganov 2000, s. 170, n. 309-316; s. 186, n. 416-419.

¹¹¹² Newell 1912, s. 28-29; Alföldi 1978, s. 108; Price 1991, s. 31.

¹¹¹³ Le Rider-Callataÿ 2006, s. 51; Lorber 2018, s. 79.

¹¹¹⁴ Plut. *Alex.* XXXIII. 1-2. CPE I, s. 58.

¹¹¹⁵ Lorber 2018, s. 79; CPE I, s. 58. Böylesi bir niteliğe işaret anlatı Suda (s.v. Λαγός) tarafından aktarılır. Mitik imgeler taşıyan bu anlatıya göre Ptolemaios, Lagos ile evli olan Arsinoe'den doğma, Makedon kralı II. Philippos'un gayrimeşru oğludur ve Lagos bu durumu öğrendiğinde yeni doğan bebeği bir kalkan üzerine koyarak ölüme terk eder ancak Zeus tarafından gönderilen bir kartal ileride Mısır kralı olacak olan bebeği korur ve besler. Bu hususta bkz. Van Oppen 2012; Worthington 2016a, s. 9-11. Öte yandan Collins (1997) bu hikâyenin kökeninin Mısır değil Makedonya olduğunu ileri sürer. Ptolemaios'un doğum mitleri ve bu anlatıların ideolojik kullanımı hususunda bkz. Ogden 2016.

¹¹¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Meyboom 1995, s. 130-131.

¹¹¹⁷ Pind. *Pyth.* IX. 55. 8; 10. 15. 6. Ayrıntılı bilgi için bkz. Reynolds 2012, s.v., "Libya", s. 831; Garcés-Lázaro 2021. Bu kültürün kökeni üzerine görüşler ve Kyreneliler tarafından algılanışı hakkında bkz. Marshall 1997, s. 198-201.

kadar uzanan kalın bukleli saçları ile özgün bir tasvire sahip olan Libya, deri pelerinli, kimi zaman yanında ceylan ve asma dalı ve üzüm gibi simgelerle beraber tasvir edilir.¹¹¹⁸

Libya başı/büstü krali sikkelerde arka yüz ikonografyasında kullanılan bir diğer tiptir. II.- IV. Ptolemaios dönemlerinde, Kyrenaika coğrafyası darphanelerinde ve yalnızca bronz sikkelerde kullanılmıştır. Tüm örneklerde sağa dönük tasvir edilen söz konusu tip üç farklı şekilde karşımıza çıkar. Bunlardan ilkinde sağa dönük Libya büstü drapelidir. Bir diğerinde ise yine sağa dönük tasvir edilen baş taenialıdır. Sonunca tasvir ise hem drapeli hem taenialıdır. Arka yüz lejandı ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ olan bu sikkelerin tümünün ön yüz tipi I. Ptolemaios Soter'in portresidir. Bu ikonografyanın en önemli niteliği tanrıçanın, kendine has, kalın bukleli saçlarıdır. Bu tip V. Ptolemaios'dan itibaren Aleksandreia'da darbına başlanan krali bronzlarda ön yüz tipi olarak kullanılmaya başlanan Isis ikonografyasına temel teşkil etmiştir.¹¹¹⁹

Libya başı II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Kyrene, III. Ptolemaios Euergetes döneminde ise Kyrene, Euesperides (Berenike) ve Ptolemais Barke? darphanelerinde basılan sikkelerde arka yüz tipi olarak karşımıza çıkar. IV. Ptolemaios Philopator'un hükümdarlığında ise yalnızca Berenike (Euesperides) darphanesinin bastığı sikkelerde görülür.

II. Ptolemaios Philadelphos döneminde Kyrene darplarındaki Libya başı taenialıdır. Tek emisyonu bilinen bu sikke obol birimindedir.¹¹²⁰

III. Ptolemaios Euergetes zamanında ise Kyrene'de basılan sikkelerde Libya iki farklı biçimde tasvir edilmiştir. Bunların ilkinde yer alan sağa dönük, drapeli Libya büstüdür. Diğerinde ise Libya başı yer alır ve taenialıdır. Diobol, obol, dikhalkon ve khalkous birimlerinde basılan bu sikkeler toplamda 6 farklı emisyonu ayrılır.¹¹²¹ Libya'nın büst formunda tasvir edilişi yalnızca diobol birimindekilerdedir.

Euesperides (Berenike) darpları, Kyrene darplarında olduğu gibi drapeli büst ve taenialı baş olmak üzere iki farklı betime ayrılır. Sikkeler diobol ve obol birimindedir.¹¹²² Libya büstü yine diobol birimindeki sikkenin arka yüzünde karşımıza çıkar.

Simdilik "olasılıkla" ifadesiyle yapılan Ptolemais Barke atfına konu olan sikkede ise arka yüzde yer alan Libya başı taenialıdır. Obol birimindeki bu sikkeler tek emisyondur.¹¹²³

Müteakip IV. Ptolemaios Philopator dönemine gelindiğinde bu arka yüz tipi yalnızca Berenike (Euesperides) darphanesinde kullanılmıştır. Söz konusu darplarda sağa dönük Libya

¹¹¹⁸ LIMC VI. 1, s. 284 vd. Ayrıca bkz. Garcés-Lázaro 2021.

¹¹¹⁹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Faucher 2013, s. 162-167.

¹¹²⁰ CPE, n. B354 (Svoronos, n. 855), yak. MÖ. 260-250 arasına tarihlenir.

¹¹²¹ CPE, n. B478-B490; Svoronos, n. 854; 857; 865-873.

¹¹²² CPE, n. B491-B491a; Svoronos, n. 858; 1266). Sikkelere ait 2 emisyon bilinmektedir.

¹¹²³ CPE, n. B492; Svoronos, n. 859.

büstü drapeli ve taenialıdır. Tamamı diobol birimindeki bu sikkeler 6 farklı emisyonunda darp edilmiştir.¹¹²⁴ III.Ptolemaios Euergetes dönemi Kyrene darpları ile kıyaslandığında, IV. Ptolemaios dönemi sikkeleri üzerindeki Libya tasvirinin daha basit bir formda olduğu görülmektedir.¹¹²⁵

Her şeyden önce, krali sikkelerde Libya tasviri bahsedildiği üzere yalnızca bu kültün kökenine işaret eden Kyrenaika coğrafyasında kullanılmıştır. Bu bağlamda yerel bir ikonografyayı yansıttığı açıktır. Daha özelde ise ilk olarak II. Ptolemaios döneminde, Magas'ın isyanının bastırılması ve söz konusu toprakların tekrar Mısır hakimiyetine girmesinin hemen ardından kullanılmıştır. Bu doğrultuda, bu ikonografik tercih Mısır ile Kyrenaika'nın yeniden birleşiminin bir ilanı olarak okunabilir.¹¹²⁶ Takip eden süreçte ise ikonografya bölge ile özdeşleşmiş, benimsenmiş görünmektedir. Zira bu ikonografyanın kullanılmaya devam ettiği III. ve IV. Ptolemaios dönemlerinde Kyrenaika darphaneleri olan Kyrene ve Berenike/Euesperides'te darp edilen yegâne krali bronzlar arka yüzünde Libya başı taşıyanlardır.

2.3.2.6. Sopa

Herakles'in en bilindik silahlarından biri olan sopa, krali Ptolemaios sikkelerinde arka yüz tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹²⁷ Genel krali ikonografyanın dışında, münferit bir tercihi yansıtan bu tip yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Euesperides darphanesinde basılmış gümüş sikkelerde karşımıza çıkar. Mevzubahis darplarda sopa, elma yapraklarından bir çelenk içerisinde yer alır.¹¹²⁸ Bu darphaneye özgü olan elma yapraklarından çelenke gelecek olursak tercih darp edildiği ve özgü olduğu anlaşılan Euesperides kentinin adı etimolojik olarak Herakles'in görevleri mithosunda geçen Hesperideslerin Altın Elmaları anlatısı ile yakından alakalıdır.¹¹²⁹ Bu bağlamda, kullanılan ikonografya açık bir mitolojik çağrışım ve alakaya sahiptir. Kent ile ilgili bu belirgin referansa ilaveten ileri sürülen bir diğer görüş Aleksandreia'da Aphrodite ile özdeşleştirilen I. Berenike'nin Euesperides'te de böylesi bir kültü olduğu varsayımı, kentte mevcut Aphrodite tapınağı ve elmanın bu tanrıça ile olan

¹¹²⁴ CPE, n. B555-B560; Svoronos, n. 1141; 1143; 1147; 1152.

¹¹²⁵ Bu hususta bkz. CPE, s. 118.

¹¹²⁶ CPE II, s. 80.

¹¹²⁷ Herakles'in sopası için bkz. Apollod. *bibl.* II. 4. 11; 5. 1-12; 6. 1. Ayrıca bkz. Grimal 1991, 185; Cohen 1994; Erhat 2003, 138. Klasik dönemden itibaren yaygın bir kullanım gören bu tasvire örnek sikkeler için bkz. Plant 1979, s. 134-135.

¹¹²⁸ Ayrıca arka yüz tipi olarak sopa, yine Euesperides darphanesinde MÖ. 299-294 arasında basılan, III. Aleksandros döneminden bildiğimiz ön yüzünde aslan postlu Herakles başı yer alan krali nitelik taşımayan sikkelerde arka yüzde sadak ile bir arada kullanılmıştır, CPE, n. B148-B149.

¹¹²⁹ Malkin 1996, s. 16-17.

bağlantısı neticesinde kraliçe Berenike'ye bir referanstır.¹¹³⁰ Euesperides'te darp edilen bu gümüş sikkeler didrahmi birimindedir. Ön yüzlerinde I. Berenike'nin büstü yer alır ve lejand ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ şeklindedir.¹¹³¹

2.3.2.7. Nike

Athena'nın yoldaşı olan Nike, hem savaşta hem de rekabette elde edilen zafer olgusu ile özdeşir.¹¹³² Çok hızlı hareket etme ve uçuş yeteneğine sahip olan bu kişileştirilmiş karakter kanatlıdır, ayrıca zafer kazananları taçlandırır vaziyette de tasvir edilir.¹¹³³

Nike, Ptolemaiosların kraliçe darpları için münferit bir arka yüz tipidir. Asıl kullanımı, MÖ. 294'e tarihlenen reform öncesi sikkeler üzerindedir.¹¹³⁴ Kraliçe ikonografyanın yerleşik tiplerinden olmayan bu tasvir, yalnızca I. Ptolemaios Soter döneminde, Kyrene'de darp edilen tek bir altın sikke serisinin arka yüz tipi olarak karşımıza çıkar. Mevzubahis sikke üzerinde Nike sola dönük ve ayakta, sağ elinde defne çelengi, sol omuzu üzerinde stylis tutar. Ön yüzünde tıpkı satraplık dönemi örneklerinde olduğu gibi miğferi Athena başı yer alır. Ön yüzünde I. Ptolemaios başı bulunan sikkenin arka yüz lejandı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ'tur. Sikke tetrobol biriminde basılmıştır.¹¹³⁵

Ayakta, sola dönük vaziyette duran, sağ elinde defne çelengi, sol elinde stylus tutan Nike tasviri ilk olarak III. Aleksandros dönemi Makedon kraliçe sikkelerinde karşımıza çıkar.¹¹³⁶ Kraliçe lejantlı Ptolemaios sikkeleri üzerinde gördüğümüz söz konusu tasvir ise, MÖ. 323-306 arası Memphis ve Aleksandreia'da, yak. MÖ. 311 ile 300 arasında ise Kyrene'de darp edilen ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ lejantlıların arka yüzünde görülen ile aynıdır ve bu bağlamda Makedon krallığından Mısır'daki satraplık darplarına aktarılan ikonografyanın devamı niteliğindedir. Bu tipin kullanımı Aleksandros döneminde darbına başlanan, ölümünün ardından Ptolemaios

¹¹³⁰ CPE I, s. 391. Böylesi bir ilişkiyi dönemin şairlerinden olan Theokritos aktarır, bkz. *Idyll*. XVII. 36-52. Kommentar için, bkz. Kampakoglou 2013. Berenike-Aphrodite özdeşimi üzerine ayrıca bkz. Tondriau 1948, s. 2-3.

¹¹³¹ CPE, n. 728-731. Bu seriye ait 7 emisyon bilinmektedir. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 316-320.

¹¹³² Hes. *Th.* 383-384; Apollod. *bibl.* I. 9; Bernert 1936, s.v., "Nike", 285-286; Grimal 1991, s. 294; Arafat 2012, s.v., "Nike", 1016. Bernert 1936, s.v., "Nike", 286-290; Grimal 1991, s. 294; Arafat 2012, s.v., "Nike", 1016.

¹¹³³ LIMC 6/1, 850-904. Nike ikonografyasına sahip sikke örnekleri için bkz. Plant 1979, s. 20-22; Jones 1986, s. 156-157; Mayfield 2021.

¹¹³⁴ Söz konusu sikkeler yak. MÖ. 323-318 arasında Memphis'te (CPE, n. 2-3; 5-11; 16; 24; 29), yak. MÖ. 311-306 arasında Aleksandreia'da (CPE, n. 45-46; 49; 55) darp edilmiştir. *Posthumous* nitelikteki bu sikkeler için ayrıca bkz. Price 1991, n. 3961; 3963; 3965-3966; 3968; 3973; 3975; 3980-3982.

¹¹³⁵ CPE, n. 274; Svoronos, n. 304. Bu sikke yak. MÖ. 299-294 arasına tarihlenir.

¹¹³⁶ III. Aleksandros döneminde MÖ. 332'den sonra ve ilk olarak Tarsus darplarında kullanılmaya başlanan bu tipin seçilmesine ilişkin iki ayrı görüş vardır. Bunlardan biri MÖ. 480 yılında Salamis'te Perslere karşı elde edilen deniz zaferine bir gönderme maksadı taşıdığıdır, bkz. Holloway 1981-1982, 59-60; Price 1991, 29-30; Thonemann 2015, 11-12. Belki de daha akla yatkın diğer görüş ise Nike'li sikkelerin MÖ. 332'de Tyros kentinin Arados ve Kıbrıs krallarının donanmalarının yardımı ile III. Aleksandros tarafından ele geçirilmesinden sonra, bu olayın anısına basılmaya başlandığı fikridir, bkz. Le Rider 2003, s. 336. Darplar ve ikonografya üzerine ayrıca bkz. Tatar 2016, s. 48-50.

Krallığı'na da *posthumous* örnekleri darp edilmeye devam edilenlerin krali lejantlı bir örneği olması bağlamında ele alınmalıdır. Öte yandan başka bir darphanede hiç kullanılmaması ya da bu darphanede basımına devam edilmemesi münferit olduğunu destekler. Aleksandreia dışındaki eyalet darphanelerinde yeni seri ve tiplere geçişin daha yavaş ve kademeli olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

2.3.2.8. Diğer Tipler

At, Pegasus, şimşek demeti ve pruva II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, yak. MÖ. 270-261 arasında, kısa bir dönem Kyrene darplarında karşımıza çıkan arka yüz tipleridir. Bu sebeple burada bir arada ele alınmışlardır. Her şeyden önce bu sikkelerin, yak. MÖ. 282-270 arası Kyrenaika'da yaşanan Magas isyanını takiben sağlanan sulh döneminin hemen akabinde darp edilen, geçici nitelikte darplar olduğunu unutmamak gerekir. Bu sebeple sikkeler ön yüzünde yer alan I. Ptolemaios başı ile krali nitelik taşıırken, arka yüzde yerel öneme haiz, Klasik ve erken Hellenistik dönem darplarında da kullanılmış tiplerin seçildiği anlaşılmaktadır.¹¹³⁷ Bölge darpları üzerine ya da daha genel kapsamlı krali sikkeler üzerine yapılan çalışmalarda henüz bu ikonografya üzerine bunun dışında açıklayıcı bir yorum yapılmamıştır.

At tasviri II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Kyrene'de darp edilen bronzdan tek bir seride karşımıza çıkar. Sola dönük, koşar vaziyette tasvir edilmiştir. Mevzubahis kullanımı dışında krali sikkelerde karşımıza çıkmaz. Ön yüzünde I. Ptolemaios başı bulunan bu sikke dikhalkon biriminde basılmıştır.¹¹³⁸

Pegasus, tıpkı at gibi yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde ve Kyrene'de kullanılan bir diğer arka yüz tipidir. Bronz sikkeler üzerinde ve protom olarak betimlenen Pegasus sağa ya da sola dönüktür. Sağa ya da sola dönük Pegasus protomu ile 2 farklı emisyonu ayrılan söz konusu sikkelerin ön yüzünde I. Ptolemaios başı yer.¹¹³⁹

Kyrene'de darp edilen bir diğer seri arka yüzünde şimşek demeti taşıyanlardır. Ön yüzünde I. Ptolemaios Soter başı bulunan bu sikkelerin arka yüzündeki şimşek demedi yatay bir şekilde tasvir edilmiştir. Sikkeler obol ve hemiobol olmak üzere iki farklı birimde darp edilmiştir.¹¹⁴⁰

Krali sikkeler üzerinde arka yüz tipi olarak kullanılan bir diğer sembol gemi pruvasıdır. At, Pegasus ve şimşek demetinden farklı olarak, ilgili dönem Kyrene darpları dışında I.

¹¹³⁷ Pegasus için bkz. BMC Cyrenaica, n. 12; at için bkz. BMC Cyrenaica, n. 132; şimşek demeti için bkz. BMC Cyrenaica, n. 220.

¹¹³⁸ CPE, n. B352; Svoronos, n. 336.

¹¹³⁹ CPE, n. B350-B351; Svoronos, n. 333-334.

¹¹⁴⁰ CPE, n. B346-347; Svoronos, n. 324; 326.

Ptolemaios döneminde de kullanımı mevcuttur. Söz konusu arka yüz tipi yalnızca I. ve II. Ptolemaios dönemlerine atfedilen bronz sikkelerde karşımıza çıkar. Mevzubahis sikkeler üzerinde tasvir edilen gemi pruvası sağa ya da sola dönüktür. Gemi pruvalı sikkelerin ön yüzünde ise I. Ptolemaios Soter'in başı tasvir edilmiştir.

Pruva, I. Ptolemaios döneminde Salamis, II. Ptolemaios döneminde ise Kyrene darplarında kullanılmıştır. I. Ptolemaios Soter döneminde Salamis'te darp edilen sikkenin arka yüzünde pruva sağa dönüktür. Herhangi bir lejant taşımaz. Hemiobol biriminde darp edilen bu sikke MÖ. 294'e tarihlenir.¹¹⁴¹ Kıbrıs'ın Mısır hakimiyetine girişini takiben Demetrios Poliorketes'in aynı arka yüz tipini taşıyan darpları üzerine basıldığı tespit edilen bu seri oldukça nadir bulunur ve kısıtlı bir emisyonu ait olduğu anlaşılmaktadır.¹¹⁴² Öte yandan tipin kullanımını sikkelerin ihtiyaçtan tekrar darp şeklinde basılması çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Belki de söz konusu olan denizlerde hakimiyet ve gücün sembolü olan pruvanın yeni hâkim tarafından kullanılması gücün de artık Mısır'ın elinde olduğunun bir referansını taşımaktadır.¹¹⁴³

II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait Kyrene darplarında ise gemi pruvası sola dönüktür. Bu sikkeler hemiobol ve dikhalkon olmak üzere iki farklı birimde darp edilmiştir.¹¹⁴⁴

Bahsedildiği üzere at, şimşek demeti, Pegasus II. Ptolemaios döneminde, ancak farklı bir darphanede, kullanıldığını bildiğimiz pruva henüz yeni toparlanmış siyasi bir ortamın hâkim olduğu Kyrene'de oldukça kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde darp edilen düzensiz baskılardır. Yine değinildiği üzere bu tiplerin seçiminde çoğu daha önceki dönemlerde de kullanılan, yerel referanslar taşıyan ikonografyalar ön plana çıkmıştır. Bunlardan şimşek demeti, Libya'da yerel tanrı Ammon ile özdeşleşerek tapınım gören Zeus'un temel atribütörlerindendir.¹¹⁴⁵ Hem Zeus-Ammon hem de şimşek demeti Ptolemaioslar öncesi Kyrene darplarında karşımıza çıkan tiplerdir.¹¹⁴⁶ Zira, kent Siwah oraklına oldukça yakın bir coğrafyada yer alır. At ve atlı tasviri de kentte daha önce kullanılan tiplerdir.¹¹⁴⁷ Pegasus'un kullanımını da Zeus kültüyle bir arada ele almak mümkün olabilir. Zira mitolojiye göre Pegasus baş tanrı Zeus'un himayesindedir ve

¹¹⁴¹ CPE, n. B108; Svoronos, n. 27.

¹¹⁴² Biri Svoronos (n. 27) tarafından kataloglanan diğeri ise Kıbrıs'ta yer alan Idalion kazılarında ele geçen yalnızca iki örneği bulunmaktadır, bkz. CPE II, s. 26-27.

¹¹⁴³ Pruva sembolünün nümismatik açıdan bir analizi için bkz. Hafner 1976.

¹¹⁴⁴ CPE, n. B348 (Svoronos, n. 337)-B349.

¹¹⁴⁵ Cook 1925, s. 722-764. MÖ. 308-305 arasına tarihlenen Cyrene darplarında arka yüz tipi olarak kullanılmıştır, ön yüzde ise Ammon başı yer alır, bkz. BMC Cyrenaica, n. 220.

¹¹⁴⁶ Ön yüz tipi olarak Ammon: Plant 1979, n. 814; 1828. Arka yüz tipi olarak şimşek demeti: n. 2243.

¹¹⁴⁷ BMC Cyrenaica, n. 132; Plant 1979, n. 1175; 2222. Magas'ın isyanı döneminde de ön yüzünde Apollon başı, arka yüzünde at yer alan sikkelerden darp edilmiştir, bkz. Buttrey 1997, s. 37; Asolati 2011, n. 43-51.

ona şimşek demeti taşıyandır.¹¹⁴⁸ Pruva ise bir liman yerleşimi olan kentin denizlerdeki gücünü simgeliyor olmalıdır.

2.3.2.9. Filli Quadriga Üzerinde Aleksandros

Krali sikkelerde kullanılan bir diğer arka yüz tipi fillerin çektiği quadriga üzerindeki III. Aleksandros'tur. Bu arka yüz tipi, yak. MÖ. 299-294 arası kullanılmış, krali sikkelerin genel bir tertibe sokulduğu reform öncesi geçici bir ikonografya olmuştur. Dört adet filin çektiği dev bir quadriga içerisinde, sola dönük ve ayakta, orantısız olarak devasa bir biçimde tasvir edilen III. Aleksandros'un sol omuzu aegis ile örtülüdür, sağ elinde şimşek demeti tutarken sol eliyle dizginleri tutar vaziyettedir. Bu arka yüz tipi yalnızca I. Ptolemaios Soter döneminde, Aleksandreia ve Kyrene'de darp edilen stater birimindeki altın sikkelerde karşımıza çıkar.¹¹⁴⁹ Bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük I. Ptolemaios başı tasvir edilir.

Ön yüz tipleri kısmında ele alındığı üzere III. Aleksandros hem Hellen hem de Mısır mitolojisi ve tarihsel arka plana uygun bir biçimde başta Zeus-Ammon, Horus, Dionysos ve Apollon olmak üzere tanrıların atribüleri ile birlikte tasvir edilmiştir. Kısa bir süre darp edilen ve dolaşım gören söz konusu altın sikkelerde yer alan ayakta betimlenen kral tasviri ise orantısız olarak oldukça büyük olup, devasa fillere kolayca hükmeder bir pozisyonadadır. Betimsel açıdan, ön yüzde yer alan Ptolemaios portresi ile Aleksandros'un başındaki diademin özdeş tasvir edildiği ve bunun da kralın, Aleksandros'un doğal halefi olduğu vurgusunu taşıdığı görüşü mevcut düşüncelerden öne çıkandır.¹¹⁵⁰ Diğer taraftan, bir bütün olarak burada sahnelenenin filler vasıtasıyla krallığı, tanrısal gücü ve Hindistan'ı fethi olduğu düşünülmektedir.¹¹⁵¹ Dahası, omuzlarından düşen aegis ve elinde tuttuğu şimşek demeti ile Zeus'a benzerliği bir diğer dikkat çekici husustur.¹¹⁵² Öte yandan, ikonografyanın bütünü ile asıl vurgulanmak istenenin bir geçit töreni olduğu da düşünülebilir.¹¹⁵³

¹¹⁴⁸ Hes. Th. 285 vd; Grimal 1991, s. 332-333; Frey 2000, s.v., "Pegasos", s. 469-473; Rose-North 2012b, s.v., "Pegasus", s. 1098.

¹¹⁴⁹ Aleksandreia'da darp edilen, bu arka yüz tipine sahip sikkeler 16 farklı emisyonu ayrılır, MÖ. 290'ların başına tarihlenir, bkz. CPE, n. 91-106. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 103; 105; 111-112; 116; 121-122; 126; 128; 131; 133; 147; 150. Öte yandan, Kyrene darparları ise 3 farklı emisyonu ayrılırken yak. MÖ. 299-294 arasına tarihlenir, bkz. CPE, n. 271-273. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 102; 151; 152.

¹¹⁵⁰ Bosworth 2007, s. 19; Caneva 2018, s. 103. Morkholm (2000, s. 70) bunun yanına külte dikkat çekme gayesini ler. Lorber (2018b) arka yüz lejandı ile birlikte alındığında belki de kralın sahneyi sahiplenme maksadı taşıyor olabileceğini ifade eder.

¹¹⁵¹ Bosworth 2007, s. 18; Lorber 2011, s. 310; CPE I, s. 55. Öte yandan Bosworth fil tasvirinin Mısır kralı açısından ne ifade ediyor olabileceğini, tarihsel bir çerçevede ele almıştır, bkz. Bosworth 2007, s. 19-21.

¹¹⁵² Dahmen 2007, s. 12. CPE I, s. 55. Bosworth (2007, s. 18-19) tasvirin belki de göğüs zırhlı olduğunu, bunun da Aleksandros'un Ussos'ta ele geçirip, Gaugamela zaferinden sonra giydiği rivayet edilen olaya referans olabileceğini ifade eder.

¹¹⁵³ Lorber (2011, s. 310-311; 2018b, s. 78; CPE I, s. 55-56) bu hususta söz konusu olanın Aleksandros'un Hindistan seferi sonrası Babylon'a girişi ya da MÖ. 332 yılında Mısır'a yaptığı görkemli giriş olabileceğini ifade eder. Ayrıca Lorber (2018, s. 78), zafer geçişini hatırlatan sahne ve Aleksandros'un sahip olduğu tanrısal atribülerin kralın ölümsüzlüğe varış epifanisini sembolize ettiğini ifade eder. Erskine (2002, s. 175)

2.3.2.10. *Theoi Adelphoi*

Arka yüz tipi olarak I. Ptolemaios-I. Berenike ve II. Ptolemaios- II. Arsinoe'nin yan yana büstlerinin kullanımı, nümismatik literatürüne *Theoi Adelphoi* olarak geçen ikonografyanın unsurlarıdır. I. Ptolemaios ve eşi kraliçenin yan yana büstleri bu ikonografyanın en yaygın ve birincil olan serisinin arka yüz tipidir. Normalde bu sikkelerin ön yüz tipini teşkil eden II. Ptolemaios ve eşi II. Arsinoe'nin yan yana büstleri ise yalnızca bir seride arka yüz tipi olarak kullanılmıştır.

I. Ptolemaios ve I. Berenike'nin sağa dönük, yan yana konumlandırılmış büstleri yalnızca II. Ptolemaios Philadelphos döneminde darp edilen altın ve gümüş sikkelerde karşımıza çıkar. Söz konusu bu sikkeler üzerindeki sağa dönük I. Ptolemaios büstü diademlidir, himation giyer. I. Berenike'nin büstü ise diademli ve örtülü tasvir edilmiştir.

Theoi Adelphoi tasvirli altın ve gümüş sikkeler yalnızca Aleksandreia'da basılmışlardır. Altın sikkeler mnaieion, pentekontadrachmon, çeyrek mnaieion ve 1/8 mnaieion,¹¹⁵⁴ gümüşler ise didrahmi birimindedir.¹¹⁵⁵

II. Ptolemaios ile II. Arsinoe'nin sağa dönük konumlandırılan yan yana büstleri, bir diğer krali arka yüz ikonografyasını meydana getirmektedir. Yalnızca altın ve gümüş sikkelerde kullanılan bu krali ikonografya II. Ptolemaios Philadelphos döneminde, Aleksandreia ve Jerusalem darphanelerinin bastığı sikkelerde kullanılmıştır. Altından olan Aleksandreia darpları mnaieion,¹¹⁵⁶ Jerusalem darbı gümüşler ise triobol ve hemiobol birimlerindedir.¹¹⁵⁷ Her ikisi de sağa dönük büstlerden II. Ptolemaios'un diademli ve pelerinlidir. II. Arsinoe ise örtülü ve diademli bir biçimde tasvir edilmiştir.

Yan yana kral ve kraliçe büstünün kullanımı mevcut güçler olan II. Ptolemaios ve II. Arsinoe ile, selef kral ve kraliçe, hanedanlığın kurucusu ve artık ilahi bir kudrete dönüşmüş olan I. Ptolemaios ve I. Berenike ile kurulan monarşik-dini bir bütünleşmenin sembolüdür.¹¹⁵⁸

Aleksandreia'da gerçekten icra edilen bir geçit töreninden, Goukowsky (1978, s. 132) ve Dahmen (2007, s. 12) ise kentteki heykel grubundan esinlenilmiş olabileceği ihtimallerini ileri sürer. Bu hususta ayrıca bkz. Bosworth 2007, s. 17-18.

¹¹⁵⁴ CPE, n. 307-316; 318. Toplamda 7 farklı emisyonunda darp edilen bu sikkeler MÖ. 272 öncesine tarihlenir. Emisyonlar için ayrıca bkz. Svoronos, n. 603-606; 614; 616; 618; 621. Sikkeler için ayrıca bkz. Olivier-Lorber 2013, n. 1-156; 165-399.

¹¹⁵⁵ CPE, n. 317; Svoronos, n. 608.

¹¹⁵⁶ CPE, n. 319; Svoronos, n. 934. Tek emisyonu mevcut olan darp, MÖ. 272 öncesine tarihlenir. Sikke için ayrıca bkz. Olivier-Lorber 2013, n. 157-164.

¹¹⁵⁷ CPE, n. 707 (Svoronos, n. 609)-708. 2 farklı emisyonu ayrılan söz konusu sikkeler darp edilmiştir, yak. MÖ. 272'ye tarihlenirler.

¹¹⁵⁸ Bu ikonografyanın kullanımına dair ayrıntılı analiz ön yüz tipleri bölümünde yer alan ilgili kısımda yapılmıştır. Bkz. Bölüm 2, Kısım 3, n. 1.16.

2.3.2.11. Yengeç

Yengeç, temel olarak deniz ile alakalı yerel manalar taşıyan bir tiptir. Bir sikke tipi olarak kullanımı da esas itibari ile ada kentlerinde karşımıza çıkar.¹¹⁵⁹ Arka yüz tipi olarak yengeç krali Ptolemaios. Sikkelerinde tek bir seride kullanılmıştır. Şu an için tek bir emisyonundan bildiğimiz, ön yüzünde çöl faresi yer alan ve I. Ptolemaios'un krali statüsünü duyurması sürecinde bir geçiş darbi olan bu bronz sikke Kyrene'de darp edilmiştir.¹¹⁶⁰ Hem ön hem de arka yüzünde hayvan tasviri kullanımı faunal ikonografya çözümlemesini destekler niteliktedir.

MÖ. 300 civarı kesin olarak Mısır hakimiyetine girmeden evvel Kyrenaika bölgesi yak. MÖ. 308 ile MÖ. 304 arası kısa bir dönem Ptolemaiosların hakimiyetinde kalmıştır. Ön yüzünde çöl faresi, arka yüzünde yengeç bulunan sikkeler bu ara dönemde yak. MÖ. 306/305-304' te basılmışlardır. Bu bağlamda, özellikle bu bölgenin darphanelerinde gözlemlenen geçici nitelik burada da karşımıza çıkar. ΒΑΣΙΛΑ lejandı taşıması nedeniyle, Ptolemaios'un krallığını ilan etmesi ile bölgenin tekrar elden çıktığı yak. MÖ. 305 arası süreçte darp edildiği düşünülen bu sikkeler ile kentin magistra adı taşıyan sivil darp aynı tipi taşır.¹¹⁶¹ Krali olandan farklı olarak söz konusu sikkede yengeç ön yüzde, çöl sıçanı arka yüzdedir. Dolayısıyla aynı ikonografyanın, krallığını yeni ilan etmiş otoritenin lejandı ile kullanılmasıyla hem piyasadaki dolaşımın devamlılığı sağlanmış hem de krali hegemonya vurgulanmış olmalıdır.¹¹⁶²

2.4. Lejantlar

III. Aleksandros'un ölümünün ardından, krallığını ilan ettiği yak. MÖ. 305'e değin Mısır'ın kontrolünü elinde bulunduran I. Ptolemaios, Makedon kralının adına sikke basmaya devam etmiştir.¹¹⁶³ Söz konusu tarihten itibaren ise kendi adı ve artık sahip olduğu krallık payesi Mısır krali sikkeleri üzerinde yer almaya başlar. Ardılları ve onların eşlerinin isimleri ve unvanları da Ptolemaios Krallığı'nın darp ettirdiği sikkelerde ön ya da arka yüzde kendilerine yer bulur. Hellenistik dönemin krallık sikkelerinin genel yapısı ile uyumlu biçimde Ptolemaios darpları da çok büyük oranda kral ünvanı ve adını taşır.¹¹⁶⁴

¹¹⁵⁹ Yengeç tipli sikke örnekleri için bkz. Plant 1979, s. 101.

¹¹⁶⁰ CPE, n. B137. Ayrıca bkz. Newell 1938, s. 13-14, n. 4. Bu sikkeler yak. MÖ. 306/305'e tarihlenir.

¹¹⁶¹ BMC Cyrenaica, n. 285. Burada Robinson, sivil darp ile krali olanın aynı kalıptan darp edilmiş olduğunu ileri sürer. Newell (1938, s. 13-14) ise belki de sivil darbin üzerindeki ΣΩΣΙ lejandının belki de yanlış okunmuş olabileceğini ifade eder.

¹¹⁶² Kyrene sikkelerinde yengeç tipinin kullanımı ise kentin faunasından, bu hayvanın amulet-talisman kullanımına ya da pantheonun çeşitli tanrılarıyla olan özdeşimine kadar farklı manalar içeriyor olabilir, bu hususta bkz. Deonna 1954, s. 47-62.

¹¹⁶³ Satraplık dönemi *posthumous* Aleksandros sikkeleri için bkz. CPE, n. 1-37; 39-62 (altın ve gümüş), n. B3-B16 (bronz).

¹¹⁶⁴ Hellen sikkelerinde lejand kullanımı üzerine bkz. Gauthier 1975.

2.4.1. Ön yüz

Krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde ön yüzde lejand az sayıda seride karşımıza çıkar. II. Ptolemaios döneminde altın ve gümüşten birer seride, III. Ptolemaios döneminde ise bir seri bronz sikkede ön yüz lejandı vardır. Öte yandan, I. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios döneminde darp edilen krali sikkelerde ön yüz lejandı kullanılmamıştır.

II. Ptolemaios döneminde Aleksandreia’da darp edilen, MÖ. 272 öncesine tarihlenen, ön yüzünde II. Ptolemaios ile II. Arsinoe’nin sağa dönük yan yana büstü, arka yüzünde I. Ptolemaios ile I. Berenike’in sağa dönük yan yana büstü yer alan altın sikkelerde ön yüzde ΑΔΕΛΦΩΝ lejandı yer alır.¹¹⁶⁵ Ön yüzünde lejant taşıyan gümüş sikkeler de Aleksandreia’da darp edilmişlerdir. Aynı ön ve arka yüz tipine sahiptirler ve lejant tıpkı altınlardaki gibi ΑΔΕΛΦΩΝ’dur.¹¹⁶⁶ Esasen söz konusu lejandı arka yüzde yer alan ΘΕΩΝ ile birlikte ve ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ (*Theoi adelphoi*/tanrı kardeşler) olarak ele almak gerekir.¹¹⁶⁷ Hellenistik dönemde krali kült epithetinin sikkeler üzerindeki en erken kullanımına örnek teşkil eden söz konusu lejant,¹¹⁶⁸ esas itibari ile yönetici kültüne işaret eden çift büstlü krali ikonografyayı tamamlayıcı niteliktedir. Kardeşler manasına gelen ΑΔΕΛΦΩΝ ile ön yüzde yer alan II. Ptolemaios ve II. Arsinoe, tanrılar manasına gelen ΘΕΩΝ ile de arka yüzde yer alan tanrılaştırılmış selef kral I. Ptolemaios ile kraliçe I. Berenike vurgulanmaktadır. Öte yandan, bir arada okunduğunda “tanrı kardeşler” manasına gelen bu lejantın ön ve arka yüzde ayrı ayrı verilmesiyle söz konusu halef ve selef kral ile kraliçenin birbiriyle iç içe olduğu vurgusu da yapılmaktadır.¹¹⁶⁹

Ön yüzünde lejand yer alan bronz sikkeye gelecek olursak, söz konusu darp III. Ptolemaios dönemine aittir. Kuzey Suriye kökenli olduğu anlaşılan sikkenin kesin bir darphane atribüsyonu yapılamamakla birlikte, Herakleia ya da Seleukia Pieria’ya ait olduğu düşünülmektedir.¹¹⁷⁰ Ön yüzünde II. Berenike’nin sağa dönük diademli ve drapeli büstü, arka yüzünde bereket boynuzu ya da sola dönük kartal yer alan bu sikkelerin taşıdığı ön yüz lejandı ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ şeklindedir, arka yüzünde ise ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ya da ΠΤΟΛ ΒΑΣΙΑ lejantları

¹¹⁶⁵ CPE, n. 307-316; 318. (Svoronos, n. 603-606; 608; 613-614; 616a; 618; 621). Sikkeler için ayrıca bkz. Cavagna 2008; Olivier-Lorber 2013, n. 1-156; 166-399.

¹¹⁶⁶ CPE, n. 317; Svoronos, n. 608.

¹¹⁶⁷ İkonografyası ön yüzde II. Ptolemaios-II. Arsinoe, arka yüzde I. Ptolemaios-I. Berenike şeklinde olan bu serinin tek bir emisyonunda (CPE, n. 319; Svoronos, n. 934) ön ve arka yüz ikonografyası yer değiştirir ve lejant arka yüzde ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ şeklindedir.

¹¹⁶⁸ Callataÿ-Lorber 2011, s. 422-423. Hellenistik dönemde krali epithetlerin sikkeler üzerindeki kullanımı hususunda ayrıntılı bir analiz ve derleme için Callataÿ-Lorber 2011.

¹¹⁶⁹ Söz konusu ikonografyanın analizi için bkz. Bölüm 2, Kısım 3, n. 1.16.

¹¹⁷⁰ CPE II, s. 110-111.

yer alır.¹¹⁷¹ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ şeklindeki kullanım, artık bir standart halini almış olan solda unvan sağda kralın adı düzenden farklılaşır. Bu sikkeler kraliçenin adının ön yüzde yer aldığı yegâne kullanımdır.¹¹⁷² Burada olduğu gibi yerel kullanımda ise kralın himayesini de gösteren ikili bir kullanım söz konusudur. Krali darplarda alışlageldiği üzere, arka yüzünde kralın adını taşıyan bu sikkelerin ön yüzünde yer alan lejant ile ön yüzde yer alan II. Berenike portresinin vurgulanmasının yanı sıra krali çift vurgusu da ön plana çıkartılıyor olmalıdır. Aşağıda da bahsedileceği üzere sikkeler üzerinde kraliçenin adı III. Ptolemaios döneminde Aleksandreia’da arka yüzde ve tek başına kullanılmaya başlanmıştır ve merkez darphane için temel olan bu kullanım yalnızca değerli madenden sikkeler üzerindedir.

2.4.2. Arka yüz

I. Ptolemaios’un krallığını ilan etme sürecinde, yak. MÖ. 306/305’ten sonra darbına başlanan ve krallıkta uzunca bir süre krali sikkelerin arka yüzünde en çok kullanılan lejant her üç madenden sikkede de ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ’tur. Öte yandan, II. Ptolemaios döneminden başlamak üzere, tedavüle sürülen kimi yeni seri sikkelerde karşımıza ikonografya ile bağlantılı yeni lejantlar çıkmaktadır. Bunlar II. Ptolemaios’un ardılları III. ve IV. Ptolemaios dönemine ait darplarda, çoğunlukla kült referanslı krali epithetlerir. Söz konusu lejantlar ΑΔΕΛΦΩΝ/ΘΕΩΝ¹¹⁷³, ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΙΑΤΟΡΟΣ’tur. ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ise monarşiye vurgu yapar niteliktedir.

Ptolemaios’un kral ünvanını tasdik eden ve meşruiyetini pekiştiren ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantına dönecek olursak, ilk kullanımı Aleksandreia darphanesinde ve bronz sikkeler üzerinde olmuştur. Bu sikkelerin ön yüzünde III. Aleksandros başı, arka yüzünde ise şimşek demeti üzerinde kartal yer alır. Darplarına ise yak. MÖ. 306 civarında başlanmıştır.¹¹⁷⁴ Bu lejant altın sikkeler üzerinde ise ilk olarak MÖ. 290’ların başından itibaren görülmeye başlanır. Söz konusu sikkelerin ön yüzünde I. Ptolemaios başı, arka yüzünde ise fillerin çektiği bir quadriga içerisinde III. Aleksandros betimi yer alır.¹¹⁷⁵ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantının gümüş sikkelerde kullanımı biraz daha geç, MÖ.

¹¹⁷¹ CPE, n. B452-B463; Svoronos, n. 1047-1057. II. Berenike lejantının kullanımına dair ayrıca bkz. Caltabiano 1996.

¹¹⁷² Bu hususta ve daha sonraki kullanımları için bkz. Caltabiano 1996; Caltabiano-Carroccio-Oteri 1997, s. 56-58.

¹¹⁷³ Çift büstlü seride kullanılan bu lejant ön yüzde ΑΔΕΛΦΩΝ, arka yüzde ΘΕΩΝ şeklindedir. Tek bir emisyonunda ise arka yüzde ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ olarak kullanılmıştır. Lejantın değerlendirmesi ön yüz lejantları kısmında yapılmıştır.

¹¹⁷⁴ CPE, n. B17-B22; Svoronos, n. 163; 167; 170a-171; 173. Sikkeler için ayrıca bkz. Davesne-Lemaire 1996, n. 1-4.

¹¹⁷⁵ CPE, n. 91-106; Svoronos, n. 103; 105; 111-112; 116; 121-122; 126; 128; 131; 133; 147; 150.

294'te gerçekleşen sikke reformu ile Aleksandreia'da başlar. Bu sikkelerin ikonografyasını, ön yüzde I. Ptolemaios başı, arka yüzde ise yine şimşek demeti üzerinde duran kartal oluşturur.¹¹⁷⁶ Bununla birlikte, aynı lejandın farklı formlarda kullanımı da söz konusudur. Bunlar Aleksandreia dışındaki diğer darphanelerde karşımıza çıkar. Altın sikkelerde ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ,¹¹⁷⁷ gümüşlerde ΒΑΣΙΛΕΩΣ¹¹⁷⁸ ve ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ'dur.¹¹⁷⁹ Bronz sikkelerde ise birinci derecede sikkenin boyutuyla alakalı olarak tertip edildiği anlaşılan şekliyle karşımıza ΒΑΣΙΑ¹¹⁸⁰, ΠΤΟ¹¹⁸¹, ΠΤΟΛΕ¹¹⁸², ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ¹¹⁸³ olarak çıkmaktadır.

Bir sonraki hükümdar II. Ptolemaios dönemi darplarında ise bu dönemde yapılan reformlar, tedavüle çıkan yeni seriler ile birlikte, kullanılan lejantların sayısı da artar. Krali darplar üzerinde ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ (altın¹¹⁸⁴, gümüş¹¹⁸⁵), ΘΕΩΝ (altın¹¹⁸⁶, gümüş¹¹⁸⁷), ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ (altın¹¹⁸⁸), ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ (gümüş¹¹⁸⁹, bronz¹¹⁹⁰), ΑΡΣΙ¹¹⁹¹ (gümüş¹¹⁹², bronz¹¹⁹³), ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ (gümüş¹¹⁹⁴, bronz¹¹⁹⁵)

¹¹⁷⁶ CPE, s. 277; Svoronos, n. 548.

¹¹⁷⁷ CPE, n. 274 (Kyrene); Svoronos, n. 304.

¹¹⁷⁸ CPE, n. 255 (Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye)).

¹¹⁷⁹ CPE, n. 90 (Belirsiz Darphane 3, Memphis?); Svoronos, n. 96. Söz konusu sikke yak. MÖ. 306-303 arasına tarihlenmektedir. Kullanılan ikonografya, aynı dönem aynı darphaneye atfedilen ve III. Aleksandros'un adını taşıyan ile aynıdır (Öy. Herakles/Ay. Athena ayakta sağa). Kullanılan lejanda istinaden Lorber bu emisyonu Ptolemaios'un krallığı ile ilişkilendirmiştir.

¹¹⁸⁰ CPE, n. B137 (Kyrene).

¹¹⁸¹ CPE, n. B121 (Svoronos, n. 82); B125; B127 (Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte)). Söz konusu lejantı taşıyan sikke, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ lejantlı serinin en küçük birimdeki, khalkous örneğidir. Bu bağlamda kısaltılmış lejandın sebebi bu olup ΠΤΟ sivil bir mana taşımamaktadır.

¹¹⁸² CPE, n. B119-B120; B123-B124 (Palai Paphos); Svoronos, n. 79-81.

¹¹⁸³ CPE, n. B23-B26; B30-B31; B33-B34; B36; B38 (Aleksandreia); n. B118; B122; B126; B128-B130 ((Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte)). Ayrıca bkz. Svoronos, n. 114; 119; 130; 135-136; 138; 155; 157; 172.

¹¹⁸⁴ CPE, n. 369; 371; 380; 383; 385; 387-395 (Aleksandreia); Svoronos, n. 408; 419. CPE, n. 483-487 (Salamis); Troxell 1983, s. 63-64; n. 9-11; 13. CPE, n. 488-491 (Kition); Troxell 1983, s. 63, n. 1-6. CPE, n. 492-495 (Paphos), Troxell 1983, s. 63, n. 7-9. CPE, n. 519; 526; 532; 535; 538; 541; 544; 547 (Sidon); Troxell 1983, s. 51-52, n. 19-25. CPE, n. 568; 576; 594; 603; 610-611; 627; 632; 635 (Tyros); Troxell 1983, s. 51; n. 1-3; 5; 7-10. CPE, n. 652 (Ptolemais Ake); Troxell 1983, s. 52, n. 32. CPE, n. 658; 667 (Ioppe); Troxell 1983, s. 53, n. 37. CPE, n. 683 (Gaza); Troxell 1983, s. 53, n. 42. CPE, n. 409 (Belirsiz Eyalet); Svoronos, n. 523a.

¹¹⁸⁵ CPE, n. 320-368; 372; 375-376; 378; 381; 384; 386 (Aleksandreia); Svoronos, n. 409-410; 420-421; 428-429; 423; 432a; 434a; 435; 444-445; 455-456; 461; 477; 488; 490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518; 937-961.

¹¹⁸⁶ CPE, n. 307-316; 318 (Aleksandreia); Svoronos, n. 603-606; 614; 616; 618; 621. Sikkeler için ayrıca bkz. Olivier-Lorber 2013, n. 1-156; 165-399.

¹¹⁸⁷ CPE, n. 317 (Aleksandreia); Svoronos, n. 608.

¹¹⁸⁸ CPE, n. 319 (Aleksandreia); Svoronos, n. 934.

¹¹⁸⁹ CPE, n. 713-714; 720-721; 726 (Kyrene). Söz konusu sikkelerden 713 ve 714 numaralı olanlarda lejandın ΒΑΣΙΛΕΩΣ kısmı kalıba ters (negatif) olarak işlenmiştir. Sikkeler için ayrıca bkz. Svoronos, n. 305; 310-312.

¹¹⁹⁰ CPE, n. B354 (Kyrene); Svoronos, n. 855.

¹¹⁹¹ Davesne (1991, 23-24) Arsinoe büstü/bereket boynuzu serisine ait, krali ikonografyaya sahip birer emisyon gümüş ve bronz sikkede kullanılan bu lejantın bir kenti değil kraliçe Arsinoe'yi işaret ettiğini ifade eder. Lorber (CPE, I, s. 335; II, s. 67) yine de bu darpları gerçekleştiren kentin Arsinoe adını taşıyanlardan birisi olabileceği ihtimalini yineler.

¹¹⁹² CPE, n. 407-408 (Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)); Svoronos, n. 890-891.

¹¹⁹³ CPE, n. B304 (Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)); Svoronos, n. 892.

¹¹⁹⁴ CPE, n. 728-731 (Euesperides); Svoronos, n. 316-320.

¹¹⁹⁵ CPE, n. B353 (Euesperides); Svoronos, n. 353.

, ΠΤΟΛ ΒΑΣΙ¹¹⁹⁶, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ¹¹⁹⁷ (gümüş), ΒΑΣ ΠΤΟ, ΒΑΣΙ ΠΤΟ, ΒΑΣΙΑ ΠΤΟ, ΒΑΣΙΑ ΠΤΟΛΕ¹¹⁹⁸, ΠΤΟ ΒΑΣΙΑ¹¹⁹⁹, ΠΤΟΛ ΒΑΣ¹²⁰⁰, ΠΤΟΛ ΒΑΣΙΑ¹²⁰¹, ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΑ¹²⁰², ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΑΕ¹²⁰³ (bronz) lejantları karşımıza çıkar.

III. Ptolemaios döneminde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΑΕΩΣ, krali sikkeler üzerinde temel arka yüz lejandı olmaya devam etmiştir. Burada görülen bir istisna ise söz konusu lejantın dönemin altın sikkeleri üzerinde yer almamasıdır. Bunun nedeni ise, darbına II. Ptolemaios II döneminde başlanan, II. Arsinoe ikonografyasını ve adını taşıyan ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ¹²⁰⁴ lejantlı altın sikkelerin tedavülde olmasıdır.

Dönemin krali sikkeleri üzerinde kullanılan diğer lejantlar ise ΒΑΣΙΑΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ¹²⁰⁵ (altın), ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΑΙΣΣΗΣ (altın¹²⁰⁶, gümüş¹²⁰⁷, bronz¹²⁰⁸), ΒΑΣΙΑΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ (altın¹²⁰⁹, gümüş¹²¹⁰, bronz¹²¹¹), ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ¹²¹² (gümüş)'tur.

¹¹⁹⁶ CPE, n. 410 (Belirsiz Eyalet); Svoronos, n. 985.

¹¹⁹⁷ CPE, n. 370; 373-374; 377; 379; 382 (Aleksandreia); Svoronos, n. 411; 430; 433; 436. CPE, n. 400 (Svoronos, n. 911a)-401 (Tarsus). CPE, n. 507-518; 520-525; 527-531; 533-534; 536-537; 539-540; 542-543; 545-546; 548-549 (Sidon); Svoronos, n. 722-746; 748-749; 751; 753; 756. CPE, n. 567; 569-575; 577-593; 595-602; 604-609; 612; 626; 628-631; 633-634; 636 (Tyros); Svoronos, n. 650-679; 681-684; 686-695; 697-698; 700. CPE, n. 637-651; 653-657 (Ptolemais Ake); Svoronos, n. 765-778; 780; 782-784. CPE, n. 659-666; 668-680 (Ioppe); Svoronos, n. 795-800; 802-807; 810-817. CPE, n. 681-682; 684-696 (Gaza); Svoronos, n. 822; 828-833. CPE, n. 399 (Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya)); Svoronos, n. 608. CPE, n. 423-436 (Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)); Svoronos, n. 349; 365; 391-393; 395-398; 404; 407; 525-530; 764. CPE, n. 455-465 (Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)); Svoronos, n. 536; 538-545. CPE, n. 471a-475 (Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)); Svoronos, n. 388-390; 403; 524; 531-535. CPE, n. 479-482 (Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs)). CPE, n. 704 (Belirsiz Darphane 24 (Filistin)).

¹¹⁹⁸ CPE, n. B299-B302 (Byzantion). Sikkeler için ayrıca bkz. Arslan-Özen 2000, n. 1-61.

¹¹⁹⁹ CPE, n. B350 (Kyrene); Svoronos, n. 333.

¹²⁰⁰ CPE, n. B349 (Kyrene).

¹²⁰¹ CPE, n. B348 (Kyrene); Svoronos, n. 337.

¹²⁰² CPE, n. B352 (Kyrene); Svoronos, n. 336.

¹²⁰³ CPE, n. B351 (Kyrene); Svoronos, n. 334.

¹²⁰⁴ CPE, n. 733 (Aleksandreia). CPE, n. 818; 820; 822; 824 (Sidon); Svoronos, n. 1028; 1030; 1032. CPE, n. 828; 831; 837; 841; 850 (Tyros); Svoronos, n. 1011-1012; 1018. CPE, n. 856; 860; 862; 864-865 (Ptolemais Ake); Svoronos, n. 785; 1034. CPE, n. 867; 870; 875; 879; 881 (Ioppe). CPE, n. 804 (Belirsiz Eyaletler); Svoronos, n. 893. CPE, n. 808 (Belirsiz Darphane 32?); Svoronos, n. 935. CPE, n. 810-811 (Belirsiz Darphane 33); Svoronos, n. 1061-1062.

¹²⁰⁵ CPE, n. 806 (Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)); Svoronos, n. 983.

¹²⁰⁶ CPE, n. 735-741; 744-745; 747 (Aleksandreia); Svoronos, n. 978-982; 986-987. CPE, n. 777-778 (Ephesos); Svoronos, n. 899-900. CPE, n. 807 (Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)); Svoronos, n. 984. CPE, n. 809 (Belirsiz Darphane 33).

¹²⁰⁷ CPE, n. 734; 742-743; 746; 748 (Aleksandreia); Svoronos, n. 963; 988; 989-991.

¹²⁰⁸ CPE, n. B403 (Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)).

¹²⁰⁹ CPE, n. 805 (Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)); Svoronos, n. 995.

¹²¹⁰ CPE, n. 768-769 (Ephesos), n. 781 (Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)).

¹²¹¹ CPE, n. B478-490 (Kyrene); Svoronos, n. 854; 857; 865-873.

¹²¹² CPE, n. 732 (Aleksandreia); Svoronos, n. 1001. CPE, n. 751 (Ainos); Svoronos, n. 930. CPE, n. 770-776; 779-780 (Ephesos); Svoronos, n. 901-904. CPE, n. 812-817; 819; 821; 823; 825-826 (Sidon); Svoronos, n. 757; 1024-1027; 1029; 1031; 1033. CPE, n. 829-830; 832-836; 838-840; 842-849; 851-854 (Tyros); Svoronos, n. 701-704; 1013-1023. CPE, n. 855; 857-859; 861; 863; 866 (Ptolemais Ake); Svoronos, n. 1034-1035. CPE, n. 868-869; 871-874; 876-878; 880; 882 (Ioppe); Svoronos, n. 1039; 1041; 1042-1044. CPE, n. 883-886 (Gaza); Svoronos, n. 821; 1045. CPE, n. 750 (Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler)), CPE, n. 783-786 (Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)).

Son olarak, IV. Ptolemaios döneminde darp edilen altın ve bronz sikkelerde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ yine en çok kullanılan arka yüz lejantı olmakla beraber gümüş sikkelerde, söz konusu lejantı taşıyan darplara ek olarak ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ¹²¹³ lejantlı çok sayıda emisyon bulunur. Mevzubahis lejant, merkez Aleksandreia darphanesi dışında, esas itibari ile Suriye -Fenike coğrafyası darplarında karşımıza çıkar. Bu dönemde krali sikkelerde kullanılan diğer arka yüz lejantları ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ¹²¹⁴ (altın), ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ (altın¹²¹⁵, gümüş¹²¹⁶), ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ (altın¹²¹⁷, gümüş¹²¹⁸, bronz¹²¹⁹), ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ¹²²⁰, BA ΠΤ¹²²¹, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ'tur.¹²²²

Bu noktada bahsedilmesi gereken bir husus, IV. Ptolemaios'ün epitheti olan Philopatoros'un arka yüz lejantı olarak kullanımıdır. Zira, II. Ptolemaios döneminde başlanan ve krallığın kurucusu I. Ptolemaios'un Soter epithetinden sonra böylesi ilk kullanımıdır ve bu sebeple önem arz eder. Ön yüzünde yer alan kralın askeri niteliklerle bezeli portresi ile bir bütünlük arz eden sikkenin, Seleukos Krallığı ile girilen askeri mücadeleleri müteakip darbu böylesi bir lejant kullanımının askeri referanslarını açık hale getirmektedir.¹²²³

İlk dört hükümdar döneminde darp edilen her üç madenden sikkeler üzerinde yer alan lejantlar ve kullanıldıkları darphaneler şu şekildedir:¹²²⁴

¹²¹³ CPE, n. 911-912 (Svoronos, n. 787); 930-932; 938 (Ptolemais Ake), CPE, n. 926 (Svoronos, n. 1180)-927; 937 (Tyros), CPE, n. 939 (Ioppe), CPE, n. 901 (Belirsiz Darphane 35); Svoronos, n. 1121. CPE, n. 943-946 (Belirsiz Darphane 39). CPE, n. 947 (Svoronos, n. 1101b)-948 (Belirsiz Darphane 40). CPE, n. 948a (Belirsiz Darphane 41). CPE, n. 949-961 (Belirsiz Darphane 42); Svoronos, n. 848-853.

¹²¹⁴ CPE, n. 891 (Aleksandreia); Svoronos, n. 1120.

¹²¹⁵ CPE, n. 895; 898 (Aleksandreia); Svoronos, n. 1113; 1116. CPE n. 906 (Belirsiz Darphane 37 (Syria ya da Phoenikia)).

¹²¹⁶ CPE, n. 896-897 (Aleksandreia); Svoronos, n. 1114-1115.

¹²¹⁷ CPE, n. 894 (Aleksandreia); Svoronos, n. 1139. CPE, n. 917 (Sidon). CPE, n. 929 (Ptolemais Ake); Svoronos, n. 1187. CPE, n. 902 (Belirsiz Darphane 36); Svoronos, n. 1189. CPE, n. 909 (Belirsiz Darphane 38).

¹²¹⁸ CPE, n. 918 (Sidon), n. 921-925 (Tyros); Svoronos, n. 1177-1179. CPE, n. 907 (Belirsiz Darphane 37 (Syria ya da Phoenikia)).

¹²¹⁹ CPE, n. B551 (Tyros); Svoronos, n. 1182.

¹²²⁰ CPE, n. B555-B560 (Berenike (Euesperides)); Svoronos, n. 1141; 1143; 1147; 1152.

¹²²¹ CPE, n. B524 (Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti).

¹²²² CPE, n. B554 (Belirsiz Bölge). Literatürde yalnızca Svoronos'dan (n. 1183) bilinen bu sikke söz konusu kralın adı, ünvanı ve epithetini taşıyan yegâne darptır.

¹²²³ CPE I, s. 233.

¹²²⁴ İlgili dönemlerin sikkeleri üzerinde yer alan lejantları gösteren tablolar için CPE I, s. 590-593; II, s. 194-194 baz alınmıştır. Liste lejant-darphane ilişkisini gösteren bir biçimde hazırlanmıştır. Lejantlar, aksi belirtilmedikçe arka yüzde yer almaktadır.

Tablo 2.13. I. Ptolemaios Soter Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Kyrene, Euesperides, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Kyrene

Tablo 2.14. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)
ΑΔΕΛΦΩΝ (Öy.)	Aleksandreia
ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ	Aleksandreia, Salamis, Kition, Paphos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza, Belirsiz Eyalet
ΘΕΩΝ	Aleksandreia
ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ	Aleksandreia

Tablo 2.15. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)
ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Belirsiz Eyaletler, Belirsiz Darphane 32?, Belirsiz Darphane 33
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ	Aleksandreia, Ephesos, Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?), Belirsiz Darphane 33

Tablo 2.16. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Altın Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sidon, Belirsiz Darphane 37 (Syria ya da Phoenikia), Belirsiz Darphane 38
ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ	Aleksandreia
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 37 (Syria ya da Phoenikia)
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ	Aleksandreia, Sidon, Ptolemais Ake, Belirsiz Darphane 36, Belirsiz Darphane 38

Tablo 2.17. I. Ptolemaios Soter Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)
ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Belirsiz Darphane 12 (Coele Syria)
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Belirsiz Darphane 3 (Memphis?)

Tablo 2.18. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Tarsus, Sidon, Tyros, Kyrene, Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Kikilia Pedias?), Belirsiz Eyalet, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake)
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Kyrene
ΑΔΕΛΦΩΝ (Öy.)	Aleksandreia
ΑΡΣΙ	Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)
ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ	Aleksandreia
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Euesperides
ΘΕΩΝ	Aleksandreia
ΠΤΟΛ ΒΑΣΙ	Belirsiz Eyalet
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	Aleksandreia, Tarsus, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 24 (Palestine?)

Tablo 2.19. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Ainos, Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?), Kuzeybatı Küçük Asya?, Belirsiz Darphane 29 (Ionia, Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?), Küçük Asya?
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Ephesos, Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ	Aleksandreia
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	Aleksandreia, Ainos, Ephesos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Gaza Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)

Tablo 2.20. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Gümüş Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe, Askalon Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 36?, Unattributed, Belirsiz Darphane (Filistin?)
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ	Aleksandreia
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΙΑΤΟΡΟΣ	Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 37 (Suriye yada Fenike)
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	Ptolemais Ake, Tyros, Ioppe, Belirsiz Darphane 35, Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40, Belirsiz Darphane 41, Belirsiz Darphane 42

Tablo 2.21. Atfı Yapılamayan (MÖ. 3. Yüzyıl Eyalet?) Gümüş Ptolemais Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.¹²²⁵

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	-
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	-

Tablo 2.22. I. Ptolemaios Soter Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Tyros, Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 8?, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)
ΒΑΣΙΑ	Kyrene
ΠΤΟ	Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Kyrene
ΠΤΟΛΕ	Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte)
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Aleksandreia, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), Kyrene

¹²²⁵ Söz konusu sikkeler için bkz. CPE, n. 962-965. Ayrıca bkz. Svoronos, n. 906-907.

Tablo 2.23. II. Ptolemaios Philadelphos Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Sicilya, Tyros, Ptolemais Ake, Kyrene, Belirsiz Darphane 25, Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs), Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane(ler)
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Kyrene
ΑΡΣΙ	Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)
ΒΑΣ ΠΤΟ	Byzantion
ΒΑΣΙ ΠΤΟ	Byzantion
ΒΑΣΙΑ ΠΤΟ	Byzantion
ΒΑΣΙΑ ΠΤΟΛΕ	Byzantion
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Euesperides
ΠΤΟ ΒΑΣΙΑ	Kyrene
ΠΤΟΛ ΒΑΣ	Kyrene
ΠΤΟΛ ΒΑΣΙΑ	Kyrene
ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΑ	Kyrene
ΠΤΟΛΕΜ ΒΑΣΙΛΕ	Kyrene

Tablo 2.24. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Korinthos, Halikarnassos?, Kaunos?, Telmessos?, Paphos, Herakleia (Syria) ya da Seleukeia Pieria, Berytos?, Tyros, Ioppe, Belirsiz Darphane(ler)
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Kyrene
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ (Öy.)	Herakleia (Syria) ya da Seleukeia Pieria
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ	Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)

Tablo 2.25. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Lejantlar.

Lejant	Darphane
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ	Aleksandreia, Paphos, Tyros
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ	Euesperides (Berenike)
ΒΑ ΠΤ	Samothrake ya da Belirsiz Hellespontos kenti
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ	Belirsiz Bölge
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ	Tyros

Görüldüğü üzere ilk dört hükümdar döneminde krali lejantların önemli bir bölümünü ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ile onun farklı biçimlerde kullanılmış versiyonları meydana getirir. Ancak lejantlarda, özellikle de değerli madenden olanlar söz konusu olduğunda, daimî bir standart söz konusu değildir. II. Ptolemaios döneminden itibaren farklılıklar göstermeye başlar ve hem kült hem de siyasi olaylar etrafında şekillenen farklı referanslar taşır. Büyük ölçüde yeni serilerle birlikte ve ikonografya ile iç içe, onu tamamlayıcı bir kullanım söz konusudur.

Böylesi nitelikteki lejantlardan ilki II. Ptolemaios döneminde, yak. MÖ. 270 civarında kullanılmaya başlanan, kült epitheti taşıyan ΑΡΣΙΝΟΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ dur. II. Arsinoe'nin yak. MÖ. 270'teki ölümünün ardından, yak. MÖ. 270/268 civarı gerçekleştirilen bir reform neticesinde söz konusu tarihten itibaren Aleksandreia darbı gümüşlerde, yak. MÖ. 260'ların ortasından itibaren ise Aleksandreia'nın yanı sıra Kıbrıs ve Suriye-Fenike coğrafyasında pek çok darphanede altın sikkelerin arka yüz lejandı olarak karşımıza çıkar. Söz konusu lejant ön yüzünde II. Arsinoe portresi, arka yüzünde ona atfedilen çift bereket boynuzu tasviri taşıyan sikkeleri tamamlayıcı niteliktedir. II. Arsinoe, kardeşi II. Ptolemaios ile olan evliliğine istinaden tıpkı kral gibi Philadelphos (kardeş seven) epithetini almıştır.¹²²⁶ Bu bağlamda, kraliçeni portresini taşıyan sikkelerin ölümünün ardından darp edilmeye başlandığı da göz önünde bulundurulduğunda söz konusu lejant krali bir nitelikten ziyade kült etrafında şekillenen ilahi bir kullanıma işaret eder.

Bir diğer lejant, yine II. Ptolemaios döneminde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ yerine kullanılmaya başlanan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ'tur.¹²²⁷ Bu lejant MÖ. 261/260 itibari ile, ön yüzünde hanedanlığın kurucusu I. Ptolemaios'un büstü yer alan reforme edilmiş krali gümüş darplarda arka yüzde karşımıza çıkar. Söz konusu lejant hanedanlığın kurucusu I. Ptolemaios'un ismi ve onun epitheti Soter'den¹²²⁸ oluşmaktadır.¹²²⁹ Bu yeni lejant, ön yüzde yer alan I. Ptolemaios portresinin öncekilere kıyasla daha idealize bir formda olması da¹²³⁰ göz önünde bulundurulduğunda müteveffa kurucunun, koruyucu ve kurtarıcı nitelikleri ön plana

¹²²⁶ Fraser 1972, s. 217; Donnelly Carney 2013, s. 78-79.

¹²²⁷ Bu lejantın kullanıldığı serinin az sayıdaki kimi örnekleri ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ şeklindedir, örn. CPE, n. 374.

¹²²⁸ Pausanias'ın (1.8.6) aktardığına istinaden MÖ. 304 yılında Rhodos adasını Demetrios Poliorketes'in işgalinden kurtarmasının ardından ilgili kent tarafından krala verildiği düşünülmekle beraber, üzerine farklı kanaatler mevcuttur. Bunun dışında epithete ilişkin, ilk olarak II. Ptolemaios devrinde kullanıldığı ya da yine I. Ptolemaios devrinde ancak farklı bir olaya istinaden kullanıldığı gibi farklı görüşler mevcuttur. Bu hususta tartışmalar ve fikirler için bkz. Nilsson 1955, s. 144; Hazzard 1992; Hauben 2010; Worthington 2016b; Caneva 2020. Soter, Zeus, Asklepios ve Dioskurinin epithetlerindendir, bkz. Chaniotis 2004, s. 543.

¹²²⁹ Söz konusu epithetin Rhodos ile ilgisini ve MÖ. 4. yüzyılın başına tarihlenen kullanımını reddeden Hazzard'a göre MÖ. 261/260'a tarihlenen bu sikkeler üzerindeki kullanımı epithetin resmi olarak I. Ptolemaios ile özdeşleşmesinin hemen akabinde gerçekleşmiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. Hazzard 2000, s. 3-34.

¹²³⁰ CPE I, s. 109.

çıkan kültü ile alakalı olmalıdır.¹²³¹ Gümüş tetradrahmilerin darbına, büyük ölçüde askeri finansmanı sağlamak maksatlı kullanıldığı İkinci Suriye Savaşı'nın arifesinde başlanmış olması da bu bağlamda önem arz eder.¹²³²

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ lejandının kullanımı ise iki farklı kraliçeye işaret eder. Her iki kullanım da monarşik gücü niteler. II. Ptolemaios dönemindeki ilk kullanımında, I. Ptolemaios'un eşi, Kyrenaika'nın yöneticisi Magas'ın ve II. Ptolemaios'un annesi, Kraliçe I. Berenike kastedilmektedir. Kraliçe hayatta iken ve adına kurulan Berenike (Euesperides) kentinde darp edilen sikkeler üzerinde kullanılmaya başlanan ve bu bağlamda monarşik niteliğin vurgulandığı lejant, ön yüzünde yer alan kraliçenin portresini tamamlayıcı niteliktedir. Halef kral III. Ptolemaios döneminde ise II. Berenike'yi niteler. Darbına yak. MÖ. 245 civarında başlanan ve ön yüzünde II. Berenike portresi yer alan sikkelerde kullanılan bu lejant, I. Berenike'den farklı olarak yerel değil oldukça yaygın bir kullanıma işaret eder. II. Ptolemaios döneminin altın ve gümüşlerde temel seri olan II. Arsinoe sikkelerinin yerini III. Ptolemaios dönemi ile birlikte ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ lejandı taşıyan altın ve gümüşler almıştır. IV. Ptolemaios döneminde, *posthumous* bir nitelik kazanan bu sikkeler, kralın müteveffa annesini onurlandıran, doğrudan kült ile alakalı bir sığata bürünmüştür.¹²³³

İlk dört hükümdar döneminde sikkeler üzerinde yer alan farklı son lejant IV. Ptolemaios'a aittir ve kralın ismi Philopator epithetiyle birlikte sikkeler üzerinde kendisine yer bulur.¹²³⁴ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ lejantı temel olarak, ön yüzünde yer alan IV. Ptolemaios portresini tamamlayıcı niteliktedir. I. Ptolemaios'un Soter epithetini taşıyan krali darplardan sonra ilk defa kült epitheti kullanımına örnek teşkil eden bu darpların ön yüzünde kralın askeri niteliklerini ön plana çıkartan diademli ve pelerinli tasvirine yer verilmiştir. Altın ve gümüşlerde, müstesna bir biçimde sağa dönük, ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ lejandına bakar vaziyette konumlandırılması, sikkenin I. Ptolemaios'a değil muktedir krala ait olduğuna dair bir işaret olarak yorumlanmıştır.¹²³⁵

2.5. Semboller

¹²³¹ Morkholm 2000, s. 113.

¹²³² Söz konusu lejandı taşıyan sikkelerin darbına III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de devam edilmekle beraber yine yalnızca gümüşlerde karşımıza çıkar.

¹²³³ IV. Ptolemaios, MÖ. 210 civarı, halihazırda Berenike Euergetes olarak kendi kültü bulunan kraliçenin tapınımini yeni bir unsur olarak yönetici kültüne dahil etmiştir, bu hususta bkz. Fraser 1972, s. 219. Söz konusu lejandın bu hükümdar dönemindeki kullanımı da bu tarihe (yak. MÖ. 211-210) tesadüf eder.

¹²³⁴ Philopator (babasını seven) epithetini henüz babası hayatta iken almıştır ve muktedir kral tarafından meşru halef olarak seçilmesini bir göstergesidir, epithet üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Huss 1976b, s. 264; Koenen 1993, s. 63; CPE I, s. 198-199.

¹²³⁵ CPE I, s. 244.

Sikkeler üzerinde yer alan semboller, harfler ve monogramlar - genel kullanımına uygun olarak - istisnai durumlar hariç, sikkeleri darphane özelinde emisyonlara ayıran, bu emisyonların birbirinden ayrılarak kontrolünü mümkün kılan işaretlerdir. Bu doğrultuda kısaca kontrol işareti olarak adlandırılabilirler.¹²³⁶ Darp hacmi arttıkça bu işaretlerin daha kompleks bir yapıya büründüğü anlaşılmaktadır.¹²³⁷ Kimi örneklerde doğrudan darphaneyi işaret ve temsil eden sembol ya da harf/monogram görülürken kimi örneklerde ise ardışık darpları gösteren belirli bir düzeni takip eden harfler kullanılmıştır. Hellenistik dönemin genel niteliğine uygun olarak zaman içerisinde sembollerin kullanımı azalmış harf ve monogram kullanımı artmıştır. Öte yandan, bronz sikkeler özelinde seriler ile kullanılan işaretler arasında bir bağının varlığı söz konusudur.¹²³⁸

Krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde, büyük çoğunlukla da alışlageldiği üzere arka yüzde semboller kullanılmıştır. Burada iki temel kullanım söz konusudur. Birincisi istisnai örnekler dışında darphane özelinde ayrışan, sikkeleri emisyonlara ayıran darp işareti niteliğindekiidir. Bunlar çoğu zaman krali manada özel bir anlam içermeyen, ancak çoğunlukla da darp eden kente özgü darp işaretleridir. İkinci kullanım ise temel tipin bir parçası olan, seriye özgü nitelikteki sembollerdir. İkonografyanın bir parçası olan ve diğerine kıyasla daha az sayıdaki bu tarz semboller bilinçli krali seçimlerin sonucudur.

Darpları emisyonlarına ayırmak maksadıyla kullanılan sembollerin çeşitliği darphanede basılan sikke hacmiyle doğru orantılıdır. İlk dört hükümdar döneminde darp edilen krali sikkelerde toplam 30'un üstünde farklı sembol kullanılmıştır. Darphanelere göre sembol kullanımını gösteren tablo şu şekildedir:¹²³⁹

¹²³⁶ Picard-Faucher 2012, s. 20. Sikkeler üzerindeki ikincil işaretlerin temel işlevi bu olmakla birlikte kullanılan sembol/harf/monogramın kimin işareti olduğu sorusu ve bu doğrultuda değişen işlevi zaman zaman tartışmalı olmakla beraber pek çok örnek için söz konusu olanın darphane içerisinde yetkili ve sorumlu tayin edilmiş bir müdür/şef/temsilci olduğunu ifade etmek mümkündür, Hellenistik krali sikkeler özelinde kontrol işaretlerinin kullanımı üzerine bkz. Callataÿ 2012.

¹²³⁷ Seri 2 bronzlar özelinde bir yorumlama için bkz. Picard-Faucher 2012, s. 26.

¹²³⁸ Picard-Faucher 2012, s. 20.

¹²³⁹ İlgili dönemlerin sikkeleri üzerinde yer alan sembollerini gösteren tablolar için CPE I, s. 594-596; II, s. 195-196 baz alınmış olup, liste sembol-darphane ve birim ilişkisini gösteren bir biçimde hazırlanmıştır.

Tablo 2.26. I. Ptolemaios-IV. Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.

Darphane	Sembol
Aleksandreia	Başak (AV), Kerykeion (AV), Kalkan (AV, AR, AE), Piloı (AV, AR), Çift Yıldız (AV), Bereket Boynuzu (AR, AE), Aphlaston (AE), Üzüm Salkımı (AE), Miğfer (AE)
Sicilya	Kalkan (AE)
Korinthos	Bereket Boynuzu (AE)
Ainos	Hermes Figürü (AR)
Ephesos	Arı (AV, AR)
Kaunos?	Trident (AE)
Telmessos?	Tripod (AE)
Halikarnassos?	Bereket Boynuzu (AE)
Tarsus	Baykuş (AR), Nar (AR), Kalkan (AR)
Salamis	Sopa (AV), Yıldız (AV), Kerykeion (AV)
Paphos	Yıldız (AV, AE), Çelenk (AE), Lotus Çiçeği (AE)
Kition	Şimşek demeti (AV)
Tyros	Sopa (AV, AR, AE), Sopa ve Yay (AR), Yunus (AE), Çift Bereket Boynuzu (AE), Palmiye Dalı (AE)
Ptolemais Ake	Çift Bereket Boynuzu (AE)
Ioppe	Harpa (AE)
Kyrene	Yengeç (AV, AR, AE), Aphlaston (AR), Meşale (AR), Silphium (AR, AE), Bereket Boynuzu (AE)
Euesperides	Dal (AV), Trident (AR), Çark (AR), Silphium (AR), Bereket Boynuzu (AE), Elma Dalı (AE), Çift Bereket Boynuzu (AE)
Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	Sopa (AE), Kartal (AE)
Kuzeybatı Küçük Asya?	Grifon Protomu (AR), Kerykeion (AR)
Berytos?	Trident (AE), Çift Bereket Boynuzu (AE)
Belirsiz Darphane 3 (Mısır, Memphis?)	Şimşek Demeti Üzerinde Kartal (AR), Kerykeion (AR)
Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	Kalkan (AR)
Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Kalkan (AV, AR)
Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya),	Kalkan (AR)
Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya),	Kalkan (AR)
Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Kalkan (AR)

Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)	Başak (AE)
Belirsiz Darphane 25	Yıldız (AE)
Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)	Çift Bereket Boynuzu (AE)
Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler)	Bereket Boynuzu (AR)
Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)	Bereket Boynuzu (AR)
Belirsiz Darphane 30?	Bereket Boynuzu (AR)
Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Sopa (AR), Üzüm Salkımı (AR), Bereket Boynuzu (AR)
Belirsiz Darphane 33	Trident (AV)
Belirsiz Darphane(ler)	Çift Bereket Boynuzu (AE)
Belirsiz Eyaletler	Sadak (AV)
Belirsiz Eyalet	Bereket Boynuzu (AR)

Yukarıda bahsedildiği üzere sikkeler üzerinde kullanılan sembollerin çeşitliği darphanede basılan sikke hacmiyle doğru orantılıdır. Örneğin krallığın merkezi darphanesi olan ve birim ve emisyon olarak farklılaşan yaklaşık 500 farklı krali sikkenin darp edildiği Aleksandreia’da ilk 4 hükümdar döneminde toplam 9 farklı sembolün kullanıldığı görülmektedir. Yalnızca III. Ptolemaios döneminde, Mısır hakimiyetinde bulunduğu kısa bir süre krali darp gerçekleştiren Ephesos’ta ise kullanıldığını bildiğimiz tek sembol arıdır. Benzer bir durum dönemsel bazda da görülmektedir. Krali sikke darbının en geniş hacimli olduğu II. Ptolemaios döneminde altın sikkelerde 5, gümüş sikkelerde 11, bronz sikkelerde ise 7 farklı sembol kullanılmıştır. Hacmin en düşük olduğu görülen IV. Ptolemaios döneminde ise sembol taşıyan altın sikke bulunmazken, gümüş sikkelerde 2, bronz sikkelerde 6 farklı sembol kullanılmıştır. Hükümdarlara göre sembol kullanımını gösteren tablo şu şekildedir:

Tablo 2.27. I. Ptolemaios Soter Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.

	Sembol	Darphane	Birim
AV	Başak	Aleksandreia	Trichryson
	Sopa	Tyros	Trichrysa
	Dal	Euesperides	Altın Stater
	Yengeç	Kyrene	Altın Tetrobol
AR	Sopa	Tyros	Tetradrahmi
	Şimşek Demeti Üzerinde Kartal	Belirsiz Darphane 3 (Mısır, Memphis?)	Tetradrahmi
	Kerykeion	Belirsiz Darphane 3 (Mısır, Memphis?)	Tetradrahmi
AE	Aphlaston	Aleksandreia	Bronz Hemiobol
	Üzüm Salkımı	Aleksandreia	Bronz Hemiobol
	Miğfer	Aleksandreia	Bronz Hemiobol
	Yıldız	Palai Paphos	Bronz Obol, Khalkous
	Çelenk	Palai Paphos	Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Khalkous
	Sopa	Tyros	Bronz Hemiobol
	Yunus	Tyros	Khalkous
	Silphium	Kyrene	Bronz Hemiobol, Dikhalkon, Khalkous
	Yengeç	Kyrene	Bronz Hemiobol, Dikhalkon

Tablo 2.28. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.

	Sembol	Darphane	Birim
AV	Kerykeion	Aleksandreia, Salamis	Mnaieion
	Sopa	Salamis, Tyros	Mnaieion, Trichrysa
	Kalkan	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Mnaieia, Pentekontadrahmon, Çeyrek Mnaieion 1/8 Mnaieion
	Yıldız	Salamis, Paphos	Mnaieia
	Şimşek Demeti	Kition	Mnaieia
AR	Baykuş	Tarsus	Tetradrahmi
	Nar	Tarsus	Tetradrahmi
	Sopa	Tyros	Tetradrahmi
	Trident	Euesperides	Didrahmi
	Çark	Euesperides	Didrahmi
	Aphlaston	Kyrene	Didrahmi
	Yengeç	Kyrene	Didrahmi
	Meşale	Kyrene	Didrahmi
	Kalkan	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 15 (Küçük Asya), Belirsiz Darphane 16 (Küçük Asya), Tarsus, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi, Didrahmi, Drahmi, Triobol
	Silphium	Kyrene, Euesperides	Tetradrahmi, Didrahmi
	Bereket Boynuzu	Belirsiz Eyalet	Tetradrahmi
AE	Kalkan	Aleksandreia, Sicilya	Bronz Diobol, Bronz Obol
	Sopa	Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Hemiobol, Bronz Obol
	Yunus	Tyros	Khalkous
	Yengeç	Kyrene	Bronz Hemiobol
	Çift Bereket Boynuzu	Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol
		Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
		Ptolemais Ake	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol
		Belirsiz Darphane(ler)	Bronz Obol, Bronz Hemiobol
	Başak	Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)	Bronz Diobol, Bronz Obol, Khalkous
	Yıldız	Belirsiz Darphane 25	Bronz Obol, Bronz Hemiobol

Tablo 2.29. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.

	Sembol	Darphane	Birim
AV	Çift Yıldız	Aleksandreia	Altın Dekadrahmi, Altın Pentadrahmi, Altın 2 ½ Drahmi, Altın Drahmi, Altın Hemidrahmi, Altın Çeyrek Drahmi
	Piloi	Aleksandreia	Çift Mnaieion
	Arı	Ephesos	Mnaieia
	Sadak	Belirsiz Eyaletler	Mnaieion
	Trident	Belirsiz Darphane 33	Mnaieion
AR	Piloi	Aleksandreia	15 Drahmi, Gümüş Pentadrahmi, Gümüş 2 ½ Drahmi
	Hermes figürü	Ainos	Tetradrahmi
	Arı	Ephesos	Tetradrahmi
	Sopa	Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Tetradrahmi
	Bereket Boynuzu	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 27 (Mısır ya da Eyaletler), Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları), Belirsiz Darphane 30?, Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Tetradrahmi
	Üzüm Salkımı	Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Tetradrahmi
	Grifon Protomu	Kuzeybatı Küçük Asya?	Tetradrahmi
	Kerykeion	Kuzeybatı Küçük Asya?	Tetradrahmi
AE	Sopa	Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	Bronz Tritartemorion, Khalkous
		Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Triobol, Bronz Diobol, Bronz obol, Bronz Hemiobol, Trikhalkon, Dikhalkon
	Bereket Boynuzu	Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronz Triobol, Bronz 2.5 Obol, Bronz Diobol, Bronz Trihemiobol, Bronz Obol, Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol, Trikhalkon, Dikhalkon, Khalkous
		Korinthos	Bronz Trihemiobol, Bronz obol(?), Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol
		Halikarnassos?	Bronz Hemiobol
		Kyrene	Bronz Diobol, Bronz Obol, Dikhalkon, Khalkous

		Euesperides (Berenike)	Bronz Diobol, Bronz Obol
Çift Bereket Boynuzu		Berytos?	Bronz Hemiobol
		Belirsiz Darphane(ler)	Bronz Tritartemorion?, Bronz Hemiobol?
Kartal		Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	Bronz Trihemiobol, Bronz Tritartemorion, Dikhalkon?
Harpa		Ioppe	Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon, Khalkous
Lotus Çiçeği		Paphos	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronz Trihemiobol, Bronz Diobol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon?, Khalkous
Silphium		Kyrene	Bronz Diobol, Bronz Obol
Trident		Kaunos?, Berytos?	Bronz Hemiobol, Dikhalkon, Khalkous
Tripod		Telmessos?	Obol, Dikhalkon

Tablo 2.30. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Semboller.

	Sembol	Darphane	Birim
AV	-	-	-
AR	Sopa	Tyros	Tetradrahmi
	Sopa ve Yay	Tyros	Tetradrahmi
AE	Bereket Boynuzu	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Triobol, Bronz Diobol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
	Lotus Çiçeği	Paphos	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol
	Elma Dalı	Euesperides (Berenike)	Bronz Diobol
	Sopa	Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Triobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
	Çift Bereket Boynuzu	Euesperides (Berenike)	Bronz Diobol
	Palmiye Dalı	Tyros	-

Krali sembollerden bazıları altın, gümüş ve bronz serilerde ortak kullanım görmüştür. Aleksandreia’da kalkan sembolü, Tyros’da sopa, Kyrene’de ise yengeç sembolü her üç madenden sikkenin de arka yüzünde sembol olarak kullanılmıştır.

Krali sikkelerde sembol kullanımına ilişkin bir diğer dikkat çekici husus bazı sembollerin yalnızca belirli darphanelerde kullanımı ile bir kısmının farklı coğrafyalardaki ortak kullanımıdır. Örneğin başak yalnızca Aleksandreia’da, Hermes figürü Ainos’ta, arı Ephesos’ta, baykuş Tarsus’ta, yengeç Kyrene’de, harpa ise Ioppe darphalarında karşımıza çıkar.

Böylesi, darphaneye özgü tekil kullanımlar aşağıda detaylandırılacağı üzere ilgili darphaneye ve sikke geleneği ile kentteki külte özgü ikonografik seçimlerdir.

Diğer yandan, kalkan sembolü ise Aleksandreia, Sicilya ve Tarsus darphanelerinin yanı sıra Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 9, 10 ve 19 ile Küçük Asya Kökenli olduğu düşünülen Belirsiz Darphane 15 ve 16'da kullanılmıştır. Burada, sembolün darphaneye özgü niteliğinden ziyade genel bir kullanım gayesi ön plana çıkmaktadır. Söz konusu sembolün yoğun kullanımı, II. Ptolemaios döneminde farklı coğrafyalardaki krali darphanelerde eş zamanlı ve her üç madenden de yüksek hacimli bir biçimde darp edilen, kartal arka yüz tipli, kalkan sembolü sikkelerden dolayıdır. Bir diğer kullanım yalnızca Aleksandreia'ya özgü olan *Theoi Adelphoi* altınları üzerindedir. Hem arka yüzünde kartal yer alan seriler hem de *Theoi Adelphoi* altınlardaki kullanımı bu sembolün kullanılmaya başlandığı II. Ptolemaios'un hükümdarlığında merkezi yönetime baş kaldıran Kyrenaika'nın idarecisi Magas'a karşı gönderilen Galat paralı askerlerin başlattığı isyanın bastırılması ile alakalı, askeri bir zaferi niteleyen simge olarak okunmuştur.¹²⁴⁰ Bu sembolün kullanımına ilişkin bir diğer yorumlama ise iki seri üzerindeki kullanım gayesini birbirinden ayırır. Buna göre kalkan, arka yüzünde kartal tasvir edilen sikkeler üzerinde yer aldığı yine II. Ptolemaios'un bir sembolüdür ancak I. Ptolemaios ile alakalı bir hal alır ve yeni doğduğunda bir kalkan üzerine konularak ölüme terk edilmesi ve Zeus tarafından gönderilen bir kartal tarafından korunması ve beslenmesi mithosuna bir referans taşıırken, bu bağlamda da halef krala aktarılan bir soy ve tanrısal koruma vurgusu söz konusudur.¹²⁴¹

Bazı semboller ise farklı hükümdarların döneminde, farklı sikke serilerinde ancak aynı darphanede kullanılmaya devam etmiştir. Bunlardan en dikkat çeken Tyros sikkelerinde karşımıza çıkan ve yaklaşık 90 yıl boyunca kullanılan sopa sembolüdür. I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemlerinde altın, gümüş ve bronzlarda, III. Ptolemaios döneminde bronzlarda, IV. Ptolemaios döneminde ise gümüş ve bronz krali sikkelerde sopa arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Aşağıda bahsedileceği üzere bunun sebebi Herakles-Melkaart ilişkisidir.

Yukarıda değinildiği üzere krali sikkeler üzerindeki semboller, emisyonu belirleyen ve ikonografyanın bir parçası olmak üzere iki farklı niteliktedir. Temel tipin parçası olarak

¹²⁴⁰ Voegtli 1973; Davesne-Le Rider 1989, s. 277; Coleman 2012, s. 3-4; CPE I, s. 118-119; 312 (yalnızca *Theoi Adelphoi* için). Cavagna (2008) *Theoi Adelphoi* özelinde bu yorumlamaya temkinli yaklaşır, bkz. s. 175-176. Ptolemaios ordusunda kullanılan yuvarlak formlu kalkandan ayrıran ve Mısır'daki Galat paralı askerlerinin bir sembolü haline gelen oval kalkan üzerine bkz. Coleman 2012. Galat kalkanın, elde edilen zafer ve tesis edilen düzen bağlamında ilgili dönemdeki diğer propagandist kullanımları için bkz. Borchhardt 1991b; Stanzl 2003, s. 6 (Limyra'daki Ptolemaion); Bringmann-Von Steuben 1995, n. 149; Schmidt Dounas 1995, s. 90-93; 300-301 (Delos adağı).

¹²⁴¹ Salzmann 1980; Koenen 1993, s. 44-45; Mastrocinque 2002, s. 370-371; CPE I, s. 119-120; 312. Mithos üzerine bkz. Van Oppen 2012; Worthington 2016a, s. 9-11.

kullanılanlar özel seçilmiş, belirli gayeler ve çeşitli anlamlar ihtiva eden sembollerdir. İlk dört hükümdar döneminde böylesi bir kullanım gören semboller sayıca az olmakla birlikte bunlar bereket boynuzunu etrafında yer alan defne çelenkli piloi ve çift yıldız ile kartalın sol kanadı üzerinde yer alan, onu taşıy izlenimine sahip tek ya da çift bereket boynuzudur.

Kullanımı III. Ptolemaios dönemine tesadüf eden bu sembollerden piloi, ön yüzünde II. Arsinoe (altın) ya da II. Berenike (altın, gümüş) büstü yer alan değerli madenden sikkelerde, çift yıldız ise ön yüzünde II. Berenike yer alan altın sikkelerde kullanılmıştır. Ploi ve çift yıldızlı sikkeler istisnasız Aleksandreia darbı olanlardır. Bu iki sembol II. Arsinoe ve II. Berenike ikonografyasını tamamlayan çift ve tek bereket boynuzuna eşlik etmiştir. II. Arsinoe'nin büstünü taşıyan çift bereket boynuzlu sikkelerin darbına II. Ptolemaios döneminde başlanmış olsa da mevzubahis dönemin darplarında bu sembol kullanılmamıştır. III. Ptolemaios döneminde ise yalnızca tek bir altın sikkede karşımıza çıkar. Asli kullanımı II. Berenike'li sikkeler üzerindedir. Çift yıldız ise, belirtildiği üzere yalnızca II. Berenike'li sikkelerde kullanılmıştır. Hem piloi hem de çift yıldız, Zeus'un ikiz oğulları olarak kabul edilen Castor ve Pollux (Polydeukes) kardeşlerin, yani onlara atfedilen isimleri ile Dioskurların sembolleridir.¹²⁴² Ptolemaios sikkelerindeki kullanımı üzerine ise farklı yorumlamalar mevcuttur. Bunlardan ilki, tek emisyon II. Arsinoe ön yüz tipli altın sikkedeki kullanımı, kraliçenin ölümü ve tanrılaşması ile ilgili anlatıyla alakalı görür.¹²⁴³ II. Berenike ile kullanımı ise bu doğrultuda manevi olarak yeni kraliçeyi hem söz konusu iki tanrıya ve onların sahip olduğu niteliklere hem de tanrılaştırılmış selef kraliçeye bağlıyor olmalıdır.¹²⁴⁴ Bir diğer izahat ise her iki sembolün de kral ve kraliçenin dahil olduğu ikili yönetim ideolojisini ön plana çıkarmak maksatlı olduğudur.¹²⁴⁵ Öte yandan, ileri sürülen bir diğer görüş genel çerçevede Dioscuri sembollerinin, bu iki karakterin Isis ile olan bağlantısına istinaden II. Arsinoe ve II. Berenike'yi Isis ile özdeşleştiriyor olabileceğidir. Ancak daha özelde ise belki de söz konusu olanın Castor ve Pollux'un savaşta zor durumda olanları kurtarma hususiyetleri bağlamında her

¹²⁴² Kastor ve Pollux (*Dioskouroi* (Zeus'un oğulları)) için bkz. Jones 1986, s. 79-80; Grimal 1991, s. 129-130; Scheer 1997, s.v., "Dioskuroi", 673-675; Parker 2012b, s.v., "Dioscuri", s. 466. Yuvarlatılmış, konik biçimli bir başlık olan pileus, çift olarak kullanıldığında Castor ve Pollux'u temsil eder. Kimi zaman piloiye de eşlik eden ya da burada olduğu gibi yalnız başına kullanılan çift yıldız da ölümünün ardından gökyüzünde bir takımyıldızına dönüşmeleri anlatısına (Hyg. *Astr.* II. 22; Ovid. *Fast.* VI. 697-720) istinaden yine ikiz kardeşleri temsil eder, bkz. Guarducci 1984; Jones 1986, s. 79-80; 190; tasvirleri için bkz. *LIMC* III. 1, s. 597-635.

¹²⁴³ Hazzard 1995b, s. 423-424; Fulinska 2010, s. 83; Müller 2021, s. 86-87; Kallimakhos (F. 228. Pf.) II. Arsinoe'nin ölüm döşeğindeyken Dioskuri tarafından ziyaret edilerek ruhunun gökyüzüne, Büyük Ayı takım yıldızının altına yükseltildiğini aktarır, ayrıca bkz. Fraser 1972, s. 668-669; Prioux 2011, s. 204-205; Clayman 2018, s. 201. Yıldızlara karışma anlatısının ayrıntılı analizi için Clayman 2018. Öte yandan, II. Arsinoe'nin Dioskuri kültüne ilgisi henüz Lysimakhos ile evliyken bilinmekle beraber Aleksandreia'da bu kulte gösterdiği önem de bilinmektedir, bu hususta bkz. Fraser 1972, s. 207; Donnelly Carney 2013, s. 101; Grabowski 2014, s. 126 ve dn. 53.

¹²⁴⁴ Müller 2021, s. 87.

¹²⁴⁵ Caltabiano 1996, s. 179, n. 8.

iki kraliçeye atfedilen, duaları sayesinde muktedir kralın ve orduların savaşlardan sağ salim dönmeleri ve zaferleri etrafında şekillenir.¹²⁴⁶

Kartalın kanadı üzerinde bereket boynuzunun kullanımı II. Ptolemaios döneminde, MÖ. 260'ların ortasında Karia ya da Kıbrıs ile Tyros darphanesinde ve ön yüzünde Zeus yer alan bronzlar ile başlar. Burada kullanılan çift bereket boynuzudur. III. Ptolemaios döneminde yine yalnızca bronzlarda ancak üç farklı seride kullanılmıştır. Bunlar, tek bereket boynuzlu Zeus/kartal (Aleksandreia) ve III. Ptolemaios/kartal (Korinthos) ile çift bereket boynuzlu III. Aleksandros/kartal (Berytos?) serileridir. IV. Ptolemaios döneminde ise hem tek hem çift bereket boynuzlu Zeus/kartal bronz serisinin (Aleksandreia) yanı sıra çift bereket boynuzlu Sarapis-Isis tasvirli gümüş sikkelerde de (Aleksandreia, Belirsiz darphane (CPE, n. 910), Sidon ve Askalon) görülür. Bereket boynuzu krali sikke ikonografyasının önemli bir parçası olmuş, önceleri emisyon sembolü, sonra ise hem temel arka yüz tipi, hem de burada olduğu gibi tipin bir parçası olarak hükümdarlığın erken yıllarından beri kullanılmıştır. MÖ. 270 civarı II. Arsinoe ön yüzlü değerli madenden sikkeler ile krali ikonografyaya dahil olan bereket boynuzunun, kartal ile bütünleşmiş bir sembol olarak kullanımının bu seriye yakın bir tarihte başlamış olması da bu bağlamda tesadüf değildir. Öte yandan, çift bereket boynuzlu II. Arsinoe sikkelerinin ardından, arka yüzünde tek bereket boynuzu ile darp edilen II. Berenike sikkelerinin piyasaya sürülmesi ile kartalın omuzu üzerinde yer alan bereket boynuzu da tek olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu doğrultuda bu sembolün kullanımını, tıpkı temel arka yüz tipinde olduğu gibi krali bolluk ve bereket çerçevesinde ve ilgili sikkelerdeki referanslar ile ele almak gerekir.¹²⁴⁷ Burada, farklı bir açıklamaya ihtiyaç duyan, IV. Ptolemaios dönemi, ön yüzünde Sarapis ile Isis'in yan yana büstlerinin yer aldığı gümüş sikkeler üzerindeki kullanımıdır. II. Ptolemaios döneminden beri kullanılan bronz sikkelerden uyarlandığı açık olmakla beraber burada ön yüz ikonografyası ile bir arada değerlendirmek mantıklı olacaktır. Zira, bir diğer dikkat çekici husus selef kralın döneminden farklı olarak tekrar çift bereket boynuzu kullanılmaya başlanmasıdır. Sarapis-Isis gümüşlerindeki bereket boynuzuna dair ön plana çıkan görüşler, çift bereket boynuzunun kullanımı ile bu ikonografya ile özdeşleşen II. Arsinoe-Isis ilişkisine, Nil'i taşıyarak bereketini sağlayan Osiris'e ve/veya kartal-bereket boynuzu ile Zeus-Sarapis senkretizmine referans teşkil ettiği şeklindedir.¹²⁴⁸

Sembollerin bir kısmı ise, tıpkı temel tipin bir parçası olanlar gibi özel olup, krali bir seçimin sonucu değil ilgili darphaneye, sikke ikonografyası geleneğine ve kentteki külte özgü ikonografik seçimlerdir. Bir yandan da böylesi niteliğe sahip semboller genellikle ilgili

¹²⁴⁶ CPE I, s. 181-182.

¹²⁴⁷ Krali Ptolemaios sikkelerinde bereket boynuzu için bkz. Bölüm 2, Kısım 3, n. 2.2.

¹²⁴⁸ CPE I, s. 237-238. Ayrıntılı bilgi için bkz. Charbonneaux 1953.

darphaneye özgü kullanımı olan, başka darphanede karşımıza çıkmayanlardır. Hermes figürü/Ainos, arı/Ephesos, yengeç/Kyrene, harpa/Ioppe, sopa/Tyros, silphium/Euesperides ve Kyrene maksatlı olarak kullanıldığı anlaşılan, kente özgü olanlardır.¹²⁴⁹

2.6. Harfler ve Monogramlar

Çoğunlukla sikkelerin arka yüzünde yer alan harfler ve monogramlar genellikle darptan sorumlu kişileri ve kimi örneklerde ise darphaneyi belirtmeye yarar. Bu işaretlerin temel gayesi ise sikkeleri emisyonlara ayırmaktır. Bazen de bilhassa semboller ile birlikte kullanılırlar.

Mısır krallığında çok fazla sayıda harf ve monogram, I. Ptolemaios döneminden itibaren krali sikkeler üzerinde kullanılmıştır. Tıpkı sembollerde olduğu gibi harf ve/veya monogramlar büyük çoğunlukla sikkelerin arka yüzünde karşımıza çıkar. Bu işaretler, özellikle üstlendiği görev açısından semboller ile kıyaslandığında, çok daha fazla sayıda harf/monogramın krali sikkeleri emisyonları ayırdığı görülmektedir. Darphanelere göre krali sikkelerde harf/monogram kullanımı şu şekildedir:¹²⁵⁰

¹²⁴⁹ Kısa bir süreliğine krali sikke basan Ainos'un gümüş sikkelerinde de kullanılan ve kentte tapınım gören Hermes Perpheraios'un kült figürü sembolünü kentin MÖ. 4. yüzyılın ortalarına tarihlenen gümüş darplarından da bilmekteyiz, bkz. Sikkeler için bkz. May 1950, n. 436-458. Hermes Perpheraios kültünün Ainos'ta tesisi için bkz. *Kallim.* Iambus. VII fr. 179. Hermes Perpheraios için ayrıca bkz. Diehl 1943; Petrovic 2010. Ephesos darplarında karşımıza çıkan arı ise Ephesos Artemisi'nin temel atribütörlerinden olup çok uzun süre Ephesos kent sikkelerinde temel ön yüz tipi olarak kullanılmıştır, bkz. Arı sembolüne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Correa 2012; Skarmintzos 2017. Sikkeler için bkz. Karwiese 1995. Kyrene'de her üç madenden sikkede de sembol olarak kullanılan yengeç, kentin Ptolemaioslar öncesi sivil darplarında ön yüz tipi olarak kullanılmıştır, bkz. Sikke için bkz. BMC Cyrenaica, n. 285. Kyrene'de yengeç tipinin kullanımına dair fikirler için bkz. bkz. Deonna 1954, s. 47-62. Ioppe bronzlarındaki harpa sembolünün kullanımı ise yine kült ile alakalıdır. Harpa, Perseus'un silahlarından ve mithosa göre bu tanrı Ioppe limanında Andromeda'yı Poseidon'un gönderdiği deniz canavarından kurtarmıştır, bkz. Apollod. *bibl.* II. 43-44; Paus. IV. 35. 9; Hyg. *fab.* 64. Ayrıca bkz. Grimal 1991, s. 44. Herakles'in atribütörlerinden olan sopanın Tyros'daki kullanımı köklü bir dini referans taşır. Her üç madenden sikkede ve ilk dört hükümdar döneminde neredeyse bir asır arka yüzde sembol olarak kullanılan sopa, Tyros kentinin baş tanrısı, koruyucusu olan ve ayrıca Fenike'nin genelinde tapınım gören ve Herakles ile özdeş Melkart'ın sembolüdür, bkz. Tyros, Melkart ve kültü üzerine bkz. Marti Aguilar 2017. Kentin pantheonu üzerine ayrıca bkz. Barton 1901. Bir diğer ilgi çekici sembol silphiumdur. Bu bitki, Euesperides ve Kyrene darplarında karşımıza çıkar. Kuzey Afrika'ya, başlıca da Kyrene'ye özgü bir bitki ve önemli bir ticaret ürünü olan silphiumun bu bağlamda bu iki kentteki kullanımı oldukça normaldir. Öte yandan, halihazırda bu bitki sahip olduğu önemin de bir yansıması olarak Kyrene'nin sikke ikonografyasında önemli yer tutmuş ve gelenekselleşmiştir, bkz. BMC Cyrenaica, n. 2; 13; 21; 29; 124; 132. Silphium ve Kyrene sikkelerindeki kullanımı üzerine bkz. Gorini 2010; Wartenberg-Kagan 2016. Silphiumun sikkeler üzerindeki ticari maksatlı kullanımı hakkında bkz. Koerper-Kolls 1999.

¹²⁵⁰ İlgili dönemlerin sikkeleri üzerinde yer alan harf(ler), monogram(lar), harf(ler) ve monogram(lar) tablolarında gösterilen ilgili işaretler için CPE I, s. 597-618; II, s. 196-202 baz alınmış olup, burada yer verilen tablolar harf/monogram-darphane ve birim ilişkisini gösteren bir biçimde hazırlanmıştır.

	Π (AV), Π (AV), $\subset$ ya da $\subset$ (AV), Ξ (AR), Ξ (AV, AR), Π (AV, AR), Π (AV, AR), Π (AR), Π (AR), Π (AV), Π (AR), Π (AR), Π (AR), Π (AV), Σ Ω (AV), Π (AR), $\subset$ ya da $\subset$ (AR), Σ ya da Σ (AR), Σ (AR), Σ (AR), Π (AE), Π (ya da Π) (AR), Π ya da Π (AE), Π (AR)
Ioppe	A (AV, AR), AΛ (AR), $\mathbb{A}$ ya da $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ ya da $\mathbb{A}$ (AR), B (AR), BΛ (AR), Γ (AV, AR), Δ (AV, AR), ΔH (AR), E (AR), Π (AR), Π (AR), Π O Γ (AR), $\mathbb{E}$ (AR), Π (AV, AR), $\mathbb{K}$ (AV), $\mathbb{K}$ O (AR), Π (AV), Π (AR), Π (AR), Π (AR), Π (AR), Π (AR), Λ (AR), ΛA (AR), ΛB (AR), $\Lambda$$\Gamma$ (AV, AR), Λ (AR), $\Lambda$$\Delta$ (AR), Λ Π (AR), ΛH (AR), ΛZ (AR), Λ O (AR), $\mathbb{K}$$\Gamma$ (AV), $\subset$ ya da $\subset$ (AV, AR), Π (AV, AR), $\mathbb{A}$ (AV, AR), Π (AV), $\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), Π (AR), Π (AR), Π (AR), $\mathbb{K}$ (AR), Σ (AR)
Kyrene	A (AR), $\mathbb{A}$ (AR), CA ya da AΣ (AE), E (AV), EY (AV), EY ϕ (AV), $\mathbb{A}$ (AE), Π ya da $\mathbb{A}$ (AE), Π (AV), Π O (AR, AE), Π O ya da Π O (AE), Π I (AE) O EY (AV), Π O (AV), Π O (AV), Π O (AE), Π O $\mathbb{K}$ (AV), Π O $\mathbb{K}$ ya da Π O $\mathbb{K}$ (AV), $\mathbb{K}$ (AE), $\mathbb{M}$ (AR, AE), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ ya da $\mathbb{M}$ (AE), $\mathbb{M}$, $\mathbb{M}$ ya da $\mathbb{M}$ (AE), $\mathbb{M}$ ya da $\mathbb{M}$ (AE), $\mathbb{M}$, $\mathbb{M}$ ya da $\mathbb{M}$ (AE), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), Σ A, CA ya da AΣ (AE), $\mathbb{Y}$ (AR), $\mathbb{K}$ (AE), $\mathbb{A}$ (AE), $\mathbb{E}$ (AE)
Gaza	A (AR), A (AR), AΛ (AR), AY (AR) A (AR), A (AV, AR), A (AR), B (AR), Π (AR), Π (AR), $\mathbb{K}$ O (AV, AR), $\mathbb{K}$ (AR), Λ (AR), ΛA (AR), ΛB (AR), $\Lambda$$\Gamma$ (AR), Λ Π (AR), ΛH (AR), ϕA (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AR), $\subset$ ya da $\subset$ (AR), Π (AR)
Euesperides	$\mathbb{E}$ (AE), $\mathbb{M}$, (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), Π (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AR), $\mathbb{M}$ (AE), $\mathbb{A}$ (AE), Σ E (AE), $\mathbb{E}$ (AE)
Askalon	AΣ ya da A Σ (AR), LΓ (AR), LΔ (AR), LE (AR)
Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	EY (AE)
Belirsiz Darphane 6A	Π E (AE), $\mathbb{A}$ (AE)
Belirsiz Darphane 7	$\mathbb{K}$ (AR), $\mathbb{K}$ (AR, AE), $\mathbb{E}$ (AR)
Belirsiz Darphane 8	$\mathbb{A}$ (AR), $\mathbb{A}$ (AE)

Belirsiz Darphane (Kıbrıs?) 34	Δ (AR), ΔI (AR)
Belirsiz Darphane (Kıbrıs?) 35	ΔI (AR)
Belirsiz Darphane 36	$L\Gamma$ (AV)
Belirsiz Darphane 36?	$L\Gamma$ (AR)
Belirsiz Darphane (Suriye ya da Fenike) 37	ΔV (AV, AR), ΔI (AV), Δ (AV), Δ (AV), Δ (AV, AR)
Belirsiz Darphane 38	B (AV)
Belirsiz Darphane 39	Γ (AR), $\overline{\Gamma}$ (AR)
Belirsiz Darphane 40	Γ (AR)
Belirsiz Darphane 42	A (AR), B (AR), BN (AR), H (AR), $\odot$ (AR), M (AR), MB (AR), MH (AR), $M\odot$ (AR), N (AR), N Δ (AR), NE (AR), NH (AR)
Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)	E (AE)
Küçük Asya?	Ξ (AR)
Kuzeybatı Küçük Asya?	Ξ (AR), Ξ (AR), Ξ (AR), Ξ (AR)
Belirsiz Darphane Filistin?)	Ξ (AR), Ξ (AR)
Belirsiz Eyalet	Δ (AV), Δ (AR), Δ (AR), Δ (AR), Δ (AR)
Unattributed	Δ (AR), Δ (AR)
Atfı Yapılamayan (MÖ. 3. Yüzyıl Eyalet?) ¹²⁵¹	A (AR), Δ (AR), Δ (AR), Δ (AR), Δ (AR) ve N? (AR)

Ele alınan sikkeler üzerinde yer verilen harf ve/veya monogramların çeşitliği, sayıca fazlalığı ilgili darphanede basılan sikkelerin hacmi ile doğru orantılıdır. Tıpkı sembollerde olduğu gibi yine Aleksandreia en fazla harf ve monogramın kullanıldığı darphanedir. Burada, ilk 4 hükümdar döneminde 100'ün üzerinde farklı harf ve/veya monogram kullanılmıştır. Öte yandan, darp edilen sikkelerin hacmi ile kullanılan harf ve/veya monogramlar arasındaki ilişkiyi bu işaretlerin azlığı bağlamında Ainos darpları ile örneklendirmek mümkündür. III. Ptolemaios döneminde kısa bir süre krali darp gerçekleştiren, yalnızca gümüşten tek seride 10 farklı emisyon darp eden bu darphanede kullanılan monogram sayısı yalnızca 6'dır.

Aleksandreia darphanesinde kullanılan harf ve monogramlardan anlaşılacağı üzere, sikkelerin bu işaretler vasıtasıyla emisyonlara ayrılması sıralı bir biçimde gerçekleşmiştir. Bu sıra ise alfabetik düzen içerisinde. *Alphadan omegaya* harfler tek başlarına ya da farklı harfler ile bir arada monogram biçiminde kullanılmıştır. Sidon, Tyros ve Ptolemais Ake gibi darp

¹²⁵¹ Söz konusu sikkeler için bkz. CPE, n. 962-965; Svoronos, n. 906-907.

hacminin fazla olduğu darphanelerde de söz konusu tertibi gözlemlemek mümkündür. Öte yandan, kimi Kıbrıs ve Fenike darplarında kullanılan bazı harfler ve monogramlar darp yerini belirtme maksadı taşır.¹²⁵² Örneğin Salamis darplarında kullanılan ΣA (AV)¹²⁵³ ve Σ (AV)¹²⁵⁴, Kition darplarındaki $K I$ (AV)¹²⁵⁵ ve $\overline{K} I$ (AV)¹²⁵⁶ ile Tyros darplarında karşımıza çıkan $\overline{\Psi}$ (AR)¹²⁵⁷ böylesi kullanımlara örnek teşkil eder.¹²⁵⁸

Özellikle harflerin kullanımına ilişkin dikkat çeken bir diğer husus, kullanılan bu işaretlerin kimi zaman alfabetik düzen ve sıra içerisinde periyodik bir zaman dilimi dizisine de işaret etmesidir. Bu durum, sikkelerin yıllık emisyonlara ayrıldığı Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza'nın altın ve gümüş krali darplarında geçerlidir. Çoğu zaman başka harf ve monogramlar ile bir arada kullanılan ve kralın krali yılını belirten tarih işaretleri taşırlar.¹²⁵⁹ Yıllık emisyon ilk olarak MÖ. 260'ların ortasına tarihlenen darplar ile başlar. III. Ptolemaios ve IV. Ptolemaios dönemlerinde de söz konusu uygulama sürmüştür.

Hükümdarlara göre, dönem bazlı incelendiğinde de hacim-harf/monogram örüntüsüne dair benzer bir durum karşımıza çıkar. Örneğin, krali sikke darbının en geniş hacimli olduğu II. Ptolemaios dönemi her üç madenden sikkede de harf ve monogramın en çok kullanıldığı dönem olmuştur. Öte yandan, sikke darbının selefleri dönemine kıyasla daha düşük olduğu IV. Ptolemaios döneminde ise harf/monogram kullanımı çok daha azdır.

Kimi harfler/monogramlar aynı darphane ve dönem içerisinde farklı madenler ve birimleri üzerinde karşımıza çıkar. Örneğin I. Ptolemaios döneminde kullanılan $\mathcal{M}$ monogramı altın trichryson ve tetarte ile gümüş oktadrahmi ve tetradrahmilerde kullanılmıştır.¹²⁶⁰ Böylesi bir ilinti kısa sürede gerçekleşen, ardışık ve ilintili darplara işaret eder.

İlk dört kral devrinde, hükümdarlara göre sembol kullanımını gösteren tablo şu şekildedir:

¹²⁵² Benzer bir durum III. Aleksandros dönemi krali Makedon darplarında da gözlemlenmiştir, bkz. Price 1991, 35.

¹²⁵³ CPE, n. 485-486 (Svoronos, n. 521). Bu kullanım II. Ptolemaios dönemi ile limitli olmuştur. Öte yandan aynı iki harf yine bir bronz emisyonunda (CPE, n. B345; Svoronos, n. 329-331) karşımıza çıksa da yanında Magas'ın monogramını taşır ve Kyrene darbıdır.

¹²⁵⁴ CPE, n. 484. Sikke için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63, n. 10. Bu kullanım da yalnızca II. Ptolemaios döneminde. I. Ptolemaios dönemine ait bir bronz emisyonunda (CPE, n. B53; Svoronos, n. 215) benzer bir sembol görülür ancak bu bir erken dönem Aleksandreia darbıdır.

¹²⁵⁵ Kesin olarak Kition'a atfedilen tek bir emisyon (CPE, n. 488; Svoronos, n. 522) bulunsa da bu harfleri taşıyan dört diğer emisyon (CPE, n. 237-239; 434; Svoronos, n. 365-366; 378) da muhtemelen Kition darbıdır, bu hususta bkz. CPE I, s. 339-340.

¹²⁵⁶ CPE, n. 491. Sikke için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 63, n. 6.

¹²⁵⁷ CPE, n. 921-928; Svoronos, n. 1177-1181; 1267. Ayrıca bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 260.

¹²⁵⁸ Darphane kısaltmalarına ilişkin ayrıca bkz. Morkholm 2000, s. 34.

¹²⁵⁹ CPE I, s. 116. Bu hususta ayrıca bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 259-260. Hellenistik dönem darplarında tarih hususunda bkz. Morkholm 2000, s. 35-37.

¹²⁶⁰ Bu ve diğer benzer kullanımlar için bkz. CPE I, s. 276-277. Ayrıca bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 269-274.

Tablo 2.32. I. Ptolemaios Soter Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.

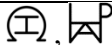
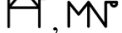
	Harf/Monogram	Darphane	Birim
AV	Δ X, Δ Π, Δ, Δ E, X Δ, X I, Δ, Δ TI, I X, H A, M, M E, T I Π Δ X, M, R, ϕ TI Δ, ϕ Δ	Aleksandreia	Altın stater
	Δ, M, I, ϕ	Aleksandreia	Trichryson, Tetarte
	Δ, Δ, Δ P	Aleksandreia	Trichryson
	Δ	Aleksandreia	Tetarte
	I	Aleksandreia, Kyrene	Trichrysa, Altın Tetrobol
	X	Aleksandreia, Sidon, Tyros, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichrysa, Altın stater, tetarte
	A	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichrysa, Tetarte
	Δ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichrysa
	Σ I	Sidon	Trichrysa
	EY — ϕ	Kyrene	Altın stater, Altın Hemistater
	⊙ EY, I, I P P K E, I P P K ya da I P P K, E, I P P	Kyrene	Altın Stater
	EY	Kyrene, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichrysa, Altın Stater, Altın Hemistater
	K E	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichrysa
AR	K I, Σ T	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichryson
	M, I	Aleksandreia	Gümüş Oktadrahmi, 25 Obol Tetrobol, Tetradrahmi
	Δ	Aleksandreia	Gümüş Oktadrahmi, 25 Obol Tetradrahmi
	Δ, Δ, Δ, Δ, E, K, Δ, , Y, I ya da I, P, Σ, Δ, , Σ E, E	Aleksandreia	Tetradrahmi
	Δ, Δ, Δ, Δ, M, P, Σ, M ya da M ya da Y, X	Aleksandreia	25 obol tetradrahmi
	ϕ	Aleksandreia	Gümüş Tetradrahmi, 25 Obol Tetradrahmi
	Δ P	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	25 Obol Tetradrahmi, Tetradrahmi

	A	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 12 (Coele Suriye)	Gümüş oktahrahmi, tetradrahmi, 25 obol tetradrahmi, diobol
	Ⲱ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Sidon, Tyros	Gümüş oktahrahmi, tetradrahmi, 25 obol tetradrahmi
	ⲱⲡ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi
	Ⲱ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	25 obol tetradrahmi, drahmi
	Σ I	Sidon	Tetradrahmi
	ⲓ ⲛ	Kyrene	Tetradrahmi
	Ⲍ, ⲕ, ⲙ	Belirsiz Darphane 7	Tetradrahmi
	ⲑ	Belirsiz Darphane 8	Tetradrahmi
	EY, ⲏ	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi
	ΚΛ, ⲕⲉ, ⲙ	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi
	ⲙ	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi, Drahmi
	Ⲏ (ya da ⲙ), Ⲑ ya da Ⲓ, Κ I, Σ T	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi
	Σ Ω	Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi
AE	ⲓ ⲛ	Aleksandreia	Bronz Triobol, Bronz Diobol
	Ⲟⲡ	Aleksandreia	Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon, Khalkous
	Ⲁ, ΔI, Σ, TI	Aleksandreia	Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
	Δ	Aleksandreia	Bronz Diobol, Bronz Obol
	Ⲗ, ⲟ, Ⲡ ya da Ⲣ, ⲣ	Aleksandreia	Bronz Diobol, Bronz Hemiobol
	Ⲇ, ⲇ, Ⲉ, EP, Ⲋ, ⲋ, Ⲍ, ⲍ, Ⲏ ya da ⲏ, Ⲑ ya da ⲑ, Ⲓ ya da ⲓ, Ⲕ ya da ⲕ, Ⲍ, ⲍ, ϕ, Ω	Aleksandreia	Bronz Diobol
	IΔ ya da ΔI, Λ, ⲙ, Ⲏ ya da ⲏ, ξ ya da Σ, X,	Aleksandreia	Bronz Obol
	Ⲛ, ⲛ ya da Ⲝ, ⲝ, Ⲟ	Aleksandreia	Bronz Hemiobol
	ΚΛ	Aleksandreia, Salamis	Bronz Obol, Bronz Hemiobol,

A	Aleksandreia, Tyros	Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Khalkous
	Aleksandreia, Tyros	Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
	Aleksandreia, Tyros	Bronz Diobol, Bronz Hemiobol
	Aleksandreia, Kyrene	Dikhalkon, Khalkous
	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs), Tyros	Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Khalkous
EY	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Khalkous
H, , 	Palai Paphos	Bronz Obol
I P	Kyrene	Bronz Hemiobol, Dikhalkon
I , ya da , , I , ya da , I , I	Kyrene	Bronz Hemiobol
	Belirsiz Darphane 7, Kyrene	Hemiobol, Khalkous
	Salamis	Bronz Obol
K I	Salamis, Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)	Bronz Obol
 , E	Belirsiz Darphane 6A	Bronz Obol
	Belirsiz Darphane 8?	Bronz Obol
 ya da , 	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	Bronz Obol
Σ T	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)	Bronz Obol

Tablo 2.33. II. Ptolemaios Philadelphos Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.

	Harf/Monogram	Darphane	Birim
AV	Δ	Aleksandreia	Mnaieia, pentekontadrahmon
	E, I	Aleksandreia	Mnaieia, Trichryson
	M, N, Ξ	Aleksandreia	Mnaieion
	Α, Ρ, Σ, Υ	Aleksandreia	Trichryson
	Γ	Aleksandreia	Pentekontadrahmon
	K	Aleksandreia, Kition	Mnaieia, Pentekontadrahmon
	Λ	Aleksandreia, Sidon, Tyros	Mnaieia, Trichryson
	O, Ι, Η	Aleksandreia, Tyros	Mnaieion, Trichrysa
	⊙	Aleksandreia, Tyros, Ptolemais Ake	Mnaieia
	A	Aleksandreia, Tyros, Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)	Mnaieion, Mnaieia, Trichrysa, Pentekontadrahmon
	KI, Κ, Κ̄, Κ̄I	Kition	Mnaieion
	Σ, ΣA, Σ̄	Salamis	Mnaieion
	Π, Π̄	Paphos	Mnaieia
	ΔI, Δ̄, Δ̄C, Δ̄Δ, Δ̄Δ̄	Sidon	Mnaieia
	Σ I	Sidon, Tyros	Mnaieia, Trichrysa
	Λ I, ΔH	Sidon, Tyros	Mnaieia
	ΛΓ	Sidon, Ioppe	Mnaieia
	ΛE	Sidon, Tyros, Ptolemais Ake	Mnaieia
	Λ⊙	Sidon, Ptolemais Ake	Mnaieia
	Ξ, Η, Λ, ΔΔ, ⊙	Tyros	Mnaieion
	Π̄, Π̄̄	Ptolemais Ake	Mnaieion
	ΙΠ, Κ, ⊙I	Ioppe	Mnaieia
	Α, Κ⊙	Gaza	Mnaieion
	ΚΕ, ΠΤ, ΣΤ	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Trichryson
	φ	Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)	Trichrysa
	Ᾱ	Belirsiz Eyalet	Mnaieion
	Γ, Χ	Aleksandreia	Gümüş dekadrahmi, tetradrahmi
	E, Υ, Ρ	Aleksandreia	Gümüş dekadrahmi, tetradrahmi, drahmi
	Α, ΑΑ, Β, ΒΒ, ΔΔ, ΕΕ, ΙΙ, ΙΙ, ΞΞ, ΓΓ, ΗΗ, ΚΚ, ΜΜ, ΝΝ, ΟΟ, ⊙⊙, ΠΠ, ΡΑ, Σ, ΣΣ, Τ, ΤΤ, ΧΧ, Ψ, Ψ, Ψ, Ω, ΩΩ, φφ, ΥΥ	Aleksandreia	Gümüş dekadrahmi

		Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition)	Tetradrahmi
		Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar)	Tetradrahmi, drahmi, triobol
		Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi
		Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Eyalet	Tetradrahmi
	Σ I	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs), Sidon	Tetradrahmi
		Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi, Drahmi, Triobol
	Σ T	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs, Salamis ya da Kition), Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs)	Tetradrahmi
	𐤃 ya da 𐤃	Belirsiz Darphane 17 (Kilikia, Kikilia Pedias?), Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi
	ϕ	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 18 (Küçük Asya ya da Adalar), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)	Gümüş Dekadrahmi, Tetradrahmi, Drahmi, Triobol
		Belirsiz Darphane 19 (Paphos?)	Tetradrahmi
		Belirsiz Darphane 20 (Kıbrıs)	Tetradrahmi
		Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs ya da Ptolemais Ake)	Tetradrahmi
		Belirsiz Darphane 24 (Filistin?)	Tetradrahmi
		Belirsiz Eyalet	Tetradrahmi
AE		Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Drahmi, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
	Σ	Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
	E	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
	Δ	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Bronz Tritartemorion, Dikhalkon
	I, P, O	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol
	Λ	Aleksandreia,	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Dikhalkon

Σ	Aleksandreia	Bronz 2.5 Obol, Bronz Diobol, Bronz Obol
T	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
Υ, Y, X	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Diobol, Bronz Obol
Ω	Aleksandreia	Bronz Tetrobol, Bronz Obol
⊗, Ξ	Aleksandreia	Bronz Diobol, Bronz Obol
B	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Dikhalkon
⋈, A, K, ⋈, M, ≡, +, Σ I, ⋈ ya da φ, Π	Aleksandreia	Bronz Diobol
ME	Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Diobol
I	Aleksandreia, Tyros, Belirsiz Darphane 25	Bronz Drahmi, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Khalkous
A	Aleksandreia, Sicilya	Bronz Drahmi, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Tritartemorion, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
N	Aleksandreia, Sicilya	Bronz Diobol
⋈, ⋈, φ	Sicilya	-
⋈	Telmessos	Bronz Hemiobol
⋈	Tyros	Khalkous
⋈	Tyros	Bronz Diobol, Bronz Hemiobol
H	Tyros	Bronz Diobol, Bronz Hemiobol, Khalkous
⊕ ya da ⊖	Ptolemais Ake	Bronz Tetrobol, Bronz Diobol
⊕	Ptolemais Ake	Bronz Drahmi, Bronz Obol
M	Kyrene	Bronz Trihemiobol, Bronz Obol
Λ ya da M, M, Λ ya da M, CA ya da AΣ, Σ A, CA ya da AΣ	Kyrene	Bronz Obol
M ya da M, Σ	Kyrene	Bronz Hemiobol
M, M ya da Λ	Kyrene	Bronz Hemiobol, Dikhalkon
ΔI	Belirsiz Darphane 22 (Kıbrıs?)	Bronz Diobol, Bronz Obol, Khalkous
AI	Belirsiz Darphane 25	Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
⋈	Belirsiz Darphane 25	Bronz Hemiobol, Dikhalkon
⋈	Belirsiz Darphane 25	Bronz Obol, Bronz Hemiobol

Tablo 2.34. III. Ptolemaios Euergetes Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.

	Harf/Monogram	Darphane	Birim
AV		Aleksandreia	Altın Pentadrahmi
	E	Aleksandreia, Sidon, Ptolemais Ake	Altın dekadrahmi, Mnaieia, Altın Pentadrahmi
	 Σ I	Sidon	Mnaieia
		Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe	Mnaieia
	Δ	Sidon, Tyros, Ioppe	Mnaieia
	⊂ ya da ⊃	Sidon, Ptolemais Ake, Ioppe	Mnaieia
	A, ⊙	Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe	Mnaieia
	B	Tyros, Ptolemais Ake	Mnaieia
	Γ	Tyros, Ioppe	Mnaieia
		Ptolemais Ake	Mnaieia
AR	 ΙΓ, ΚΓ, Ϟ	Ioppe	Mnaieia
	H	Belirsiz Darphane 32 (Seleukeia Pieria?)	Tetarte
		Aleksandreia	Gümüş Pentadrahmi
		Aleksandreia	Gümüş 2 ½ Draohmi
		Ainos	Tetradrahmi
		Ainos, Kyrene, Euesperides	Tetradrahmi, Didrahmi
		Ainos, Tyros, Ioppe	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi
		Ephesos	Tetradrahmi

		Gaza	Tetradrahmi
		Küçük Asya?	Tetradrahmi
	   	Kuzeybatı Küçük Asya?	Tetradrahmi
	 ya da ?, , 	Belirsiz Darphane 28 (Kuzeybatı Küçük Asya?)	Tetradrahmi
	 , 	Belirsiz Darphane 30 (Ephesos yakınları)	Tetradrahmi
	     	Belirsiz Darphane 31 (Kilikia Pedias?)	Tetradrahmi
AE	A	Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronz 2.5 Obol, Bronz Tritartemorion
		Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronz Trihemiobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol
	Λ	Aleksandreia	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronze 2.5 Obol, Bronz Diobol, Bronz Trihemiobol, Bronz Obol
	 ya da 	Aleksandreia	Bronz Tetrobol, Bronz Trihemiobol
		Aleksandreia	Bronz Drahmi, Bronz Triobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon, Khalkous
	 , Σ	Aleksandreia	Bronz Oktobol
	Σ E	Aleksandreia	Bronz Tetrobol
		Aleksandreia	Bronz Obol
	E	Aleksandreia, Belirsiz Darphane (Mısır ya da Eyaletler)	Bronz Oktobol, Bronz Tetrobol, Bronz 2.5 Obol, Bronz Trihemiobol, Bronz Obol
	Δ	Paphos	Bronz Diobol, Bronz Trihemiobol, Dikhalkon?, Khalkous
		Euesperides (Berenike)	Bronz Obol
	EY	Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	Bronz Trihemiobol, Bronz Tritartemorion

Tablo 2.35. IV. Ptolemaios Philopator Dönemi Ptolemaios Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.

	Harf/Monogram	Darphane	Birim
AV	Δ , $\Upsilon\Xi$	Aleksandreia	Mnaieion
	ΔI	Aleksandreia	Mnaieia, Mnaeion, Pentekontadrahmon, 1/8 Mnaieion
	$\Sigma\Xi$, ΣI , Σ	Sidon	Mnaieion
	$\Sigma\Omega$	Sidon, Ptolemais Ake	Mnaieia
	ΠT	Ptolemais Ake	Mnaieion
	$\text{L}\Gamma$	Belirsiz Darphane 36	Mnaieion
	Λ , Λ , I , $\overline{\Lambda}$, $\overline{\Lambda}^c$	Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike)	Mnaieion
AR	B	Belirsiz Darphane 38	Mnaieion
	ΣE	Aleksandreia	Tetradrahmi
	ΔI	Aleksandreia, Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?), Belirsiz Darphane 35 (Kıbrıs?)	
	ΣI , $\Sigma\Omega$	Sidon	Tetradrahmi
	Σ	Sidon, Tyros, Ptolemais Ake	Tetradrahmi
	$\Lambda\Upsilon$, $\overline{\Lambda}$, Υ , Σ , $\overline{\Lambda}$ ya da $\overline{\Lambda}^c$, Σ , Υ , ϕ	Tyros	Tetradrahmi
	Π , Π , Π , Π , Σ ya da Ξ , Ξ , Λ , Λ , Υ	Ptolemais Ake	Tetradrahmi
	ΔH , H , Π , $\overline{\Lambda}$, $\square$, Σ	Ioppe	Tetradrahmi
	$\Lambda\Sigma$ ya da $\Lambda\Sigma$, $\text{L}\Delta$, $\text{L}\Xi$	Askalon	Tetradrahmi
	$\text{L}\Gamma$	Askalon, Belirsiz Darphane 36?	Tetradrahmi
	$\overline{\Lambda}$, $\overline{\Lambda}$	Belirsiz Darphane (Filistin?)	Tetradrahmi
	$\overline{\Lambda}$	Belirsiz Darphane 34 (Kıbrıs?)	Tetradrahmi
	$\overline{\Lambda}^c$, Λ	Belirsiz Darphane 37 (Suriye ya da Fenike)	Tetradrahmi
	Γ	Belirsiz Darphane 39, Belirsiz Darphane 40	Tetradrahmi
	$\sqcap$	Belirsiz Darphane 39	Tetradrahmi
	A, B, BN, H, $\odot$, M, MB, MH, $\overline{\Lambda}\odot$, N, $\text{N}\Delta$, NE, NH	Belirsiz Darphane 42	Tetradrahmi
	$\text{M}\Xi$, $\text{M}\Xi$	Unattributed	Tetradrahmi
	ΔI	Aleksandreia, Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Triobol
	$\odot$, K, $\overline{\Lambda}$ ya da $\overline{\Lambda}^c$, $\Upsilon\Xi$ ya da $\Upsilon\Xi$, $\Pi\Lambda$?, Ω	Aleksandreia	Bronz Tetrobol
	Σ	Aleksandreia, Kıbrıs	Bronz Oktobol, Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Triobol, Bronz Diobol
	ΣE	Aleksandreia, Kıbrıs, Tyros, Berenike (Euesperides)	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Triobol,

AE			Bronz Diobol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
		Aleksandreia, Tyros, Euesperides (Berenike)	Bronz Drahmi, Bronz Tetrobol, Bronz Triobol, Bronz Diobol, Bronz Obol, Bronz Hemiobol, Dikhalkon
		Paphos	Bronz Tetrobol
	Δ	Tyros	Bronz Drahmi, Bronz Triobol
	Σ ya da Ters Σ	Tyros	Dikhalkon
		Berenike (Euesperides)	Bronz Diobol

Tablo 2.36. Atfı Yapılamayan (MÖ. 3. Yüzyıl Eyalet?) Gümüş Ptolemais Sikkeleri Üzerinde Yer Alan Harfler/Monogramlar.¹²⁶²

Harf/Monogram	Darphane	Birim
A	-	Tetradrahmi
	-	Tetradrahmi
	-	Tetradrahmi
Δ Υ K ve Σ Δ Υ N?	-	Tetradrahmi

Kimi serilerde yer alan harflerin ise sikkeleri emisyonu ayıran sıradan işlevinin dışına çıktığı ya da genel düzenden ayrıştığı gözlemlenmektedir. Bu tarz işaretler özellikle de sikkelerin ön yüzünde karşımıza çıkanlardır. I. ve II. Ptolemaios dönemi darbı I. Ptolemaios /kartal serisinde, II. Ptolemaios dönemi darbı çift büstlü *theoi adelphoi* lerde ve yine aynı döneme ait II. Arsinoe/bereket boynuzu serisinde (altın ve gümüş) ön yüzde yer alan harf ve harfler bu sınıfa dahil edilebilir. II. Ptolemaios dönemi altın, gümüş ve bronzlarında arka yüzde yer verilen Σ bir diğer sıra dışı kullanıma işaret eder.

Bu tip işaretlerden I. Ptolemaios'un henüz satraplığı dönemine ait olanlar ilk örnekleri teşkil eder. Ön yüzde Δ , Δo , K şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu üç işaretten birinin kullanıldığı ilk darplar MÖ. 312/311'e tarihlenen, ön yüzünde fil postlu ve boynuzlu III. Aleksandros başı, arka yüzünde sağa dönük ilerleyen Athena Promakhos betimlenen Aleksandreia darbı, henüz krali olmayan gümüşlerdir.¹²⁶³ Burada Δ , Δo ya da K aegis üzerinde yer alır. MÖ. 290'ların başına kadar inen müteakip darplarda da kullanılmaya devam etmiştir.¹²⁶⁴

¹²⁶² Söz konusu sikkeler için bkz. CPE, n. 962-965; Svoronos, n. 906-907.

¹²⁶³ CPE, s. 36. Sikke için bkz. CPE, n. 40; Svoronos, n. 33.

¹²⁶⁴ Sikkeler için bkz. CPE, n. 50; 56; 58-63; 65-77; 83; 89; 108; 110; 112; 114-118; 125-127; Svoronos, n. 37; 44; 108; 123-124; 137; 139; 146; 153-154; 165; 168; 170; 174.

Reform ile darbına başlanan sikkelerde ise bir devamlılık sonucu olarak kullanılmaya devam eder. Ön yüzde Δ harfi, MÖ. 294'te Aleksandreia'da darbına başlanan sikkelerin ön yüz tipini oluşturan sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı tasvirinde -hem altın hem de gümüş sikkelerde- bu sefer aegis üzerinde değil, kralın kulağının hemen arkasında karşımıza çıkar.¹²⁶⁵ Oldukça küçük boyuttaki bu işaret, kralın saçının kıvrımı ile kulağının arasındaki sınırlı alana yerleştirilmiştir.

I. Ptolemaios döneminde, ön yüzde yer alan söz konusu işaret Aleksandreia dışında Kıbrıs (Salamis ya da Kition darphanesi)¹²⁶⁶, Tyros¹²⁶⁷ darbu altın ve gümüş ile Sidon¹²⁶⁸ darbu gümüş sikkelerde yine kralın kulağının arkasında yer almaktadır. II. Ptolemaios döneminde ise Aleksandreia'da yalnızca hükümdarlığın başlarına, MÖ. 282 civarına tarihlenen tek bir gümüş emisyonunda karşımıza çıkar.¹²⁶⁹ Bu bağlamda merkez darphanedeki kullanımı bir sonraki serinin başladığı MÖ. 275/274 öncesinde sona ermiştir. Kulak arkasında işaret tıpkı bir önceki dönemde olduğu gibi Kıbrıs (Belirsiz Darphane 9, Salamis ya da Kition, Belirsiz Darphane 19 (Paphos?), Belirsiz Darphane 21 (Kıbrıs?)), Sidon ve Tyros darplarında kullanılmaya devam etmiştir. Ancak, bu darphanelerde basılan sikkelerde kimi örneklerde Δ harfinin dışında A, H, Λ , P, Ω , $\mathcal{A}$, ok, şimşek demeti gibi harf, monogram ve semboller de karşımıza çıkar. Aleksandreia gibi Sidon ve Tyros'daki kullanımın da MÖ. 274 civarı sona erdiği düşünülmektedir. Ancak, Kıbrıs darplarındaki kullanımın daha uzun süreli olduğu anlaşılmaktadır. Bu darphaneye ait en geç tarihli sikkeler Δ harfine sahiptir¹²⁷⁰ ve bu sikkelerin darbına yak. MÖ. 261/260'ta gerçekleşen sikke reformuna değin devam edildiği düşünülmektedir.¹²⁷¹ Aegis üzerindeki kullanım da dahil edildiğinde söz konusu işaret(ler)in yaklaşık 50 yıl boyunca ve Aleksandreia, Kıbrıs, Sidon ve Tyros ile limitli olmak üzere kullanıldığı görülmektedir.

Ptolemaios krali altın ve gümüş sikkelerinde karşımıza çıkan, çağdaş bronz darplarda ise görülmeyen¹²⁷², henüz I. Ptolemaios'un satraplık döneminde başlayan, krali darplarda süren

¹²⁶⁵ Sikkeler için bkz. CPE, n. 128-193; Svoronos, n. 181-183; 185; 187; 190-191; 195; 196A-199; 200-201; 204-205; 207-211; 214; 218; 222-224; 227-229; 232-234; 236; 240-244; 247-251; 253; 254-257; 259-268; 348; 350; 380.

¹²⁶⁶ Sikkeler için bkz. CPE, n. 217-239; Svoronos, n. 245-246; 353-355; 357-359; 361-362; 367-369; 374-376; 378.

¹²⁶⁷ Sikkeler için bkz. CPE, n. 244-245; Svoronos, n. 629; 631-632.

¹²⁶⁸ Sikke için bkz. CPE, n. 242; Svoronos, n. 716.

¹²⁶⁹ Sikke için bkz. CPE, n. 277; Svoronos, n. 548. Kimi örneklerde kulağın arkasındaki işaret kalın bir noktadır.

¹²⁷⁰ Sikkeler için bkz. CPE, n. 437-439; Svoronos, n. 536-538.

¹²⁷¹ CPE I, s. 36.

¹²⁷² Faucher (2013, s. 99) hiçbir bronz serisinde böylesi bir işaret olmadığını, söz konusu darpların maruz kaldığı aşınma ve korozyondan ötürü, kesin bir biçimde ifade etmenin zor olduğunu dile getirir. Faucher'e göre belki de devlet için altın ve gümüş darpları hacim kontrolü önem arz ederken bronz sikkelere böylesi bir önem atfedilmemiş olabilir. Krali bronzlarda harf/monogram kullanımı üzerine ayrıca bkz. Callatay 2012, s. 55-56.

ve II. Ptolemaios döneminde de devam eden Δ ve kimi diğer işaretlerin varlığı farklı yorumlamalara sebep olmuştur. Bu hususta en yaygın görüş, söz konusu işaretlerin Aleksandreia darphanesinde görevli kalıp sanatçısının işareti olduğu şeklindedir.¹²⁷³ Ancak, özellikle Δ harfinin Aleksandreia'da MÖ. 311'de başlayan ve Kıbrıs'ta MÖ. 260'lara inen kullanımı nedeniyle, tek bir kalıp hazırlayıcının elinden çıkmış oldukları görüşü şüphe uyandırmıştır.¹²⁷⁴ Bu şüpheli yaklaşımı benimseyen Lorber'e göre ise Δ ve özellikle Kıbrıs darplarında çoğaldığı görülen diğer işaretler darphane içerisinde kalıp hazırlanan atölyeler, darphaneye kalıp temin eden hususi kalıpçılar ya da bir yöneticinin onay işaretleri gibi daha ziyade işleyişe yönelik işlevleri gösteriyor olmalıdır.¹²⁷⁵ Öte yandan Callataÿ, fil postlu III. Aleksandros başı/Athena serisinde aegis üzerinde yer alan Δ harfi özelinde yaptığı yorumda söz konusu işaretin neredeyse görünemeyecek kadar küçük oluşuna dikkat çekmiş ve görülmesi maksatlı koyulmadığı görüşünü ileri sürmüştür.¹²⁷⁶ Kullanılan işaretler ile kalıplar arasında bir biçim bağlantısı da kurulamadığından söz konusu olanın emisyon kontrolü olması gerektiğini ifade eder.¹²⁷⁷ Tek bir kalıp hazırlayana ait olma fikrini reddeden Faucher'nin belirttiği üzere böylesi küçük bir işaret, bir süre sonra aşınmadan dolayı kaybolacaktır ve bu bağlamda yazara göre bu işaretler devletin darpları piyasaya sürülmeden evvel kontrolüne hizmet ediyor olmalıdır.¹²⁷⁸ Ayrıca Faucher'ye göre belki de zaman zaman farklı harf/sembol biçimini alan bu işaretler aynı kent içerisindeki farklı darphanelerin ayrımına işaret etmekteydi.¹²⁷⁹ Dolayısıyla gerçekten de her ne kadar Hellenistik dönemde sikkeler üzerinde kalıp hazırlayıcısına ait örnekler bilinse de¹²⁸⁰ mevzubahis darplar üzerinde yer alanların böylesi bir niteliğe sahip olduğunu kesin olarak ifade etmek mümkün değildir.

II. Ptolemaios dönemi darbı çift büstlü *theoi adelphoi* lerde ve II. Arsinoe/bereket boynuzu serisinde ön yüzde söz konusu olan ise özel bir mana taşımasa da genel harf sistemi düzeninden ayrılmaktadır. Çift büstlü darplarda yalnızca altın sikkelerde görülürken 3 emisyonda, ön yüzde yer alan kalkan sembolünün üstünde 2 sikkede A, 1 sikkede Δ şeklindedir.¹²⁸¹ 3 diğer emisyonda ise harf, II. Ptolemaios büstü ile bileşik Arsinoe büstünün

¹²⁷³ Kyrieleis 1975, s. 4-6; Zervos 1974, s. 82; 1976, s. 46; Brown 1984; Davesne-Le Rider 1989, s. 275; Hazzard 1995a, s. 23-27. Ayrıca bkz. CPE I, s. 36.

¹²⁷⁴ Ashton 1997, s. 226; Cavagna 2008, s. 170-172; dn. 23.

¹²⁷⁵ Lorber 2005b, s. 56; CPE I, s. 36-37.

¹²⁷⁶ Callataÿ 1995, s. 34.

¹²⁷⁷ Callataÿ 2012, s. 44-45.

¹²⁷⁸ Faucher 2013, s. 98-99.

¹²⁷⁹ Faucher 2013, s. 99.

¹²⁸⁰ Konu üzerine bkz. Callataÿ 1995, s. 32-37.

¹²⁸¹ CPE, n. 307-309; Svoronos, n. 613-614; 616A. Söz konusu harf taşıyanların bu serinin en erken örnekleri olduğuna dair bkz. Olivier-Lorber 2013, s. 52-78.

çenesinin altında yer alır, 2 sikkede K, 1 sikkede Γ şeklindedir.¹²⁸² Seriyeye ait diğer sikkeler harf taşımaz.¹²⁸³

II. Arsinoe/bereket boynuzu ve II. Arsinoe/kartal serilerinde de Aleksandreia darplarında emisyonları belirleyen harf ve harfler büyük çoğunlukla alışlagelmişin dışında ön yüzde, portrenin solunda, konum olarak arkasında yer alır.¹²⁸⁴ Söz konusu sikkelerin üzerinde yer alan harflerin belirli bir düzen ve dizilimi takip ettiği anlaşılmaktadır zira tekil harflerin kullanımını, dekadrahmi birimine ait ilerleyen emisyonlarda aynı harfin çift kullanımı takip eder.¹²⁸⁵ Monogram kullanılmamıştır. Altınların en erkene tarihlenen örnekleri herhangi bir harf taşımaz. Takip eden darplar üzerindeki harfler A-O arası, aynı ön yüz kalıbını kullanan gümüş tetradrahmiler A-Z arasındır, dekadrahmiler ise alfabenin tüm harflerini taşıırken ardından gelen emisyonlar aynı harfin çift kullanımına sahiptir.¹²⁸⁶ Kalıp ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar alfabetik bir düzenin takip edildiğini de ortaya koymuştur.¹²⁸⁷ Özellikle yüksek hacimli tetradrahmiler ve dekadrahmiler söz konusu olduğunda böylesi büyük bir sikke grubunun tertibinin bu şekilde sağlandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan bu harfler Svoronos tarafından tarihi belirten işaretler olarak yorumlanmışsa da işlevinin bu olmadığı açıktır.¹²⁸⁸ Mevzubahis darplar II. Ptolemaios dönemine ait olanlardır. Benzer şekilde, III. Ptolemaios döneminin hemen başına tarihlenen, Aleksandreia darbı tek emisyon da yine ön yüzünde harf taşır.¹²⁸⁹

Sıra dışı harf kullanımına bir diğer örnek, II. Ptolemaios dönemi darplarında ve hemen hemen tüm emisyonlarda kalkan sembolünün üstünde yere alan Σ'dır. Bu harf, darphane ve emisyon fark etmeksizin sabit bir kullanım görmüştür. Svoronos tarafından, I. Ptolemaios'un epithethi olan "Soter" olarak yorumlansa da bu görüş pek kabul görmemiştir.¹²⁹⁰

¹²⁸² CPE, n. 310-312; Svoronos, n. 618; 621.

¹²⁸³ CPE, n. 313-318; Svoronos, n. 603-608.

¹²⁸⁴ Salamis, Kition, Paphos, Sidon, Tyros, Ptolemais Ake, Ioppe ve Gaza darplarında ise harf/harfler ve kimi emisyonlarda eşlik eden monogramlar arka yüzde yer alır.

¹²⁸⁵ Sikkeler için bkz. CPE, n. 320-369; 371-372; 375-376; 378; 380-381; 383-395; Svoronos, n. 408-410; 419-421; 428-429; 432; 434-436; 443-445; 454-456; 460-461; 471; 475-477; 486; 488-490; 492; 495-496; 502-503; 508; 512-513; 517-518.

¹²⁸⁶ Olivier-Lorber 2013, s. 79; Cavagna 2017a, s. 214.

¹²⁸⁷ Troxell 1983, s. 41-46; Olivier-Lorber 2013, s. 79 vd; Cavagna 2017a, s. 214-218. Bu numaralandırma sistemi için bkz. Babelon 1901, s. 736-739. Konu üzerine ayrıca bkz. Tod 1954.

¹²⁸⁸ Svoronos 1901. Bu görüşün aksini ilk ortaya koyan ise aynı harfleri taşıyan altın ve gümüşlerin farklı tarihlere ait olduğunu tespit eden Troxell olmuştur, bkz. Troxell 1983, s. 35-59. Krali Ptolemaios sikkelerinde harflerin krali yılı belirtmek maksatlı kullanımı geç dönem sikkelerinde oldukça sık görülen bir olgudur, bu hususta bkz. Callataÿ 2012, s. 52-53.

¹²⁸⁹ CPE, n. 733. Sikke için ayrıca bkz. Troxell 1983, s. 64.

¹²⁹⁰ CPE I, s. 311.

2.7. Kontrmarklar

Sikke üzerine resmi otoritenin onayıyla, darphanede sonradan vurulan damgalar kontrmark olarak isimlendirilir.¹²⁹¹ Bu işlem krali Ptolemaios sikkelerinde de tedavülden kalkmış bir sikkeyi tekrar tedavüle sokmak, geçerliliği olmayan yabancı bir sikkeyi kullanılır hale getirmek, yeni basılacak bir serinin haberini önceden vermek ve enflasyon/devalüasyon kaynaklı birimsel değişiklikleri belirtmek için uygulanmıştır.¹²⁹²

Krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde kontrmarklar genellikle bronz darplar üzerinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında az sayıda kontrmarklanmış gümüş sikke örneği de bilinmektedir. Aşağıdaki tablo Lorber'in hazırlamış olduğu katalog ve Meydancikkale definesi özelinde yapılan inceleme neticesinde ortaya çıkan kontrmarklı sikkelerle alakalıdır:

Tablo 2.37. İlk dört hükümdar döneminde krali darplar üzerinde yer alan kontrmarklar.

Referans	Kontrmark	Konumu	Dönem	Darphane	Metali
Davesne-Le Rider 1989, n. 3379	Kithara	Arka yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AR
CPE, n. 227 Svoronos, n. 375	Kalkan Kithara	Ön yüz Ön yüz	I. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 9 (Salamis ya da Kition)	AR
Davesne-Le Rider 1989, n. 4855	Trident	Arka yüz	I. Ptolemaios	Salamis (ya da Kition)	
Davesne-Le Rider 1989, n. 5102	Gorgo başı	Ön yüz	II. Ptolemaios	Paphos	AR
CPE, n. B23 Svoronos, n. 172	Şimşek demeti	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B24 Svoronos, n. 155-156	Şimşek demeti	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B25 Svoronos, n. 157	Şimşek demeti	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B43 Svoronos, n. 235	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B62 Svoronos, n. 286	Kanatları açık kartal	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B63	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE

¹²⁹¹ Hellen sikkelerinde kontrmark kullanımı üzerine bkz. Le Rider 1975; Forestier 2006.

¹²⁹² Davesne (Davesne-Le Rider 1989) Meydancikkale definesi sikkeleri üzerindeki işaretleri tasnif ederken üst başlıkları “resmi kontrmarklar”, “özel işaretler/damgalar”, “deformasyon” ve “grafitiler” olarak belirlemiştir. Davesne (s. 300) genel olarak kontrmark olarak adlandırdığı damgaları resmi kontrmarklar ve özel kontrmarklar olarak ikiye ayırarak özel olanları “damga/işaret” olarak isimlendirmiştir. Ayrıca bkz. Davesne 1987a, s. 145-146.

Svoronos, n. 271					
CPE, n. B75 Svoronos, n. 188	Hayvan protomu?	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B88 Svoronos, n. 275	Yıldız Sağa dönük, uçan kartal	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B99 Svoronos, n. 295	Kanatları açık kartal	Ön yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B100 Svoronos, n. 296	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B110 Svoronos, n. 363; 382	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	AE
CPE, n. B115 Svoronos, n. 356	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 9 (Kıbrıs)	AE
CPE, n. B117 Svoronos, n. 379	Trident (punchmark)	Arka yüz	I. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 10 (Kıbrıs)	AE
CPE, n. B166 Svoronos, n. 600	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B168 Svoronos, n. 560	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B172 Svoronos, n. 568	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B174 Svoronos, n. 576	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B175 Svoronos, n. 580	Trident (punchmark) Belirsiz sembol	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B180 Svoronos, n. 553	Trident (punchmark) İki buğday başağı	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B183	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B183A	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B184 Svoronos, n. 602	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B185 Svoronos, n. 561	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B187	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B188 Svoronos, n. 572	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B189	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE

Svoronos, n. 577					
CPE, n. B190 Svoronos, n. 581	Miğfer Trident (punchmark)	Ön yüz Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B191 Svoronos, n. 582	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B196 Svoronos, n. 589	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B197 Svoronos, n. 557	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B239 Svoronos, n. 469	Bereket boynuzu II. Berenike büstü	Arka yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B240 Svoronos, n. 470	Bereket boynuzu ΘEOI	Ön yüz	II. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B305 Svoronos, n. 385	Çapa Pan figürü	Ön yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 25	AE
CPE, n. B306 Svoronos, n. 384	Çapa Pan figürü	Ön yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 25	AE
CPE, n. B307 Svoronos, n. 386	Pan figürü	Ön yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 25	AE
CPE, n. B310 Svoronos, n. 351	☪	Ön yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 25	AE
CPE, n. B317 Svoronos, n. 381	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs)	AE
CPE, n. B318 Svoronos, n. 382	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs)	AE
CPE, n. B322 Svoronos, n. 635	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B328 Svoronos, n. 641	Trident (punchmark)	Arka yüz	II. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B362 Svoronos, n. 1169	Belirsiz sembol	Arka yüz	III. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B366 Svoronos, n. 974	Üzüm yaprağı ya da salkımı	Arka yüz	III. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B397 Svoronos, n. 966	Bereket boynuzu	Arka yüz	III. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B434	A B	Arka yüz	III. Ptolemaios	Kaunos	AE

Svoronos, n. 839					
CPE, n. B435 Svoronos, n. 840	A B	Arka yüz	III. Ptolemaios	Kaunos	AE
CPE, n. B436 Svoronos, n. 791	 B Harpa	Ön yüz Arka yüz Arka yüz	III. Ptolemaios	Telmessos	AE
CPE, n. B437 Svoronos, n. 793	B A	Ön-Arka Arka yüz	III. Ptolemaios	Telmessos	AE
CPE, n. B447 Svoronos, n. 1005	Bereket boynuzu Yunus 	Arka yüz	III. Ptolemaios	Paphos	AE
CPE, n. B448 Svoronos, n. 1006	Bereket boynuzu	Arka yüz	III. Ptolemaios	Paphos	AE
CPE, n. B452 Svoronos, n. 1051	Athena başı Kanatları kapalı kartal	Ön yüz Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B453	Kanatları kapalı kartal	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B454 Svoronos, n. 1054	Kanatları kapalı kartal	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B456 Svoronos, n. 1053	Kerykeion	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B457 Svoronos, n. 1048-1049	Kanatları kapalı kartal Lobut Bereket boynuzu	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B458 Svoronos, n. 1050	Kanatları kapalı kartal	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B460 Svoronos, n. 1055	Lobut İki buğday çekirdeği (ya da astragal) ?	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B462 Svoronos, n. 1056	Bereket boynuzu İki buğday çekirdeği Trident başı	Arka yüz	III. Ptolemaios	Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria	AE
CPE, n. B465 Svoronos, n. 705	Sarmaşık yaprağı	Arka yüz	III. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B466 Svoronos, n. 706	Sarmaşık yaprağı	Arka yüz	III. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B467 Svoronos, n. 707	Sarmaşık yaprağı	Arka yüz	III. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B494	Sarmaşık yaprağı	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE

Svoronos, n. 1128					
CPE, n. B495 Svoronos, n. 1125	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B496 Svoronos, n. 1127	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B498	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B499	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B500	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B501	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B503 Svoronos, n. 1148-1149 Picard-Faucher 2012, n. 366-367; 370	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B503	ΔE				
CPE, n. B506 Svoronos, n. 1151 Picard-Faucher 2012, n. 358-359.	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B506	Bereket boynuzu (punchmark)				
CPE, n. B508 Svoronos, n. 992	✕	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B509 Svoronos, n. 1145	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B510 Svoronos, n. 993	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B511 Svoronos, n. 994	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B514 Svoronos, n. 1140	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B515 Svoronos, n. 1142	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B516	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B517	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B518	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B519	Bereket boynuzu	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Aleksandreia	AE
CPE, n. B542 Svoronos, n. 1129	Sarmaşık yaprağı Kanatları açık kartal Tripod	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Tyros	AE
CPE, n. B543	Sarmaşık yaprağı	Arka yüz	IV. Ptolemaios	Tyros	AE

Svoronos, n. 1130	Athena başı				
CPE, n. B555 Svoronos, n. 1152	Bereket boynuzu	Ön yüz	IV. Ptolemaios	Berenike (Euesperides)	AE
CPE, n. B556 Svoronos, n. 1147	Bereket boynuzu	Ön yüz	IV. Ptolemaios	Berenike (Euesperides)	AE

Değerli madenden krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde kontrmark oldukça az rastlanan bir olgudur. Bunun başlıca nedenleri kapalı bir ekonomiye sahip olan kralığın değerli madenden sikkesinin ülke dışına az miktarda çıkmış olmasının yanı sıra Ptolemaios ağırlık sisteminin dönemin genel kabul gören Attika ağırlık sistemine nispetle sahip olduğu düşük gramaj değeridir. Meydancikkale defnesi gümüşler üzerinde yer alan dört farklı kontrmarkı ortaya koymuştur. Bunlar gorgo başı, trident, kithara ve çeşitli formlarda ¹²⁹³ monogramıdır. Söz konusu üç sembol münferit damgalamaları yansıtırken ¹²⁹⁴ I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemine ait tetradrahmiler üzerinde görülen Byzantion kentine ait monogram kontrmarkı daha geniş kapsamlı ve sistematik bir uygulamayı göstermektedir. Söz konusu olanın II. Ptolemaios tarafından kente yapılan gümüş tetradrahmi maddi desteğin kent tarafından, bölgede kabul görenlere kıyasla Ptolemaios ağırlık sistemindekilerin daha hafif olması nedeniyle, kontrmarklanarak yak. MÖ. 280-246 arasında kullanılması olduğu düşünülmektedir. ¹²⁹⁵

Mevcut veriler ışığında bronz sikkelerin kontrmark uygulamasına daha fazla maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle emisyon bazlı değerlendirildiğinde bronzlar içerisinde ise en çok merkez Aleksandreia darphanesinden çıkan darpların kontrmarklandığı açıkça görülmektedir. Bunun şüphesiz temel sebebi söz konusu sikkelerin en çok dolaşım görenler olmasıdır. Öte yandan Aleksandreia kazılarında ele geçen sikkeler incelendiğinde IV. Ptolemaios dönemine ait, iç dolaşıma yönelik damgalanan, bereket boynuzu kontrmarklılar hariç kontrmarklı örnek ele geçmediği anlaşılmaktadır. ¹²⁹⁶ Bu da yeniden tedavüle sokma ve yeni değer atfetme uygulamasının Aleksandreia'da ilk 3 hükümdar döneminde kullanılmamasının bir işareti olarak kabul edilebilir.

¹²⁹³ Çok fazla örnek üzerinde farklı biçimlerde yer alan bu monograma tabloda bu sebeple yer verilmemiştir. Bu monogramı taşıyan sikke örnekleri için bkz. Davesne-Le Rider 1989, n. 3104; 3110; 3138; 3140; 3145; 3192-3193; 3197; 3288-3290; 3417; 3444; 3613-3614; 3643; 3677-3678; 3708; 3719; 3768; 3770; 3774; 3785; 3813; 3862; 3917; 3933; 4110; 4145; 4178-4180; 4194; 4204; 4217-4218; 4251; 4295; 4311; 4321; 4336; 4355; 4380; 4384; 4477; 4513; 4516; 4539; 4559-4560; 4565; 4573; 4591; 4622; 4638; 4774; 4891; 5001; 5127; 5213-5215.

¹²⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 302-303.

¹²⁹⁵ Söz konusu sikkelerin tarihlendirilmesi ve kent tarafından kullanım gayesi üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Davesne-Le Rider 1989, s. 301-302; Noeske 2000, s. 232-235.

¹²⁹⁶ Bkz. Picard-Faucher 2012.

Bronzlar üzerinde uygulanan kontrmarklar arasında en dikkat çekici olan ikisi biçimsel olarak aslen bir punchmark olan trident şeklindeki damga ile bereket boynuzu kontrmarkıdır. İlk kez II. Ptolemaios döneminde gördüğümüz bereket boynuzu kontrmarkının III. Ptolemaios döneminde de münferit kullanımları söz konusu olmakla beraber IV. Ptolemaios döneminde bu sistematik bir hal almıştır. Bunun nedeni hükümdarlığının sonlarına doğru gerçekleşen tedavül müdahalesi neticesinde neredeyse yalnızca tetrobollerin piyasada kalması ve bunun sikkelerin arka yüzüne vurulan bereket boynuzu kontrmarkı ile sağlanmasıdır.¹²⁹⁷ Dolayısıyla söz konusu kontrmark, bu uygulamanın ekonomik maksatlı tatbikine bir örnek teşkil eder. Bereket boynuzunun seçimi ise söz konusu tasvirin II. Ptolemaios döneminden beri değerli madenden darplarda ana tipin bir parçası olması, bronzlarda ise bu tarihten itibaren çeşitli biçimlerde ve sıklıkla sembol olarak kullanılmış olması nedeniyle tanınırlığı bağlamında olağandır. Öte yandan, bereket boynuzunun işlevselliğine yönelik getirilen ilgi çekici bir düşünce kontrmarkın sol boşlukta ya da kartalın kanadı ve civarında vurulmasının tesadüfi olmadığı ve bu vesileyle sikkeye atfedilen yeni değerini ifade edildiğidir.¹²⁹⁸

Bir diğer ilgi çekici darp sonrası işaretleme trident kontrmarkıdır. Bronzların arka yüzünde karşımıza çıkan¹²⁹⁹ ve oldukça büyük olan bu sembol biçimsel olarak, oyuk, içe doğru yapısıyla bir punchmark olsa da işlevi bakımından bir kontrmarktır. Sistematik kullanımı özel değil krallığın kontrolünde bir işaretleme olduğunu ortaya koymaktadır. Bu işaret örneklerin büyük bir bölümünde kartalın kanatlarının üzerinde yer alır.

Trident kontrmarkının kullanımı, bereket boynuzundaki kadar olmasa da yine limitli bir kullanım dönemine işaret eder. İlk örneği I. Ptolemaios dönemine ait bir darp üzerindedir.¹³⁰⁰ Yaygın kullanımı ise II. Ptolemaios dönemine ait sikkelerde karşımıza çıkar. Bunların çok büyük bir kısmı yak. MÖ. 283-260'ların ortası arasına tarihlenen Aleksandreia darplarıdır. Öte yandan bu kontrmarkı taşıyan bronz sikkelere dair en dikkat çekici husus tümünün MÖ. 260'ların ortasına tarihlenen reform öncesi seriye ait darplar olmasıdır. Bu bağlamda kontrmarklanmalarının nedeninin yeni ağırlık sistemine uygun hale getirilmek, tekrar geçerli kılınarak tedavülünün sürdürülmesi olduğu anlaşılmaktadır.¹³⁰¹ Tıpkı bereket boynuzu örneğinde olduğu gibi burada da temel güdü ekonomiktir. Davesne trident sembolünün Poseidon'a ait oluşu ve bu bağlamda deniz ile ilgili bir çağrışımı olması ve daha ziyade de

¹²⁹⁷ Picard-Faucher 2012, s. 60; CPE I, s. 224; Faucher 2018, s. 247.

¹²⁹⁸ Faucher 2013, s. 263.

¹²⁹⁹ Gümüşler üzerinde tek bir örneğini Meydancikkale definesinden bilmekteyiz, bkz. Davesne-Le Rider 1989, n. 4855. Ancak buradaki kullanım yapı itibari ile bronzlardakinden farklıdır, alışlagelmiş kontrmark biçimine sahiptir. Bu hususta ayrıca bkz. Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1996, s. 270, dn. 2.

¹³⁰⁰ CPE, n. B43; Svoronos, n. 235.

¹³⁰¹ Davesne 1987a, s. 149; CPE I, s. 115. Ayrıca bkz. Schulze 2001.

adadan gelen buluntular nedeniyle söz konusu sikkelerin Kıbrıs adasında kontrmarklandığını ve burada kullanıldığını ileri sürer.¹³⁰² Özellikle şu an için reformu takiben adada yeni sistemde sikke darbının kesin olarak tespit edilememiş olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Öte yandan Lorber bu kontrmarkı taşıyan sikkelerin Küçük Asya'nı güneyi ile Suriye-Fenike coğrafyasında da ele geçmesi nedeniyle belki de bu kontrmarkı uygulayan otoritenin Ptolemaios donanması olabileceğini dile getirir.¹³⁰³ Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki mevcut veriler ışığında Küçük Asya'da ele geçen (kazı buluntuları ve müze koleksiyonlarını kapsayan) krali bronz Ptolemaios sikkelerinin yak. %7-8'ini Kıbrıs darbı sikkelerin meydana getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda askeri hareketlilik ve coğrafi yakınlık göz önünde bulundurulduğunda Kıbrıs darbı sikkelerin Küçük Asya'nın güneyinde dolaşım göstermesi olağandır.¹³⁰⁴

Bir diğer üzerinde durulması gereken, mevcut literatürde Kaunos ve Telmessos'a atfedilen III. Ptolemaios dönemi iki seri bronz üzerinde karşımıza çıkan kontrmarklardır. Bunlar, ön yüzünde Zeus-Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal ve sol boşlukta trident ya da tripod yer alan serilere ait darplarda görülen yuvarlak içerisinde A ya da dikdörtgen içerisinde B kontrmarklarıdır. Lorber'e göre az da olsa söz konusu kontrmarkların krali bir yılı belirtme ihtimali mevcuttur. Sikkelerin III. Ptolemaios dönemine ait olduğunun hemen hemen kesin olması, kontrmarklanma sürecinin daha sonra gerçekleşmiş olması fikrini ön plana çıkarmakta ve eğer gerçekten bu iki damga tarih belirtiyorsa bunun da IV. Ptolemaios'un krali yılına işaret ediyor olduğunu göstermektedir.¹³⁰⁵ Bu sikkelerin Küçük Asya'nın güneyinde darp edildiği kesindir. Dolayısıyla, söz konusu bölgede IV. Ptolemaios dönemine ait çok az sikke ele geçmesi ise gerçekten de bu sikkelerin IV. Ptolemaios döneminde kontrmarklanarak bölgedeki tedavülünün devam ettirildiği fikrini kuvvetlendirmektedir. Konuk da bu sikkelerin kontrmarklanarak kullanıldığı alanın darp yeri ile aynı, Küçük Asya'nın güney batısı olması gerektiğini dile getirir.¹³⁰⁶ Bölgenin halihazırda Mısır hakimiyetinde bulunduğu V. Ptolemaios dönemine ait de bronzun hemen hemen yok denecek kadar az ele geçmesi belki de bu sikkelerin tedavülünün mevzubahis kral döneminde de devam ettiğine işaret ediyor olabilir.¹³⁰⁷

¹³⁰² Davesne 1987a, s. 147-149. Erken dönem çalışmalara bakıldığında, ilk olarak, bu kontrmarkın yak. MÖ. 263-262 yılında Ptolemaios'lara karşı deniz zaferi kazanan Antigonos Gonatas tarafından krali sikkeler üzerine vurulmuş olabileceği sürülmüştür, bkz. Seyrig 1966. Ancak, Le Rider bu yöntemle Ptolemaios sikkelerinin dolaşımında kalacağını ve söz konusu krallığın hakimiyetini anımsatacağını ifade ederek bu ihtimali olası görmezken bunun Ptolemaios krallığının kendisinin ve olasılıkla ekonomik sebeplerle uyguladığı bir işaretleme gerektiğini ifade eder, bkz. Le Rider 1969, s. 32-33.

¹³⁰³ CPE I, s. 115.

¹³⁰⁴ Trident biçimindeki damgalar üzerine yorum için ayrıca bkz. Bölüm 5, Kısım 1, n. 2.

¹³⁰⁵ CPE II, s. 104-105.

¹³⁰⁶ Konuk 2004, s. 174.

¹³⁰⁷ Söz konusu kontrmarklar üzerine yorum için ayrıca Bölüm 5, Kısım 1, n. 2.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜÇÜK ASYA'DA PTOLEMAIOS SİKKELERİ

3.1. Kazılar

Küçük Asya'da dolaşım gösteren krali Ptolemaios sikkelerinin varlığına ilişkin en önemli verileri hiç şüphesiz arkeolojik kazı buluntuları sağlamaktadır. Buluntu yerlerinin, bilimsel bir çalışma esnasında ele geçmeleri nedeniyle, kesin olarak bilinmesi hem hegemonyanın tarihi ve coğrafi bir sağlamasını yapmamıza hem de nümismatik olarak belirsizliğe sahip darphane ve/veya tarihlendirme hususlarının da çözüme kavuşmasında önemli rol oynamaktadır. Arkeolojik kazı buluntularının bir araya getirilmesinde her şeyden önce tezin ana konusunu teşkil eden Lykia bölgesinde ve onun yanı sıra komşu Karia, Pamphylia ve Pisida bölgelerinde kazı çalışmaları yürütülen kentlerin verilerine öncelik verilmiştir. Bu noktada Lykia bölgesi özelinde kimi kazılar için doğrudan malzeme üzerinde çalışılarak kimi kazılar için sorumlu araştırmacılardan bilgiler temin edilerek mümkün olunan ölçüde kesin ve güncel veriler bir araya getirilmiştir. Öte yandan, komşu bölgeler için ise mümkün olduğunca hem doğrudan malzeme üzerinde çalışmalar yürütülmüş hem yayınlanan veri gözden geçirilmiş hem de yayınlanmayanlar için bilgi edinilmiştir. Doğrudan bu tezin kapsamına girmeyen Küçük Asya'nın diğer bölgeleri için ise yayını yapılan malzeme baz alınmıştır.

Arkeolojik kazılar söz konusu olduğunda mevcut veriler doğrultusunda eldeki malzemeyi, Küçük Asya'nın dokuz farklı bölgesinden gelen buluntular oluşturmaktadır. Karia, Lykia, Pamphylia, Kilikia, Aeolis, Mysia, Ionia, Lydia ve Galatia, bölgelerinde yürütülen sistematik kazılar ve kurtarma kazılarında ele geçen krali Ptolemaios sikkesi sayısı 402'dir (Grafik 1). En çok sikke %46 ile Lykia bölgesinde karşımıza çıkmaktadır. Onu %25 ile Kilikia, %22 ile Karia takip eder (Grafik 2).

3.1.1. Aiolis Bölgesi

Lesbos adasında kazılar, 1929 yılında Mytilene'nin yak. 10 km kuzeyinde konumlu Thermi'de başlamış ve buradaki çalışmalar 1933 yılında sona ermiştir.¹³⁰⁸ 1983-1992 yılları arasında Mytilene kentinde, yerleşimin akropolü, kalesi ve aşağı kent kalıntılarını kapsayan arkeolojik kazılar gerçekleştirilmiştir.¹³⁰⁹ Buna karşın karşın henüz nümismatik buluntular kapsamlı bir yayının konusu olmamıştır.¹³¹⁰ Yayınlanmış limitli malzemenin sunduğu verilere

¹³⁰⁸ Yürütülen çalışmalar ve neticeleri için bkz. Lamb 1936.

¹³⁰⁹ Kazılar için bkz. Williams-Williams 1984; 1985; 1986; 1987; 1988; 1989; 1990; 1991.

¹³¹⁰ Ada kazılarında ele geçen sikkeler ilk olarak F. Bodenstedt tarafından 1973 yılında yayınlanmıştır. Burada 1971/1972'de ele geçen, tamamı Klasik döneme tarihli 66 sikkelik bir define yayınlanmıştır, bkz. Bodenstedt 1973, s. 36-41.

göre, Lesbos'ta bugüne değin 1 adet, IX. Ptolemaios dönemine atfedilen ancak tanımı, ölçüleri ve tarihlenmesine ilişkin herhangi bir bilgi ilave bilgi paylaşılmayan gümüş bir sikke ele geçmiştir.¹³¹¹

Tıpkı Lesbos adasında olduğu gibi Myrina buluntularına dair bilğimiz de oldukça kısıtlıdır. 1880-1882 yılları arasında nekropol alanında E. Pottier ve S. Reinach idaresinde yürütülen arkeolojik kazılarda¹³¹² 1 adet krali Ptolemaios sikkelerinin ele geçtiğini kazı sonuçlarının değerlendirildiği yayından bilmekteyiz.¹³¹³ Eserde sikke hakkında ayrıntılı bilgi verilmediğinden hangi hükümdar dönemine ait olduğu ve nerede basıldığı bilinmemektedir.¹³¹⁴

3.1.2. Mysia Bölgesi

Mevcut yayınlar ışığında görülmektedir ki Mysia bölgesinde şu ana kadar yalnızca Pergamon kazılarında Ptolemaioslara ait krali sikkeler ele geçmiştir.¹³¹⁵ Kentte arkeolojik kazılar 19. yüzyılın sonundan beri devam etmektedir¹³¹⁶ ve pek çok nümismatik yayın yapılmıştır.¹³¹⁷ Bunlar ışığında, bulunan krali Ptolemaios sikke sayısı 1'i gümüş 2'si bronz olmak üzere 3'tür.¹³¹⁸ Mevzubahis sikkelerden ikisi Regling tarafından 1913 ve 1914 yıllarında oldukça kısıtlı bilgiler paylaşılarak yayınlanmış olduğundan serisine, dönemine ve

¹³¹¹ Bkz. Archontidou Arguri 2010, s. 19-22. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.1. Mitilene Müzesi'nde muhafaza edildiği aktarılan sikkelerin tam olarak nerede ve hangi yıl kazılarında ele geçtiği bilgisi mevcut değildir.

¹³¹² Kazı çalışmaları için bkz. Pottier-Reinach 1887. Myrina'da 2015 yılından beri Doç. Dr. Murat Çekilmez başkanlığında yüzey araştırmaları yapılmaktadır, bkz. Çekilmez-Özdemir 2017; Çekilmez 2018; Özdemir 2018; Çekilmez 2019.

¹³¹³ 1880-1882 yıllarındaki mezar kazılarına ilişkin veriler 1887 yılında Pottier ve Reinach tarafından yayınlanmış, burada nümismatik buluntular yer yer ayrıntı sunulmaksızın paylaşılmıştır, bkz. Pottier-Reinach 1887, s. 70; 80-82, 84, 86-89, 91, 94, 98, 99, 100, 106-107.

¹³¹⁴ Bkz. Pottier-Reinach 1887, s. 107. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.2.

¹³¹⁵ Regling 1913, s. 358; Regling 1914, n. 5678; Voegtli 1993, n. 523. Ayrıca bkz. Çizmeli Ögün-Marcellesi 2011, s. 306-310; Cavagna 2015, s. 213, n. 15.4.5.

¹³¹⁶ Pergamon'da arkeolojik kazılar 1878 yılında Carl Humann idaresinde gerçekleştirilmiş, üç ayrı kazı sezonu ile 1886 yılına kadar sürmüştür. 1900 yılında tekrar başlamış, 1900-1913 yılları arasında W. Dörpfelt, H. Hepding ve P. Schatzmann, 1927-1936 yılları arasında T. Wiegand, 1957-1972 yılları arasında E. Boehringer başkanlık etmiştir. 2005 yılına kadar W. Radt yönetiminde devam etmiştir. Bu tarihten beri ise Prof. Dr. F. Pirson başkanlık etmektedir. Çalışmalar için bkz. Jacobsthal 1908; Schulte 1963; Horn-Boehringer 1966; Radt 1988; 1998; Pirson et al. 2009; 2010; 2011; Pirson 2012; 2013; Kästner 2014; Pirson-Bachmann 2014; Pirson-et al. 2015; Pirson-Bachmann 2016; Pirson-et al. 2016; 2018; 2019.

¹³¹⁷ Pergamon kazı sikkelerine dair ilk kapsamlı çalışma K. Regling tarafından, 1900 yılına değin yürütülen çalışmalarda ele geçen 3214 sikke yayınlanmıştır, bkz. Regling 1913; 1914. Erken dönem yayınlar için ayrıca bkz. Von Fritze 1906; 1913. 1968 yılında G. de Luca tarafından, 1959-1961 arası Asklepion'da ele geçen toplam 40 sikke yayınlanmıştır, bkz. Luca 1968. İlerleyen yılların kazı buluntuları ise Furtwängler tarafından yayınlanmıştır, bkz. Furtwängler 1975. 1978 yılında yine Furtwängler tarafından, Kapıkaya adı verilen kutsal alanda ele geçen Hellenistik ve Roma dönemine ait 12 sikke yayınlanmıştır, bkz. Furtwängler 1978. 1984 yılında H. Voegtli, Asklepion'da yürütülen çalışmalar sırasında ele geçen toplam 483 sikkeyi yayınlamıştır, bkz. Voegtli 1984. Aynı yıl, kent agorasında ele geçen sikkeler ise Boehringer tarafından yayınlanmıştır, bkz. Boehringer 1984. 1993 yılında, 1973-1981 yılı buluntularını içeren bir yayın H. Voegtli tarafından kaleme alınmıştır, bkz. Voegtli 1993 (Pergamon'un Roma dönemi sikkelerinin konu edildiği, kazı verilerini içeren çalışma için bkz. Weisser 1995. Kazı buluntuları ışığında kronoloji ve sirkülasyon denemesi için bkz. Chameroy 2012). Son olarak 2016 yılında, eski yıllara ait sikkeler de dahil olmak üzere 2013 yılına değin ele geçen kazı buluntuları yayınlanmıştır, bkz. Chameroy-Savalli Lestrade 2016. 1982 yılından itibaren ele geçen kazı buluntuları dijital veri tabanına aktarılarak erişime açık hale getirilmiştir, bkz. http://ikmk.smb.museum/mk_pergamon/index.php?lang=en.

¹³¹⁸ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 3.

darphanesine ilişkin herhangi bir aydınlatıcı bilgi elimizde yoktur. Voegtli tarafından yayınlanan 1973-1981 arası kazı buluntuları arasında yer alan sonuncu sikke ise VI. Ptolemaios Philometor dönemine tarihlenen Aleksandreia darbıdır.¹³¹⁹

3.1.3. Ionia Bölgesi

Samos'ta 20. yüzyılın hemen başlarında başlayan ve halihazırda süren çalışmalarda¹³²⁰ bulunan sikkelere ilişkin veriler henüz güncel bir akademik yayının içerisinde yer almamıştır.¹³²¹ Mevcut çalışmalar ise bizi şu ana değin 1 adet, II. Ptolemaios dönemine tarihlenen bronz sikkenin varlığından haberdar etmektedir.¹³²²

Khios'ta da benzer bir durum söz konusudur. 20. Yüzyılın başından beri süregelen çalışmalarda¹³²³ elde edilen nümismatik neticelere dair kısıtlı bir bilgi söz konusudur. Khios kazılarında ele geçtiğini bildiğimiz yalnızca 1 adet bronz Ptolemaios sikkesi mevcuttur.¹³²⁴ Mevzubahis buluntu II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait Aleksandreia darbıdır.¹³²⁵

¹³¹⁹ Voegtli 1993, n. 523.

¹³²⁰ Kazılara 1910 yılında, Theodor Wiegand idaresinde başlanmıştır. Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından yönetilen kazılara 1925-1961 arasında Ernst Buschor, 1963-1975 arasında Ernst Homann-Wedeking, 1976-1984 arasında Helmut Kyrieleis, 1987-2004 arasında Hermann J. Kienast, 2006-2013 arasında ise Wolf-Dietrich Niemeier başkanlık etmiştir. 2014'ten bu yana Dr. Joachim Heiden idaresinde sürmektedir. Çalışmalar için bkz. Hood-Boardman 1955, s. 26-27; Buschor 1959; Hood 1960; Milojcic 1961; Hood 1962, s. 23; Megaw 1963, s. 29; Walter 1963; Megaw 1964, s. 24; 1965, s. 26; 1966, s. 19; Jantzen 1967a; 1967b; 1968; Megaw 1968, s. 21; Fraser 1969, s. 29; Jantzen 1969; Fraser 1970, s. 25-26; 1971, s. 24; Catling 1973, s. 26; 1974, s. 33; Tölle Kastenbein 1974; Jantzen 1975; Catling 1978, s. 58-60; 1979, s. 36; Kyrieleis 1978a; 1978b; Tölle Kastenbein 1979; Catling 1980, s. 47-48; Kyrieleis 1980; Catling 1981, s. 41; 1982, s. 49-50; Kienast 1982; Catling 1983, s. 50-51; 1984, s. 58-59; 1985, s. 56-57; Kyrieleis 1985; Catling 1986, s. 83-85; 1988, s. 61-62; 1989, s. 93-95; Kyrieleis 1989-1990; French 1990, s. 68; 1991, s. 64; 1992, s. 56; 1993, s. 66; 1994, s. 68; Tomlinson 1995, s. 56-57; Blackman 1997, s. 97-98; 1998, s. 108; 1999, s. 104-105; 2000, s. 122; 2001, s. 121; Whitley 2003, s. 77; 2004, s. 67-68; Whitley 2005, s. 90-91; Whitley et al. 2007, s. 80; Mulliez 2010, s. 155-156; Archibald 2012, s. 16-17; 2013, s. 84; Henke-Kouka-Niemeier 2015; Fuchs 2017.

¹³²¹ Kazı sikkelerine ilişkin ilk yayın 1970 yılında H. Pfeiler tarafından hazırlanmış, burada MÖ. 6. yüzyıla tarihlenen 1 adet gümüş Samos sikkesi yayınlanmıştır, bkz. Pfeiler 1970. 1989 yılında M. Oeconomides tarafından Samos kazılarında ele geçen 300 adet altın Bizans dönemi sikkesi yayınlanmıştır, bkz. Oeconomides 1989. 2010 yılında ise I. Touratsoglou tarafından, 2001 yılında kentin gymnasiumunda ele geçen, MÖ. 4-2 arasına tarihlenen sivil gümüş darplardan meydana gelen 27 parçalık bir define yayınlanmıştır, bkz. Touratsoglou 2010.

¹³²² Bkz. Béquignon 1931, s. 454. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.3.

¹³²³ İlk arkeolojik kazılar 1913 ve 1915 yıllarında Konstantinos Kourouniotis tarafından yapılan çalışmalardır. Faaliyetlere 1934 yılında Winifred Lamb başkanlığında devam edilmiştir. Sürekli kazılar ise Emporio ve Agio Gala'da 1938 yılında, Edith Eccles başkanlığında başlamış, 1952-1955 yılları arasında Sinclair Hood ve John Boardman idaresinde devam etmiştir. 1972 yılından beri Yunanistan Kültür Bakanlığı idaresinde, Kato Phana ve kent merkezinde sürdürülmektedir. Kazı faaliyetleri için bkz. Kourouniotis 1915; 1916; Lamb 1935; Anderson 1954; Hood-Boardman 1954; Boardman 1967; Hood 1981-1982; Catling 1985, s. 57; 1986, s. 83; 1987, s. 53; Ballance, et al. 1989; Catling 1989, s. 90-91; French 1990, s. 64; 1991, s. 61; 1993, s. 64; 1994, s. 66; Tomlinson 1995, s. 53; 1996, s. 33; Blackman 1997, s. 91-92; 1998, s. 100-101; Beaumont-Archontidou-Argyri 1999; Blackman 1999, s. 96-97; 2000, s. 110; 2001, s. 111-113; 2002, s. 90-91; Whitley 2003, s. 72; Whitley 2004, s. 66; 2005, s. 89-90; Whitley, et al. 2006, s. 97; Beaumont 2007; Whitley, et al. 2007, s. 79; Morgan 2008, s. 87; Morgan-Pitt-Whitelaw 2009, s. 70; Mulliez 2010, s. 155.

¹³²⁴ Varoucha-Christodouloupoulou 1962, s. 427. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 202, n. 14.17.4/1 ((Kazı?) şeklinde verilmiştir).

¹³²⁵ Sikke için bkz. Ek 1, n. 5.

3.1.4. Lydia Bölgesi

Lydia bölgesinin en önemli yerleşimlerinden olan Sardes'te bir asrı aşkındır yürütülen arkeolojik kazı çalışmaları¹³²⁶ neticesinde elde edilen sikke buluntuları düzenli ve kapsamlı eserlerle bilim dünyası ile paylaşılmaktadır.¹³²⁷ Söz konusu yayınlar neticesinde kentte krali Ptolemaios sikkelerinin varlığını görmekteyiz.¹³²⁸ Buna göre Sardes'te yürütülen kazı çalışmalarında 2013 yılı itibarı ile 3 adet krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹³²⁹

Söz konusu sikkelerin tamamı bronzdandır. Küçük Asya'da sirküle olan krali Ptolemaios darplarının genel örüntüsü ile uyumlu bir biçimde sikkeler I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ve III. Ptolemaios Euergetes dönemlerine aittir. Tamamı Aleksandreia darbıdır.

3.1.5. Galatia Bölgesi

Galatia bölgesinde Ptolemaios sikkesinin varlığını Ankyra'da (Çankırıkapı) 1937-1941 yılları arasında yürütülmüş olan arkeolojik kazılardan¹³³⁰ bilmekteyiz. Burada, 1 adet krali Ptolemaios sikkesi bulunarak kayıt altına alınmıştır. Sikke 1996 yılında M. Aslan tarafından Çankırıkapı kazılarda ele geçen Hellen ve Roma eyalet darplarıyla beraber yayınlanarak bilim dünyasına tanıtılmıştır.¹³³¹ Bronzdan olan bu sikkenin emisyonu belirlenemese de ikonografyasına istinaden ilk üç hükümdar dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır.¹³³²

¹³²⁶ Kazı çalışmalarına ilk olarak 1910-1914 yılları arasında H. C. Butler başkanlığında başlanmıştır. 1958-1976 yılları arasında G. M. A. Hanfmann, 1977-2007 arasında C. H. Greenewalt başkanlık etmiştir. Kazılara 2008 yılından beri N. D. Cahill yönetimindeki ekip tarafından devam edilmektedir. Çalışmalar için bkz. Butler 1922; Hanfmann et al. 1983; Greenewalt 1973a; 1973b; 1975; 1976; 1977; Greenewalt et al. 1977; Greenewalt 1978a; 1978b; 1979a; 1979b; 1980a; 1980b; 1981; 1983; Greenewalt et al. 1983; Greenewalt 1984; 1985; Greenewalt et al. 1985; Greenewalt 1986; Greenewalt-Rautman-Meriç 1986; Greenewalt-Cahill-Rautman 1987; Greenewalt-Rautman-Cahill 1987; Greenewalt 1989; Greenewalt et al. 1990; Greenewalt 1991; Greenewalt-Ratté-Rautman 1993; 1994; 1995; Greenewalt-Rautman 1998; 2000; Greenewalt 2001; 2002; 2003; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; Cahill 2010; 2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2018; 2019a; 2019b; 2020.

¹³²⁷ Kazı sikkelerine ilişkin ilk çalışma H. W. Bell tarafından 1916 yılında yayınlanmıştır ve 1910-1914 yılları arasında ele geçen sikkeleri içermektedir, bkz. Bell 1916. 1971 yılında F. G. Bates, Bizans sikkelerini konu alan, 1958-1968 verilerini içeren 1234 sikkenin yer aldığı eseri kaleme almıştır, bkz. Bates 1971. 1981 yılında ise ilk kapsamlı çalışma yayınlanmış olup, 1958-1972 arasında ele geçen Lydia, Hellen ve Roma sikkeleri, 1969-1972 arası Bizans sikkeleri ve 1958-1978 arası İslami sikkelere yer verilmiştir, bkz. Buttrey, et al. 1981. 1991 yılında G. Le Rider, Bell (1916) tarafından diğer buluntularla birlikte yayınlanan, Artemis tapınağında 1911'de ele geçen iki adet defineyi ele almıştır, bkz. Le Rider 1991. 2005'te N. D. Cahill ve J. H. Kroll tarafından arkaik dönem sikke buluntuları üzerine bir çalışma yayınlanmıştır, bkz. Cahill-Kroll 2005. Son olarak 2018 yılında J. D. Evans, 1981'den beri kapsamlı bir yayına konu olmamış kazı sikkelerini yayınlamış, burada 1973-2013 yılları arasında ele geçen toplam 7935 adet örneğe yer verilmiştir, bkz. Evans 2018.

¹³²⁸ Bell 1916, s. 45, n. 418; Johnston 1981, s. 69, n. 390; Evans 2018, s. 129, n. 61.1. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 213, n. 15.4.4.

¹³²⁹ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 6.

¹³³⁰ Bugünkü adıyla Çankırıkapı'da, Prof. R. O. Arık başkanlığında 1937-1941 yılları arasında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir, bkz. Arslan 1996, s. 107.

¹³³¹ Arslan 1996, s. 108, n. 7. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 221, n. 15.5.2. Öte yandan, kazılarda ele geçen sikkeler ilk olarak C. Foss tarafından 1977 yılında yayınlanmış, 1939 yılında ele geçen sikkelerin bir dökümünün sunulduğu çalışmada 415 sikkeye yer verilmiştir, bkz. Foss 1977.

¹³³² Sikke için bkz. Ek 1, n. 7.

3.1.6. Karia Bölgesi

Yukarıda mevcut buluntu bilgileri paylaşılan Aeolis, Mysia, Ionia, Lydia ve Galatia gibi doğrudan ve/veya uzun süreli Ptolemaios hakimiyetinde kalmamış bölgelerden gelen veriler şimdilik limitli bir sirkülasyona işaret etmektedir.¹³³³ Lykia ile birlikte nümismatik açıdan en zengin buluntuları sunan Karia bölgesinde ise nitelik ve nicelik bağlamında oldukça kıymetli verilere erişilmiştir (Harita 2).

Bölgenin iç kısmında, Menderes vadisinin güney doğusunda yer alan Aphrodisias antik kentinde 20. yüzyılın başından bu yana arkeolojik çalışmalar yürütülmektedir.¹³³⁴ Kazıda ele geçen sikkelerin konu edildiği yayınlar¹³³⁵ neticesinde, az sayıda da olsa krali sikkenin varlığından haberdarız.¹³³⁶ 2019 yılı itibari ile tamamı bronzdan, 2'si doğrudan kazılardan geldiğini bildiğimiz toplam 4 adet sikke ele geçmiş ve kayıt altına alınmıştır.¹³³⁷ Sikkelerin yer aldığı, MacDonald'ın (1976) yayına istinaden elde edilen verilere göre 1 sikke Tyros darbı III. Ptolemaios Euergetes dönemi sikkesidir. Tanımı mümkün olan diğeri IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios (MÖ. 116-81) dönemi Aleksandreia darbidir. Üçüncü sikkeye dair ayrıntılı bir bilgi paylaşılmadığından dönem ve/veya darphane tespiti şu an için mümkün değildir. Son buluntu ise henüz yayınlanmamış bir örnek olup VII. Ptolemaios/XI. Ptolemaios dönemi (MÖ. 2. yüzyıl) Kyrene darbı olduğu bilgisine erişilmiştir.¹³³⁸

¹³³³ Her ne kadar bunda söz konusu bölgelerdeki kimi kentlerin nümismatik verilerinin henüz kapsamlı yayınlanmamış olmasının payı olsa da, örneğin Pergamon ve Sardes'in ortaya koyduğu sayısal azlık bu genel görüntüyle örtüşür görünmektedir. Bu noktada ise Ptolemaiosların hakimiyet alanlarını deniz ile doğrudan bağlantılı yerleşimlerde kuvvetlendirme politikalarını da göz ardı etmemek gerekir. Dolayısıyla, arkeoloji kazı yapılan bilhassa kıyı yerleşimlerinin verilerinin yayınlanması ve bölge müzelerinde yürütülecek çalışmalar farklı bir tablonun mevcudiyetinin var olup olmadığının tespitini de mümkün kılacaktır.

¹³³⁴ İlk kazılar 1903-1904 ve 1913 yıllarında Fransız arkeologlarca yapılmıştır. Düzenli kazı çalışmaları 1961 yılında başlamış, 1990 yılına kadar Kenan Erim yönetiminde devam etmiştir. 1991 yılından beri de Profesör R. R. R. Smith başkanlığında sürmektedir. Faaliyetler için bkz. Collignon 1904; Mendel 1906; Boulanger 1914; Erim 1961; 1962; 1964; 1966; 1968a; 1968b; 1968c; 1968d; Kadish-Erim 1969; Erim 1969a; 1969b; 1970a; 1970b; 1971; 1972; 1973; Marchese 1976; Erim 1976; 1980a; 1980b; 1981a; 1981b; 1982; 1984; 1986; 1987; 1989; 1990; Smith 1992; 1993; 1994; Smith-Ratté 1995; Smith 1996a; Smith-Ratté 1997; 1998; 2000; 2003; Ratté-Smith 2004; Smith-et al. 2006; Ratté-Smith 2008; Smith 2008; 2009; Smith-Yıldırım 2010; Smith 2011; 2012; Smith-Öğüş Uzun 2013; Smith-Öğüş 2014; 2015; 2016; Smith 2019.

¹³³⁵ Sikkeler ilk olarak D. J. MacDonald tarafından 1972 yılında, doktora tezi kapsamında yayınlanmıştır, bkz. MacDonald 1972. Bir diğer kapsamlı yayın yine MacDonald tarafından kaleme alınmış, 1976'da yayınlanmıştır. 1961-1973 arası verilerin yer aldığı bu eserde toplam 815 sikke vardır, bkz. MacDonald 1976. 2000 yılında O. Hoover, kentte ele geçen 3 adet Geç Roma definesini yayınlamıştır, bkz. Hoover 2000. Kazı sikkeleri son olarak A. T. Tek tarafından 2019'da yayınlanmıştır. Ön rapor niteliğindeki bu çalışmada 1998-2019 arası buluntuları meydana getiren 178 sikke paylaşılmıştır, bkz. Tek 2019.

¹³³⁶ MacDonald 1976, s. 4, n. 32-34. Ayrıca bkz. Çizmeli Öğün-Marcellesi 2011, s. 319-321; Cavagna 2015, s. 213-214, n. 15.4.6; Tek 2019, s. 162-163. Tek (2019, s. 158, dn. 7) yaptığı inceleme neticesinde, MacDonald'ın yayınında yer verilen kimi sikkelerin doğrudan kazı buluntusu olmadığını, erken dönemlerde kazı başkanlarının köylülerden satın alınanların da aralarında bulunduğunu not düşmüştür. Tek (2019, s. 158, dn. 8) MacDonald tarafından hazırlanan orijinal metinde yer alan "kazıdan" ya da "rastgele/yüzey" notlarını dikkate alarak hazırladığı verilere istinaden Aphrodisias kazılarında ele geçen Ptolemaios sikkeleri sayısını 1 olarak vermiştir.

¹³³⁷ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 8.

¹³³⁸ 1995 yılı kazılarında ele geçen bu örneği benimle paylaşan A. T. Tek'e teşekkürlerimi sunarım.

1977 yılından beri arkeolojik kazı faaliyetlerinin sürdüğü¹³³⁹, Karia'nın bir diğer iç kenti Stratonikeia, Lagina Kutsal alanı ve bu iki alan arasındaki güzergahta yer alan Börükçü nekropol alanı nitelik ve nicelik açısından önemli krali buluntular sunmaktadır.¹³⁴⁰ Kazı buluntularının konu edildiği yayınlardaki¹³⁴¹ güncel verilere göre Stratonikeia'da 3, Börükçü Mevkii'nde 4, Lagina'da 1 adet olmak üzere, tamamı bronzdan, toplam 8 adet krali Ptolemaios sikkeleri ilgili alanlarda yürütülen arkeolojik kazılarda bulunarak kayıt altına alınmıştır.¹³⁴² Buna göre, dönemi ile darphanesini tespiti mümkün olan 6 adet sikkeden 4'ünün II. Ptolemaios Philadelphos, 1'inin III. Ptolemaios Euergetes, diğerinin ise VI. Ptolemaios Philometor dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Küçük Asya'nın geneliyle uyumlu biçimde burada da II. Ptolemaios dönemi sikkelerinin Aleksandreia'da darp edilenler olduğu görülmektedir. III. Ptolemaios dönemi darbu ise Telmessos'a atfedilenlerdendir. Son olarak, bölgenin Mısır hakimiyetinden çıkması sonrasına tarihlenen VI. Ptolemaios Philometor dönemi sikkeleri de yine Aleksandreia'ya aittir. Arda kalan 2 sikkeyi kötü kondisyonlarından ötürü herhangi bir döneme ya da darphaneye atfetmek mümkün olmamıştır.

Karia bölgesinin en önemli nümismatik verilerini, 1966 yılından beri devam eden Kaunos kazılarında¹³⁴³ ele geçenler sunmaktadır.¹³⁴⁴ Şu an için burada ele geçen krali

¹³³⁹ Kazılar 1977 yılında Prof. Dr. Y. Boysal başkanlığında başlamıştır. 2003-2006 yılları arasında Prof. Dr. M. Ç. Şahin'in başkanlığında devam etmiştir. 2008 yılından beri Prof. Dr. B. Söğüt'ün başkanlığındaki ekip tarafından sürdürülmektedir. Kazı çalışmaları için bkz. Boysal 1985, 1987a, 1987b, 1990, 1992; 1998; Boysal-Kadioğlu 1999; Söğüt 2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2018; 2019; Söğüt-Gider Büyüközer 2019. Kentin kutsal alanı Lagina'da ise kazılar 1993 yılında başlamış ve günümüzde Stratonikeia kazıları kapsamında devam etmektedir, bkz. bkz. Tırpan 1996; 1997; Tırpan-Söğüt 2001; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Tırpan-Büyüközer 2012; Tırpan et al. 2013; Söğüt 2019; Söğüt-Gider Büyüközer 2019.

¹³⁴⁰ Keklikoğlu 2003, s. 130, n. 118; Ekici 2013a, s. 137, n. 306-308; Ekici 2013b, s. 239, n. 33-34; Tek-Köker-Sarıiz 2015, s. 140, res. 4.

¹³⁴¹ Sikkeler ilk olarak 1999 yılında A. T. Tek tarafından yayınlanmış, 1997 yılı buluntularına dair ön rapor niteliğindeki bu çalışmada nekropol alanında ele geçen 49 sikkeye yer verilmiştir, bkz. Tek 1999. Ardından, A. A. Keklikoğlu 2003 yılında Lagina Hekate Tapınağı'nda ele geçen sikkeleri yayınlamıştır. 1999-2001 yılı verilerini içeren bu y. lisans çalışmasında, ele geçen 393 sikkeden 129'u yer alır, bkz. Keklikoğlu 2003. 2004 yılında M. Ekici tarafından, Lagina'da 1994-2002 arasında ele geçen sikkeler yayınlanmış, ele geçen 188 sikkeden, yayın içerisinde 74'üne yer verilmiştir, bkz. Ekici 2004. Lagina ve çevresinde ele geçen sikkeler, Ekici tarafından tamamlanan doktora tezi kapsamında çalışılmış, 2003-2010 arası buluntuların yer aldığı çalışmada 410 sikkeye yer verilmiştir, bkz. Ekici 2013a. Ayrıca bkz. Ekici 2013b; 2015. Akdağ ismi verilen, kentin teritoriumuna dahil nekropol alanında yapılan kazılarda ele geçen sikkeler ise 2013 yılında R. Tamsü Polat tarafından doktora tezi içerisinde yayınlanmıştır. Burada 1995-1999 arasında kayıt altına alınan toplam 58 sikke yer alır, bkz. Tamsü Polat 2013. Son olarak 2015 yılında, A. T. Tek, H. Köker ve E. Sarıiz tarafından, 2008-2014 arası sikke buluntuları bir ön rapor olarak yayınlanmıştır. Burada, ele geçen 948 sikkeye dair sayısal veriler paylaşılmıştır, bkz. Tek-Köker-Sarıiz 2015.

¹³⁴² Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 9.

¹³⁴³ Çalışmalar 1966 yılında Prof. Dr. Baki Ögün başkanlığında başlamıştır. Kazılara 2001 yılından beri Prof. Dr. Cengiz Işık idaresinde devam edilmektedir, yürütülen çalışmalar için bkz. Ögün 1968a; 1968b; 1972; 1973; 1978; 1980; 1983; 1987; Işık 1992; 1993; Işık-Bulba 1996; Ögün et al. 2002; Işık 2009; 2011a; 2012; 2013; 2014; 2016; Özen 2018; 2019.

¹³⁴⁴ Buluntuların büyük bir bölümü henüz yayınlanmamış olup yayınlanan örnekler için bkz. Kellner 2000; Konuk 2004, n. 33; Ashton 2002, n. 35; n. 134; Çizmeli Ögün 2007a, s. 66, n. 11-16. Kazı sikkeleri ilk olarak 1981 yılında E. Keckman tarafından yayınlanmış, 2000 yılında H. J. Kellner tarafından, 1992 yılında ele geçen 1 adet Ptolemaios Krallığı'na ait bronz sikkeyi bilim dünyası ile paylaşmıştır, bkz. Keckman 1981; Kellner 2000. Daha sonra Z. Çizmeli Ögün ilk olarak 2006 yılında, kazılarda ele geçen Bizans sikkelerine dair bir ön rapor yayınlamış,

Ptolemaios sikke sayısı, tamamı bronz sikkeler olmak üzere, 36'dır.¹³⁴⁵ Sikkelerin dönem dağılımına baktığımızda I. Ptolemaios Soter dönemine ait 3, II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait 5, III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait 9 sikke mevcuttur. İlk üç hükümdarın sonrasına ait herhangi bir örnek şu an için bilinmemektedir. Kesin bir tasnifi mümkün olmasa da kullanılan ikonografyaya istinaden ilk üç hükümdar dönemine ait olduğu anlaşılan sikke sayısı 9'dur. 10 sikkenin ise hangi döneme ait olduğunu tespit edilememiştir. Darphanesi kesin bir biçimde belirlenebilen sikke sayısı 16 olmakla beraber 5'i Aleksandreia, 2'si Paphos, 1'i Halikarnassos, 2'si Kaunos, 6'sı Telmessos'a atfedilenlerdendir. Kaunos'ta ele geçen sikkelerden 8'inin (%50), Karia'nın doğusu, Lykia'nın batısı kökenli olanlardan olduğu görülmektedir ve bu atfın yeniden gözden geçirilmesini ve kontrolünü mümkün kılması açısından büyük önem arz etmektedir.

20. yüzyılın başlarından beri devam eden kazılarda¹³⁴⁶ ele geçen nümismatik malzemenin kapsamlı bir biçimde yayınlanması neticesinde bilgi sahibi olduğumuz tek Karia adası Kos'tur.¹³⁴⁷ 2012 yılı itibari ile adada yürütülen kazılarda, tamamı bronzdan, toplam 27 adet krali darp ele geçmiştir.¹³⁴⁸ Buna göre, sikkelerin 5'i I. Ptolemaios Soter, 7'si II. Ptolemaios Philadelphos dönemine aittir. Küçük Asya'nın Mısır hakimiyeti sonrasına ait buluntular da mevcut ve sayıca daha fazladır. Öte yandan bu sikkelerin kronolojisi krallığın sonuna değin uzanır. 2 sikke Ptolemaios VI dönemine aittir. Daha geç döneme tarihlenenlerden 2 sikke VIII. Ptolemaios (MÖ. 144-129), 7 sikke IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios (MÖ. 107-88), 1 sikke X. Ptolemaios ya da Ptolemaios Apion, 1 sikke ise XIII. Ptolemaios (MÖ. 80-51) dönemine aittir. Geri kalan 1 sikke XII. Ptolemaios'un kardeşi, Kıbrıs hükümdarı Ptolemaios (yak. MÖ. 80-58) darbıdır. Kos'un en geçe tarihlenen buluntusu, krallığın son yöneticisi VII. Kleopatra (MÖ. 51-30) dönemine tarihlenir. 1 sikke ise MÖ. 2.-1. Yüzyıl başlığı altında incelenenlerdendir. Ada, Küçük Asya'nın eldeki verilerinden birkaç hususta farklılık göstermektedir. Bunlardan en göze çarpanlarından ilki Karia bölgesinde yoğun sirküle olan III. Ptolemaios Dönemine ait darpların hiç ele geçmemiş olmasıdır. Bir başka husus, diğer bölge

ardından 2007 yılında yayınlanan kapsamlı çalışmasında 1965-2002 arası ele geçen Bizans sikkelerine yer vermiştir, bkz. Çizmeli Ögün 2007b. Kaunos buluntularına ilişkin son yayın, yine Çizmeli Ögün tarafından 2007 yılındadır, bkz. Çizmeli Ögün 2007a.

¹³⁴⁵ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 10.

¹³⁴⁶ Kos adasında ilk arkeolojik kazılar 1900-1904 yılları arasında R. Herzog idaresinde yapılmıştır. Faaliyetler, 1922-1943 yılları arasında L. Laurenzi başkanlığında devam etmiştir. İlerleyen süreçte adanın çeşitli noktalarında arkeolojik çalışma yürütülmüştür, bkz. Morricone 1950; 1972-1973.

¹³⁴⁷ Stefanaki 2012. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 200, n. 14.16.11. Sikkeler ilk olarak A. Giannikouri, V. E. Stefanaki tarafından 2006 yılında yayınlanmıştır. Burada, 1982-2000 yılları arasında kazılarda ele geçenlere yer verilmiştir, bkz. Giannikouri-Stefanaki 2006. 2010 yılında, Askpelion kutsal alanı özelinde buluntuların bir kullanım analizi ortaya konulmuştur, bkz. Ingvaldsen 2010. 2011 yılında ise Stefanaki ve Giannikouri tarafından yayına hazırlanan çalışmada Kos ve Kalymnos adaları özelinde On İki Adalar'da sikke sirkülasyonu üzerine veriler değerlendirilmeye tabi tutulmuştur, bkz. Stefanaki-Giannikouri 2011.

¹³⁴⁸ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 11.

kazılarında ve aynı zamanda müze koleksiyonlarında az sayıda karşımıza çıkan Mısır hakimiyeti sonrasına ait sikkelerin, hakimiyet dönemine ait örneklerle kıyasla sayıca çokluğudur. Burada oran %45'e (hakimiyet dönemi) %55'tir. Küçük Asya'nın güneybatı ve güney kıyılarının sunduğu genel tablo ise ağırlıklı ilk 3 hükümdar dönemi sikkeleridir. Darphane dağılımında ise büyük çoğunluğu Aleksandreia'da darp edilenler meydana getirmektedir. Buna göre 27 sikkenin 18'i merkez darphaneye aittir. 1 sikke Kyrene darbıdır. 2 sikkenin darphanesi tespit edilemezken, arda kalanları ise Kıbrıs kökenli olanlar meydana getirmektedir. Kos verileri bu noktada da farklılık göstermekte, adada Karia ve Lykia kökenlilerden hiç dolaşmadığı anlaşılmaktadır.

Bölgenin bir diğer kıyı kenti Iasos şimdilik tekil bir örnekle de olsa krali Ptolemaios sikkesi ele geçen kazılardandır.¹³⁴⁹ Yayınlanan malzeme ışığında, 1960-2017 verilerine göre yalnızca 1 adet bronz sikke bulunmuş ve kayıt altına alınmıştır.¹³⁵⁰ Söz konusu darp, I. Ptolemaios Soter dönemine ait olmakla beraber, darphane atfı belirsiz olanlardan olması açısından büyük önem arz eder.

Bir diğer az sayıda ancak kıymetli veri sunan yerleşim Euromos'tur. 1969 yılından beri devam eden kazılarda¹³⁵¹ şu an için ele geçtiğini bildiğimiz 2 adet sikke mevcuttur.¹³⁵² Bunlardan 1'i yayınlanmış¹³⁵³ diğeri ise Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda tez kapsamında envanterlik sikkelere yönelik yürüttüğüm çalışmalarda tespit ettiğim, yeni bir örnektir. Söz konusu sikkelerin her ikisi de II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait ve Aleksandreia darbıdır.

¹³⁴⁹ Delrieux 2017, s. 15-16. Iasos'ta kazı çalışmaları 1960 yılında, Doro Levi başkanlığındaki İtalyan bir ekip tarafından başlatılmıştır. 1972-1984 arasında Clelia Laviosa, 1985-2010 arasında Fede Berti, 2011-2013 arasında ise Marcello Spanu idaresinde devam etmiştir. 2018 yılından beri Prof. Dr. Asuman Balıran başkanlığında sürmektedir, kazı çalışmaları için bkz. Levi 1961-1962; 1965-1966; 1969-1970; 1972; 1973; Laviosa 1974; Levi 1986; Berti 1993; Angiolillo 1999; Berti 2001; 2002; 2003; 2004a; 2004b; 2008a; 2008b; 2009; 2011a; 2011b; Spanu 2012; 2013a; 2013b; 2014; Balıran-Abay 2019.

¹³⁵⁰ Sikke için bkz. Ek 1, n. 12. Iasos kazı sikkeleri kapsamlı bir biçimde ilk olarak 2005 yılında yayınlanmıştır. L. Tondo, 1969 yılında ele geçen, Caracalla (MS. 198-217)-Gallienus (MS. 253-268) arası dönemin darplarını içeren 2997 sikkelik bir definenin yanı sıra 1960-1971 yılları arasında ele geçen Roma ve Bizans dönemi sikkeleri de yayınlamıştır, bkz. Tondo 2005; Pennestri 2005b. Define için ayrıca bkz. Berti 2005; Pennestri 2005a. İlk olarak 2010 yılında kazı buluntularını yayına hazırlayan F. Delrieux, ardından 2017 yılında kazı sikkeleri ışığında bir sirkülasyon denemesi yayınlamıştır. Burada, 1960 yılından itibaren ele geçmiş olan 109 sikkeye yer alır. Yayınlar için bkz. Delrieux 2010; 2017. Iasos kazı buluntuları son olarak, yine Delrieux tarafından, 2020 yılında yayınlanmıştır. Ancak burada yalnızca Iasos kentinin darp ettiği örneklerle (3'ü gümüş, 154'ü bronz olmak üzere toplam 157) yer verilmiştir, bkz. Delrieux 2020.

¹³⁵¹ Kazılar 1969 yılında başlamış, 1969-1975 yılları arasında Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu yönetiminde devam etmiştir. 2011 yılında Doç. Dr. Abuzer Kızıl başkanlığındaki yeniden başlayan kazı faaliyetleri devam etmektedir, yürütülen çalışmalar için bkz. Serdaroğlu 1971; 1973; Kızıl-Doğan 2014; 2016; 2017; 2018; 2019a; 2019b.

¹³⁵² Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 13.

¹³⁵³ Konuk 2004, n. 13.

Labraunda kutsal alanı, Karia'nın krali Ptolemaios sikkeleri ele geçen bir diğer yerleşim alanıdır.¹³⁵⁴ Ancak burada 1948 yılından bu yana sürdürülen arkeolojik kazılarda¹³⁵⁵ ele geçen veriler henüz kapsamlı bir yayının konusunu teşkil etmediğinden mevcut bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır.¹³⁵⁶ Öte yandan söz konusu tek buluntuyu ön rapor niteliğindeki çalışmadan, II. Ptolemaios dönemine ait olması dışında herhangi bir ilave bilgi olmaksızın bilmekteyiz.¹³⁵⁷

Milas Müzesi'nde yer alan envanterlik sikkelere yönelik yürütülen çalışmalar sırasında tespit edilen örnekler neticesinde krali Ptolemaios sikkeleri ele geçtiği öğrenilen birbirine oldukça yakın iki arkeolojik alan Milas'ın güneyindeki Çakıralanı (Belentepe), Hüsamlar ve Mengefe'dir.¹³⁵⁸ Bu arkeolojik niteliğe sahip alanlar Mylasa kent teritoryumu içerisinde kalmaktadır. Şu an için envanterlik olarak kaydedilmiş buluntu sayısı, tamamı bronz olmak üzere, 6'dır.¹³⁵⁹ Sikkelerin 2'si I. Ptolemaios Soter, 4'ü II. Ptolemaios Philadelphos dönemine aittir. Darphane tespiti mümkün olan 5 sikkenin 3'ü Aleksandreia, 2'si ise Lorber tarafından (CPE, n. B341) Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)) başlığı altında ele alınanlardır. Bu atıf sonuç kısmında yeniden ele alınmıştır.

¹³⁵⁴ Nilsson 2011; 2014.

¹³⁵⁵ Burada arkeolojik kazılar 1948'de Prof. A. W. Persson başkanlığındaki İsveçli arkeologlarca başlatılmıştır. 1951 yılında sona eren çalışmalara 1953 yılında devam edilmiş, 1960 sezonundan sonra kazılar 1988-1993 yılları arasında devam etmiştir. 2002 yılından beri süren düzenli kazılara 2004-2012 yılları arasında Dr. L. Karlsson başkanlık etmiştir. Mevcut çalışmalar Dr. O. Henry idaresinde sürmektedir. Çalışmalar için bkz. Persson 1949; 1950; Säflund 1956; Hellström 1985; 1987; 1990; 1991; 1992; 1993; 2004; Hellström-Karlsson 2005; Karlsson 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Karlsson-Henry-Blid 2010; Henry-et al. 2013; 2014; 2015; 2016; Henry-Çakmaklı 2017; Henry-Dağlı Dinçer 2019.

¹³⁵⁶ Labraunda'da ele geçen sikkelere dair ilk kapsamlı çalışma 2011 yılında H. Nilsson tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. Burada, erken dönem kazılarında (1948-1951; 1953 ve 1960) bulunan 418 sikkeye dair ön rapor niteliğinde bilgilere yer verilmiştir, bkz. Nilsson 2011. Yayından anlaşıldığı üzere 1948-1960 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda ele geçen buluntular İzmir Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiş olup, Nilsson bu sikkelerden yalnızca 33'üne dair kesin bilgi edinebilmiştir, 1951 yılına ait bilgilere ise yalnızca kazı notlarından ulaşılabilmektedir. 2014 yılında ise yine Nilsson tarafından, Labraunda kazılarında ele geçen ve bugün Ödemiş Müzesi koleksiyonunda yer alan 10 sikke yayınlanmıştır, Nilsson 2014. Nilsson (2014, s. 93) Ödemiş Müzesi'ne giden sikke sayısının 15 olması gerektiğini 5 sikkeye erişim sağlayamadığını ifade etmiştir.

¹³⁵⁷ Bkz. Ek 1, n. 14.

¹³⁵⁸ Milas civarındaki kömür yataklarının işlenmesine yönelik çalışmalar sırasında 2006 yılında tarihi kalıntılara rastlanmış, neticesinde bir dizi kurtarma kazısı yapılmıştır. Çakıralanı, Belentepe'de gerçekleştirilen kazılar 2006 yılında, Milas Müze Müdürlüğü'nün idaresinde başlamıştır. 2007'den 2011'e kadar Lagina ve Börükçü'nde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar kapsamında devam etmiştir. Bu tarihten sonraki çalışmalar yine Milas Müze Müdürlüğü idaresinde devam etmiştir. Kazı çalışmaları ve neticeleri hakkında bilgi için bkz. Gider 2009; Gider 2010; Özbey 2013, s. 38-51; Özbey 2015; Savran-Ertürk 2016; Savran 2017, s. 104-109. Hüsamlar köyünde yürütülen çalışmalar ise 2007 yılında başlamış olup, iki yıl Lagina-Börükçü kazı ekibi tarafından yürütülmüştür. Hüsamlar'daki kurtarma kazıları 2009 yılından itibaren Milas Müze Müdürlüğü'nün sorumluluğuna geçmiştir. Faaliyetler ve neticeleri hakkında bilgi için bkz. Ekici 2009; Cirtil 2010; Ekici 2010; Özen-Erdoğan-Aytaçlar 2011; Özbey 2013, s. 51-54; Özbey 2015, s. 235; Savran-Ertürk 2016, s. 542; Savran 2017, s. 110-111; Savran-Kaçar 2019.

¹³⁵⁹ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 15. Hiç şüphesiz, burada ele geçen, henüz yayınlanmamış bu malzemenin, belki de etütlükler arasında yer alan olası başka örnekler ile birlikte ayrıntılı bir biçimde çalışılması buradaki Mısır etkisini daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Öte yandan, özellikle, bir nekropol alanını da içinde barındıran Çakıralanı (Belentepe), burada ele geçtiği tespit edilen diğer krali sikkelerin (bilhassa Makedon ve az sayıda da olsa Seleukos) varlığı ile ayrı bir önem kazanmaktadır.

Bölgeden gelen bir diğer buluntu grubunu, Halikarnassos teritoryumunda kalan Bodrum'un Mumcular ve Gümüşlük mevkiilerinde gerçekleştirilen kurtarma kazıları sunmaktadır.¹³⁶⁰ Her iki kazı çalışmasında da birer krali Ptolemaios sikkeleri ele geçmiştir.¹³⁶¹ Mumcular'da ele geçen II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait Aleksandreia darbidir. Gümüşlük'tekin ise kötü kondisyonundan ötürü kesin bir tasnifi yapılamasa da ilk üç hükümdar dönemine ait olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Karia bölgesi müzelerinde yürütülen çalışmalar neticesinde henüz yayınlanmamış az sayıda örnek de tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, 1993-2017 yılları arasında Burgaz (Eski Knidos) olarak adlandırılan yerleşim alanında gerçekleştirilen kazılardandır.¹³⁶² Söz konusu sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait Aleksandreia darbidir.

Bir diğer örnek Pedasa antik kentindendir.¹³⁶³ 2007 yılından beri kazıların sürdüğü¹³⁶⁴ yerleşimde ele geçen örnek yine Aleksandreia darbi olup II. Ptolemaios Philadelphos dönemine tarihlenenlerdendir. Krali Ptolemaios sikkelerinin dolaşım gösterdiği, eldeki sayı her ne kadar az olsa da belli olan bu iki yerleşimde ele geçen, bu çalışma kapsamında erişim sağlanamayan, diğer buluntuların yayınlanması hiç şüphesiz mevcut bilgilerimizi hem nicel hem de nitel manada zenginleştirecektir.

3.1.7. Lykia Bölgesi

Krali dominasyonun Küçük Asya'nın güney batısındaki varlığını nümismatik açıdan tespitte tıpkı Karia gibi son derece önemli bilgiler sunan ve bu tez çalışmasının da odağında yer alan Lykia bölgesinde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalarda başta Patara'da ele geçenler olmak üzere kıymetli verilere erişilmiş ve bir araya getirilmiştir (Harita 1).

Limyra, krali Ptolemaios sikkelerinin ele geçtiği Doğu Lykia yerleşimlerinin başında gelmektedir. Ancak, mevzubahis yerleşimde 50 yılı aşkın bir süredir yürütülen çalışmaların¹³⁶⁵

¹³⁶⁰ Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nin idaresinde, 2011 yılında Mumcular'da, 2013 yılında ise Gümüşlük'te kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.

¹³⁶¹ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 16-17. Burgaz arkeolojik sit alanında bilimsel çalışmalar 1980 yılında Prof. Dr. Numan Tuna tarafından yüzey araştırması şeklinde başlatılmış, 1987 yılında son araştırmaların yapılmasının ardından Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma Merkezi'nin sorumluluğunda, yine Prof. Dr. Numan Tuna başkanlığında, 1993-2017 yılları arasında ise düzenli kazılar gerçekleştirilmiştir, Yürütülen çalışmalar ve neticeleri için bkz. Tuna 1983; 1984; 1985; 1987; 1988; Tuna 1994; 1997; 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2004; Tuna et al. 2007; 2011; 2013; 2014; 2015; 2016; Tuna-Atıcı-Sakarya 2006; 2008; 2009; 2010; 2012; 2019.

¹³⁶² Sikke için bkz. Ek 1, n. 18.

¹³⁶³ Sikke için bkz. Ek 1, n. 19.

¹³⁶⁴ Yerleşiminde 2007 yılından beri Prof. Adnan Diler başkanlığında sistematik arkeolojik kazılar yapılmaktadır, yürütülen çalışmalar ve neticeleri hakkında bkz. Diler 2021.

¹³⁶⁵ Kazılar 1969 yılında Prof. Dr. Jürgen Borchhardt başkanlığındaki Alman ekip tarafından başlatılmıştır, 2002-2007 yılları arasında Prof. T. Marksteiner'in yürüttüğü çalışmalar 2008'den beri Dr. Martin Seyer başkanlığında devam etmektedir. 1969-2002 arası çalışmalar için bkz. Borchhardt 1970; 1973; 1974; 1975b; 1978; 1984; 1985; 1986; 1987; 1989; 1990; 1991; Borchhardt 1991-1992; Borchhardt 1992; 1994; 1995; 1996; 1997a; 1997b; 1998; 1999b; 2000; 2001; 2002; 2003. Ayrıca bkz. Mellink 1969b, s. 216; 1970c, s. 169-170; 1971b, s. 173; 1972c, s.

nümismatik neticelerinin henüz kapsamlı bir biçimde yayınlanmamış olması, malzeme üzerinde doğrudan çalışma talebinin ise çeşitli anlaşılabilir sebeplerle olumlu karşılık görmemesi buranın sunacağı potansiyel bilgilerden şu an için bizleri mahrum bırakmaktadır.¹³⁶⁶ Limyra kazılarında ele geçenlere dair eldeki mevcut bilgileri derleyecek olursak 1990 yılı itibari ile, yayınlanmış çalışmalarda paylaşılanlara göre Limyra kazılarında 20 adet krali Ptolemaios sikkeleri ele geçtiği bilinmektedir.¹³⁶⁷ Yayın sayısal veriden ibarettir. Buluntuların niteliğine dair elde olan, Antalya Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan krali Ptolemaios darpları üzerine yürüttüğüm çalışmalarda Limyra kazılarında ele geçtiği bilgisi not düşülen 2 sikkedir.¹³⁶⁸ Bunlardan biri II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait Aleksandreia darbı, diğeri ise III. Ptolemaios Euergetes dönemi Telmessos darbıdır. Öte yandan, 2004 yılına değin veriler söz konusu olduğunda, bu sayının toplam 44 adete yükseldiği bilgisine erişilmiştir.¹³⁶⁹ 2007 yılına değin Limyra kazılarında nümismat olarak görev almış olan J. Gorecki, söz konusu sikkelere dair temel bilgileri paylaşma nezaketinde bulunmuştur. Daha evvel hiç yayınlanmamış, bilgisine erişilmemiş 44 sikkelik bu buluntu grubu Lykia'da krali sikke varlığını ve dolaşımını anlamak adına büyük önem arz etmektedir.

Mevzubahis Limyra buluntularının dönem dağılımına bakıldığında, 1 sikkenin I. Ptolemaios Soter, 13 sikkenin II. Ptolemaios Philadelphos, 16 sikkenin III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, 8 sikke, yak. MÖ. 258-240 arası Telmessos'ta kraliyete bağlı yöneticilik yapmış olan Telmessos'lu Ptolemaios'a atfedilenlerdendir. Karşımıza Küçük Asya kazılarında ya da müze envanterlerinde hiç çıkmayan bu sikkenin kesin tarihlendirmesi, Lorber'in atfı doğrultusunda şimdilik MÖ. 258-240 arasına yapılmaktadır. Bu durumda söz konusu darpları II. Ptolemaios ve/veya III. Ptolemaios dönemine sokmak gerekecektir. Arda kalanlardan 2 sikke V. Ptolemaios ve sonrasına (2 sikke MÖ. 2.-1. yüzyıl olmak üzere) aittir. En geçe tarihlenen Limyra buluntusu 1

179-180; 1973b, s. 181-182; 1974c, s. 119-120; 1975b, s. 212; 222; 1983, s. 436; 1984, s. 453; 1985b, s. 560-561; 1987, s. 18; 1989b, s. 120; 1990, s. 142; 1991, s. 142-143; 1993b, s. 121-122; Gates 1994, s. 264-265; 1995, s. 233; 1996, s. 313; 1997, s. 278-280. 2002-2016 arası çalışmalar için bkz. Marksteiner 2003; 2004b; Marksteiner-Konecny 2005; Marksteiner 2006c; Marksteiner-Konecny 2006; Marksteiner 2007b; 2008b; 2008c; 2009; Seyer-Schuh 2009; 2010; Seyer 2011; Seyer-Schuh 2011; Seyer 2012a; 2012b; 2013a; 2013b; 2014a; 2014b; 2015a; 2015b; 2016a; 2016b; 2017a; 2017b; Seyer-et al. 2017; 2019. Ayrıca bkz. Yildirim-Gates 2007, s. 314; Bayram 2008, s. 170-171.

¹³⁶⁶ Kazı sikkelerine yönelik yönelik ilk çalışma J. Gorecki tarafından yayınlanmıştır. Eserde, 1984 yılı itibariyle bulunmuş olan sikkeler paylaşılmıştır, bkz. Gorecki 1986. Kazı sikkelerine ilişkin ikinci yayın yine Gorecki tarafından hazırlanmıştır, 1979-1990 arasında ele geçen toplam sikkeler hakkında bilgi sunulmuştur. Ele geçen sikke sayısı toplam 772'dir, bkz. Gorecki 1991-1992. 1990 kazı sezonunu takiben ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir yayının konusu olmamıştır. Kentte gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar ile buluntulara yer verilen bir diğer eserde J. Gorecki, nümismatik buluntular ışığında kent tarihine ilişkin genel bir değerlendirme sunmuştur, bkz. Gorecki 1999.

¹³⁶⁷ Gorecki 1991-1992.

¹³⁶⁸ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 20.

¹³⁶⁹ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 20.

adet IX. Ptolemaios (MÖ. 117/6-116/5) dönemine ait olandır. Eldeki bilgilere istinaden diğer 3 sikkenin ise dönemi tespit edilememiştir. Limyra buluntularının ait oldukları dönem söz konusu olduğunda -her ne kadar I. Ptolemaios dönemi yalnızca 1 sikke ile temsil edilse de- tez kapsamında ele alınan diğer kazı ve müze malzemeleriyle örtüştüğü açıkça görülmektedir. Dönemi tespit edilebilen 41 sikkenin yak. %90'ı ilk üç hükümdar dönemine aittir. Sikkelerin darphane dağılımında en büyük grubu 21 sikke ile Aleksandreia meydana getirmektedir. Bu toplamın yak. %51'idir. Onu 12 sikke ile Telmessos'a atfedilenler (yak. %29) takip eder. 4 sikke Kaunos'a atfedilen seridendir. 1 sikke Korinthos, 1 sikke ise Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria başlığı altında tasnif edilenlerdendir. 2 sikke ise Kıbrıs adasında darp edilmiştir. Aşağıda Patara verilerinin de göstereceği, müze malzemesi tarafından da tasdik edilecek olan genel çıkarımın ilk göstergesi olarak Limyra buluntuları, III. Ptolemaios Euergetes döneminde yerel darphane/darphanelerin açılmasıyla merkez Aleksandreia'dan bölgeye sikke akışının azaldığını bizlere göstermektedir. Bu noktada değinilmesi gereken bir husus Limyra'da ele geçen sikkelerin buluntu şekillerine dair bilgilerdir. 44 sikkenin 17'sinin yüzey buluntusu olduğu notu düşülmüştür. 3 diğer sikkenin ise kazı ekibine, Limyra'da bulunduğu bilgisi verilerek gösterildiğini öğrenmekteyiz.

Lykia bölgesinin Mısır hakimiyetinde kaldığı yaklaşık 100 yıllık sürece dair en fazla nümismatik bilgiyi Batı Lykia yerleşimlerinden Patara kenti sunmaktadır. Burada arkeolojik çalışmalar 1974 yılından beri yürütülmektedir.¹³⁷⁰ Çok kıymetli nümismatik verilere erişilen bu kentte, özellikle de bir askeri garnizon olduğu tespit edilen Tepecik mevkiinde, çok sayıda krali Ptolemaios sikkeleri ele geçmiştir. Yayınlanmış¹³⁷¹ ve üzerinde bizatihi çalışmalar yürütmekte olduğumuz 1989-2019 arası veriler söz konusu olduğunda bu sayı, 19 sikke altın, 2 sikke

¹³⁷⁰ Kentte ilk olarak 1974 ve 1983 yıllarında Prof. Dr. Sevim Buluç ve ekibi tarafından yüzey araştırmaları yapılmış, arkeolojik kazılar ise 1988 yılında Prof. Dr. Fahri Işık başkanlığında başlamıştır. 2009 yılından beri Prof. Dr. Havva Işkan Işık başkanlığında devam etmektedir. Erken dönem çalışmalar için bkz. Mellink 1975b, s. 212-213; Buluç 1983; Mellink 1984, s. 453. 1988-2017 arası çalışmalar için bkz. Işık-Yılmaz 1990; Işık 1991; 1992; 1993; 1994; 1995; 1996; 1997; 1998; 1999; Işkan-Çevik 2000; Işık 2001; 2002; 2003a; 2003b; 2004a; 2004b; 2005; 2007; 2008; 2009; Işkan Işık 2011; 2012; 2013; Işkan-et al. 2014; Aktaş-et al. 2015; Işık-et al. 2016; Işkan-et al. 2016a; Aktaş 2017; Işkan 2018; 2019a. Ayrıca bkz. Mellink 1991, s. 138; 1993b, s. 122; Gates 1994, s. 265; 1995, s. 234; 1996, s. 314; 1997, s. 281-282; Yıldırım-Gates 2007, s. 315; Bayram 2008, s. 200-201; Işkan 2015; Işkan 2019c, s. 19-23; Işkan Işık 2019. Ayrıca, ören yerinde 1996 yılında, Antalya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nce Oyguz Mezarlarına yönelik bir kurtarma kazısı yapılmıştır, bkz. Demirel 1998.

¹³⁷¹ Kazı sikkeleri ilk olarak, Ş. Özudoğru tarafından 2002 yılında tamamlanan y. lisans tezinde yayınlanmıştır. 1988-2001 arası dönemin verilerinin paylaşıldığı çalışmada, yaklaşık 1200 sikkeden tanımı mümkün 274 örnek yer almıştır, bkz. Özudoğru 2002. 2019 yılında D. S. Lenger tarafından hazırlanan çalışmada kentte ele geçen, Dynastik dönemden İslami döneme uzanan bir süreci yansıtan örneklerle ilişkin genel bir değerlendirme paylaşılmıştır, bkz. Lenger 2019. Patara kazı sikkeleri D. S. Lenger tarafından yayına hazırlanmaktadır. Son olarak, krali Ptolemaios sikkeleri, bir garnizon olduğu tespit edilen Tepecik yerleşiminde ele geçenler özelinde yayınlanmıştır, bkz. Lenger-Dündar 2021.

gümüş, 105'i bronz olmak üzere toplam 126'dır.¹³⁷² Mevzubahis 19 altın sikkenin tamamı 2018 yılında ele geçen definenin parçasıdır.¹³⁷³ Bunun dışında kentte altın krali Ptolemaios sikkesi bulunmamıştır.

Kent içerisinde sikkelerin buluntu yerlerine baktığımızda, 126 sikkenin 103'ü -19'u altın definesinden olmak üzere- Tepecik'te ele geçmiştir. Bu toplamın yak. %82'sine tekabül eder. Nekropol alanı (4 sikke), Hurmalık Hamamı (3 sikke), Nero Hamamı (2 sikke), Su yolu (2 sikke), Liman Caddesi (1 sikke), Markia (1 sikke) ve Kaynak Kilise (1 sikke) krali Ptolemaios sikkelerinin ele geçtiği diğer alanlardır. Ayrıca 7 sikke yüzey buluntusu olmakla beraber 1 sikke 54 numaralı Oygu gömüt mezarda, 1 sikke ise Tiyatro ile Meclis arası alanda yer alan 11. burçta ele geçmiştir.

Patara buluntularının dönemsel dağılımına baktığımızda 33 sikke I. Ptolemaios Soter, 39 sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 44 sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. Darphane atfı yapılamayan ancak dönem tespiti mümkün olanlara göre 1 sikke I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios, 2 sikke I. Ptolemaios, II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios, 1 sikke III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Buna göre, ilk 3 hükümdar dönemine ait sikkeler toplamın yak. %94'ünü meydana getirmektedir. Bu dikkat çekici ölçüde yüksek oran, sonuç kısmında tahlil edileceği üzere, kazı ve müze malzemesi dahil olmak üzere, Küçük Asya verilerinin sunduğu genel tablo ile uyumludur. En geç tarihli örnek ise hanedanlığın son yöneticisi VII. Kleopatra (MÖ. 51-30) dönemine tarihlenmektedir. 4 sikke için herhangi bir dönem ya da darphane atfı yapmak mümkün olmamıştır.

Öte yandan, buluntuların darp yerleri söz konusu olduğunda en büyük grubu Aleksandreia darpları meydana getirmektedir. Toplam sayı 57'dir (yak. %48). Bunu 22 sikke ile Kaunos'a atfedilenler (yak. %18) takip eder. 17 sikke ise (yak. %14) Telmessos'a atfedilenlerdendir. Bu üç darphane, tanımlılar söz konusu olduğunda Patara buluntularının yak. %81'ini meydana getirirler. Arda kalanlardan 2'si Halikarnassos?, 2'si Paphos, 3'ü ise Tyros darbıdır. Bir grup sikkeyi ise henüz literatürde kesin tespiti yapılamayan darphanelere ait olanlar meydana getirmektedir. Bunlar Salamis ya da Kition (4 sikke), Belirsiz Darphane 6A (2 sikke), Belirsiz Darphane 7 (1 sikke), Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs) (1 sikke), Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) (1 sikke), Beliriz Darphane(ler)/Suriye-Fenike (2 sikke), Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria (1 sikke)'dir. Ayrıca 2 sikkenin, kötü

¹³⁷² Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 21. Garnizon olarak ateste edilen Tepecik'in dışında kentteki diğer alanlarda ele geçen sikke sayısının yalnızca 23 olması, temel kullanımın garnizon içerisinde gerçekleştiğini de kanıtlar niteliktedir.

¹³⁷³ Sikkeler için bkz. Ek 4., n. 1; Kat. No. 1-12; 79-85.

kondisyonlarından ötürü kesin bir darphane atfı yapılamasa da ihtimaller göz önünde bulundurularak “Aleksandreia ya da Belirsiz Darphaneler” başlığı altında ele alınmıştır.

Bölgenin iç kesimlerinde krali sikke dolaşımına dair veri sunan yerleşimlerden biri, kuzey doğu Lykia konumlu Arykanda kentidir.¹³⁷⁴ Kentte kazı çalışmaları 1971 yılından bu yana devam etmektedir.¹³⁷⁵ Yayınlanan¹³⁷⁶ ve bilgisi temin edilen buluntulara bakıldığında şu ana değin, tamamı bronz olmak üzere, toplam 4 adet krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹³⁷⁷ Dönem ve darphane tespiti yapılabilen sikke sayısı 3’tür. Buna göre 2 sikke II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait olup her ikisi de Aleksandreia darbıdır. Arda kalan buluntu III. Ptolemaios Euergetes döneminde darp edilmiş olan, Telmessos’a atfedilen seridendir. Her ne kadar Arykanda kazılarında ele geçen örneklerin sayısı şimdilik az olsa da Lykia’nın kuzeyinde, iç kesimlerde ele geçmeleri, bu coğrafyadaki dolaşımlarını göstermesi bakımından onları kıymetli kılmaktadır.

Krali Ptolemaios sikkesi ele geçen, Lykia’nın bir diğer kuzey yerleşimi, Batı Lykia kentlerinden Tlos’tur.¹³⁷⁸ 2005 yılında başlayan Tlos kazılarında¹³⁷⁹ 2021 yılı itibari ile ele geçen krali Ptolemaios sikke sayısı 2’dir.¹³⁸⁰ Buluntuların her ikisi de bronzdandır ve III. Ptolemaios dönemine ait olup, bu kente yakın bir konumda yer alan Telmessos’a atfedilenlerdendir.

¹³⁷⁴ Tek 1996, s. 43, n. 8; Tek 2002a, s. 306, n. 774; Tek 2002a, s. 307, n. 775.

¹³⁷⁵ Çalışmaları 1971-2012 yılları arasında Prof. Dr. C. Bayburtluoğlu tarafından gerçekleştirilmiştir. 2012’den beri Doç. Dr. V. Macit Tekinalp tarafından yürütülmektedir. 1971-2012 arası çalışmalar için bkz. Bayburtluoğlu 1980; 1983; 1984a; 1985a; 1986a; 1987; 1988; 1989; 1991; 1992; 1993; 1994; 1995; 1996; 1999; 2003a; 2003b; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Bayburtluoğlu-Tekinalp 2012. Ayrıca bkz. Mellink 1972c, s. 179; 1973b, s. 181; 1975b, s. 211; 1977, s. 301; 1979, s. 338; 1980b, s. 510; 1983, s. 436-437; 1985b, s. 561; 1987, s. 18; 1989b, s. 120; 1990, s. 142; 1991, s. 143; 1992, s. 138; 1993b, s. 122; Gates 1994, s. 265; 1995, s. 234-235; 1996, s. 314-315; 1997, s. 282; Yıldırım-Gates 2007, s. 315-316; Bayram 2008, s. 42; Gökay 2012. 2012-2018 arası faaliyetler için bkz. Tekinalp-Gerçek 2014, s. 20-25; Tekinalp-Sancaktar-Seviç 2018, s. 15-22; Tekinalp-et al. 2019.

¹³⁷⁶ Sikkeler ilk olarak A. T. Tek tarafından yayınlanmıştır. 1971-1995 yılları arası buluntuları içeren yüksek lisans tezinde, toplam 831 kazı sikkesi, 1960’larda, 1992’de ve 1994’te ele geçen 2 adet defineye ait örnekler ile beraber toplam 843 sikke yayınlanmıştır, bkz. Tek 1996. Arykanda sikke buluntuları 2002 yılında A. T. Tek tarafından yeni veriler ile birlikte doktora tezi kapsamında tekrar ele alınmıştır. Çalışmada 1971-2000 arası kazı sezonlarında ele geçen 3800 civarındaki sikke içerisinden 2174 örnek yayınlanmıştır, bkz. Tek 2002a. Daha sonra, 2004 ve 2011 kazı sezonlarında ele geçen 2 adet define H. Sancaktar tarafından 2012 ve 2016 yıllarında yayınlanmıştır. 2004 yılı definesi için bkz. Sancaktar 2016. 2011 definesi için bkz. Sancaktar 2012. Sancaktar’ın, söz konusu buluntu grubunu daha ayrıntılı bir biçimde ele alan diğer çalışması için bkz. Sancaktar 2018.

¹³⁷⁷ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 22.

¹³⁷⁸ Duman-Aktaş 2012, s. 457.

¹³⁷⁹ 1994-2001 yılları arasında, Prof. Dr. Havva İşkan başkanlığında yüzey araştırmaları yapılmıştır, araştırmalara 1998 yılında N. Çevik başkanlık etmiştir. Yürütülen çalışmalar için bkz. Yılmaz-Çevik 1996; Yılmaz-Çevik 1999; Çevik-Varkıvanç 2000; İşkan-Çevik 2001; İşkan 2003. Ayrıca bkz. Gates 1997, s. 282. 2005 yılında başlayan kazılar 2009 yılına kadar İşkan idaresinde devam etmiştir. 2009 yılından beri Prof. Dr. Taner Korkut başkanlığında devam etmektedir. 2005-2017 arası faaliyetler için bkz. İşkan Işık 2009; Korkut 2011; 2012; 2013; 2014; 2015b; 2016; 2017; 2018a; Korkut-et al. 2018; Korkut 2019; Korkut-Uygun-Özdemir 2019. Ayrıca bkz. Yıldırım-Gates 2007, s. 315. Araştırma tarihçesi için ayrıca bkz. Korkut 2015a, s. 10-11.

¹³⁸⁰ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 23.

Bir diğer kazı buluntusu grubunu, Ksanthos kentinin kutsal alanı olan Letoon'da ele geçenler meydana getirmektedir. Burada kazı çalışmaları 1962 yılından beri devam etmektedir.¹³⁸¹ Ancak, buna rağmen sikkeler henüz ayrıntılı bir biçimde yayınlanmadığından¹³⁸² mevcut bilgimiz, sayının 3 olduğuna dair yalnızca istatistiki bir bilgidir.¹³⁸³

Patara'dan sonra bir diğer liman yerleşimi Andriake ise buranın aksine şimdilik oldukça limitli bir bilgi sunmaktadır. Görece yeni bir kazı olan Myra ve limanı Andriake'de, 2009 yılından beri yürütülen çalışmalarda¹³⁸⁴ şu ana değin yalnızca 1 adet krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹³⁸⁵ Söz konusu bronz örneğin, bölgenin Mısır hakimiyetinden çıkışının sonrasında, XII. Ptolemaios döneminde Kıbrıs'ı idare eden, kardeşi Ptolemaios (yak. MÖ. 80-58) dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Sikke Kıbrıs kökenlidir, Paphos'a atfedilir.

Bir diğer iç bölge yerleşimi, Doğu Lykia'nın kuzeyinde yer alan Rhodiapolis kentidir. Oldukça kısa süreli arkeolojik kazısı yapılan¹³⁸⁶ bu yerleşimde ele geçtiğini bildiğimiz krali

¹³⁸¹ Arkeolojik kazılar 1962 yılında H. Metzger başkanlığında başlamıştır. 1979-1996 yılları arasında Prof. Dr. C. Le Roy, 1997-2005 arasında Prof. Dr. J. Des Courtils idaresinde devam etmiştir. 2005-2006 yıllarında Prof. Dr. Didier Laroche, 2009-2010 arasında Doç. Dr. Laurence Cavalier yönetiminde gerçekleşmiş, 2011 yılından beri Prof. Dr. S. Atik Korkmaz'ın başkanlığında devam etmektedir. Çalışmalar için bkz. Metzger 1964; 1965; 1966; 1968a; 1968b; 1969; 1970a; 1970b; 1972; 1973; 1974a; 1974b; 1977; 1978; 1980; 1981; Le Roy 1981; Metzger 1982; Le Roy 1983; 1986; 1987; 1988; 1989; 1990a; 1991; 1994; Des Courtils-et al. 1997; Des Courtils-Laroche 1998; 1999a; 1999b; Des Courtils-Laroche-et al. 2000; Des. Courtils-et al. 2001; Des Courtils-Laroche 2002; 2003; 2004; Des Courtils 2005; Laroche-et al. 2006; 2007; Cavalier 2011a; 2011b; Atik Korkmaz-et al. 2013; 2015; Atik Korkmaz-Demirtaş 2016; Atik Korkmaz-et al. 2016; Atik Korkmaz 2017; 2018; 2019. Ayrıca bkz. Mellink 1964a, s. 159-160; 1966a, s. 155; 1967c, s. 168; 1968d, s. 136; 1969b, s. 215-216; 1970c, s. 168-169; 1971b, s. 172-173; 1972c, s. 180; 1973b, s. 182-183; 1974c, s. 120-121; 1976b, s. 274-275; 1977, s. 301-302; 1978, s. 323; 1979, s. 337-338; 1980b, s. 509; 1982, s. 567; 1983, s. 436; 1985b, s. 560; 1986, s. 17-18; 1989b, s. 120; 1990, s. 141-142; 1991, s. 142; 1993b, s. 122; Gates 1996, s. 313-314; 1997, s. 280-281; Yildirim-Gates 2007, s. 314-315.

¹³⁸² Buluntulara ilişkin ilk çalışma M. Ch. Marcellesi tarafından 2007'de yayınlanmıştır. 1975, 2001 ve 2002 kazılarında Leto tapınağı içerisinde ele geçen üç ayrı define içerisinde toplam 135 sikke yer almaktadır, bkz. Marcellesi 2007. Bu definelerin tekrar ele alındığı çalışma için bkz. Ashton-Meadows 2008. Kazı sikkelerinin yer aldığı bir diğer çalışma Z. Çizmeli Öğün ve M. C. Marcellesi'nin 2011 tarihli, sayısal verilerin paylaşıldığı çalışmadır, bkz. Çizmeli Öğün-Marcellesi 2011.

¹³⁸³ Çizmeli Öğün-Marcellesi 2011, s. 322.

¹³⁸⁴ Myra ve çevresinde yer alan yerleşimlere yönelik araştırmalar J. Borchhardt tarafından 1965 yılında başlatılmış ve 1968 yılında tamamlanmıştır. Andriake'de Prof. T. Marksteiner başkanlığındaki bir ekip tarafından 2005-2008 arası gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının ardından 2009 yılında Prof. Dr. N. Çevik tarafından arkeolojik kazılara başlanmıştır, bkz. Borchhardt 1975a. 2005-2008 yüzey araştırmaları için bkz. Marksteiner 2006a; 2007a; 2008a; Yener Marksteiner 2009; Marksteiner-Marksteiner 2010. Kazı faaliyetleri için bkz. Çevik 2010a; Çevik-Bulut 2010; 2011; Çevik-Bulut-Akyürek 2012; 2013; Öztürk-Çekilmez 2016; Öztürk-et al. 2016; Çevik-et al. 2017; 2018a; 2018b.

¹³⁸⁵ Bulut-Şengül 2014, s. 81. Sikke için ayrıca bkz. Ek 1, n. 25. Güncel verileri benimle paylaşan M. Şengül'e teşekkür ederim. Kentte ele geçen nümismatik buluntulara dair, söz konusu malzemenin ilk defa konu edildiği yayın için bkz. Bulut-Şengül 2010. 2009-2012 arası ele geçen sikkeler için ayrıca bkz. Bulut-Şengül 2014.

¹³⁸⁶ Kazılar 2006 yılında Prof. Dr. N. Çevik'in başkanlığında başlamıştır. 2009-2013 arasında çalışmalara Prof. Dr. İ. Kızılgut başkanlık etmiştir. 2015'te Antalya Müze Müdürlüğü'nce tekrar başlamış 2017 yılında tamamlanmıştır. Yürütülen çalışmalar için bkz. Çevik-Kızılgut-Bulut 2007a; Çevik-Bulut-Kızılgut 2008a; Çevik-Kızılgut-Bulut 2008; Çevik-Bulut-Kızılgut 2009; Çevik-Kızılgut-Bulut 2009a; Çevik-et al. 2010; Kızılgut-Akalın-Bulut 2010; Kızılgut 2011; Çevik 2012; Kızılgut 2012a; 2012b; Kızılgut 2013a; Akalın 2016. Ayrıca bkz. Bayram 2008, s. 218-219.

Ptolemaios sikkesi sayısı 1'dir.¹³⁸⁷ Bu bronz sikkenin kötü kondisyonundan ötürü kesin bir darphane atfı yapılamasa da ikonografyasına istinaden ilk 3 hükümdar dönemine ait olduğunu tespit etmek mümkün olmuştur.

Lykia bölgesinin son buluntusunu, bir diğer Doğu Lykia yerleşimi olan Gagai'de gerçekleştirilen kurtarma kazıları sırasında ele geçen sunar.¹³⁸⁸ Söz konusu çalışmalarda 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹³⁸⁹ Bu tekil örnek II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait olup Aleksandreia darbıdır.

3.1.8. Pamphylia Bölgesi

Lykia'nın doğu komşusu Pamphylia bölgesinden şu an için üç farklı yerleşimden krali Ptolemaios sikkesi ele geçtiği bilinmektedir. Bunlar sırasıyla Perge, Side ve Kilikia sınırındaki Alanya Kalesi kazılarında bulunanlardır (Harita 3).

Perge'de 1946 yılında başlayan kazılar önemli nümismatik neticeler vermiştir.¹³⁹⁰ Her ne kadar bölgenin kuzeyinde, denizden yak. 11 km uzakta konumlanırsa da Kestros nehri vasıtasıyla deniz ile bağlantılı bir yerleşim olan bu kentte şu ana değin, yayınlanmış buluntular ışığında, 3 adet krali bronz Ptolemaios sikkesi ele geçtiğini bilmekteyiz.¹³⁹¹ Bunların kötü kondisyonlarından dolayı emisyonunu tespit etmek mümkün olmadığından kesin bir dönem ve darphane atfı yapılamasa da ilk 3 hükümdar dönemine ait olduklarını ifade etmek mümkündür.

Bölgenin en önemli liman kenti Side, bir diğer kazılarında krali Ptolemaios sikkesi ele geçen Pamphylia yerleşimidir.¹³⁹² Mevcut veriler ışığında, kentte 1947 yılından bu yana yürütülen arkeolojik kazılarda¹³⁹³ ele geçen krali sikke sayısı 1'i gümüş 9'u bronz olmak üzere

¹³⁸⁷ Sikke için bkz. Ek 1, n. 26. Buluntuyu ve bilgilerini benimle paylaşan S. Bulut'a teşekkürlerimi sunarım.

¹³⁸⁸ Gagai'de henüz arkeolojik bir kazı yapılmamıştır. Yalnızca, yerleşimde 2007 yılında bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir, bkz. Çevik-Bulut 2008. Kentin yer aldığı Mavikent beldesinde 2011 yılında ise Antalya Müzesi tarafından bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.

¹³⁸⁹ Sikke için bkz. Ek 1, n. 27. Buluntuyu ve bilgilerini benimle paylaşan Ç. Ulutaş'a teşekkür ederim.

¹³⁹⁰ Kazılar 1946 senesinde A. M. Mansel başkanlığında başlamıştır. 1975-1987 arasında J. İnan, 1988 yılı itibarı ile H. Abbasoğlu tarafından sürdürülen kazı faaliyetleri 2012 yılından bu yana Antalya Müze Müdürlüğü başkanlığınca devam ettirilmektedir. Kazı çalışmaları için bkz. Mansel-Akarca 1949; Mansel et al. 1951; Mansel 1956; 1957; 1958; 1968; 1969; 1970; 1973; 1974a; 1974b; 1975; İnan 1976; 1977; 1978; 1979; 1980; 1981; 1983; 1984; 1985; 1986; 1987; 1988; 1989; Abbasoğlu 1990; 1996; 1997; Abbasoğlu-Martini 1997; Abbasoğlu 1998; Abbasoğlu-Martini 1998; 1999; Abbasoğlu 2003; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; Kara-Demirel 2014; 2015; 2016; Demirel 2019. Perge'de ele geçen sikkeler ilk olarak O. Tekin tarafından 1987 yılında tamamlanan y. lisans tezinde yayınlanmış, 1956-1983 yılları arasında ele geçen 331 sikkeye yer verilmiştir, bkz. Tekin 1987. Söz konusu sikkelerin ele alındığı diğer yayınlar için bkz. Tekin 1989; 1991; 1994; 2004. 2003 yılında T. N. Şen, akropoliste 1994-2003 arasında ele geçen 480 sikkenin yer aldığı bir y. lisans tezi tamamlamıştır, bkz. Şen 2003. 1989-1998 arasında ele geçen sikkeler 2005 yılında A. Erol tarafından tamamlanan y. lisans tezinde yayınlanmıştır. Burada yayınlanan sikke sayısı 537'dir, bkz. Erol 2005. Perge kazı sikkeleri son olarak 2007 yılında H. Köker tarafından tamamlanan y. lisans tezinin konusu olmuştur. 1999-2004 arası ele geçen toplam 627 sikke yayınlanmıştır, bkz. Köker 2007.

¹³⁹¹ Köker 2007, s. 23, n. 45-47. Sikkeler için ayrıca bkz. Ek 1, n. 28.

¹³⁹² Atlan 1976, n. 182; 183a-b; 184a-b; Tek 2013a, s. 210.

¹³⁹³ Kazılar 1947 yılında A. M. Mansel yönetiminde başlatılmıştır. 1975 yılında kazılara ara verilmiş, 1983 senesinde Ü. İzmirilgil başkanlığında tekrar başlayan çalışmalar 2009-2018 yılları arasında Prof. Dr. H. Sabri Alanyalı idaresinde devam etmiştir. 2019 yılından beri Prof. Dr. F. Alanyalı başkanlık etmektedir. Çalışmalar için

toplam 10'dur.¹³⁹⁴ Bunların 5'i I. Ptolemaios Soter, 2'si II. Ptolemaios Philadelphos, 1'i ise III. Ptolemaios Euergetes dönemi darbıdır. Arda kalan 2 buluntunun ise kötü kondisyonlarından ötürü emisyonu belli olmamakla berbabere yine de ilk 3 hükümdar dönemine ait oldukları anlaşılmıştır. Görüşmektedir ki Side malzemesinin ortaya koyduğu dönem dağılımı, yukarıda ele alınan Karia ve Lykia'nın geneli ile örtüşmektedir. Sikkelerin darp yerlerine bakacak olursak darphanesi tespit edilebilen 8 sikkenin 5'i Aleksandreia darbıdır, 3'ü ise Kıbrıs kökenlidir. Buna göre Side'de ele geçenlerin yak. %40'ını Kıbrıs kökenliler meydana getirmektedir. Bu, yukarıda bahsedilen Karia ve Lykia'ya kıyaslandığında göze çarpan ufak farklılıklardandır.

Pamphylia bölgesinden son kazı verisini, Kilikia sınırında yer alan Alanya Kalesi'nde 1985 yılından beri sürdürülen arkeolojik çalışmalar sunmaktadır.¹³⁹⁵ Korekesion kenti sınırları içerisinde kalan bu kalede gerçekleştirilen kazılarda 2021 yılı itibarı ile 2 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹³⁹⁶ Bunlardan birisinin, kötü kondisyonundan ötürü, dönemini ve darphanesini teşhis etmek mümkün olmamıştır. Diğer sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait Paphos darbıdır.

3.1.9. Kilikia Bölgesi

Küçük Asya sınırları içerisinde, krali Ptolemaios sikkelerinin ele geçtiği son bölge Pamphylia'nın doğu komşusu Kilikia bölgesidir. Elimizde şu an için altı farklı yerleşimden gelen veriler mevcuttur.

Yayınlanan veriler ışığında, krali Ptolemaios sikke buluntusu bağlamında bölgenin en verimli kazısı Nagidos olmuştur.¹³⁹⁷ Kilikia bölgesi askeri hareketliliğin yoğun olduğu, garnizonlara ev sahipliği yapmış bir bölge olduğundan bu durum şaşırtıcı değildir.¹³⁹⁸ Yalnızca 4 yıl süren kazılarda¹³⁹⁹, tamamı bronzdan, toplam 60 adet sikke ele geçerek kayıt altına alınmıştır.¹⁴⁰⁰ Sikkelerin dönemsel dağılımına baktığımızda 3 sikke I. Ptolemaios Soter, 22

bkz. Mansel 1978; İzmirli 1986; 1987; 1988; 1990; 1991; 1993; 2001; 2003a; 2003b; 2005; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Alanyalı 2011a; 2011b; Alanyalı 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; Alanyalı-Erkoç 2019.

¹³⁹³ Atlan 1976.

¹³⁹⁴ Güncel buluntuları ve bilgilerini benimle paylaşan A. T. Tek'e teşekkürlerimi sunarım. Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 29. Side kazı sikkelerinin ilk defa bilim dünyasına tanıtıldığı, 1976 yılında S. Atlan tarafından yayına hazırlanan çalışma için bkz. Atlan 1976. Güncel verilere dair ön rapor için bkz. Tek 2016. Söz konusu eserde bir araya getirilen kazı sikkelerinin münferit yayınları için bkz. Tek 2010; 2011; 2013a; 2013b; Tek-Köker 2016.

¹³⁹⁵ Arkeolojik kazı faaliyetlerine 1985 yılında, Prof. M. Oluş Arık başkanlığındaki bir ekip tarafından başlanmış ve yirmi yılı aşkın bir süre devam etmiştir. 2018 yılından beri, Prof. O. Eravşar yönetiminde çalışmalar sürdürülmektedir. Yürütülen çalışmalar için bkz. Arık 1986; 1987; 1988; 1992; 1994; 1996; 1997; 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2003; 2004; 2005; 2006; 2008; Arık-Bilici 2009; Eravşar-Tay 2020.

¹³⁹⁶ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 30.

¹³⁹⁷ Tekin 2007.

¹³⁹⁸ Bu hususta bkz. Bagnall 1976, s. 114-117; 220-223.

¹³⁹⁹ Nagidos'ta arkeolojik kazı faaliyetleri 1998-2002 yılları arasında, Prof. Dr. S. Durugönül başkanlığında gerçekleştirilmiştir, bkz. Durugönül 2000; 2001; 2002; 2003; 2004; 2007.

¹⁴⁰⁰ Sikkeler için bkz. Ek 1, n. 31.

sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 16 sikke III. Ptolemaios Euergetes, 1 sikke IV. Ptolemaios Philopator, 1 sikke ise V. Ptolemaios Epiphanes, 1 sikke de VI. Ptolemaios Philometor dönemine aittir. 1 sikke ise kesin olarak belirlenemese de serisi itibari ile III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Yukarıda bahsi edilen, Kilikia'nın gösterdiği dönemsel farklılıklardan ilki bu noktada kendini belli etmektedir. I. Ptolemaios Soter dönemine ait darp sayısı, özellikle Karia ve Lykia ile kıyaslandığında oldukça azdır. Öte yandan, Nagidos'ta 1'i IV. Ptolemaios, diğerleri V. Ptolemaios'a ve VI. Ptolemaios'a ait olmak üzere toplam 3 adet MÖ. 3. yüzyılın sonu-2. Yüzyılın başına ait sikke ele geçtiği görülmektedir. 1 adet de olası örnek mevcuttur. Yukarıda ele alınan 30'a yakın kazının buluntusu- Kos adası hariç olmak üzere- göz önüne alındığında bu dikkat çekicidir. Zira arkeolojik kazılar söz konusu olduğunda 1 adet Patara'da ele geçen ve kesin olarak dönemi tespit edilemeyen, bu sebeple "III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios" başlığı altında değerlendirilen ve 2 adet Limyra'da ele geçen, V. Ptolemaios ve hemen sonrasına ait olması gereken dışında kazılarda bu iki hükümdar dönemine ait şu ana değin hiçbir örnek tespit edilememiştir. Bu durum, olası sebepleriyle birlikte aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Nagidos'ta ele geçen sikkelerin darp edildikleri yerlere bakacak olursak, darphanesi belirlenebilen 45 sikkeden 33'ü (yak. %73) Aleksandreia, 8'i Kıbrıs, 1'i Tyros, 1'i Kyrene darbidir. 1 sikke, literatürde "Belirsiz Darphane", 1 diğeri ise "Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria başlığı altında ele alınanlardandır. Diğer bölgelerle kıyaslandığında burada göze çarpan en temel husus Kıbrıs darplarının fazlalığı ile (yak. %17) III. Ptolemaios döneminde Aleksandreia'dan sikke gelmeye devam etmesidir.

Kilikia bölgesinden, tekil bir örnekle de olsa veri sunan liman kenti Kelenderis'tir. Kentte 1987 yılında başlayan ve halihazırda devam eden kazılarda¹⁴⁰¹ ele geçen sikkeler, özellikle de Roma öncesi dönem söz konusu olduğunda, henüz kapsamlı bir yayının konusu olmadığından elimizde yalnızca 1 adet bronz Ptolemaios sikkenin bulunduğu bilgisi mevcuttur.¹⁴⁰² Dönemini ve/veya darphanesini tespit etmemizi sağlayacak tanım ve ölçü bilgilerinin paylaşılmadığı ilgili çalışmada sikke MÖ. 3. yüzyıla tarihlenmiştir.

Kilikia'da, Ptolemaios varlığı açısından bir diğer önemli yerleşim bir askeri garnizona ev sahipliği yapan Meydancikkale (Gülner)'dir. Her şeyden önce, 1980 yılı kazılarında ele geçen ve toplamda 5.215 gümüş sikkeden meydana gelen ve içerisinde 2158 adet de krali

¹⁴⁰¹ Arkeolojik kazılar 1987 yılında, Prof. Dr. Levent Zoroğlu başkanlığında başlamış ve halen devam etmektedir, Kazı çalışmaları için bkz. Zoroğlu 1989; 1991; 1992; 1993; 1995; 1996; 1998; Zoroğlu-Arslan 1999; Zoroğlu 2000; Zoroğlu et al. 2004; 2005; 2006; Zoroğlu-Tekocak 2008; 2009; 2010; Zoroğlu 2011; Zoroğlu-Tekocak 2011; 2013; Zoroğlu 2013; 2014; 2016; 2017; Zoroğlu-Bozkurtan-Özdemir 2018; 2019.

¹⁴⁰² Bkz. Zoroğlu-Arslan-Tekocak 2001, s. 314. Ayrıca bkz. Ek 1, n. 32. Kelenderis kazı sikkeleri ilk olarak, K. Oyarçin tarafından 2010 yılında tamamlanan y. lisans tezinin konusu olmuştur. Bu çalışmada yalnızca 2008 yılında agora bazilikasında ele geçen Geç Antik Çağ sikkeleri yayınlanmıştır, bkz. Oyarçin 2010.

Ptolemaios darbu barındıran define büyük önem arz etmektedir.¹⁴⁰³ Davesne'nin yaptığı katalogu baz aldığımızda 2158 sikkenin 254'ünün I. Ptolemaios Soter, 1787'sinin II. Ptolemaios Philadelphos, 12'sinin III. Ptolemaios darbu olduğu anlaşılmaktadır. Birden fazla hükümdar dönemine atfedilenlerden 25'i I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios, 15'i II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios, 65'i II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios üst başlığı altında sınıflandırılmıştır.

Öte yandan bu izole buluntu dışında, 1971 yılında başlayan ve yaklaşık 20 yıl süren Meydancikkale kazılarında¹⁴⁰⁴ başka krali Ptolemaios darpları ele geçtiğini de bilmekteyiz. Ancak bu sikkeler ayrıntılı bir yayının konusu olmamıştır. Bu sebeple elimizde esas itibari ile istatistiki bilgiler mevcuttur.¹⁴⁰⁵ Buna göre 1988 yılı itibari ile 1 adet gümüş, 10 adet bronz olmak üzere toplam 11 kazı buluntusu mevcut iken bu sayı 2004 yılı itibari ile 1'i gümüş 37'si bronz toplam 38'e ulaşmıştır. Şu an için mevcut bilginiz, gümüş sikkenin II. Ptolemaios dönemine ait Sidon darbu olduğudur. Bronzlar söz konusu olduğunda 37 sikke II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios dönemlerine aittir.¹⁴⁰⁶ Hiç şüphesiz bu buluntuların ayrıntılı biçimde bilim dünyası ile paylaşılması kıymetli bilgiler edinmemize vesile olacaktır.

Dağlık Kilikia'nın kuzey doğu yerleşimlerinden Olba'da da arkeolojik kazılarda krali Ptolemaios sikkeleri ele geçtiğini bilmekteyiz.¹⁴⁰⁷ Henüz yaklaşık 10 yıldır kazı çalışmalarının devam ettiği bu yerleşimde¹⁴⁰⁸, şu ana değin 3 adet krali darp ele geçmiştir.¹⁴⁰⁹ 1'i II. Ptolemaios Philadelphos, 1'i III. Ptolemaios Euergetes, 1'i ise IX. Ptolemaios dönemine aittir. Sikkelerin II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios dönemlerine ait olanları Aleksandreia, IX. Ptolemaios darbu ise Kyrene darbudur.

Yayınlanan veriler ışığında, Kilikia'da Ptolemaios sikkeleri ele geçen bir diğer kıyı yerleşimi Elaiussa Sebaste kentidir.¹⁴¹⁰ Burada kazılar 1995'te başlamış ve halihazırda devam

¹⁴⁰³ Davesne-Le Rider 1989. Sikkeler için ayrıca bkz. Ek 4, n. 5.

¹⁴⁰⁴ Meydancikkale'de bilimsel arkeolojik kazılar 1971 yılında başlamıştır, 1982 yılına değin E. Laroche ve R. Temizer başkanlığında devam etmiştir. 1981'den 1985'e kadar ise G. Le Rider idaresinde sürdürüldükten sonra A. Davesne tarafından devralınmıştır. Çalışmalar ve neticeleri için bkz. Davesne 1981; 1987b; 1988c; 1990; 1991; Davesne-Laroche Traunecker 1998.

¹⁴⁰⁵ Davesne 1988c, s. 301; Davesne-Le Rider 1989, s. 346; Davesne 2004. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 229, n. 15.6.11/2.

¹⁴⁰⁶ Bkz. Ek 1, n. 33.

¹⁴⁰⁷ Akçay 2017a, s. 82, n. 4-5; Aksoy 2019, n. 7. Kazı sikkeleri ilk olarak, 2014 yılında tamamlanan y. lisans tezi kapsamında E. Sariiz tarafından çalışılmış, burada 2010-2012 yılları arasında kent tiyatrosunda ele geçen 109 sikke yayınlanmıştır, bkz. Sariiz 2014. Daha sonra F. Aksoy, akropoliste ele geçen sikkeleri y. lisans tezi olarak yayınlamıştır. Burada, 2010-2018 yılları arasında ele geçen 83 sikkeye yer verilmiştir, bkz. Aksoy 2019. Olba kazı sikkelerine istinaden kentin erken dönem yerleşimi ile kentteki Pers ve Makedon hakimiyeti üzerine yapılan çalışmalar için bkz. Akçay 2017a; 2017b.

¹⁴⁰⁸ Kentte bilimsel arkeolojik kazılar 2010 yılından beri A. Emel Erten başkanlığındaki bir ekip tarafından yürütülmektedir. Kazılar için bkz. Erten 2010; 2011; 2012; Erten-Özyıldırım-Akçay 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2017; 2018; Erten et al. 2019.

¹⁴⁰⁹ Sikkeler için bkz. Ek 2, n. 34.

¹⁴¹⁰ Tekin 1999, s. 319, n. 1. Kazılarda ele geçen sikkeler ilk olarak 1999 yılında O. Tekin tarafından yayınlanmış, burada 1995-1997 yılları arası kazılarda ele geçen 72 sikkeden, 25'ine yer verilmiştir, bkz. Tekin 1999. 2003 yılında ise sikke buluntuları, kente ilişkin yeni bir eser içerisinde kendisine yer bulmuş, burada Tekin, 1998-1998

etmektedir.¹⁴¹¹ Hellenistik dönemde bir şehirleşmeye sahip olduğu anlaşılan ancak bu isimle Roma döneminde kurulduğunu bildiğimiz yerleşimde¹⁴¹² 1 adet krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹⁴¹³ İlgili sikke III. Ptolemaios dönemi Paphos darbıdır.

Kilikia'nın buluntu sağlayan son kazısı, Ovalık Kilikia yerleşimlerinden Soloi-Pompeiopolis'te 1999 yılından beri devam edendir.¹⁴¹⁴ 2018 yılı itibari ile burada 1 adet, ilk 3 hükümdar dönemine ait olduğu anlaşılan bronz darp ele geçmiştir.¹⁴¹⁵

3.2. Yüzey Araştırmaları

Bir arkeolojik kanıt olarak nümismatik buluntular söz konusu olduğunda elbette en sağlıklı bilgiyi arkeolojik kazılar verirken bunun yanı sıra müze koleksiyonları da genel tabloyu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bunların dışında, sikke dolaşımını tespit etmek ve anlamak maksatlı bakılabilecek diğer kaynaklar arasında yine bilimsel arkeolojik nitelikli yüzey araştırmaları yer alır. Bunun dışında sunulan yazılı bilgilere ve beyanlara bağlı kaldığımız bilimsel maksatlı geziler ve seyyahların düştüğü notlar da kıymetli bilgiler içermektedir.

Krali Ptolemaios sikkesi ele geçen ya da yürütülen araştırmalar sırasında bilgisine ulaşılan bilimsel yüzey araştırmaları arasında Karia bölgesinden Güney Karia, Emirtaş ve Göktepe ile Lykia'dan Dereagzı yerleşimlerinde ele geçenler yer almaktadır. Güney Karia'da ele geçen örneğe dair bilğimiz, 1989-1993 arasında yürütülen çalışmalarda¹⁴¹⁶ ele geçen sikke buluntularını yayınlayan K. Konuk'a dayanmaktadır.¹⁴¹⁷ Burada paylaşılan bilgilere istinaden kesin bir dönem ve darphane atfı yapılamasa da sikkenin olasılıkla II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait olması gerektiği anlaşılmıştır.¹⁴¹⁸ Karia'dan bir diğer veri Fethiye Körfezi'nin

yılı buluntularını, toplam 371 sikkeyi yayınlamıştır, bkz. Tekin 2003a. Aynı band içerisinde, A. Polosa, 1998 kazıları sırasında ele geçen bir bronz defnesine ilişkin bir ön rapor yayınlamıştır, bkz. Polosa 2003a. Burada Polosa, 2000-2001 yıllarında ele geçen toplam 177 sikkeyi de yayınlamıştır, bkz. Polosa 2003b. Daha önce yayınlanan sikkelerin yer aldığı, Agora buluntularının derlendiği çalışma için bkz. Polosa 2010. Kazılarda ele geçen sikkelerin ışığında sirkülasyon denemesi için bkz. Polosa 2011. Kentte sikke darbı ve sirkülasyonunun ele alındığı güncel çalışma için bkz. Polosa 2014. Burada, kentte ele geçen sikke sayısının 3000 civarı olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

¹⁴¹¹ Kazılar 1995'te, Prof. Dr. Eugenia Equini Schneider başkanlığında başlamıştır. 2015 yılından beri Prof. Dr. Annalisa Polosa idaresinde devam etmektedir. Kazı çalışmaları için bkz. Schneider 1996; 1997; 1998a; 1998b; 2003a; 2003b; 2004; 2005a; 2005b; 2006; 2007; 2008; 2009; 2010; Schneider-Borgia 2011; Schneider 2012; 2014; 2016; Polosa-Oral 2017; 2018; Polosa 2019a; 2019b.

¹⁴¹² Equini Schneider 2011.

¹⁴¹³ Sikke için bkz. Ek 1, n. 35.

¹⁴¹⁴ Kentte kazılar 1999 yılında, Prof. Dr. Remzi Yağcı başkanlığında başlamış ve halen devam etmektedir. Yürütülen çalışmalar için bkz. Yağcı 2001; 2002; 2003; 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; Yağcı-Kaya 2009; 2010; 2012; 2013; 2014; Yağcı 2015; 2016; 2017; Yağcı-Yiğitpaşa 2018; 2019.

¹⁴¹⁵ Yağcı-Yiğitpaşa 2018, s. 378. Sikkeler için ayrıca bkz. Ek 1, n. 36.

¹⁴¹⁶ Karia'nın güneyinde sistematik yüzey araştırmaları yürütülmüştür. Çalışmalar için bkz. Debord-Varinlioğlu 2001.

¹⁴¹⁷ Konuk 2001, s. 78-79, n. 19.

¹⁴¹⁸ Ek 2, n. 1.

kuzeyinde yer alan Emirtaşı ile Kaunos'un doğusunda yer alan Göktepe mevkilerinden gelmektedir.¹⁴¹⁹ Emirtaşı'nda ele geçtiği bildirilen sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait olup, Telmessos'a atfedilenlerdendir.¹⁴²⁰ Öte yandan, Göktepe'deki ele geçtiği ve daha sonra bir özel koleksiyona dahil edildiği bilgisi paylaşılan buluntuya dair herhangi başka bir bilgi şu an için mevcut değildir.¹⁴²¹

Lykia bölgesi'nde ise, Dereagzı olarak adlandırılan alanda yaklaşık 15 yıl süren bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir.¹⁴²² Bu çalışmaların bilim dünyasına sunulduğu eserde 3 adet krali bronz Ptolemaios sikkesinin varlığından bahis açılmaktadır.¹⁴²³ Ancak bu sikkelerin doğrudan yüzey araştırmaları sırasında değil, köylüler tarafından araştırma ekibine getirilenler olduğu anlaşılmaktadır. Yine de kıymetlidir. Buluntuların 2'si I. Ptolemaios Soter, diğeri III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. 1 sikke Aleksandrei, 1 sikke Kyrene, 1 sikke ise Kaunos'a atfedilenlerdendir.

Istlada'da gerçekleştirilen kısa süreli yüzey araştırmalarında ele geçen örnek Lykia'dan son yüzey verisidir.¹⁴²⁴ Limyra kazı ekibinin 1995-1998 yıllarında yerleşimde gerçekleştirdiği çalışmalar sırasında 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi, 1,5 metre yüksekliğindeki kapı dikmesinin blokları arasında ele geçmiştir.¹⁴²⁵ Söz konusu buluntu, III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait olup Kaunos'a atfedilenlerdendir.

3.3. Bilimsel Geziler ve Seyyahlar

Bilimsel geziler başlığı altında inceleyebileceğimiz veri grubunu esas itibari ile Louis Robert'in Küçük Asya gezileri sırasında topladığı sikkeler meydana getirmektedir. Robert'in, sikkeleri satın aldığı yerleri not düşmesi, malzemenin değerlendirilmesinde fikir sunması açısından önem arzeder.

¹⁴¹⁹ Yüzey araştırmalarında ele geçen 11 adet sikkeyi yayınlayan Roos (1969), bunlar içerisinde krali Mısır sikkesinin Fethiye körfezinin kuzeyinde tepelik bir alanda yer alan ve Emirtaşı olarak ifade ettiği mevkide ele geçtiğini aktarır, bkz. Roos 1969, s. 85. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 216, n. 15.4.13; s. 218, n. 15.4.17.

¹⁴²⁰ Ek 2, n. 2.

¹⁴²¹ Roos 1969, s. 72. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 218, n. 15.4.17.

¹⁴²² Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Dirgenler köyü sınırları içerisinde kalan Dereagzı mevkiinde yer alan kale ve Bizans kilisesine yönelik ilk çalışmalar 1967 yılında bilimsel geziler şeklinde başlamış, 1974 yılı itibari ile yüzey araştırmasına geçilmiş, çalışmalar 1982 yılına değin devam etmiştir, bkz. Morganstern 1968a; 1968b; Morganstern-Stone 1970; Morganstern 1981. Ayrıca bkz. Mellink 1969b, s. 226; 1972c, s. 187; 1975b, s. 222; 1976b, s. 267; 274; 288; 1980b, s. 510; 1982, s. 576. Yerleşime yönelik daha önceki çalışmalar hakkında bkz. Morganstern 1993, s. 71.

¹⁴²³ Gregory 1993, s. 141. Sikkeler için bkz. Ek 2, n. 3.

¹⁴²⁴ Henüz arkeolojik kazı yapılmayan bu kentte, Limyra kazılarını da yürüten Prof. T. Marksteiner ile Andreas Konecny tarafından 1995-1998 yılları arasında yüzey araştırmaları yapılmıştır, bkz. Marksteiner-Konecny 1995; Marksteiner 1996; Marksteiner-Konecny 1997; Marksteiner-Konecny-Marksteiner 1998; 1999. Ayrıca bkz. Marksteiner 2000.

¹⁴²⁵ Bu kıymetli bilgiyi benimle paylaşan J. Gorecki'ye teşekkürlerimi sunarım. Sikke için bkz. Ek 2, n. 4.

Bilimsel nitelikli en erken bilgileri bize aktaran, her ne kadar sikkelere dair ayrıntılı bir bilgi sunmasa da W. R. Paton olmuştur. Paton, Doğu Karia ve Güney Lydia'ya gerçekleştirdiği bilimsel gezileri aktardığı çalışmasında, kendi yaşadığı Gümüşlük'te (Myndos), söz konusu antik yerleşimde bulunarak kendisine gösterildiğini ifade ettiği yüzlerce sikkeden önemli bir kısmının da Ptolemaios Krallığı'na ait olanlardan olduğunu kaydeder.¹⁴²⁶

Bu sınıfa dahil edebileceğimiz veri grubunun arda kalanını bize L. Robert'in gerçekleştirdiği seyahatleri sunmaktadır. Ayrıntılı bir bilgi sunmasa da Robert, Milas'a bağlı Kildara'da 1¹⁴²⁷, Mylasa'da ise 4 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi gördüğünü bizlere aktarmaktadır.¹⁴²⁸

Asıl önem arz eden, Robert'in Küçük Asya'da gerçekleştirdiği geziler sırasında satın aldığı sikkelerdir. Yaklaşık 30 yıllık bir süre zarfında 1000'in üstünde sikke satın alarak bir koleksiyon meydana getiren Robert'in¹⁴²⁹ bu sikkelerin önemli bir kısmının satın alınma yerlerini kayıt altına alması oldukça faydalı bilgilere erişmemizi sağlamıştır. Buna göre, Robert toplam 9 adet krali Ptolemaios sikkesi satın alarak koleksiyonuna dahil etmiştir.¹⁴³⁰ Bunlardan 7'sinin satın alınma yerleri bellidir. Tamamı Milas ilçesine bağlı yerleşimlerden satın alınmıştır. Bunlardan 5 sikkelik ilk grup ilçenin güneyinden satın alınmıştır. 2 sikke, yak. 25 km uzaklıkta yer alan Çiftlik'ten, 2 sikke yak. 22 km mesafedeki Karacahisar'dan (Hydisos antik kentine yak. 2 km), bir diğer sikke yak. 15 km uzaklıktaki Çamköy'den satın alınmıştır. Arda kalanlar ise Milas'ın kuzey batısından alınan sikkelerdir. 1'inin yak. 37 km. mesafedeki Kapıkırı'dan, 1'inin ise yak. 16 km uzaklıktaki Selimiye'den (Euromos antik kentine yak. 5 km uzaklıkta) satın alındığı bilgisi kaydedilmiştir. Sikkelerin dönemsel dağılımına baktığımızda, 1 sikke I. Ptolemaios Soter, 2 sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 3 sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. 2 sikke ise I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Darp yerleri söz konusu olduğunda, 5 sikkenin Aleksandreia darbı olduğu görülmektedir. 1 sikke ise Kaunos'a, 3 sikke ise Telmessos'a atfedilenlerdendir. Anlaşıldığı üzere, Robert'in Küçük Asya'nın güneyinden topladığı bu sikkelerin sunduğu dönem ve darphane dağılımı kazı ve müzelerde tespit edilenlerin işaret ettiği ile uyumludur.

Son olarak, sikke dolaşımına dair bize fikir sunan bir diğer kaynak seyyahlardır. Özellikle 19. yüzyılın ortalarında Küçük Asya'ya yapılan ve arkeolojik merak etrafında

¹⁴²⁶ Paton 1900, s. 80. Ayrıca bkz. Robert 1962, s. 21; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 219, n. 15.4.23. Ayrıca bkz. Ek 3, n. 4.

¹⁴²⁷ Robert 1962, s. 21, dn. 3. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 219, n. 1.4.21. Ayrıca bkz. Ek 3, n. 2.

¹⁴²⁸ Robert 1962, s. 21, dn. 3. Ayrıca bkz. Konuk 2004, s. 172. Ayrıca bkz. Ek 3, n. 3.

¹⁴²⁹ Seyahatler ve koleksiyonda yer alan sikkelerin tamamı için bkz. Delrieux 2011.

¹⁴³⁰ Sikkeler için bkz. Ek 3, n. 1.

şekillenen gezilerde seyyahların sikke satın aldıkları ya da kendilerine gezdikleri yerlerde çeşitli nitelikte sikkeler gösterildiğini bilmekteyiz. Bunlar içerisinde, az sayıda da olsa, sikkelere ilişkin detaylı kayıt almış olan kaynaklar mevcuttur. Yine de buradan sikkelere dair çok az bilgi verildiğinden bilimsel bir netice çıkarmak oldukça güçtür.

Bunlardan ilki C. Fellows'un 1838 ve 1840 yıllarında gerçekleştirdiği Küçük Asya gezilerinde, Batı ve Güney Küçük Asya'da satın aldığını aktardığı 70'ten fazla sikkeye ilişkin tuttuğu kayıttır.¹⁴³¹ Fellows burada, Ptolemaios sikkelerinden de bahseder. Buna göre Fellows, Telmessos'tan birkaç, Pinara'dan 2, Patara'dan 1 adet Ptolemaios sikkesi satın almıştır.

Bir diğer veriyi G. Davies sunar. Lykia bölgesi kentlerinde yer alan epigrafik malzeme üzerinde çalışmalar yürütmüş, 1895 tarihli eserinde, bölgede satın aldığını belirttiği sikkeleri yayınlamıştır. Davies, 2'si Limyra'dan, 2'si Ksanthos'tan, arda kalanlar -yazarın tahminine göre- Antiphellos ve Telmessos civarından toplam 160'ı aşkın topladığı sikke içerisinde 3 adet de Ptolemaios Krallığı'na ait bronz sikkenin varlığından bahseder.¹⁴³²

3.4. Defineler

Küçük Asya'da krali Ptolemaios sikkelerinin varlığına ilişkin bir diğer bilgi kaynağı definelerdir. İçerisinde krali darp yer alan, bu kapsamda değerlendirebileceğimiz şu ana değin yayınlanmış, bilinen 10 farklı define söz konusudur. Bunların bir kısmında krali darplar başka sikkeler ile bir arada ele geçmiştir, bir kısmını ise yalnızca krali Ptolemaios sikkeleri meydana getirmektedir. İlgili buluntuların neredeyse tamamına yakınının bilimsel arkeolojik bir çalışma dışında ele geçtiğini ifade etmek gerekir.

Mevzubahis defineler içerisinde buluntu yılı en erkene tarihli olan, 1965 yılında Khios'ta ele geçendir.¹⁴³³ MÖ. 198 yılında gömüldüğü düşünülen defineyi meydana getiren toplam sikke sayısı bilinmemekle beraber, kayıt altına alınan tamamı Ptolemaios krallığına ait 14 gümüş sikkedir.¹⁴³⁴ Bunlardan 2'si IV. Ptolemaios, arda kalan 12'si V. Ptolemaios dönemine tarihlenmektedir. Darpların 12'si tetradrahmi, 2'si oktahrahmi birimindedir.¹⁴³⁵

Bir diğer define, 1966 yılında Uşak'ta ele geçen, MÖ. 256/5'e tarihlenen, içerisinde en az 112 gümüş sikke bulunandır.¹⁴³⁶ Bunlardan 107'si Rhodos sikkesidir. Arda kalan 5'ini ise Ptolemaios darpları meydana getirir. Sikkelerin tamamı tetradrahmi birimindedir. Bunların 2'si

¹⁴³¹ Fellows 1853, s. 313-315. Ayrıca bkz. Fellows 1841, s. 280-284. Sikkelerin bir dökümü için bkz. Ek 3, n. 5.

¹⁴³² Davies 1895, s. 114-115. Bkz. Ek 3, n. 6.

¹⁴³³ Stephanou 1965, s. 130-131.

¹⁴³⁴ Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 1.

¹⁴³⁵ CPE, n. 903; 924; Svoronos, n. 1177-1181; 1230-1231; 1250; 1291.

¹⁴³⁶ Leschorn 1986. Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 2.

I. Ptolemaios dönemine ait Aleksandreia darbıdır.¹⁴³⁷ Diğer 3 sikke II. Ptolemaios dönemi darbı olup Sidon, Tyros ve Ptolemaios Ake darphanesinde basılmıştır.¹⁴³⁸

1974 yılında Antalya’da ele geçtiği bilinen ancak buluntu yerine ilişkin daha fazla bilgi sahibi olmadığımız defneyi ise 37’si kayıt altına alınabilmiş olan altın sikkeler meydana getirmektedir.¹⁴³⁹ Bunların 27’si mnaieion ve pentekontadrahmi birimindeki krali Ptolemaios sikkesidir.¹⁴⁴⁰ MÖ. 211/210’a tarihlenen define içerisinde en erkene ait olanlar, II. Ptolemaios dönemine aittir. Bunlardan 19’u Aleksandreia, 1’i ise Sidon darbıdır.¹⁴⁴¹ Diğerlerine gelecek olursak 3 sikke III. Ptolemaios dönemi Tyros,¹⁴⁴² 4 sikke IV. Ptolemaios Aleksandreia darbıdır.¹⁴⁴³

Aynı yılda ele geçen bir diğer define, Mersin’in Aydıncık ilçesinde ele geçendir.¹⁴⁴⁴ Aslen 65 civarında sikkeden oluşan defineden yalnızca 17 altın sikke kayıt altına alınabilmiştir.¹⁴⁴⁵ Gümü tarihinin yak. MÖ. 260 olduğu düşünülen definenin eldeki bilgilere göre tamamı Mısır krallığına ait darplardır. Öte yandan sikkelerin tümü II. Ptolemaios dönemine aittir ve Aleksandreia darbıdır.¹⁴⁴⁶ 2’si mnaieion, 15’i pentekontadrahmi birimindedir.

Küçük Asya’da ele geçen sayıca en büyük grubu, Mersin iline bağlı Meydancikkale mevkiinde yürütülen kazılarda, 1980 yılında bulunmuş olanlar meydana getirmektedir.¹⁴⁴⁷ Define içerisindeki toplam sikke sayısı 5215’tir.¹⁴⁴⁸ Burada yer alan darpların tamamı gümüştür. Sikkelerin 2158’i krali Ptolemaios sikkesidir¹⁴⁴⁹ ve Makedon Krallığı, Attalos Krallığı, Seleukos Krallığı, Lysimakhos Krallığı’nın bastıklarının yanı sıra içerisinde Demetrios Poliorketes ve Antigonos Gonatas adına basılmış olanlar arda kalan darpları meydana getirmektedir. 2141’i tetradrahmi, 4’ü oktahrahmi, 13’ü dekadrahmi biriminde olan toplam 2158 adet krali Ptolemaios gümüşünün 254’ü I. Ptolemaios Soter, 1787’si II. Ptolemaios Philadelphos, 12’si III. Ptolemaios darbıdır. 105 sikke ise birden fazla kral dönemine tarihlenmektedir. Bunlardan 25’inin I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios, 15’inin II. Ptolemaios ve

¹⁴³⁷ CPE, n. 168; 173; Svoronos, n. 255; 257.

¹⁴³⁸ CPE, n. 505; 564; 645; Svoronos, n. 647; 713-715; 770.

¹⁴³⁹ *CHI*, 69.

¹⁴⁴⁰ Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 3.

¹⁴⁴¹ CPE, n. 308; 310; 313-314; Svoronos n. 603-604; 618.

¹⁴⁴² CPE, n. 831; 837; 841; Svoronos, n. 1012; 1018.

¹⁴⁴³ CPE, n. 888; 895; Svoronos, n. 1113; 1117.

¹⁴⁴⁴ Davesne 1988a; Davesne 1988b.

¹⁴⁴⁵ Davesne ‘nin (1988b, s. 407) aktardığı üzere, Aydıncık’ta 1974 kazı sezonu sırasında yürütülen misafir evi inşası sırasında tesadüfen işçiler tarafından bulunan define içerisinde yalnızca 17 sikkeye el konulabilmiştir. Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 4

¹⁴⁴⁶ CPE, n. 313-314; 369; Svoronos, n. 408; 603-604.

¹⁴⁴⁷ Davesne-Le Rider 1989.

¹⁴⁴⁸ Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 5.

¹⁴⁴⁹ Bunların dışında 4 adet sikke Ptolemaios’un satraplığı dönemine aittir.

III. Ptolemaios, 65'inin II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios şeklinde dönemsel ayrımı yapılmıştır.¹⁴⁵⁰ Darphane özelinde bakıldığında 952 sikke Aleksandreia, 356 sikke Tyros, 290 sikke Sidon'a atfedilenlerdendir. Kıbrıs adasında darp edildiği düşünülenlerin toplam sayısı 445 iken 2 sikke Tarsus'ta darp edildiği düşünülenlerdendir. 25 sikkenin ise darphanesi tespit edilememiştir.¹⁴⁵¹

Bir diğer define ise 1984 yılında bulunmuştur. Buluntu yeri bilinmeyen define 83 adet gümüş sikkeden oluşmaktadır.¹⁴⁵² Yak. MÖ. 240'a tarihlenen bu grup içerisindeki sikkelerin 5'i Makedon Krallığı sikkesi iken 3 sikke Khalkedon, 38 sikke Byzantion kentinin otonom darbıdır. Ptolemaios Krallığı'na ait olanların sayısı 40'tır. Sikkelerin muhteviyatına dair bilğimiz yalnızca bu nicel bilgilerle sınırlıdır.

Tamamını krali Ptolemaios sikkelerinin oluşturduğu bir başka define Fethiye ilçesinin Söğütlüdere mevkiinde ele geçmiş olandır.¹⁴⁵³ İçerisinde 18 adet gümüş sikke yer alır.¹⁴⁵⁴ MÖ. 257/256'ya tarihlenen¹⁴⁵⁵ bu define içerisindeki sikkeler tetradrahmi birimindedir. 10'u I. Ptolemaios, 7'si II. Ptolemaios dönemine aittir. I. Ptolemaios dönemine tarihlenenlerin 7'si Aleksandreia darbı iken 3'ü Kıbrıs kökenlidir. Öte yandan, II. Ptolemaios dönemi darplarının 2'si Aleksandreia, 3'ü Sidon darphanesinde basılanlardır. Arda kalan 2 sikke tıpkı I. Ptolemaios dönemindekiler gibi Kıbrıs kökenlidir.¹⁴⁵⁶

1988 yılında Kos adasında yürütülen kazılar sırasında bir kap içerisinde ele geçen iki krali Ptolemaios gümüş sikkesi define kapsamında değerlendirilmiştir.¹⁴⁵⁷ Burada söz konusu olan, VIII. Ptolemaios ve X. Ptolemaios dönemlerine atfedilen birer adet tetradrahmi biriminde sikkedir.¹⁴⁵⁸ Her ikisi de Kıbrıs kökenli olup, biri Kition diğeri Paphos darphanesine atfedilenlerdendir.

Her ne kadar içinde Ptolemaios krallığı sikkesi yer almasa da burada "Etenna" definesinden de bahis açmak gerekir. 368 bronz sikkeden oluşan bu define Antalya ili ve

¹⁴⁵⁰ Davesne-Le Rider 1989, n. 3058-5215. Öte yandan, Lorber (2018a, s. 496-497) bu defineye dair hazırladığı dökümde 1730 sikkeye yer vermiştir. Bunların 809'u I. Ptolemaios, 908'i II. Ptolemaios, 13'ü III. Ptolemaios dönemine tarihlidir. Yazar bu hususta herhangi bir ilave açıklama ise sunmamıştır. Bu sebeple burada dönem ve darphane hususunda Davesne-Le Rider takip edilmiştir.

¹⁴⁵¹ Davesne-Le Rider 1989, n. 3058-4009 (Aleksandreia); n. 4098-4453 (Tyros); 4454-4743 (Sidon); 4744-4878 (Salamis?); 4879-5099 (Kition?); 5100-5123 (Paphos?); 5124-5188 (Kıbrıs?); 5189-5190 (Tarsus); 5191-5215 (Belirsiz).

¹⁴⁵² Bu sebeple, yer aldığı yayınlarda Küçük Asya ya da Türkiye genel başlığı altında tasnif edilmektedir. Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 6.

¹⁴⁵³ CH VIII, 246.

¹⁴⁵⁴ Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 7.

¹⁴⁵⁵ EH I, 53; CPE I, s. 495-496. Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu'nun (1996) tarihlendirmesi "MÖ. 3. yüzyılın ortası" şeklindedir.

¹⁴⁵⁶ Definenin ilk yayınında (Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1996) Meydancık kale definesinin tarihlendirmeleri baz alınmış, sikkelerin 4'ü I. Ptolemaios, 13'ü II. Ptolemaios dönemine tarihlenmiştir.

¹⁴⁵⁷ Cavagna 2015, s. 200-201.

¹⁴⁵⁸ Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 8

çevresinde bulunmuş olmalıdır.¹⁴⁵⁹ Definenin içeriğini Aspendos, Perge, Side, Sillyon, Nephelis¹⁴⁶⁰ ve Etenna sivil darpları oluşturmaktadır. Ancak bir adet Etenna sikkесinin, II. Ptolemaios dönemine ait krali bronz üzerine sürfrap olduğu / darp edildiği tespit edilmiştir. Definenin gömü tarihinin MÖ. 300-250 arası olduğu düşünülmektedir.

Son olarak, hem içeriği hem de bir kazı çalışması sırasında ele geçmiş olmasına binaen büyük önem arz eden define 2018 yılında Patara kentinde ele geçendir.¹⁴⁶¹ Tepecik mevkiinde, kurşun levha içerisine sarılmış vaziyette ele geçen define 19 adet altın sikkeden oluşmaktadır.¹⁴⁶² Yak. MÖ. 272/271 civarında gömülmüş olması gerektiği düşünülen, tamamı trichryson birimindeki altınların 12'si I. Ptolemaios, 7'si II. Ptolemaios dönemine aittir. I. Ptolemaios darplarının 9'u Aleksandreia darbidir, 3'ü darphanesi şimdilik belirsiz olsa da Salamis ya da Kition olması muhtemel biçimde Kıbrıs kökenlidir. II. Ptolemaios dönemine ait olanlar da benzer bir dağılıma sahiptir. 6'sı Aleksandreia'da, 1'i Kıbrıs adasında Salamis ya da Kition'da darp edilmiştir.

3.5. Müzeler

Küçük Asya'da krali Ptolemaios sikkelerinin sirkülasyonunu tespit etmek, krallığın etki alanına dair çıkarımda bulunmak adına kazıların yanı sıra müze koleksiyonlarında yer alan örneklerin tespiti de büyük önem arz etmektedir. Bu noktada, tıpkı kazı buluntularında olduğu gibi öncelikle tezin ana konusunu teşkil eden Lykia müzeleri ile bölgeye komşu Karia, Pamphylia ve Pisida bölgelerinin müzelerindeki envanter eserler üzerinde mümkün olduğu azami ölçüde doğrudan çalışmalar yürütülmüş, yine kıymet arz eden diğer bölge müzelerinin malzemesi ise yayınlanan akademik çalışmalar neticesinde bir araya getirilmiştir.

Lykia ve komşu bölgeler özelinde ayrıntılı çalışma fırsatı bulunan, diğer bölgeler için yayınlanan malzemenin değerlendirildiği bu veri grubunu 19 farklı müzenin envanterindeki krali Ptolemaios sikkeleri meydana getirmektedir. Çok büyük bölümünü söz konusu üç bölge müzesinin meydana getirdiği sikkelerin toplam sayısı 688'dir¹⁴⁶³ (Grafik 9).

3.5.1. Özel Müzeler

Şu an için elimizde yalnızca bu başlık altında ele alınabilecek bir adet müzenin koleksiyonu bulunmaktadır. Marmara Bölgesi'nde dair eldeki tek yayınlanmış veriyi sunan, İstanbul kentinde yer alan özel bir müze olan Sadberk Hanım Müzesi'ndeki malzemenin

¹⁴⁵⁹ Gökyıldırım 2008. Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 9.

¹⁴⁶⁰ Söz konusu sikke define ilgili yayınlarda III. Aleksandros'un komutanlarından olan Nearkhos'un Side darbi sikkesi olarak geçmektedir. Bu sikkelerin Dağlık Kilikya'daki Nephelis kentine yapılan atfı için bkz. Tatar 2021.

¹⁴⁶¹ Lenger 2019, s. 396; Dünder-Lenger 2022.

¹⁴⁶² Sikkelere dair ayrıntılı bilgi ve referanslar için bkz. Ek 4, n. 10.

¹⁴⁶³ Söz konusu sayıya, müze koleksiyonuna kazılardan gelmiş olanlar dahil edilmemiştir.

yayınlanmış olması dolayısıyla, söz konusu koleksiyonda yer alan 1 adet krali Ptolemaios sikkelerinin varlığından haberdar olmak mümkün olmuştur.¹⁴⁶⁴ Müzeye intikalinden evvel özel bir koleksiyonun parçası olduğu aktarılan söz konusu sikke, gümüşten olup, XII. Ptolemaios dönemine tarihlenen Aleksandreia darbıdır.¹⁴⁶⁵

3.5.2. Devlet Müzeleri

Bu başlık altında tasnif edilecek olan malzeme Küçük Asya'nın 18 farklı müzesinin envanterlik malzemesinden oluşmaktadır.

3.5.2.1. Karia Bölgesi

Karia bölgesinin önemli müzelerinden Aydın Arkeoloji Müzesi'nin sahip olduğu sikke koleksiyonu içerisinde toplam 77 adet krali Ptolemaios sikkeleri mevcuttur.¹⁴⁶⁶ Bunlar içerisinde değerli madenden sikke yer almaz, tamamı bronz sikkedir. Envantere kayıtlı örneklerin büyük bir bölümünün satın alma yoluyla koleksiyona dahil olduğu tespit edilmiştir. Az sayıdaki örnek, getiren kişinin beyanı üzerine buluntu yeri ile birlikte kayıt altına alınmıştır. Öte yandan, 77 sikke içerisinde arkeolojik kazı, kurtarma kazısı ya da yüzey araştırması gibi arkeolojik çalışmalardan gelen örnek bulunmamaktadır. Sikkelerin dönem dağılımına bakıldığında 77 örnek içerisinde I. Ptolemaios Soter dönemine ait 8, II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait 46, III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait 20 sikke yer almaktadır. Diğer münferit örnekler Mısır hakimiyeti sonrasına ait olup VI. Ptolemaios (1 sikke) ve IX. Ptolemaios (1 sikke) dönemlerine ait sikkelerdir. 1 sikkenin ise kesin atfını yapmak mümkün olmamışsa da serisi itibari ile I. Ptolemaios, II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios dönemine ait olduğunu ifade etmek mümkündür. Dönem dağılımı göz önünde bulundurulduğunda şaşırtıcı bir durum söz konusu değildir. Sikkelerin yaklaşık %85'i (66 sikke) II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios dönemlerine aittir. IV. Ptolemaios ve V. Ptolemaios dönemlerine ait örnek bulunmaması ise Karia bölgesinin hakimiyet altında bulunduğu döneme denk gelmesine rağmen Lykia'daki verilerle örtüşmektedir. Darphane dağılımında başı Aleksandreia çekmektedir. Bu darphaneye atfedilen sikke sayısı 51'dir ve toplamın yaklaşık %67'sini meydana getirmektedir. Krallığın merkez darphanesini toplamda 16 sikke (yak. %20) ile Kaunos (7) ve Telmessos (9) darphaneleri takip eder. Kıbrıs'tan Paphos darphanesine ait 1, Halikarnassos'a ait 1 sikkenin yanı sıra şimdilik darphanesi belirsiz olan ancak Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen 2 sikke ile Karia ya da Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen 1 sikke, Küçük Asya ve hemen yakın coğrafyaya ait diğer örnekleri meydana getirir. Koleksiyonda yer alan 1 adet Korinthos, 1 adet Tyros ve 1 adet Kyrene darbı

¹⁴⁶⁴ Müze malzemesinin temelini, 1950-1970'li yıllar arasında İstanbul'da oluşturulduğu bilgisi aktarılan özel bir koleksiyon meydana getirmektedir. Tüm sikkeler için bkz. Tekin 2003b.

¹⁴⁶⁵ Sikke için bkz. Ek 5, n. 1. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 210, dn. 732.

¹⁴⁶⁶ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 2.

sikke ise doğrudan dolaşımdan ziyade coğrafyaya intikal etmiş olan münferit örnekler olarak ve müze malzemesinin çeşitliliğini göstermesi bağlamında ele alınabilir.

Muğla Müzesi sikke koleksiyonu yaklaşık 4500 sikkeden meydana gelen küçük bir envantere sahiptir. Envantere kayıtlı krali Ptolemaios sikke sayısı ise 9'dur.¹⁴⁶⁷ Bölgenin önemli müzelerinden olmasına rağmen sayının azlığını, koleksiyondaki toplam sayının az olmasının yanı sıra Muğla ilinin Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Marmaris Müzesi ve Milas Müzesi gibi üç diğer önemli müzeye ev sahipliği yapmasıyla da açıklamak mümkündür. Sikkelerin tamamı bronzdandır. Koleksiyondaki örneklerin neredeyse tamamı satın alma yoluyla koleksiyona dahil olmuştur. Öte yandan, 1 adet sikke ise Börükçü Mevkii Kurtarma Kazısı'nda ele geçmiş ve envantere dahil edilmiştir. Sikkelerin tamamı ilk üç hükümdar dönemine aittir. 2 sikke I. Ptolemaios Soter, 4 sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 3 sikke ise III. Ptolemaios Euergetes dönemine tarihlenir. Sikkelerin 8'i Aleksandreia darbi iken III. Ptolemaios Euergetes dönemine ait 1 sikke Telmessos'a atfedilenlerdendir. Buluntu yeri önem arz eden, Börükçü Mevkii'nde ele geçen sikke ise Aleksandreia darbidir.

Bölgenin bir diğer müzesi olan Milas Müzesi'nin envanterlik sikke koleksiyonunda yaklaşık on bin örnek kayıtlıdır. 2021 yılında gerçekleştirdiğim araştırma neticesinde söz konusu koleksiyonda tamamı bronzlardan meydana gelen toplam 18 adet krali bronz Ptolemaios sikkesi tespit edilmiştir.¹⁴⁶⁸ Mevzubahis darpların 7 tanesi, Milas ilçesi kömür havzalarında gerçekleştirilen arkeolojik kurtarma kazılarında, 1 tanesi ise Euromos kazısında ele geçmiş ve müze koleksiyonuna dahil olmuştur. Öte yandan, satın alma yoluyla koleksiyona dahil edilenlerin sikkelerin buluntu yerleri teslim edenlerin beyanları doğrultusunda kayıt altına alınmıştır. 18 adet sikkenin 5'i I. Ptolemaios Soter, 10'u II. Ptolemaios Philadelphos, 2'si ise III. Ptolemaios Euergetes dönemi darbidir. Arda kalan 1 sikkenin ise hangi hükümdar dönemine ait olduğu tespit edilememiştir. Darphane dağılımında yine en fazla sikke Aleksandreia'ya aittir. Toplam sikke sayısı 12'dir. 2 sikke, şimdilik Suriye-Fenike'de Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında ele alınanlardandır. Kaunos'a atfedilen 1, Telmessos'a atfedilen 1 örnek söz konusudur. 2 sikkenin ise darphanesini tespit etmek koşullarından ötürü mümkün olmamıştır. Yukarıda bahsedildiği üzere sikkelerin 8'i doğrudan arkeolojik çalışmalar neticesinde müzeye ulaşmış olup bu bağlamda büyük önem arz etmektedir. Milas kömür havzalarındaki kazılarda ele geçenlerin 3'ü Aleksandreia darbidir. 2 sikke ise şimdilik Suriye-Fenike'de Belirsiz Darphane(ler) başlığı altında ele alınanlardan olup söz konusu darpların basım yerine ilişkin çok kıymeteli bilgiler sağlamıştır. Arda kalan iki kazı buluntusu, dönemi

¹⁴⁶⁷ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 3.

¹⁴⁶⁸ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 4.

ya da darphanesi tespit edilemeyen ve tanımsız grubuna ayrılanlardır. Öte yandan, Euromos kazılarında ele geçerek müze envanterine giren örnek de Aleksandreia darbıdır.

Krali Ptolemaios sikkeleri söz konusu olduğunda Karia bölgesinin en önemli verilerini barındıran müzelerden olan Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nin yaklaşık beş bin civarı buluntuya sahip envanterlik sikke koleksiyonundaki örnekler K. Konuk tarafından 2004 yılında yayınlanmıştır.¹⁴⁶⁹ Söz konusu yıl itibari ile darpların sayısı 57'dir. Bunların 1'i gümüş, 56'sı ise bronz sikkedir. 2021 yılında, mevcut durumu tespit etmek için yürüttüğüm çalışma neticesinde 2021 yılı itibari ile müze envanterine kayıtlı krali Ptolemaios sikke sayısı 68'dir.¹⁴⁷⁰ Konuk'un çalışması sonrası müze envanterine giren sikke sayısı yalnızca 9'dur. Bunların da tamamı bronz sikkedir. Öte yandan, Konuk'un yürüttüğü çalışmalar sırasında envanter defterlerinin karmaşıklığı nedeniyle olasılıkla gözden kaçırdığı, koleksiyona 2004 yılı öncesi girmiş 3 adet krali sikke tespit edilmiştir. Dikkat çekici bir husus, koleksiyonda yer alan toplam sikke sayısına oranla krali Ptolemaiosların çokluğudur. Envanter bilgileri ışığında sikkelerin büyük bir bölümünün satın alma yoluyla koleksiyona dahil olduğu anlaşılmaktadır. Euromos, Pedasa ve Kaunos kazılarından gelen birer örnek ile Yeniköy ve Gümüşlük kurtarma kazılarında ele geçen toplam 2 adet sikke buluntu yerini kesin olarak bilebildiğimiz arkeolojik çalışmalar neticesinde envantere giren örneklerdir. Diğer yollarla müzeye giren 63 sikkelik bu önemli malzeme dönemsel dağılımı bağlamında Küçük Asya verileri ile örtüşmektedir. Kesin dönem atfı yapılabilenlerin tümü ilk üç hükümdar dönemine aittir. 11 sikke I. Ptolemaios Soter, 26 sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 21 sikke ise III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. Kesin teşhisi yapılamayanlar içerisinde 1 sikke III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine, 2 sikke I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Arda kalan 3 sikkenin ise ait olduğu seri itibari ile ilk üç hükümdar dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Darphane dağılımı da Karia'nın geneliyle örtüşür vaziyettedir. Alışlageldiği üzere en fazla darp yine Aleksandreia'ya ait olup sayısı 29'dur. Bunu, toplam 21 sikke ile yakın coğrafya darphaneleri olan Kaunos (7 sikke), Telmessos (10) ve Halikarnassos'a (4) atfedilenler takip eder. 1 tane de Tyros darbı mevcuttur. Arda kalanlar içerisinde 3'ü Belirsiz Darphane, Karia ya da Kıbrıs, 2'si Belirsiz Darphane, Kıbrıs başlığı altında ele alınırken 2 sikke Belirsiz Darphane 7, Eyalet başlığı altında tasnif edilmektedir. Envanterdeki tek gümüş örnek de darp yeri kesin olarak belirlenememiş olanlardandır, Kıbrıs ya da Ptolemais Ake darbı olabileceği düşünülmektedir. 4 sikkenin ise kondisyonlarının el vermemesi nedeniyle darphanesi tespit edilememiştir.

¹⁴⁶⁹ Konuk 2004.

¹⁴⁷⁰ Konuk'un katalogunda yer alan sikkelerden bir tanesi (Konuk 2004, n. 2) Ptolemaios'un satraplık dönemine ait olduğundan ve bu tez çalışması kapsamına yalnızca krali darpları dahil ettiğimden kapsam dışı bırakılmıştır. Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 5.

Arkeolojik alışmalar sonucu müzeye intikal eden örnekler bakıldığında, 1971 Euromos kazısında ele geçen örnek ile 2011 Pedasa kazısında ele geçen rnek Aleksandreia darbı olup, Küçük Asya'nın güneyinde sıklıkla karşımıza çıkan seridendir. 1974 Kaunos kazısında ele geçen sikke de Aleksandreia'da basılanlardandır. Her ikisi de Bodrum ilçesine bağlı Yeniköy ve Gümüşlük kurtarma kazılarında ele geçen örneklerden Yeniköy'de bulunan da benzer şekilde Aleksandreia darbıdır. Gümüşlük'te ele geçen sikkenin ise kondisyonu nedeniyle darphanesi tespit edilememiştir.

Karia bölgesine dahil On İki Ada'dan biri olan Kalymnos'taki yerel müzenin malzemesi V. E. Stefanaki ile A. Giannikouri'nin yayına hazırladıkları, Kos adasını da içine alan bir sirkülasyon denemesine konu olmuştur.¹⁴⁷¹ Söz konusu yayına istinaden, müze koleksiyonunda 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi yer aldığını öğrenmekteyiz. Burada, sikkeye ilişkin ayrıntılı bir bilgi paylaşılmasa da I. Ptolemaios Soter dönemine ait olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, sikkeye verilen referansa göre (Svoronos, n. 172) bu darp Aleksandreia'da, I. Ptolemaios'un krallığının erken döneminde (yak. M. 306-294) basılmış olanlardandır.¹⁴⁷²

Envanterinde yaklaşık yirmi bin sikke kayıtlı bulunan Marmaris Müzesi'nin koleksiyonu içerisinde, 2021 yılında yrttğim çalışmalar neticesinde toplam 76 adet, tamamı bronz krali Ptolemaios sikke tespit edilmiştir.¹⁴⁷³ Sikkelerin hemen hemen tamamını satın alım ve zor alım yoluyla koleksiyona dahil olanlar meydana getirirken az sayıda örneğin buluntu yeri, müzeye teslim eden kişilerin beyanlarına istinaden kayıt altına alınmıştır. Sikkelerden, arkeolojik bir çalışma sonucu envanterlik eserler arasında kaydedilen tek örnek bulunmaktadır. Söz konusu sikke Burgaz'da yürütülen arkeolojik kazılardan gelmiştir. Diğer yollarla müzeye gelen mevzubahis 75 sikke, krali darpların Kk Asya'nın güneyindeki dolaşımı ile oldukça uyumlu veriler sunmaktadır. Sikkelerin tamamı ilk üç hükümdar döneminde ait olmakla beraber yaklaşık %90'ını II. Ptolemaios Philadelphos ve III. Ptolemaios Euergetes darpları meydana getirmektedir. 8 sikke I. Ptolemaios, 34 sikke II. Ptolemaios, 33 sikke III. Ptolemaios döneminde aittir. Darphane dağılımı da hem Karia'nın diğer müzeleri hem de Lykia'dakilerle örtüşmektedir. Aleksandreia darphanesine ait 40 sikke mevcuttur. Bunu 16 sikke ile Telmessos'a, 14 sikke ile Kaunos'a atfedilenler takip eder. Belirsiz darphane başlığı altında ele alınan ancak Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen toplam 4 adet sikke söz konusudur. Arda kalan 1 örnek ise Paphos darbıdır. Sikkelerin buluntu yerlerine ilişkin az sayıdaki beyan buluntu yeri

¹⁴⁷¹ Stefanaki-Giannikouri 2011.

¹⁴⁷² CPE, n. B23; Svoronos, n. 172.

¹⁴⁷³ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 7. Restorasyon uygulanması için müzeden ayrılan üç adet sikkenin teşhis ve tasnifi eldeki veriler üzerinden yapılmıştır

olarak ilçenin yakınlarını işaret etmektedir. Öte yandan, 2011 Burgaz kazılarında ele geçen sikke Aleksandreia darbı olanlardandır.

3.5.2.2. Lykia Bölgesi

Lykia'nın batı sınırını meydana getiren Telmessos antik kentinin yer aldığı Fethiye ilçesinde kurulu, onunla aynı adını taşıyan Fethiye Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda, envanterlik olarak kayıtlı yaklaşık yirmi bine yakın sikke içerisinde toplam 208 adet krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır. Müzenin sahip olduğu bu sikke grubu, bölgedeki krali dolaşıma dair çok kıymetli bilgiler sunmaktadır. Koleksiyondaki krali sikkelerden 18 parçalık bir gümüş defnesi 1998 yılında yayınlanmış¹⁴⁷⁴, ardından 2002 yılında R. H. J. Ashton söz konusu defineyi ayrı tuttuğu, toplam 149 adet sikkeyi bilim dünyasına sunmuştur.¹⁴⁷⁵ Geride kalan yirmi yıla yakın süreçte söz konusu sayının hiç şüphesiz artmış olabileceği düşüncesiyle müze koleksiyonuna yönelik gerçekleştirdiğim çalışma neticesinde toplam sayının -define hariç- 190'a yükseldiği tespit edilmiştir.¹⁴⁷⁶ Define sikkeleri ile birlikte Fethiye Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda yer alan krali Ptolemaios sikkesi sayısı 208'e yükselmektedir. Bunlardan 19'u gümüş, 189'u bronzdur. 18 gümüş sikkeden meydana gelen ve ilçenin yak 40 km kuzeydoğusunda yer alan Söğütlüdere mevkiinde ele geçen define dışında sikkelerin büyük kısmının buluntu yerine dair bilgimiz bulunmamakta, neredeyse tamamının satın alma ve zor alım neticesinde koleksiyona dahil oldukları görülmektedir. Bunun dışında 6 sikke Kaunos, 1 sikke Tlos'ta yürütülen arkeolojik kazılarda bulunmuş ve envanterlik olarak koleksiyona girmiştir.

Koleksiyonda yer alan önemli sayıdaki krali sikke, Küçük Asya'nın güney batısında dolaşım gösteren sikkelerin dönem ve darphane dağılımına ilişkin bilginin de temelini oluşturmaktadır. Güncel sayılara göre dönem dağılımına baktığımızda, ait oldukları dönem tespit edilebilen 206 sikkeden 22'si I. Ptolemaios Soter, 64'ü II. Ptolemaios Philadelphos, 113'ü III. Ptolemaios Euergetes, 1'i IX. Ptolemaios ile X. Ptolemaios, 1'i ise XII. Ptolemaios'un kardeşi, Kıbrıs hükümdarı Ptolemaios tarafından darp edilmiştir. Öte yandan kesin dönemi tespit edilemese de serisi itibari ile 3 sikkenin ilk üç hükümdar, 1'inin II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios, 1 sikkenin ise II. Ptolemaios, III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiği anlaşılmıştır (Grafik 18). Buradaki dağılım, Küçük Asya'nın hem kazı hem de

¹⁴⁷⁴ Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1996.

¹⁴⁷⁵ Ashton 2002. Söz konusu çalışmada yer alan 149 sikkenin 42'si için yazar tarafından herhangi bir envanter numarası belirtilmemiştir. Öte yandan Ashton'ın çalışmasında 16. katalog numaralı sikkenin envanter numarası 5461, 31. katalog numaralı sikkenin envanter numarası ise 5461A olarak verilmiştir. Ancak müzeye 5461A envanter numarası ile kayıtlı bir sikke tespit edilememiştir.

¹⁴⁷⁶ Mevzubahis sikkeler günümüzde müzenin teşhir salonunda sergilenmektedir. Bu sebeple sikkeleri birebir çalışma şansı elde edilememiş, aktarılan bilgilerde yayın baz alınmıştır.

müze malzemesi bağlamında sunduğu ile örtüşmektedir. Sikkeler, II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios dönemine ait olanlarda (yak. %86) yoğunlaşmaktadır. Darphane dağılımında, tespiti mümkünler içerisinde, 71 sikke ile Aleksandreia darphanesi ilk sırada yer almaktadır. Onu 67 sikke ile Telmessos'a atfedilenler ve 40 sikke ile Kaunos'a atfedilenler takip eder. Bu üç darphane toplamın yak. %89'unu oluşturur. Arda kalanlar içerisinde 3 sikke Sidon (AR), 4 sikke Paphos (AE), 1 sikke Salamis (AE), 1 sikke Halikarnassos? (AE) darbıdır. Literatürde kesin bir darphane atfı yapılamayan emisyonlardan örneklere baktığımızda, 4 sikke Salamis ya da Kition (AR) başlığı altında tasnif edilenlerdendir. Darphanesi belirsiz ancak Kıbrıs kökenli olanların sayısı 4'tür (1 AR, 3 AE). 2 adet bronz sikke Karia ya da Kıbrıs kökenli olduğu düşünülenlerdendir. Belirsiz Darphane başlığı altında ele alınanların sayısı 2'dir. Fethiye Müzesi'nin sunduğu malzemenin darphane dağılımında Karia ve Lykia'nın kazı ve müze verileriyle uyum gösterdiği açıktır. Dahası, özellikle de Karia ve Lykia için, ilk iki hükümdar döneminde sikkelerin neredeyse tamamı merkez Aleksandreia'dan geldiği, III. Ptolemaios dönemine tesadüf eden yerel darphane/darphanelerin faaliyete geçmesiyle bu sayının fazlasıyla azaldığı gerçeği burada da tasdik olunmuştur. Fethiye Müzesi koleksiyonunda Aleksandreia sikkeleri I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemlerinde toplam 66 iken bu sayı III. Ptolemaios döneminde 4'e düşer.

Arkeolojik kazılarda ele geçen ve müzeye intikal edenlerden Kaunos'ta bulunan 6 sikkeden, darphane tespiti mümkünlerden, 1'i Halikarnassos'a, 4'ü Telmessos'a atfedilen sikkelerdendir. Tlos da bulunan 1 adet sikke de yine Telmessos'a atfedilen emisyonu ait bir örnektir.

Lykia bölgenin kuzeyinde yer alan Elmalı Müzesi'nin envanterlik sikke koleksiyonunda yaklaşık beş yüz civarı sikkeden meydana gelmektedir. Bu koleksiyon içerisinde 9 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke yer almaktadır.¹⁴⁷⁷ Söz konusu örneklerin tamamı bronzdur. Envantere kayıtlı bu sikkeler zor alım, satın alım ve bağış yoluyla müze koleksiyonuna intikal etmiştir. 9 sikkenin 1'i I. Ptolemaios Soter, 3'ü II. Ptolemaios Philadelphos, 5'i ise III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir (Grafik 19). Darphane dağılımına bakıldığında 3 sikkenin Aleksandreia, 1 sikkenin Kaunos, 4 sikkenin Telmessos ve arda kalan diğer örneğin Paphos darbı olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu sikkeler buluntu yeri verisi sunmasa da Elmalı Müzesi koleksiyonundaki varlıkları Mısır krallığının darp ettiği sikkelerin tarihsel bağlam ile uyumluluk ve bunun yanı sıra bölge içerisinde dolaşımını göstermesi açısından önemlidir.

¹⁴⁷⁷ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 9.

3.5.2.3. Pamphylia Bölgesi

Pamphylia'nın en önemli müzesi olan Antalya Arkeoloji Müzesi'nin envanterlik sikke koleksiyonunda yaklaşık otuz bin sikke yer alır. Daha önce herhangi bir yayının konusu olmayan krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde burada yürütülen çalışmalar neticesinde envantere kayıtlı toplam 81 adet krali Ptolemaios sikkesi tespit edilmiştir. Bunlardan 3'ü üzerinde teşhirde olması, 3'ü ise elde olmayan nedenlerden ötürü çalışma yapılamamıştır. Dolayısıyla 75 adet krali Ptolemaios darbı üzerinde çalışma yürütmek mümkün olmuştur. Sikkelerden 3'ü gümüşten, 72'si brondur. Bronzlardan 2 sikkenin ise gümüş kaplama olduğu belirlenmiştir. Sikkelerin hemen hemen tamamı satın alma ve zor alım olarak koleksiyona dahil olmuştur. 2 sikkenin ise Limyra kazılarında ele geçenlerden olduğu anlaşılmaktadır.¹⁴⁷⁸ Envantere kayıtlı bu sikkeleri dönem dağılımına bakıldığında 19'unun I. Ptolemaios Soter, 16'sının II. Ptolemaios Philadelphos, 30'unun III. Ptolemaios Euergetes, 1 sikkenin V. Ptolemaios Eupator, 1 sikkenin VI. Ptolemaios Philometor ve 1 sikkenin IX. Ptolemaios Philometor dönemine ait olduğu görülmektedir. Arda kalan bir sikke ise dönemi güncel literatürde kesin olarak belirlenemeyen bu sebeple "III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, X. Ptolemaios (Kıbrıs) ya da IX. Ptolemaios'un Kıbrıs krallığı dönemi (MÖ. 103 öncesi)" başlığı altında ele alınan, MÖ. 2. Yüzyılın sonlarına ait bir darptır. Öte yandan kesin atfı yapılamayan 3 sikkenin I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiğini tespit etmek mümkün olmuştur. 1 sikke ise soru işaret ile II. Ptolemaios dönemi başlığı altında tasnif edilmiştir (Grafik 17). Son olarak, iki adet gümüş kaplama bronz, II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait bir örneği taklit eder. Bu verilere göre tıpkı kazı sikkeleri ile diğer müze verilerinin genel örüntüsü gibi burada da ilk üç hükümdar dönemi oldukça yüksek bir oran ile (yak. %94) temsil edilmektedir. Darphanesini tespit etmenin mümkün olduğu 69 sikkenin 25'i Aleksandreia, 11'i Kaunos, 10'u Telmessos, 10'u Paphos darbıdır. Bu da toplamın yak. %81'ine denk düşer. Bu en yoğun grubu 9 sikke ile Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen ancak kesin bir darphane atfı yapılamayanlar takip eder. Arda kalan münferit örnekler içerisinde Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria'ya atfedilen 1 sikke ile biri soru işaretli olmak üzere 2 Kıbrıs darbı yer almaktadır. Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer alan mevzubahis örnekler darphane dağılımı hususunda da genel tablodan farklılaşmaz. En fazla sikke (25 adet) Aleksandreia'dan gelmektedir. İlk iki hükümdar dönemini yansıtan bu sayı III. Ptolemaios döneminde yerel darphane/darphanelerin faaliyete geçmesiyle 2'si ilgili hükümdar dönemine 1'i V. Ptolemaios dönemine ait olmak üzere 3'e düşer. Bahsedildiği üzere, bu dönemde

¹⁴⁷⁸ Müzedeki Patara kazı buluntuları hem envanterlik hem etütlüklük olarak topyekûn çalışıldığından buradaki sayıya dahil edilmemiştir.

yerelden karşılanan sikke ihtiyacını yansıtır biçimde Kaunos ve Telmessos'a atfedilenler (21 adet) III. Ptolemaios döneminin sikkelerinin %70'ini meydana getirir. Burada değinilmesi gereken bir diğer husus Karia ve Lykia verilerinden farklılaşan biçimde Kıbrıs kökenli olanların oransal çokluğudur. Hem kazı hem de müze verileri söz konusu olduğunda 20 sikke ile, oldukça yüksek bir intikal söz konusudur.

Pamphylia'nın doğusunda konumlu Side Müzesi'nin envanterlik sikke koleksiyonunda 30 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke bulunmaktadır.¹⁴⁷⁹ Burada yer alan sikkelerin de tamamı bronzdandır. 1 adet Etenna yüzey buluntusu dışında zor alım ve satın alım yoluyla koleksiyona girmişlerdir. Yine de envanter defterlerine düşülen notlara istinaden kimi örneklerin Side civarında ele geçtiği anlaşılmaktadır. Sikkelerin dönemlerine bakıldığında, 30 sikkenin 9'u I. Ptolemaios, 6'sı II. Ptolemaios, 7'si III. Ptolemaios dönemine aittir. Yine burada da büyük çoğunluğu siyasi hegemonyanın hâkim olduğu döneme ait örnekler oluşturmaktadır. Öte yandan, birer sikkenin V. Ptolemaios ve VI. Ptolemaios dönemine ait olduğu görülmektedir. 2 adet, üzerine Etenna darbı yapılmış örnek ile 1 adet tanımsız sikke dışında, 1 sikkenin I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios, 2 sikkenin ise ilk üç hükümdar döneminden birine ait olması gerektiği ikonografyalarına istinaden tespit edilebilmiştir. Darphanesi tespit edilebilen sikkelerden 9'u Aleksandreia, 7'si ise Kıbrıs'a atfedilen ancak darphanesi kesin olarak belirlenemeyenlerdendir. Kıbrıs kökenli sikkelerin sayısı 4 adet Paphos ve 1 adet Salamis darbı ile 12'ye yükselmektedir. 1'er sikke Kaunos ve Telmessos'a atfedilenlerden olmakla beraber 1 sikke Tyros darbıdır.

Sikkeler üzerinde doğrudan çalışma fırsatı edinilen, Küçük Asya kıyılarının en doğusuna ait kıymetli veriler ihtiva eden Alanya Arkeoloji Müzesi'nin sikke koleksiyonunda toplam yaklaşık on beş bin adet envanterlik sikke yer almaktadır. İçerisinde, 2021 yılı itibari ile tamamı bronzdan 39 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke bulunmaktadır.¹⁴⁸⁰ Sikkelerin önemli bir bölümü satın alma yöntemiyle koleksiyona girmiştir. Bir kısmının ise buluntu yerleri teslim eden kişilerin beyanları doğrultusunda kayıt altına alınmıştır. 39 sikke içerisinde arkeolojik çalışmalar neticesinde elde edilen tek bir örnek, 2004 yılı Alanya Kalesi kazılarında ele geçmiş ve müzeye intikal etmiştir. Alanya Arkeoloji Müzesi'nin sunduğu veriler pek tabi coğrafi konumu nedeniyle Karia'nın ve Lykia'nın sunduğu verilerden, özellikle de darphane dağılımı noktasında farklılaşmaktadır. Sikkelerin dönem dağılımı, yine tarihsel verilerle uyumlu biçimde, benzer veriler sunmaktadır. 38 sikkenin 34'ünü ilk üç hükümdar dönemine ait darplar meydana getirmektedir. Bunlardan 5'i I. Ptolemaios Soter, 14'ü II. Ptolemaios Philadelphos,

¹⁴⁷⁹ Bilgileri benimle paylaşan A. T. Tek'e teşekkürlerimi sunarım.

¹⁴⁸⁰ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 15.

13'ü III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. Kesin teşhisi yapılamayan 1 sikke I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios'a, bir diğeri ise ilk dört hükümdardan birinin dönemine ait olmalıdır. Hem kazılarda hem de müzelerde az sayıda karşımıza çıkan IV. Ptolemaios Philopator dönemine ait ise 1 adet örnek mevcuttur. 4 adet sikke ise, bölgedeki Mısır hegemonyasının çok sonrasına, III. Kleopatra-IX. Ptolemaios ve/veya X. Ptolemaios dönemlerine aittir. Bahsedildiği üzere, Küçük Asya'nın güney kıyılarına intikal eden sikkelerin darphane dağılımına ilişkin Alanya müze malzemesi farklı bir tablo ortaya koymaktadır. 17 sikke ile Aleksandreia darphanesi yine başı çekerken, elde verisi bulunan diğer bölge müzelerine kıyasla en çok örneğe sahip olunan 11 Paphos sikkesi takip eder. Kıbrıs kökenli sikkelere 2 adet de genel itibari ile Kıbrıs başlığı altında tasnif edilen örnek eklendiğinde bu sayı 14'e ulaşmaktadır. Bu veri, tıpkı Side'deki gibi yakın coğrafyalar arası sikke dolaşımını göstermesi açısından önem arz eder. Arda kalan sikkelere bakıldığında Herakleia Suriye ya da Seleukeia Pieria'ya atfedilenlerden 4, Tyros'dan 1 ve Kyrene'den 1 adet örneğin varlığı tespit edilmiştir. 2 adet sikkenin ise darp yeri tespit edilememiştir. Arkeolojik bir çalışma sonucu envanterlik sikkeler arasına dahil olan tek örnek, Alanya Kalesi'nde Ptolemaios varlığını göstermesi bakımından önemlidir. Mevzubahis sikke Kıbrıs kökenli olup Paphos darbıdır.

3.5.2.4. Pisidia Bölgesi

Pisidia bölgesinin en önemli müzesi konumundaki Burdur Arkeoloji Müzesi'nin envanterlik eserlerden meydana gelen sikke koleksiyonunda 56 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke mevcuttur.¹⁴⁸¹ Koleksiyonda değerli madenden örnek bulunmaz, sikkelerin tamamı bronzdandır. Bu bölgenin verileri de tıpkı kıyı kesimindekiler gibi ağırlıklı olarak ilk üç hükümdar dönemine işaret etmektedir. 15 sikke I. Ptolemaios Soter, 15 sikke II. Ptolemaios Philadelphos, 17 sikke III. Ptolemaios Euergetes dönemine aittir. Bu da toplam malzemenin yaklaşık %84'üne tekabül etmektedir. Öte yandan 2 sikke V. Ptolemaios Epiphanes dönemine aittir. Geç döneme tarihli 5 adet sikkeden 2'si III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, 2'si IX Ptolemaios ve 1'i X. Ptolemaios dönemlerine tarihlendirilmektedir. Arda kalan 2 sikkenin dönemi kesin olarak tespit edilemese de biri ilk üç hükümdar dönemine, diğeri ise II. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Darphanelerde ise yine en fazla sikke Aleksandreia darphanesindendir. Toplam 24 sikke krallığın merkezinde darp edilerek Küçük Asya'ya intikal etmiştir. Öte yandan, Telmessos'a atfedilen 11, Kaunos'a atfedilen 3 sikke mevcuttur. Kıbrıs adası darpları diğer kalabalık grubu meydana getirirken toplam sayısı 13 olan sikkelerin 4'ü Paphos'a aittir. 9 sikke ise genel itibari ile Kıbrıs'a atfedilenlerdir. Arda kalanlardan 2'si

¹⁴⁸¹ Müze verilerini paylaşan H. Köker'e teşekkür ederim. Söz konusu envanter bilgisi 2009 yılına kadar olanları ihtiva etmektedir. Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 11.

şimdilik Suriye-Fenike coğrafyasına atfedilen ancak darphanesi tespit edilemeyenlerdir. 1'i ise MÖ. 250'lerin ortasında hakimiyet altında bulunduğunu bildiğimiz Byzantion'a aittir. Bu, Küçük Asya'nın güneyine intikal eden münferit bir örnektir.

Bölgenin bir diğer müzesi olan Isparta Müzesi'ne ait envanterlik sikke koleksiyonunda Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 6'dır.¹⁴⁸² Bu darpların tamamı bronzdur. Görece az sayıdaki darpların dönem dağılımını 1 adet I. Ptolemaios Soter, 1 adet II. Ptolemaios Philadelphos ve 4 adet III. Ptolemaios dönemine atfedilen meydana getirmektedir. 6 sikkenin 1'i Aleksandreia, 1'i Paphos, 4'ü ise Telmessos darbıdır.

Pisidia'nın bir diğer önemli müzesi olan Yalvaç Müzesi'nde krali Ptolemaios sikkelerinin varlığına ilişkin bilğimiz A. Davesne'nin Hellenistik dönemde Pisidia'da sikke sirkülasyonu üzerine bir çalışmaya dayanmaktadır.¹⁴⁸³ Bu çalışmaya göre 2000'lerin başı itibari ile müzenin envanterlik sikke koleksiyonunda 1 adet gümüş, 1 adet bronz Ptolemaios krali sikkeleri bulunmaktadır.¹⁴⁸⁴ Yayında yalnızca istatistik paylaşıldığından darpların dönemine ve darphanelerine ilişkin bir bilgi edinilememektedir.

3.5.2.5. Kilikia Bölgesi

Kilikya bölgesi müzeleri içerisinde elimizde yayınlanmış verisi bulunan tek müze olan Silifke Müzesi'dir. Sikke koleksiyonunda 2000'lerin başı itibari ile 3 gümüş, 31 bronz olmak üzere toplam 34 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikkenin varlığını, yukarıda da bahsi edilen A. Davesne tarafından yayınlanmış olan çalışma sayesinde bilmekteyiz.¹⁴⁸⁵ Ancak bu yayın bir sirkülasyon denemesi olması nedeniyle yalnızca istatistiki bilgi ihtiva etmektedir. Sikkelerin seri ve emisyonlarına dair herhangi bir bilgi paylaşılmamıştır. Hiç şüphesiz hem Silifke hem de bölgenin diğer müzelerinde ileride yapılacak olan çalışmaların hem Kilikya'da Ptolemaios egemenliğinin daha iyi anlaşılmasına hem de yeni nümismatik çıkarımlar yapılmasına olanak sağlayacaktır.

3.5.2.6. Galatia Bölgesi

Yozgat Müzesi koleksiyonunda 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkeleri yer almaktadır.¹⁴⁸⁶ Söz konusu envanterlik sikkenin bilgisine erişim 2021 yılında T. Saygın Sezgin tarafından tamamlanan yüksek lisans tezi sayesinde.¹⁴⁸⁷ Mısır krallığının hakimiyet sahasının dışında

¹⁴⁸² Müze verilerini paylaşan H. Köker'e teşekkür ederim. Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 12.

¹⁴⁸³ Davesne 2002.

¹⁴⁸⁴ Davesne 2002, s. 370-371. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 222, n. 15.6.1. Davesne (2002, s. 369) Yalvaç Müzesi'nde yer alan sikkelerin büyük kısmının Pisidia bölgesinden geldiğini ifade eder. Müzede yer alan diğer krali sikkeler: 93 Makedon Krallığı (79 AR, 14 AE); 24 Seleukos Krallığı (1 AR, 23 AE).

¹⁴⁸⁵ Davesne 2002, s. 370-371. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 231, n. 15.6.13. Müzede yer alan diğer krali sikkeler: 91 Makedon Krallığı (22 AR, 69 AE); 66 Seleukos Krallığı (7 AR, 59 AE).

¹⁴⁸⁶ Sikke için bkz. Ek 5, n. 17.

¹⁴⁸⁷ Saygın Sezgin 2021.

kalan bu coğrafyada muhafaza edilen sikke, müzeye satın alma yoluyla giren malzemenin geniş bir dolaşıma sahip olduğunu göstermesi açısından örnek teşkil eder. Mevzubahis darp II. Ptolemaios Philadelphos dönemine ait Aleksandreia darbıdır.

Bölgenin bir diğer elimizde verisi bulunan müzesi Çorum Müzesi'dir. Buranın koleksiyonunda da tıpkı Yozgat'ta olduğu gibi 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi bulunmaktadır.¹⁴⁸⁸ Z. Çizmeli Öğün ile C. Özbil tarafından 2012 yılında yayınlanan, Çorum Müzesi koleksiyonunda yer alan antik sikkeler ve gayri islami ortaçağ sikkeleri konu eden makalede mevzubahis örneğin varlığı aktarılmıştır.¹⁴⁸⁹ Oldukça kıymetli istatistiki bilgiler içeren bu çalışmada krali sikkenin serisine ilişkin bir ayrıntı paylaşılmamakla birlikte IV. Ptolemaios dönemine ait olduğu ve Çorum civarında ele geçtiği bilgisi aktarılmıştır. Bu örnek de tıpkı Yozgat'taki sikke gibi bölge müzesine intikal eden münferit bir örneğe işaret etmektedir.

3.5.2.7. Pontus Bölgesi

Amasya Arkeoloji Müzesi sikke koleksiyonunda yer alan Ptolemaios Krallığı sikkeleri, S. Ireland tarafından hazırlanan, Hellen, Roma ve Bizans sikkelerini içeren katalog içerisinde 2000 yılında yayınlanmıştır.¹⁴⁹⁰ Söz konusu eserde 2 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır. Buna göre, bir sikke III. Ptolemaios, diğer sikke V. Ptolemaios dönemi Aleksandreia darbıdır.¹⁴⁹¹

¹⁴⁸⁸ Sikke için bkz. Ek 5, n. 18.

¹⁴⁸⁹ Çizmeli Öğün-Özbil 2012.

¹⁴⁹⁰ Ireland 2000.

¹⁴⁹¹ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 19.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

4.1. Katalogun Tertibi

Tezin katalog kısmını meydana getiren malzemeyi bilimsel arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmalarında ele geçenler ile müze koleksiyonlarında yer alan krali Ptolemaios sikkeleri oluşturmaktadır. Burada, tezin esas konusu bağlamında malzeme Lykia bölgesi ile sınırlı tutulmuştur. Sikke buluntuları katalogda yer alan arkeolojik kazılar Andriake, Arykanda, Gagai (kurtarma kazısı), Limyra, Patara, Rhodiapolis ve Tlos'ta yürütülenlerdir.¹⁴⁹² Krali Ptolemaios sikkeleri ele geçtiği bilinen ve katalogda yer alan yüzey araştırmaları Dereagzı Mevkii ile Istlada yerleşiminde gerçekleştirilenlerdir. Katalogdaki müze malzemesi ise Fethiye, Demre, Elmalı ve Antalya müzelerinde muhafaza edilenlerden müteşekkildir.¹⁴⁹³ Fethiye Müzesi, Lykia bölgesinin batı sınırında yer alan Telmessos antik kentini içerisinde barındıran Fethiye ilçesinin müzesi olması açısından bölge dahilinde değerlendirilmiştir. Elbette koleksiyonunda yer alan malzeme içerisinde Karia sınırlarında kalan yerlerde bulunmuş olanlar da olmalıdır. Ancak müzeye intikal eden, satın alma ya da müsadere yoluyla koleksiyona katılanların nerede bulunduklarına dair güvenilir bir bilgi olmadığından malzemenin bu açıdan ayırımına gitmek mümkün değildir. Malzemesi kullanılan bir diğer müze olan Antalya Arkeoloji Müzesi için de benzer bir durum söz konusudur. Aslen Lykia'ya komşu Pamphylia bölgesinde yer almasına karşın özellikle Orta ve Doğu Lykia buluntularının intikal edeceği müzenin burası olması nedeniyle koleksiyonunda yer alan örnekler kataloga dahil edilmiştir. Demre Müzesi ne gelecek olursak koleksiyonunda Patara kazılarında bulunup müze envanterine kaydedilenler dışında Ptolemaios sikkeleri bulunmamaktadır.

Aşağıda ayrıntılarıyla listelendiği üzere katalogda toplam 474 sikke yer almaktadır. Her bir emisyon için darp eden otorite, darphane ve tarih üst bilgilerini takiben sikkenin ön ve arka yüz tanımı yapılmış, ardından krali Ptolemaios sikkelerine ilişkin temel referans kaynakları olan Svoronos ve Lorber katalogundan referans verilmiştir. Ardından sırasıyla sikkenin metali, birimi, çapı, gramajı, kalıp yönü ve kazı ya da yüzey envanter/buluntu numarası veya müze envanter/etütlük numarası paylaşılmıştır. Müze koleksiyonunda olup daha önce yayınlanmış sikkelerin katalog numaraları yayın kısaltmasıyla birlikte hemen müze envanter numarası

¹⁴⁹² Andriake ve Arykanda sikkeleri öncelikle yayınlanmış malzeme üzerinden tespit edilmiş ardından güncel bilgiler için ilgili kazılarda sikkelerden sorumlu araştırmacılara danışılmıştır. Bu hususta yardımlarını esirgemeyen M. Şengül ve A.T. Tek'e bir kez daha teşekkür ederim. Henüz kapsamlı bir yayına konu olmamış Limyra, Rhodiapolis, Tlos, Gagai ve Patara buluntularını benimle paylaşan J. Gorecki, S. Bulut, U. O. Usanmaz, Ç. Ulutaş ve D. S. Lenger'e teşekkür ederim.

¹⁴⁹³ Demre Müzesi'nde yer alan sikkeler Patara kazılarından müzeye intikal edenlerdir.

ardına eklenmiştir. Pek çok sikke satın alım ya da zor alımla müze koleksiyonuna girdiğinden sadece buluntu yeri ve müzeye intikal şekli bilinen sikkelerin bilgisi katalogda belirtilmiştir.

Sikkelerin listelenmesinde kronolojik bir düzen takip edilmiştir. I. Ptolemaios Soter'in yak. MÖ. 306/305'e tekabül eden krallık döneminden başlanarak hanedanlığın son hükümdarı VII. Kleopatraya kadar bir dizilim söz konusudur. Darphane düzeninde ise Lorber'in de takip ettiği merkez darphane Aleksandreia'nın önde yer verildiği, daha sonra batıdan doğuya ilerleyen tertip benimsenmiştir.

4.2. Katalog

I. Ptolemaios Soter

Aleksandreia

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta , sağ boşlukta graffiti

Svoronos, n. 196A; CPE, n. 128

1. AU trichryson 24 mm. 17,75 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 161 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 1 = Dündar-Lenger 2022, n. 1

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta , kartalın başının altında kontrmark?

Svoronos, n. 223; CPE, n. 143

2. AU trichryson 23 mm. 17,85 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 155 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 2 = Dündar-Lenger 2022, n. 2

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kartal kanatları kapalı kartal, sol boşlukta

Svoronos, n. 208; CPE n. 152

3. AU trichryson 25 mm. 17,86 gr. 2 *Patara 2018 (Tepecik I-13) Env. No. 152 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 3 = Dündar-Lenger 2022, n. 3

4. AU trichryson 24 mm. 17,85 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 147 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 4 = Dündar-Lenger 2022, n. 4 (Öy. sağ boşlukta graffiti, Ay. monogramın üzerinde belirsiz izler?)

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta monogram

Svoronos n. 191; CPE n. 162

5. AU trichryson 24 mm. 17,81 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 149 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 5 = Dündar-Lenger 2022, n. 5

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta

Svoronos n. 210; CPE n. 166

6. AU trichryson 25 mm. 17,90 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 153 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 6 = Dündar-Lenger 2022, n. 6 (sağ boşlukta graffiti)

7. AU trichryson 23 mm. 17,88 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 154 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 7 = Dündar-Lenger 2022, n. 7

8. AU trichryson 23 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 158 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 8 = Dündar-Lenger 2022, n. 8

9. AU trichryson 23 mm. 17,86 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 163 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 9 = Dündar-Lenger 2022, n. 9

Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition)

MÖ. 294

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta ΣΤ, altında

Svoronos, n. 367; CPE n. 234

10. AU trichryson 24 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 156 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 10 = Dündar-Lenger 2022, n. 10

11. AU trichryson 24 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 162 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 11 = Dündar-Lenger 2022, n. 11

12. AU trichryson 23 mm. 17,86 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 160 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 12 = Dündar-Lenger 2022, n. 12

Aleksandria

Yak. MÖ. 305/304-300

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ayakta Athena sağa, sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutmakta, sağ boşlukta P , sağda miğfer ve kartal sembolü

Svoronos, n. 170; CPE, n. 65

13. AR tetradrahmi 28 mm. 13,56 gr. 11 *Patara 2018 (Tepecik H.18) Env. No. 230 = Lenger-Dündar 2021, n. 1 Not. Olasılıkla gümüş kaplama

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta P, altında M

Svoronos, n. 252; CPE, n. 132

14. AR tetradrahmi - 13,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3302 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 5.

15. AR tetradrahmi - 13,69 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3296 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 6. Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΥΣ

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta P, altında X

Svoronos, n. 265; CPE, n. 142

16. AR tetradrahmi - 13,73 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3311 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 3

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta P, altında

Svoronos, n. 259; CPE, n. 147

17. AR tetradrahmi - 14 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3295 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 1. Öy. kontrmark: belirsiz, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

18. AR tetradrahmi - 13,76 gr. - *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3310 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 2

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta P, altında

Svoronos, n. 256; CPE, n. 154

19. AR tetradrahmi 29 mm. 13,78 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5181 Öy. punchmark, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

20. AR tetradrahmi - 13,68 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3304 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 4 Öy. kulağının arkasında Δ

21. AR tetradrahmi 26 mm. 12,3 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik H.18) Env. No. 233 = Lenger-Dündar 2021, n. 2

Not: Gümüş kaplamalı bronz sikke?. Antik dönem sahtesi mi yoksa resmi bir darp mı belli değil.

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙ]ΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta P, altında

Svoronos, n. 254; CPE, n. 170

22. AR tetradrahmi - 13,96 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3309 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 7

MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Öy. Sağa dönük diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal, solda , üstünde P

Svoronos, n. 257; CPE, n. 173

23. AR tetradrahmi 21 mm 12,8 gr. 12 Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4409 = Ashton 2002, n. 8

Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs (Salamis ya da Kition)

MÖ. 294 sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı

kartal, sol boşlukta ΕΥ, altında

Svoronos, n. 354; CPE, n. 220

24. AR tetradrahmi - 13,82 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3298 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 13

25. AR tetradrahmi - 13,76 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3308 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 14

Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition)

MÖ. 294 sonrası

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı

kartal, sol boşlukta ΣΤ, altında

Svoronos, n. 368; CPE, n. 235

26. AR tetradrahmi - 13,99 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3306 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 15

Aleksandreia

Yak. MÖ. 306-300

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık

kartal, sol boşlukta miğfer, üstünde

Svoronos, n. 163; CPE, n. B18; Picard-Faucher 2012, n. 56-59

27. AE hemiobol 18 mm. 4,39 gr. 12 *Patare 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 185 = Lenger-Dündar 2021, n. 3

yak. MÖ. 306-294

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta miğfer, üstünde Π

Svoronos, n. 167; CPE, n. B19; Picard-Faucher 2012, Seri 2

28. AE hemiobol 18 mm. 3,80 gr - *Patara 2017 (Tepecik J-19 24.58-24.46) Env. No. 078 = Lenger-Dündar 2021, n. 4

MÖ. 306-282

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta sembol/monogram belirsiz

Krş. Svoronos, n. 114; 119; 130; 135-136; 138; 155; 157; 163; 167; 170-173; CPE, n. B17-B26; B30-B31; B33-B34; B36; B38-B39; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 31-62

29. AE hemiobol 17 mm. 3,66 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik H-17) Env. No. 221 = Lenger-Dündar 2021, n. 7

yak. MÖ. 306-294

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta K Λ, altında miğfer

Svoronos, n. 171; CPE, n. B22; Picard-Faucher 2012, Seri 2

30. AE hemiobol 19 mm. 3,84 gr. 6 *Patara 2012 (Tepecik BS/Kuzey Duvar) Bul. fiş. 247 = Lenger-Dündar 2021, n. 5 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] Β[ΑΣΙΛΕΩΣ]

31. AE hemiobol 18 mm. 3,50 gr. 12 *Patara 2017 (Tepecik i-19 24.59) Env. No. 088 = Lenger-Dündar 2021, n. 6, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

32. AE hemiobol 17 mm. 3,82 gr. 1 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 24612 (2009/1948), Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol üst boşlukta A

Svoronos, n. 184; CPE, n. B40; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116

33. AE diobol 28 mm. 13,89 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 10966, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ]ΙΛΕΩΣ

34. AE diobol 26 mm. 14,23 gr. 1 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11663, Öy. sol altta kontrmark: kartal, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙ[ΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda X

CPE, n. B42

35. AE diobol 28 mm. 13,35 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 10067

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta X

Svoronos, n. 235; CPE, n. B43

36. AE obol 20 mm. 7,73 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14347, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]

37. AE obol - - - *Dereağzı Yüzey Araşt. (Gregory 1993, s. 141, n. 5), Ay. X ?

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta X

CPE, n. B44

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 60-61

38. AE hemiobol 23 mm. 7,93 gr. 12 *Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 163 = Lenger-Dündar 2021, n. 9

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta Π

Svoronos, n. 220; CPE, n. B47; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 97-99

39. AE obol 22 mm. 8,48 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 431 = Lenger-Dündar 2021, n. 10, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙ]ΟΥ [ΒΑ]ΣΙΛΕΩΣ

40. AE obol 20 mm. 7,76 gr. 12 *Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 162 = Lenger-Dündar 2021, n. 11, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

41. AE obol 19 mm. 7,46 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 1316, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙ]ΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda belirsiz harf ya da monogram üzerinde A

Krş. Svoronos, n. 269-303; CPE, n. B57-B65; B84-B93

42. AE diobol 28 mm. 16,19 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5341 = Ashton 2002, n. 3

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda harf ya da monogram üzerinde A?

Krş. Svoronos, n. 269-303; CPE, n. B57-60; B62-73; B84-92; B94-96; B98-101

43. AE diobol 28 mm. 15,43 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 2360 = (Ashton 2002, n. 4)

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta harf/monogram belirsiz

Krş. Svoronos, n. 184; CPE, n. B40; B52A

44. AE diobol 27 mm. 13,82 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11723

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta Φ, üzerinde A

Svoronos, n. 287; CPE, n. B59

45. AE diobol 26 mm. 12,94 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 208, Öy. kontrmark: kartal

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda , üzerinde A

Svoronos, n. 278; CPE, n. B65; Picard-Faucher 2012, n. 119

46. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env.-Nr. Li 90 NU 403 Yüzey buluntusu

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ΔΙ

Svoronos, n. 188; CPE, n. B75; Picard-Faucher 2012, n. 94-96

47. AE obol 22 mm. - - - *Antalya Ark. Müz. Env. No. 3539

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ] Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta , üstündeki monogram belirsiz

Krş. Svoronos, n. 274; 293; CPE, n. B87; B96; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116-139

48. AE diobol 28 mm. 15,4 gr. 12 *Patara 2017 (Tepecik J-19 23.26) Env. No. 639 = Lenger-Dündar 2021, n. 12

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta monogram, üstündeki harf/monogram belirsiz

Svoronos, n. 276; 294; CPE, n. B89; B98; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 118 (Svoronos, n. 276; CPE, n. B89)

49. AE diobol 28 mm. 15,37 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 153 = Lenger-Dündar 2021, n. 13

MÖ. 294 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. Lejant okunaksız. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda harf/monogram belirsiz

Krş. Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116-149

50. AE diobol 29 mm. 15,98 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 136 = Lenger-Dündar 2021, n. 8

Belirsiz Darphane 6A**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta monogram

CPE, n. B103

51. AE obol 20 mm. 7,20 gr. 12 *Patara 2006 (Tepecik B. Alanı KD Köşe) Bul. fiş. 007 = Lenger-Dündar 2021, n. 17, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

52. AE obol 19.5 mm. 7,18 gr. 12 *Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 168 = Lenger-Dündar 2021, n. 16, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Belirsiz Darphane 7**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta

Svoronos, n. 345; CPE, n. B105

53. AE khalkous 12 mm. 1,28 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 523 = Lenger-Dündar 2021, n. 18, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

54. AE khalkous 11.5 mm. 2,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 2561 = Ashton 2002, n. 149 Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Belirsiz Darphane 8?**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ?

Krş. CPE, n. B106

55. AE obol 18 mm. 8,34 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1574 = Ashton 2002, n. 50

Kıbrıs**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda ΚΑ, üzerinde ΕΥ

Svoronos, n. 356; CPE, n. B115

56. AE obol 19 mm. 7,24 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 2457 = Ashton 2002, n. 47

Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte)**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Poloslu Aphrodite başı sağa

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

Svoronos, n. 74 (Kıbrıs, MÖ. 310-305) = CPE, n. B118

57. AE obol 22 mm. 7,85 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8447, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ]

58. AE obol 21 mm. 6,40 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2284 Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙ[ΟΥ]

59. AE obol 20 mm. 6,61 gr. 1 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5563, Ay. [ΠΙΤΟ]ΛΕΜΑΙ[ΟΥ]

MÖ. 294 sonrası

Öy. Sağa dönük stephaneli Aphrodite başı

Ay. [Π]ΤΟΛ[ΕΜΑΙΟΥ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal sola
Svoronos, n. 79; CPE, n. B119

60. AE hemibol 16 mm. 2,98 gr. 1 *Elmalı Müz. Env. No. 2013-41 = Tatar 2021, n. 24

MÖ. 294 sonrası

Öy. Poloslu Aphrodite başı sağa

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol
boşlukta defne çelengi

Svoronos, n. 78; CPE, n. B122

61. AE obol 24 mm. 9,46 gr. 2 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 467 = Lenger-Dündar
2021, n. 19, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑ[ΙΟΥ]

62. AE obol 20 mm. 7,01 gr. 1 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 4140, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙ[ΟΥ]

MÖ. 294 sonrası

Öy. Sağa dönük stephaneli Aphrodite başı

Ay. [ΠΤΟΛΕ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal sola, sol
boşlukta defne çelengi

Svoronos, n. 80; CPE, n. B123

63. AE hemibol 16 mm. 4,20 gr 1 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 293 = Lenger-Dündar
2021, n. 20

MÖ. 294 sonrası

Öy. Poloslu Aphrodite başı sağa

Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜ[ΑΙΟΥ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol
boşlukta monogram belirsiz

Krş. Svoronos, n. 76; CPE, n. B129-B130

64. AE obol 20 mm. 8,87 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5511 = Ashton 2002, n. 45

Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ΕΥ, altında Χ

Svoronos, n. 363; CPE, n. B110; Picard-Faucher 2012, n. 87-89

65. AE obol 20 mm. 9,24 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2015/100, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

66. AE obol 20 mm. 9,05 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5320, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]

67. AE obol 20 mm. 8,38 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 816, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]

68. AE obol 20 mm. 7,65 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2001/44, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

69. AE obol 20 mm. 5,31 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2875 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

70. AE obol 19.5 mm. 8,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 38.17.82.4178 = Ashton 2002, n. 48 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

71. AE obol 19.5 mm. 6,0 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5259 = Ashton 2002, n. 49, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

72. AE obol 19 mm. 8,45 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 10128, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΑ[ΕΩΣ]

Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ΕΥ, altında ΚΙ, altında Χ

Svoronos, n. 377; CPE, n. B112

73. AE obol 19 mm. 7,22 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5321

MÖ. 294 sonrası

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ΣΤ, altında ΚΙ, altında Χ

Svoronos, n. 379; CPE, n. B117

74. AE obol 21 mm. 7,25 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14381

Tyros**MÖ. 294 sonrası**

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta sopa, altında Α

Svoronos, n. 627; CPE, n. B133

75. AE hemiobol 16 mm. 3,72 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 451 = Lenger-Dündar 2021, n. 21

Kyrene**yak. MÖ. 299-294**

Öy. Sağa dönük diademli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. Şimşek demeti üzerinde sağa dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta ΚΕ, ΙΡΡ, altında silphium ve yengeç

Svoronos, n. 70; CPE, n. B145 (Bronz hemiobol)

76. AE hemiobol - - - *Dereağzı Yüzey Araşt. = Gregory 1993, s. 141, n. 4

Darp yeri belirsiz**yak. MÖ. 294-282**

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta monogram?

Krş. Svoronos, n. 186; 188; 196; 202; 215; 220; 225-226; 235; 237; 356; 360; 363; 377; 379; CPE, n. B41; B43; B47; B50; B52-B53; B74-B75; B77; B83 (Aleksandreia); n. B103-B104 (Belirsiz Darphane 6A); B106 (Belirsiz Darphane 8); B109-B110; B112; B114-B116 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs); B117 (Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs); Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 90-101 (Aleksandreia); n. 87-89 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs)

77. AE obol 22 mm. 8,67 gr. 12 *Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 170 = Lenger-Dündar 2021, n. 14

78. AE obol 21 mm. 7,87 gr. - *Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 161 = Lenger-Dündar 2021, n. 15

II. Ptolemaios Philadelphos

Aleksandreia

MÖ. 282?

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta Σ

Svoronos, n. 547; CPE n. 276

79. AU trichryson 25 mm. 17,86 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 157= Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 8 = Dündar-Lenger 2022, n. 13

80. AU trichryson 24 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 151 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 14 = Dündar-Lenger 2022, n. 14

81. AU trichryson 24 mm. 17,85 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 150 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 15 = Dündar-Lenger 2022, n. 15

82. AU trichryson 24 mm. 17,81 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 159 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 16 = Dündar-Lenger 2022, n. 16

83. AU trichryson 23 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 146 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 17 = Dündar-Lenger 2022, n. 17

MÖ. 275/4-272

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında Y, sol boşlukta Σ , altında kalkan

Svoronos, n. 595; CPE n. 301

84. AU trichryson 23 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 148 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 18 = Dündar-Lenger 2022, n. 18

Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition)

MÖ. 275/4-262/1

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı, kulağının arkasında Δ

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta ΣΤ ΚΛΕ ΠΤ, sağ boşlukta kalkan

Svoronos n. 537; CPE n. 437

85. AU trichryson 23 mm. 17,87 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 164 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 19 = Dündar-Lenger 2022, n. 19

Aleksandreia

MÖ. 282?

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta Σ

Svoronos, n. 548 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. 277

86. AR tetradrahmi - 13,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3297 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 8, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

87. AR tetradrahmi - 14,00 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3307 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 9, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Olasılıkla MÖ. 275/4-yak. 272

Öy. Sağa dönük, diademli I. Ptolemaios başı, 5 stamp/punchmark

Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙ[ΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları E, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , 4 stamp/punchmark, sağ altta kontrmark: B?, çeşitli grafitiler

Svoronos, n. 567; CPE, n. 283

88. AR tetradrahmi 26 mm. 13,98 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5085

Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs

yak. MÖ. 275 öncesi

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı

kartal, sol boşlukta , altında A

Svoronos, n. 365; CPE, n. 414

89. AR tetradrahmi - 13,81 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3303 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 16

Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition)

yak. MÖ. 275/274-MÖ. 262/261

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları

kapalı kartal, sol boşlukta ΠΤ, altında , altında , sağ boşlukta kalkan

Svoronos, n. 544 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. 441

90. AR tetradrahmi - 14,01 gr. 12 *Fethiye. Ark. Müz. Env. No. 3312 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 17

Sidon

Olasılıkla MÖ. 274

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı

kartal, sol boşlukta ΣΙ

Svoronos, n. 713-715; CPE, n. 505

91. AR tetradrahmi - 14,42 gr. 12 *Fethiye. Ark. Müz. Env. No. 3300 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 10

92. AR tetradrahmi - 13,89 gr. 12 *Fethiye. Ark. Müz. Env. No. 3301 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 11

MÖ. 257/256

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta ΣΙ, altında , sağ boşlukta ΚΘ

Svoronos, n. 731; CPE, n. 518

93 AR tetradrahmi - 13,91 gr. 11 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3299 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 12

Tyros**MÖ. 266/265-262/261**

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta , altında sopa?

Krş. Svoronos, n. 645-649; CPE, n. 562-566

94. AR tetradrahmi 25 mm. 12,34 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14514

Aleksandreia**yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta kalkan, üstünde

Svoronos, n. 600; CPE, n. B166; Picard-Faucher 2012, Seri 2

95. AE diobol 29 mm. 14,37 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4884 = Ashton 2002, n. 23

Not: Söz konusu sikkenin arka yüzünde, kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından belirsiz olarak yorumlanmıştır. Ashton, sikkenin arka yüzünde trident kontrmarkı olduğunu ifade etmiştir. Ancak sikkenin arka yüzünde herhangi bir kontrmark yer almamaktadır.

96. AE diobol 29 mm. 14,25 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 373 = Lenger-Dündar 2021, n. 22, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [B]ΑΣΙΛΕ[ΩΣ], sağda punchmark: trident

97. AE diobol 28 mm. 16,60 gr. 12 *Patara 2017 (Nero Hamamı DC. Açması Sondaj I) Env. No. 036 Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

98. AE diobol 28 mm. 15,28 gr. 12 *Patara 2014 (Tepecik L18) Bul. fiş. 060 = Lenger-Dündar 2021, n. 23 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], sağda punchmark: trident, solda kontrmark?

99. AE diobol 27 mm. 15,37 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 7178

100. AE diobol 27 mm. 14,70gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8443, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ], sol üstte punchmark: trident
101. AE diobol 27 mm. 14,47 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 235 = Lenger-Dündar 2021, n. 24, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
102. AE diobol 25 mm. 13,99 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 254 = Lenger-Dündar 2021, n. 25, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], punchmark: trident
103. AE diobol 25 mm. 9,18 gr. - *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 240 = Lenger-Dündar 2021, n. 26, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], Not: sikke kırık.

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, belirsiz kontrmark?

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında A, Δ ya da Λ, solda kalkan, üstünde Σ

Krş. Svoronos, n. 560; 563; 580; CPE, n. B168; B170; B175; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 154; n. 163

104. AE diobol 27 mm. 15,10 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 236 = Lenger-Dündar 2021, n. 30

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında harf/monogram, solda kalkan, üstünde Σ

Krş. CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B181; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 150-169

105. AE diobol 29 mm. 17,76 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-19/a Yüzey-1) Env. No. 627 = Lenger-Dündar 2021, n. 31, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ], bacakları arasında harf/monogram belirsiz

106. AE diobol 28 mm. 18,54 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 532 = Lenger-Dündar 2021, n. 32, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], bacakları arasında harf/monogram belirsiz

107. AE diobol 27 mm. 16,55 gr. 12 *Elmalı. Müz. Env. No. 2013-39 = Tatar 2021, n. 25 Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

108. AE diobol 27 mm. 15,44 gr. 12 *Elmalı. Müz. Env. No. 2013-38 = Tatar 2021, n. 26 Ay. [ΠΙΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

109. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 83/59
 110. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li94/NU 108
 111. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. – (yüzey buluntusu)
 112. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li85/NU 1 (yüzey buluntusu)
 113. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. -
 114. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li95/NU 605-4 (Kale tepesi, batı duvar kulesi)
 115. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li88/NU 101 (Nekropol, 7 numaralı mezar içerisinde), Ay. sağ boşlukta punchmark: trident

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında harf belirsiz, solda kalkan, üstünde Σ

Krş. Svoronos, n. 553-554; 556; 560; 563; 564; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; CPE, n. B166-B183

116. AE diobol 29 mm. 15,43 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 45.4.66.93 = Ashton 2002, n. 19, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]

117. AE diobol 28 mm. 12,89 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5473, Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

118. AE diobol 27 mm. 13,35 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1832 = Ashton 2002, n. 21· Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]

119. AE diobol 24 mm. 10,07 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4238¹⁴⁹⁴ = Ashton 2002, n. 22

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 601; CPE, n. B167

Picard-Faucher 2012, Seri 2

120. AE obol 22 mm. 10,57 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14624, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

121. AE obol 20 mm. 5,46 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5304 = Ashton 2002, n. 38

¹⁴⁹⁴ Envanter defterinde bu bilgi verilmemiştir.

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

122. AE obol 18 mm. 8,30 gr. - *Patara 2017 (Tepecik i-19 24.37) Env. No. 215 = Lenger-Dündar 2021, n. 27, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında A, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 560; CPE, n. B168

123. AE diobol 28 mm. 16,10 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 21193 (Yukarı Karaman Köyü Yüzey Buluntusu)

124. AE diobol 27 mm. 14,15 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11832, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 563; CPE, n. B170 (Bronz diobol)

Picard-Faucher 2012, n. 154

125. AE diobol 26 mm. 15,16 gr. 11 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 7733

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Λ?, solda kalkan, üstünde Σ

Krş. Svoronos, n. 580; CPE, n. B175; Picard-Faucher 2012, n. 163

126. AE diobol 29 mm. 18,59 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5340 =Ashton 2002, n. 17

127. AE diobol 26 mm. 16,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3164 = Ashton 2002, n. 13, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑ]ΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, sağda punchmark: trident

128. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No.: -

Not: Tiyatronun güneydoğusunda bulunduğu, işçilerden birinin koleksiyonuna dahil ettiği notu (29.09.1989 tarihinde) düşülmüştür.

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacaklarının arasında O ya da Θ sol boşlukta kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 571 ya da n. 586; CPE, n. B173; B177

129. AE diobol 29 mm. 16,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11474, Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙ[ΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ].

130. AE diobol 27 mm. 14,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8865, Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ].

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında O, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 586; CPE, n. B177

131. AE diobol 27 mm. 15,80 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2001/47

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında P, solda kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 593; CPE, n. B178

132. AE diobol 29 mm. 17,38 gr. - *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2017/390

133. AE diobol 28 mm. 14,44 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5461 = Ashton 2002, n. 16, Ay. [ΠΙΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Y, solda kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 598; CPE, n. B179

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 168.

134. AE diobol 28 mm. 15,19 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 338 = Lenger-Dündar 2021, n. 28

yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında $\mathbb{A}$, solda kalkan, üstünde Σ

Svoronos, n. 553; CPE, n. B180

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

135. AE diobol 28 mm. 16,75 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 281 = Lenger-Dündar 2021, n. 29, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

136. AE diobol 27 mm. 17,3 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6542 = Ashton 2002, n. 10, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Not: Kartalın bacakları arasındaki monogram Ashton tarafından A olarak görülmüş, Svoronos, n. 560 referansı verilmiştir.

137. AE diobol 27 mm. 14,60 gr. 10 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 13948, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ, Σ silik.

MÖ. 275/274-MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları açık kartal, bacakları arasında O ya da Θ , sol boşlukta kalkan, sağda punchmark: trident

Svoronos, n. 568; 587; CPE, n. B177; B195

138. AE diobol 28 mm. 13,87 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5301 = Ashton 2002, n. 7

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında A, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 561; CPE, n. B185

139. AE diobol 27 mm. 13,25 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11568

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacaklarının arasında Π, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$, sağda punchmark: trident

Svoronos, n. 589; CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

140. AE diobol 29 mm. 17,89 gr. - *Patara 2019 (Tepecik, H-17) Env. No. 308 = Lenger-Dündar 2021, n. 36

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacaklarının arasında harf/monogram, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Krş. Svoronos, n. 557; 561; 581; 587; 589; 591; CPE, n. B185; B187-B187A; B190; B192-B200A; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 150-169

141. AE diobol 26 mm. 14 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8866, Ay. sağda punchmark: trident

142. AE diobol 25 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5462, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙ[ΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

143. AE diobol 24 mm. 13,9 gr. - *2011 Gagai Kurtarma Kazısı, Etüt No. 874 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

CPE, n. B187; Picard-Faucher 2012, Seri 2

144. AE diobol 28 mm. 16,18 gr 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 135 = Lenger-Dündar 2021, n. 33, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

145. AE diobol 27 mm. 18,64 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 15355 ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

146. AE diobol 26.4 mm. 15,16 gr. 12 *Arykanda. 18 S 567 (Kazı arşivi)

147. AE diobol 25 mm. 17,23 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 15356 ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Θ, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 572; CPE, n. B188

148. AE diabol 27 mm. 16,88 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5185 = Ashton 2002, n. 12

Not: sikkenin arka yüzünde kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından L olarak değerlendirilmiş, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

149. AE diabol 25.5 mm. 13,15 gr. 1 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11291, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Θ ya da O solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 572 (Θ), n. 587(O); CPE, n. B188 (Θ); B195 (O)

150. AE diabol 27 mm. 15,48 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4808 = Ashton 2002, n. 33,

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Not: sikkenin arka yüzünde, kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından belirsiz olarak yorumlanmıştır. Ashton, sikkenin arka yüzünde trident kontrmarkı olduğunu ifade etmiştir. Ancak sikkenin arka yüzünde herhangi bir kontrmark yer almamaktadır.

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Λ, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 581; CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

151. AE diabol 29 mm. 18 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5711 = Ashton 2002, n. 14, Ay.

[ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, sağda punchmark: trident

152. AE diabol 28 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7.4.66.55 = Ashton 2002, n. 30, Ay.

[ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

153. AE diabol 27 mm. 16,44 gr. 12 *Patara 2009 (Tepecik Akropol E-12) Bul. fiş. 509 =

Lenger-Dündar 2021, n. 34, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], punchmark: trident

154. AE diobol 27 mm. 14,9 gr. 12 *Patara 2008 (H. Hamamı Sondaj 4) Bul. fiş. 031, Ay. [ΠΙΤ]ΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
155. AE diobol 27 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6718, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
156. AE diobol 26 mm. 15,10 gr. 10 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16020, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
157. AE diobol 26 mm. 14,29 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4919 = Ashton 2002, n. 26 Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
158. AE diobol 26 mm. 13,31 gr. 12 *Elmalı. Müz. Env. No. 2013-37 = Tatar 2021, n. 27, Ay. ΠΙΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
159. AE diobol 26 mm. 13,05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 10068, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
160. AE diobol 26 mm. 12,65 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16515, Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
161. AE diobol 26 mm. 12,40 gr. 12 *Arykanda 98-408 = Tek 2002a, s. 306, n. 774
162. AE diobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Nr. Li88/NU 103 Nekropol V, Mezar 3 içi, zemin seviyesi

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΙΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ ya da Λ, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Krş. Svoronos, n. 581 (Λ); CPE, n. B187 (Δ); B190 (Λ)

163. AE diobol 26 mm. 15,70 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11760

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Λ, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 582; CPE, n. B191

164. AE obol 20.6 mm. 10.05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 10063, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙ[ΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

165. AE obol 20 mm. 7,35 gr. 11 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15422

166. AE obol 18 mm. 7,46 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 733 = Ashton 2002, n. 37

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında N?, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$?, sağda punchmark: trident Krş. CPE, n. B193

167. AE diobol 26 mm. 17,12 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 40.4.66.88 = Ashton 2002, n. 32

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacaklarının arasında Ξ, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

CPE, n. B194; Picard-Faucher 2012, Seri 2

168. AE diobol 28 mm. 15,80 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 294 = Lenger-Dündar 2021, n. 35

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟ[ΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında o, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 587; CPE, n. B195

169. AE diobol 27 mm. 16,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5256 = Ashton 2002, n. 29

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠITO]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Π, sol boşlukta kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

Svoronos, n. 589; CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, n. 167

170. AE diabol 26 mm. 12,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3220 = Ashton 2002, n. 27 Ay. [ΠITO]ΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

171. AE diabol 25 mm. 15,87 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 20965

MÖ. 260'lar

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠITOΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ ?, solda kalkan, üstünde Σ , altında $\times$

CPE, n. B200

172. AE diabol 27.5 mm. 13,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4533 = Ashton 2002, n. 28

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠITOΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

Svoronos, n. 415; CPE, n. B205; Picard-Faucher 2012, Seri 3

173. AE diabol 32 mm. 22,64 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 224 = Lenger-Dündar 2021, n. 39, Ay. Π[TO]ΛΕΜΑ[IOY] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

174. AE diabol 31 mm. 23,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5194 = Ashton 2002, n. 39, Ay. ΠITOΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

175. AE diabol 30 mm. 21,50 gr. 12 *Patara 2006 (Sarnıç Güneyi, Yüzey) Ptr.06/Et.100, Ay. [ΠITOΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal

Svoronos, n. 416; CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246
176. AE tritartemorion 21 mm. 8,0 gr. - *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 087 = Lenger-Dündar 2021, n. 40, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

177. AE tritartemorion 20 mm. 7,96 gr. 12 *Patara 2017 (Tepecik J-19 23.86) Env. No. 617 = Lenger-Dündar 2021, n. 41, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

178. AE tritartemorion 19 mm. 8,37 gr. 1 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11414, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

179. AE tritartemorion 19 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No.8308, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal

Svoronos, n. 417; CPE, n. B207; Picard-Faucher 2012, Seri 3, n. 171-183

180. AE hemiobol 20 mm. 5,27 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 190 = Lenger-Dündar 2021, n. 42, Ay. ΠΤ[ΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

181. AE hemiobol 18 mm. 3,79 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 117 = Lenger-Dündar 2021, n. 43, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal

Svoronos, n. 418; CPE, n. B208

182. AE dikhalkon - - - *Limyra kazısı Env. No. Li90/NU 15 Güney Teras, sondaj 13

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında A

Svoronos, n. 424; CPE, n. B211; Picard-Faucher 2012, n. 247-248

183. AE obol 23 mm. 10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15421

184. AE obol 23 mm. 8,76 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 21212

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ

Svoronos, n. 438; CPE, n. B218

185. AE diobol 28 mm. 15,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8874

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ

Svoronos, n. 439; CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263

186. AE obol 24 mm. 13.76 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 021 = Lenger-Dündar 2021, n. 44, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

187. AE obol 24 mm. 12,24 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11413

188. AE obol 23.5 mm. 11,75 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9217

189. AE obol 23 mm. 11 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 12.6.80.3835 = Ashton 2002, n. 129 Ay. ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] [ΒΑ]ΣΙΛΕΩΣ

190. AE obol 23 mm. 9,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8890, Ay. ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

191. AE obol 23 mm. 9,05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16021, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤ]ΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ

Svoronos, n. 440; CPE, n. B220; Picard-Faucher 2012, n. 249-263

192. AE tritartemorion 21 mm. 8,27 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11762

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Δ

Svoronos, n. 441; CPE, n. B221; Picard-Faucher 2012, n. 188-196

193. AE hemiobol 18.5 mm. 4,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3107 = Ashton 2002, n. 44

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sağa dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında E

Svoronos, n. 449; CPE, n. B225; Picard-Faucher 2012, n. 283-285.

194. AE diobol 30 mm. 20,39 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 922 = Ashton 2002, n. 41, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında E?

Krş. Svoronos, n. 450; CPE, n. B226; Picard-Faucher 2012, n. 265-268

195. AE obol 24 mm. 12,45 gr. 1 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9589

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında E

Svoronos, n. 452; CPE, n. B228; Picard-Faucher 2012, n. 197-209

196. AE hemiobol 18 mm. 3,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8963

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında Υ

Svoronos, n. 504-505; CPE, n. B276

197. AE diobol 29.5 mm. 22.50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8442, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ[Σ]

198. AE diobol 29 mm. 22,90 gr. - *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5339 = Ashton 2002, n. 42 Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙ[ΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında harf/monogram belirsiz

Krş. CPE, n. B204; B224; B248; B270; B275; B279; B283; B286; Picard-Faucher, 2012, Seri 3, n. 288

199. AE tetrobol 35 mm. 44,03 gr. - *Patarea 2015 (Tepecik L18 / 2) No. 18 = Lenger-Dündar 2021, n. 38

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ[Σ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları açık kartal, bacakları arasında A, Δ ya da Λ

Krş. Svoronos, n. 426; 441; 484; CPE, n. B213; B221; B252

200. AE hemiobol 19 mm. 5,36 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1195 = Ashton 2002, n. 139

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında Λ

Svoronos, n. 484; CPE, n. B252

201. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li95/NU 605-9¹⁴⁹⁵

202. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li00 Streufund NU 5¹⁴⁹⁶

¹⁴⁹⁵ Heroon için yol açımı sırasında kale yamacında bulunmuştur.

¹⁴⁹⁶ Bir işçi tarafından kale tepesinin alt taraflarında bulunmuştur.

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında harf/monogram belirsiz

Krş. CPE, n. B211; B219; B226; B237; B244; B250; B255; B263; B268; B272; B277; B281; B285; B287; Picard-Faucher 2012, Seri 3

203. AE obol 24 mm. 8,85 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 251 = Lenger-Dündar 2021, n. 37

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜ[AIOY] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında X?

Krş. Svoronos, n. 516; CPE, n. B284

204. AE diobol 30 mm. 22,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4307 = Ashton 2002, n. 137
Ay. Sürfrap

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal, bacakları arasında harf? Δ ya da T?

Krş. Svoronos, n. 415; 438; 506 = CPE, n. B205; B218; B271

205. AE diobol - - - *Limyra kazısı Inv.-Nr. Li95/304/NU 112 = Sondaj 19/2.

Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs**MÖ. 265 sonrası**

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sağda bereket boynuzu

Svoronos, n. 760; CPE, n. B316

206. AE diobol 32 mm. 23,56 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 468 = Lenger-Dündar 2021, n. 45, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

207. AE diobol 30 mm. 21,61 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 838 = Ashton 2002, n. 40, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]

208. AE diobol 30 mm. 19,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4338 = Ashton 2002, n. 136
Ay. ΠΤ[ΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs

Olasılıkla MÖ. 260 başı

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta buğday başağı üstünde ΔΙ?, punchmark: trident

Krş. Svoronos, n. 381; CPE, n. B317

209. AE diobol 28 mm. 14,81 gr. - *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 300 = Lenger-Dündar 2021, n. 46

Olasılıkla MÖ. 260 başı

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta ΔΙ, altında buğday başağı

Svoronos, n. 382; CPE, n. B318

210. AE obol 24 mm. 7,80 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2013/139

Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler))

MÖ. 266-261

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde kanatları açık kartal sola, sol boşlukta bereket boynuzu

Svoronos, n. 763; CPE, n. B341

211. AE obol 24 mm. 10,34 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 511 = Lenger-Dündar 2021, n. 49 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙ[ΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ

212. AE obol 25 mm.- - *Patara 2009 (Tepecik Akropol) Bul. Fiş. 513 = Lenger-Dündar 2021, n. 48

Tyros

Yak. MÖ. 274-271

Öy. Sağa dönük, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. [Π]ΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları açık kartal, sol boşlukta sopa, üstünde Γ

Svoronos, n. 641; CPE, n. B328

213. AE hemiobol 16 mm. 3,70 gr. 12 *Patara 1999 (YE/Yüzey) Etüd No. 68 = Özüdoğru 2002, n. 11

Yak. MÖ. 265-260

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda bereket boynuzu, altında sopa

Svoronos, n. 836; CPE, n. B334

214. AE obol 25 mm. 9,32 gr. 11 *Patara 2019 (Tepecik i-19/a) Env. No. 586 = Lenger-Dündar 2021, n. 47

II. Ptolemaios Philadelphos-III. Ptolemaios Euergetes

(Ptolemy of Telmessos tarafından)

Telmessos

yak. MÖ. 240 ve sonrası

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, solda tripod, sağda

Svoronos, n. 792; CPE, n. B357

215. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li95/NU 605-51497

216. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li89/NU 213 Sondaj 13, Oda 2.

217. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li89/NU 216 Sondaj 13, Oda 2.

218. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. - 1970 yılı kazısından.

219. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li87/NU 156 Andronun güneyinden, rastgele yüzey buluntusu.

220. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li89/NU 220 Sondaj 13, Oda 4.

221. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. -1970 yılı kazısından (Olasılıkla yüzey).

222. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li94/NU 8 (4) J. Borchhardt tarafından getirilmiştir (olasılıkla yüzey)

III. Ptolemaios Euergetes

Aleksandreia

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, başı arkaya dönük kanatları kapalı kartal, başı geriye, sağda bereket boynuzu, bacakları arasında harf/monogram belirsiz

Krş. Svoronos, n. 1170, 976; CPE, n. B363; B369; B373; B380

Picard-Faucher 2012, Seri 4, n. 295-309

223. AE obol 24 mm. 10,39 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 221 = Lenger-Dündar 2021, n. 51

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛ]ΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, başı arkaya dönük kanatları kapalı kartal, bacakları arasında E, sağ boşlukta bereket boynuzu

Svoronos, n. 974; CPE, n. B366; Picard-Faucher 2012, n. 330-334

224. AE tetrobol 38 mm. 47,25 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2001/176

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında E, solda bereket boynuzu

Svoronos, n. 975; CPE, n. B368; Picard-Faucher 2012, n. 319-325

225. AE trihemiobol 28.5 mm. 15,3 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 14082 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]

226. AE trihemiobol 27 mm. 15,90 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8875 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [Β]ΑΣΙΛΕΩ[Σ]. Şimşek demeti üzerinde, sola dönül duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında A, solda bereket boynuzu

CPE, n. B387

227. AE tritartemorion 23 mm. 9,06 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 797 = Ashton 2002, n. 142

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında ✠, sol boşlukta bereket boynuzu

Svoronos, n. 967; CPE, n. B398; Picard-Faucher 2012, n. 356

228. AE obol 24 mm. 11,05 gr. 11 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14278 Ay. [Π]ΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

229. AE obol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 01/NU 62 = 2001 yılı Ptolemaion kazısı, Sondaj 14.

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında ✠, sol boşlukta bereket boynuzu

Svoronos, n. 969; CPE, n. B400

230. AE trikhalkon - - - *Limyra kazısı Env. No. Inv.-Nr. Li 90/NU 7 = Sondaj 13.

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, bacakları arasında harf/monogram belirsiz, sol boşlukta bereket boynuzu?

Krş. Svoronos, n. 969; CPE, n. B401

231. AE dikhalkon 15 mm. 2,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6868 = Ashton 2002, n. 147

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, ayakları arasında monogram, sol boşlukta bereket boynuzu

Svoronos, n. 971; CPE, n. B402; Picard-Faucher 2012, Seri 5, n. 336

232. AE khalkous 12.5 mm. 1,71 gr. 6 *Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 327 = Lenger-Dündar 2021, n. 50, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

233. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li NU 12/2005 Yüzey Buluntusu

234. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 89/NU 211 Sondaj 13, Oda 2.

235. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 87/NU (1987 ya da daha öncesine ait, rastgele yüzey buluntusu)

236. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li NU 050/2003 Sondaj 37.

Halikarnassos?

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda bereket boynuzu

CPE, n. B432A. Not: Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan ve Konuk (2004) tarafından yayınlanan 3 sikke için Konuk Krş. ile Svoronos 761 (Defne çelenkli Zeus başı/Kartal, sol boşlukta çift bereket boynuzu) referansı vermiştir. Lorber (CPE, n. B432A) ise arka yüzdeki sembol tek bereket boynuzudur ve yeni bir emisyonudur. Buluntu yerinden ötürü de bu sikke için yeni bir atıf yaparak Karia'da Halikarnassos'u önerir.

237. AE hemiobol 16 mm. 4,77 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-20) Env. No. 707 = Lenger-Dündar 2021, n. 52, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

238. AE hemiobol 16 mm. 3,92 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 476 = Lenger-Dündar 2021, n. 54, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]

239. AE hemiobol 15 mm. 2,44 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4100 (1981 Kaunos kazısı) = Ashton 2002, n. 134, Öy. sağa dönük baş belirsiz, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Korinthos

MÖ. 243-222

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli III. Ptolemaios büstü

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sağda bereket boynuzu

Svoronos, n. 1000; CPE, n. B407 (Bronz hemiobol)

240. AE hemiobol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 90 NU 401 Kentin doğusunda drenaj açması sırasında rastgele buluntu.

Kaunos?**MÖ. 246-222**

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta trident

Svoronos, n. 839; CPE, n. B434

241. AE dikhalkon 17 mm. 2,92 gr. 10 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 1740, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

242. AE dikhalkon 17 mm. 2,69 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2845, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

243. AE dikhalkon 17 mm. 2,36 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5186 = Ashton 2002, n. 118

244. AE dikhalkon 17 mm. 2,35 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9864, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

245. AE dikhalkon 16 mm. 3,36 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5009 = Ashton 2002, n. 101

246. AE dikhalkon 16 mm. 3,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16022

247. AE dikhalkon 16 mm. 3,05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9860, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

248. AE dikhalkon 16 mm. 2,95 gr. 12 *Elmalı. Müz. Env. No. 2016-14 = Tatar 2021, n. 28. Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

249. AE dikhalkon 16 mm. 2,94 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 15649

250. AE dikhalkon 16 mm. 2,94 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4805 = Ashton 2002, n. 106

251. AE dikhalkon 16 mm. 2,86 gr. 12 *Patara 2013 (Tepecik Kuzey Bastion) Bul. Fiş. 050 = Lenger-Dündar 2021, n. 54 Öy. kontrmark: B, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

252. AE dikhalkon 16 mm. 2,70 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik I-19) Env. No. 127 = Lenger-Dündar 2021, n. 55

253. AE dikhalkon 16 mm. 2,67 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 273 = Lenger-Dündar 2021, n. 56, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

254. AE dikhalkon 16 mm. 2,64 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4815 = Ashton 2002, n. 112

255. AE dikhalkon 16 mm. 2,58 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4814 = Ashton 2002, n. 112 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

256. AE dikhalkon 16 mm. 2,44 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 212, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
257. AE dikhalkon 15.5 mm. 2,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 13898
258. AE dikhalkon 15.5 mm. 2,35 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8461
259. AE dikhalkon 15 mm. 3,25 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4804 = Ashton 2002, n. 102
260. AE dikhalkon 15 mm. 3,10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16.6.80.3839 = Ashton 2002, n. 103, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ], sağda kontrmark: A
261. AE dikhalkon 15 mm. 2,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9861, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
262. AE dikhalkon 15 mm. 2,90 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11041, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
263. AE dikhalkon 15 mm. 2,84 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4242 = Ashton 2002, n. 107
264. AE dikhalkon 15 mm. 2,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6021= Ashton 2002, n. 88, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
265. AE dikhalkon 15 mm. 2,76 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-19) Env. No. 379 = Lenger-Dündar 2021, n. 57
266. AE dikhalkon 15 mm. 2,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6022 = Ashton 2002, n. 109, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
267. AE dikhalkon 15 mm. 2,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6197 = Ashton 2002, n. 108, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
268. AE dikhalkon 15 mm. 2,67 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4229 = Ashton 2002, n. 111
269. AE dikhalkon 15 mm. 2,66 gr. 12 *Patara 2009 (Tepecik B-3) Bul. Fiş. No. 104, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
270. AE dikhalkon 15 mm. 2,63 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11035
271. AE dikhalkon 15 mm. 2,61 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5571, Ay. [ΠΙΤ]ΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙ]ΛΕΩΣ
272. AE dikhalkon 15 mm. 2,58 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 453 = Lenger-Dündar 2021, n. 58, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
273. AE dikhalkon 15 mm. 2,41 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4812 = Ashton 2002, n. 114, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
274. AE dikhalkon 15 mm. 2,40 gr. 11 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16436

275. AE dikhalkon 15 mm. 2,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6196 = Ashton 2002, n. 117, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
276. AE dikhalkon 15 mm. 2,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4216 = Ashton 2002, n. 115, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]
277. AE dikhalkon 15 mm. 2,35 gr. 11 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16441
278. AE dikhalkon 15 mm. 2,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 461 = Ashton 2002, n. 119
279. AE dikhalkon 15 mm. 2,03 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5187 = Ashton 2002, n. 122, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
280. AE dikhalkon 15 mm. 2 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9257
281. AE dikhalkon 15 mm. 2,05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 12638, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
282. AE dikhalkon 15 mm. 1,93 gr. 11 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 16290, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
283. AE dikhalkon 15 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7947, Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
284. AE dikhalkon 14.5 mm. 2,90 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 12812, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.
285. AE dikhalkon 14 mm. 2,65 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 15650, Ay. kontrmark: A
286. AE dikhalkon 14 mm. 2,49 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 321 = Lenger-Dündar 2021, n. 59, Öy. tanımsız, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], trident?
287. AE dikhalkon 14 mm. 2,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6024 = Ashton 2002, n. 148, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
288. AE dikhalkon - - - *Dereağzı Yüzey Araşt. = Gregory 1993, s. 141, n. 6

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta trident

Svoronos, n. 840; CPE, n. B435

289. AE khalkous 14 mm. 1,83 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1198 = Ashton 2002, n. 123, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]

290. AE khalkous 13.6 mm. 1,80 gr. 12 *Patara 2015 (Tepecik K 17 Yüzey) Bul. Fiş. 122 = Lenger-Dündar 2021, n. 60

291. AE khalkous 13.5 mm. 1,90 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6023 = Ashton 2002, n. 127, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]
292. AE khalkous 13 mm. 2,60 gr. 12 *Patara 1998 (NEK 5/-280) Etüd No. 15 = Özüdoğru 2002, n. 4, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ], trident belirsiz
293. AE khalkous 13 mm. 2,37 gr. 12 *Patara 2009 (Ana Cadde Batı Portiko) Bul. Fiş. 389, Ay. ΠΤΟ[ΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ = Aktaş 2013, s. 315, n. 18
294. AE khalkous 13 mm. 2,25 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9541, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
295. AE khalkous 13 mm. 2,23 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4456 = Ashton 2002, n. 120
296. AE khalkous 13 mm. 2,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16442, Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
297. AE khalkous 13 mm. 2,05 gr. - *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 272 = Lenger-Dündar 2021, n. 61, Ay. Lejant [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], trident?
298. AE khalkous 13 mm. 2,03 gr. 12 *Patara 2014 (Tepecik L-17) Bul. fiş. 078 = Lenger-Dündar 2021, n. 62
299. AE khalkous 13 mm. 1,96 gr. 12 *Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 275 = Lenger-Dündar 2021, n. 63, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
300. AE khalkous 13 mm. 1,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1967 = Ashton 2002, n. 128, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ.
301. AE khalkous 13 mm. 1,88 gr. 12 *Patara 1991 (NEK-K2/-40) Etüd No. 63 = Özüdoğru 2002, n. 3, Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙ[ΟΥ] [ΒΑΣ]ΙΛΕΩ[Σ]
302. AE khalkous 13 mm. 1,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 16089, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
303. AE khalkous 13 mm. 1,76 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 175 = Lenger-Dündar 2021, n. 64
304. AE khalkous 13 mm. 1,73 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 343 = Lenger-Dündar 2021, n. 65, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
305. AE khalkous 13 mm. 1,72 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 296 = Lenger-Dündar 2021, n. 66
306. AE khalkous 13 mm. 1,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3852 = Ashton 2002, n. 125 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙ]ΛΕΩΣ, sağda kontrmark: A

307. AE khalkous 13 mm. 1,68 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 394 = Lenger-Dündar 2021, n. 67
308. AE khalkous 13 mm. 1,61 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 387 = Lenger-Dündar 2021, n. 68, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ, trident?
309. AE khalkous 13 mm. 1,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6665 = Ashton 2002, n. 126
310. AE khalkous 13 mm. 1,51 gr. 12 *Patara 2006 (H. Hamamı Sondaj 9) Ptr.06/Et.97, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
311. AE khalkous 13 mm. 1,36 gr. 1 *Elmalı Müz. Env. No. 2016-10 = Tatar 2021, n. 29, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑ]ΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, trident belirsiz
312. AE khalkous 12 mm. 1,70 gr. 12 *Patara Yıl? (Yüzey) Etüd No. 21 = Özüdoğru 2002, n. 5 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
313. AE khalkous 12 mm. 1,70 gr. 12 *Patara Yıl? (Yüzey) Etüd No. 27 = Özüdoğru 2002, n. 6 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
314. AE khalkous 12 mm. 1,59 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 15352
315. AE khalkous 12 mm. 1,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15423, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
316. AE khalkous 12 mm. 1,38 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5599, Ay. ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
317. AE khalkous - - - *Istlada Yüzey Araştırması (1998)
318. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. - Yüzey
319. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li94/NU 9 (2) Yüzey
320. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Inv.-Nr. Li 84/122
Yamaç Sondaj, A Meskeni, batı zemin.
321. AE khalkous - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 87 NU Yüzey
buluntusu

Telmessos

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta tripod

Svoronos, n. 791; CPE, n. B436 (Bronz obol)

322. AE obol 28 mm. 11.56 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 881 = Ashton 2002, n. 54

323. AE obol 26.5 mm. 12,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6016 = Ashton 2002, n. 56
Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
324. AE obol 26.5 mm. 11,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6017 = Ashton 2002, n. 60
Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
325. AE obol 26 mm. 13,4 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2016/98
326. AE obol 26 mm. 12,1 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6018 = Ashton 2002, n. 140,
Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
327. AE obol 26 mm. 11,05 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8455, Ay.
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
328. AE obol 26 mm. 11,01 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 12.1.82.3992 = Ashton 2002,
n. 64, Öy. kontrmark: pruva, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ], kontrmark: kadın başı?
329. AE obol 26 mm. 10,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7860, Ay.
[ΠΤΟ]ΛΕΜΑ[ΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
330. AE obol 26 mm. 10,76 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 21163
331. AE obol 26 mm. 9,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8454
332. AE obol 25 mm. 12,18 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1498 = Ashton 2002, n. 55,
Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣ[ΙΛΕΩΣ]
333. AE obol 25 mm. 11,61 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 236 = Lenger-Dündar
2021, n. 69, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]
334. AE obol 25 mm. 11,52 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4811 = Ashton 2002, n. 63,
Öy. kontrmark: gemi pruvası?, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
335. AE obol 25 mm. 11,34 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2792, Ay.
[ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
336. AE obol 25 mm. 10,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8456
337. AE obol 25 mm. 9,75 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9155
338. AE obol 24.5 mm. 12,45 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9527
339. AE obol 24.5 mm. 10,15 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9863
340. AE obol 24.5 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8041
341. AE obol 24 mm. 12,04 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11.1.82.3991 = Ashton 2002,
n. 59
342. AE obol 24 mm. 12 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15180 (2008 yılı Kaunos kazısı)
343. AE obol 24 mm. 12 gr. 11 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 14554
344. AE obol 24 mm. 11,75 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8867, Ay.
[ΠΤΟ]ΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙ[ΛΕΩΣ]

345. AE obol 24 mm. 11,73 gr. 12 *Elmalı Müz. Env. No. 2012-7 = Tatar 2021, n. 39
346. AE obol 24 mm. 11,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9540, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
347. AE obol 24 mm. 10,98 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 796 = Ashton 2002, n. 65 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
348. AE obol 24 mm. 10,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 798, Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜ[ΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
349. AE obol 24 mm. 10,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15194 (2008 yılı Kaunos kazısı), Öy. kontrmark: yıldız
350. AE obol 24 mm. 10,40 gr. 12 *Arykanda. 98-47 = Tek 2002a, s. 307, n. 775
351. AE obol 24 mm. 10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 2.12.81.3930 = Ashton 2002, n. 69
352. AE obol 24 mm. 9,80 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 13966, Ay. sağda kontrmark: A
353. AE obol 24 mm. 9,79 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1805 = Ashton 2002, n. 70, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
354. AE obol 24 mm. 7,63 gr. 12 *Patara 1991 (NEK-K10/-130) Etüd No. 67 = Özüdoğru 2002, s. 57, n. 8, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑ]ΣΙΛΕΩ[Σ], tripod belirsiz
355. AE obol 24 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6901, Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
356. AE obol 23.5 mm. 10,95 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8876, Ay. ΠΤΟΛ[ΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛ]ΕΩΣ
357. AE obol 23.5 mm. 10,7 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 14555, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
358. AE obol 23 mm. 11,72 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 446 = Lenger-Dündar 2021, n. 70, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
359. AE obol 23 mm. 11,45 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9761
360. AE obol 23 mm. 11,30 gr. 12 *Patara ? (Yüzey) Etüd No. 4 = Özüdoğru 2002, n. 7, Ay. ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]
361. AE obol 23 mm. 11,14 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5735 (1984 Limyra kazısı) Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
362. AE obol 23 mm. 10,99 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 2396 = Ashton 2002, n. 62 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]

363. AE obol 23 mm. 10,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8446, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ], sağda kontrmark: A
364. AE obol 23 mm. 10,10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6194 = Ashton 2002, n. 68 Ay. [ΠΤΟΛΕΜ]ΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
365. AE obol 23 mm. 10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8444, Ay. sağda kontrmark: A
366. AE obol 23 mm. 9,80 gr. 12 *Elmalı. Müz. Env. No. 2012-9 = Tatar 2021, n. 31
367. AE obol 23 mm. 9,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9339, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑ]ΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
368. AE obol 22 mm. 10,05 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 14234, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
369. AE obol 22 mm. 9,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 11580
370. AE obol 22 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6902, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]
371. AE obol 20 mm. 11,40 gr. - *Patara 2017 (Tepecik i-19 24.53) Env. No. 156 = Lenger-Dündar 2021, n. 71
372. AE obol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 84/59 (Sondaj 6, D1 alanı, yüzey)
373. AE obol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li95/NU 605-5 Heroon'un doğusundan yüzey buluntusu
374. AE obol - - - *Limyra kazısı Env. No. Li94/NU 8 (10) Yüzey buluntusu

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta tripod

Svoronos, n. 793; CPE, n. B437

375. AE dikhalkon 18 mm. 4,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8552, Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
376. AE dikhalkon 18 mm. 4,64 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 16291, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ, sağda kontrmark: B
377. AE dikhalkon 18 mm. 4,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 27.17.82.4167 = Ashton 2002, n. 75 Ay. sağda kontrmark: A
378. AE dikhalkon 18 mm. 4,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 14024 (Kaunos 2001 kazısı)

379. AE dikhalkon 18 mm. 3,93 gr. 12 *Patara 2007 (Tepecik Saray/Yüzey) Bul. fiş. 065 = Lenger-Dündar 2021, n. 72
380. AE dikhalkon 18 mm. 3,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 13897
381. AE dikhalkon 18 mm. 3,50 gr. - *Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 336 = Lenger-Dündar 2021, n. 73, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
382. AE dikhalkon 17 mm. 4,60 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7029, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑ]ΣΙΛΕ[ΩΣ], sağda kontrmark: A
383. AE dikhalkon 17 mm. 3,97 gr. 12? *Patara 2009 (Tepecik Akropol A-12) Bul. fiş. 514 = Lenger-Dündar 2021, n. 75, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ], sol boşlukta tripod?
384. AE dikhalkon 17.5 mm. 3,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6020 = Ashton 2002, n. 81 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
385. AE dikhalkon 17.5 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6729 Ay. sağda kontrmark: A
386. AE dikhalkon 17 mm. 4,18 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 370 = Lenger-Dündar 2021, n. 74, Ay. ΠΤΟΛΕ[ΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛ]ΕΩΣ
387. AE dikhalkon 17 mm. 3,89 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 21446 (2007/31)
388. AE dikhalkon 17 mm. 3,81 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4813 = Ashton 2002, n. 78
389. AE dikhalkon 17 mm. 3,80 gr. 12 *Patara 1999 (Tepecik/Yüzey) Etüd No 21 = Özüdoğru 2002, n. 10 = Lenger-Dündar 2021, n. 76
390. AE dikhalkon 17 mm. 3,79 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5395, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
391. AE dikhalkon 17 mm. 3,74 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 12197
392. AE 17 mm. 3,70 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 26.17.82.4166 = Ashton 2002, n. 79
393. AE dikhalkon 17 mm. 3,65 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik i-19/a) Env. No. 660 = Lenger-Dündar 2021, n. 77, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
394. AE dikhalkon 17 mm. 3,61 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 499 = Ashton 2002, n. 80 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
395. AE dikhalkon 17 mm. 3,55 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15244
396. AE dikhalkon 17 mm. 3,50 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 3250 = Ashton 2002, n. 82 Ay. [ΠΤΟΛΕ]ΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
397. AE dikhalkon 17 mm. 3,50 gr. 12 *Patara 1994 (H. Hamamı G. Cephe Zemin) Etüd Sıra No. 15, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
398. AE dikhalkon 17 mm. 3,46 gr. 12 *Patara 2002 (Markia iç Seki Önü) Bul. fiş. 007, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ].

399. AE dikhalkon 17 mm. 3,44 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik K-19/a) Env. No. 537 = Lenger-Dündar 2021, n. 78, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
400. AE dikhalkon 17 mm. 3,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 13967, Ay. sağda kontrmark A
401. AE dikhalkon 17 mm. 3,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4214 = Ashton 2002, n. 84, Ay. sağda kontrmark: A
402. AE dikhalkon 17 mm. 3,30 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6019 = Ashton 2002, n. 85
403. AE dikhalkon 17 mm. 3,30 gr. 12 *Patara 1999 (Nekropol-TN-9 (A)) Bul. fiş. 001, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ].
404. AE dikhalkon 17 mm. 3,25 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9862
405. AE dikhalkon 17 mm. 3,22 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1661 = Ashton 2002, n. 143
406. AE dikhalkon 17 mm. 3,18 gr. 10 *Elmalı. Müz. Env. No. 2016-15 = Tatar 2021, n. 32, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ
407. AE dikhalkon 17 mm. 3,15 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8877
408. AE dikhalkon 17 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5915, Ay. ΠΤΟΛΕΜ[ΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
409. AE dikhalkon 17 mm. 2,90 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1199 = Ashton 2002, n. 87 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ], sağda kontrmark: A
410. AE dikhalkon 17 mm. 2,80 gr. 12 *Tlos 2021 (Meclis Binası / Güney Mekan /Açma 8)
411. AE dikhalkon 16.5 mm. 3,90 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15.6.80.3838 = Ashton 2002, n. 77, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]
412. AE dikhalkon 16.5 mm. 3,10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8869 Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
413. AE dikhalkon 16 mm. 4,54 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1196 = Ashton 2002, n. 76 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
414. AE dikhalkon 16 mm. 4,40 gr. 12 *Patara ? (Yüzey) Etüd No. 2 = Özüdoğru 2002, n. 9 Ay. [ΠΤΟ]ΛΕΜΑ[ΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]
415. AE dikhalkon 16 mm. 3,50 gr. 12 *Patara 2017 (Tepecik j-19 24.62) Env. No. 060 = Lenger-Dündar 2021, n. 79, Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
416. AE dikhalkon 16 mm. 3,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15789 (2010 Tlos kazısı)
417. AE dikhalkon 16 mm. 2,67 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 5010 = Ashton 2002, n. 90)

418. AE dikhalkon 16 mm. 2,62 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4816 = Ashton 2002, n. 96, Öy. kontrmark: B, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
419. AE dikhalkon 16 mm. 2,55 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1666 = Ashton 2002, n. 92 Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
420. AE dikhalkon 16 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7946
421. AE dikhalkon 15.5 mm. 4,10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 15179 (2008 Kaunos Kazısı) Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ].
422. AE dikhalkon 15 mm. 3,29 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2757, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]
423. AE dikhalkon 15 mm. 2,45 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1603 = Ashton 2002, n. 97, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ, tripod belirsiz
424. AE dikhalkon - - - *Limyra kazısı Env. No. - Limyra yüzey buluntusu

Paphos

MÖ. 246-222

- Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.
Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, solda lotus
Svoronos, n. 1403; CPE, n. B438
Weiser 1995, n. 70

425. AE oktobol 44 mm. 87,1 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6821 = Ashton 2002, n. 51

MÖ. 246-222

- Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.
Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta lotus çiçeği
Svoronos, n. 842; n. 1407; CPE, n. B441

426. AE hemiobol 20 mm. 5,32 gr. 10 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 4306

MÖ. 246-222

- Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.
Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aphrodite kült heykeli ayakta cepheden
Svoronos, n. 1005; CPE, n. B447

427. AE trihemiobol 28 mm. 17,20 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5227

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aphrodite kült heykeli ayakta cepheden

Svoronos, n. 1006; CPE, n. B448

428. AE obol 25 mm. 11,49 gr. 10 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 1394

ΠΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

429. AE obol 25 mm. 10,40 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 1395

MÖ. 246-222

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Aphrodite kült heykeli ayakta cepheden

Svoronos, n. 1007; CPE, n. B449

430. AE hemiobol 19 mm. 5,87 gr. - *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2017/409 Ay.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]

431. AE hemiobol 19 mm. 4,72 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 1393

Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia in Pieria**MÖ. 246-222**

Öy. ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. Sağa dönük, drapeli ve diademli II. Berenike büstü

Ay. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. Bereket boynuzu, solda sopa, ya da solda sopa ve sağda kartal

Svoronos, n. 1047-1049; CPE, n. B457; B459 (Bronz tritartemorion)

432. AE tritartemorion - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 92/ NU 23

Sondaj 6

MÖ. 246-222

Öy. [ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ]. Sağa dönük diademli, drapeli II. Berenike başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

Svoronos, n. 1055; CPE, n. B460

433. AE tritartemorion 22 mm. 6,96 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 21400

MÖ. 246-222

Öy. [BEPENIKHΣ BΑΣIΛIΣΣHΣ]. Sağa dönük, diademli ve drapeli II. Berenike büstü

Ay. [ΠITOΛEMAIOY] BΑΣIΛE[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta EY

Svoronos, n. 1056; CPE, n. B462

434. AE dikhalkon? 17 mm. 2,54 gr. - *Patara 2019 (Tepecik H-17) Env. No. 261 = Lenger-Dündar 2021, n. 80

V. Ptolemaios Epiphanes**Aleksandreia****MÖ. 204 ve sonrası**

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. [ΠITOΛEMAIOY] BΑΣIΛE[ΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

Weiser 1995, n. 101

435. AE 21 mm. 4,49 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 16155

VI. Ptolemaios Philometor**Aleksandreia****Yak. MÖ. 163-145**

Öy. Sağa dönük aslan postlu, sakallı Herakles başı

Ay. ΠITOΛEMAIOY BΑΣIΛEΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta

Svoronos, n. 1385; CPE, n. B648; Weiser 1995, n. 145; Picard-Faucher 2012, n. 452-469

436. AE 24 mm. 9,26 gr. 11 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 4480

IX. Ptolemaios (III. Kleopatra ile)**Aleksandreia****MÖ. 117/6-116/5**

Öy. Sağa dönük, Ammon başı

Ay. ΠITOΛEMAIOY BΑΣIΛEΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı çift kartal

Svoronos, n. 1425; CPE, n. B737; Weiser 1995, n. 142

437. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Inv.-Nr. Li 03/NU 038/2003 Sondaj 36

Yak. MÖ. 116-107

Öy. Sağa dönük, sakallı, aslan postlu Herakles başı, başının arkasında K

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, arkasında ΛΓ, sol boşlukta ΟΣ

Svoronos, n. 1191 = CPE, n. B742; Weiser 1995, n. 114

438. AE 20 mm. 6,96 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 11761

Kıbrıs**MÖ. 2.-1. Yüzyıl**

Öy. Sağa dönük, III. Arsinoe başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Çift bereket boynuzu

Svoronos 1160/1162; CPE, n. B722-B735

Weiser 1995, n. 96

439. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 99 Streufund/NU 6 Yamaç Yolu Kuzeyi

440. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 94/NU 333 Sondaj 18/8

III. Kleopatra ve IX. Ptolemaios, X. Ptolemaios (Kıbrıs), ya da IX. Ptolemaios'un Kıbrıs krallığı dönemi (MÖ. 103 öncesi)

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı çift kartal, solda defne çelengi

Svoronos, n. 1701; CPE, n. B767

Weiser 1995, n. 177-178

441. AE 31 mm. 15,8 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2016/104

IX. Ptolemaios Philometor Soter II ve X. Ptolemaios**Aleksandreia**

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı çift kartal, solda bereket boynuzu?

Krş. Svoronos, n. 1426; CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143; Picard-Faucher 2012, n. 593-864

442. AE 22.5 mm. 8,15 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 8445

Ptolemy of Cyprus (XII. Ptolemaios dönemi)

Paphos

Yak. MÖ. 80-58

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde, sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, solda aphlaston

Svoronos, n. 1813; = CPE, n. B822

443. AE 27 mm. 8 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6807, Ay.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] (Ashton 2002, n. 52)

444. AE 23 mm. 5,40 gr. 1 *Andriake Kazıları 2009.420, Ay. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ]

VII. Kleopatra Philopator

Aleksandreia

(MÖ. 51-30)

Öy. Sağa dönük diademli VII. Kleopatra büstü

Ay. ΚΛΕΟΠΑΤΡ[ΑΣ] [ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta bereket boynuzu, sağ boşlukta Π

Svoronos, n. 1871 (Mısır, MÖ. 52-29) = CPE, n. B825

Weiser 1995, n. 183

Picard-Faucher 2012, n. 1014-1021

445. AE 27 mm. 15,95 gr. 12 *Patara 2009 (Su Yolu Sondaj 17/09) Bul. fiş. 2251

Darphanesi Tespit Edilmeyen Tanımsız Sikkeler

I. Ptolemaios Soter?

Öy. Sağa dönük, diademli ve aegisli I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

446. AR - 13,48 gr. 12 *Fethiye. Ark. Müz. Env. No. 3305 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 18)

II. Ptolemaios Philadelphos

MÖ. 283-246

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda kalkan?, sağda punchmark: trident

447. AE 25 mm. 17,20 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 7.10.82.4104 (1981 Kaunos kazısı)
= Ashton 2002, n. 35

448. AE 25 mm. 12,73 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1806 = Ashton 2002, n. 36

II. Ptolemaios Philadelphos?

Öy. Sağa dönük Zeus başı

Ay. Lejant okunaksız. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta sopa?, altında X?

449. AE 27 mm 15,08 gr. - *Antalya Ark. Müz. Env. No. 2017/391

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos

MÖ. 305-246

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [BA]ΣΙΑ[EΩΣ]]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda monogram belirsiz

450. AE 25 mm. 16,96 gr. 12 *Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 445 = Lenger-Dündar 2021, n. 83

MÖ. 305-246

Öy. Sağa dönük, mitralı, koç boynuzlu, uzun dalgalı saçlı III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, sol boşlukta sembol/monogram belirsiz

451. AE 18 mm. 3,46 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 926, Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

452. AE 17 mm. 3,84 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 3140 Ay, [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛΕ[ΩΣ]

453. AE 17 mm. 3,46 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 13859, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

MÖ. 285-222

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sembol/harf/monogram belirsiz

454. AE 29 mm. 22,10 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 4308 = Ashton 2002, n. 135

Öy. Sağa dönük, fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. Lejant okunaksız. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal

455. AE 26 mm. 11,99 gr. 12 *Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 285 = Lenger-Dündar 2021, n. 82

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

MÖ. 305-222

Öy. Sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal

456. AE 19 mm. 8,25 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1580, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

457. AE 18 mm. 8,40 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 1579, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] = Ashton 2002, n. 130

458. AE 18 mm. 5,13 gr. 7 *Patara 2003 (Tepecik Dönmez Sarnıç A) Bul. fiş. 001 = Lenger-Dündar 2021, n. 81, Öy. III. Aleksandros başı?, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

459. AE 15 mm. 12,56 gr. 12 *Patara 2009 (Tepecik Akropol A-12 D. Duvar), (Antalya Ark. Müz. Env. No. 24535/2009/1871), Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ]

Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Zeus başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, bacakları arasında harf/monogram belirsiz

460. AE 28 mm. 15,3 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6338 = Ashton 2002, n. 11, Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Not: Sikke Ashton tarafından Şimşek demeti üzerinde sola

dönük duran kanatları açık kartal, bacakları arasında Q?, solda kalkan, üstünde Σ olarak okunmuş, Svoronos, n. 571? Şeklinde referanslanmıştır.

MÖ. 3. yüzyılın ilk yarısı

Öy. Sağa dönük Zeus başı

Ay. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ]. Sola dönük duran kartal¹⁴⁹⁸

461. AE 18-22 mm. 5,40 gr. 12 *Arykanda 89-259 (Tek 1996, s. 43, n. 8)

¹⁴⁹⁸ Erişilebilen fotoğraf net olmadığından kaynak baz alınmıştır.

**II. Ptolemaios Philadelphos, III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator
MÖ. 283-204**

Öy. Sağa dönük, taenialı, boynuzlu Zeus-Ammon başı.

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

462. AE 17 mm. 3,45 gr. 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 9593

III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator

MÖ. 246-204

Öy. Sağa dönük Zeus? başı

Ay. Lejant okunaksız. Ayakta kartal sola, kanatları kapalı, sol boşlukta sembol belirsiz

463. AE 13 mm. 1,64 gr. 12 *Patara 2012 (Kaynak Kilise Karelaj) 16m, Bul. fiş. 182

Dönem ya da Darphane Atfı Yapılamayan Tanımsız Sikkeler

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

Ay. Ayakta duran, kanatları açık kartal

464. AE 25 mm. 13,3 gr. 1 Rhodiapolis Kazıları¹⁴⁹⁹

Öy. Sağa dönük Zeus başı

Ay. Lejant okunaksız. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta sembol/monogram belirsiz

465. AE 25 mm. 7,40 gr. 12 *Patara 2003 (OG 54 Güney Kline Batı Köşe) Bul. fiş. 063

Öy. Sağa dönük Zeus başı

Ay. [ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ] ΒΑΣΙΛ[ΑΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

466. AE 27 mm. 7,97 gr. 12 *Patara 2019 (Nero Hamamı-Sur 7.Burç B7) Env. No. 105

Öy. Baş tanımsız

Ay. Lejant okunaksız. Şimşek demeti üzerinde duran kartal belirsiz

467. AE 23 mm. 10,99 gr. 12? *Patara 2009 (Su Yolu Sondaj 17/09 Güney) Bul. fiş. 681a

468. AE 21 mm. 6,23 gr. 12 *Patara 2012 (11. Burç-Güney MTA-F1) Bul. fiş. 008

469. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 81/124

Öy. Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

¹⁴⁹⁹ Söz konusu sikkenin fotoğrafına erişilemediğinden kazıdan gelen bilgi baz alınmıştır.

Ay. [ΠΤΟΛ]ΕΜΑ[ΙΟΥ] [ΒΑΣΙΛΕΩΣ]. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal

470. AE 16 mm. - 12 *Fethiye Ark. Müz. Env. No. 6903

Öy. Tanımsız

Ay. Tanımsız

471. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 94/NU 9 (3)¹⁵⁰⁰

472. AE - - - *Limyra kazısı Env. No. Li 81/124¹⁵⁰¹

Gümüş Kaplama Bronz Taklit Sikkeler

Öy. Sağa dönük I. Ptolemaios başı

Ay. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı kartal, sol boşlukta Σ, altında kalkan

Taklit edilen sikke: CPE, n. 279 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274-272)

473. AE 25 mm. 12,33 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 4668

474. AE 25 mm. 10,04 gr. 12 *Antalya Ark. Müz. Env. No. 5226

¹⁵⁰⁰ Rastgele yüzey buluntusu.

¹⁵⁰¹ Heroon için yol açımı sırasında kale yamacında bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KATALOG DEĞERLENDİRME

5.1. Nümismatik Değerlendirme

Bu bölümde önce tez kataloğunu meydana getiren sikke grubuna dair istatistik sunulmaktadır. İncelenen hususlar, sikkelerin mevcudiyetinde müze malzemesi/arkeolojik buluntu ayrımı, bunun detaylandırılması, sikkelerin metaline göre tasnifi ve yoğunluğu, darp edildikleri dönem ve darphanelere ilişkin verilerdir. Ardından, katalogda yer alan sikkeler ışığında tespit edilen, özellikle de güncel literatürde darp yerlerine ilişkin problematik mevcut olan sikkelere dair yeni yorumlamalar ve öneriler paylaşılmaktadır. Bu çıkarımlar öncelikle seri/emisyon, darphane ve dönem değerlendirmelerini içermekte ardından kimi ele alınması gereken nümismatik hususlara dair gözlemler paylaşılmaktadır. Her iki hususa dair yapılan değerlendirmede öncelikle Lykia bölgesi malzemesi göz önünde bulundurulmakla beraber, tez kapsamında doğrudan çalışma fırsatı bulunan, bölgeye komşu Karia ve Pamphylia bölgelerinden elde edilen veriler de değerlendirmelerde destekleyici olarak kullanılmıştır.

5.1.1. Genel İstatistiki Değerlendirme

Lykia sınırları içerisinde yer alan kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçen sikkeler ile buna ilaveten Fethiye, Elmalı ve Antalya Arkeoloji müzelerinde yer alanların meydana getirdiği katalogdaki sikke sayısı 474'tür. 291'i müze malzemesi, 179'u kazı buluntusudur, 4'ü ise yüzey araştırması sırasında tespit edilmiştir (Grafik 10). Ayrıntılı dağılıma baktığımızda, katalogda Fethiye Müzesi'nden 208¹⁵⁰², Antalya Arkeoloji Müzesi'nden 74¹⁵⁰³, Elmalı Müzesi'nden 9 sikke yer almaktadır. Kazı sikkelerinde ise Patara kazılarında 126, Limyra'dan 44, Arykanda'dan 4, Tlos'tan 2, Myra-Andriake, Gagai ve Rhodiapolis'ten birer sikke katalogda yer almaktadır. Son olarak 3 sikke Dereagzı, 1 sikke Işlada yüzey araştırmalarındandır. Müzelerde tespit edilenlerin hemen hemen hepsi, buluntu yerlerine dair kesin bir bilgimiz olmayan sikkelerdir. Yaklaşık %80'i satın alma veya müsadere yoluyla müzelere intikal edilen bu sikkelerin kimileri için müzeye getiren kişilerin beyanları kayıt altına alınmıştır.

¹⁵⁰² Bunlardan 7'si envantere kazıdan gelmiş olanlardır (6 Kaunos, 1 Tlos). Bu sikkeler, katalogda müze malzemesi içerisinde değerlendirilmiştir. Sirkülasyonun ele alındığı ve değerlendirildiği bölümde ise ele geçtikleri kazı bağlamında tasnif edilmişlerdir.

¹⁵⁰³ Bunlardan 2'si envantere Limyra kazılarında gelmiş olanlardır. Bu sikkeler tıpkı Fethiye Müzesi'ndekiler gibi katalogda müze malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Sirkülasyon değerlendirmesinin yapıldığı kısımda ise, Limyra kazı bilgileri ile karşılaştırma olanağı olmadığından kapsam dışı bırakılmıştır.

Katalogda yer alan 474 sikkenin 19'u altın (%4), 24'ü gümüş (%5), 431'i bronzdandır (%91) (Grafik 11). Bronzlardan 2'sinin gümüş kaplama taklit örnekler olduğu anlaşılmıştır.¹⁵⁰⁴ Sikkelerin 447'sinin dönem ve darphanesini tespit etmek mümkün olmuştur. 18 sikkenin tam teşhisini sağlayacak emisyonu ve dolayısıyla darphanesi belirlenemese de nominali ve taşıdığı ikonografyaya istinaden dönem atfı yapmak mümkün olmuştur.¹⁵⁰⁵ 9 sikke ise kötü kondisyonlarından ötürü tanımsız kategorisindedir (Grafik 12).¹⁵⁰⁶ 19 adet ile temsil edilen altınların tamamının tek bir defineye, 2018 Patara definesine ait olduğunu tekrar ifade etmek gerekir. Benzer şekilde, 24 adet gümüşün de 18'i Söğütlüdere definesine aittir. Arda kalan 6 gümüş sikkenin 4'ü müze malzemesidir, 2 sikke ise Patara kazılarında ele geçmiştir.

Hangi hükümdar dönemine ait olduğu kesin olarak tespit edilebilenlerin sayısı 447'dir. Bunların 78'i I. Ptolemaios (%17,4), 140'ı II. Ptolemaios (%31,3), 212'si III. Ptolemaios (%47,4), 8'i II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios (%1,7), 1'i V. Ptolemaios, 1'i VI. Ptolemaios, 2'si IX. Ptolemaios, 1'i III. Kleopatra-IX. Ptolemaios (ya da X. Ptolemaios veya IX. Ptolemaios'un Kıbrıs hükümdarlığı devri), 1'i IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, 2'si XII. Ptolemaios, 1'i VII. Kleopatra dönemine aittir. Öte yandan, darp edildiği dönemi belirli bir zaman aralığına indirgemek mümkün olanlardan, 4 sikke I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios, 2 sikke II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios, 5 sikke ilk üç hükümdar, 1 sikke II. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios, 1 sikke ise III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır. Son olarak 3 sikkeden 2'si güncel literatürde, hükümdarı tespit edilemese de MÖ. 2-1. Yüzyıla tarihlenmektedir. 1 sikke ise eldeki bilgilerin limitli olması dolayısıyla MÖ. 3. Yüzyılın ilk yarısı şeklinde tasnif edilmiştir. 1'er sikkeyi ise soru işareti ile de olsa I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemi darbı olarak tayin etmek mümkün olmuştur (Grafik 13).

Buna göre katalogda yer alan ve en erkene tarihlenen sikke, I. Ptolemaios'un krallığını ilan etmesinin hemen akabine tarihlenen ve esasen *posthumous* nitelikte olan gümüş sikkedir.¹⁵⁰⁷ Her ne kadar kralın adını taşımasa da arka yüzünde yer alan monogramın en erken krali bronzlarda kullanılan ile aynı olması bu gümüş sikkeyi I. Ptolemaios'un krallığını ilanından hemen sonraya tarihlenmesini mümkün kılmaktadır. Öte yandan en geç tarihli sikke, hanedanlığı son temsilcisi VII. Kleopatra dönemine ait bronz darptır.¹⁵⁰⁸ Katalogda yer alan en erken ve en geç tarihli sikkelerin ikisi de Patara kazılarında ele geçenlerdir.

¹⁵⁰⁴ Kat. No. 473-474. Hangi dönem darbının taklidi olduğu tespit edilebildiğinden buradaki dönem ve darphane istatistiğine dahil edilmiştir.

¹⁵⁰⁵ Kat. No. 446-463.

¹⁵⁰⁶ Kat. No. 464-472.

¹⁵⁰⁷ Kat. No. 13.

¹⁵⁰⁸ Kat. No. 445.

Darphane tespiti yapılabilen 447 sikkenin 188'i Aleksandreia (%42), 111'i Telmessos (%24,8), 81'i Kaunos (%18,1), 17'si Paphos (%3,8), 4'ü Salamis ya da Kition (%0,89), 3'ü Sidon (%0,67), 3'ü Tyros (%0,67), 3'ü Halikarnassos (%0,67), 3'ü Herakleia ya da Seleukeia Pieria (%0,67), 3'ü Kıbrıs adası (%0,67) darbıdır. Salamis, Tyros, Kyrene ve Korinthos'da basılanlar ise grupta birer sikkeyle temsil edilmektedir (Grafik 14). Diğer taraftan, 26 sikkenin nerede darp edildiği bilinmemektedir. Kesin bir darphane atribüsyonu yapılamadığından bu sikkeler güncel literatürde "Belirsiz" sıfatı ile tanımlanırlar. Bu bağlamda 9 sikke Belirsiz Darphane 9, 4 sikke Belirsiz Darphane 10, 3 sikke Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs), 2'şer sikke ise Belirsiz Darphane 6A, Belirsiz Darphane 7, Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs), Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)) darbıdır. 2 sikkeyi ise Aleksandreia ya da Belirsiz Darphaneler başlığı altında değerlendirmek mümkün olmuştur (Grafik 15).

Sikkelerin darp edildikleri birimlere gelecek olursak, öncelikle katalogda az sayıda yer alan kıymetli madenden altınlar trichryson (üç stater), gümüşler ise tetradrahmi (gümüş stater) birimindedir. Alt ya da üst birimden bir örnek tespit edilmemiştir. Kataloğun çok büyük bir kısmını oluşturan bronzlarda dağılım daha çeşitlidir. Buna göre birimi belirlenebilenlerden 1'i oktobol (%0,26), 86'sı diobol (%22,8), 103'ü obol (%27,3), 36'sı hemiobol (%9,5), 8'i tritartemorion (%2,1), 1'i trikhalkon (%0,26), 101'i dikhalkon (%26,8), 40'ı khalkous (%10,6) birimindedir (Grafik 16).

5.1.2. Nüsmatik Çıkarımlar

Lykia'da gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalarda ele geçen buluntular ve müze malzemesinin meydana getirdiği tez katalogunda yer alan kimi sikkeler literatürde darphane atfı yapılamamış, halihazırda tartışmalı ya da üzerinde görüş birliğine varılamamış emisyonlardandır. Bu nadir örneklerin varlığı basım yerlerinin tespiti hususunda bize önemli bilgiler sunmaklatdır. Çoğu zaman komşu Karia ve Pamphylia bölgelerinin verileri de mevzubahis bilgileri destekler nitelikte olmuştur. Bu bağlamda kimi darpların basım yerine yönelik fikirlerin sağlaması yapılırken kimileri için yeni darphane önerileri yapmak mümkün olmuştur.

Lykia ve Karia verilerinin bir araya getirilmesi neticesinde, eldeki sikkeler içerisinde sayıca en büyük grubu meydana getiren arka yüzünde sol boşlukta trident ya da tripod sembolü taşıyan iki emisyon olmuştur. Küçük Asya'da tespit edilen krali Ptolemaios sikkelerinin neredeyse %20'sini oluşturan bu darpların mevcut kesin olmayan, tartışmalı darphane atıflarını da bu sayede gözden geçirme şansı doğmuştur.

Bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük, boynuzlu Zeus-Ammon başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran kanatları kapalı kartal tasviri yer alır.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı bu sikkelerin arka yüz sol boşluğunda trident ya da tripod sembolü bulunmaktadır. Önceleri, trident sembolü taşıyanlar (n. 839-840) Fenike coğrafyası kentlerinden Berytos'a, tripod sembolü taşıyanlar ise (n. 791; 793) bir diğer Fenike kenti olan Ptolemais Ake'ye Svoronos tarafından atfedilmiştir. Yazar, sikkelerin darp edildikleri dönemi II. Ptolemaios olarak tayin etmiştir. Svoronos'un atfına yönelik ilk şüpheleri yöneltten R. H. J. Ashton olmuştur. Bunun sebebi yazarın Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer alan kralı Ptolemaios sikkeleri üzerine yürüttüğü çalışmadır. Ashton 2002 yılında, 1992-1993 yıllarında yürüttüğü çalışmalarda tespit ettiği 149 Ptolemaios sikkelerini yayınladığı makalesinde müzede yer alan, 47'si tripodlu, 27'si tridentli olmak üzere toplam 74 sikkeye istinaden¹⁵⁰⁹ mevcut Fenike atıflarını haklı olarak şüpheli bulmuştur. Dahası, ne Israel Antiquities Authority veri tabanında ne de Israil Müzesi koleksiyonunda bu sikkelere ait herhangi bir örnek bulunmamaktadır.¹⁵¹⁰ Bu sikkelerin nerede darp edilmiş olabilecekleri hususunda Fethiye Müzesi'nin konumundan yola çıkarak (Küçük Asya'nın güney batısı) Ashton'ın aklına ilk olarak krallık için üretken darphanelere ev sahipliği yapmış Kıbrıs adası gelir. Ancak, adada yürütülen arkeolojik kazılarda bu sikkelerden bulunmaması, eserin yayınlandığı 2002 yılı itibari ile Arykanda kazılarının ve Dereagzı Yüzey Araştırması'nın sunduğu birer örnek¹⁵¹¹ Ashton'ın söz konusu serilerin kökeninin bizatihi Küçük Asya'nın güney batısı olması gerektiği fikrine varmasına neden olmuştur. Darphane önerisi söz konusu olduğunda Ashton, bu serilerden en azından birinin ya da belki de her ikisinin Telmessos tarafından darp edilmiş olabileceğini soru işareti ile de olsa dile getirmiştir.¹⁵¹² Ona bunu düşündüren birinci derecede Fethiye ilçesinin Telmesos antik kenti üzerinde yer alması ve dahası bronz sikkenin herşeyden önce basıldığı coğrafyada sirküle olması gerçeğidir. Bu durumda müze koleksiyonundaki bu bronz sikkeler Telmessos ve yakın çevresinden gelmiş olmalıdır. Sikkelerin tarihlendirmesi hususunda ise kesin bir yorumda bulunmamış, her iki seriyi darp eden otoriteyi II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios başlığı altında değerlendirmiştir. Bu çalışmanın hemen ardından, 2004 yılında Ashton bir grup kralı Makedon bronz sikkelerinin aslında Kaunos darbu olduğunu ileri sürdüğü makalesinde kentin aynı zamanda sonradan Ptolemaioslar adına da sikke basmış olabileceğini ileri sürer. Ona bunu düşündüren Kaunos'un Fethiye'ye çok da uzak olmamasıdır.¹⁵¹³ Bu doğrultuda, trident ve tripod sembolü taşıyan emisyonlardan birinin ya da her ikisinin darp yerinin Kaunos olabileceğini ifade etmiştir.¹⁵¹⁴ İlgili kısımda, bir önceki makalesinden farklı

¹⁵⁰⁹ Ashton 2002, n. 54-127.

¹⁵¹⁰ Ashton 2002, s. 10.

¹⁵¹¹ Kat. No. 288; 350.

¹⁵¹² Ashton 2002, s. 10.

¹⁵¹³ Ashton 2004, s. 46

¹⁵¹⁴ Ashton 2004, s. 46.

olarak darp eden otoriteyi ise herhangi bir ilave açıklama getirmeden II. Ptolemaios olarak tayin etmiştir. Ashton'ın makalesiyle aynı yıl çıkan ve K. Konuk tarafından yayına hazırlanan, krali Ptolemaios sikkelerine dair bir diğer önemli çalışmada, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda muhafaza edilen toplam 57 adet krali Ptolemaios sikkesi bilim dünyasına tanıtılmıştır.¹⁵¹⁵ Bu önemli çalışmada, söz konusu 57 sikkenin 11'ini tripod sembollü, 7'sini ise trident sembollü olanlar meydana getirmektedir.¹⁵¹⁶ Konuk, katalogunda her iki sikke grubunu da tıpkı Ashton gibi II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios dönemine tarihleyerek Ptolemais Ake ve Berytos darphaneleri başlığı altında tasnif etmiştir. Ancak, koleksiyondaki yoğunlukları dikkatini çekmiş ve farklı zamanlarda müzeye gelmiş olmaları nedeniyle bir definenin parçası olamayacağını da dile getirerek Ashton'ın işaret ettiği Küçük Asya'nın güney batısı kökeni fikrine katıldığını ifade etmiştir. Yine de Konuk herhangi bir darphane ismi telaffuz etmekten kaçınmıştır.¹⁵¹⁷

Söz konusu iki emisyon son olarak, Lorber tarafından yeni bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.¹⁵¹⁸ Lorber, atfı Fenike coğrafyasından Küçük Asya'nın güney batısına çeken mevcut çalışmalar ışığında bu darplara ilişkin yeni bir izahat ortaya koymuştur. Her şeyden önce Lorber söz konusu iki serinin tek bir darphanenin sikkeleri olma ihtimalini zayıf görmüş, Fethiye müzesinde yer alan tripod sembollü örneklerin sayısal çokluğuna istinaden bu ilçenin sınırları içerisinde lokalize edilen Telmessos'u tripod sembollülerin darp yeri olarak ileri sürmüştür.¹⁵¹⁹ Yazar, akla gelen bir diğer aday olan Halikarnassos'u ise Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde söz konusu sikkelere ait örneklerin Fethiye'ye kıyasla çok daha az bulunması nedeniyle olası görmez.¹⁵²⁰ Öte yandan Lorber'in, Telmessos'u ön plana çıkardığını düşündüğü bir diğer husus bu sikkelerden Isparta Müzesi'nde yer alan 4 adet örnektir.¹⁵²¹ Lorber söz konusu müzenin Telmessos'a, Kaunos ya da Halikarnassos'dan çok daha yakın olduğunu ifade etmiştir.¹⁵²²

¹⁵¹⁵ Konuk 2004.

¹⁵¹⁶ Konuk 2004, n. 40-57. 2021 yılında burada yürüttüğüm çalışmalar neticesinde toplam krali Ptolemaios sikke sayısı 68'e yükseldiği tespit edilmiştir. Trident/tripod sembollü emisyonlara ait herhangi bir örneğin ise 2004 yılındaki yayından sonra envantere katılmadığı görülmüştür. Öte yandan tripod serisine ait 1 adet örneğin (Konuk 2004, n. 45) farklı bir seriye ait olduğu tespit edilmiş, dolayısıyla 11 olan sayı 10'a düşmüştür.

¹⁵¹⁷ Konuk 2004, s. 173-174.

¹⁵¹⁸ CPE II, s. 103-106.

¹⁵¹⁹ CPE, s. 104.

¹⁵²⁰ CPE, s. 104.

¹⁵²¹ Sikkeler için bkz. Ek 5, n. 12, 3-6.

¹⁵²² Her ne kadar Lorber böylesi bir yakınlık ilişkisinden bahsetse de Isparta'nın Kaunos ile Telmessos'a olan uzaklığı kıyaslandığında arada yalnızca yak. 50 km bir fark vardır ve bu nedenle bu dayanak pek de akla yatkın değildir.

Yazar, tridentlilerin darp yeri hususunda ise Ashton ile aynı fikirdedir, her ne kadar şüpheleri olsa da bu sikkeleri Kaunos başlığı altında değerlendirir.¹⁵²³ Burada da dayanak noktası Fethiye Müzesi'ndeki sayısal çokluk olarak ön plana çıkmaktadır. Öte yandan, kullanılan trident sembolünün denize açılan bu önemli nokta için uygun bir sembol olacağını, aynı durumun başka kıyı yerleşimleri için de geçerli olabileceğini göz ardı etmeden ifade eder.¹⁵²⁴ Bu darplar için de akla gelen Halikarnassos ihtimalini ise yine Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda az sayıda bulunmalarına istinaden eler ve bu durumun sikkelerin kökeni olarak Karia'nın doğusu ya da Lykia'nın batısını işaret ettiğini dile getirir.¹⁵²⁵ Öte yandan sikkelerin darp edildiği dönemi kesin bir biçimde III. Ptolemaios dönemi olarak tespit eden de Lorber olmuştur. Yazarın da belirttiği gibi, bu iki emisyonun, yak. MÖ. 260'ların ortasına tarihlenen II. Ptolemaios dönemi bronz sikke reformunu takiben tedavüle giren bronzlar ile sahip olduğu metrolojik benzerlik nedeniyle¹⁵²⁶ kesin bir biçimde reform sonrasına ait olduğu anlaşılırken, III. Ptolemaios döneminde darbına başlanan yeni seriler (Seri 5) ile hem sikke yapısı hem de ağırlık sistemi¹⁵²⁷ bağlamında gösterdiği özdeşlik bu sikkelerin gerçekten de III. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiğini göstermektedir.¹⁵²⁸

Ashton, Konuk ve Lorber'in söz konusu iki emisyonu dair ortaya koydukları değerlendirmelere temel oluşturan malzeme, tez kapsamında yürütülen çalışmalarla zenginleşmiştir. Şu anda, müze koleksiyonları, kazılar ve yüzey araştırmaları dahil olmak üzere mevcut veriler ışığında Küçük Asya'da ele geçen trident ve tripod sembolü serilere ait sikke sayısı toplam 273'tür. Bunların 114'ü tridentli, 159'u ise tripodlu emisyonu ait örneklerdir. 273 sikkenin 213'ü satın alma ve müsadere gibi yöntemlerle koleksiyona giren müze envanterlik örnekleriyken, 57'si arkeolojik kazılarda, 3'ü ise bilimsel yüzey araştırmalarında bulunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Müzelerdeki 213 sikkenin 86'sı tridentli (%40), 127'si tripodludur (%60). Bilimsel çalışmalarda ele geçen 60 sikkenin ise 28'i tridentli (%46), 32'si tripodlu (%54) emisyonu aittir (Harita 4 ve Harita 5). Müze koleksiyonlarındaki sayı daha fazla olsa da iki emisyon arasındaki dağılım müze-kazı bağlamında oransal olarak birbirine yakındır. Bu sikkelere ait örneklerin yer aldığı müzeler Aydın Arkeoloji Müzesi, Muğla Müzesi, Milas Müzesi, Marmaris Müzesi, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Fethiye Müzesi, Antalya Arkeoloji Müzesi, Elmalı Müzesi, Side Müzesi, Burdur Müzesi ve Isparta Müzesi'dir. Ele geçtikleri bilimsel arkeolojik kazılar ise Stratonikeia, Kaunos, Tlos, Patara, Arykanda ve

¹⁵²³ CPE, s. 105: "Probably Caunos".

¹⁵²⁴ CPE, s. 104.

¹⁵²⁵ CPE, s. 104.

¹⁵²⁶ Söz konusu reform ve sikkeler için bkz. Bölüm 2, Kısım 2 (Reformlar ve Birimler).

¹⁵²⁷ Söz konusu reform ve sikkeler için bkz. Bölüm 2, Kısım 2 (Reformlar ve Birimler).

¹⁵²⁸ CPE, s. 104.

Limyra'dır. Güney Doğu Karia, Dereagzı ve Istlada ise bu sikkelerden bulunduğu ve kayıt altına alındığı yüzey araştırmalarıdır.

Tablo 5.1. Küçük Asya'da Trident (B434 dikhalkon -B435 khalkon) / tripod (B436 obol-437 dikhalkon) sembolü sikkeler.

Müzeler					Kazılar ve Yüzey Araştırmaları				
	B434	B435	B436	B437		B434	B435	B436	B437
Aydın	5	2	3	6	Stratonikeia	-	-	1	-
Muğla	-	-	-	1	Kaunos	1	1	2	4
Milas	1	-	-	1	Tlos	-	-	-	2
Marmaris	10	4	11	5	Patara	6	15	4	12
Bodrum	5	2	2	8	Arykanda	-	-	1	-
Fethiye	30	10	35	27	Limyra	-	4	3	1
Antalya	9	2	4	5	G. D. Karia	-	-	-	1
Elmalı	1	1	2	1	Dereagzı	1	-	-	-
Side	1	-	-	1	Istlada	-	-	1	-
Burdur	2	1	6	5					
Isparta	-	-	3	1					
Toplam	64	22	66	61	Toplam	8	20	12	20

Söz konusu sikkeler için son gelinen noktada literatürde darphane atıfları, tridentliler için “Olasılıkla Kaunos”, tripodlular için ise “Telmessos” olarak önerilmiş vaziyettedir. Her ne kadar müze malzemesi sikkelerin dolaşım alanını göstermesi açısından büyük önem arz etse de birinci derecede kıymetli olan arkeolojik kazılarda ele geçen örneklerdir. Bu noktada Patara kazılarının sunduğu veriler dikkat çekici bir hal almaktadır. Bu durum özellikle de trident sembolü bronzlar söz konusu olduğunda ön plana çıkmaktadır. Patara kazılardan elde edilen mevcut veriler (1989-2019 yılları) bu kazılarda ele geçen iki emisyonla ait toplam 37 sikkenin yak. %57’sinin trident, %43’ünün tripod sembolü taşıyanlar olduğunu bizlere göstermektedir. Arkeolojik kazılarda şu ana değin trident sembolü taşıyanlardan Kaunos’ta 2, Limyra’da 4 adet ele geçmişken Patara’da 21 adet bulunmaktadır. Bu da toplamın yaklaşık %77’sine tekabül eder. Bu noktada ister istemez akla tridentli emisyonun Karia’nın batısında yer alan Kaunos’tan ziyade Lykia’nın batısında bir darphanede, bu bağlamda da en çok veriyi sunan Patara’da darp edilmiş olabileceği gelmektedir. Burada dikkat çekici bir diğer husus, trident sembolü taşıyan khalkous birimindekilerin kentteki varlığıdır. Diğer kazılarda yalnızca 1 adet Kaunos’ta ele geçtiği bilinmektedir. Tüm malzemeye baktığımızda da Antalya Arkeoloji Müzesi’nde 2 (20 sikkeden), Fethiye Müzesi’nde 10 (102 sikkeden), Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi’nde 2 (18 sikkeden), Marmaris Müzesi’nde 4 (30 sikkeden) adet bulunurken bu sayı tek başına Patara’da

15'tir (37 sikkeden). Krali Ptolemaios sikkelerinin genel sirkülasyonu göz önünde bulundurulduğunda en alt birimlerin çok daha az, coğrafi olarak daha da kısıtlı dolaşım gösterdiği, bu bağlamda oldukça limitli bir sirkülasyona sahip oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla bu veri de Patara atfını desteklemesi açısından önem arz eder. Öte yandan, ikonografik bağlamda bakıldığında akıllara gelen ve Lorber'in de Kaunos ile bağdaştırdığı, tridentin deniz ile ilgili bir sembol oluşu pek tabi Patara için de anlamlıdır. Zira Patara Ptolemaioslar için, hakimiyetin tesis edildiği yaklaşık 100 yıllık süreçte, çok önemli bir liman işlevi görmüş, doğu Akdeniz havzasına yayılmış vaziyetteki krallık için, sahip olduğu stratejik konuma binaen önemli bir rol oynamıştır.¹⁵²⁹

Öte yandan, tripod sembollü emisyon için ise Lorber'in ileri sürdüğü Telmessos atfını çürütecek bir veri şu an için ortaya çıkmamıştır. Burada eldeki en önemli veri, kentin sınırları içerisinde yer aldığı Fethiye ilçesinin müzesi'nde bu sikkelerden 62 adet bulunmasıdır. Bir diğer kıymetli veri Telmessos'un yak. 100 km batısında konumlu Kaunos'ta ele geçen 6 örnektir. Ne yazık ki Telmessos'un modern yerleşimin altında kalması bizleri buranın sunacağı verilerden şimdilik mahrum bırakmaktadır. Dolaşım yoğunluğuna bakıldığında eldeki verilere göre tripod taşıyanların Karia'nın doğusundan batısına değişmeyen yoğunluğu söz konusudur. Patara'ya, Lykia'nın batısına atfettiğimiz tridentliler Fethiye Müzesi'nde %39,2 ile temsil edilirken tripodlular %60,8 ile temsil edilmektedir. Yak. 130 km batıda konumlu Marmaris Müzesi'nde bu oran %46,7'ye %53,3'tür. Daha da batıda, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde ise %41,2'ye, %58,8'dir. Karia'nın kuzey sınırında konumlu Aydın Müzesi'nde %43,75'ye %56,25'tir. Dolayısıyla, Karia'da gösterdiği dolaşım tripod sembolü taşıyanların şu an için bu bölgede, kuvvetle muhtemel Telmessos'ta darp edildiğini düşündürmektedir. Aynı zamanda unutulmamalıdır ki Telmessos bir Lykia kentidir ve bölgenin en önemli tanrısı Apollon'dur. Bu durum üzerinde tripod sembolü taşıyan sikkelerin gerçekten de Telmessos'ta basılmış olma ihtimalini ayrıca destekler.

Netice itibarıyla, eldeki veriler ışığında trident sembollülerin Kaunos'tan ziyade Patara'da darp edilmiş olmaları daha kuvvetli bir ihtimal olarak ortaya çıkmaktadır. Tripod sembolü taşıyanlar için ise şu an için Telmessos atfının değiştirilmesini gerektirecek ya da mümkün kılacak bir veri mevcut değildir.

Son olarak, Lorber tarafından dikkat çekilen bir husustan da bu noktada bahis açmak gerekmektedir. Yazar, arka yüzünde tripod sembolü yer alanlardan bir grubu hem darp kalitesinin farklı olması hem de ağırlıklarının daha fazla olması nedeniyle ayrı bir

¹⁵²⁹ Schuler 2019b, s. 73-74. Ayrıca bkz. Grabowski 2013, s. 67; Koçak-Dündar 2019, s. 288-289; Zimmermann 2021, s. 133.

değerlendirmeye tabi tutmuş ve B436, B437 katalog numarası altında tasnif etmemiştir. Lorber'e göre bu sikkeler olasılıkla V. Ptolemaios dönemine aittir ve Beşinci Suriye Savaşı'nın (MÖ. 202-195) sonlarına doğru Küçük Asya'nın güney kıyılarında yoğunlaşan savaş sırasında darp edilmiş ve kullanılmış olabilir.¹⁵³⁰ Öncelikle gerçekten de kimi tripod sembollülerin, çoğunluğu meydana getirenden işçiliği ve ağırlıkları bağlamında ayrıştığı anlaşılmaktadır. Ancak sikkelerin kullanım ömrü ve aşınmışlık seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda eldeki kimi sikkeler için böylesi bir ayrıma gitmek zorlaşmaktadır. Yine de bazıları açık bir biçimde III. Ptolemaios dönemine atfedilen ve B436 Lorber katalog numarası ile tanımlanandan farklıdır. Burada dikkat çekici olan ise Lorber'in bir veri olarak ileri sürdüğü ağırlık farklılığının her daim geçerli olmamasıdır.¹⁵³¹ Dolayısıyla iki farklı döneme ayrılmasını mümkün kılacak olan şu aşamada birinci derecede sikkelerin işçiliğidir. Zira daha geç döneme ait olma ihtimal mümkün olanların sikke pulunun dökme tekniğiyle hazırlanmış oldukları, daha özensiz bir darp süreci geçirdikleri açıktır. Küçük Asya'da tespit edilen, müze koleksiyonlarında yer alan ya da bilimsel arkeolojik çalışmalar neticesinde ele geçenler topyekûn değerlendirildiğinde diğerlerinden ayrıldığı görülen sikke sayısı 12'dir.¹⁵³² Bunların 6'si Fethiye, 2'si Marmaris müzelerinde birer örneği ise Aydın, Burdur ve Bodrum Sualtı müzelerinde yer almaktadır. Kazılarda ele geçenlere baktığımızda yalnızca 1 örnek, Patara'da ele geçenlerdendir.¹⁵³³ Netice itibarıyla, her ne kadar gerçekten de Lorber'in tespit ettiği üzere kimi tripod sembollüler yapı itibarıyla diğerlerinden farklılaşsa da şu an için eldeki veriler bunların V. Ptolemaios dönemine atfedilmeleri ve Beşinci Suriye Savaşı ile ilişkilendirilmeleri için yetersizdir.

Üzerine yeni yorumlamalar getirmek mümkün olan bir diğer sikke grubu ön yüzünde sağa dönük, defne çelenkli Zeus, boynuzlu Zeus-Ammon ya da fil postlu III. Aleksandros başı, arka yüzünde ise alışlagelmiş, kanatları açık ya da kapalı sola dönük kartal ikonografyasını taşıyan tamamı ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandlı ve bir diğer ortak noktaları, kartalın omuzunda ya da sol boşluktaki bereket boynuzu sembolü olan sikkelerdir.¹⁵³⁴ Bu sikkelerin darp yerlerine ilişkin henüz kesin bir atıf yapılamamıştır.

Toplamda beş farklı seride darp edilen, II. Ptolemaios Philadelphos dönemine tarihlenen söz konusu sikkeler ilk olarak Svoronos tarafından, Suriye-Fenike coğrafyası kentlerinden

¹⁵³⁰ CPE II, s. 105.

¹⁵³¹ Bu sınıfa dahil edebileceğimiz eldeki 12 sikkeden gramaj bilgisine sahip olunan 11'inin ortalama ağırlığı 11,2 gramdır. Bu, Wolf (2013, s. 112) tarafından bu sikkelere dair 58 örneğe istinaden ortaya çıkan 11,12 gram ortalama ile örtüşmektedir. Dolayısıyla, Lorber'in (CPE II, s. 105) "bilinen örneklerin ağırlıkları (12.66-14.00 g) III. Ptolemaio döneminde darp edilen obollerden daha ağırdır..." ifadesi şu an için karşılık bulmamaktadır.

¹⁵³² Bu da tripod sembolü örneklerin %7,5'ine tekabül etmektedir. Şu aşamada bunun az bir oran olduğu ifade edilebilir.

¹⁵³³ Limyra kazı sikkelerinin yalnızca yazılı bilgisi temin edilebildiğinden, imaj üzerinden yorumlama yapma şansı olmamıştır.

¹⁵³⁴ CPE, n. B314-B316; B340-342.

Sidon'a atfedilmiştir.¹⁵³⁵ Daha sonra, söz konusu beş farklı seriden ön yüzünde sağa dönük, boynuzlu Zeus Ammon, arka yüzünde sola dönük duran, kanatları açık kartal ve sol boşlukta bereket boynuzu yer alan ile ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal, omuzu üzerinde bereket boynuzu taşıyan ikisinin (Svoronos, n. 759-760) darp yeri D. H. Cox tarafından, Curium kazılarının verilerini yayınladığı çalışmasında ilgili buluntulara istinaden Kıbrıs olarak yeniden değerlendirilmiştir.¹⁵³⁶ Cox'un ortaya koyduğu üzere adadaki ilgili arkeolojik kazılarda birer örnek bulunarak kayıt altına alınmıştır.

Uzun bir sürenin ardından bu sikkeler tekrar bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Krali Ptolemaios sikkeleri üzerine en kapsamlı ve güncel çalışmayı ortaya koyan C. Lorber bu darpları iki farklı gruba ayırarak farklı başlıklar altında tasnif etmiştir. Ön yüzünde sağa dönük, boynuzlu Zeus Ammon başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları kapalı iki kartal yer alan, sağda, kartalın omuzu üzerinde bereket boynuzu sembolü drahmileri (B314), aynı ön yüz tipine sahip ancak arka yüzünde kanatları açık tek kartal bulunan ve sol boşlukta bereket boynuzu sembolü tetrobolleleri (B315) ve son olarak bu sefer ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal ve sağda, kartalın omuzunda bereket boynuzu tasvirli diobolleleri (B316) "Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs" başlığı altında ele almıştır.¹⁵³⁷ Lorber, "Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs" başlığı altında yaptığı ve mevcut Kıbrıs atfına Karia'yı da dahil ettiği değerlendirmeyi üç seriden ikisine ait (CPE, n. B315-B316) birer örneğin Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer almasına istinaden gerçekleştirmiştir.¹⁵³⁸ Lorber'i bu düşünceye götüren, müze koleksiyonunda yer alan mevzubahis iki örneğin yerel buluntu olarak müze kayıtlarına geçmiş olmasıdır. Tez kapsamında yürüttüğüm çalışmalar neticesinde söz konusu üç seriye ait daha fazla örnek tespit edilmiştir. Öncelikle, daha önce Küçük Asya'dan herhangi bir örneği bilinmeyen, ön yüzünde sağa dönük, boynuzlu Zeus-Ammon başı, arka yüzünde yan yana iki kartal, sağda bereket boynuzu yer alan seriye (B314) ait 1 örnek, Aydın Arkeoloji Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda tespit edilmiştir.¹⁵³⁹ Bu, bahsedildiği üzere Küçük Asya'da tespit edilen ilk örnek olması açısından önem arz eder. Öte yandan, aynı ön yüz tipine sahip ancak arka yüzünde tek bir kartal bulunan ve bereket boynuzunun sol boşlukta yer aldığı seriye (B315) ait yeni bir örnek ise tespit edilememiş, bilinen sikke sayısı Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonundaki örneğe binaen 1 olarak kalmıştır. Bu gruba dahil son seri, sağa dönük defne

¹⁵³⁵ Svoronos, n. 758-763.

¹⁵³⁶ Cox 1959, n. 77-78.

¹⁵³⁷ CPE, s. 70.

¹⁵³⁸ B315 Lorber numaralı sikkeye ait bir diğer örnek ise Kilikia kentlerinden Nagidos'ta gerçekleştirilen kazılardan bilinmektedir, bkz. Tekin 2007, n. 150.

¹⁵³⁹ Ek 5, n. 2, 51.

çelenkli Zeus başı, kanatları kapalı kartal, sağda bereket boynuzu serisine (B316) ait örnek sayısı ise 1'den 5' yükselmiştir. Patara kazılarında 1 adet ele geçerken¹⁵⁴⁰, 1 yeni örneği Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde tespit edilmiştir.¹⁵⁴¹ Öte yandan Lorber çalışmasında R. H. J. Ashton'ın Fethiye Müzesi'nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerini yayınladığı eserini baz aldığından¹⁵⁴² ve söz konusu yayında koleksiyonda yer alan iki adet örnek bu emisyonu ait olarak tasnif edilmediğinden bu iki örneğe yer vermemiştir. Dolayısıyla, bu seriye ait 2 adet de Fethiye Müzesi koleksiyonunda mevcuttur.¹⁵⁴³

Mevcut veriler ışığında, Karia ya da Kıbrıs olarak tasnif edilen sikkelerin sayısı 2'den 7'ye yükselmiştir. Bir arkeolojik kazıdan gelen yegâne örneği teşkil eden Patara buluntusu dışında kalan sikkelerin tamamı müze koleksiyonlarına satın alma yoluyla girmiş olup, nerede ele geçtiklerine dair herhangi bir bilginiz maalesef bulunmamaktadır. Öte yandan, her ne kadar henüz eldeki buluntu sayısı ve niteliği kesin bir darphane atfını ön plana çıkartmak adına yetersiz olsa da Lorber tarafından işaret edilen Küçük Asya'nın güney batısı, daha özelde Karia atfı eldeki buluntular ışığında geçerliliğini korur görünmektedir. Bu bağlamda Lykia kazı ve müze verilerinin sunduğu, Karia müzelerindeki örneklerle güçlenen veriler ile mevcut atfın bir sağlamasını yapmam mümkün olmuştur. Eldeki veriler, özellikle de kazı buluntuları, artana değin bu sikkelerin "Karia ya da Kıbrıs" başlığı altında değerlendirilmeleri akla yatkındır.

Svoronos'un Sidon'a atfettikleri içerisinde ayırdığı diğer grubun sikkeleri ise Lorber tarafından "Belirsiz Darphane ya da Darphaneler" başlığı altında ele almıştır.¹⁵⁴⁴ Bunlar 3 farklı seriye ait darplardır. İlkinin ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal, solda bereket boynuzu yer alır. Sikkeler obol birimindedir (B340). Aynı birimdeki ikinci grup sikkelerin ön yüzünde fil postlu III. Aleksandros başı sağa dönük vaziyette tasvir edilirken arka yüzünde kanatları açık kartal, sol boşlukta bereket boynuzu bulunmaktadır (B341). Hemiobol birimindeki son grup sikkelerin ise ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde sola dönük, kanatları kapalı kartal ve sağda bereket boynuzu yer alır (B342). Görüldüğü üzere, bu üç seriyi (B340-B342) Karia ya da Kıbrıs grubuna dahil etmemiştir. Bunun temel sebebi ise söz konusu sikkelere ait örneklerden Kıbrıs'ta ya da Küçük Asya'da ele geçmemiş olmasıdır. Dahası, Lübnan ve İsrail civarında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda ele geçen münferit örnekler Lorber'in bu darpları Suriye ya da Fenike üst başlığı altında, belirsiz darphaneler alt başlığı ile ele almasına neden

¹⁵⁴⁰ Kat. No. 206.

¹⁵⁴¹ Ek 5, n. 5, 39.

¹⁵⁴² Ashton 2002.

¹⁵⁴³ Kat. No. 207-208.

¹⁵⁴⁴ CPE, s. 76-77.

olmuştur.¹⁵⁴⁵ Ancak, bu darplara yönelik yeni ve belirleyici veriler elde edilmiştir. Öncelikle, bu gruba dahil edilen üç seriden ikisine (B340 ve B342) ait herhangi bir örnek ne müze koleksiyonlarında ne de arkeolojik kazılarda tespit edilmiştir. Bu bağlamda, şimdilik bu iki serinin Küçük Asya'nın güney batısında dolaşım göstermediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, bu sikkelerden halihazırda atfedildiği Lübnan-İsrail coğrafyasında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda toplam 5 adet ele geçmiş olması, şu an için Lorber'in Syria-Phoenikia üst başlığını doğrular niteliktedir. Ancak, arda kalan emisyon için yeni bir atıf önerisi mümkün ve zaruri görünmektedir. Zira, ön yüzünde sağa dönük fil postlu III. Aleksandros başı, arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık kartal ve sol boşlukta bereket boynuzu yer alan seriye (B341) ait yeni gün yüzüne çıkan örneklerin sayısı dikkat çekicidir. Eldeki veriler göstermektedir ki bu seri açık bir biçimde Lorber'in Syria-Phoenikia üst başlığı ile tasnif ettiği gruptan ayrılmaktadır. Şu ana değin, yalnızca 1 adet örneği Beyrut kazılarında bilinen bu sikkelerden Küçük Asya'da ise toplam 7 adet tespit edilmiştir. Bunlardan 3'ü müze koleksiyonlarında tespit edilmiştir. Müzelerde yer alan örneklerin 2'si Burdur (Pisidia)¹⁵⁴⁶, 1'i ise Aydın (Karia) müzesi envanterindedir.¹⁵⁴⁷ 3 sikke de satın alın yöntemiyle müzeye intikal etmiştir. Bu sebeple nerede ele geçtiklerine ilişkin kesin bir bilgimiz mevcut değildir. Öte yandan arda kalan 4 örnekten ikisi bir Lykia bölgesi kenti olan Patara'da yürütülen arkeolojik kazılarda ele geçmiş ve kayıt altına alınmıştır.¹⁵⁴⁸ Diğer ikisi ise Milas ilçesi kömür havzalarında yürütülen kurtarma kazıları sırasında bulunmuş ve Milas Müzesi envanterlik sikke koleksiyonuna dahil edilmiştir.¹⁵⁴⁹

¹⁵⁴⁵ B340 Lorber numaralı sikkeden Lübnan'da yer alan Oumm el-'Amed yerleşiminde 1 adet (Seyrig 1962, s. 256), Beyrut kazılarında 1 adet (Butcher 2001-2002, n. 51); B341'den Beyrut kazılarında 1 adet (Butcher 2001-2002, n. 52); B342'den Beyrut kazılarında 1'i kesin olmak üzere 4 adet (Butcher 2001-2002, n. 59-62) geldiği bilinmekle beraber İsrail sınırları içerisinde yer alan Maresha (Shfela) ve Ashqelon yerleşimlerinden 1'er tane ele geçtiği Lorber (CPE II, s. 77) tarafından not düşülmüştür. Ancak, Ashqelon Barnea kazılarını yayına hazırlayan G. Bijovski söz konusu buluntu grubu içerisinde Ptolemaios sikkesi olmadığı bilgisini iletmiştir. Bunun dışında Maresha, Ashqelon, Beurit ve El-Amed'den şu an için yeni bir bilgi temin edilememiştir.

¹⁵⁴⁶ Ek 5, n. 11, 29-30.

¹⁵⁴⁷ Ek 5, n. 2, 54.

¹⁵⁴⁸ Kat. No. 211-212.

¹⁵⁴⁹ Ek 5, n. 4, 13-14.

Tablo 5.2. Belirsiz Darphane 26 ve Suriye-Fenike kökenlilere dair Küçük Asya'dan örnekler.

Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs			Suriye-Fenike, Belirsiz Darphane ya da Darphaneler		
B314	B315	B316	B340	B341	B342
Aydın Müzesi (1)	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi (1)	Patara kazıları (1) Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi (2) Fethiye Arkeoloji Müzesi (2)	-	Patara kazıları (2) Milas Kömür Havzaları (2) Burdur Müzesi (2) Aydın Müzesi (1)	-
1	1	5	0	7	0

7 sikke içerisinde, buluntu yerini kesin olarak bildiğimiz 4 örnek, bu serinin kökenine dair yeni bir çıkarım sunabilmek adına ilaveten kıymetlidir. Bunlardan ilki, bahsedildiği üzere, batı Lykia'da bir liman kenti olan Patara'da gerçekleştirilen arkeolojik kazılardan gelenlerdir. Biri 2009 diğeri 2019 kazılarında bulunan her iki örnek de güncel çalışmalar ışığında bir askeri garnizona ev sahipliği yaptığı anlaşılan Tepecik yerleşiminde ele geçmiştir.¹⁵⁵⁰ Benzer şekilde Milas Müzesi'nde yer alan iki sikke de çok önemlidir zira her iki örnek de arkeolojik kazıdan gelen buluntulardır. Bunlardan ikisi de Milas kömür havzalarında tespit edilen kültür varlıklarına yönelik 2006 yılından itibaren gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ele geçmiştir. İlki, 2012 yılında Milas ilçesine bağlı Hüsamlar köyünde yürütülen kazılarda, bir sondaj çalışması sırasında, diğeri ise 2016 yılında, yine Milas ilçesine bağlı Çakıralan köyü sınırları içerisinde kalan, Belentepe adı verilen ve bir nekropol alanını da içinde barındıran alandaki kazılarda bulunarak kayıt altına alınmıştır.¹⁵⁵¹ Söz konusu iki yerleşim de Milas ilçesinin yak. 30 km güneyinde yer almaktadır. Oldukça yakın konumlanan Çakıralan köyü ile Hüsamlar

¹⁵⁵⁰ Söz konusu yerleşimde, Makedon ve Ptolemaios hakimiyetini gösteren, çok sayıda krali sikke ele geçmiştir. Numismatik veriler ışığında garnizon atestasyonu için bkz. Lenger-Dündar 2021.

¹⁵⁵¹ Çakıralan, Belentepe'de gerçekleştirilen kazılar 2006 yılında, Milas Müze Müdürlüğü'nün idaresinde başlamıştır. 2007'den 2011'e kadar Lagina ve Börükçü'nde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar kapsamında devam etmiştir. Bu tarihten sonraki çalışmalar yine Milas Müze Müdürlüğü idaresinde devam etmiştir. Bu alanda yürütülen kazı çalışmaları ve neticeleri hakkında bilgi için bkz. Gider 2009; Gider 2010; Özbey 2013, s. 38-51; Özbey 2015; Savran-Ertürk 2016; Savran 2017, s. 104-109. Hüsamlar köyünde yürütülen çalışmalar ise 2007 yılında başlamış olup, iki yıl Lagina-Börükçü kazı ekibi tarafından yürütülmüştür. Hüsamlar'daki kurtarma kazıları 2009 yılından itibaren Milas Müze Müdürlüğü'nün sorumluluğuna geçmiştir. Kazı çalışmaları ve neticeleri hakkında bilgi için bkz. Ekici 2009; Cirtil 2010; Ekici 2010; Özen-Erdoğan-Aytaçlar 2011; Özbey 2013, s. 51-54; Özbey 2015, s. 235; Savran-Ertürk 2016, s. 542; Savran 2017, s. 110-111; Savran-Kaçar 2019.

köyü arasında ise yak. 5 km mesafe söz konusudur. Öte yandan, Hüsamlar köyünün hemen güneyinde, yak. 3 km uzağında ise Keramos antik kenti yer alır.¹⁵⁵²

Sonuç olarak eldeki veriler ışığında açıkça görülmektedir ki söz konusu sikkeler Küçük Asya'nın güney batısında sirküle olmaktadır ve bu bağlamda ait oldukları coğrafya Karia ve Batı Lykia bölgesidir. Bu seri, Lorber'in diğerleri için önerdiği gibi "Karia ya da Kıbrıs" başlığı altında değerlendirilemez zira adadan bu sikkelere ait bilinen herhangi bir örnek mevcut değildir. Öte yandan burada değinilmesi gereken bir diğer husus bu darpların Küçük Asya, daha özelde Karia ve Batı Lykia kökenli oluşu, bölgede krali Ptolemaios sikke darbının da III. Ptolemaios döneminde değil II. Ptolemaios döneminde başladığı neticesine bizi götürmektedir.

Tez malzemesinin sunduğu bir başka önemli buluntu grubu, güncel literatürde "Belirsiz Eyaletler" üst başlığı altında, basım yeri Belirsiz Darphane 7 olarak tasnif edilenlerdir.¹⁵⁵³ Bu sikkelerin ön yüzünde sağa dönük, mitralı ve boynuzlu III. Aleksandros başı yer alırken, ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan arka yüzünde şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık vaziyette kartal tasvir edilir, sol boşlukta monogramı yer alır.

Bu emisyon ilk olarak Svoronos tarafından (n. 345) Aleksandreia'ya atfedilmiş ve II. Ptolemaios dönemine tarihlenmiştir. Lorber ise (n. B105) sikkeyi I. Ptolemaios dönemine tarihlenmiş ancak herhangi bir darphane atfı yapmamıştır. Söz konusu darp, arka yüzde sol boşlukta taşıdığı monogram vasıtasıyla bir gümüş emisyonu ile bağlantılı görünmektedir. I. Ptolemaios dönemine tarihlenen mevzubahis gümüş, Davesne (Davesne-Le Rider 1989, s. 282) tarafından Paphos'a atfedilmiştir. Lorber ise, kalıp ilişkisinde ve farklılıklar olduğunu ifade ederek bunları Belirsiz Eyaletler ve Belirsiz Darphane 7 başlığı altında ele almıştır.¹⁵⁵⁴ Değerli madenden olan ile bağlantıya istinaden aynı monograma sahip bronzları da Belirsiz Darphane 7 şeklinde tasnif etmiştir. Yazarın, haklı bir şekilde, herhangi bir coğrafyayı dahi belirtmekten kaçınması, bugüne değin kazı ya da müzelerde bilinen bir örneğinin ele geçmemesindendir.

Bu emisyonu ilişkin burada yeni bir darphane önerisini mümkün kılan, tez araştırması kapsamında tespit edilen 5 yeni örnektir. Bunların ikisi arkeolojik kazılarda ele geçmiştir, diğer 3 örnek ise müze koleksiyonlarında tespit edilmiştir. Kazılarda bulunanlardan biri güney Lykia'daki Patara'da¹⁵⁵⁵, diğeri kuzey Karia'daki Iasos'ta yürütülen çalışmalar sırasında

¹⁵⁵² Hem Belentepe hem de Hüsamlar'da tespit edilen antik yerleşmelerin sunduğu arkeolojik veriler ışığında buraların Keramos'u besleyen, buraya bağlı yerleşimler olabileceği fikri ortaya çıkmıştır, bkz. Özbey 2013, s. 38-39.

¹⁵⁵³ CPE, n. B105.

¹⁵⁵⁴ Lorber, Davesne'nin gümüş emisyonu ve dolayısıyla bronzla dair Paphos atfını olası bulduğunu da not düşer ancak şu an için bunun destekten yoksun bir atıf olduğu görülmüştür. Öte yandan, Lorber'in de belirttiği üzere bu monogramın bir benzeri () Kyrene darbı altından bir emisyonunda da karşımıza çıkar, bkz. CPE, n. 273.

¹⁵⁵⁵ Kat. No. 53.

bulunarak kayıt altına alınmıştır.¹⁵⁵⁶ Müze koleksiyonlarındakileri Fethiye Müzesi'nde yer alan bir örnek¹⁵⁵⁷ ile Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'ndeki iki örnek meydana getirir.¹⁵⁵⁸ Söz konusu envanterlik eserlerin ne yazık ki buluntu yerlerine ilişkin herhangi bir bilgimiz bulunmamaktadır. Öte yandan, Davesne'nin işaret ettiği Paphos'ta ya da Kıbrıs'ın genelinde ele geçmiş, bilinen yayınlanmış bir örneği yoktur.¹⁵⁵⁹ Bu bağlamda şu an için eldeki veri, bu emisyonun darp yeri için Karia ve Lykia bölgesini işaret etmektedir.¹⁵⁶⁰

Tablo 5.3. Belirsiz Eyaletler – Belirsiz Darphane 7 olarak tanımlanan sikkelere dair Küçük Asya'dan örnekler.

Belirsiz Eyaletler – Belirsiz Darphane 7 (CPE, n. B105)	
Kazılar	Müzeler
Patara (1)	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi (2)
Iasos (1)	Fethiye Müzesi (1)

Burada değinilmesi gereken bir husus, darp yerinin Karia ya da Lykia olabileceği ihtimalini kabul ettiğimizde kendini göstermektedir. Bu sikkeler, gerçekten de birinci derecede taşıdığı ikonografya nedeniyle, I. Ptolemaios dönemine ait olmalıdır ve erken bronz darplardandır. Bu da Karia'da ya da Lykia'da krali bronz sikke darbının başlangıcını daha da öne çekmemize neden olmaktadır. Bahsedildiği üzere, mevcut literatürdeki atıflar ışığında Küçük Asya'da krali Ptolemaios sikkelerinin darbu III. Ptolemaios döneminde başlamıştır. Ancak yukarıda ele alınan B341 Lorber katalog numaralı emisyonun Karia ya da Batı Lykia kökenli olması, bu tarihi II. Ptolemaios devrine çekecektir. Dahası, burada ele alınanın ait olduğu dönem yepyeni bir kronolojinin de tesis edilmesine yol açmaktadır. Netice itibari ile buna göre Küçük Asya'nın güneyinde krali darplar sanılandan çok daha erken, I. Ptolemaios devrinde, bölgede hakimiyet kurulmasının hemen ardından başlamış olmalıdır.

Gelinen noktada bu emisyonla dair buluntular kuvvetli bir biçimde Karia ve Lykia bölgesini işaret etmektedir. Ancak yine de Kıbrıs'tan gelecek olan veriler de büyük önem arz etmektedir. Ada darphaneleri, hem I. Ptolemaios döneminde krali bronz darbu yapmış olması

¹⁵⁵⁶ Ek 1, n. 12, 1.

¹⁵⁵⁷ Kat. No. 54.

¹⁵⁵⁸ Ek 5, n. 5, 8-9. Aslında Fethiye Müzesi'nde ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde yer alan sikkeler, Ashton ve Konuk tarafından yayınlanmış olanlardır, bkz. Ashton 2002, n. 149; Konuk 2004, n. 1; n. 3. Ancak Ashton çalışmasında bu sikkeyi tanımsızlar arasında tasnif etmiştir.

¹⁵⁵⁹ Adaya ilişkin en güncel çalışma olan, Paphos agorasında 2011-2015 yılları arasında ele geçen sikkelerin (1'i gümüş, 56'sı bronz toplam 57 sikke) yayınlandığı çalışmada yer verilen krali sikkeler içerisinde bu emisyonla dair bir örnek bulunmamaktadır, bkz. Bodzek 2020.

¹⁵⁶⁰ Karadeniz'in güneyi ile Levant arasındaki deniz güzergahını münferit sikke buluntuları ile izleyen Abramzon, Azak Denizi'nin girişinde yer alan Phanagoria'da 2007 yılında ele geçen 7902 bronz sikkeden oluşan definenin içinde yer alan 21 sikke sayesinde birikim sahibinin izlediği güzergahı ortaya koymuştur, bkz. Abramzon 2018. Söz konusu 21 sikke içerisinde bir adet de Ptolemaios Krallığı "Belirsiz Darphane 7" grubuna ait, burada ele alınan sikkeden bulunmaktadır. Yazar belki de sikkenin son durak olan Patara'dan alınmış olabileceğini dile getirir.

hem de bu ikonografyayı kullanmış örnekler darp etmiş olması nedeniyle dikkate alınması gereken bir adaydır.

Darp yeri kesin olarak tespit edilememiş olan bir diğer emisyon, ön yüzünde sağa dönük Zeus-Ammon başı tasviri yer alan, arka yüzünde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejandı taşıyan, şimşek demeti üzerinde sola dönük duran, kanatları açık tasvirli, sol boşlukta bereket boynuzu sembolü emisyonudur.¹⁵⁶¹ Svoronos kataloğunda yer almayan bu sikke¹⁵⁶², Lorber tarafından Karia ya da Batı Lykia başlığı altında tasnif edilirken, Halikarnassos darbu olabileceği önerisi getirilmiştir.¹⁵⁶³ Bu sikke III. Ptolemaios dönemine atfedilir. Burada, elde edilen veriler doğrultusunda bu darp yeri tartışmalı sikke hakkında da bir değerlendirme yapma fırsatı mümkün olmaktadır.

Bu sikkelere dair ilk örnek Ashton tarafından, Fethiye Müzesi'nde yer alan Ptolemaios sikkelerini ele aldığı çalışmada yayınlanmıştır.¹⁵⁶⁴ Ancak yazar herhangi bir darphane önerisinde bulunmamış, sikkeyi “Belirsiz Darphaneler” başlığı altında tasnif ettiği grup içerisinde listelemiştir. Ashton'ın tarihlendirmesi ise II. Ptolemaios dönemine ve MÖ. 260 öncesinedir. Daha sonra Konuk, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 3 örneği yayınlamıştır. Ancak, dönemin mevcut literatüründe bilinen örneği yer almadığından yazar karşılaştırmalı referans ile Svoronos, n. 761¹⁵⁶⁵ referansı vermiştir.¹⁵⁶⁶ Bu darpları yeni bir emisyon olarak ilk ele alan Lorber olmuş, yukarıda bahsedildiği üzere bu darpları “Karia ve Batı Lykia” üst başlığı altında değerlendirirken soru işareti ile Halikarnassos önerisi getirmiştir. Bunun başlıca nedeni, Konuk tarafından yayınlanan, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan 3 örnektir.¹⁵⁶⁷ Konuk ilgili yayınında, söz konusu örneklerden birinin buluntu yerinin Karaova köyü olduğu bilgisini de aktarmıştır.¹⁵⁶⁸ Burası, Bodrum ilçesine bağlı bir mahalledir. Dolayısıyla, coğrafi yakınlığı göz önünde bulunduran Lorber çekimser de olsa Halikarnassos'u bu sikkelerin darp yeri olarak önermiştir.

¹⁵⁶¹ CPE, n. B105.

¹⁵⁶² Söz konusu katalogda yer alan ve 761 katalog numarası ile tasnif edilen oldukça benzer bir sikke bulunmakla beraber, ilgili emisyon ön yüzünde Zeus-Ammon yerine defne çelenkli Zeus başı ve arka yüzünde sol boşlukta çift bereket boynuzu taşımasıyla burada ele alınandan ayrışır. Bu sikke Lorber kataloğunda B340 katalog numarası ile yer alır.

¹⁵⁶³ CPE II, s. 103.

¹⁵⁶⁴ Ashton 2002, n. 134. Ayrıca bkz. Çizmeli Ögün 2007, s. 66, n. 15.

¹⁵⁶⁵ Öy. Defne çelenkli Zeus başı, Ay. Kanatları açık kartal, sol boşlukta çift bereket boynuzu. Sikke Svoronos tarafından II. Ptolemaios dönemine ve Sidon darphanesine atfedilmiştir.

¹⁵⁶⁶ Konuk 2004, n. 36-38 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221).

¹⁵⁶⁷ Lorber, Ashton tarafından yayınlanan Fethiye Müzesi örneğini ise olasılıkla gözden kaçırmış ve ilgili sikke örnekleri arasında buna yer vermemiştir.

¹⁵⁶⁸ Bu, sikkeyi müzeye teslim eden kişinin beyanı doğrultusunda envanter defterine kaydedilen bilgidir. Çoğu zaman güvenilirliği düşüktür.

Eldeki güncel verilere baktığımızda, bu emisyonu ait örneklerin sayısı 4'ten 8'e yükselmiştir. 3 Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan¹⁵⁶⁹, 1 adet de Kaunos kazılarında ele geçen örneğe¹⁵⁷⁰ 2 adet Patara kazı buluntusu¹⁵⁷¹, 1 adet Aydın Arkeoloji Müzesi'nden örnek¹⁵⁷², 1 adet de Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonundan yeni bir örnek ilave olmuştur.¹⁵⁷³ Bilimsel bir çalışma neticesinde elde edilmesi ve bu doğrultuda ele geçtiği yerin kesin olarak bilinmesi nedeniyle kazı buluntuları ekstra kıymetlidir. Buna göre, Lorber'in belirlediği "Karia ve Batı Lykia" üst başlığına uygun bir biçimde sikkeler gerçekten de bu coğrafyada dolaşım göstermektedir. Kaunos, Telmessos ve Patara gibi olası darphaneler akla gelse de şu an için eldeki verilere istinaden kesin bir öneride bulunmak riskli olacaktır. Öte yandan, Lorber'in soru işareti ile de olsa dile getirdiği Halikarnassos atfını destekleyecek bir veri de yoktur. Zira sikkeler görüldüğü üzere Karia genelinde ve hatta komşu Lykia'da sirküle olmaktadır. Bu bağlamda Bodrum Sualtı Müzesi'nin sikke koleksiyonuna girmiş olan üç örnek çok da belirleyici olmamaktadır. Unutulmamalıdır ki sikkeler Bodrum gibi turistik bir ilçenin müzesine her yerden intikal etmiş olabilir.¹⁵⁷⁴

Krali Ptolemaios sikkelerine ilişkin bir diğer darphane değerlendirmesini mümkün kılan, daha önce hiç yayınlanmamış olan Limyra buluntularıdır.¹⁵⁷⁵ Söz konusu olan, Küçük Asya'nın güneybatısında sıklıkla sirküle olan, Telmessos darbı olduğu düşünülen arka yüzünde, sol boşlukta tripod sembolü taşıyan sikkelere¹⁵⁷⁶ oldukça yakın ikonografyaya sahip emisyonudur. Bunların Telmessos sikkesinden tek farkı, arka yüzde, sağ boşlukta monogramı yer almasıdır.¹⁵⁷⁷

Svoronos bu emisyon da dahil olmak üzere tüm tripod sembollüleri II. Ptolemaios dönemine ve Ptolemais Ake darphanesine atfetmiştir.¹⁵⁷⁸ Lorber ise tripod sembolü taşıyan sikkeleri Telmessos'a atfetmekle beraber kendi içinde iki farklı sınıfa ayırmıştır. Buna göre monogram taşımayan iki farklı birimdeki (dikhalkon ve obol) emisyon III. Ptolemaios'un

¹⁵⁶⁹ Bu sikkeler için bkz. Ek 5, n. 5, 42-44.

¹⁵⁷⁰ Ek 5, n. 8, 90. Bu Ashton'ın Fethiye Müzesi'nden yayınladığı örnektir. Söz konusu sikkenin Kaunos kazılarında ele geçtiği bilgisi envanter defterinde yer alsa da Ashton (2002, s. 9, n. 134) böyle bir bilgi aktarmamıştır. Kuvvetle muhtemel gözden kaçırdığı bu ayrıntı, sikkeyi "Belirsiz Darphane" başlığı altında değerlendirmesine neden olmuş olmalıdır.

¹⁵⁷¹ Kat. No. 237-238.

¹⁵⁷² Ek 5, n. 2, 58.

¹⁵⁷³ Ek 5, n. 5, 45.

¹⁵⁷⁴ Örneğin koleksiyondaki 62 adet krali bronz Ptolemaios sikkesinin 17'sini (yak. %27) Telmessos ve Kaunos'a atfedilenler meydana getirmektedir.

¹⁵⁷⁵ 2004 yılına kadar olan kazı buluntularını, Svoronos referans numarası vererek benimle paylaşan J. Gorecki'ye bir kez daha teşekkür ederim.

¹⁵⁷⁶ Kat. No. 322-424.

¹⁵⁷⁷ CPE, n. B357.

¹⁵⁷⁸ Svoronos, n. 791-793.

hükümdarlığının ilerleyen zamanlarında darp edilmiş olmalıdır.¹⁵⁷⁹ Burada ele alınan, monogram taşıyan hemiobol birimindeki emisyonu ise II. Ptolemaios döneminde kentte yetki sahibi olan, III. Ptolemaios'un hükümdarlığında ise kent *dorea* olarak kendisine verilmiş olan, kralın üvey oğlu Ptolemaios tarafından darp ettirilmiş krali bir darp olarak değerlendirmiştir. Lorber'in ayrımı gitme sebebi monogramı ile Telmessos yöneticisi Ptolemaios'a atfedilen sivil nitelikteki bronz sikkenin¹⁵⁸⁰ arka yüzünde yer alan monogramı arasında kurduğu bağlantıdır. Burada öne sürdüğü görüş, Telmessoslu Ptolemaios'a atfettiği bu sikkenin diğer tripodlu (B436-B437) emisyonun öncülü olabileceğidir. Lorber'e göre söz konusu yönetici, kendisini atayan III. Ptolemaios'un egemenliğini kabul ettiğini göstermek maksatlı krali bir sikkede darp etmiş ancak arka yüzüne kendi monogramını koymuş, ardından kentte açılan doğrudan kraliyete bağlı darphanede monogramsızların darbına devam edilmiştir.¹⁵⁸¹ Lorber sikkeler için kesin bir tarih vermemişse de kurduğu örüntüye istinaden sikkeler, Ptolemaios'un merkezden tayin edilmiş bir paye ile yöneticilik yaptığını bildiğimiz yak. MÖ. 241 sonrasına ait olmalıdır.

Bu sikkelerin taşıdığı ikonografya ve genel yapısı itibari ile gerçekten de bölgede oldukça fazla sirküle olan monogramsız emisyon ile bağlantılı olabileceği fikri akla yatkındır. Ancak ilginç olan monogramlı emisyonlardan ne Karia'da ne de Lykia'da, Limyra'da ele geçen 8 örnek dışında¹⁵⁸², hiç bulunmamasıdır. Monogramsız tripodlu emisyonun Küçük Asya'da ele geçenlerin neredeyse %20'sini meydana getirdiği ve çoğunlukla da atfedildikleri coğrafyanın yakınlarında Karia'nın batısı, Lykia'nın doğusunda dolaştıkları düşünüldüğünde, monogramlıların azlığı ister istemez Telmessos atfına şüphe düşürmektedir. Bu bağlamda, her ne kadar Lorber'in önerdiği yaklaşım akla yatkın olsa da, taşıdığı monogramın Telmessos'lu Ptolemaios'a ait olabileceğine ilişkin düşünce de benzer şekilde şüpheli hale gelmektedir. Bölgeden gelmesi olası yeni buluntular ileride daha kesin bir izahati mümkün kılacaktır.

Lorber kataloğunda yer alan ve kökenine dair bir görüş bulunsada darp yerlerine ilişkin kesin bir çıkarım yapılamayan ve bu sebeple Karia, Lykia, Kıbrıs üst başlıklarında tasnif edilen bir grup sikkenin Karia ve Lykia'da dolaşım gösterdiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, Lorber'in "Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs" başlığı altında tasnif ettiği ve I. Ptolemaios Soter

¹⁵⁷⁹ CPE II, s. 105. Tarihlendirmenin temel sebebi, söz konusu emisyonların, darbına III. Ptolemaios döneminde Aleksandreia'da başlanan Seri 5 bronzları ile olan ikonografik ve metrolojik benzerliğidir.

¹⁵⁸⁰ Ön yüzünde sağa dönük Ammon boynuzlu III. Aleksandros, arka yüzünde aslan yer alan TEAMHΣΣEΩN ya da TEAEMHΣΣEΩN lejantı taşıyan monogramlı bu sikkede için bkz. Hill 1923; CPE, n. B356.

¹⁵⁸¹ CPE II, s. 83.

¹⁵⁸² Kat. No. 215-222. Söz konusu 8 sikkenin varlığı, kazıların bir önceki nümismatı J. Gorecki'nin benimle paylaştığı bilgilere istinaden tespit edilmiştir. Sikkelerin fotoğraflarının paylaşılmadığını yalnızca tanım ve tasniflerinin, referansları ile birlikte bana iletilmesini de belirtmek isterim.

dönemine atfettikleridir.¹⁵⁸³ Burada yazar, ön yüzünde III. Aleksandros başı, arka yüzünde kanatları açık kartal tasviri taşıyan, arka yüzünde sol boşlukta 7'si EY, 1'i KA harfi yer alan 8 farklı emisyonu (B109-B116) bir arada ele almıştır. Bunlardan 3 emisyonun (B110, B112 ve B115) örneklerinin Küçük Asya'nın güney batısında dolaşım gösterdikleri anlaşılmaktadır.¹⁵⁸⁴ B110 numaralı emisyondan 1 adet Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁵⁸⁵, 2 adet Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi¹⁵⁸⁶, 2 adet Marmaris Müzesi¹⁵⁸⁷, 3 adet Fethiye Müzesi¹⁵⁸⁸, 5 adet Antalya Arkeoloji Müzesi¹⁵⁸⁹, 2 adet Side Müzesi¹⁵⁹⁰ ve 4 adet de Burdur Müzesi koleksiyonunda¹⁵⁹¹ yer almaktadır. Toplam 19'a ulaşan buluntu sayısı ister istemez acaba bu sikkelerin darp yeri Kıbrıs'tan ziyade Karia mı sorusunu akıllara getirmektedir. Ancak, her şeyden önce bu emisyon ile aynı kontrol işaretlerini taşıyan Kıbrıs darbı altın ve gümüş sikkeler mevcuttur.¹⁵⁹² Öte yandan, eldekileri sikkelerin tamamı müze malzemesidir. Kazılarda henüz ele geçtiği bilinen bir örnek yoktur. Dahası bu sikkeler Kıbrıs'ta da sirküle olmaktadır. 10 adet, tamamı arkeolojik kazılarda ele geçmiş örnek halihazırda yayınlanmış olanlara istinaden bilinmektedir.¹⁵⁹³ Burada dikkat çekici olan, bu sikkeler üzerinde, arka yüzde görülen trident şeklindeki punchmarktır. Aşağıda, bu damganın ele alınacağı bölümde detaylı olarak değerlendirileceği üzere, bu punchmarkın temel olarak uygulandığı seri, arka yüzünde sol boşlukta Σ ve kalkan yer alan, II. Ptolemaios dönemine ait seri olup, kısaca bu işaretin yak. MÖ. 260'taki reformdan sonra eski paraların dolaşımını devam ettirmek maksatlı Kıbrıs'ta ya da krali donanma tarafından uygulandığı görüşü mevcuttur. Lorber, burada ele almakta olduğumuz emisyon üzerindeki için de reform sonrası Kıbrıs'ta tedavülün sürmesi için uygulanmış olabileceklerini dile getirir. İlginç olan ise Küçük Asya müzelerinde tespit edilen 19 sikkenin hiçbirinin bu işareti taşımamasıdır. Eğer bu emisyon gerçekten de Kıbrıs'ta darp edilmiş ise arka yüzüne uygulanan punchmark sonrası dolaşımının yerel ve limitli kaldığı anlaşılmaktadır.

¹⁵⁸³ Söz konusu bronzlar temel olarak, arka yüzde taşıdıkları EY ve KA harflerine istinaden Kıbrıs'a atfedilen değerli madenden sikkeler ile ilişkilendirilerek bu başlık altında tasnif edilmiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. CPE I, s. 295. Bu da sikkelerin Kıbrıs kökenli olduğu fikrine dair oldukça güçlü bir dayanaktır.

¹⁵⁸⁴ Söz konusu sikkelerden 3 adet de Aleksandreia kazılarında ele geçmiştir, bkz. Picard-Faucher 2012, s. 29, n. 87-89. Burada Picard-Faucher, Lorber'in Kıbrıs önerisini bu buluntulara istinaden mantıklı bulmadığını açıkça ifade etmektedir.

¹⁵⁸⁵ Ek 5, n. 2, 8.

¹⁵⁸⁶ Ek 5, n. 5, 10-11

¹⁵⁸⁷ Ek 5, n. 7, n. 6-7.

¹⁵⁸⁸ Kat. No. 70-72.

¹⁵⁸⁹ Kat. No. 65-69.

¹⁵⁹⁰ Ek 5, n. 14, 5-6.

¹⁵⁹¹ Ek 5, n. 11, 12-15.

¹⁵⁹² Bkz. CPE, n. 221-222.

¹⁵⁹³ 9 sikke Kourion: Cox 1959, s. 69; 1 sikke Nea Paphos: Nicolaou 1990, s. 34. Adadaki krali sikke buluntularına ilişkin en güncel verilere eriştiğimiz Paphos agorası kazı sikkeleri arasında herhangi bir örnek yoktur, bkz. Bodzek 2020.

Arda kalan, B112 ve B115 Lorber numaralı emisyonlardan ise az sayıda tespit edilmiştir. B112'den 1 adet Antalya Arkeoloji Müzesi¹⁵⁹⁴, 2 adet Side Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.¹⁵⁹⁵ Bu emisyonlardan Kourion kazılarında 3 adet ele geçtiği bilinmektedir.¹⁵⁹⁶ B115'ten ise 1 adet Fethiye Müzesi'nde,¹⁵⁹⁷ 1 adet Side Müzesi'nde mevcuttur.¹⁵⁹⁸ Bu emisyonun ise henüz adada ele geçmiş yayınlanan bir örneği bilinmemektedir. Şu an için eldeki veriler Kıbrıs adasına yapılan atfı tekrar gözden geçirmemizi sağlayacak ölçüde değildir. Az sayıdaki örnek, Kıbrıs darbı sikkelerin halihazırda Küçük Asya'nın güneyine intikal oranı ile de örtüşmektedir. Özellikle Karia müzelerinden farklı olarak Antalya ve Side'de Kıbrıs kökenli bronzların oranı daha yüksektir.¹⁵⁹⁹

Bir diğer benzer grup “Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs” başlığı altında tasnif edilenlerdir. Burada gruplanan 4 emisyonlardan (B317-B320) ikisinin ön yüzünde III. Aleksandros başı, diğer ikisinde ise defne çelenkli Zeus başı bulunurken, arka yüzlerinde kanatları kapalı (B317-B318) ya da açık kartal (B319-B320), sol boşlukta buğday başağı sembolü üzerinde ΔI (B317-B319) ya da sadece ΔI (B320) yer alır. Lorber burada bir öncekinden farklı olarak atfında “olasılıkla” ibaresini eklemiştir. Bunun başlıca nedeni, haklı bir biçimde, söz konusu sikkelerin herhangi bir kontrol işareti ile değerli madenden olan ile bağlantısının kurulamaması¹⁶⁰⁰, Kıbrıs'ta oldukça az dolaşım göstermesi ve buluntu yerlerinin Fenike'den Küçük Asya'ya geniş bir dağılım göstermesidir. Lorber'e göre yine de bu sikkelerin darp yeri Kıbrıs adası olmalıdır, olağandışı dolaşımı ise donanma tarafından kullanımı ile açıklamaktadır.¹⁶⁰¹

Her şeyden önce söz konusu dört emisyonlardan B319 ve B320 söz konusu olduğunda, Küçük Asya müzelerinde yer alan ya da kazılarında ele geçmiş bilinen bir örnek yoktur.¹⁶⁰² Ancak, B317'den 5, B318'den ise 2 adet tespit edilmiştir. B317 numaralı sikkeden 1 tane Patara¹⁶⁰³, 1 tane de Side kazısından ele geçmiştir.¹⁶⁰⁴ Öte yandan Aydın, Marmaris ve Side müzelerinde birer örnek yer alır.¹⁶⁰⁵ B318'den ise 1'er adet Antalya Arkeoloji¹⁶⁰⁶ ile Side

¹⁵⁹⁴ Kat. No. 73.

¹⁵⁹⁵ Ek 5, n. 14, 7-8.

¹⁵⁹⁶ Cox 1959, s. 70.

¹⁵⁹⁷ Kat. No. 56.

¹⁵⁹⁸ Ek 5, n. 14, 4.

¹⁵⁹⁹ Sirkülasyondan için bkz. Bölüm 5, Kısım 2.

¹⁶⁰⁰ Benzer DI harflerini taşıyan, Kıbrıs ya da Ptolemais Ake darbı olabileceği düşünülen tek emisyon gümüş için bkz. CPE, n. 500.

¹⁶⁰¹ CPE II, s. 71.

¹⁶⁰² Lorber de ilgili kısımda farklı bir coğrafyadan herhangi bir örnek listelememiştir.

¹⁶⁰³ Kat. No. 209.

¹⁶⁰⁴ Ek 1, n. 29, 7.

¹⁶⁰⁵ Ek 5, n. 2, 52 (Aydın); Ek 5, n. 7, 42 (Marmaris); Ek 5, n. 14, 14 (Side).

¹⁶⁰⁶ Kat. No. 210.

Müzesi koleksiyonunda mevcuttur.¹⁶⁰⁷ Söz konusu iki emisyon özelinde eldeki veriler Lorber'in Kıbrıs atfını ve donanma tarafından kullanımı neticesinde farklılaşan sirkülasyonunu teyit eder niteliktedir. Zira buluntular herhangi bir kent kazısında ya da müze koleksiyonunda aksini düşündürecek sayıda bulunmamaktadır. Ancak yine de henüz Kıbrıs'ta arkeolojik bir kazıda ele geçmiş, yayınlanan bir örneği bulunmadığı gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir. Öte yandan tıpkı yukarıda ele alınan Belirsiz Darphane 9'da olduğu gibi, burada da iki emisyon trident punchmarkı taşır. Ve yine benzer şekilde Küçük Asya'daki örnekler, Patara'da ele geçen hariç, bu damgayı taşımaz. Lorber, trident punchmarkın Kıbrıs'taki dolaşıma işaret ettiğini dile getirir. Dolayısıyla bu husus da dikkate değerdir.

Karia ya da Kıbrıs kökenli olabileceği düşünülen ve örneklerinin Küçük Asya'da dolaşım gösterdiği tespit edilen bir diğer grup "Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs" başlığı altında ele alınanlardır. Bu grup içerisinde üç farklı serinin (B314-B316) örnekleri yer alır. İlkini ön yüzünde Zeus Ammon başı, arka yüzünde çift kartal yer alırken aynı ön yüz tipini paylaşan ikincisinin arka yüzünde kanatları açık tek kartal bulunur. Üçüncü ve son emisyonun ise ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal tasvir edilmektedir. Her üç sikke de arka yüzünde çift bereket boynuzu sembolü taşımaktadır. Bu sikkeleri Svoronos (n. 758-760) Suriye-Fenike coğrafyasına, Sidon'a atfetmiştir. Lorber'in bu atfı gözden geçirmesine neden olan, ele geçtikleri coğrafyanın farklı bir coğrafyaya işaret etmesidir. Lorber (CPE II, s. 70), Kourion kazılarında ele geçen 2 örneğin¹⁶⁰⁸ yanı sıra, Bodrum Sualtı Arkeoloji müzesi koleksiyonunda da az sayıda da olsa¹⁶⁰⁹ örnekler bulunmasından ötürü bu darpların Karia ya da Kıbrıs kökenli olması gerektiğini ileri sürer.¹⁶¹⁰ Arka yüzünde çift kartal betimlenen emisyonu dair herhangi bir buluntu bilinmese de aynı arka yüz sembolünü taşıdığından aynı izahate tabi tutmuştur.

Tez kapsamında yürütülen çalışmalar sonucunda söz konusu üç emisyonu ait yeni örnekler tespit edilmiştir. Her şeyden evvel, şimdilik kesin bir sonuca varmayı mümkün kılacak sayıda ele geçmediklerini ifade etmek gerekir. Yine de üç emisyonu ait bilinen örnek sayısı 2'den 7'ye yükselmiştir ve ileride yapılabilecek net bir darphane atfı için önem arz etmektedir.

İlk olarak, herhangi bir müze ya da kazı örneği bilinmeyen B314 Lorber katalog numaralı emisyonu ait 1 örnek Aydın Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda

¹⁶⁰⁷ Ek 5, n. 14, 15.

¹⁶⁰⁸ 1 adet B315, 1 adet B316, bkz. Cox 1959, n. 77-78.

¹⁶⁰⁹ 1 adet B315, 1 adet B316.

¹⁶¹⁰ Lorber B315 katalog numaralı örneğin altında, buluntu grubu içerisinde bir de Nagidos kazı buluntusunu (Tekin 2007, n. 150). Ancak söz konusu Nagidos buluntusu, arka yüz ikonografyasını çift kartalın meydana getirdiği başka bir seriye aittir.

saptanmıştır.¹⁶¹¹ 1 örneği Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden bilinen¹⁶¹² B315 katalog numaralı emisyonu ait yeni bir örnek ise ne söz konusu müzede ne de başka bir müze ya da kazıda tespit edilmemiştir. Son olarak, asıl ilgi çekici olan B316 numaralı emisyon olmuştur. Lorber'in 1 adet Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden listelediğine¹⁶¹³ 4 yeni örnek ilave olmuştur. Bunlardan biri yine Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonuna dahil olmuş olup¹⁶¹⁴ 2'si Fethiye Müzesi koleksiyonundadır.¹⁶¹⁵ 1 sikke ise Patara'da yürütülen arkeolojik kazılarda ele geçmiştir.¹⁶¹⁶

Arka yüzünde çift kartal betimlenen sikke¹⁶¹⁷, döneminin en büyük ikinci birimidir ve Lorber'in de ifade ettiği üzere büyük bronz darpların alt birimlere kıyasla daha geniş ölçekli sirkülasyonu şaşırtıcı bir husus değildir. Bu bağlamda zaten yalnızca 1 adet örneği tespit edilebilmiş olan bu sikkelerin darp edildikleri yere ilişkin herhangi bir netice sunmak şu aşamada yanıltıcı olacaktır. Zeus-Ammon/kanatları açık kartal tasvirli diğer emisyon için de benzer bir yorum yapılabilir. Zira bu da tetrobol birimindedir ve şu an için sadece 1 örnek tespit edilebilmiştir.¹⁶¹⁸ Son emisyon için ise en azından mevcut Karia ya da Kıbrıs kökeni fikrini destekleyecek veriler elde edilebilmiştir. 4 örneğin Bodrum Sualtı gibi Karia, ve Fethiye gibi Karia-Lykia sınırında yer alan müzelerde ve ilaveten 1 adet de Patara'da bulunması kayda değer bir bilgidir. Netice itibarıyla, şu an için herhangi bir darphane önerisi getirmek mümkün olmasa da Lorber tarafından ileri sürülen Karia önerisinin en azından bu emisyon için kabul edilebilir olduğunu ifade etmek gerekir.

II. Ptolemaios döneminde darbına başlanan, ön yüzünde diademli I. Ptolemaios başı, defne çelenkli Zeus başı ya da fil postlu III. Aleksandros başı tasvir edilen, tamamı arka yüzünde kanatları açık kartal taşıyan 3 farklı serideki¹⁶¹⁹ sikkelerin Küçük Asya'daki dolaşımları dikkat çekici ölçüdedir. Her şeyden önce, söz konusu sikkeler arka yüzde sol boşlukta yer alan ve her daim mevcut, askeri referanslı kalkan sembolü ile altında, üstünde ve kartalın bacakları arasında yer alan harf/monogramlar ile bir grubu yak. MÖ. 275/274'e¹⁶²⁰, diğeri MÖ. 260'lara tarihlenen yirminin üstünde emisyonu ayrılırlar.¹⁶²¹ Lykia'daki varlıkları,

¹⁶¹¹ Ek 5, n. 2, 51.

¹⁶¹² Ek 5, n. 5, 38; Konuk 2004, n. 35.

¹⁶¹³ Ek 5, n. 5, 40; Konuk 2004, n. 39.

¹⁶¹⁴ Ek 5, n. 5, 39.

¹⁶¹⁵ Kat. No. 207-208.

¹⁶¹⁶ Kat. No. 206.

¹⁶¹⁷ Ek 5, n. 2, 51.

¹⁶¹⁸ Ek 5, n. 5, 38.

¹⁶¹⁹ Seriler için bkz. CPE II, s. 41. Örnekleri için bkz. Kat. No. 88-165.

¹⁶²⁰ CPE, n. B166-183B.

¹⁶²¹ CPE, n. B184-B201.

komşu Karia ve Pamphylia'nın yanı sıra Pisidia ve Kilikia verileri ile de desteklenmektedir.¹⁶²² Genel tabloya bakıldığında bu serilerden 11 farklı emisyonun Küçük Asya'da yoğun dolaşım gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu noktada söz konusu sirkülasyonu darphane atfını sorgulamaktan ziyade bronz sikkenin kullanım amacını göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekir.

Bu sikkelere dair genel yorum elbette krallığın Küçük Asya'nın güney kıyılarındaki askeri varlığı ve buna bağlı hareketlilik ile alakalıdır. Her şeyden önce, söz konusu bronzlardan, arka yüzünde kalkanın üzerinde Σ taşıyan, ancak altında harf/monogram olmayanlar, kartalın bacakları arasında yer alan aynı kontrol işaretinin kullanımı ile değerli madenden emisyonlarla ilişkilidirler.¹⁶²³ Bu bağlamda bu sikkeler MÖ. 275/274-272, bronzlar yak. MÖ. 275/274'e tarihlenir. Gümüş olanların darby Davesne (1989, s. 275-277) tarafından Birinci Suriye Savaşı (MÖ. 274-271) ile ilişkilendirilmiştir. Bu çıkarımı destekleyen Lorber (CPE I, s. 312) bu sikkelerin yanı sıra bronzların da (CPE II, s. 41-42) açık bir biçimde askeri finansman ile alakalı olması gerektiğini ileri sürer. Söz konusu bronz sikkelere ait Küçük Asya'ya intikal etmiş örnek sayısı 62'dir. Değerli madenden olan ile doğrudan ilişkili olmayan ancak açık bir biçimde MÖ. 275/274-272 tarihli bronzların devamı niteliğindeki¹⁶²⁴ MÖ. 260'lı yıllara tarihli olanların sayısı ise 47'dir.

Toplam örnek sayısı 109'a ulaşan bu buluntu grubunun dağılımı hareketliliğin kapsamını da gösterir niteliktedir. Buluntu yerlerinin kesin olarak bilinmesi açısından kazılardan gelen, toplam sayısı 26 olan örneklerle bakıldığında malzeme Karia'da Kos, Euromos, Pedasa, Stratonikeia, Lykia'da Patara, Limyra, Arykanda, Kilikia'da da Nagidos'u ihtiva eden geniş bir dağılım göstermektedir.¹⁶²⁵ Dahası, burada ele alınan 11 emisyonun, basım yerleri olan Aleksandreia'da ele geçenlerin sayısı 10'un altında kalmaktadır.¹⁶²⁶ Dolayısıyla, askeri bir ikonografya taşıyan söz konusu sikkeler Aleksandreia'da çok az dolaşıma girmiş olup, tıpkı değerli madenden olanlar gibi darp maksadına uygun olarak paralı askerler ile birlikte Küçük Asya'nın muhtelif yerlerine intikal etmiş olmalıdır.¹⁶²⁷ Askeri bir

¹⁶²² Ek 1, n. 9, 1-4 (Stratonikeia/Lagina); Ek 1, n. 10, 4-5 (Kaunos); Ek 1, n. 11, 6-9 (Kos); Ek 1, n. 13, 1-2 (Euromos); Ek 1, n. 15, 2-3 (Çakıralanı, Hüsamlar, Mengefe); Ek 1, n. 19, 1 (Pedasa); Ek 1, n. 29, 6 (Side); Ek 1, n. 31, 4-15 (Nagidos); Ek 1, n. 34, 1 (Olba); Ek 5, n. 11, 16-21 (Burdur Arkeoloji Müzesi); Ek 5, n. 12, 2 (Isparta Müzesi).

¹⁶²³ İlgili altın ve gümüş sikkeler için bkz. CPE, n. 280-306.

¹⁶²⁴ Bir önceki seri ile tek fark arka yüzde kalkanın altında yer alan Σ monogramıdır.

¹⁶²⁵ Patara, Limyra ve Arykanda için bkz. Kat. No. 96-98; 101-106; 109-115; 122; 128; 134-135; 140; 143-144; 146; 153-154; 161-162; 168. Diğer kazılar için bkz. Ek 1, n. 11, 6-9 (Kos); Ek 1, n. 13, 1-2 (Euromos); Ek 1, n. 19, 1 (Pedasa); Ek 1, n. 9, 1-4 (Stratonikeia); Ek 1, n. 31, 4-15 (Nagidos).

¹⁶²⁶ Bkz. Picard- Faucher 2012, s. 32-33, n. 150-169.

¹⁶²⁷ Lorber doğrudan böylesi bir yorumu, yak. MÖ. 282'ye tarihlediği, yine ön yüzünde I. Ptolemaios ya da defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde kanatları açık kartal tasvir edilen, S harfli ancak kalkan sembolsüzler (CPE, n. B164-B165) için ortaya koymuştur, bkz. CPE II, s. 41. Lorber'in, II. Ptolemaios'un Küçük Asya kıyıları boyunca

garnizona ev sahipliği yaptığı nümismatik açıdan da doğrulanmış olan Patara'da ele geçenlerin¹⁶²⁸ kazı buluntusu bağlamında toplamın neredeyse 4'te birini meydana getirmesi de bir diğer dikkat çekici husustur.

Bu noktada söz konusu sikkelerden iki emisyonun Küçük Asya'daki dolaşımı ise diğerlerinden farklılaşır. B166 ve B190 Lorber katalog numaralı emisyonların dikkate değer bir kısmı arka yüzünde trident şeklinde punchmark taşır. Aşağıda detaylandırılacağı üzere bu damganın Kıbrıs'ta uygulandığı ve donanmanın hareketine bağlı olarak dolaşım gösterdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, halihazırda askerlerin cebinde Aleksandreia'dan Kıbrıs'a ulaşmış olan sikkeler, bu işaret ile damgalandıktan sonra yine askeri hareketlilikle ancak farklı bir biçimde -olasılıkla donanmanın güzergahı neticesinde -Küçük Asya'ya intikal etmiş olmalıdır.

Yukarıda bahis açıldığı üzere, bir grup kralı Ptolemaios bronz sikkesinin arka yüzünde trident biçiminde, alışıl gelmiş kontrmark formundan farklılaşan, punchmark olarak nitelendirebileceğimiz darp sonrası işaret yer almaktadır.¹⁶²⁹ Genel literatüre baktığımızda bu damga oldukça fazla sayıda emisyonun üzerinde görülür. I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemine ait olan 27 farklı emisyonda arka yüzde trident punchmark karşımıza çıkar.¹⁶³⁰

Bu damganın hangi otorite tarafından uygulandığı sorusuna farklı yorumlar getirilmiştir. İlk olarak Davesne (1987, s. 147-149) kullanılan trident sembolünün deniz ile alakalı olması ve Kıbrıs'ta dolaşan örneklerin sayıca fazlalığına istinaden sikkelerin Kıbrıs adasında damgalandığını ve kullanıldığını ileri sürer.¹⁶³¹ Güncel veriler ışığında yeni bir izahat getiren Lorber (CPE I, s. 115) ise bu damgayı taşıyan sikkelerin Küçük Asya'nın güneyinden Kıbrıs'a ve Suriye-Fenike coğrafyasına uzanan geniş sirkülasyonunu göz önünde bulundurarak trident punchmarklı sikkelerin arka yüzüne uygulayanın Ptolemaios donanması olabileceğini ifade eder.

Her şeyden önce, I. Ptolemaios döneminde krali bronz sikke darp edilen Kıbrıs adasının, II. Ptolemaios döneminde kesin biçimde ateste edilen bir faaliyeti şu an için bilinmemektedir. Dolayısıyla belki de gerçekten de söz konusu olan, Davesne'nin ifade ettiği gibi adadaki sikke

gerçekleştirdiği bahri sefer ile ilişkilendirdiği bu sikkelerden B165 katalog numaralı olandan Bodrum Sualtı Arkeoloji ve Burdur müzelerinde birer adet bulunmaktadır.

¹⁶²⁸ Kat. No. 96-98; 101-106; 122; 134-135; 140; 144; 153-154; 168.

¹⁶²⁹ Krali Ptolemaios sikkeleri özelinde dikdörtgen, yuvarlak ya da kare gibi geometrik bir şekil içerisinde, kabarık formu bir sembol olan kontrmarktan farklı olarak bu işaretler hem içe basık formda olmakta hem de sikke üzerinde oldukça büyük yer kaplamaktadır.

¹⁶³⁰ 27 emisyonun 20'si Aleksandreia'da darp edilenlerdir. 5 emisyon, şimdilik "Belirsiz" sıfatıyla tanımlanan darphanelere ait iken 2 emisyon Tyros'a atfedilenlerdendir.

¹⁶³¹ Ayrıca bkz. Konuk 2004, s. 173; Bodzek 2020, s. 380. Erken dönem çalışmalara bakıldığında, ilk olarak, bu kontrmarkın yak. MÖ. 263-262 yılında Ptolemaios'lara karşı deniz zaferi kazanan Antigonos Gonatas tarafından krali sikkeler üzerine vurulmuş olabileceği sürülmüştür, bkz. Seyrig 1966. Ancak, Le Rider bu yöntemle Ptolemaios sikkelerinin dolaşımında kalacağını ve söz konusu krallığın hakimiyetini anımsatacağını ifade ederek bu ihtimali olası görmezken bunun Ptolemaios krallığının kendisinin ve olasılıkla ekonomik sebeplerle uyguladığı bir işaretleme gerektiğini ifade eder, bkz. Le Rider 1969, s. 32-33.

ihtiyacının eski darpların damgalanarak tedavülünün sürmesidir. Kullanımın devam etmesi için damgalama ihtiyacı da yak. MÖ. 260 civarı gerçekleşen reform, yeni sikkelerin yeni bir ağırlık düzenlemesine göre piyasaya sürülmesi ve buna müteakip eskilerin dolaşımdan çekilmesinden doğmuş olabilir.¹⁶³² Öte yandan, aşağıda daha detaylı analiz edileceği üzere, Lorber'in bu damgayı taşıyan sikkelerin geniş coğrafi sirkülasyonuna yönelik yaptığı gözlem de doğrudur. Trident punchmarklı sikkeler yalnızca Kıbrıs adasında değil, Küçük Asya söz konusu olduğunda, Karia'dan Kilikia'ya uzanan bir alanda dolaşım göstermektedir. Bu da ister istemez, askerler tarafından kullanıldığını bildiğimiz bu bronzların, donanmanın yarattığı hareketliliğe bağlı olarak farklı bölgelere intikal ettiği düşüncesini getirmektedir. Ancak Lorber'in damgalayan otoritenin donanma olabileceği fikrini şu an için destekleyecek bir veri elde bulunmamaktadır. Netice itibarıyla, daha ziyade, şu an için en akla yatkın izahat bu sikkelerin Davesne'nin ileri sürdüğü gibi Kıbrıs'ta damgalandığı, Lorber'in ifade ettiği gibi de donanma yoluyla askeri hareketlilikle dağılım gösterdiği'dir.¹⁶³³

Arka yüzünde trident punchmark taşıyan darpların Küçük Asya'daki dolaşımına baktığımızda, bu damgayı taşıdığı literatürdeki örneklerden bilinen 7 emisyonla ilave 2 yeni emisyon ile birlikte toplam 9 farklı, trident punchmark taşıyan emisyon tespit edilmiştir. Trident punchmarklı toplam sikke sayısı ise 49'dur. Bunların gösterdiği coğrafi dağılım ise yalnızca damgalandıkları yerde tekrar tedavüle sürülmediklerini, bir hareketlilik neticesinde Karia'dan Kilikia'ya yayıldıklarını açık bir biçimde göstermektedir. Eldeki verilere göre Kaunos (2), Euromos (1), Patara (6), Nagidos (9) kent kazıları ile Milas kömür havzaları kurtarma kazıları (1) ve Güney Karia'da yürütülen yüzey araştırmaları (1) bu damgayı taşıyan krali bronzların ele geçtiği bilimsel arkeolojik çalışmalardır.¹⁶³⁴ Öte yandan Aydın Arkeoloji (7), Milas (2), Bodrum Sualtı Arkeoloji (2), Marmaris (4), Fethiye (8), Burdur (1) ve Alanya Arkeoloji (5) müzelerinde de trident punchmarklı sikke örnekleri çoklu sayıda mevcuttur.¹⁶³⁵

5.2. Sikke Sirkülasyonu

Yukarıda, tezin ilgili bölümlerinde, yayınlanmış ve doğrudan çalışma fırsatı bulunmuş olan sikkeler arkeolojik kazılar, müze koleksiyonları, yüzey araştırmaları, bilimsel geziler ve seyyahlardan notlar şeklinde bir araya getirilerek dönem ve darphane özelinde Küçük Asya'ya

¹⁶³² Bu hususta bkz. Schulze 2001. Reform için bkz. Bölüm 2, Kısım 2 (Reformlar ve Birimler).

¹⁶³³ Kıbrıs'ta özellikle Paphos (Bodzek 2020) verilerinden anlaşıldığı üzere ada dışı darphanelerden gelen sikke çok azdır. Donanmanın neden olabileceği böylesi bir dağılım, Ptolemaioslar söz konusu olduğunda çok olasıdır. Zira I. Ptolemaios devrinden itibaren donanmaya büyük önem veren Mısır krallığının II. Ptolemaios döneminde 3.000'in üzerinde savaş gemisine sahip olduğu düşünülmektedir, bkz. Grabowski 2020, s. 132. Söz konusu donanma bilhassa bu devirde Ege havzasında sürekli var olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Fischer Bovet 2014, s. 55-64; Grabowski 2020.

¹⁶³⁴ Patara: Kat. No. 96; 98; 102; 140; 153; 209.

¹⁶³⁵ Fethiye Müzesi: Kat. No. 100; 127; 138; 141; 151; 167; 447-448.

ilişkin bir nümismatik analiz ortaya konulmuştur. Bu kısımda ise söz konusu veriler temelinde, tezin ana konusunu teşkil eden Lykia bölgesinde krali Ptolemaios sikke sirkülasyonuna dair ayrıntılı bir tahlil sunulacaktır. Bu noktada, bilhassa komşu bölgelerin sunduğu veriler de kullanılarak karşılaştırmalı bir inceleme yapılacaktır. Birinci derecede ele alınması gereken, buluntu yerlerinin kesin olarak bilinmesi nedeniyle elbette kazı ve yüzey araştırmalarıdır. Müze koleksiyonlarında yer alan sikkeler de eldeki verileri destekleyici nitelikte değerlendirilecektir.¹⁶³⁶

Lykia bölgesinde yürütülen bilimsel arkeolojik çalışmalar neticesinde, toplam 10 farklı yerleşimde krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir. Andriake, Arykanda, Letoon, Limyra, Patara, Rhodiapolis ve Tlos'de ele geçenler sistematik arkeolojik kazılardan, Gagai'da bulunan ise kısa süreli kurtarma kazısından gelmiştir.¹⁶³⁷ Öte yandan, diğerleri ise Dereagzı ve Istlada yüzey araştırmalarında bulunup kayıt altına alınmıştır. Lykia'daki dolaşımın tespiti ve tahlili için bu bilimsel arkeolojik çalışmaların sunduğu mevcut veriler birinci derecede kullanılacak olanlardır. Müzelerde ise bölgenin en batısında yer alan Telmessos antik kentini içerisinde barındıran Fethiye ilçe müzesinin koleksiyonu, Kuzey Lykia bölgesini temsil eden Elmalı Müzesi koleksiyonu ve her ne kadar Pamphylia sınırları içerisinde kalsa da koleksiyonuna Antalya'nın batısından sikke dahil etmiş olması kuvvetle muhtemel Antalya Müzesi koleksiyonu verilerinden de burada yapılacak analizde faydalanılacaktır.

Yukarıda bahsedilen 10 yerleşim alanında ele geçen toplam krali Ptolemaios sikkesi sayısı 187'dir. Bunların 182'si sistematik kazılarda, 1'i kurtarma kazısında, 4'ü yüzey araştırmalarında ele geçmiştir. Sistematik kazılarda en fazla krali Ptolemaios sikke buluntusunu 126 sikke ile Patara sunmaktadır. Onu 44 sikke ile Limyra takip eder. Diğer kazılar 4 sikke ile Arykanda, 3 sikke ile Letoon, 2 sikke ile Tlos ve 1'er sikke ile Andriake ve Rhodiapolis'tir. Gagai kurtarma kazılarında ele geçen sikke sayısı 1'dir. Yüzey araştırmalarında ise Dereagzı mevkiinde yürütülen çalışmalarda 3, Istlada'da 1 sikke ele geçmiştir (Harita 1; Grafik 3). Burada ilgi çekici olan, eldeki veriler ışığında, krali Ptolemaios sikke dolaşımının kıyılarda yoğunlaştığıdır. Letoon, Tlos ve Arykanda gibi kıyıdan uzak yerleşimlerde ele geçenlerin oranı yalnızca %4,8'de kalmaktadır. Krali darpların bölgenin iç kısımlarında da dolaşım gösterdiği anlaşılrsa da asli varlığın kıyılardaki yerleşimlerde yoğunlaştığı açıktır.

¹⁶³⁶ Her ne kadar müze envanterlerinde yer alan sikkeler çoğu zaman satın alma yoluyla koleksiyona dahil edilse ve buluntu yerlerine ilişkin doğrudan güvenilir bilgi elde etmek çok zor olsa da mevcut verilerin gösterdiği üzere Ptolemaios Krallığı'nın etkin hakimiyet sahası olan Karia, Lykia ve Pamphylia bölgelerinde yer alan müzelerin sikke koleksiyonlarının sunduğu veriler kazıların sundukları ile çoğu zaman örtüşmektedir.

¹⁶³⁷ Bagnall'in (1976, s. 198-200), eserini kaleme aldığı dönemde mevcut olan verilere istinaden Ptolemaios sikkelerinin bölgede pek dolaşmadığı tezi güncel veriler neticesinde geçerliliğini yitirmiş görünmektedir. Bu hususta ayrıca bkz. Ashton-Arslan-Dervişıağaoğlu 1998, s. 272; Iossif-Lorber 2021, s. 218.

Tablo 5.4. Lykia’da ele geçen Krali Ptolemaios Sikkeleri.

Yerleşim Yeri	Krali Ptolemaios Sikkesi Sayısı	Oran
Andriake	1	%0,5
Arykanda	4	%2,1
Letoon	3	%1,59
Limyra	44	%23,4
Patara	126	%67,9
Rhodiapolis	1	%0,5
Tlos	2	%0,5
Gagai	1	%0,5
Dereağzı	3	%1,59
Istlada	1	%0,5

Elimizde yalnızca sayısal verisi bulunan Letoon buluntu grubunu bir kenara bıraktığımızda elde 184 sikke kalmaktadır. Bunların dönem dağılımına baktığımızda, 8’inin hangi hükümdar dönemine ait olduğu tespit edilememiştir. Arda kalan 176 sikkenin ise 36’sı I. Ptolemaios, 56’sı II. Ptolemaios, 64’ü III. Ptolemaios dönemine aittir. 8 sikkenin darbı hem II. Ptolemaios hem de III. Ptolemaios’un hükümdarlığına tekabül eder.¹⁶³⁸ 1 sikke IX. Ptolemaios (III. Kleopatra ile), 1 sikke XII. Ptolemaios (Kıbrıslı Ptolemaios tarafından), 1 sikke VII. Kleopatra dönemi darbidir. 2 sikke ise güncel literatürde MÖ. 2.-1. Yüzyıla tarihlenenlerdendir. Dolayısıyla bu sikkeler de V. Ptolemaios ve/veya sonrasına ait olmalıdır. Öte yandan, kötü kondisyonlarından ötürü emisyonları tespit edilemese de ikonografyalarına istinaden hükümdar tespiti yapmak mümkün olan 6 sikke mevcuttur. 1 sikke I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios, 3 sikke ilk üç hükümdar, 1 sikke II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios, 1 sikke de III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios darbı olmalıdır.

¹⁶³⁸ Bunun nedeni, söz konusu 8 sikkenin kente atanan Telmessos’lu Ptolemaios (MÖ. 258-240) tarafından darp ettirildiğinin düşünülmesidir.

Tablo 5.5. Lykia'da ele geçen krali sikkelerin hükümdarlara göre dağılımı.

Hükümdar	Krali Ptolemaios Sikkesi Sayısı	Oran
I. Ptolemaios	36	%20,4
II. Ptolemaios	56	%31,8
III. Ptolemaios	64	%36,3
II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios	8	%4,5
I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios	3	%1,7
I. Ptolemaios, II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios	3	%1,7
II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios	1	%0,5
III. Ptolemaios ya da IV. Ptolemaios	1	%0,5
Ptolemaios V ve/veya sonrası (MÖ. 2.-1. yüzyıl)	2	%1,1
IX. Ptolemaios (III. Kleopatra ile)	1	%0,5
XII. Ptolemaios	1	%0,5
VII. Kleopatra	1	%0,5

Buna göre Lykia bölgesine intikal etmiş olan krali darpların neredeyse tamamı ilk üç hükümdar dönemine ait olanlardır (Grafik 4). Bu sikkeler toplamın %96'sını meydana getirmektedir. Bu durum, Ptolemaiosların yak. MÖ. 280'ler-197 arasına tekabül eden bölgedeki hakimiyet süreci göz önünde bulundurulduğunda şaşırtıcı değildir. Öte yandan, bölge müzelerinin verileri de bu durumla örtüşmektedir. Fethiye Arkeoloji Müzesi, Elmalı Müzesi ve Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin de yak. %98'ini ilk üç hükümdar dönemine tarihlenenler meydana getirmektedir. Komşu Karia bölgesinde de durum hemen hemen aynıdır. Bilimsel çalışmalar neticesinde ele geçenler sikkelerin %77,3'ü ilk 3 hükümdar dönemine tarihlenenlerdir.¹⁶³⁹ Elde verisi bulunan Aydın, Muğla, Milas, Bodrum Sualtı, Kalymnos ve Marmaris müzelerini kapsayan Karia müzelerinde oran %98,7'ye yükselmektedir. Bölgenin doğu komşusu Pamphylia'da ise arkeolojik çalışmalarda ele geçen sikke buluntularının tamamı (14 sikke) ilk 3 hükümdar dönemine aittir. Müze malzemesine bakıldığında, Side ve Alanya müzelerinde bu oran yak. %86'dır.¹⁶⁴⁰

Bu tabloda asıl üzerinde durulması gereken, Lykia'da kazılarda, egemenliğin sürdüğü IV. Ptolemaios ve V. Ptolemaios dönemlerine ait hiç darp ele geçmemesidir. Müzelerde de

¹⁶³⁹ Lykia'ya kıyasla %20'lik farkın temel sebebi Kos adasında ele geçenlerdir. Adada ilk 3 hükümdar ve sonrası oransal olarak neredeyse yarı yarıyadır. Kos verileri hariç tutulduğunda, arda kalan 11 Karia yerleşiminin ilk 3 hükümdar dönemine ait sikke oranı %93,8 olmaktadır. Bu da Lykia verileriyle birebir uyum gösterir.

¹⁶⁴⁰ Bölgenin daha doğusunda Kilikia bölgesinde de elde edilen veriler benzer bir durum gösterir. Ayrıntılı bilgisi mevcut olan Nagidos ve Olba kazılarında ele geçenlerin %90,1'i ilk üç hükümdar dönemi darbidir.

yalnızca Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda ve 1 örnek bulunmaktadır.¹⁶⁴¹ Komşu Karia'da ise ne arkeolojik kazılarda ne de müze koleksiyonlarında şimdilik tespit edilememiştir. Pamphylia bölgesinde kazılardan henüz bilinen bir örnek yoktur, müzelerde ise Side'de 1 adet V. Ptolemaios, Alanya'da 1 adet IV. Ptolemaios sikkesi envanterde yer alır.¹⁶⁴² MÖ. 3. yüzyılın son çeyreğine tekabül eden bu yokluk durumunun en olası açıklaması, III. Ptolemaios döneminde açılan ve şu an için Telmessos ve Kaunos olduğu düşünülen iki farklı darphane ile bölgedeki bozuk para ihtiyacı yerelden karşılanmaya başlanması ve söz konusu dönemde darp edilenlerin uzun süreli kullanımıdır. Bu iki darphaneye atfedilen iki farklı emisyonun yuvarlak içerisinde A, dikdörtgen içerisinde B, harpa, ve monogramlı kontrmarklarını taşıyan örneklerinin bilinmesi, uzatılmış kullanımlarının en bariz kanıtıdır. Yerel darphanelerin açılmasıyla daha evvel oranı oldukça yüksek olan merkezden sikke intikali azalmıştı. Bu durumun IV. Ptolemaios döneminde de devam ettiği, mevcut ihtiyacın ise kontrmarklılar ile karşılandığı anlaşılmaktadır. Kataloğu meydana getirenler içerisinde mevzubahis kontrmarklardan taşıyan sikke sayısı 15'tir¹⁶⁴³ (%8,1). 13 sikke arka yüzünde yuvarlak içerisinde A harfi taşıırken, B kontrmarklıların sayısı yalnızca 2'dir. Bu kontrmarkların ikisi de ön yüzdendir. Eldeki verilere istinaden anlaşılmaktadır ki istatistiki olarak neredeyse her on sikkeden biri kontrmarklanarak yeniden tedavüle sokulmuştur. IV. Ptolemaios dönemindeki yokluğun açıklaması, öncekilerin uzun süreli kullanımı olarak verilirken, yokluğun nedeni ise açıklanmaya muhtaç bir diğer husustur. Bu noktada şu an için kesin bir yorumda bulunmak zor olsa da akıllara MÖ. 227 yılında gerçekleşen Rhodos depremi gelmektedir. Zira bu olayı takiben, örneğin, bir garnizonun yer aldığı Patara'daki Tepecik yerleşiminde iskanın oldukça kısıtlı bir seviyeye indiği anlaşılmaktadır.¹⁶⁴⁴ Dolayısıyla belki de deprem neticesinde bölgedeki askeri varlığın nicel olarak azalması ihtiyacı da bu doğrultuda etkilemiş, halihazırda dolaşımda olanların tedavülüne devam edilmiştir. Yine de şu an için varsayımdan öteye gitmek mümkün değildir.

Öte yandan, bu iki yerel emisyonun darbına III. Ptolemaios'un yak. 24 yıllık hükümdarlığının hangi aşamasında başladığı hususu da henüz kesin değildir. Lorber'in (CPE II, s. 105) bu husustaki görüşü, sikkelerin III. Ptolemaios'un hükümdarlığının ikinci yarısında

¹⁶⁴¹ Kat. No. 435.

¹⁶⁴² Kilikia bölgesinde de az sayıda ele geçmiştir. Yalnızca Nagidos kazılarında ve 2 adet bulunmuş ve kayıt altına alınmıştır.

¹⁶⁴³ Arda kalan kontrmarklı 4 sikkeden biri ön yüzünde pruva, arka yüzünde olasılıkla kadın başı sembollü birer kontrmark taşır. Kontrmarklı diğer üç sikkeden birinin ön yüzünde gemi pruvası, diğerinin yine ön yüzünde olmak üzere yıldız tasvirli kontrmark yer alır. 1'nin arka yüzündeki kontrmark belirsizdir. Bahsi edilenlerden ayrılan pruva, kadın başı ve yıldız kontrmarkları yukarıda ele alınan, Lorber'in (CPE II, s. 104-105) daha geç döneme ait olabileceğini ileri sürdükleri üzerinde yer alır.

¹⁶⁴⁴ Bu husus aşağıda "Tarihsel Değerlendirme" kısmında ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

piyasaya sürüldüğü şeklindedir. Gerçekten de bu sikkelerin darbına MÖ. 230'larda başlanmış ise, sikkenin kullanım ömrü de göz önünde bulundurulduğunda piyasadaki dolaşımının IV. Ptolemaios'un hükümdarlığında devam etmiş olması olasıdır.

Küçük Asya'da Mısır hakimiyetinin sona ermesinin ardından bölgede krali Ptolemaios sikke dolaşımının da radikal bir biçimde azaldığı açıkça görülmektedir (Grafik 5). MÖ. 197/196 yılında Seleukos hakimiyetinin tesis edildiğini bildiğimiz Lykia'da ele geçen bir sonraki en yakın tarihli örnek IX. Ptolemaios'un III. Kleopatra ile ortak yönetimde olduğu MÖ. 117/6-116/5'e aittir. Bu sikke Limyra'da ele geçmiştir. Yine Limyra kazılarında ele geçen 2 adet sikke MÖ. 2. ve 1. yüzyıla tarihlenen geç dönem örnekleridir. Andriake kazılarında ele geçen tek sikke ise XII. Ptolemaios dönemine, yak. MÖ. 80-58 arasına tarihlidir. Bölgenin en geç tarihli örneğini Patara sunar. Söz konusu darp krallığın son hükümdarı VII. Kleopatra (yak. MÖ. 51-30) dönemine aittir. Bölgede ele geçen sikkelerin yalnızca %2,8'ine tekabül eden bu örnekleri, ele geçtikleri Patara, Andriake ve Limyra'nın denize açık liman kentleri olması bağlamında bölgeye intikal eden münferit örnekler olarak ele almak yanlış olmayacaktır. Fethiye, Elmalı ve Antalya müzelerinin gösterdiği şey bu tablodan çok da farklı değildir. Hakimiyet sonrasına ait örnek sayısı yalnızca 5'tir ve toplamın %1,7'sine denk gelmektedir. Komşu Karia bölgesinde oran daha yüksektir. Yak. %21 ile temsil edilen Mısır hakimiyeti sonrasına ait sikkelerin varlığı esas itibari ile Kos adasında yoğunlaşmaktadır 16 sikkeden 14'ü burada ele geçenlerdir.¹⁶⁴⁵ Karia'nın müzeleri söz konusu olduğunda yine düşük bir oranda temsil edildikleri görülmektedir. Aydın, Muğla, Milas, Bodrum Sualtı, Kalymnos ve Marmaris müzeleri envanterlerinde V. Ptolemaios sonrasına tarihlenen yalnızca 2 sikke tespit edilebilmiştir. Bu, %1 bile değildir. Doğuda, Pamphylia'da ise kazılarda henüz ilk 3 hükümdar sonrasına tarihlenen örnek bulunmamıştır. Bölge müzeleri Side ve Alanya'da ise sadece 4 örnek (%6) tespit edilmiştir.

Lykia'da ele geçen sikkelerin darphane dağılımı da önem arz etmektedir. Bu, bölgedeki sikke ihtiyacının nasıl karşılandığını göstermektedir. 184 sikkeden 14'ünün darphanesini tespit etmek mümkün olmamıştır. Arda kalan 170 sikkeden 83'ü Aleksandreia, 30'u Telmessos, 30'u Kaunos darbidir. Kıbrıs kökenliler takip eden sayıca fazla grubu meydana getirir. 3 sikke Paphos'a atfedilirken 2 sikke Kıbrıs başlığı altında, 4 sikke Salamis ya da Kition başlığı altında ele alınmaktadır. 1 sikkeden (Belirsiz Darphane 22) şimdilik olasılıkla Kıbrıs darbi olduğu

¹⁶⁴⁵ Söz konusu 14 sikkeden ise 8'i IX. Ptolemaios ve X. Ptolemaios dönemlerine tarihlenenlerdir. Bunun temel sebebi söz konusu serinin ilgili iki hükümdar döneminde de darp edilmiş, hatta olasılıkla XII. Ptolemaios döneminde de sürmüş, krallık tarihinin en yüksek hacimli bronzları olmasıdır. Bu sikkeler aynı zamanda Aleksandreia kazılarında da en fazla sayıda ele geçen buluntu gruplarının başında gelir, toplam buluntu sayısı 272'dir. Buluntular için bkz. Picard-Faucher 2012, n. 593-864. Bu hususta görüşlerini benimle paylaşan C. C. Lorber'e teşekkürlerimi sunarım.

düşünülmektedir. Buna göre 10 sikke Kıbrıs kökenlidir. Geri kalan sikkeler içerisinde belirli bir darphaneye atfedilenler 3 Tyros, 2 Halikarnassos, 1 Kyrene ve 1 Korinthos sikkesidir. Diğer 8 sikke şimdilik literatürde kesin bir darphane atfı yapılamayan emisyonlardır. Bunlar Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria (2 sikke), Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs) (1 sikke), Belirsiz Darphane(ler)/Suriye-Fenike (2 sikke)'dir. Herhangi bir bölge çıkarımı da yapılamayan ve Belirsiz Darphane 6A başlığı altında tasnif edilen 2, Belirsiz Darphane 7 başlığı altında tasnif edilen 1 sikke mevcuttur. Öte yandan 2 sikkeyi kötü kondisyonlarından ötürü emisyonları kesin bir biçimde tespit edilemese de taşıdıkları ikonografya bağlamında "Aleksandreia ya da Belirsiz Darphaneler" şeklinde sınıflandırmak mümkün olmuştur.

Tablo 5.6. Lykia'da ele geçen sikkelerin darphanelere göre dağılımı.

Darphane	Sayı	Oran
Aleksandreia	83	%48,8
Telmessos	30	%17,6
Kaunos	30	%17,6
Halikarnassos	2	%1,1
Paphos	3	%1,7
Kıbrıs	2	%1,1
Salamis ya da Kition	4	%2,3
Belirsiz Darphane 22 (Olasılıkla Kıbrıs)	1	%0,5
Tyros	3	%1,7
Kyrene	1	%0,5
Korinthos	1	%0,5
Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria	2	%1,1
Belirsiz Darphane 26 (Karia ya da Kıbrıs)	1	%0,5
Belirsiz Darphane(ler)/Suriye-Fenike	2	%1,1
Belirsiz Darphane 6A	2	%1,1
Belirsiz Darphane 7	1	%0,5
Aleksandreia ya da Belirsiz Darphaneler	2	%1,1

Buna göre Lykia bölgesinde dolaşım gösteren krali Ptolemaios sikkelerinin yak. %48'lik oran ile neredeyse yarısı Aleksandreia darphanesinde darp edilmiş olanlardır. Bunu, III. Ptolemaios döneminde faaliyete geçtiğini düşündüğümüz yerel darphaneler izler. Telmessos, Kaunos ve Halikarnassos' atfedilen sikkelerin oranı yak. %36'dır. Bölgenin güney doğusunda konumlu, krallık için özellikle de ilk 3 hükümdar döneminde önemli bir darp merkezi olmuş Kıbrıs adasında basıldığı düşünülenler %5,6 oranında temsil edilmektedir.

Bronz sikkenin, krali dahi olsa, dolaşım sahasının limit olması göz önünde bulundurulduğunda bu olağandır. Suriye-Fenike coğrafyasından Tyros, Kyrenaika'dan Kyrene ve Yunan Anakarasi'ndan Korinthos darbi olan az sayıdaki örnek yine esas olarak deniz rotası ve bununla ilintili insan sirkülasyonu ile alakalı olmalıdır. Fethiye, Elmalı ve Antalya müzeleri tıpkı dönem dağılımında olduğu gibi darphane dağılımında da oldukça benzer bir tablo ortaya koyar. Darphane tespiti yapılabilenler içerisinde Aleksandreia darplarının oranı %35,8'dir. Telmessos, Kaunos, Halikarnassos yerel darphanelerine atfedilenler toplamın %48,5'ini oluşturur.¹⁶⁴⁶ Kıbrıs'a atfedilenlerin oranı ise %12,6'dır. Komşu Karia'daki dolaşıma baktığımızda burada da darphanesi tespit edilebilenlerin, kazılar söz konusu olduğunda yak. %60'ının, müzeler söz konusu olduğunda yak. %59'unun Aleksandreia'da basılanlar olduğu görülmektedir. Kıbrıs kökenlilerin Karia'da da pek sirküle olmadıkları sonucuna yak. %12'lik bir orana sahip olmaları nedeniyle varmak mümkündür. Hatta bu oran müze malzemesi incelendiğinde yak. %5'e düşer. Pamphylia bu noktada Karia ve Lykia'dan farklı birkaç netice sunar. Kazı verileri söz konusu olduğunda, başı %55 ile yine Aleksandreia çekerken ikinci sırada Karia ve Lykia'nın aksine Telmessos ve Kaunos yer almaz. Hatta bugüne değin ele geçen, söz konusu emisyonlara ait örnek bilinmemektedir.¹⁶⁴⁷ İkinci sırada yak. %45'lik oran ile Kıbrıs kökenliler vardır. Bunu diğer iki bölgeye nazaran, yakın coğrafi konum ile açıklamak mümkündür. Pamphylia'nın müze malzemesi de benzer bir örüntüyü gözler önüne serer. Darphane atfı yapılabilenlerin %44'ü Aleksandreia darbıdır. Kazılarda ele geçmeyen Telmessos ve Kaunos atıflı emisyonlardan bulunsa da sayı yalnızca 2'dir (yak. %3). Öte yandan, kazı malzemesinin gösterdiği Kıbrıs sikkelerinin sirkülasyonu, müze malzemesi tarafından da tasdik edilmektedir. Kıbrıs adası kökenli sikkelerin oranı yak. %40'tır.

Burada ilgi çekici olan ve Lykia'dan farklılaşan nokta, Karia'da yerel darpların sayıca azlığıdır. Lykia'da ele geçenler, bahsedildiği üzere, toplamın %36'sını oluştururken bu oran Karia buluntuları söz konusu olduğunda kazılar için %16, malzeme akışının daha kapsamlı olduğu müze için %28'dir.¹⁶⁴⁸ Her ne kadar eldeki Karia verilerini meydana getiren Iasos, Euromos ve Pedasa gibi kentlerin nümismatik buluntularına dair elde kapsamlı bir veri olmamasının etkisi yadsınamaz olsa da şu an için Kaunos ve Telmessos'a atfedilenlerin

¹⁶⁴⁶ Söz konusu oranı yükselten başlıca etmen Fethiye Müzesi'ndeki Telmessos ve Kaunos atıflıların sayıca fazlalığıdır. Bu da müzenin konumu göz önünde bulundurulduğunda oldukça normaldir.

¹⁶⁴⁷ Kilikia kazılarında da ele geçtiği bilinen bir örnek yoktur. Bu durum söz konusu emisyonların doğuda dolaşım göstermediğini tasdik eder niteliktedir. Sikkelerin dolaşım göstermeme sebebi ise coğrafi mesafenin yanı sıra bilhassa Pamphylia özelinde, bölgenin III. Ptolemaios döneminde Seleukos hakimiyetine girmesi de olabilir.

¹⁶⁴⁸ %28'lik oranı müze bazlı ele aldığımızda da Karia'nın doğusundan batıya doğru değişim açıktır. Söz konusu iki darphaneye daha yakın konumdaki Marmaris Müzesi'nde oran %40 iken Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde %28, Muğla Müzesi'nde %11, Milas Müzesi'nde %20, bölgenin en kuzeyindeki Karia sınır müzesi Aydın Arkeoloji Müzesi'nde %21'dir.

Lykia'nın batısı ile Karia'nın güneyinde bölgenin diğer kısımlarına kıyasla daha fazla dolaşım gösterdiklerini ifade etmek yerinde bir tespit olacaktır (Grafik 6).

Arkeolojik çalışmalar neticesinde ele geçen sikkelerin darphane dağılımında dikkat çeken bir husus, Aleksandreia, Telmessos ve Kaunos istatistiği dönemsel bağlamda ele alındığında kendini göstermektedir. Her şeyden önce, Aleksandreia'da darp edilen ve Lykia bölgesine intikal edenlerin ilk iki hükümdar döneminde yoğunlaştığı açıkça görülmektedir. Lykia'da ele geçenlerin toplam sayısı 83'tür. 83 sikkenin istatistiğine baktığımızda I. Ptolemaios dönemine ait 24, II. Ptolemaios dönemine ait 49 Aleksandreia darbi sikke ele geçtiği görülmektedir. Bunlar içerisinde Patara'nın sunduğu değerli madenden olanları ayırdığımızda sayı 13 (I. Ptolemaios) ve 44 (II. Ptolemaios) şeklinde olmaktadır. Değerli madenden sikkeler dahil edildiğinde Lykia'da ele geçen Aleksandreia darplarının %87,9'unun ilk iki hükümdar dönemine ait olduğu görülmektedir. Hariç tutulduğunda yine %85'lik, pek de değişmeyen bir oran karşımıza çıkar. Bu oran, değerli madenden olanlar dahil, Fethiye, Elmalı ve Antalya müzeleri için %92,9'dur. Karia'da ele geçenler incelendiğinde ise %64,8'lik bir oran söz konusudur.¹⁶⁴⁹ Öte yandan, I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemlerine ait, Lykia'da sirküle olan Aleksandreia darbi sikke sayısı 73 iken bu rakam III. Ptolemaios döneminde yalnızca 8'dir. Bu da %89'luk bir azalmaya tekabül etmektedir. Lykia müzelerinde sayı 92'den 6'ya düşer, düşüş yak. %93'lük oranda gerçekleşir. Radikal azalış Karia buluntuları söz konusu olduğunda da dikkat çekicidir. İlk iki hükümdar döneminde 24 olan sayı III. Ptolemaios döneminde yalnızca 1'dir. Karia müzelerinin verisi de bunu tasdik eder niteliktedir. Sayı 127'den 7'ye geriler (Grafik 8.) Bunun nedeni hiç şüphesiz ki III. Ptolemaios dönemi ile birlikte faaliyete geçen, Telmessos ve Kaunos olduğu düşünülen yerel darphanelerdir. Kesin olarak I. ve II. Ptolemaios dönemine atfedilen -Lykia özelinde hem kazı hem müze malzemesi- sikkeler göz önünde bulundurulduğunda, dolaşımdakilerin yak. %90'ının Aleksandreia sikkeleri olduğu görülmektedir. III. Ptolemaios dönemi ile Aleksandreia'nın yerini alan Kaunos ve Telmessos darpları ise söz konusu döneme ait dolaşımdakilerin yak. %93'ünü meydana getirmektedir. Bu, yerel darpların merkezi darpların yerini aldığı görüşünü oransal olarak da destekler niteliktedir. Burada dikkat çekici olan, doğu komşusu Pamphylia ile bir karşılaştırma yapıldığında kendini göstermektedir. Şu an için kraliyet adına sikke basan yerel bir darphanenin varlığını bilmediğimiz bölgede de III. Ptolemaios döneminde merkezden gelen sikkelerin dolaşımında radikal bir azalma söz konusudur. Kazı artı müze malzemesi, ilk iki hükümdar dönemi sikkeleri için 27 olan sayı, III. Ptolemaios dönemi sikkelerinde 2'ye düşer. Tıpkı Karia ve Lykia'daki

¹⁶⁴⁹ Burada da istatistiğin Lykia'dan oransal olarak farklılaşmasına neden olan Kos buluntularıdır. Ancak arda kalan yak. %35'lik grup içerisinde hiç III. Ptolemaios dönemi sikkeleri yer almaz. Bu bağlamda Lykia ile kıyaslandığında yüzde düşük çıksa da adada Aleksandreia darplarının tamamı ilk 2 hükümdar dönemine aittir.

gibi yak. %90'lık bir azalma mevcuttur. Bu dönemde merkez darplarının yerini Kıbrıs kökenliler almış görünmektedir. III. Ptolemaios dönemine ait, bölgede ele geçen 23 sikkenin 14'ü (%60,8) Kıbrıs adasında darp edilenlerdendir.

Sikke dolaşımına ilişkin bir diğer kayda değer nokta, Aleksandreia'dan Lykia bölgesine intikal etmiş bronz sikkelerin birimleridir. Genel görüntü, bölgede alt birimlere kıyasla üst birimlerin daha fazla sirküle olduğu biçimindedir.¹⁶⁵⁰ İlk üç hükümdar dönemine ait Lykia'da ele geçen, birimini tespit edebildiğimiz Aleksandreia darbı 58 bronz sikkenin¹⁶⁵¹ 1'i tetrobol, 30'u diobol, 8'i obol, 10'u hemiobol,¹⁶⁵² 2'si tritartemorion, 1'i trikhalkon, 1'i dikhalkon, 5'i ise khalkous birimindedir. Buna göre en yüksek orana sahip olan yak. %51 ile diobol birimindeki darplardır. Onu yak. %17 ile hemiobol darplar takip eder. Öte yandan, Aleksandreia kazılarında ele geçen Aleksandreia darbı sikkeler incelendiğinde¹⁶⁵³, 157 sikkenin 1'inin drahmi, 1'inin tetrobol, 36'sinin diobol, 25'inin obol, 74'ünün hemiobol, 20'sinin tritartemorion olduğu görülmektedir. Lykia'dan farklı olarak Aleksandreia'da söz konusu olan yak. %47'lik bir oran ile hemiobol sirkülasyonudur. Ele geçen, üst birim diobol birimindekiler ise yak. %23'lük bir orana sahiptir. Aktarıldığı üzere bu oran Lykia'da %51'dir (Grafik 7).

5.3. Tarihsel Değerlendirme

Bu tez kapsamında bir araya getirilen nümismatik verileri kullanarak kimi tarihi hususları ele almak mümkün olmuştur. Bunları ana hatlarıyla üç temel alt başlığa ayırabiliriz. Lykia'nın Ptolemaioslar hakimiyetine girişi; yaklaşık bir asır süren bu hakimiyetin değerlendirilmesi ve Lykia'nın Ptolemaioslar egemenliğinden çıkarak Seleukos Krallığı topraklarına dahil edilişi.

5.3.1. Bölgenin Ptolemaios Hakimiyetine Girişi

Bilindiği üzere III. Aleksandros'un ölümünün ardından yaşanan kaotik süreçte halefler arasında bilhassa Küçük Asya'nın merkez olduğu bir güç mücadelesi yaşanmıştır. Özellikle bölgenin güney ve batı kıyılarında her daim bir Mısır ilgisi söz konusudur. Ptolemaios'un henüz satraplığı döneminde (MÖ. 323-305/4) bu durum kendini gösterir. Ptolemaiosların Lykia ile münasebetleri söz konusu olduğunda, Batı Küçük Asya'nın güneyinde her daim aktif olma politikaları kapsamında ilk girişimler ve egemenlik MÖ. 309/308'te yaşanır ve bu hususta

¹⁶⁵⁰ MÖ. 3. yüzyılda, Mısır ordusunda görevli sıradan bir askerin günlük 4-8 obol aldığı bilinmektedir, bkz. Fischer Bovet-Lorber 2020, s. 174. Bu bağlamda, bölgede sirküle olanın esas itibarı ile askerlere yapılan ödemede kullanılan sikkeler olduğu düşünüldüğünde büyük birimlerin dolaşımı meselesi daha net anlaşılabilir. Askerlere yapılan ödemeler için ayrıca bkz. Launey 1949, s. 763; Fischer Bovet 2014, s. 73-74.

¹⁶⁵¹ Emisyonu belirlenemeyen 7 adet Limyra sikkesi hariç tutulmuştur.

¹⁶⁵² Hemiobollerin tamamı I. ve II. Ptolemaios dönemi darplarıdır.

¹⁶⁵³ Buradaki istatistikte MÖ. 305-240 arasında sınıflandırılan (Picard-Faucher 2012, s. 27-43), emisyonu tespit edilebilen sikkeler baz alınmıştır.

literatürde mutabakat söz konusudur. Güçlü bir donanmanın Küçük Asya'nın güney ve batı kıyıları boyunca ilerlediği bu zaman zarfında, doğudan batıya Lykia ve Karia kıyıları ile Kos adasında hakimiyet kurulmuştur.¹⁶⁵⁴ Buna göre Lykia ve çevresi söz konusu olduğunda MÖ. 309'da Doğu Lykia'da Phaselis, Batı Lykia'da Ksanthos Mısır kontrolü altına girmiştir, Doğu Karia'da ise Kaunos.¹⁶⁵⁵ Ancak bu hakimiyet kısa ömürlü olmuştur. Takip eden birkaç yıllık süreçte Ptolemaioslar Küçük Asya'nın bir diğer kuvvet sahibi Antigonos Monophthalmos ve oğlu Demetrios Poliorketes'e karşı elde tuttuğu coğrafyada peş peşe kayıplar yaşamış, bilhassa MÖ. 306'da Kıbrıs açıklarında cereyan eden Salamis Muharebesi neticesinde önemli bir üs olan Kıbrıs kaybedilmiştir.¹⁶⁵⁶ Öte yandan bu olaya müteakip, MÖ. 304 itibari ile Lykia'daki hakimiyet de sona ermiştir. Zira kaynaklar bize MÖ. 304 itibari ile Patara'da Antigonos donanmasının varlığından bahis açar.¹⁶⁵⁷

Ancak, Lykia'da tam manasıyla Mısır egemenliğinin ne zaman tesis edildiği konusunda ise görüşler farklılaşır. Antik kaynakların sessiz kaldığı bu döneme yönelik genel problematik MÖ. 280 öncesi duruma dairdir. En basit haliyle tartışma, hakimiyetin I. Ptolemaios döneminde MÖ. 300'lerin başında mı yoksa II. Ptolemaios döneminde MÖ. 280'lerde mi tesis edildiği etrafında şekillenmektedir.

Evvela, güncel ve genel kanının II. Ptolemaios dönemine işaret ettiğini ifade etmek gerekir. Bu tartışmalarda en belirleyici kaynak ise Limyra'dan gelen bir yazıttır.¹⁶⁵⁸ Bu, Lykia'nın Ptolemaioslar idaresinde olduğuna dair bilgi sunan, günümüze ulaşabilmiş en erken yazılı kaynaklardan biridir. Bu metni yayına 1977 yılında Wörrle hazırlamıştır.¹⁶⁵⁹ Burada kısaca, Euthon oğlu Amyntas ve Zopyros oğlu Sosigenes isimli iki Kaunos'lu yöneticinin (mali görevli: *oikonomos*) Limyra kenti tarafından onurlandırılması söz konusudur.¹⁶⁶⁰ Tarihlendirme açısından önem arz eden ise kaynaktaki geçen "Kral Ptolemaios'un 36. yılında" ifadesidir. Her şeyden önce 36 krali yıla ulaşabilmiş olan yalnızca I. Ptolemaios ile II. Ptolemaios'tur. Wörrle, yazıtı ve dolayısıyla krali 36. yılı MÖ. 288/287 olarak çözümler.¹⁶⁶¹ Esas itibari ile yazıtta

¹⁶⁵⁴ Hölbl 2001, s. 19-20; Huss 2001, s. 173; Meadows 2006, s. 460; 463; Meadows 2008, s. 115-116; Grabowski 2013, s. 64; Worthington 2016a, s. 148-149; Grabowski 2019, s. 30-31; Capdetrey 2022, s. 108-112; 147.

¹⁶⁵⁵ Diod. XX. 27. 1-2. Ayrıca bkz. Bagnall 1976, s. 89-91; Billows 1997, s. 143-144; Grabowski 2013, s. 64.

¹⁶⁵⁶ Billows 1997, s. 201-202; Huss 2001, s. 180-185; Meadows 2006, s. 460; Meadows 2012, s. 115; Grabowski 2013, s. 64; Fischer Bovet 2014, s. 53-54. Salamis Muharebesi'ne dair ayrıntılı bilgi için bkz. Billows 2019.

¹⁶⁵⁷ Buna göre, Demetrios'un kent limanında demirlemiş olan gemileri Rhodoslu komutan Menedemos'un saldırısına uğramıştır, bkz. Diod. XX. 93. 3. Ayrıca bkz. Dündar-Rauh 2017, s. 512; Schuler 2019b, s. 73; Dündar-Koçak 2021, s. 133; Capdetrey 2022, s. 147. Söz konusu tarih, Demetrios'un Rhodos adasını kuşattığı zaman dilimine tekabül etmekle birlikte ada Ptolemaiosların gönderdiği yardımlar sayesinde bu kuşatmadan kurtulabilmiştir, bkz. Hölbl 2001, s. 22.

¹⁶⁵⁸ SEG 27, 929.

¹⁶⁵⁹ Bkz. Wörrle 1977.

¹⁶⁶⁰ Wörrle 1977, s. 44. Söz konusu yayından evvel Lykia bölgesindeki hakimiyet Lissa yazıtına istinaden MÖ. 270'lerin ortalarına kadar takip edilebilmekteydi, bu hususta bkz. Bagnall 1976, s. 106-107.

¹⁶⁶¹ Wörrle 1977.

yalnızca “Kral Ptolemaios” ibaresinin geçmesi, Philadelphos’un alışlagelmiş hitap şeklinin kullanılmaması Wörrle’nin tarihlendirmesine temel oluşturmuştur. Böylesi bir kronolojik kurgu bölgenin en azından MÖ. 290’ların sonunda ele geçirilmiş olması gerektiğini düşündürmektedir. Öte yandan Wörrle ise daha farklı bir öneri ile bölgede Mısır hakimiyetinin MÖ. 309’dan, yazıtı tarihlediği dilime değin kesintisiz devam etmiş olması gerektiğini de ileri sürer.¹⁶⁶² Bu da yukarıda bahsedilen Mısır’ın bölgedeki ilk faaliyetlerine tekabül etmektedir. Literatüre bakıldığında bu tarihlendirmenin uzun bir süre bölgenin Mısır kronolojisinin oluşturulmasında temel teşkil ettiği görülmektedir.¹⁶⁶³

Uzun bir sürenin ardından, Lykia’da Ptolemaios hakimiyetini, Wörrle’nin yayınlamış olduğu yazıt ışığında tekrar ele alan Meadows olmuştur. Meadows’un ifade ettiği üzere, Mısır hakimiyetini MÖ. 309’dan itibaren kesintisiz bir biçimde kabul eden böylesi bir kronolojiyi takip ettiğimizde bölgenin, Karia’nın, Kıbrıs’ın kaybedildiği, Kilikia ile birlikte Antigonoslar idaresine geçtiği dönemde izole bir biçimde Ptolemaios’ların egemenliği altında kaldığı neticesi ortaya çıkmaktadır.¹⁶⁶⁴ Dahası Meadows, Wörrle’nin çıkarımını coğrafi bağlamda da sorgulamış, antik kaynaklarda MÖ. 309’daki seferde yalnızca Batı Lykia’da Ksanthos’un ele geçtiğini bildiğimizi, benzer şekilde aynı tarihlerde ele geçirilen komşu Karia kenti Kaunos’un ise MÖ. 305/304 itibarı ile Demetrios’un hakimiyetinde olduğunu, MÖ. 302/301’de ise Antigonid hakimiyetin devam ettiğini ortaya koymuştur.¹⁶⁶⁵ Öte yandan ilerleyen bir tarihte, MÖ. 285’te, Kaunos’ta Demetrios’un donanması demirlidir.¹⁶⁶⁶ Tüm bunlar Meadows’a, Karia’da durum böyleyken Lykia’da stabil bir Ptolemaios hakimiyeti olmasının imkânsız olduğunu düşündürmüştür. Meadows benzer sebeplerle Lykia’nın Kıbrıs’tan evvel, yani MÖ. 295/294’ten önce hakimiyet altına alınmış olamayacağını ifade eder.¹⁶⁶⁷ Limyra yazıtının, Wörrle’nin çözümlediği gibi I. Ptolemaios devrine ait olduğunu kabul ettiğimizde de Lykia’nın

¹⁶⁶² Wörrle 1977, s. 47-65. Erken dönem Ptolemaios hakimiyetine ilişkin bir diğer görüş MÖ. 311’e tarihlenen hiyeroglif stele dayandırılmaktadır. Burada kralın ele geçirdiği kentlerin sıralandığı kısımda Limyra adının geçtiği de ileri sürülmüştür. Bu hususta bkz. Klinkott-Kubisch 2005. Ayrıca bkz. Kılıç Aslan 2012, s. 106.

¹⁶⁶³ Keen 1998, s. 178; Bosworth 2000, s. 233-235; Hölbl 2001, s. 23; Sartre 2003, s. 30; Hellenkemper-Hild 2004, s. 98-99; Gyga 2005, s. 48-49.

¹⁶⁶⁴ Meadows 2006, s. 462-463. Meadows bilhassa Demetrios’un MÖ. 307’deki Kilikia seferinin, Lykia Ptolemaiosların elinde iken gerçekleştirilemeyeceği hususuna dikkat çeker. Zira bu donanmanın Ege’den Kilikia’ya kesintisiz ve engelsiz bir biçimde erişmesi demekti. Öte yandan Lykia’nın doğu komşusu Pamphylia’nın ise Ptolemaios egemenliğine dair en erken yazılı kaynak MÖ. 281 yılına işaret etmektedir, bkz. Meadows-Thonemann 2013. Benzer bir tarihlendirmeye sahip Karia için ayrıca bkz. Meadows 2008.

¹⁶⁶⁵ Plut. *Demetr.* 22. Ayrıca bkz. Meadows 2006, s. 462-463. MÖ. 302/301’e tarihlenen yazıt için bkz. Frei-Marek 1997, s. 76.

¹⁶⁶⁶ Plut. *Demetr.* 49. Ayrıca bkz. Meadows 2006, s. 463. Polyaeus’un (*strat.* III. 16) aktardığı üzere Kaunos kentini Ptolemaioslar adına ele geçiren, komutan Philokles olmuştur. Philokles, II. Ptolemaios döneminde Mısır donanmasında amiraldir, bkz. Hölbl 2001, s. 38. Philokles’in adı Aspendos kentine ait, Pamphyliyalı, Lykialı, Pisidialı ve Giritli bir grup paralı askerin onurlandırıldığı yazıtta da geçmektedir, bkz. Capdetrey 2022, s. 147, dn. 194.

¹⁶⁶⁷ Yak. MÖ. 306’ya kadar tesis edilen kısa süreli hakimiyetin ardından ada yak. MÖ. 294’te başlayan ve iki asırdan fazla süren bir Ptolemaios hakimiyetine girmiştir, bkz. Hauben 1987.

ele geçirilişi için geriye olası olarak MÖ. 295/294-288/287 arası kalmaktadır. Ancak bu dönem söz konusu olduğunda, I. Ptolemaios ile Lysimakhos arasında bir çatışma da teyit edilebilmiş değildir.¹⁶⁶⁸ Bu noktada bir diğer husus ise MÖ. 257 yılına tarihlenen ve aynı memur adlarını içeren Zenon kaydı (PCZ 59045)¹⁶⁶⁹ ile MÖ. 285 yılında Demetrios'un elinde bulunan Kaunos kentinden iki adet memurun Limyra'da görev yapması ve onurlandırılmasıdır. Meadows, komşu Karia'nın Ptolemaik hakimiyeti için en erken verilerin MÖ. 260'lardan evvel gelmemesi gibi sebeplerle Limyra yazıtının II. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiği görüşünü ileri sürer. Bu doğrultuda 36. krali yılı hesaba katarak yazıtı MÖ. 249'a tarihlenir. Dolayısıyla Karia, Lykia ve Pamphylia'da Mısır hakimiyetinin I. Ptolemaios devrine kadar uzanamayacağını ifade eder.¹⁶⁷⁰ Meadows'un önerdiği tarih tam da II. Ptolemaios'un, saltanat vekili olarak tanımlandığı MÖ. 285/284 tarihine denk gelmektedir.¹⁶⁷¹ Ptolemaiosların Pamphylia'daki hakimiyetinin ele alındığı diğer çalışmalardan elde edilen netice, söz konusu bölgede MÖ. 281 itibari ile bir krali idarecinin görev yaptığı şeklindedir.¹⁶⁷² Dolayısıyla Pamphylia da en geç MÖ. 282 tarihinde Ptolemaios hakimiyetine girmiş olmalıdır.

Meadows tarafından önerilen yeni kronoloji her ne kadar Wörrle'yi ikna edememişse de¹⁶⁷³ genel itibari ile kabul görmüş görünmektedir. Örneğin, Grabowski, her ne kadar bölgedeki hakimiyeti şu an için kesin bir zaman dilimine oturtmanın güç olduğunu ifade etse de MÖ. 290'larda Ptolemaiosların Kıbrıs, Tyros ve Sidon'u ele geçirerek, Ege'de güçlendiğini, bu bağlamda Küçük Asya'nın tekrar ilgi odağı haline gelmiş olması gerektiğini ancak, bu dönemde bölgede hâkim olan Lysimakhos ile savaşıldığına dair bir kaynak/bilgi olmadığını ifade eder.¹⁶⁷⁴ Konu üzerine bir başka ayrıntılı analizi Capdetrey sunar. Buna göre, MÖ. 290'larda bölgede dönem dönem, anlık hakimiyet tesis edilmiş olabilir ve mevcut yazılı kaynaklar, epigrafik veriler ışığında MÖ. 305-286 arası dönemde yer yer, zaman zaman etkili olmuş bir Ptolemaios askeri varlığı kesin gibidir. Bu bağlamda Capdetrey, I. Ptolemaios

¹⁶⁶⁸ Meadows 2012, s. 118.

¹⁶⁶⁹ Edgar 1925, s. 70.

¹⁶⁷⁰ Meadows 2006, s. 464-468. Ayrıca bkz. Meadows 2012; Meadows-Thonemann 2013.

¹⁶⁷¹ Grzybek 1990, s. 125. II. Ptolemaios'un kendi döneminin krali yılını önceleri babasının öldüğü 283/282 baz alarak hesapladığı ancak bir süre sonra (olasılıkla MÖ. 270-261 arası bir tarihte) hesaplama yönteminin halef ilan edildiği MÖ. 285/284'e çekildiği görüşü mevcuttur, bu hususta bkz. Muhs 1998.

¹⁶⁷² Robert 1966, s. 53-58; Meadows-Thonemann 2013. Ayrıca bkz. Akdoğan Arca-Gökalp-Tüner Önen 2011, s. 300-301, dn.119; Worthington 2016a, s. 179. MÖ. 3. yüzyılda Pamphylia'da Ptolemaios varlığına ve etkinliğine dair ayrıca bkz. Bagnall 1976, s. 217; Hölbl 2001, s. 60; Akdoğan Arca-Gökalp-Tüner Önen 2011.

¹⁶⁷³ Wörrle 2012; Wörrle 2021, s. 120; Wörrle 2022, s. 227, dn. 52. Wörrle Limyra yazıtını halihazırda 288/287'ye tarihlemekte ve MÖ. 309'da hakimiyetin tesis edilerek MÖ. 197'ye kadar kesintisiz devam ettiği görüşündedir. Dönemi konu edinen kimi güncel yayınlarda hala bu tarihin kabul edildiği de görülmektedir, örneğin bkz. Worthington 2016a, s. 179.

¹⁶⁷⁴ Grabowski 2019, s. 31-32. Ayrıca bkz. Grabowski 2013, s. 64-67. Öte yandan Ipsos Muharebesi'nin ardından Lysimakhos ile I. Ptolemaios arasında açık bir müttefiklik durumu da söz konusudur. Bu, Trakya krali ile Mısır kralının kızı Arsinoe'nin evliliği ve Lysimakhos'un kızı Arsinoe I ile müstakbel kral II. Ptolemaios'un evlilikleri ile de tasdik olunur. Bu hususta bkz. Green 1990, s. 88-80; 104; Hölbl 2001, s. 24-25; Carney 2013, s. 31-33.

döneminde Küçük Asya'nın güney batı kıyılarında kısa süreli hakimiyetler olmuş olmalı görüşündedir.¹⁶⁷⁵ Öte yandan, yazara göre şu kesindir ki Küçük Asya'nın güney batısındaki etkinlik için MÖ. 281 Kouripedion Savaşı beklenmemiştir.¹⁶⁷⁶ Yine de MÖ. 3. yüzyılın başında bölgede Mısır hakimiyetini şu an kesin bir kronolojiye oturtamayız, I. Ptolemaios devrinde sürekli bir ilgi alaka ve etkinlik olmuş, II. Ptolemaios döneminde ise doruk noktasına ulaşarak, Kouripedion savaşını müteakip olaylar neticesinde bölge tümüyle kontrol altına alınmıştır.¹⁶⁷⁷

Konu üzerine hazırlanan çalışmalardan anlaşıldığı üzere genel kanıya göre, Lykia'da tam manasıyla hakimiyet söz konusu olduğunda MÖ. 4. yüzyılın sonları, yani Wörrle'nin öne sürdüğü MÖ. 309 tarihi gelinen noktada pek olası kabul edilmemektedir. Bundan ziyade, hakimiyetin II. Ptolemaios döneminin başlarında gerçekleşmiş olması daha fazla ön plana çıkartılmaktadır. Daha ayrıntılı ele alındığında ise Lykia'da, tıpkı komşu Karia ve Pamphylia ile Kilikia'da olduğu gibi, hakimiyetin MÖ. 281 yılındaki Kouripedion savaşını takiben gerçekleşen olaylar neticesinde sağlandığı şeklindedir.¹⁶⁷⁸ Buna göre Küçük Asya'nın güney batı kıyılarının hâkimi konumundaki Lysimakhos'un Seleukos kralına ilgili savaşta mağlup olması, akabinde Makedonya'ya hareket eden Seleukos'un da öldürülmesiyle söz konusu bölgede bir siyasi boşluk oluşmuştur.¹⁶⁷⁹ Burada, I. Ptolemaios döneminden beri aralıklarla hakimiyet kurmak isteyen, zaman zaman etkinlik de tesis edebilmiş olan Ptolemaioslar tam manasıyla egemenlik sağlamıştır.¹⁶⁸⁰

Sonuç olarak, Küçük Asya'nın güney ve batı kıyılarının Mısır hakimiyetine girişine dair kronolojiyi toparlayacak olursak: Karia en erken MÖ. 285/284 sonrası, Pamphylia MÖ. 281 öncesi Ptolemaios'ların egemenliğine girmiş olmalıdır. Öte yandan, bilhassa Pamphylia'daki hakimiyet için kritik bir nokta olan Kıbrıs adasının MÖ. 295/294'te ele geçirildiğini de unutmamak gerekir. Bu bağlamda gerçekten de Mısır'ın Lykia'da tam manasıyla hakimiyet

¹⁶⁷⁵ Capdetrey 2022, s. 147-148. Yazar, Limyra yazıtı için de farklı görüşlerin mevcut olduğunu ifade ederek buradaki çıkarımlara da dikkatli yaklaşmak gerektiğini dile getirir, kesin bir fikir beyan etmekten kaçınır.

¹⁶⁷⁶ Capdetrey 2022, s. 149.

¹⁶⁷⁷ Capdetrey 2022, s. 150-152.

¹⁶⁷⁸ Karia, Pamphylia ve Kilikia için bkz. Meadows 2012, s. 115, dn. 7. Küçük Asya'nın geneline dair analiz için bkz. Meadows 2012, s. 117 vd.

¹⁶⁷⁹ Burada en temel sebep Seleukos'un öldürülmesinin ardından tahtı devralan I. Antiokhos'un Kuzey Suriye'deki iç karışıklıklarla meşgul olmasıdır, bkz. Hölbl 2001, s. 37; Holton 2018, s. 123-124. I. Antiokhos'un hükümdarlığının erken dönemlerine dair ayrıca bkz. Schuler 2019a, s. 16-17; Capdetrey 2022, 156-162.

¹⁶⁸⁰ Meadows 2006, s. 468; Meadows 2012; Meadows 2013, s. 28; Grabowski 2013, s. 65; Capdetrey 2022, s. 148-155. Capdetrey'in (2022, s. 148-149) ortaya koyduğu üzere II. Ptolemaios döneminin hemen başlarında, yani MÖ. 283-282'de durum net değilse de MÖ. 282'ye tarihlenen Telmessos dekresinde kente koruma sözü verildiği anlaşılmaktadır. Bu da Küçük Asya'nın güney batısındaki etkinlik ve belki de hakimiyet için MÖ. 281 Kouripedion'un beklenmediğini göstermektedir. Meadows (2012, s. 126) bu yazıtın gösterdiği üzere Telmessos kentinin söz konusu tarih itibarı ile Ptolemaiosların etki alanında bulunduğunu ifade eder. Öte yandan Meadows (2012, s. 126-127) Kouripedion Muharebesi'nin tarihi hususundaki tartışmaları da aktararak MÖ. 282 yılının Haziran-Temmuz aylarına tarihlenmesi durumunda yazıtın Ağustos-Eylül aylarına yapılan tarihlendirmesine istinaden kentin Mısır ile olan ilişkisinin Kouripedion'un öncesine değil sonrasına tarihlenmiş olacağını dile getirir. Yazıt ve üzerine değerlendirme için bkz. Wörrle 1978; Meadows 2012, s. 118 vd.

tesis etmesi MÖ. 280'lerde gerçekleşmiş görünmektedir. Wörrle'nin önerdiği ve mevcut tarihsel veriler ışığında oldukça erken görünen MÖ. 309 tarihi pek akla yatkın gelmemektedir. Ancak, öte yandan, mevzubahis hakimiyetin I. Ptolemaios dönemine tesadüf eden MÖ. 280'lerin ilk yarısında mı yoksa ardılı II. Ptolemaios döneminde mi kurulduğu henüz kesinlikten uzaktır. En azından bölgeden gelen nümismatik veriler şu an bu soruya net bir cevap verilmesini mümkün kılmamaktadır. Şimdilik şunu ifade etmek gerekir ki tarihsel örüntünün işaret ettiği MÖ. 282-280 yıllarının aksine Wörrle'nin erken tarihini doğrulayan bir nümismatik görüntü de yoktur.

Peki bu hususta, Lykia'dan gelen nümismatik veriler neyi göstermektedir? Her şeyden önce mevcut durumda MÖ. 309-305/304 tarih dilimine oturan Lykia'daki ilk hakimiyete dair konuyla alakalı verilerin zayıf olduğunu ifade etmek gerekir. Yak. MÖ. 312-306 arası Aleksandreia'da darp edilen ve ΑΛΕΞΑΝΔΡ ya da ΑΛΕ lejandı taşıyan bronz sikkelerden¹⁶⁸¹ Lykia'da arkeolojik çalışmalarda ele geçmiş bir örnek yoktur, bölge müzelerinde de tespit edilmemiştir.¹⁶⁸² Yak. MÖ. 306-294 arası darp edilen, bu bağlamda bölgenin MÖ. 304'e kadar Ptolemaioslar hakimiyetinde kalmış olma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bölgeye intikali beklenecek,¹⁶⁸³ sikkelerden karşımıza sadece 6 adet örnek çıkar.¹⁶⁸⁴ Bu altı sikkenin 5'i Patara kazılarında ele geçmiştir, diğeri ise Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alır. Bu sikkeleri ise yak. MÖ. 309-304 arasına oturtulan ilk Mısır egemenliği döneminin teyidi olarak kabul etmek güçtür. Zira bu sikkelerin darbi krali lejandlıların ilk ortaya çıktığı MÖ. 306 ile büyük bir reform yapılan MÖ. 294 gibi uzun bir zaman aralığına oturmaktadır. Dolayısıyla burada iki ihtimal ön plana çıkmaktadır. Birincisi MÖ. 304'e kadar olan süreçte bölgeye intikal etmiş olmaları, ikincisi MÖ. 280'lerde tesis edilen kalıcı egemenliğe kadar yaşanan olaylar neticesinde bölgeye gelmiş olmaları. Akla gelebilecek bir diğer ihtimal, uzun süreli kullanım neticesinde MÖ. 280'lerde bölgede tam hakimiyet tesis edildikten sonra kullanılmış olmalarıdır. Fakat bu sonuncusu MÖ. 294 reformunda bronz sikkelerde topyekûn değişikliğe gidilmesi ve öncekilerin tedavülden çekilmesi neticesinde olası değildir.

Burada ortaya çıkan nümismatik netice, aynı zamanda Wörrle'nin ileri sürdüğü teze de bir cevap oluşturmaktadır. Bahsedildiği üzere Wörrle'ye göre Lykia'da Ptolemaioslar hakimiyeti yak. MÖ. 309/308'de tesis edilmiş ve MÖ. 197'ye kadar devam etmiş olmalıdır. Ancak görüldüğü üzere MÖ. 312-294 arası darp edilen satraplık dönemi ve krali darpların

¹⁶⁸¹ Sikkeler için bkz. Price 1991, CPE, n. B4-B15.

¹⁶⁸² Lorber'in kataloğunda (B4-B15) yer verdiği buluntu bilgilerinden anlaşıldığı üzere bu ilk serilere ait örnekler Mısır dışında neredeyse hiç ele geçmemiştir.

¹⁶⁸³ Sikkeler için bkz. Svoronos, n. 28; 30-31; 46; 51; 53; 57-58. CPE, n. B17-B39.

¹⁶⁸⁴ Kat. No. 27-32.

bölgedeki varlığı yok denecek kadar azdır. Bu dönem, bilimsel araştırmalar ve müze koleksiyonlarından oluşan toplam 474 sikkelik grup içerisinde yalnızca %1,2 ile (6 sikke) temsil edilmektedir. Dolayısıyla şu an için açıkça görülmektedir ki bölgede mevzubahis zaman dilimi itibari ile sürekli bir Ptolemaios varlığını sikkeler vasıtasıyla teyit etmek mümkün değildir.¹⁶⁸⁵ Öte yandan Patara kazılarında 5 adet bronz, yak. MÖ. 300-290 ve sonrasına tarihli Demetrios Poliorketes sikkesi de ele geçmiştir.¹⁶⁸⁶ Dahası, arkeolojik verilere baktığımızda, tezde bir araya getirilen nümismatik verilerin önemli bir kısmını sunan, bir askeri garnizona ev sahipliği yapan Tepecik yerleşimi bize göstermektedir ki MÖ. 313-304 arasında kentte kesin bir Antigonoslar hakimiyeti söz konusudur.¹⁶⁸⁷ Mevcut arkeolojik veriler içerisinde MÖ. 4. yüzyılın son on yılında kentte Ptolemaios hakimiyetini gösteren herhangi bir bulgu ise yoktur.¹⁶⁸⁸

İfade edildiği üzere Wörrle'nin kurguladığı kronoloji Meadows tarafından reddedilmiş, yazar egemenliğin tesisini MÖ. 280'lere çekerek II. Ptolemaios döneminin başlarını, MÖ. 281 Kouripedion Muharebesi sürecini önermiştir.¹⁶⁸⁹ Nümismatik verilere baktığımızda, büyük sikke reformunun gerçekleştiği MÖ. 294 tarihi ile II. Ptolemaios'un tahta çıktığı MÖ. 283/282 arasına tarihlenen sikke sayısı 42'dir.¹⁶⁹⁰ Her şeyden önce bu sayı, toplamın yaklaşık %9'una tekabül etmektedir ve dikkat çekici bir orandır. Ancak, Wörrle'yi doğrulayacak, Meadows'un tezini geçersiz kılacak, Lykia'da yerleşik askeri varlığı I. Ptolemaios dönemine atfetmemizi mümkün kılacak bir netice de sunmaz. Bunun temel sebebi ise II. Ptolemaios devrinde yeni sikke serisinin darbına yak. MÖ. 275 yılında başlanmış olmasıdır.¹⁶⁹¹ Bu doğrultuda, söz konusu tarihe değin, I. Ptolemaios döneminde darp edilen bronz sikkelerin tedavülünün sürdüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Lykia bölgesine intikal eden 42 sikke, darp edildikleri MÖ. 294

¹⁶⁸⁵ Örneğin, Birlik idaresindeki Lykia bölgesinde MÖ 2. ve 1. yüzyıllara ait toplam Ptolemaios sikke sayısı 9'dur. Bu da toplamın %1,9'una denk gelmektedir. Sonuç olarak, buradan da anlaşılabacağı üzere erken krallık dönemine atfedilen sikkelerin sayısal oranı bir askeri dominasyonu göstermek için yeterli değildir.

¹⁶⁸⁶ Bu sayıya 2020 ve 2021 buluntuları da dahil edilmiştir. Patara'da ele geçen Demetrios sikkelerini, komutanın kentteki etkinliği bağlamında değerlendirdiğimizde, MÖ. 301 Antigonos'un ölümü ile MÖ. 282/281 Kouripedion Muharebesi arasında kalan yaklaşık 20 yıllık zaman diliminde Lykia'daki hakimiyetin kimde olduğu sorusu akıllara gelmektedir. Bilindiği üzere genel geçer tarihsel örüntüye göre Antigonos'un ölümünün ardından Küçük Asya'nın hâkimi Lysimakhos olmuştur, bkz. Lund 1992, s. 80-106; Capdetrey 2022, s. 123-147.

¹⁶⁸⁷ Dündar-Rauh 2017, s. 515; 575; Dündar-Koçak 2021, s. 133. Bu durum nümismatik verilerle de ateste edilmiştir. Kazılarda ele geçen Makedon krali bronz sikkelerin önemli bir kısmı MÖ. 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenmektedir.

¹⁶⁸⁸ Söz konusu zaman dilimine dair arkeolojik veriler, tıpkı antik kaynakların aktardığı gibi ilgili tarihlerde Demetrios Poliorketes'in bölgedeki etkinliğine işaret etmektedir. Tepecik'te, eş zamanlı olarak bir yangın neticesinde yıkıldığı anlaşılan beş farklı alanda ele geçen kontekst, içerisinde yer alan ve MÖ. 310'a kadar darbına devam edildiğini bildiğimiz krali Makedon sikkelerinin de yardımıyla bir analize tabi tutularak Demetrios'un gemilerinin MÖ. 304'te Patara'da uğradığı saldırı ile ilişkilendirilmiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. Dündar 2020.

¹⁶⁸⁹ Meadows 2006, s. 468; Meadows 2008; Meadows 2012, s. 125-133; Meadows 2013, s. 28.

¹⁶⁹⁰ Kat. No. 33-49; 51-75.

¹⁶⁹¹ CPE II, s. 42. Picard-Faucher (2012, s. 32) söz konusu seriyi II. Ptolemaios dönemi olarak tarihlendirmekle beraber spesifik bir tarih belirtmez. Ayrıca bkz. Faucher 2013, s. 39.

tarihini takiben, yeni serilerin darbına başlanan MÖ. 275'e kadar herhangi bir zaman diliminde buraya ulaşmış olabilir, kesin bir dönem tayini yapmamız mümkün değildir. Sonuç olarak, Lykia'da MÖ. 280'li yıllarda Ptolemaiosların varlığı nümismatik verilerle de açıkça görülmektedir. Ancak, kalıcı hakimiyetin I. Ptolemaios dönemine takabül eden ilk yarısında mı yoksa Meadows'un düşündüğü gibi MÖ. 283'ü yılında II. Ptolemaios'un tahta çıkmasını takiben mi gerçekleştiğini şu an için tespit mümkün görünmemektedir.

Bölgede hakimiyet tesisi tartışmalarında önem arz eden bir başka husus, yukarıda Nümismatik Çıkarımlar kısmında ele alınan, Lorber katalogundaki B105 numaralı, tez kataloğunda ve ekler kısmında toplam 5 örneği yer alan sikkelerdir.¹⁶⁹² Birer adet Patara ve Iasos kazılarında ele geçen, 2 adet Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde, 1 adet de Fethiye Müzesi'nde tespit edilen bu sikkeler açık bir biçimde I. Ptolemaios dönemine aittir. Güncel literatürde darphanesi tespit edilememiş olan bu emisyon için eldeki veriler kapsamında Karia ya da Lykia darbi olması gerektiği burada ileri sürülmüştür. Bu önerinin geçerliliği, I. Ptolemaios döneminde, yak. MÖ. 306-283 olarak sınırlandırmamız gereken bir zaman diliminde, Karia veya Lykia'da krali bir darphanenin varlığı sonucunu doğuracaktır. Böylesi bir darphane elbette geçici nitelikte faaliyet göstermiş de olabilir. I. Ptolemaios dönemine tarihlendiğini bildiğimiz bu sikkelerin Lykia ve Karia'da sirküle olması bölgede bu hükümdar zamanında kalıcı ya da geçici bir Ptolemaios etkinliğinin göstergesidir.

5.3.2. Lykia'da Ptolemaios Hakimiyeti

Yak. MÖ. 283-246 yılları arasında hüküm sürmüş olan II. Ptolemaios döneminde Lykia'nın, komşu Karia ve Pamphylia ile birlikte tam manasıyla Mısır'ın etki alanında şekillendiği anlaşılmaktadır.¹⁶⁹³ Önemli limanlara sahip söz konusu üç bölge, bilhassa Kıbrıs-Rhodos arası güzergahın kontrol altında tutulabilmesi bağlamında hiç şüphesiz Mısır için büyük önem arz etmekteydi.¹⁶⁹⁴ Lykia bölgesinin sahip olduğu bir diğer nitelik ise Doğu-Batı ve Kuzey-Güney doğrultulu deniz yol güzergahının üzerinde, stratejik bir konumda yer almasıdır.

¹⁶⁹² Kat no: 53-54; Ek. 1.12. n. 1; 5.5; n. 8-9, 5.8. n. 23.

¹⁶⁹³ Karia, Pamphylia ve Kilikia için bkz. Meadows 2012, s. 115, dn. 7. Kouripedion Muharebesi'ni takiben bölgede Mısır hakimiyetinin tesisi sürecine dair analiz için bkz. Meadows 2012, s. 117 vd. Öte yandan, bilhassa Pamphylia ve Kilikia'nın Lykia ile kıyaslandığında çok daha çalkantılı bir yüzyıl geçirdiği anlaşılmaktadır. Özellikle ardı ardına yaşanan Suriye Savaşları bölgenin sık sık el değiştirmesine neden olmuştur. Örneğin İkinci Suriye Savaşı (MÖ. 261-253) sırasında II. Antiokhos Pamphylia ve Kilikia'yı kontrolü altına almayı başarmış, Üçüncü Suriye Savaşı (MÖ. 246/245-241) sona erdiğinde ise bu bölgelerde Mısır hakimiyeti tekrar tesis edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ma 1999, s. 41-45; Huss 2001, s. 281-287; 338-352; Marquaille 2008, s. 48-49. Öte yandan, IV. Ptolemaios döneminde Pamphylia'da Mısır etkisinin, toplanan vergilerde görülen düşüşe istinaden, azaldığı düşünülmektedir. Bu hususta bkz. Fischer Bovet 2014, s. 69, dn. 75.

¹⁶⁹⁴ Bu durum kendini kıyıda yoğunlaşan Ptolemaios yerleşimleri vasıtasıyla açıkça göstermektedir, bu hususta bkz. Grabowski 2019, s. 40. Küçük Asya'da kent kurulumlarının, Ptolemaiosların Akdeniz'de benimsediği müdafâ, kontrol ve saldırıyı bir şekilde dengede tutan dış politika bağlamında analizi için bkz. Grabowski 2013. I. Ptolemaios özelinde bir tahlil için bkz. Hölbl 2001, s. 27-29. Lykia'da Ptolemaioslar için bir diğer önemli liman Andriake olmalıdır. Antik kaynaklar burada Mısır egemenliğini açık bir biçimde gösterir, bkz. FGrHist. 260,

Kronolojik düzlemde takip edildiğinde Ptolemaioslara ilişkin en erken somut delil MÖ. 282 tarihinde Lykia'nın en batısından gelir. Söz konusu olan, Telmessos kenti ile Aleksandreia arasındaki diplomatik teması aktaran bir dekrettir.¹⁶⁹⁵ Kısaca, söz konusu dönemde Lysimakhos'un hakimiyet alanında bulunan kent *dorea* olarak başka bir otoriteye verilmesine dair korkularını krala bildirmişler, kral da böyle bir şeyin söz konusu olmadığı kararını kente iletmiştir.¹⁶⁹⁶ Dekretten açıkça anlaşıldığı üzere kent kendini Ptolemaiosların koruma ve himaye alanı içerisinde kabul etmekte, kral II. Ptolemaios'tan yardım talep etmektedir. Yazıtın tarihlendirme hususuna gelecek olursak ilk yayınlayan Wörrle, metinde geçen 4. yıl ifadesine istinaden yazıtı MÖ. 279/278'e tarihlemiştir.¹⁶⁹⁷ Ancak, ilerleyen yıllarda yapılan çalışmalar neticesinde II. Ptolemaios'un krali yılını saltanat varisi olarak ilan edildiği MÖ. 285'ten hesaplattığı bilgisi ışığında Meadows yazıtı MÖ. 282 yılının Ağustos-Eylül ayına tarihler.¹⁶⁹⁸ Sonuç itibarı ile bu da bizi, Lykia'nın en batısında Ptolemaios hakimiyetinin 282 ve hemen sonrasındaki zaman dilimi içerisinde tesis edilmiş olması neticesine götürür. Nümismatik veriler ise, ilgili dönemin (MÖ. 283-275) sikke darbı açısından bir geçiş dönemi olması nedeniyle kesin bir kanıya varmamızı mümkün kılmamaktadır. Zira, bahsedildiği üzere I. Ptolemaios döneminde yak. MÖ. 294'te darbına başlanan krali bronz sikkeler, MÖ. 275/274'e kadar kullanımda kalan temel serilerdir. Öte yandan, Lykia'nın batısındaki sikke dolaşımını anlamak maksadıyla Fethiye Müzesi'nin sunduğu verilere bakıldığında, krali sikke yoğunluğu MÖ. 275/274 ve MÖ. 260'ların ortasında Aleksandreia'da darbına başlanan serilerdedir. Bu serilere ait sikkeler müze koleksiyonundakilerin %28'ine (53 sikke) tekabül etmektedir.¹⁶⁹⁹ Burada erken dönemde, MÖ. 270'lerdeki Ptolemaios egemenliğine ilişkin bir fikir sahibi olmamıza yardımcı olabilecek husus, MÖ. 260'ların ortasındaki reform neticesinde MÖ. 270'lerin ortasında darp edilenlerin büyük ölçüde tedavülden çekilmiş olmasıdır. Dolayısıyla MÖ. 275/274'e tarihlenen ve bölgede sirküle olan sikkeler Lykia'ya yak. MÖ. 265'ten evvel intikal etmiş olmalıdır. Bu gruba dahil edebileceğimiz sikke sayısı 12'dir.¹⁷⁰⁰ Bu bağlamda çok yoğun olmasa da bir şekilde krali sikke dolaşımı MÖ. 275-260 arası söz konusudur.

“Porphyrios F 46”. Söz konusu limanın Patara ile birlikte Mısır ticareti için büyük önem arz ettiği düşünülmektedir, ayrıntılı bilgi için bkz. Pimouguet Pédarros-Çevik 2014, s. 256-257.

¹⁶⁹⁵ SEG 28.1224.

¹⁶⁹⁶ Wörrle 1978; Meadows 2012. Ayrıca bkz. Arslan 2019, s. 46-47. Meadows'a göre böylesi bir tehdidi hissetmelerinin sebebi Seleukos değildir. Zira kralın seferi Sardeis üzerinden doğrudan kuzey-batı istikametine doğru olmuştur. Buna göre tehdit Lysimakhos'tur, Demetrios'un MÖ. 284/283'teki ölümünün ardından kentte kuracağı hakimiyet ihtimali Telmessos kentine bu girişime itmiş olmalıdır. Ayrıntılı değerlendirme için bkz. Meadows 2012, s. 127 vd.

¹⁶⁹⁷ Wörrle 1978. Yazıt için ayrıca bkz. Wörrle 2021, s. 116.

¹⁶⁹⁸ Meadows 2012.

¹⁶⁹⁹ Sikkeler için bkz. Ek 5. 8. n. 31-83.

¹⁷⁰⁰ Bunlardan 2'si arka yüzünde trident şeklinde punchmark taşıyan, MÖ. 260 ortası reformundan sonra tedavülüne söz konusu damga ile devam edilen sikkelerdendir.

Bölgede Ptolemaiosların egemenliği, II. Ptolemaios'un hükümdarlığının ilerleyen yıllarına tarihlenen diğer epigrafik belgelerle de teyit edilebilmektedir. Lykia ile alakalı belgelere bakıldığında söz konusu döneme tarihlenebilenler Telmessos, Tlos ve Limyra'dan birer yazıttır.¹⁷⁰¹ Bunlardan ilki, Lykia'nın en batısında yer alan Telmessos'tan bir onurlandırma yazıtıdır. Kesin tarihini tespit etmek mümkün olmasa da MÖ. 265 ile MÖ. 256 yılları arasına tarihlendirilebilmiştir.¹⁷⁰² Bu yazıttan anlaşıldığı üzere kentte MÖ. 280'lerin başında kendini gösteren Mısır hakimiyeti artık tam manasıyla tesis edilmiş vaziyettedir.

MÖ. 3. yüzyılın ortalarından bir diğer epigrafik belge, bölgenin iç kesiminden gelir. Tlos'ta bulunan bu yazıt da bir onurlandırma yazıtıdır.¹⁷⁰³ Burada metnin başlangıç bölümünün eksik olmasına istinaden hangi Ptolemaios devrine ait olduğu kesin olarak tespit edilememiştir.¹⁷⁰⁴ Ancak, Neoptolemos MÖ. 252/251 yılında Aleksandreia'da eponym rahibi olduğu tespit edildiği için bu tarih alt tarih olarak belirlenmiş, Tlos'taki yazıtın da yaklaşık olarak MÖ. 255 yılına ait olması gerektiği ileri sürülmüştür.¹⁷⁰⁵ Dolayısıyla, MÖ. 3. yüzyılın ortasına gelindiğinde Tlos'ta bir kral kültü etrafında şekillenen Ptolemaik egemenlik¹⁷⁰⁶ açıkça kendini göstermektedir. Kentten bir diğer epigrafik belge ise oldukça aşınmış vaziyette olmasına karşın "Kral Ptolemaios Soter" ifadesini taşıdığı tespit edilmiş ve Soter ünvanının ölümünün ardından verildiği görüşüne istinaden MÖ. 283 yazıt için üst tarih olarak tespit edilmiş, MÖ. 278/277 sonrasına tarihlendirilmiştir.¹⁷⁰⁷ Ancak ilk hükümdar Ptolemaios için σωτηρ epithetinin kullanımına dair tarih tartışmalı olup¹⁷⁰⁸, güncel çalışmalarda MÖ. 4

¹⁷⁰¹ Lykia-Karia sınırında, Fethiye Körfezi'nin batısında, Kargın Gölü'nün güneyinde yer alan Lissa kentinde de üç adet onurlandırma yazıtı ele geçmiş olup bunlar da MÖ. 270'lere, II. Ptolemaios'un hükümdarlığına tarihlenir, bkz. TAM II, 158-159; 161. Ayrıca bkz. Robert 1962, s. 164; Bagnall 1976, 106-110; Tietz 2003; Hellenkemper-Hild 2004, s. 690-691. Antik kaynaklarda yalnızca Plinius (*Nat. V. 28*) tarafından ve Amelas adıyla ateste edilen kent Karia ile Lykia sınırında yer alan küçük yerleşimlerden olmakla beraber konumu itibarı ile Lykia'ya dahil değil gibi görünse de bölge sınırları içerisinde kabul edilir. Kent ve konumu hakkında bkz. Robert 1962, s. 164; Bean 1976u; Bean 1997a, s. 48-49; Hellenkemper-Hild 2004, s. 690-691; Çevik 2015, s. 191-192. Bahsi geçen Ptolemaios dönemi yazıtları ışığında kentin isimlendirilmesi, konumu ve zaman içerisinde gelişen Kaunos kentine bağlılığı üzerine ayrıca bkz. Tietz 2003.

¹⁷⁰² Burada, kente yönetici atanan Lysimakhos oğlu Ptolemaios'un dostu olarak anılan, Antipatros oğlu Leimon kente karşı gösterdiği iyi niyetler için onurlandırılmaktadır, bkz. Segre 1938, 185-186, fig. 1; Robert 1966, s. 55; Bagnall 1976, s. 106.

¹⁷⁰³ SEG 54, 1442.

¹⁷⁰⁴ Burada Mısır başkomutanı Neoptolemos kentin müdafasında gösterdiği başarıdan ötürü şehir ve Tloslu yetkililer tarafından onurlandırılmıştır, bkz. Şahin-Adak 2004, s. 86-87.

¹⁷⁰⁵ Yazıt ve tarihlendirilmesi hususunda bkz. Şahin-Adak 2004, s. 86-87; Korkut 2015a, s. 33-34. Ayrıca bkz. Özdemir 2016, s. 210.

¹⁷⁰⁶ Bu hususta ayrıntılı bilgi ve analiz için bkz. Özdemir 2016, s. 209-210.

¹⁷⁰⁷ Özdemir 2016, s. 210-211; 351, kat. no. 101. Ayrıca bkz. Korkut 2011, s. 2; Zimmermann-Reitzenstein 2012; Korkut 2015a, s. 33-34. Burada bahsi edilen MÖ. 283 tarihi (Schwarzer 1999, s. 252'ye istinaden) aslen I. Ptolemaios'un "Ptolemaios Soter" olarak kültleştirilmesi, tanrı mertebesine yükseltilmesiyle ilintilidir. Yazar, epitheti bu çerçevede ele almıştır. Öte yandan ilk kralın "soter" olarak adlandırılışını oğlu dönemine indiren, sikkeler üzerindeki kullanımına istinaden Hazzard (1992) olmuştur. Bu hususta ayrıca bkz. Hazzard 2000, s. 3-24.

¹⁷⁰⁸ Genel kanı Pausanias'ın (1.8.6) aktardığı bilgiye istinaden ilk olarak MÖ. 305/304'e tekabül eden bir zamanda Rhodoslular tarafından kullanıldığıdır. Farklı görüşler ve tartışmalar için bkz. Nilsson 1955, s. 144; Hazzard 1992; Hauben 2010; Worthington 2016b; Caneva 2020.

yüzyılın sonlarına verilmektedir.¹⁷⁰⁹ Dolayısıyla gerçekten de bu epithetin kullanımı genel kanıya uygun şekilde MÖ. 300'lerin sonu ise Tlos'ta ele geçen yazıtta MÖ. 283'ten daha üst bir tarih verilmesi de olasıdır. Bu, bölgede hakimiyetin tesisine dair kronoloji için de önem arz etmektedir. Tlos kenti söz konusu olduğunda henüz nümismatik açıdan erken döneme tarihlendirilen bir sikke ele geçmemiştir. Kentte bulunarak kayıt altına alınan iki sikke de III. Ptolemaios dönemine tarihlenir.¹⁷¹⁰

Lykia'dan II. Ptolemaios dönemine ait bir diğer yazıt, Doğu Lykia'nın ilk kenti olan Limyra'dan gelendir. 36. krali yıl ibaresini içeren bu yazıt, ilk defa yayına hazırlayan Wörrle tarafından I. Ptolemaios dönemine (MÖ. 288/287), daha sonra Meadows tarafından II. Ptolemaios dönemine (MÖ. 249) tarihlendirilmiştir.¹⁷¹¹ Limyra kentinde oturmuş idari bir yapıyı gözler önüne seren bu yazıtta iki Kaunos'lu yönetici (*oikonomoi*) Limyra kenti tarafından onurlandırılmaktadır.¹⁷¹² Yukarıda ayrıntılarıyla ele alınan sebeplerden ötürü gerçekten de II. Ptolemaios devrine ait olması daha akla yatkın olan bu epigrafik belge, MÖ. 246 yılında III. Ptolemaios'un tahta geçmesiyle sona erecek II. Ptolemaios döneminin sonlarında Doğu Lykia'daki durumu bize aktarması açısından önemlidir. Kentten II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios dönemine ait olması gerektiği tespit edilen bir diğer yazıt ise Limyra'da görevli mali memurların (*oikonomoi*) vergilerin toplanmasında usulsüzlük yapmalarını konu edinmektedir.¹⁷¹³

Lykia Bölgesi'nde Ptolemaios varlığını ve etkinliğini gösteren bir diğer husus kent kurulumlarıdır.¹⁷¹⁴ Bu noktada iki farklı yerleşim bu bağlamda bize bilgi sağlamaktadır. Bunlar Patara ve Philotera'dır. Strabon'dan öğrendiğimiz üzere Patara II. Ptolemaios döneminde çeşitli bayındırlık faaliyetleriyle elden geçirilmiş, ismi ise kralın kardeşi ve eşi olan Arsinoe (II. Arsinoe Philadelphos) olarak değiştirilerek yeniden kurulmuştur.¹⁷¹⁵ Öte yandan, hakkında şu

¹⁷⁰⁹ Worthington 2016b. Burada yazar hem Pausanias (1.8.6)'ın aktardığı, ilk defa Rhodoslular tarafından ve MÖ. 305-304'e tekabül eden tarihte "soter" ünvanını kullanıldığı görüşü hem de Hazzard'ın (1992) ilk kullanımı sikkelere dayanarak MÖ. 260'lara çeken görüşünü bir kenara bırakarak MÖ. 306'da Antigonosların Mısır saldırılarının savuşturulması, krallığın ilan edilmesi akabinde verilmiş olabileceği fikrini ileri sürer.

¹⁷¹⁰ Kat. No. 410; 416.

¹⁷¹¹ Wörrle 1977; Meadows 2006.

¹⁷¹² Wörrle 1977, s. 44. Söz konusu yayından evvel Lykia bölgesindeki hakimiyet Lissa yazıtına istinaden MÖ. 270'lerin ortalarına kadar takip edilebilmekteydi, bu hususta bkz. Bagnall 1976, s. 106-107.

¹⁷¹³ Wörrle 2010.

¹⁷¹⁴ Ptolemaios Krallığı, bir devlet politikası olarak Küçük Asya'nın bilhassa güney kıyılarında, esas itibari ile Kıbrıs-Rhodos arası deniz güzergahını kontrol altında tutmak maksatlı pek çok yeni kent kurmuşlardır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Mueller 2006; Winter 2011; Grabowski 2019, s. 38-41. Ayrıca bkz. Strootman 2020, s. 123. Kıbrıs adasının Doğu Akdeniz'de hakimiyet ve Ptolemaios donanmaları için ihtiva ettiği önem için bkz. Bagnall 1976, s. 38-79; Hauben 1987; Grabowski 2013, s. 64.

¹⁷¹⁵ Strab. XIII. 3. 6. Müteakip tarihli metinlerde kentin adının hala Patara olarak geçmesi ise bu yeni ismin eskisinin yerini alamadığını göstermektedir, bu hususta bkz. Cohen 1995, s. 329. Ayrıca bkz. Bean 1997a, s. 87. Patara'da ele geçen ve MÖ. 3. yüzyıla tarihlenen bir paralı askerin mezar taşında "Arsinoe'li Herakleitos" ifadesi geçmektedir ve belki de bu buluntu kentin isminin değiştiği döneme aittir, bkz. Zimmermann 2021, s. 134-135. İsim değişikliğinin ne zaman gerçekleştiğine dair kesin bir kanı bulunmasa da Arsinoe'nin MÖ. 268 yılındaki

an için oldukça kısıtlı bilgimiz bulunan Philotera'nın ise yine Strabon'un aktardığı bilgilere istinaden II. Ptolemaios tarafından, yeni kurulan kentlere hanedan mensuplarının ismini verme geleneğine uygun olarak¹⁷¹⁶, kız kardeşi Philotera adına kurulduğu anlaşılmaktadır.¹⁷¹⁷

Epigrafik belgelerin de açıkça gösterdiği üzere II. Ptolemaios döneminde Lykia'da Telmessos, Tlos, Limyra ve Patara artık Mısır'a tabidir, krallık bölgede Arsinoe ile birlikte bir de henüz lokalizasyonu bilinmeyen Philotera isimli kent kurmuştur. Bölgede ele geçen nümismatik veriler de II. Ptolemaios döneminde bölgede krali sikke sirkülasyonunun oldukça yoğun olduğunu göstermektedir. Lykia'da bilimsel çalışmalar neticesinde ele geçen ve dönemi tespit edilebilen 176 sikkenin 56'sı II. Ptolemaios dönemine aittir. Bu da toplamın yak. %32'sine tekabül etmektedir. Bölge müzelerinin malzemesi dahil edildiğinde sayı 140'a çıkarsa da oran yakın biçimde yak. %31'dir (Grafik 13).

Bölgenin II. Ptolemaios döneminde kalıcı bir biçimde Mısır egemenliğine girdiğinin bir diğer göstergesi, bronz sikkelerin de temel darp nedeni olan askerlerin konuşlandığı garnizonlardır.¹⁷¹⁸ Büyük olasılıkla Patara, Ksanthos ve Limyra'daki askeri yerleşimler bu hükümdar zamanında kurulmuş olmalıdır.¹⁷¹⁹ II. Ptolemaios döneminde var olduğunu mimari, arkeolojik ve nümismatik açıdan kesin olarak ateste edebildiğimiz Patara'daki Tepecik yerleşimidir.¹⁷²⁰ Limana hakim konumdaki Tepecik'te gözlemlenen savunma sistemi, kazılarda

ölümünün ardından olabileceği görüşü mevcuttur, bu hususta bkz. Cohen 1995, s. 329; Nauta 2010, s. 174 ve dn. 33; Schuler 2019b, s. 74. Arsinoe ismi Pamphylia ve Kilikia'da kurulan kentlere de verilmiştir, bu hususta bkz. Bagnall 1976, s. 113-115; Cohen 1995, s. 335 (Pamphylia); s. 363-364 (Kilikia) II. Ptolemaios'un yirmi sekizinci krali yılına tesadüf eden döneme ait mektuplardan birine göre, MÖ. 258 yılında Ariston ve Doris isimli iki tüccar Kaunos'tan Arsinoe kentine seyahat ederken yakalandıkları fırtınadan Patara limanına sığınarak kurtulmuşlardır, bkz. P. Mich. Zenon 1.10=PCZ 59052 Edgar 1925, s. 75; Edgar 1931, 71; Zimmermann 1992 Burada geçen Arsinoe kentinin ilk etapta Patara olabileceği düşünülmüşse de (Wilcken 1927, 277) Kilikia ya da Pamphylia'daki Arsinoe kentlerinden biri olması gerektiği anlaşılmıştır, bu hususta güncel yorumlamalar için bkz. Zimmermann 1992; Cohen 1995, s. 329.

¹⁷¹⁶ Ptolemaiosların ilk kez kurdukları ya da elden geçirerek tanzim ettikleri yerleşimlere Arsinoe, Berenike, Philotera, Philadelphia ve Ptolemaios gibi isimler verdikleri görülmektedir. Bu hususta bkz. Mueller 2006, s. 84; Grabowski 2013, s. 62-63; Grabowski 2019, s. 40-41.

¹⁷¹⁷ Strab. XVI. 4. 5. Ayrıca bkz. Cohen 1995, s. 331; Ameling 2000, s. 895; Hölbl 2001, s. 60; Mueller 2006, s. 141; Grabowski 2013, s. 69; CPE I, s. 71. Kente dair yegâne buluntu ise Telmessos kentinden bir yazıt fragmanıdır ve yazı stiline istinaden MÖ. 2. yüzyılın başına tarihlenmiştir, yazıt ve tahlili için bkz. Wörrle 1979, s. 83-85; 104-106. Kentin Lykia içerisindeki kesin konumu henüz ise bilinmemektedir. Yerleşimin isme MS. 1. Yüzyıla tarihlenen Patara yol klavuzunda da yer almamaktadır. Şahin 2007.

¹⁷¹⁸ Ptolemaiosların, bilhassa deniz gücünün muhafazası maksatlı MÖ. 3. yüzyılda, Doğu Akdeniz'de en az 30 garnizona sahip olduğu bilinmektedir, bu hususta bkz. Strootman 2020, s. 123.

¹⁷¹⁹ Burada güncel çalışmalar ışığında MÖ. 2. yüzyıla tarihlendirilmesi nedeniyle metin içinde değinilmeyen bir yapı Demre'nin doğusunda, Myra antik kentine yakın konumda yer alan Beymelek mevkiindeki İsion kale yapısıdır. İsis'in yeri manasına gelen İsion adı verilen, ufak bir garnizonu da ihtiva eden bu savunma maksatlı yapı kompleksi önceleri temel olarak İsis-Mısır bağlantısına istinaden bir Ptolemaios dönemi ürünü olarak kabul edilmiş, yapım tarihi olarak yak. MÖ. 250-200 önerilmiştir, bkz. McNicoll-Winikoff 1983. Daha sonra Bey Dağları Yüzey Araştırmaları ve Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Yüzey Araştırmaları kapsamında gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar neticesinde bir garnizon biçiminde tanzim edilen yapının MÖ. 2. yüzyıla ait olması gerektiği ileri sürülmüştür, ayrıntılı bilgi için bkz. Çevik 2015, s. 397-399.

¹⁷²⁰ İskân geçmişi Kalkolitik Çağ'a kadar uzanan Tepecik'in, MÖ. 6. yüzyıl itibari ile savunma maksatlı yapılara ev sahipliği yaptığı, olasılıkla III. Aleksandros'un Küçük Asya seferi sürecinde bir yıkıma uğradığı, MÖ. 3. yüzyılın başlarında ise yine askeri maksatlı yeni bir mimari düzenlemeye tabi tutulduğu tespit edilmiştir. Bkz. Işın

ele geçen çok sayıda ok ucu, mızrak ucu, sapan taşı buranın açıkça bir askeri yerleşim olduğuna işaret eder.¹⁷²¹ Bu husus askerlerin gündelik harcamaları için verilen bronz sikkeler sayesinde nümismatik verirlerle de teyit edilmiştir. Tepecik yerleşiminde ele geçen çok sayıda krali Makedon sikkesi¹⁷²², Ptolemaioslar öncesi askeri varlığı gösterirken, Ptolemaios dönemine ait daha da fazla sayıda krali sikke bu askeri varlığın ilgili dönemde de sürdüğünü açıkça ortaya koymaktadır.¹⁷²³ Tez kapsamında da yer verildiği üzere Patara'da ele geçen 126 krali Ptolemaios sikkesinin %86,5'ine tekabül eden 109'u Tepecik'te ele geçmiştir. Hiç şüphesiz bu sikke grubu içerisinde en öne çıkan 19 altın sikkenin meydana getirdiği I. Ptolemaios ve II. Ptolemaios dönemine tarihlenen, içerisinde trichryson biriminde sikkelerin yer aldığı definedir.¹⁷²⁴ Bu definenin askeri bir memur ya da komutana ait olduğu, olasılıkla Birinci Suriye Savaşı sırasında, yak. MÖ. 272/271 öncesinde saklandığı düşünülmektedir.¹⁷²⁵

Ksanthos kentindeki askeri garnizona gelecek olursak, burada temel bulguları epigrafik belgeler meydana getirmektedir. Kentten, II. Ptolemaios dönemine tarihlenen, kralın 26. yılına işaret eden bir yazıtta geçen ve garnizon komutanı anlamına gelen *phrouarchos* ibaresine istinaden burada bir askeri garnizon olması gerektiği düşünülmektedir.¹⁷²⁶ Bu belge, tıpkı Patara'da olduğu gibi II. Ptolemaios döneminde kentte yerleşik askeri yapıyı açıkça göstermektedir. Ksanthos'tan bir diğer epigrafik bulgu, kentin akropolünde ele geçen kısa bir adak yazıtıdır. Söz konusu olan, MÖ. 5. yüzyıl Lykia hanedan mensuplarından Kybernis'in Agathokles'in ordusundaki paralı askerler tarafından onurlandırılmasıdır.¹⁷²⁷ Adı geçen komutan Agathokles'in kim olduğu tam olarak tespit edilemese de yazıt MÖ. 3. yüzyılın ortalarına tarihlenir.¹⁷²⁸ Yazıt Ksanthos'ta bir garnizonun varlığını teyit etmesi açısından büyük önem arz eder. Kentten bir diğer epigrafik belge ise hem Ksanthos'taki askeri varlığı bir kez daha belgeler hem de bölgedeki en geç tarihli askeri Mısır varlığını bizlere göstermesi açısından ilaveten önem arz eder. Söz konusu olan V. Ptolemaios dönemine tarihlenen, garnizon komutanının kente, V. Ptolemaios'a atfen bir Artemis sunağı diktirdiğini gösteren

2010; Dündar 2019, s. 138-149; Lenger-Dündar 2021, s. 37-41. MÖ. 4. yüzyıl savunma sistemleri için ayrıca bkz. Dündar-Rauh 2017.

¹⁷²¹ Dündar-Rauh 2017, s. 559-560; Lenger-Dündar 2021, s. 41. Ayrıca bkz. Zimmermann 2021, s. 133. Patara'da garnizonun varlığı epigrafik olarak da ateste edilebilmektedir. Örneğin, Tepecik mevkiinde değilse de Patara'da tiyatro binasının önünde tespit edilen ve MÖ. 3. yüzyıla tarihlenen yazıtta paralı asker isimleri tespit edilmiştir, bkz. Engelmann 2012. Kentte münferit paralı asker isimlerinin tespit edildiği mezar taşları da ele geçmiştir, bkz. Zimmermann 2021, s. 134-136.

¹⁷²² Lenger-Dündar 2021, s. 40, dn. 7.

¹⁷²³ Lenger-Dündar 2021, s. 41 vd.

¹⁷²⁴ Kat. No. 1-12; 79-85.

¹⁷²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dündar-Lenger 2022. Ayrıca bkz. Zimmermann 2021, s. 133.

¹⁷²⁶ Metzger 1970a, s. 307; Bagnall 1976, s. 108. Yazıt ve komentarı için bkz. Robert-Robert 1983, s. 124-127. Ayrıca bkz. Kılıç Aslan 2012, s. 102.

¹⁷²⁷ Baker-Thériault 2013.

¹⁷²⁸ Baker-Thériault 2013.

yazıttır.¹⁷²⁹ Bahsedildiği üzere belge MÖ. 3. yüzyılın sonunda kentte ve bölgede halihazırda bir garnizonun mevcudiyetini devam ettirdiğini göstermesi açısından kıymetlidir.¹⁷³⁰

Ksanthos'ta II. Ptolemaios döneminden başlayıp MÖ. 3. yüzyılın sonuna değin bir garnizonun varlığı epigrafik belgeler sayesinde açık bir biçimde görülmesine rağmen henüz elimizde bu durumu Patara'daki gibi sikkelerle teyit edecek bir veri bulunmamaktadır.¹⁷³¹ Bu durum temel olarak arkeolojik kazıların yürütüldüğü alanlar ile alakalı olmalıdır. İhtimallerden biri garnizonun kent merkezinde yer almasına rağmen henüz kazılmaması, bir diğeri ise garnizonun Ksanthos teritoryumu içerisinde ancak merkezden uzak konumlanmış olması olabilir, zira Ptolemaiosların bölgede güvenliği sağlamak maksatlı kurdukları garnizonları yalnızca kent merkezlerine değil aynı zamanda daha ufak yerleşimlerdeki kale yapıları ile bağlantılı tesis ettikleri de bilinmektedir.¹⁷³²

Lykia'da Ptolemaios garnizonu tespit edilen bir diğer kent Limyra'dır. Burada da yerleşik askeri varlık, son yıllarda yayınlanan epigrafik belgeler tarafından açıkça teyit edilmektedir. Bunlardan biri, kent akropolünde ele geçen, Ptolemaios garnizonunda görevli paralı askerlerin listesini sunan yazıttır.¹⁷³³ Hükümdar ve krali yılı okunamasa da yazı tipine istinaden MÖ. 3. yüzyılın son çeyreği ve sonrasına ait olması gerektiği anlaşılmış, kesin bir tarih ileri sürülemezle birlikte bölgenin Seleukos hakimiyetine geçtiği MÖ. 197 ise *terminus ante quem* olarak önerilmiştir.¹⁷³⁴ Limyra'da 2019 kazı sezonunda askeri içerikli bir diğer yazıt ele geçmiş, yukarıda bahsedilen ile aynı bütünün parçası olması gerektiği anlaşılmıştır.¹⁷³⁵ Bir öncekinden farklı olarak, ait olduğu dönem hükümdarının adı okunabilen bu yeni belge kentin garnizon komutanı Menyllos tarafından alınan bazı kararları kayıt altına almaktadır, 6. krali yıl ifadesi geçen bu yazıt MÖ. 197'e tarihlenir.¹⁷³⁶

Netice itibarı ile, Limyra kentindeki garnizon da tıpkı Ksanthos'taki gibi epigrafik belgelerle açıkça tasdik olunmaktadır. Limyra'da ele geçtiğini bildiğimiz, tez katalogunda da

¹⁷²⁹ OGIS 91; TAM II, 1. 263. Ayrıca bkz. Baker-Thériault 2013, s. 297. Kentten bir diğer belgede Khalkisli yabancı bir asker adı geçmekte, bu kişinin de paralı asker olduğu düşünülmektedir. Yazıt ve komentar için bkz. Bousquet 1986; Baker-Thériault 2013, s. 297; Wörrle 2022, s. 227-229.

¹⁷³⁰ Söz konusu yazıt, Bagnall (1976, s. 110) tarafından MÖ. 197 sonrasına ait kabul edildiğinden, Seleukos hakimiyetine rağmen Lykia'da Ptolemaiosların etkisinin sürdüğünün bir kanıtı olarak yorumlanmıştır. Ancak yazıtı tekrar ele alan Lanciers (2017) yazıtı MÖ. 197 sonrasına tarihlendirmek için herhangi bir sebep olmadığını açıkça ortaya koymuştur.

¹⁷³¹ Şu an için bilginiz Letoon'da ele geçtiğini bildiğimiz ve sadece sayısal bilgisi mevcut 3 sikkedir, bkz. Çizmeli Ögün-Marcellesi 2011, s. 332.

¹⁷³² Wörrle 2021, s. 123.

¹⁷³³ Wörrle 2015.

¹⁷³⁴ Wörrle 2015, s. 292-303.

¹⁷³⁵ Wörrle 2022, s. 211.

¹⁷³⁶ Wörrle 2022.

yer verilen 44 adet sikke de bu varlığı nümismatik açıdan doğrulamamızı sağlar.¹⁷³⁷ Epigrafik belgeler henüz erken dönem garnizon varlığına dair bir bulgu sunmasa da sikkeler II. Ptolemaios'un hükümdarlığına ait olanlar etrafında yoğunlaşır. I. Ptolemaios dönemine tarihlenebilen yalnızca 1 sikke bulunurken, toplam 44 sikkenin 13'ünü (%29,5) yak. MÖ. 275-260 arasında tarihlendirilen, yani II. Ptolemaios dönemine ait olanlar meydana getirmektedir. Dolayısıyla Limyra'daki garnizon da olasılıkla Patara ve Ksanthos'taki gibi II. Ptolemaios döneminde tesis edilmiştir.

II. Ptolemaios ve Lykia bölgesi söz konusu olduğunda değinilmesi gereken bir husus, Telmessos kentinin idaresini elinde tutan Ptolemaios'tur. Bu Ptolemaios, daha sonra Mısır'a sığınarak kardeşi II. Ptolemaios ile evlenecek olan Arsinoe ile Trakya kralı Lysimakhos'un oğludur.¹⁷³⁸ Lysimakhos oğlu Ptolemaios'u Lykia'ya getiren sürece dair ise farklı görüşler bulunmakla beraber bunlardan biri Ptolemaios Keraunos'un sürgüne gönderdiği Arsinoe'nin MÖ. 270'lerin başında Mısır'a sığındığında Ptolemaios'u yanında götürdüğü, Arsinoe'nin ölümünün ardından oğlunun II. Ptolemaios'un saltanat naibi olduğu ve MÖ. 259'da krala karşı başlattığı başarısız isyanın ardından sağlanan sulh ile Telmessos kentine yönetici tayin edildiği şeklindedir.¹⁷³⁹ Diğer görüş ise II. Ptolemaios tarafından saltanat naibi olarak seçilen ve krala isyan edenin Arsinoe'nin Lysimakhos'tan olma oğlu olmadığı¹⁷⁴⁰, söz konusu Ptolemaios'un, annesinin etkisi ve amcası ve müstakbel kral kuzeni ile iyi ilişkilerine istinaden babası Lysimakhos'tan kalan ve artık Ptolemaioslara ait toprakların bir kısmını yönetme yetkisi verildiğidir.¹⁷⁴¹ Anlaşıldığı üzere halihazırda Ptolemaios'un kimliği ve kariyerinin gelişimine dair tartışmalar olmakla beraber kesin olan şudur ki II. Ptolemaios döneminde, MÖ. 250'li

¹⁷³⁷ Tezin muhtelif yerlerinde bahis açıldığı üzere Limyra'da ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir biçimde yayınlanmamıştır. Tezde yer verilen 44 sikkenin bilgisine ise J. Gorecki sayesinde erişmek mümkün olmuştur. Bu veri 2004 yılına kadar olanlardan meydana geldiği için pek çok olası çıkarım ve tahlil yapmak şu an için olanaksızdır.

¹⁷³⁸ Arsinoe'nin söz konusu oğlu, Lysimakhos'un ölümünün ardından evlendiği Ptolemaios Keraunos tarafından diğer iki oğlunun öldürüldüğü olaydan kurtulmayı başarmıştır, Iust. XXIV. 2. 2-5. Ayrıca bkz. Huss 2001, s. 258-259; Carney 2013, s. 51-52; Heckel 2022, s. 46-47.

¹⁷³⁹ Huss 1998. Ayrıca bkz. Tunny 2000, s. 88; Coşkun 2016, s. 215; Skuse 2017, s. 92-93.

¹⁷⁴⁰ Metinlerde 'Ptolemaios'un oğlu' olarak geçen ve II. Ptolemaios'a karşı isyan başlatanın kim olduğu hususunda geçmiş literatürle birlikte tartışmalar üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. Skuse 2017. Ayrıca bkz. Coşkun 2016, s. 215-216; 226; CPE I, s. 63-64.

¹⁷⁴¹ Billows 1995, s. 100-101; Carney 2013, s. 125-126. Tunny (2000, s. 88) Lysimakhos oğlu Ptolemaios'un bölgeye tam olarak ne zaman ve nasıl geldiğini bilmenin imkânsız olduğunu dile getirir. Ayrıca bkz. Gregory 1995, s. 28, dn. 79. Coşkun (2016, s. 226-227) tartışmayı daha farklı bir boyuta taşıyarak Telmessos'ta yönetici olarak ateste edilen Ptolemaios'un, kral Lysimakhos'un oğlu olamayacağını ileri sürer. Coşkun'a göre Lysimakhos'un oğlunun hayatta olduğuna dair MÖ. 270'lerden sonrasına ait kesin bir delil yoktur ve yazıtlarda babasının krali payesinden bahis açılmaması olası değildir. Coşkun'a göre Telmessos'ta yöneticilik yapan III. Ptolemaios'un kardeşi Lysimakhos'un oğlu olmalıdır. Benzer bir görüş, Telmessoslu Ptolemaios'un Lysimakhos'un oğlu olmadığı yine krali unvan ile nitelenmemesine istinaden daha evvel de ileri sürülmüştür, bkz. Stern 1915.

yıllarda Lykia bölgesinin batısında Ptolemaios isimli bir yönetici etkin bir figür olarak karşımıza çıkar ve III. Ptolemaios devrinde resmi bir mevkiye kavuşur.

Lysimakhos oğlu Ptolemaios'un Lykia'daki varlığına dair en erken epigrafik belge yak. MÖ. 258-256'ya tarihlendirilmekte olup burada Ptolemaios'un arkadaşı olarak tanımlanan Leimon, Telmessos kenti tarafından onurlandırılmaktadır ve ilgili belgeye istinaden Ptolemaios'un Lykia'nın batısında etkin bir figür olduğu anlaşılmaktadır.¹⁷⁴² Bir diğer belge ise MÖ. 240'a tarihlendirilmekte, burada Telmessos kenti Lysimakhos oğlu Ptolemaios'a kente yaptığı yardımlar için şükranlarını sunmaktadır.¹⁷⁴³ Metinden ayrıca ilgili tarihte, kuzeni olan III. Ptolemaios tarafından Telmessos kentinin kendisine *dorea* olarak verilmiş bulunduğu anlaşılmaktadır.¹⁷⁴⁴ Dolayısıyla bölgede II. Ptolemaios devrine, MÖ. 260'lara kadar uzanan bir geçmişte etkinlik sahibi olan Ptolemaios'un, her ne kadar merkezden bağımsız olmasa da MÖ. 240 itibarıyla resmi olarak tesis edilmiş olan, belki de daha geniş bir alana hükmetmesini sağlayan, bir çeşit özerklik sahibi olduğu açıktır.¹⁷⁴⁵ Bu iktidar bir tür hanedanlık halini alırken soyundan gelenlerin, bölge Seleukosların hakimiyetine girdiğinde dahi kentin kontrolünü elinde tuttukları anlaşılmaktadır.¹⁷⁴⁶

Lysimakhos oğlu Ptolemaios ile ilişkilendirilen sikkeler de bilinmektedir. Böylelikle önceleri kentteki nüfuzlu konumunu ardından da gücü eline alışı nümismatik açıdan gözlemek mümkündür. Ön yüzünde diademli, Ammon boynuzlu III. Aleksandros başı, arka yüzünde aslan tasviri yer alan TEAMHΣΣEΩN ya da TEAEMHΣΣEΩN lejantlı, ΠΠ (ΠΠ) monogramı taşıyan oldukça nadir bir grup otonom bronz sikke ilk olarak Hill tarafından Lysimakhos oğlu Ptolemaios'a atfedilmiştir.¹⁷⁴⁷ Dolayısıyla, kent ethnikonu taşıyan bu sikkeler, bölgede Ptolemaios hakimiyetinin olduğu döneme tesadüf eden sivil nitelikteki darplardır. Ön yüzünde Zeus Ammon başı, arka yüzünde kanatları kapalı kartal taşıyan ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı, ΠΠ (ΠΤΟ ?) monogramlı ve tripod sembolü bronz sikkeler ise Lorber tarafından Lysimakhos oğlu Ptolemaios'a atfedilmiştir.¹⁷⁴⁸ Bu bağlamda, krali lejant taşıyan bu sikkeler, Ptolemaios'un monogramını taşıyan krali nitelikteki darplardır.

¹⁷⁴² Segre 1938; Robert 1966, s. 55; Bagnall 1976, s. 106-107; 234; Wörrle 1978, s. 237.

¹⁷⁴³ TAM II. i. 1; OGIS 55. Ayrıca bkz. <https://geionline.sns.it/search/document/GEI037>

¹⁷⁴⁴ Holleaux 1921, s. 184; Rostovtzeff 1941, s. 336-338; Bagnall 1976, s. 106-107; 234; Wörrle 1978, s. 207-212; Hölbl 2001, s. 38; Meadows 2012, s. 128; Migeotte 2017, s. 205-206 ve dn. 30; Wörrle 2021, s. 116. Komentar ve konu üzerine literatür için ayrıca bkz. GEI037: <https://geionline.sns.it/search/document/GEI037>

¹⁷⁴⁵ Yazıtta belirtildiği şekliyle, Ptolemaios'un kentte vergileri tanzim eden finansal reformlar yapabilmesi oldukça muteber bir konuma sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Mevzubahis yazıt ışığında Ptolemaios'un yetki alanına dair ayrıntılı komentar için bkz. Savalli 1987; GEI037: <https://geionline.sns.it/search/document/GEI037>

¹⁷⁴⁶ Liv. XXXVII. 56. 4-5. Ayrıca bkz. Holleaux 1921; Bagnall 1976, s. 234-235; Wörrle 1978, s. 218-225; Billows 1995, s. 101-104.

¹⁷⁴⁷ Hill 1923. Ayrıca bkz. CPE II, s. 83, n. B356.

¹⁷⁴⁸ CPE II, s. 83, n. B357.

Lorber'in tesis ettiği ölüntüye göre önce otonom darplar, sonra monogramlı, tripod sembolü krali darplar, ardından aynı ikonografyaya sahip ancak monogramsız, krali bronzlar (B436-B437) darp edilmiştir. Lorber'in ileri sürdüğü bu nümismatik temelli ölüntü şu an için akla oldukça yatkındır. Lysimakhos oğlu, Telmessoslu Ptolemaios bir şekilde sahip olduğu özerkliğe dayanarak MÖ. 240'ların sonuna kadar Telmessos kentinde sivil lejantlı sikkeler darp ettirmiş, kentin kendisine yak. MÖ. 241'de *dorea* olarak verilmesinin ardından III. Ptolemaios'un egemenliğini tanıyarak krali ikonografya ve lejanta sahip – ancak kendi monogramını taşıyan – krali nitelikteki sikkeler darp ettirmiş olmalıdır. Şu an için kesin bir tarih tayin edemeyeceğimiz bir sürenin ardından ise kentte krali bir darphanenin faaliyete geçmesiyle monogramsızlar darp edilmeye başlanmış olabilir.¹⁷⁴⁹

Lykia'da Ptolemaiosların varlığı, babası II. Ptolemaios'un MÖ. 246 yılında ölümünün ardından tahta geçen III. Ptolemaios devri için de epigrafik belgelerle teyit edilebilmektedir. Telmessos kenti bu döneme de ait bir belge sunar.¹⁷⁵⁰ Bu, yukarıda ayrıntılarıyla bahsedilen, Telmessos'lu Ptolemaios ile akalalı bir onurlandırma yazıtı olup MÖ. 240 yılına tarihlendirilmesiyle kentte MÖ. 3. yüzyılın ikinci yarısında Mısır hakimiyetinin sürdüğünü ortaya koymasından önem arz eder.¹⁷⁵¹

Yine Batı Lykia'da Letoon kutsal alanında ele geçen Ksanthos kenti ile III. Ptolemaios arasındaki yazışmayı kaydeden belge *Ptolemaia* şenliklerine katılacak olan kutsal rahipler ile alakalı olup MÖ. 243/242'e tarihlenir.¹⁷⁵² Kentten bir diğer yazılı bulgu, III. Ptolemaios'a ait heykel kaidesinde tespit edilmiş olup burada yazıtta istinaden kentte Theoi Adelphoi (Tanrı Kardeşler) kültünün varlığı ile alakalı bir çıkarım yapmak mümkün olmuştur.¹⁷⁵³

Bölgeden bir diğer belge bir kuzey batı Lykia yerleşimi olan Araksa'da ele geçmiştir. Mevcut literatür ışığında II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios devrine ait olması gerektiği anlaşılmaktadır.¹⁷⁵⁴ Krali 8. yıl ifadesini taşıyan ancak hükümdar ismi tespit edilemeyen, bir Rhodoslunun onurlandırıldığı bu dekret, her ne kadar bu kent özelinde detaya inilemese de Ptolemaioslar hakimiyetinin yalnızca kıyı ve orta Lykia ile limitli kalmadığı, bölgenin kuzey sınırlarına kadar sirayet ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

¹⁷⁴⁹ Ancak, Bölüm 5.1.2'de ayrıntılarıyla ele alındığı üzere B356 numaralı sikkelerden Lykia ve Karia'da Limyra'daki 8 örnek dışında hiç ele geçmemiş olması bu ölüntüyü şüpheli hale getirmektedir. Bu husus ancak ilerleyen yıllarda bölgede tespit edilecek olan yeni sikkelerin varlığı ile açıklığa kavuşacaktır.

¹⁷⁵⁰ TAM II.1=OGIS 55.

¹⁷⁵¹ Bagnall 1976, 106-107. Ayrıca bkz. Marquaille 2008, s. 46.

¹⁷⁵² SEG XXXVI, 1218. Yazıt ve komentar için bkz. Bousquet 1986. Ayrıca bkz. Baker-Thériault 2013, s. 296; Arslan 2019, s. 72-73. Wörrle 2021, s. 122. Kentin kutsal alanı Letoon'da Ptolemaiosların varlığı ve etkinliği mimari olarak da teyit edilmiş görünmektedir. Letoon Hellenistik dönem tapınağının dönemin diğer Mısır yapıları ile karşılaştırmalı analizi ve üzerine görüşler için bkz. Cavalier-Des Courtils 2013.

¹⁷⁵³ SEG 36, 1219. Yazıt ve komentar için bkz. Bousquet 1986, 28.

¹⁷⁵⁴ Maiuri 1925-1926, s. 315. Ayrıca bkz. Bagnall 1976, s. 106. Krş. Kılıç Aslan 2012, s. 96.

Patara kentinde ele geçen ve III. Ptolemaios devrine ait olması gerektiği önerilen mühürlü amphora söz konusu döneme ait oldukça önemli arkeolojik bir bulgudur. Üzerinde ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ve 5. krali yıl ibaresini taşıyan mühür III. Ptolemaios dönemine ait olduğu düşünüldüğünden MÖ. 243/242'ye tarihlenmiştir.¹⁷⁵⁵ Lykia'da Mısır hakimiyetinin mimarı manada en güzel yansımalarından biri ise hiç şüphesiz Limyra kentinde yer alan Ptolemaion'dur. Günümüze kalıntıları ulaşabilmiş olan, kurtarıcı kral II. Ptolemaios'a adanan bu tapınak yapısının MÖ. 3. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu düşünülmektedir.¹⁷⁵⁶ Yapının tarihlendirilmesi adına nümismatik manada şimdilik eldeki yegâne veri Ptolemaion kazılarında sondajdan geldiği not düşünlen sikkedir.¹⁷⁵⁷ Söz konusu buluntu, III. Ptolemaios dönemine ait olup MÖ. 246-222 arasına tarihlenenlerdendir. Bölgeden, bu hükümdar dönemine tarihlenen bir diğer arkeolojik buluntu, Ksanthos kazılarında ele geçen II. Berenike başlı oinokhoe'dir.¹⁷⁵⁸ Günümüzde Antalya Arkeoloji Müzesi'nde muhafaza edilen, ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΑΓΑΘΗΣ ΤΥΧΗΣ, ΘΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ yazıtlı bu eser yak. MÖ. 240 ve sonrasına tarihlenir.¹⁷⁵⁹

Epigrafik ve arkeolojik bulgulardan açıkça anlaşıldığı üzere bölge III. Ptolemaios devrinde de aktif bir biçimde Ptolemaiosların egemenliği altındadır. Siyasi etkinliğin yanı sıra sosyal ve kültürel bağlamda da Mısır etkisi kendini göstermektedir. Mevzubahis Mısır hakimiyeti nümismatik bağlamda da III. Ptolemaios devrinde zirveye ulaşır. Bilhassa hemen batıda Kaunos, Lykia'da Patara (Telmessos?) darphanelerinin aktif bir biçimde faaliyet göstererek sikke darp etmeye başlaması bunda başlıca rol oynayan etmendir. Bu devir, Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçen, dönemi tespit edilebilenler içerisinde %36,3 (64 sikke) ile temsil edilir. Müze malzemesi de dahil edildiğinde bu oran %47,4'e (212 sikke) ulaşmaktadır. Bu bağlamda, hakimiyetin mevcut olduğu yaklaşık bir asırlık süreç içerisinde en yoğun sikke grubu da III. Ptolemaios dönemine ait olanlardan meydana gelir (Grafik 13).

III. Ptolemaios döneminde meydana gelen, Lykia için önem arz eden bir olay Rhodos depremidir. Söz konusu deprem MÖ. 227'ye tarihlenirken bu III. Ptolemaios'un hükümdarlığının son beş yılına tesadüf eder.¹⁷⁶⁰ Bu olaya dair ayrıntılı bilgiyi ise Polybios

¹⁷⁵⁵ Ayrıntılı analizi için bkz. Dündar *forthcoming*.

¹⁷⁵⁶ Yapıya dair ayrıntılı bilgi için bkz. Borchhardt 1991b; Borchhardt 1999a, s. 79-83; Stanzl 2015; 2017. Konu üzerine monografik çalışmalar ortaya koyan Stanzl'ın (2017, s. 224) görüşü, söz konusu yapının tıpkı Samothrake'deki propylon, Kos'taki Asklepion B tapınağı ve Knidos'taki propylon gibi II. Ptolemaios'un euergemizmi kapsamında inşa edilmiş olabileceği şeklindedir.

¹⁷⁵⁷ Kat. No. 229.

¹⁷⁵⁸ Demargne-Metzger 1951; Demargne 1958b, s. 47-58.

¹⁷⁵⁹ Ayrıntılı bilgi ve tarihlendirme için bkz. Thompson 1963, s. 310; Thompson 1973, s. 149-150, n. 75.

¹⁷⁶⁰ Kobes (1993, s. 3-4) Polybios tarafından yardım gönderen krallar arasında MÖ. 225'te ölen II. Seleukos adının geçmesi ve Chronicon Paschale'de (I. 331 Bonn) depremin 138. Olimpiadların 2. yılında gerçekleştiği ifadesine istinaden MÖ. 227 tarihini önermiştir. Tarihlendirme hususunda ayrıca bkz. Robert-Robert 1971, s. 503-509.

aktarır. Buna göre, oldukça şiddetli gerçekleşen bu depremde Rhodos limanında yer alan Helios heykeli yıkılmış, liman ve kent surları da büyük hasar görmüştür.¹⁷⁶¹ Kente dönemin kralları ve kimi kentleri çeşitli yardımlarda bulunurken, III. Ptolemaios tarafından çok büyük miktarda hem para hem de gıda yardımı yapılmıştır.¹⁷⁶² Depremin Lykia bölgesine olan etkisine¹⁷⁶³ dair Patara'da askeri garnizona ev sahipliği yapmış olan Tepecik yerleşimi bir fikir vermektedir. Buna göre, Tepecik yerleşiminin üst düzlüğünün kuzeydoğusunda yer alan konutlardan bazılarının duvarlarında görülen tahribat, olasılıkla ilgili deprem neticesinde gerçekleşmiştir ve bu hadise sonrası burada yerleşim daha kısıtlı bir hal almış, takip eden süreçte sivil ya da askeri kompleks bir yapılaşma olmamıştır.¹⁷⁶⁴ Yukarıda, Nümismatik çıkarımlar kısmında ayrıntılarıyla bahsedildiği üzere, IV. Ptolemaios devrine ait bölgede müze ve kazı/yüzey araştırmaları dahil neredeyse hiç sikke ele geçmemiştir. Belki de yaşanan bu deprem hadisesi bu durumun temel nedenidir. En azından Tepecik özelinde söyleyebiliriz ki deprem sonrası garnizonun bir daha kullanılmamak üzere terk edilmiş olması sikke arz-talep dengesinde bir bozulmaya/azalmaya sebep olmuştur.

MÖ. 222'de hayatını kaybeden III. Ptolemaios'un ardından aynı yıl tahta geçen IV. Ptolemaios'un hükümdarlığı döneminde Lykia bölgesinden yegâne yazıt Ksanthos'ta ele geçmiştir.¹⁷⁶⁵ Söz konusu olan, kralın 17. yılına, yak. MÖ. 206-205'e tarihlendirilen, Kıta Yunanistanı'nda yer alan Kytention'dan kente gelecek olan elçiler ile ilgili bir belgedir.¹⁷⁶⁶ Bu

¹⁷⁶¹ Polyb. V. 88. Ayrıca bkz. Diod. XXVI. 8. 1; Strab. XIV. 2. 5. Depremin yarattığı yıkım üzerine ayrıca bkz. Kobes 1993, s. 4-5.

¹⁷⁶² Polyb. V. 89. Bu ve diğer yardımlar için ayrıca bkz. Kobes 1993, s. 5-23. Rhodos darbı 3 seri bronz sikke (Öy. Örtülü kadın başı/Pruva (Svoronos, n. 91); Örtülü kadın başı/Gül; Zeus başı/Gül) Ashton tarafından deprem sonrasına tarihlendirilerek ön yüzde yer alan örtülü kadın başı III. Ptolemaios'un eşi II. Berenike olarak yorumlanmıştır. Defne çelenkli Zeus başı ise kraliçe darplara bir anıtsırma olarak kabul edilmiştir. Rhodos'un böyleli sikkeler darp etme sebebi ise III. Ptolemaios'un kente depremi müteakip yaptığı oldukça büyük miktardaki yardımdır. Sikkeler ve analiz için bkz. Ashton 1986. Ayrıca bkz. Ashton 2001, s. 93.

¹⁷⁶³ Pausanias (2.7.1) bu depremin Karia ve Lykia kentlerini de etkilediğini aktarır. Karia ve Lykia'ya olası etkilerine dair bir analiz için ayrıca bkz. Şahin 2021, s. 43. Öte yandan, Lykia'da yürütülen, deprem izlerini tespit nitelikli jeolojik çalışmalara bakıldığında, örneğin Myra'da gerçekleştirilenler MÖ. 227 depremine ilişkin bir veri sunmasa da MS. 4. yüzyıl, 17. ve 18. yüzyıl Rhodos depremlerinin Myra kentini etkilediği anlaşılmaktadır ve Rhodos'ta yaşanan deprem hadiselerinin bir Orta Lykia kenti olan Myra'ya kadar etki ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Myra kenti özelinde analiz için bkz. Softa-Turan-Sözbilir 2018. MS. 344, 1609 ve 1741 Rhodos depremleri ve bölgeye etkileri için bkz. Duggan 2004, s. 130; 144-145. 1609 Rhodos depreminin ve akabinde oluşan tsunaminin Patara'da yer alan deniz fenerinin yıkımına neden olduğu düşünülmektedir, bkz. Duggan 2010, s. 64. Bu hususta ayrıca bkz. Özkut 2009, s. 25.

¹⁷⁶⁴ Dündar 2019, s. 150-151. Dündar (2019, s. 151) yaşanan yıkımın ardından kimi sağlam kalabilmiş konut duvarlarının kullanımının devam ettiğini ifade eder. Yine aktardığı üzere (Dündar *forthcoming*) bu alanda şu an için tespit edilen MÖ 3. yüzyıl sonu ve hemen sonrasına ait mimari kalıntılar oldukça azdır. Mevcut yapılar ise, bir garnizon olarak kullanıldığı MÖ. 4 ve 3. yüzyıl yapılarına kıyasla dağınık konumlandırılmıştır, aralarında karmaşık bir bağ bulunmamaktadır. Öte yandan, bu olaydan 5 yıl sonra başlayan IV. Ptolemaios devrine ait seramik buluntu da yok denecek kadar azdır. Verdiği ilave bilgiler için E.Dündar'a teşekkür ederim.

¹⁷⁶⁵ SEG 38.1476. IV. Ptolemaios ya da V. Ptolemaios devrine ait, merkez Aleksandreia ile Lykia arasındaki finansal ve idari ilişkileri açıkça gösteren mektuplar ve analizi için bkz. Rostovtzeff 1941, s. 335-336; Bagnall 1975; Huss 1976b; Lanciers 1991; Gygas 2005.

¹⁷⁶⁶ Bousquet 1988, s. 14; 22-23. Ayrıca bkz. Ma 2003b.

yazıt, söz konusu yıl itibarı ile bölgedeki Ptolemaios varlığını teyit eden tek yazılı bulgu olması açısından ayrı bir önem arz eder. Zira bahsedildiği üzere IV. Ptolemaios döneminde Lykia'daki Mısır hakimiyetini şu an için nümismatik verilerle tasdik etmek mümkün değildir. Tek söyleyebileceğimiz bu iktidar döneminde bir önceki hükümdarın bronz sikkelerinin kontrmarklanarak kullanılmaya devam ettiğidir.¹⁷⁶⁷ Öte yandan, IV. Ptolemaios döneminin sonu ile V. Ptolemaios döneminin başlarına tesadüf eden bir tarihte Lykia'daki duruma dair bir görüş, bölgede federal bir yapıya işaret eden birlik oluşumunun söz konusu dönemler itibarı ile mevcut olduğu şeklindedir. Böylesi bir yorumlamaya yol açan ise λύκιος ethnikonunun bu dönemlere tesadüf eden kullanımıdır.¹⁷⁶⁸ Ancak geline nokta, konu her ne kadar açıklığa kavuşturulamamış olsa da, bölgede söz konusu tarihten bilinen bir birlik başkanı (lykiarkh) olmaması ve ethnikonun coğrafi bir referans taşıdığı görüşü ışığında Ptolemaislar döneminde Lykia'da bir kentler konfederasyonunun mevcudiyeti fikri pek kabul görmemiştir.¹⁷⁶⁹

5.3.3. Bölgenin Ptolemaios Hakimiyetinden Çıkışı

Lykia bölgesinin Mısır egemenliğinden çıkışı MÖ. 204 yılında tahta çıkan V. Ptolemaios Philopator'un hükümdarlığının yaklaşık yedinci yılına tesadüf eder. MÖ. 205/204-MÖ. 197 arasına ait epigrafik belgeler bu son dönemi teyit eder.¹⁷⁷⁰ Öte yandan, Lykia'da Mısır hakimiyetinin başlangıcına kıyasla, Seleukos kralı III. Antiokhos'un büyük Asya seferinin ve Beşinci Suriye Savaşı'nı (MÖ. 202-195) bir parçası olması nedeniyle antik kaynaklar tarafından da ateste edilmiştir.¹⁷⁷¹ Modern literatürün de mutabık olduğu şekliyle Lykia bölgesi, Küçük Asya'nın kayda değer bir bölümü gibi MÖ. 197/196 yılında Seleukosların egemenliğine

¹⁷⁶⁷ Bkz. Bölüm 2, kısım 7.

¹⁷⁶⁸ Birliğin varlığını Ptolemaioslar dönemine çeken bu görüşe dair ayrıntılı bilgi için bkz. Larsen 1945, s. 72; Troxell 1982, s. 12-13; Bresson 1999, s. 111. Ayrıca bkz. Bagnall 1976, s. 217-218; Meadows 2012, s. 34.

¹⁷⁶⁹ Mevzu bahis fikirler ve bunlara istinaden ileri sürülen tarihlendirmeler için bkz. Le Roy 1996, s. 968, dn. 33; Keen 1998, s. 179-180; Behrwald 2000, s. 78-79; Lanciers 2017, s. 118 vd.

¹⁷⁷⁰ Yukarıda bahsedildiği üzere MÖ. 3. yüzyılın sonları söz konusu olduğunda bölgeden en geç tarihli üç epigrafik belgeden ilki Ksanthos'tan gelmiştir. Literatürde MÖ 205-181 yılına tarihlendirilen yazıta istinaden Ksanthos kentinde bir komutan tarafından V. Ptolemaios'a ithaf edilen bir yapıdan haberdar olmaktayız, bkz. TAM II, 263. Yine bu devire ait olduğu tespit edilen diğer iki yazıt Limyra kentinde ele geçmiştir. Bunlardan ilkinde Mısır ordusunda yer alan paralı askerlerinin bir listesini sunan Limyra yazıtı için alt tarih olarak MÖ 197 yılı önerilmiştir, yazıt ve komentar için bkz. Wörrle 2015. Bir diğer yazıt ise garnizon komutanı tarafından alınan bazı kararları kayıt altına almıştır. Bu yazıt da MÖ. 197'e tarihlenmiştir, yazıt ve komentar için bkz. Wörrle 2022. Antik kaynaklar söz konusu olduğunda ise bu döneme ait en geç anlatı, V. Ptolemaios döneminin başlarında hakimiyet altında olduğunu anladığımız Arykanda'yı konu edinir, bkz. FGrHist. 86, "Agatharchides von Knidos F 16" = Athens. XII 527 vd.). Üzerine literatür için ayrıca bkz. Kılıç Aslan 2012, s. 99.

¹⁷⁷¹ Polyb. XXXI. 7; Liv. XXXIII.19; App. Mithr. IX.

girmiştir.¹⁷⁷² Böylece, Mısır etkisinde geçen yaklaşık 100 yıllık bir sürecin de sonuna gelinmiş oluyordu.¹⁷⁷³

Bölge, Makedon kralı V. Philippos'un da yardımıyla, Ptolemaiosların hakimiyeti altında bulunan Kilikia, Lykia ve Karia kıyıları boyunca Seleukos nüfuzu altına alınmıştır.¹⁷⁷⁴ Fakat III. Antiokhos'un batıya ilerleyişini sürdürmek istemesi onu Roma ile karşı karşıya getirince MÖ. 190'a tarihlenen Magnesia Muharebesi'nde Seleukoslar Roma-Pergamon ittifakına yenilir, MÖ. 188 tarihli Apameia Barış Antlaşması'nın neticesinde kazanılan topraklar kaybedilirken, Lykia bölgesinin yeni hâkimi Roma ile iyi ilişkiler içerisindeki Rhodos olmuştur.¹⁷⁷⁵ Dolayısıyla bölgede Seleukos hakimiyeti on yıldan az bir zaman dilimine oturmaktadır.

Nümismatik verilerin sunduğu tabloya baktığımızda ise buluntular söz konusu tarihsel örüntünün dışına çıkmaz ve bunu teyit eder. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarının sunduğu verilere göre V. Ptolemaios sonrasına ait olduğu kesin bir biçimde tespit edilebilen sikke sayısı yalnızca 3'tür.¹⁷⁷⁶ Söz konusu örnekler Limyra Andriake ve Patara kazılarında ele geçmiş olup sırasıyla IX. Ptolemaios, XII. Ptolemaios ve VII. Kleopatra dönemine tarihlenirler.¹⁷⁷⁷ Veri grubunu, müzeleri de içine alacak şekilde genişlettiğimizde Antalya Arkeoloji Müzesi'nde 3, Fethiye Müzesi'nde 2 adet hakimiyet sonrasına ait sikke yer alır. Bunlar VI. Ptolemaios dönemine ait 1 sikke, IX. Ptolemaios dönemine ait 1 sikke, III. Kleopatra ve IX. Ptolemaios ya da X. Ptolemaios dönemine ait 1 sikke, IX.-X. Ptolemaios dönemine ait 1 sikke ve XII. Ptolemaios dönemine ait 1 sikkedir.¹⁷⁷⁸ Dolayısıyla V. Ptolemaios dönemi sonrasına ait olduğu tespit edilebilen sikke sayısı yalnızca 8'dir. Bu da toplamın yalnızca %1,6'sına tekabül eder. Bu bağlamda Lykia'nın Mısır hakimiyetinden çıkışı, nümismatik bulgularla açıkça doğrulanmaktadır. Nümismatik verilerin teyit ettiği bir diğer nokta, Seleukos'ların

¹⁷⁷² Bagnall 1976, s. 107-110; Hölbl 2001, s. 138; Huss 2001, s. 428-429; Ma 2003a; Sartre 2003, s. 49-50; Meadows 2006, s. 460; Schuler 2016, s. 47; Grabowski 2019, s. 36; Schuler 2019a, s. 19; Schuler 2019b, s. 74-75. Epigrafik belgeler ışığında dönemin bir analizi için bkz. Wörle 2011, s. 384-387; Biagio 2015.

¹⁷⁷³ Lykia'da Mısır etkisi siyasi manada ortadan kalmış olsa da elbette bir anda yok olmamıştır. Örneğin Lykia'da şahıs ismi olarak Ptolemaios'un kullanımı en erkeni MÖ. 2. yüzyıla ait olmakla beraber MS. 3. yüzyıla değin uzanmaktadır. Hellenistik dönem örnekleri için bkz. bkz. TAM II, 643 (MÖ. 2, Tlos); SEG XLIV, 1218, 1; 1219 b, 34 (Ksanthos); SEG LV, 1485; 1502 (MÖ. 2-1, Phellos); LBW 1280, 1 (MÖ. 1-MS. 1, Antiphellos); SEG XLIX 1924, 4 (Myra, MÖ. 1-MS. 1); TAM II, 636; 642; 644 (Tlos, MÖ.1-MS.1); SEG LV 1502, 1, 4; 5; 9 (MÖ. 1., Ksanthos); TAM II, 550, 33-34 (Tlos, MÖ. 1.). Krş. Öztürk-Süel 2011, s. 260, dn. 3. MS. 1.-2. yüzyıla ait olduğu düşünülen ve Tlos'ta ele geçen örnek için ayrıca bkz. Öztürk-Süel 2011.

¹⁷⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bagnall 1976, s. 97-98; 107-108; 113-115; Ma 1999, s. 82-86; Sartre 2003, s. 49-50.

¹⁷⁷⁵ Bresson 1998, s. 66-77; Sartre 2003, s. 58-59; Schuler 2016, s. 47; Schuler 2019a, s. 20; Schuler 2019b, s. 75-76. Hellenistik dönem boyunca neredeyse sürekli bağımsız siyasi yapısını koruyan, ekonomik olarak oldukça güçlü konumdaki Rhodos'un bu niteliklerini yavaş yavaş kaybettiği, Roma ile münasebetlerine dair bkz. Gruen 1975.

¹⁷⁷⁶ Bkz. Grafik 5.

¹⁷⁷⁷ Kat. No. 437; 444-445.

¹⁷⁷⁸ Kat. No. 436; 438; 441-443

hakimiyetinin oldukça kısa sürmüş olmasıdır. Bu, Lykia kazılarında ele geçen krali Seleukos sikkelerinin azlığı ile açıkça görülmektedir. Örneğin Patara’da şu ana değin ele geçen Seleukos sikkesi sayısı yalnızca 15’tir.¹⁷⁷⁹ Arykanda’da da bu sayı şu an için 20’nin biraz üzerindedir.¹⁷⁸⁰ Öte yandan bu sikkelerin kesin olarak dönem tespiti yapılabilenlerinden yayınlanmış malzeme ışığında Lykia bölgesi söz konusu olduğunda bu iki kent dışında herhangi bir kazı ya da yüzey araştırmasında ele geçen krali Seleukos sikkesi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla bir yandan Seleukosların bölgedeki varlığı açıkça görülürken, diğer yandan hem coğrafi hem de süre bakımından oldukça kısıtlı kaldığı da doğrulanmaktadır.

¹⁷⁷⁹ Söz konusu veri 1988-2019 arası buluntuları kapsamaktadır.

¹⁷⁸⁰ 15 sikke Tek (2002a, n. 777-791) tarafından yayınlanmıştır. Henüz bir yayının konusu olmamış güncel bilgileri benimle paylaşan H. Sancaktar’a çok teşekkür ederim.

SONUÇ

Lykia bölgesinde yürütülen bilimsel arkeolojik çalışmalarda ele geçen ve bölge müzelerinin envanterlik sikke koleksiyonlarında muhafaza edilen krali Ptolemaios sikkelerinin çalışılması hem Lykia bölgesinin MÖ. 3. yüzyıl tarihini yorumlamada hem de nümismatik literatürde problem arz eden hususların aydınlatılmasında büyük faydalar sağlamıştır. Bu gayretin, sınırlı bir zaman zarfında tamamlanması gereken bir tez çalışması dahilinde sarfedilmesi ister istemez coğrafya özelinde bir konu sınırı belirlenmesini gerekli kılmıştır. Yine de komşu Karia, Pamphylia, Pisidia ve Kilikia'dan azami ölçüde veri toplanmaya çalışılmış, bu da hem Lykia'daki durumu yorumlamada hem de söz konusu bölgelerle karşılaştırmada büyük katkı sağlamıştır.

Her şeyden önce, krali Ptolemaios sikkeleri üzerinde en güncel çalışmalarda dahi, Küçük Asya'nın güney kıyılarındaki durum neredeyse hiç bilinmediğinden, bu coğrafyayı ihtiva eden yorumlamalar ve çıkarımlardaki eksiklik açıktır. Söz konusu malzemenin çalışılması ilk olarak, sikkelerin dolaşımına dair istatistiki bir resim sunmuştur. I. Ptolemaios dönemine ait darpların bölgedeki dolaşımı açık bir biçimde II. Ptolemaios döneminde artış göstermiş, III. Ptolemaios döneminde ise yerel darphanelerin de faal olmasıyla zirve noktasına ulaşmıştır. Öte yandan, tarihsel olarak MÖ. 280'ler-MÖ. 197 arasına yerleşen Lykia'da Mısır hakimiyeti V. Ptolemaios dönemi sonrasına tarihlenen örneklerin yok denecek kadar az olmasıyla da teyit edilmiştir. Bu durumun Karia için de geçerli olduğu görülmüştür. Genel istatistiğin ortaya koyduğu bir diğer husus, Aleksandreia darphanesinden bölgeye intikal eden sikke sayısında, yerel darphanelerin hacimli bir üretim ortaya koymalarının ardından görülen radikal bir azalma olduğudur. Krali sikkelerin gösterdiği coğrafi dağılım da önemlidir. Bir deniz devleti olan Ptolemaiosların yerleşim politikalarına uygun olarak sikkelerin de Kaunos ve Patara gibi kıyıda ya da Limyra gibi kıyıya yakın bir konuma sahip olanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak Letoon, Rhodiapolis ve Tlos gibi iç bölgelerde yer alan yerleşimlerde de krali sikkelerin az sayıda da olsa tespit edilmesi bölgenin iç kesimlerindeki Mısır etkisini de açıkça göstermektedir.

Bahsedildiği üzere krali Ptolemaios sikkeleri söz konusu olduğunda kimi seriler/emisyonların nerede darp edildikleri konusunda literatürde bir mutabakat sağlanamamıştır. Tezin bu bağlamda önemli sonuçlarından biri arka yüzünde tripod veya trident yer alan iki emisyonun darp yerlerine ilişkin çıkarımlar olmuştur. Buna göre, güncel literatürde batı Lykia kentlerinden Telmessos'a atfedilen tripodluları şu an için bir başka darphaneye atfetmek için herhangi bir sebep yoktur. Öte yandan, güneydoğu Karia kentlerinden

Kaunos'a atfedilen trident sembollülerin ise darp yerinin Patara olması gerektiği neticesine ulaşılmıştır. Böylece her iki emisyonun da Lykia bölgesinde darp edildiği anlaşılmaktadır. Bölgede tespit edilen sikkelere istinaden yapılması mümkün olmuş bir diğer nümismatik çıkarım, Suriye-Fenike coğrafyasına ait olması gerektiği düşünülen, arka yüzünde bereket boynuzu sembolü taşıyan emisyonun Küçük Asya kökeninin tespiti. Mevcut veriler ışığında bu emisyonun kökenine dair herhangi bir şüphe kalmamıştır. Ancak, kesin bir darphane atfı yapmak da şu an için mümkün olmamıştır. Muhakkak olan, bu emisyonun Karia ya da Batı Lykia'da darp edilmiş olduğudur. Yine bu sikkelerin de Patara'da darp edilmiş olma ihtimalleri mevcut olup, ilerleyen yıllarda artacak olan buluntu sayıları kesin bir darphane atfını mümkün kılacaktır.

Tezin bir diğer nümismatik neticesi, güncel literatürde kökenine ve darp yerine dair fikir ileri sürülemeyen emisyon üzerine olmuştur. Bugüne değin arkeolojik bir çalışmada ele geçmiş örneği bilinmediğinden "Belirsiz Eyaletler" üst başlığı altında tasnif edilen bu sikkelerden çalışmalarım sırasında 5 adet tespit etmiş olmam bu sikkelerin kökeninin kuvvetli bir biçimde Karia-Lykia olması gerektiğini düşündürmüştür. Tıpkı bir önceki emisyon gibi şu an için darphane ismi telaffuz etmek olanaksızdır. Bu emisyonun ihtiva ettiği bir diğer önem I. Ptolemaios dönemine ait olmalarıdır. Bu da söz konusu sikkelere bölgenin Ptolemaios hakimiyetine girişine dair mevcut tartışmalara yön verebilecek, kronolojiyi daha kesin bir düzleme oturtabilecek bir nitelik kazandırmaktadır. İleride elde edilecek veriler bu açıdan da ayrı bir önem arz etmektedir.

Toplanan veriler yeni atıflar yapmanın yanı sıra mevcutların sağlamasını yapmak açısından da yararlı olmuştur. Buna örnek, güncel çalışmalarda Halikarnassos'a atfedilen emisyonudur. Söz konusu atfı yapan Lorber (B432A), Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde yer alan yayınlanmış 3 sikkeye istinaden böyle bir çıkarımda bulunmuştur. Bu sikkelere Kaunos kazılarında 1, Patara kazılarında 2, Aydın Arkeoloji Müzesi'nden ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden 1'er yeni örnek ilave olmuş, toplam sayı 8'e yükselmiştir. Dolayısıyla, şu an için Halikarnassos atfını ne doğrulayacak ne de yanlışlayacak kati bir veri mevcut değildir.

Bir diğer ileri sürüleni gözden geçirme şansı, yine Lorber tarafından, Telmessos kentinde ve yerel idareci Ptolemaios tarafından darp edildiği ileri sürülenler üzerine olmuştur. Kataloğunda B357 numarası ile yer alan bu sikkeler Lorber tarafından, Lysimakhos'un II. Arsinoe'den oğlu olan ve önceleri (yak. MÖ. 260'lar-241?) Telmessos kentinde yöneticilik yapan, ardından III. Ptolemaios döneminde resmi olarak bu kentte özerk bir yönetim payesi verilen Ptolemaios'a atfedilmiştir. Öte yandan, bu sikkelerden ne kazılarda ne de müze

koleksiyonlarında hem Lykia hem de Karia dahil olmak üzere hiç ele tespit edilememiştir. Yegâne veri, Limyra kazılarında ele geçtiği anlaşılan 8 sikkedir. Ancak tezin ilgili ve muhtelif yerlerinde ifade edildiği üzere Limyra kazılarında ele geçen sikkeler kazının eski nümismatı J. Gorecki tarafından iletilmiş olup yalnızca yazılı bilgileri ve Svoronos referansı paylaşılmıştır. İmajlarını görme şansım ise olmamıştır. Dolayısıyla, aktarılan bilgiler ışığında bu sikkelerden Karia ve Lykia’da yalnızca 8 adet ve Limyra’da ele geçmiştir. Bu da, arka yüzüne tripod sembolü ve (ΠΤΟ ?) monogramı taşıyan bu sikkelerin Telmessos ve Ptolemaios atfını oldukça şüpheli hale getirmektedir. Eldeki verilerin azlığı, bilhassa Limyra’da ele geçenlerin birebir etüt edilememiş olması kati bir ifadede bulunma şansını elimizden almaktadır. İlk etapta buradan gelenlerin teyidi bu konuda daha kesin bir yorumu mümkün kılacaktır. Ancak şurası kesindir ki, özellikle Fethiye Arkeoloji Müzesi’nde hiç örneğinin bulunmaması, atfa yönelik şüpheleri güçlendirmektedir.

Krali Ptolemaios sikkelerine dair en güncel çalışma olan Lorber kataloğunda (CPE), 8 farklı emisyonun meydana getirdiği bir grup sikke Belirsiz Karia ya da Kıbrıs olarak tasnif edilmiştir ve tez kapsamında toplanan veriler bu hususta da yorum yapmayı mümkün kılmıştır. Bunlardan 3 emisyonun (B110; B112; B115) Karia, Lykia ve Pamphylia’da dolaşım gösterdiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilk emisyon, Karia’nın batısından, Pamphylia’ya uzanan bir alanda homojen bir sirkülasyonu ortaya koyarken gerçekten de Kıbrıs kökenli olabileceği anlaşılmıştır. Öte yandan diğer iki emisyondan ise sadece 5 adet tespit edilebilmiş olması kesin bir çıkarım yapılmasına olanak vermemiştir. Bir diğer Karia ya da Kıbrıs kökenli grup (B314-316) için de kati bir çıkarım yapılamasa da literatürde bilinen örnek sayısının 2’den 7’ye yükselmesi bu emisyonların ileride tekrar gözden geçirilmek üzere kenara not edilmelerini sağlayacak bir veridir. Tez içerisinde bu minvalde ele alınmış olan son grup “Olasılıkla Kıbrıs” başlığı altında tasnif edilmiş olan 4 farklı emisyondur (B317-B320). Bunlardan iki emisyonu (B319 ve B320) ait hiçbir örneğe rastlanmamış olması Küçük Asya darbı olma ihtimalini dışarıda bırakmamızı sağlar. Kıbrıs önerisine dair ise şu aşamada tek söylenebilecek olan, Kıbrıs kökenli krali Ptolemaios sikkelerinin Karia ve Lykia’da az olmakla beraber, Pamphylia’da hatırı sayılır miktarda dolaşım gösterdikleridir. Dolayısıyla, her üç bölgede de tek bir örneğin dahi bulunamamış olması Kıbrıs atfı için aksi yönde bir veridir. Arda kalan diğer iki emisyondan (B317 ve B318) ise Patara ile Side kazılarında ve Aydın, Marmaris, Antalya, Side müzelerinde münferit örneklerin tespit edilmesi Kıbrıs’ta darp edilmiş olanların Küçük Asya’nın güney sahillerinde gösterdiği dolaşım ile örtüşür görünmektedir.

Kazılardan ve müzelerden temin edilen bilgiler ışığında yapılan nümismatik çıkarım ve yorumlamaların yanı sıra çalışılan malzemeye istinaden tarihsel bir değerlendirme yapmak da

mümkün olmuştur. Bunlardan ilki ve en kıymetlisi bölgede Ptolemaios hakimiyetinin tam olarak ne zaman tesis edildiği ile alakalı olandır. İlgili kısımda nedenleri ve argümanları ayrıntılı bir biçimde ele alındığı üzere, temel iki görüşten ilki MÖ. 309/308 yılında Lykia kentlerinin ele geçirilmesi hadisesini takiben Lykia'nın MÖ. 197'ye kadar Mısır egemenliğine tabi olduğu şeklindedir. Diğer görüş ise Lykia'nın da tıpkı Karia ve Pamphylia gibi MÖ. 306-305 yıllarında kaybedildiği, MÖ. 280'lerin ortasından itibaren bölgede yavaş yavaş etkinliğin arttığı, MÖ. 281 Kurupedion Savaşı'nın ardından oluşan ortamdan faydalanılmak suretiyle Lykia'da tam manasıyla bir hakimiyetin kurulduğu biçimindedir. Nümismatik veriler ise ikinci görüşü doğrular niteliktedir. Nümismatik buluntular, MÖ. 4. yüzyılın sonlarına ait böylesi bir daimî hakimiyeti hiçbir surette tasdik etmemektedir. Zira MÖ. 309'dan başlayacak olan bir hakimiyet mutlak suretle bölgeye konuşlandırılacak olan askerlerin günlük harcamalarında kullanacakları krali sikkelerin bölgeye intikalini ya da bölgede darbını zorunlu kılacaktır. I. Ptolemaios'un, krallığını ilan ettiği MÖ. 305 itibari ile ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ lejantlı krali bronz sikke darp etmeye başladığı düşünülecek olursa bölgede bu sikkelerden oldukça fazla sayıda ele geçmesi beklenecektir. Ancak yürütülen çalışmalar böylesi bir netice vermemiştir. MÖ. 306 ile büyük bir sikke reformunun gerçekleştiği MÖ. 294 arasına tarihlendirilen sikkelerden Lykia'da müzeler de dahil olmak üzere yalnızca 6 adet ele geçmiştir. Dolayısıyla nümismatik verilerin MÖ. 280'lerden evvel yerleşik bir Mısır varlığını göstermediği kesin bir biçimde ifade edilebilir. Bölgede kalıcı Ptolemaios hakimiyetine dair epigrafik ve arkeolojik verilerin açıkça işaret ettiği II. Ptolemaios dönemine dair ise nümismatik veriler çok daha kuvvetlidir. Bölgede kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçen sikkelerin yaklaşık %32'sinin bu devre ait olması bu duruma dair en net delildir. Ancak yine de şunu ifade etmek gerekir ki nümismatik veriler ışığında her ne kadar Lykia'da Mısır egemenliğini MÖ. 4. yüzyılın son on yılına taşımak mümkün değilse de I. Ptolemaios dönemi içerisinde, yani MÖ. 283/282'den evvel olmadığını, kesin bir biçimde II. Ptolemaios'un tahta geçişi ile gerçekleşmiş olması gerektiğini gösteren bir neticeye de ulaşılammıştır. Burada en büyük mâni, II. Ptolemaios'un kendi devrine özgü sikkelerin darbının yak. MÖ. 275 itibari ile başlamış olmasıdır. Dolayısıyla ilgili tarihe değin MÖ. 294'te reforme edilen yeni krali sikkeler kullanılmış olmalıdır. Lykia'da bunlardan toplamın %9'una denk gelen 42 adet ele geçmiş olması bu bağlamda önemlidir.

Evvela arkeolojik veriler ışığında, ardından yakın zaman nümismatik verilerle teyit edilen bir nokta Patara'da yer alan Tepecik yerleşiminin bir askeri garnizon olarak tespittir. Alanda yürütülen kazıları yöneten E. Dündar'ın yayınlarında dile getirdiği, Tepecik yerleşiminin savunma yapılarına ev sahipliği yapmış bir yerleşim olması, burada ele geçen

Makedon, Ptolemaios ve Seleukos krali sikkeleri ile doğrulanmıştır. Burada yer alan Patara verilerine de temel teşkil eden, D. S. Lenger ile E. Dündar'ın ortak kaleme aldıkları, Tepecik'in MÖ. 3. yüzyılda bir Ptolemaios garnizonu olarak kullanıldığının bir kez de nümismatik verilerle ateste edildiği çalışma, gözleri bölgedeki diğer garnizonların varlığına çevirmiştir. Burada da ele alındığı üzere, Ksanthos ve Limyra Ptolemaik garnizonların yer aldığını epigrafik belgeler ışığında açıkça gördüğümüz kentlerdir. Bunlardan Ksanthos şu an için nümismatik veri sunmamaktadır. Zira anlaşıldığı üzere mevzubahis garnizon yapısı henüz tespit edilebilmiş değildir. Limyra'da ise ele geçen sikkelerin yayınlanmamış olması, tarafıma iletilen bilgilerin yalnızca 2004 yılına kadar olması gibi sebeplerden ayrıntılı bir analiz yapma şansımız olmamaktadır. Yine de Limyra'da kısıtlı veriler ışığında da olsa garnizonun varlığını sikkelerle teyit etmek mümkün olmuştur. Her ne kadar eldeki verilerin limiti olması nedeniyle metin içerisinde doğrudan bahsedilmemişse de Limyra kentinin sahip olduğu şüphesiz öneme istinaden belki de bu kentin nerede basıldığını kesinliğe kavuşturamadığımız kimi krali emisyonların darp yeri olabileceğini ifade etmek gerekir. Tıpkı Patara gibi bir garnizona ve Ptolemaion gibi oldukça kıymetli bir anıta ev sahipliği yapan bu kent hiç şüphesiz krallık için önemli bir yere sahipti. Hem J. Gorecki'nin paylaştığı sikkelerin hem de arda kalanların doğrudan çalışılması yeni neticeler sunabilir.

Hem nümismatik hem de tarihi unsurların bir arada yer aldığı bir diğer netice, Lykia'da IV. Ptolemaios ve V. Ptolemaios dönemlerine ait neredeyse hiç sikke ele geçmemesidir. MÖ. 222-204 arası hüküm sürmüş olan IV. Ptolemaios'un hükümdarlığının tamamında, V. Ptolemaios'un ise ilk 7 yılında bölge kesin olarak Mısır'a tabidir. Ancak kesin olarak bu dönemlere ait olduğu tespit edilebilen sikke sayısı yalnızca 1'dir. Eldeki veriler ışığında, bunun nedeninin, bilhassa IV. Ptolemaios dönemi söz konusu olduğunda, III. Ptolemaios döneminde darp edilenlerin kontrmarklanarak kullanımlarının uzatılması olduğu tespit edilmiştir. Yeni sikkelerin darp edilmeyerek eskilerinin yeniden tedavüle sokulma nedenine dair ise şu an kesin bir yorumda bulunmak zordur. Bu noktada akla ilk gelen, MÖ. 227'ye tarihlenen Rhodos depremidir. Tarih boyunca burada gerçekleşmiş olan depremlerin Lykia'yı da etkilediği görülmektedir. Tepecik yerleşiminin arkeolojik olarak depremin izlerini taşıması, kuvvetle muhtemen bu olaydan sonra burada yer alan garnizonun eski halini alamamış olması düşünüldüğünde akla belki de sikke talebinin azaldığı, bu bağlamda arzın da etkilendiği gelmektedir. Zira, bölge darphaneleri faaliyet göstermemiş dahi olsa tıpkı ilk iki hükümdar döneminde olduğu gibi bölgeye merkez Aleksandreia'dan sikke tedariki yapılabilirdi.

Netice itibarıyla bu tez dahilinde doğrudan çalışılan, bilgisi temin edilen ve yayınlanmış çalışmalardan derlenen nümismatik veriler Lykia bölgesinin MÖ. 3. yüzyılına dair kıymetli

ıkarımların nn açmıştır. Bu, hem nümismatik literatürde problematik hususların aydınlatılması ve yeniden gözden geçirilmesi hem de sikkelerin yardımıyla tarihsel örüntünün yorumlanması şeklinde olmuştur. Burada derlenen sikkeler, tezin konusu bağlamında ağırlıklı olarak Lykia merkezli olarak ele alınmıştır. Hiç şüphesiz hem burada yer verilen diğer bölge verileri hem de çalışılması mümkün olmayan, rneğin Kilikia, bölgelerde yürütülecek olan müstakbel araştırmalar daha birçok nümismatik ve tarihsel yorumu mümkün kılacaktır.

Son olarak, pek çok müze ve kazı malzemesinin bir araya getirilmesi sürecinde fiziksel, ortaya çıkan malzeme bütününün yorumlanması aşamasında ise bilişsel nitelikte kayda değer bir emek harcanmıştır. Yine de bahsedildiği üzere elde olmayan sebeplerle eksik kalan hususlar olmuştur. Bunların tamamlanarak, içerisinden çıkacak monografik eserlerin yanı sıra çalışmanın en kısa sürede yayına hazırlanarak kitaplaştırılması bundan sonraki başlıca gayedir.

METİNDE KULLANILAN ANTİK KAYNAKLARA İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ

- Apollon. Rhod. *argon.* Apollonios Rhodios, *Argonautica*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Argonautica*. Trans.: R. C. Seaton. Cambridge, Mass.-London 2006 (The Loeb Classical Library).
- Apollod. *bibl.* Apollodoros, *Bibliothēke*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Library*. With an English Translation by J. G. Frazer, vol. I-II. Cambridge, Mass. – London vol. I. 2009; vol. II. 2002 (The Loeb Classical Library).
- App. *Mithr.* Appianus, *Mithridateios*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Appian. *The Foreign Wars*. Horace White, New York 1899.
- Arr. *Anab.* Arrianus, *Anabasis.*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Arrian*. With an English Translation by E. Iliff Robson - I-II. Cambridge, Mass.– London 1929 - 1967.
Testimonia Numaria. Greek and Latin Texts concerning ancient Greek Coinage Vol 1: Texts and Translations. J. R. Melville Jones, London 1993.
Arrianus, *İskender'in Anabasis'i*. Çev.: H. Örs. İstanbul 1945.
- Ath. *Deip.* Athenaios, *Deipnosophisticarum Epitome*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *The Deipnosophistis*. With and English Translation by C. B. Gulick, vol. I-VII. Cambridge, Mass.-London 1927-1999 (The Loeb Classical Library).
Athenaei Deipnosophisticarum Epitome. Rec.: S. P. Peppinki I-II, Leiden 1937-1939.
- Curt. Quintus Curtius Rufus, *Historiarum Alexandri Magni Macedonis*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Quintus Curtius Rufus*. With an English translation by J. C. Rolfe. Cambridge, Mass.-London 1946 (The Loeb Classical Library).

- Quintus Curtius Rufus, *The History of Alexander*. Translated by J. Yardley. With an introduction and notes by W. Heckel. London-New York 1984.
- Diod. Diodorus Siculus, *Bibliothèque Historique*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Diodorus of Sicily*. With an English Translation by C. H. Oldfather, vol. I-VI; C. H. Sherman, Vol. VII; C. B. Welles vol. IV- VIII; R. M. Geer, vol. IX-X.; F. R. Walton, vol. XI-XII. Cambridge, Mass.– London 1933 - 2004 (The Loeb Classical Library).
Diodorus Siculus. Diodorus of Sicily in Twelve Volumes with an English Translation by C. H. Oldfather. Vol. 4-8. Cambridge, Mass.– London 1989.
- Dion. Byz. Dionysios Byzantios, *Dionysii Anaplus Bospori*
Kullanılan Metin: Dionysios Byzantios, *Dionysii Anaplus Bospori*. Ed. K. Müller Geographi Graeci Minores, vol. II. Paris 1990.
- Dionysios Periegetes Dionysios, *Periegetes*
Kullanılan Metinler: *Dionysii, Orbis Terrarum Descriptio*. Ed. F. C. Matthiae. Francofurti ad Moenum 1817.
Dionysius Periegetes. Graece et Latine: Cum vetustis commentariis et interpretationibus ex recensione et cum annotatione vol. I-II G. Bernhardt. Hidesheim-New York 1974.
- Eratosth. *Catast.* Eratosthenes, *Catasterismi*
Kullanılan Metin ve Çeviri: J. H. Schaubach, *Catasterismi*, Gottingae 1795.
- Hdt. Herodotos, *Historiae*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Herodotos, *Herodot Tarihi*. Çev.: M. Ökmen-A. Erhat, İstanbul 1991.
- Hes. *Erga K. Hem.* Hesiodos, *Erga kai Hemerai*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Hesiod. The Homeric Hymns and Homerica with an English Translation by Hugh G. Evelyn-White. *Works and Days*. Cambridge, Mass.– London 1914.
- Hesychios Patr. Konst. Hesychius Milesius, *Patria Constantinopoleos*

Kullanılan Metinler: Hesychius Milesius, *Patria Constantinopoleos*. Ed. T. Preger. *Scriptores originum Constantinopolitanarum*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1901 (repr. New York: Arno, 1975): 1-18.
Patria Constantinopoleos. Ed. T. Preger, *Scriptores originum Constantinopolitanarum*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1901 (repr. New York: Arno, 1975; Leipzig 1989): 1, 8, 17, 19. p. 8: fragmentum est non Hesychii.

- Hes. *Th.* Hesiodos, *Theogonia*
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Hesiod*. The Homeric Hymns and Homerica with an English Translation by Hugh G. Evelyn-White. *Theogony*. Cambridge, Mass.– London 1914.
- Hom. *Hym.* (Anonymous, Homeric Hymns)
 Kullanılan Metin ve Çeviri: Anonymous. The Homeric Hymns and Homerica with an English Translation by Hugh G. Evelyn-White. Homeric Hymns. Cambridge, MA., London, 1914.
- Hom. *Il.* Homeros, *İlyada*
 Kullanılan Metin ve Çeviriler: Homer. The Iliad with an English Translation by A.T. Murray, Ph.D. in two volumes. Cambridge, Mass.– London 1924.
 Homeros, *İlyada*, Çev.: F. Koçak, Ankara 2011.
- Hom. *Od.* Homeros, *Odyseia*
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Odyseia*. Çev.: A. Erhat, A. Kadir, İstanbul 1988.
- Hyg. *Astr.* Hyginus, *Astronomica*
 Kullanılan Metin ve Çeviri: *Hygini, Astronomica: texte du manuscrit tironien de Milan*. Ed. E. Chetelain, P. Legendre, Paris 1909.
- Hyg. *fab.* Hyginus, *Fabulae*
 Kullanılan Metin: Hyginus, *Fabulae*. Ed. H. J. Rose, *Hygini Fabulae*, 1933.
- Isok. *Phil.* Isokrates, *Philippus*

- Kullanılan Metin ve Çeviri: *Isocrates*. Isocrates with an English Translation in three volumes, by George Norlin, Ph.D., LL.D. Cambridge, Mass.– London 1980.
- Iust. Marcus Iulianus Iustinus, *M. Iuliani Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*. With an English Translation by J. C. Yardley. With Introduction and Explanatory notes by R. Develin. Atlanta, GA 1994.
- Kallim. *Iambus* Kallimakhos, *Iambus*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Callimachus. *Musaeus. Aetia, Lambi, Hecale and Other Fragments*. Hero and Leander. Ed. C. A. Trypanis, T. Gelzer ve Cedric H. Whitman. Loeb Classical Library 421. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1973.
- Liv. Livius, *Ab urbe condita*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Livy, From the founding of city. With an English Translation by A. C. Schlesinger. I-XIV. London, New York 1967 (The Loeb Classical Library).
Titus Livius, *Roma Tarihi: Şehrin Kuruluşundan İtibaren*. Çev: S. Şenbark. İstanbul 1992 vdd.
- Mela Pomponius Mela, *De Chorographia*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pomponius Mela's Description of the World*. Trans.: F. E. Romer. Ann Arbor 1998.
- Ovid. *Fast.* Ovidius, *Fasti*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Fasti*. With and English translation by J. G. Frazer, vol. V., revised by G. P. Goold. Cambridge, Mass.-London 2003 (The Loeb Classical Library).
- Paus. Pausanias, *Periegesis tes Hellados*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Description of Greece*. With an English Translation by W. H. Jones, vol. I; III-IV; W. H. Jones and H. A. Ormerod, vol. II; R. E. Wycherley vol. V (Illustrations and Index). New York 1918-2004 (The Loeb Classical Library).

- Pind. *Pyth.* Pindaros, *Pythian*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pythian Odes*. With an English translation by W. H. Race. Cambridge, Mass.– London 1997 (The Loeb Classical Library).
- Pind. *Isth.* Pindaros, *Isthmian Odes*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Pindar. *Nemean Odes. Isthmian Odes. Fragments*. Trans.: W. H. Race, Cambridge, Mass.-London 1997 (The Loeb Classical Library).
- Plin. *Nat.* (= G. Plinius Secundus ‘Yaşlı’, *Naturalis Historia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Natural History*. With an English Translation by H. R. Rackham, vol. I-V; IX; W. H. S. Jones, vol. VI-VIII; D. E. Eichholz, vol. X. Cambridge, Mass. – London 1938- 20048 (The Loeb Classical Library).
- Plut. *Alex.* Plutarkhos, *Bioi Paralelloi*
Alex. (Alexandros)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Lives*. With an English Translation by. B. Perrin, vol. VII, London, 1919. Plutarkhos, *Paralel Hayatlar: İskender - Sezar*. Çev.: İo Çokona. İstanbul 2015.
- Plut. *De. Is. et. Os.* Plutarkhos, *De Iside et Osiride*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarch's Moralia*. With an English translation by F. C. Babbitt-W. C. Helmbold I-XIV, London-New York 1928-1967 (The Loeb Classical Library).
- Plut. *Demetr.* Plutarkhos, *Demetrius*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Plutarchi vitae parallelae*, Vol. 3.1, Leipzig 1971.
- Poll. *onom.* Polluks, *Onomasticon*
Kullanılan Metin ve Çeviri: Pollux: *Onomasticon*. Trans.: E. Bethe, vols II., Leipzig 1900-1931.
- Polyain. *strat.* Polyainos, *Strategemata*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Strategemata*. Ed. E. Woelfflin and J. Melber, Polyaini strategematon libri viii. Leipzig: Teubner, 1887.

- Strategems of War*. With an English translation by R. Shepherd, Chicago 1974.
- Polyb. Polybios, *Historiai*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Histories*. With an English translation by W. R. Paton I-VI. Cambridge, Mass.-London 1922 vd. (The Loeb Classical Library).
- Ptol. Claudius Ptolemaios, *Geographia*
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Claudii Ptolemaei geographia*. C. F. A. Nobbe, Leipzig 1843-1845.
- Scyl. Pseudo-Skylax, *Periplous*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: “Pseudo-Skylaks: *Periplous*”, Çev.: M. Arslan, MJH II/1, 2012, s. 239-257.
G. Shipley, *Pseudo-Skylax's Periplous: The Circumnavigation of the Inhabited World. Text, Translation and Commentary*, Exeter, 2011.
- Strab. Strabon, *Geographika*
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *The Geography of Strabo*. With an English translation by H. L. Jones I-VIII. London, New York 1917-1932 (The Loeb Classical Library)
Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası*. Çev.: A. Pekman. İstanbul 2012.
- Suda Suda-Suidas, *Suidae Lexicon*
Kullanılan Metin: *Suidae Lexicon*. Ed. A. Adler I-IV. Leipzig-Teubner 1928-1971.
- Theokrit. *Idyll*. Theokritos, *Idyllia*
Kullanılan Metin: *Theocritus. Idyllia*. Ed. A. S. F. Gow, vol. 1, Cambridge 1952.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu 1990 H. Abbasoğlu, “Perge Kazısı 1988 Yılı Önraporu”, *KST* 11, Cilt 2, 1990, s. 211- 227.
- Abbasoğlu 1996 H. Abbasoğlu, “Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu”, *KST* 17, Cilt 2, 1996, s. 107-121.
- Abbasoğlu 1997 H. Abbasoğlu, “Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu”, *KST* 18, Cilt 2, 1997, s. 41-51.
- Abbasoğlu-Martini 1997 H. Abbasoğlu, W. Martini, “Perge Akropolisinde 1995 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *KST* 18, Cilt 2, 1997, s. 51-59.
- Abbasoğlu 1998 H. Abbasoğlu, “Perge Kazısı 1996 Yılı Ön Raporu”, *KST* 19, Cilt 2, 1998, s. 81-93.
- Abbasoğlu-Martini 1998 H. Abbasoğlu, “Perge Akropolisinde 1996 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *KST* 19, Cilt 2, 1998, s. 93-105.
- Abbasoğlu-Martini 1999 H. Abbasoğlu, “Perge Akropolisinde 1997 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *KST* 20, Cilt 2, 1999, s. 179-194.
- Abbasoğlu 2003 H. Abbasoğlu, “Perge 2002”, *ANMED* 1, 2003, s. 30-33.
- Abbasoğlu 2004 H. Abbasoğlu, “Perge 2003”, *ANMED* 2, 2004, s. 45-48.
- Abbasoğlu 2005 H. Abbasoğlu, “2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 3, 2005, s. 67-71.
- Abbasoğlu 2006 H. Abbasoğlu, “Perge 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 47-50.
- Abbasoğlu 2007 H. Abbasoğlu, “Perge 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 54-58.
- Abbasoğlu 2008 H. Abbasoğlu, “Perge 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 58-62.
- Abbasoğlu 2009 H. Abbasoğlu, “Perge 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 61-69
- Abbasoğlu 2010 H. Abbasoğlu, “Perge 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 73-80.
- Abbasoğlu 2011 H. Abbasoğlu, “Perge 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 82-89.
- Abbasoğlu 2012 H. Abbasoğlu, “Perge 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 82-87.
- Abramzon 2018 M. Abramzon, “Numismatic Evidence for Ancient Seafaring between the Levant, Western and Southern Asia Minor and the Northern Black Sea”, *INR* 13, 2018, s. 55-72.
- Acara Eser 2018 M. Acara Eser, “Maden Buluntular 1989-1999”, Şurada: S. Doğan, E. F. Fındık (Eds.), *Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009*, 2018, s. 353-380.

- Adak 2004 M. Adak, "Lokalisierung von Olympos und Korykos in Ostlykien", *Gephyra* 1, 2004, s. 27-51.
- Ager 2005 S. L. Ager, "Familiarity Breeds: Incest and the Ptolemaic Dynasty", *The Journal of Hellenic Studies* 125, 2005, s. 1-34.
- Akalın 2016 E. Akalın, "Rhodiapolis Kazıları 2015", *ANMED* 14, 2016, s. 362-365.
- Akçay 2017a T. Akçay, "Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi", *Seleucia* VII, 2017, s. 69-87.
- Akçay 2017b T. Akçay, "Sikke Buluntuları ışığında Olba'daki Pers ve Makedon varlığı üzerine düşünceler", *Olba* XXV, 2017, s. 211-226.
- Aksoy 2015 B. Aksoy, "Lykia'nın Erken Dönemlerine Ait Bir Anahtar Yerleşim: Çaltılar Höyük ve Çevresi", Şurada: H. İşkan-F. Işın (Eds.), *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı: Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Patara VII.1*, 2015, s. 21-32.
- Aksoy 2019 F. Aksoy, *Olba Akropolisli Sikke Buluntuları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara 2019.
- Aktaş 2013 Ş. Aktaş, *Patara Ana Caddesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2013.
- Aktaş-et al. 2015 Ş. Aktaş, et al., "Patara 2014 Yılı Çalışmaları", *ANMED* 13, 2015, s. 91-98.
- Aktaş 2017 Ş. Aktaş, "Patara 2015 Kazı ve Koruma Çalışmaları", *KST* 38, Cilt II, 2017, s. 47-62.
- Akurgal 1989 E. Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul 1989.
- Akyol-Kadioğlu-Demirci 2011 A. A. Akyol, Y. K. Kadioğlu, Ş. Demirci, "Kaş (Antiphellos) Tiyatrosu Taşlarının Arkeometrik Yönden İncelenmesi", *Arkeometri Sonuçları Toplantısı* 26, 2011, s. 23-35.
- Akyürek Şahin-et al. 2016 E. Akyürek Şahin, et al., "Likya/Pamfilya Ulaşım Sistemleri Yüzey Araştırması 2015", *ANMED* 14, 2016, s. 226-235.
- Akyürek Şahin-

- et al. 2017a E. Akyürek Şahin, et al., “Likya/Pamfilya Ulaşım Sistemleri Yüzey Araştırması 2016”, *ANMED* 15, 2017, s. 203-212.
- Akyürek Şahin-
et. al 2017b E. Akyürek Şahin, et al., “Likya/Pamfilya Ulaşım Sistemlerinin Epigrafik ve Tarihi Coğrafik Açılardan Araştırılması 2015 ve 2016 Yılları Sonuçları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 35, Cilt I, 2017, s. 387-410.
- Alanyalı 2011a H. S. Alanyalı, “2009 yılı Side Tiyatrosu ve çevresi çalışmaları”, *KST* 32, Cilt 2, 2011, s. 436-452.
- Alanyalı 2011b H. S. Alanyalı, “Side 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 100-112.
- Alanyalı 2012 H. S. Alanyalı, “Side 2010”, *KST* 33, Cilt 2, 2012, s. 521-544.
- Alanyalı 2013 H. S. Alanyalı, “Side 2011-2012 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 11, 2013, s. 121-133.
- Alanyalı 2014 H. S. Alanyalı, “Side 2013 Yılı Kazı ve Araştırmaları”, *ANMED* 12, 2014, s. 94-108.
- Alanyalı 2015 H. S. Alanyalı, “Side 2014 Yılı Kazı ve Araştırmaları”, *ANMED* 13, 2015, s. 114-130.
- Alanyalı 2016 H. S. Alanyalı, “Side 2015 Yılı Kazı ve Araştırmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 137-147.
- Alanyalı-Erkoç 2019 H. S. Alanyalı, S. Erkoç, “Side 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 2, 2019, s. 485-502.
- Alföldi 1977 A. Alföldi, “From the Aion Plutonium of the Ptolemies to the Saeculum Frugiferum of the Roman emperors”, Şurada: K. H. Kinzl (ed.), *Greece and Eastern Mediterranean in Ancient History and Prehistory*, 1977, s. 1-30.
- Alföldi 1978 M. R. Alföldi, *Antike Numismatik*, Vol. I, Mainz 1978.
- Alföldi 1979 A. Alföldi, “Redeunt Saturnia regna, VII: Frugifer-Triptolemos im ptolemäisch-römischen Herrscherkult”, *Chiron* 9, 1979, s. 553-606.
- Ameling 2000 W. Ameling, “Philotera”, *DNP* 09, 2000, s. 895.
- Anastassiades 1998 A. Anastassiades, “Αρσινόεσ Πηλαδεληου: Aspects of a Specific Cult in Cyprus”, *Report of the Department of Antiquities, Cyprus*, 1998, s. 129-140.

- Anastassiades 2009 A. Anastassiades, "Two Ptolemaic Queens and Cyprus: Iconographic Issues", Şurada: *Cahiers du Centre d'Etudes Chypriotes* Vol. 39, 2009, s. 259-270.
- Anderson 1954 K. Anderson, "Excavation on the Kofina Ridge, Chios", *Annual of the British School at Athens* XLIX, 1954, s. 123-181.
- Anson 1914 L. Anson, *Numismata Graeca: Greek Coin-Types Classified for Immediate Identification*, Vol. 5, London 1914.
- Anson 2014 E. M. Anson, *Alexander's Heirs: The Age of the Successors*, West Sussex 2014.
- Anson 2018 E. Anson, "Ptolemy and the Destruction of the First Regency", Şurada: T. Howe (ed.), *Ptolemy I Soter: A Self-Made Man*, 2018, s. 20-35.
- Angiolillo 1999 S. Angiolillo, "Relazione preliminare sulle campagne di scavo 1996-97 a Iasos", *Annali della Facoltà di lettere e filosofia dell'Università di Cagliari* 17, 1999, s. 255-286.
- Arafat 2012 K. Arafat, "Nike", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 1016.
- Archibald 2012 Z. Archibald, "Archaeology in Greece, 2011-2012", *Archaeological Reports* 58, 2012, s. 12-18.
- Archibald 2013 Z. Archibald, "Archaeology in Greece, 2012-2013", *Archaeological Reports* 59, 2013, s. 76-95.
- Archontidou Arguri 2010 A. Archontidou Arguri, "Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΒΑ ΑΙΓΑΙΟΥ. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΚΟΣΜΟ", *Coins in the Aegean Islands. Mints, Circulation, Iconography, History, Obolos* 9, 2010, s. 17-25.
- Akdoğu Arca-Gökalp
Tüner Önen 2011 E. Akdoğu Arca, N. Gökalp, N. Tüner Önen, "Pamphylia Bölgesi'nin Mısır ve Kıbrıs ile olan İlişkileri", *Olba* XIX, 2011, s. 277-312.
- Arık 1986 M. Oluş Arık, "Alanya Kalesi 1985 Yılı Kazı Çalışmaları", VIII. *KST*, Cilt 2, 1986, s. 335-347.
- Arık 1987 O. Arık, "Alanya Kalesi 1986 Yılı Kazı Çalışmaları," *KST* 9, Cilt 2, 1987, s. 365-378.

- Arık 1988 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi, 1987 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST* 10, Cilt 1, 1988, s. 421-435.
- Arık 1992 M. Oluş Arık, “Alanya İçkale – 1990 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST* 13, Cilt 2, 1992, s. 413-422.
- Arık 1994 O. Arık, “Alanya İçkalesi 1992 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 15, Cilt 2, 1994, s. 579-582.
- Arık 1996 O. Arık, “Alanya İç Kalesi 1993 Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 17, Cilt 2, 1996, s. 389-392.
- Arık 1997 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 1995 Yılı Çalışmaları”, XVIII. *KST*, Cilt 2, 1997, s. 531-532.
- Arık 1998 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 1996 Yılı Çalışmaları”, XIX. *KST*, Cilt 2, 1998, s. 651-654.
- Arık 1999 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 1997 Yılı Çalışmaları”, XX. *KST*, Cilt 2, 1999, s. 557-558.
- Arık 2000 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 1998 Yılı Çalışmaları”, 21. *KST*, Cilt 2, 2000, s. 429-430.
- Arık 2001 M. Oluş Arık, “Alanya 1999 Çalışmaları”, 22. *KST*, Cilt 2, 2001, s. 421-428.
- Arık 2002 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2000 Yılı Çalışmaları”, 23. *KST*, Cilt 1, 2002, s. 171-186.
- Arık 2003 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2001 Yılı Çalışmaları”, 24. *KST*, Cilt 2, 2003, s. 519-534.
- Arık 2004 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2002 Yılı Kazı Çalışmaları”, 25. *KST*, Cilt 2, 2004, s. 123-126.
- Arık 2005 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2003 Yılı Çalışmaları”, 26. *KST*, Cilt 2, s. 37-42.
- Arık 2006 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2004 Yılı Çalışmaları”, 27. *KST*, Cilt 2, s. 213-228.
- Arık 2008 M. Oluş Arık, “Alanya Kalesi 2005-2006 Yılı Çalışmaları”, 29. *KST*, Cilt 1, 2008, s. 91-106.
- Arık-Bilici 2009 M. Oluş Arık, Z. Kenan Bilici, “Alanya Kalesi 2007 Yılı Çalışmaları”, 30. *KST*, Cilt 4, 2009, s. 15-24.

- Arslan 1996 M. Arslan, "Greek and Greek Imperial Coins Found During the Çankırı Excavations at Ankara", Şurada: R. Ashton (ed.), *Studies in Ancient Coinage from Turkey*, London 1996, 107-114.
- Arslan 2002 M. Arslan, "I. Mithridates-Roma Savaşı: Rhodos ve Lykia'nın Durumuna Genel Bakış", Şurada: S. Şahin, M. Adak (Eds.), *Lykia İncelemeleri I*, 2002, s. 115-128.
- Arslan 2007 M. Arslan, *Mithradates VI: Roma'nın Büyük Düşmanı*, İstanbul 2007.
- Arslan 2010 M. Arslan, *İstanbul'un Antikçağ Tarihi: Klasik ve Hellenistik Dönemler*, İstanbul 2010.
- Arslan 2019 M. Arslan, *Anadolu'da Helenistik Dönem'de Resmi Yazışmalar*, İstanbul 2019.
- Arslan-Demirtaş-Tüner Önen 2013 M. Arslan, K. Demirtaş, N. Tüner Önen, "Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2012", *ANMED* 11, 2013, s. 224-229.
- Arslan-Tüner Önen 2014a M. Arslan, N. Tüner Önen, "Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2013", *ANMED* 12, 2014, s. 189-195.
- Arslan-Tüner Önen 2014b M. Arslan, N. Tüner Önen, "2012 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 31, Cilt I, 2014, s. 78-89.
- Arslan-Tüner Önen 2015a M. Arslan, N. Tüner Önen, "Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2014", *ANMED* 13, 2015, s. 198-207.
- Arslan-Tüner Önen 2015b M. Arslan, N. Tüner Önen, "2013 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 32, Cilt II, 2015, s. 289-300.
- Arslan-Tüner Önen 2016a M. Arslan, N. Tüner Önen, "2014 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 33, Cilt I, 2016, s. 69-80.
- Arslan-Tüner Önen 2016b M. Arslan, N. Tüner Önen, "Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2015", *ANMED* 14, 2016, s. 236-246.
- Arslan-Tüner Önen 2016c M. Arslan, N. Tüner Önen, "Phaselis", H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 300-317.

- Arslan-Tüner Önen 2017a M. Arslan, N. Tüner Önen, “2015 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 34, Cilt I, 2017, s. 355-368.
- Arslan-Tüner Önen 2017b M. Arslan, N. Tüner Önen, “Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2016”, *ANMED* 15, 2017, s. 213-223.
- Arslan-Tüner Önen 2018a M. Arslan, N. Tüner Önen, “2016 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 35, Cilt II, 2018, s. 181-198.
- Arslan-Tüner Önen 2018b M. Arslan, N. Tüner Önen, “Phaselis, 2017 Yüzey Araştırmaları ve Kazı Çalışmaları”, *Phaselis IV*, 2018, s. 295-323.
- Arslan-Tüner Önen 2019a M. Arslan, N. Tüner Önen, “2017 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 36, Cilt III, 2019, s. 71-84.
- Arslan-Tüner Önen 2019b M. Arslan, N. Tüner Önen, “Phaselis Antik Kenti’nde 2018 Yılında Gerçekleştirilen Yüzey Araştırmaları ve Kazı Çalışmaları”, *Phaselis V*, 2019, s. 43-83.
- Arslan-Tüner Önen 2019c M. Arslan, N. Tüner Önen, “2017 Yılı Phaselis Kazı Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt III, 2019, s. 13-22.
- Arslan-Tüner Önen 2019d M. Arslan, N. Tüner Önen, “2018 Yılı Phaselis Kazı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 351-364.
- Arslan-Özen 2000 M. Arslan, A. Özen, “A Hoard of Unpublished Bronze Coins of Ptolemy Ceraunus”, *AJN* 12, 2000, s. 59-66.
- Asano 1997 K. Asano, “The Excavation of Church III on Gemiler Island Near Fethiye”, *KST* 18, Cilt II, 1997, s. 449-470.
- Asano 1998 K. Asano, “The Excavation of Church III On Gemiler Island (1996 Season)”, *KST* 19, Cilt II, 1998, s. 531-540.
- Asano 2001 K. Asano, “The Survey and Excavation Gemiler Adası Kaya Area Near Fethiye (1999 Season)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 18, Cilt I, 2001, s. 31-40.
- Asano 2010 K. Asano (Ed.), *The Island of St. Nicholas Excavation and Survey of Gemiler Island Area, Lycia, Turkey*, Osaka 2010.
- Ashton 1986 R. H. J. Ashton, “Rhodian Bronze Coinage and the Earthquake of 229-226 BC”, *NC* 146, 1986, s. 1-17.

- Ashton 1989 R. H. J. Ashton, "A Series of Rhodian Didrachms from the mid-Third Century BC", *NC* 149, 1989, s. 1-13.
- Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1996 R. H. J. Ashton, M. Arslan, A. Dervişağaoğlu, "A Ptolemaic hoard in Fethiye Museum", *NC* 156, 1996, s. 269-272.
- Ashton 1997 R. H. J. Ashton, "Review of B. R. Brown, *Royal Portraits in Sculpture and Coins: Pyrrhos and the Successors of Alexander the Great* (New York 1995)", *Classical Review* 47, 1997, s. 226.
- Ashton 1999 R. H. J. Ashton, "The Hellenistic hemidrachms of Caunus", *RBN* 95, 1999, s. 141-154.
- Ashton 2001 R. H. J. Ashton, "The Coinage of Rhodes: 408-c.190 BC.", Şurada: A. Meadows, K. Shipton (eds.), *Money and Its Uses in the Ancient Greek World*, 2007, s. 79-115.
- Ashton 2002 R. H. J. Ashton, "The Ptolemaic Coins in Fethiye Museum", *Numismatic Circular* CX/1, 2002, s. 7-12.
- Ashton 2004 R. H. J. Ashton, "Kaunos, not Miletos or Mylasa", *NC* 2004, 33-46.
- Ashton-Meadows 2008 R. H. J. Ashton, A. R. Meadows, "The Letoon deposit: Lycian league coinage, Rhodian Plinthophori, and pseudo-rhodian drachms from Haliartos (yet again) and Asia minor", *NC* 168, 2008, s. 111-134.
- Aslan 2010a E. Aslan, "Kekova Bölgesi Liman Araştırmaları 2009: Aperlai Limanı", *ANMED* 8, 2010, s. 181-188.
- Aslan 2010b E. Aslan, "Myra Çevresinde Antik Denizcilik ve Sualtı Kültür Kalıntıları", Şurada: N. Çevik (ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, 2010, s. 257-271.
- Aslan 2011a E. Aslan, *Kekova Bölgesi Limanları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2011.
- Aslan 2011b E. Aslan, "Kekova Bölgesi Liman Araştırmaları 2010: Dolichiste (Kekova Adası) Liman Alanları", *ANMED* 9, 2011, s. 231-235.
- Aslan 2015 E. Aslan, "Kekova Adası Arkeolojik Yüzey/Sualtı Araştırması (2012-2013)", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 32, Cilt I, 2015, s. 335-354.

- Aslan 2016 E. Aslan, “Kekova Adası Arkeolojik Yüzey/Sualtı Araştırmaları 2015”, *ANMED* 14, 2016, s. 175-182.
- Aslan-et al. 2018 E. Aslan, et al., “Kekova Adası Arkeolojik Yüzey/Sualtı Araştırması 2016”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 35, Cilt II, 2018, s. 425-440.
- Aslan-Kılıç-Orhan 2019 E. Aslan, Y. Kılıç, U. Orhan, “Kekova Adası Arkeolojik Yüzey/Sualtı Araştırması 2017”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 36, Cilt II, 2019, s. 1-20.
- Asolati 2011 M. Asolati, *Nummi Aenei Cyrenaici: Struttura e cronologia della monetazione bronzea cirenaica di eta greca e romana (325 A.D.-180 D.C.)*. Monografie di Archeologia Libica XXXII, Rome 2011.
- Atik Korkmaz-et al. 2013 S. Atik Korkmaz, et al., “Letoon 2011 ve 2012 Yılları Arazi Çalışmaları Ön Raporu”, *ANMED* 11, 2013, s. 71-82.
- Atik Korkmaz-et al. 2015 S. Atik Korkmaz, et al., “Letoon Kazısı 2014 Yılı Arazi Çalışmaları”, *ANMED* 13, 2015, s. 62-71.
- Atik Korkmaz 2016 S. Atik Korkmaz, “Ana Tanrıçanın Kutsal Alanı: Letoon”, Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 186-205.
- Atik Korkmaz-Demirtaş 2016 S. Atik Korkmaz, M. B. Demirtaş, “2014 Yılı Letoon Arazi Çalışmaları Raporu”, *KST* 37, Cilt II, 2016, s. 331-346.
- Atik Korkmaz-et al. 2016 S. Atik Korkmaz, et al., “Letoon Kutsal Alanı 2015 Yılı Arazi Çalışmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 71-78.
- Atik Korkmaz 2017 S. Atik Korkmaz, “Letoon 2015”, *KST* 38, Cilt III, 2017, s. 483-494.
- Atik Korkmaz 2018 S. Atik Korkmaz, “Letoon 2016”, *KST* 39, Cilt III, 2018, s. 405-420.
- Atik Korkmaz 2019 S. Atik Korkmaz, “Letoon 2017”, *KST* 40, Cilt III, 2019, s. 351-364.
- Atila 1992 İ. A. Atila, “Olympos Mezar Odası Kurtarma Kazısı”, *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri* 2, 1992, s. 105-128.

- Atila 1993 İ. A. Atila, “1991 Yılı Phaselis Çevre Düzeni ve Temizlik Çalışmaları”, *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri* 3, 1992, s. 71-86.
- Atila-İzgiz-Karakurt 1994 İ. A. Atila, S. B. İzgiz, B. Karakurt, “1992 Yılı Phaselis Çevre Düzeni ve Temizlik Çalışmaları”, *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri* 4, 1994, s. 429-456.
- Atlan 1976 S. Atlan, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, Ankara 1976.
- Atvur 1999 O. Atvur, “Olympos Antik Kenti (1991-1992) Çalışmaları”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 88, 1999, s. 13-31.
- Austin 2006 M. M. Austin, *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest: A Selection of Ancient Sources in Translation*, Cambridge 2006.
- Babelon 1901 E. Babelon, *Traité des Monnaies Grecques et Romaines*, 1/1, Bologna 1901.
- Babelon 1907 E. Babelon, “La stylis, attribut naval, sur les monnaies”, *Comptes rendus des séances de l'Académie des inscriptions et Belles-Lettres* 51/4, 1907, s. 189-190.
- Bäbler 2001 B. Bäbler, “Poseidon”, *DNP* 10, 2001, s. 205-206.
- Bachmann 2009a M. Bachmann, “Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul Şubesi'nin Yeni Projelerinden Oinoanda (Likya)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 26, Cilt III, 2009, s. 279-292.
- Bachmann 2009b M. Bachmann, “Oinoanda Arazi Çalışmaları 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 150-157.
- Bachmann 2010a M. Bachmann, “2008 Yılı Oinoanda Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 27, Cilt III, 2010, s. 9-16.
- Bachmann 2010b M. Bachmann, “Oinoanda Arazi Çalışmaları 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 189-192.
- Bachmann 2011a M. Bachmann, “2009 Yılı Oinoanda Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 28, Cilt III, 2011, s. 221-230.
- Bachmann 2011b M. Bachmann, “Oinoanda Arazi Çalışmaları 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 200-208.
- Bachmann 2012a M. Bachmann, “2010 Yılı Oinoanda Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 29, Cilt III, 2012, s. 21-32.

- Bachmann 2012b M. Bachmann, "Oinoanda Araştırmaları 2011", *ANMED* 10, 2012, s. 195-203.
- Bachmann 2012c M. Bachmann, "Neue Forschungen in Oinoanda", Şurada: M. Seyer (Ed.), *40 Jahre Grabung Limyra, Akten des internationalen Symposions Wien, 3.-5. Dezember 2009*, 2012, s. 9-24.
- Bachmann 2013a M. Bachmann, "2011 Yılı Oinoanda Çalışmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 30, Cilt I, 2013, s. 299-306.
- Bachmann 2013b M. Bachmann, "Oinoanda 2012", *ANMED* 11, 2013, s. 218-223.
- Bachmann 2014a M. Bachmann, "2012 Yılı Oinoanda Çalışmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 31, Cilt II, 2014, s. 65-74.
- Bachmann 2014b M. Bachmann, "Oinoanda, Türkiye: Die Arbeiten der Jahre 2012 und 2013", *e-Forschungsberichte des DAI*, Fasc. 2, 2014, s. 132-136.
- Bachmann 2015 M. Bachmann, "Oinoanda: Forschungen in der Stadt des Diogenes", Şurada: H. İşkan-F. Işık (Eds.), *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı: Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Patara VII.1*, 2015, s. 47-66.
- Bachmann 2016a M. Bachmann, "Kuzey Likya: Oinoanda, Balboursa, Elmalı", H. İşkan, E. DüNDAR (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 350-361.
- Bachmann 2016b M. Bachmann, "Oinoanda, Türkiye: Die Arbeiten der Jahre 2014 und 2015", *e-Forschungsberichte des DAI*, Fasc. 3, 2016, s. 174-178.
- Bagnall 1975 R. S. Bagnall, "Ptolemaic Foreign Correspondence in P. Tebt. 8", *JEA* 61, 1975, s. 168-180.
- Bagnall 1976 R. S. Bagnall, *The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt*, Leiden 1976.
- Bagnall-Derow 2004 R. S. Bagnall, P. Derow (eds.), *The Hellenistic Period: Historical Sources in Translation*, Oxford 2004.
- Bailey 1990 D. M. Bailey, "Not Herakles, A Ptolemy", *Antike Kunst* 33/2, 1990, s. 107-110.
- Baker-Thériault 2013 P. Baker, G. Thériault, "Dédicace de mercenaires lagides pour Kybernis sur l'Acropole lycienne de Xanthos", *Euploia. La Lycie et la Carie antiques*, 2013, s. 293-302.

- Bakhoun 1999 S. Bakhoun, *Dieux égyptiens a Alexandrie*, Paris 1999.
- Baldıran-Abay 2019 A. Baldıran, N. Abay, "İasos Antik Kenti 2018 Yılı Çalışmaları", *KST* 41, Cilt 1, 2019, s. 227-242.
- Ballance, et al. 1989. M. Ballance, et al., *Excavations in Chios 1952-1955: Byzantine Emporio*, Oxford 1989.
- Barton 1901 G. A. Barton, "On the Pantheon of Tyros", *Journal of American Oriental Society* 22, 1901, s. 115-117.
- Bass 1961a G. F. Bass, "Excavating a Bronze Age Shipwreck", *Archaeology* 14/2, 1961, s. 78-87.
- Bass 1961b G. F. Bass, "The Cape Gelidonya Wreck: Preliminary Report", *AJA* 65/3, 1961, s. 267-276.
- Bass 1962 G. F. Bass, "Report of the Underwater Excavation at Cape of Gelidonya", *Türk Arkeoloji Dergisi* 11, Cilt I, 1962, s. 7-9.
- Bass 1975 G. F. Bass, "Underwater Survey-1973", *Türk Arkeoloji Dergisi* 22, Cilt II, 1975, s. 33-38.
- Bass 1986 G. F. Bass, "The Ulu Burun Shipwreck", *KST* 7, 1986, s. 619-636.
- Bass 1987 G. F. Bass, "Underwater Excavation of the Burun Shipwreck", *KST* 8, Cilt II, 1987, s. 291-302.
- Bass 1988 G. F. Bass, "Excavation at Ulu Burun (Kaş): 1986 Campaign", *KST* 9, Cilt I, 1988, s. 371-388.
- Bass 1989 G. F. Bass, "Excavations at Uluburun (Kaş) 1987 Campaign", *KST* 10, Cilt I, s. 307-322.
- Bates 1971 F. G. Bates, *Byzantine Coins*, Archaeological Exploration of Sardis Monograph 1, Cambridge 1971.
- Baumann 2000 H. Baumann, *Pflanzenbilder auf griechischen Münzen*, München 2000.
- Bauslaugh 1984 R. Bauslaugh, "The Numismatic Legacy of Alexander the Great", *Archaeology* 37/4, 1984, s. 34-41.
- Bayburtluoğlu 1976 C. Bayburtluoğlu, "Arykanda", *PECS*, 1976, s. 98.
- Bayburtluoğlu 1980 C. Bayburtluoğlu, "1979 Arykanda Kazıları", *KST* 2, 1980, s. 53-56.
- Bayburtluoğlu 1982 C. Bayburtluoğlu, *Lykia*, Ankara 1982.

- Bayburtluoğlu 1983 C. Bayburtluoğlu, “1981 Arykanda Kazısı”, *KST* 4, 1983, s. 277-284.
- Bayburtluoğlu 1984a C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazıları”, *KST* 5, 1984, s. 175-180.
- Bayburtluoğlu 1984b C. Bayburtluoğlu, “Phaselis’teki Çalışmalar ve Çevre Araştırmaları”, *KST* 5, 1984, s. 181-190.
- Bayburtluoğlu 1985a C. Bayburtluoğlu, “1983 Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 6, 1985, s. 289-300.
- Bayburtluoğlu 1985b C. Bayburtluoğlu, “1983 Phaselis Kazısı Raporu”, *KST* 6, 1985, s. 301.
- Bayburtluoğlu 1986a C. Bayburtluoğlu, “1984 Yılı Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 7, 1986, s. 357-372.
- Bayburtluoğlu 1986b C. Bayburtluoğlu, “Phaselis Kazısı Raporu”, *KST* 7, 1986, s. 373-386.
- Bayburtluoğlu 1987 C. Bayburtluoğlu, “1985 Arykanda Kazısı”, *KST* 8, Cilt II, 1987, s. 93-100.
- Bayburtluoğlu 1988 C. Bayburtluoğlu, “1986 Yılı Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 9, Cilt II, 1988, s. 127-146.
- Bayburtluoğlu 1989 C. Bayburtluoğlu, “1987 Yılı Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 10, Cilt II, 1989, s. 187-196.
- Bayburtluoğlu 1991 C. Bayburtluoğlu, “1989 Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 12, Cilt II, 1991, s. 23-28.
- Bayburtluoğlu 1992 C. Bayburtluoğlu, “1990 Arykanda Kazısı”, *KST* 13, Cilt II, 1992, s. 227-234.
- Bayburtluoğlu 1993 C. Bayburtluoğlu, “1991 Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 14, Cilt II, 1993, s. 409-414.
- Bayburtluoğlu 1994 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda”, *KST* 15, Cilt II, 1994, s. 253-256.
- Bayburtluoğlu 1995 C. Bayburtluoğlu, “1993 Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 16, Cilt II, 1995, s. 217-228.
- Bayburtluoğlu 1996 C. Bayburtluoğlu, “1994 Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 17, Cilt II, 1996, s. 129-134.
- Bayburtluoğlu 1999 C. Bayburtluoğlu, “1997 Yılı Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 20, Cilt II, 1999, s. 151-158.
- Bayburtluoğlu 2003a C. Bayburtluoğlu, “2001 Yılı Arykanda Kazısı Raporu”, *KST* 24, Cilt I, 2003, s. 353-358.

- Bayburtluoğlu 2003b C. Bayburtluoğlu, “Arykanda 2002”, *ANMED* 1, 2003, s. 8-10.
- Bayburtluoğlu 2003c C. Bayburtluoğlu, *Arykanda: Yüksek Kayalığın Yanındaki Yer*, İstanbul 2003.
- Bayburtluoğlu 2004 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazısı 2003”, *ANMED* 2, 2004, s. 6-9.
- Bayburtluoğlu 2005 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazısı Raporu”, *ANMED* 3, 2005, s. 5-10.
- Bayburtluoğlu 2006 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazıları 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 5-10.
- Bayburtluoğlu 2007 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazıları 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 1-5.
- Bayburtluoğlu 2008 C. Bayburtluoğlu, “2007 Arykanda Kazısı”, *ANMED* 6, 2008, s. 6-9.
- Bayburtluoğlu 2009 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazısı 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 12-14.
- Bayburtluoğlu 2010 C. Bayburtluoğlu, “Arykanda Kazısı 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 14-18.
- Bayburtluoğlu-
Tekinalp 2012 C. Bayburtluoğlu, V. M. Tekinalp, “2011 Yılı Arykanda Kazısı”, *ANMED* 10, 2012, s. 15-20.
- Bayram 2008 F. Bayram, *Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu’nun 30. Yılı Anısına: Türkiye Arkeolojisi*, Ankara 2008.
- Bean-Harrison 1967 G. E. Bean, R. M. Harrison, “Choma in Lycia”, *The Journal of Roman Studies*, 57, 1967, s. 40-44.
- Bean 1976a G. E. Bean, “Antiphellos”, *PECS*, 1976, s. 64
- Bean 1976b G. E. Bean, “Aperlai”, *PECS*, 1976, s. 67-68.
- Bean 1976c G. E. Bean, “Balbura”, *PECS*, 1976, s. 139.
- Bean 1976d G. E. Bean, “Gagai”, *PECS*, 1976, s. 342.
- Bean 1976e G. E. Bean, “Idebessos”, *PECS*, 1976, s. 405.
- Bean 1976f G. E. Bean, “Istlada”, *PECS*, 1976, s. 419.
- Bean 1976g G. E. Bean, “Kadyanda”, *PECS*, 1976, s. 429-430.
- Bean 1976h G. E. Bean, Kyaneai”, *PECS*, 1976, s. 471.
- Bean 1976i G. E. Bean, “Myra”, *PECS*, 1976, s. 603-604.

- Bean 1976j G. E. Bean, "Oinoanda", *PECS*, 1976, s. 640-641.
- Bean 1976k G. E. Bean, "Olympos", *PECS*, 1976, s. 650-651.
- Bean 1976l G. E. Bean, "Patara", *PECS*, 1976, s. 679-680.
- Bean 1976m G. E. Bean, "Phaselis", *PECS*, 1976, s. 700-701.
- Bean 1976n G. E. Bean, "Phellos", *PECS*, 1976, s. 701.
- Bean 1976o G. E. Bean, "Rhodiapolis", *PECS*, 1976, s. 758.
- Bean 1976p G. E. Bean, "Tlos", *PECS*, 1976, s. 927.
- Bean 1976r G. E. Bean, "Choma", *PECS*, 1976, s. 223.
- Bean 1976s G. E. Bean, "Sidyma", *PECS*, 1976, s. 837-838.
- Bean 1976t G. E. Bean, "Bubon", *PECS*, 1976, s. 170.
- Bean 1976u G. E. Bean, "Lissa", *PECS*, 1976, s. 520.
- Bean 1976v G. E. Bean, "Telmessos", *PECS*, 1976, s. 892.
- Bean 1997a G. E. Bean, *Eskiçağ'da Lykia Bölgesi*, çev.: H. Kökten, İstanbul 1997.
- Bean 1997b G. E. Bean, *Eskiçağ'da Güney Kıyılar*, çev.: İ. Delemen, S. Çokay, İstanbul 1997.
- Beaumont-Archontidou-Argyri 1999 L. A. Beaumont, A. Archontidou-Argyri, "New work at Kato Phana, Chios: The Kato Phana Archaeological Project, 1997 & 1998", *Annual of the British School at Athens* 94, 1999, s. 265-287.
- Beaumont 2007 L. A. Beaumont, "Chios: The Kato Phana Archaeological Project", Şurada: J. Cobet, V. von Graeve, W. D. Niemeier, K. Zimmerman (Eds.), *Frühes Ionien. Eine Bestandsaufnahme. Panionion-Symposion Güzelçamlı 26. September-1. Oktober 1999. Milesische Forschungen* 5, 2007, s. 137-148.
- Becks 2016 R. Becks, "Tarih Öncesinde Likya", Şurada: H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 26-35.
- Behrwald 2000 R. Behrwald, *Der lykische Bund : Untersuchungen zu Geschichte und Verfassung*, Bonn 2000.
- Bell 1916 H. W. Bell, *Sardis, Publications of the American Society for the Excavation of Sardis*, Vol XI, Coins, Part I, 1910-1914, Leiden 1916.

- Bemmann 1994 K. Bemmann, *Füllhörner in klassischer and hellenistischer Zeit. Europäische Hochschulschriften Reihe 38, Archäologie 51*, Frankfurt am Main, 1992.
- Bergmann 1988 M. Bergmann, *Die Strahlen der Herrscher: Theomorphes Herrscherbild und politische Symbolik im Hellenismus und in der römischen Kaiserzeit*, Mainz 1988.
- Bernert 1936 E. Bernert, "Nike", *RE* XVII/1, 1936, 285-307.
- Bernhart 1936 M. Bernhart, *Aphrodite auf griechischen münzen: eine numismatische materialsammlung*, München 1936.
- Berti 1993 F. Berti, "Karia Iasos'u", Şurada: F. Berti, D. B. Ferrero, M. Frangipane, S. Lagona (Eds.), *Arslantepe, Hierapolis, Iasos, Kyme: Türkiye'deki İtalyan Kazıları*, 1993, s. 119-142.
- Berti 2001 F. Berti, "The Work of the Italian Archeological Mission at Iasos, 1999", *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 119-126.
- Berti 2002 F. Berti, "The Work of the Italian Archeological Mission at Iasos – 2000", *KST* 23, Cilt 1, 2002, s. 71-76.
- Berti 2003 F. Berti, "Iasos: Field Work 2001", *KST* 24, Cilt 2, 2003, s. 351-358.
- Berti 2004a F. Berti, "Iasos 2002", *KST* 25, Cilt 1, 2004, s. 13-18.
- Berti 2004b F. Berti, "Iasos, campagna di scavo 2003", *Bollettino dell'Associazione Iasos di Caria*, 10, 2004, s. 4-9.
- Berti 2005 F. Berti "Iasos, 1969. Il rinvenimento del tesoro", *Bollettino di numismatica* 40-43, 2005, s. 25-28
- Berti 2008a F. Berti, "The 2006 Campaign at Iasos", *KST* 29, Cilt 1, 2008, s. 295-306.
- Berti 2008b F. Berti, "La campagna del 2007 a Iasos", *Bollettino dell'Associazione Iasos di Caria* 14, 2008, s. 2-6.
- Berti 2010 F. Berti, "2008: Works of the Italian Archeological Expedition at Iasos", *KST* 31, Cilt 2, 2010, s. 91-99.
- Berti 2011a F. Berti, "Iasos, 2009 Campaign", *KST* 32, Cilt 1, 2011, s. 176-187.
- Berti 2011b F. Berti, "La campagna 2010 a Iasos", *Bollettino dell'Associazione Iasos di Caria*, 17, 2011, s. 2-5.

- Béquignon 1931 Y. Béquignon, "Chronique des fouilles et decouvertes archeologiques dans l'Orient hellenique (1931), *BCH* 55, 1931, s. 450-522.
- Bhandare 2007 S. Bhandare, "Not Just a Pretty Face: Interpretations of Alexander's Numismatic Imagery in the Hellenic East", Şurada: H. P. Ray, D. T. Potts (eds.), *Memory as History: The Legacy of Alexander in Asia*, 2007, s. 208-256.
- Biagio 2015 V. Biagio, "La lettre séleucide provenant de la cité de Limyra en Lycie", *Studi Ellenistici* XXIX 2015, s. 175-206.
- Bieber 1964 M. Bieber, *Alexander the Great in Greek and Roman art*, Chicago 1964.
- Billows 1995 R. A. Billows, *Kings and Colonists: Aspects of Macedonian Imperialism*, Leiden-New York-Köln 1995.
- Billows 1997 R. A. Billows, *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*, Berkeley-Los Angeles-Oxford 1997.
- Billows 2019 A. R. Billows, "The Battle of Salamis and Cyprus in the Diadoch Era", Şurada: S. Rogge, C. Ioannou, T. Mavrojannis (eds.), *Salamis of Cyprus: History and Archaeology from the Earliest Times to Late Antiquity*. Conference in Nicosia, 21-23 May 2015, 2019, s. 457-468.
- Bitner 2000 J. W. Bitner, "The cornucopia: a horn of plenty", *Celator* 14/11, 2000, s. 6-16.
- Blackman 1978 J. D. Blackman, "Researches at Phaselis", Şurada: E. Akurgal (Ed.), *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology* (Ankara-İzmir, 23-30/IX/1973), Cilt I, 1978, s. 829-839.
- Blackman 1981 J. D. Blackman, "A Brief History of the City, Based on the Ancient Sources", Şurada: J. Schäfer (Ed.), *Phaselis*, Tübingen 1981, s. 31-37.
- Blackman 1997 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 1996-97", *Archaeological Reports* 43, 1997, s. 1-125.
- Blackman 1998 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 1997-98", *Archaeological Reports* 44, 1998, s. 1-128.

- Blackman 1999 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 1998-99", *Archaeological Reports* 45, 1999, s. 1-124.
- Blackman 2000 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 1999-2000", *Archaeological Reports* 46, 2000, s. 3-151.
- Blackman 2001 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 2000-2001", *Archaeological Reports* 47, 2001, s. 1-144.
- Blackman 2002 D. Blackman, "Archaeology in Greece, 2001-2002", *Archaeological Reports* 48, 2002, s. 1-115.
- Blech 1982 M. Blech, *Studien zum Kranz bei den Griechen*, Berlin-New York 1982.
- Bleeker 1973 C. Bleeker, *Hathor and Thoth: Two Key Figures of the Ancient Egyptian Religion* SHR 26, Leiden 1973.
- Blum 2016 H. Blum, "Lykia'nın Tarihi Coğrafyası", Şurada: H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 136-141.
- BMC Cyprus G. F. Hill, *A Catalog of the Greek Coins in the British Museum, Greek Coins of Cyprus*, London, 1904.
- BMC Cyrenaica E. Robinson, *A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum, The Greek Coins of Cyrenaica*, London, 1927.
- Boardman 1967 J. Boardman, *Excavations in Chios, 1952-1955: Greek Emporio*, London 1967.
- Bodenstedt 1973 F. Bodenstedt, "Studien zu Elektronprägung von Phokaia und Mytilene, *SNR* 52, 1973, s. 17-51.
- Bodzek 2020 J. Bodzek, "Coin Finds", Şurada: E. Papuci-Władyka (ed.), *Paphos Agora Project (PAP), Vol. I*, 2020, s. 377-400.
- Boehringer 1984 C. Boehringer, "Münzen", Şurada: D. Pinkwart, W. Starnnitz (Eds.), *Peristylhäuser westlich der unteren Agora, Altertümer von Pergamon XIV*, 1984, s. 163-164.
- Bonacasa-Ensoli 2000 N. Bonacasa, S. Ensoli, *Cirene*, Milano 2000.
- Bonnet-
Pirenne Delforge 1999 C. Bonnet, V. Pirenne Delforge, "Deux déesses en interaction: Astarté et Aphrodite dans le monde égéen", Şurada: C. Bonnet, A. Motte (eds.), *Les Syncrétismes religieux dans le monde Méditerranéen Antique*, Brussel-Rome, 1999, s. 249-273.

- Borchhardt 1970 J. Borchhardt, "Bericht der I. Grabungskampagne im Heroon von Limyra", *Türk Arkeoloji Dergisi* 18, Cilt II, 1970, s. 65-86.
- Borchhardt 1973 J. Borchhardt, "Limyra: Bericht der III Grabungskampagne 1971", *Türk Arkeoloji Dergisi* 20, Cilt I, 1973, s. 37-62.
- Borchhardt 1974 J. Borchhardt, "Bericht Der IV. Grabungskampagne In Limyra 1972", *Türk Arkeoloji Dergisi* 21, Cilt I, 1974, s. 5-12.
- Borchhardt 1975a J. Borchhardt (Ed.), *Myra. Eine lykische Metropole in antiker und byzantinischer Zeit*, *IstForsch* 30, Berlin 1975.
- Borchhardt 1975b J. Borchhardt, "Limyra: Bericht über die Grabungskampagne 1973", *Türk Arkeoloji Dergisi* 22, Cilt II, 1975, s. 39-53.
- Borchhardt 1976 J. Borchhardt, "Limyra", *PECS*, 1976, s. 518.
- Borchhardt 1978 J. Borchhardt, "Die Ergebnisse der Limyra-Grabung (1969-1973)", Şurada: E. Akurgal (Ed.), *The proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, (Ankara-İzmir, 23-30/IX/1973), Cilt II, 1978, s. 811-817.
- Borchhardt 1984 J. Borchhardt, "Limyra", *KST* 5, 1984, s. 251-260.
- Borchhardt 1985 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 1983", *KST* 6, 1985, s. 419-434.
- Borchhardt 1986 J. Borchhardt, "Bericht Der Limyra-Grabung 1984", *KST* 7, 1986, s. 439-500.
- Borchhardt 1987 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 1985 Mit Beiträgen Von Roman Jacobek, Paul Knoblauch, Ingrid Mader und Thomas Marksteiner", *KST* 8, Cilt II, 1987, s. 101-126.
- Borchhardt 1989 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1987 Mit Beiträgen Von Werner Bauer, Roman Jakobek, Ingrid Mader, Thomas Marksteiner, Martin Seyer", *KST* 10, Cilt II, 1989, s. 111-186.
- Borchhardt 1990 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 1988", *KST* 11, Cilt II, 1990, s. 185-210.
- Borchhardt 1991a J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne Limyra 1989", *KST* 12, Cilt II, 1991, s. 323-348.
- Borchhardt 1991b J. Borchhardt, "Ein Ptolemaion in Limyra", *Revue archéologique* 1991, 1991, s. 309-322.

- Borchhardt 1991-1992 J. Borchhardt, "Grabungen und Forschungen aus Limyra aus den Jahren 1984-1990", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien* 61, 1991-1992, s. 125-192.
- Borchhardt 1992 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1990", *KST* 13, Cilt II, 1992, s. 207-226.
- Borchhardt 1994 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1992", *KST* 15, Cilt II, 1994, s. 257-278.
- Borchhardt 1995 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 1993", *KST* 16, Cilt II, 1995, s. 229-252.
- Borchhardt 1996 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungs Kampagne In Limyra 1994", *KST* 17, Cilt II, 1996, s. 135-158.
- Borchhardt 1997a J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1995", *KST* 18, Cilt II, 1997, s. 163-190.
- Borchhardt 1997b J. Borchhardt, "Grabungen und Forschungen in Limyra aus den Jahren 1991-1996", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien* 66, 1997, s. 312-426.
- Borchhardt 1998 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1996", *KST* 19, Cilt II, 1998, s. 1-52.
- Borchhardt 1999a J. Borchhardt, *Limyra. Zemuri Taşları*, çev.: G. Yümer, İstanbul 1999.
- Borchhardt 1999b J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1997", *KST* 20, Cilt II, 1999, s. 139-150.
- Borchhardt 2000 J. Borchhardt, "Bericht der Grabungskampagne in Limyra 1998", *KST* 21, Cilt II, 2000, s. 83-90.
- Borchhardt 2001 J. Borchhardt, "Bericht der Grabungskampagne in Limyra 1999", *KST* 22, Cilt II, 2001, s. 63-74.
- Borchhardt 2002 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 2000", *KST* 23, Cilt I, 2002, s. 419-426.
- Borchhardt 2003 J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungs Kampagne In Limyra 2001", *KST* 24, Cilt II, 2003, s. 303-314.
- Borchhardt-Neumann-Schulz 2003 J. Borchhardt, G. Neumann, K. Schulz, "Tuminehi/Tymnessos", *Adalya* VI, 2003, s. 21-90.

- Borgeaud-Volokhine 2000 P. Borgeaud, Y. Volokhine, "La formation de la legende de Sarapis: une approche transculturelle", *Archiv für Religionsgeschichte* 2/1, 2000, s. 37-76.
- Bosworth 1977 A. B. Bosworth, "Alexander and Ammon", Şurada: K. H. Kinzl (ed.), *Greece and the Eastern Mediterranean in Ancient History and Prehistory*, 1977, s. 51-75.
- Bosworth 2000 B. Bosworth, "Ptolemy and the Will of Alexander", Şurada: A. B. Bosworth, E. J. Baynham (eds.), *Alexander the Great in Fact and Fiction*, 2000, s. 207-241.
- Bosworth 2007 A. B. Bosworth, "Rider in the chariot: Alexander, Ptolemy and the Elephants", Şurada: K. A. Sheedy (Ed.), *Alexander and the Hellenistic Kingdoms: The Westmoreland Collection*, 2007, s. 17-22.
- Boulanger 1914 A. Boulanger, "Note sur les fouilles exécutées à Aphrodisias en 1913", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 58/1, 1914, s. 46-53.
- Bousquet 1986 J. Bousquet, "Lettre de Ptolémée Evergète III à Xanthos de Lycie", *REG* 99, 1986, s. 22-32.
- Bousquet 1988 J. Bousquet, "La stèle des Kyténiens à Xanthos de Lycie", *Revue des Études Grecques*, 1988, s. 12-53.
- Boysal 1985 Y. Boysal, "1984 Yılı Stratonikeia Kazısı", *KST* 7, 1985, s. 519-522.
- Boysal 1987a Y. Boysal, "Stratonikeia Kazısı 1986 Çalışmaları", *KST* 9, Cilt 2, 1987, s. 237-238.
- Boysal 1987b Y. Boysal, "Stratonikeia Nekropolü'nün Tarihsel Süreci", Şurada: H.R. Çongur (Ed.), *Remzi Oğuz Arık Armağanı*, 1987, s. 51-68.
- Boysal 1992 Y. Boysal, "Eskihisar 1991 Kazısı", *KST* 14, Cilt 2, 1992, s. 117-121.
- Boysal 1998 Y. Boysal, "1996 Yılı Stratonikeia Çalışmaları", *KST* 19, Cilt 2, 1998, s. 153-160.
- Boysal-Kadioğlu 1999 Y. Boysal, M. Kadioğlu, "1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları", *KST* 20, Cilt 2, 1999, s. 215-228.

- Bönisch Meyer 2016 S. Bönisch- Meyer, "Mitoslarda Likya ve Likyalılar", Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 12-25.
- Brandt-Kolb 2005 H. Brandt, F. Kolb, *Lycia et Pamphylia. Eine römische Provinz im Südwesten Kleinasien*, Mainz 2005.
- Brandenstein 1937 W. Brandenstein, "Tlos", *RE* VI/A2, 1937, s. 1621-1626.
- Bremmer 1996 J. N. Bremmer, "Amaltheia", *DNP* 1, 1996, s. 568-569.
- Bremmer 2001 J. N. Bremmer, "Poseidon", *DNP* 10, 2001, s. 201-205.
- Bremmer 2019 J. N. Bremmer, *The World of Greek Religion and Mythology*, Tübingen 2019.
- Bresson 1993 A. Bresson, "La circulation monétaire rhodienne jusqu'en 166", *DHA* 19/1, 1993, s. 110-160.
- Bresson 1998 A. Bresson, "Rhodes, Cnide et les Lyciens au début du IIe siècle av. J.-C", *Revue des Études Anciennes* 100/1/2, 1998, s. 65-88.
- Bresson 1999 A. Bresson, "Rhodes and Lycia in Hellenistic Times", Şurada: V. Gabrielsen, et al. (eds.), *Hellenistic Rhodes: Politics, Culture and Society*, *Studies in Hellenistic Civilization* 9, 1999, s. 98-131.
- Brett 1938 A. Brett, "The aphlaston, symbol of naval victory or supremacy on Greek and Roman Coins", Şurada: J. A. H. Mattingly, E. S. G. Robinson (eds.), *Transactions of the International Numismatic Congress*, 1936, 1938, s. 23-32.
- Brett 1955 A. B. Brett, *Catalogue of Greek Coins*, Boston 1955.
- Bricault 1999 L. Bricault, "Sarapis et Isis, sauveurs de Ptolémée IV a Raphia", *CdÉ* 74, 1999, s. 334-343.
- Bricault 2008 L. Bricault, *Sylloge Nummorum Religionis Isiacae et Sarapicae*, Paris 2008.
- Bricault 2013 L. Bricault, *Les Cultes isiaques dans le monde gréco-romain*, Paris 2013.
- Bringmann-
von Steuben 1995 K. Bringmann, H. von Steuben, *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer*, Berlin 1995.
- Broholm 1924 H. C. Broholm, "Cyrene", *RE* XII/1, 1924, s. 150-169.
- Brown 1984 B. R. Brown, "Art history in coins: portrait issues of Ptolemy I", Şurada: N. Bonacasa, A. Di Vita (eds.), *Alessandria e il mondo*

- ellenistico-romano: studi in onore di Achille Adriani*, 1984, s. 405-417.
- Brunelle 1976 E. Brunelle, *Die Bildnisse der Ptolemäerinnen*, Frankfurt am Main 1976.
- Bryce 1982 T. R. Bryce, "A Ruling Dynasty in Lycia", *Klio* 64, 1982, s. 329-338.
- Bryce 1986 T. R. Bryce, *The Lycians in Literary and Epigraphic Sources. The Lycians: A Study of Lycian History and Civilisation to the Conquest of Alexander the Great*, Vol. I, Copenhagen 1986.
- Budin 2004 S. L. Budin, "A Reconsideration of the Aphrodite-Ashtart Syncretism", *Numen* 51/2, 2004, s. 95-145.
- Bulgurlu 2007 V. Bulgurlu, "Demre Aziz Nikolaos Kazısında Bulunan Sikkeler Hakkında Notlar", Şurada: K. Dörtlük, T. Kahya (Eds.), *III. Uluslararası Lykia Sempozyumu 7- 10 Kasım 2005 Antalya, Sempozyum Bildirileri*, 2007, s. 121- 128.
- Bulgurlu 2018 V. Bulgurlu, "Maden Buluntuları 2000-2009", Şurada: S. Doğan, E. F. Fındık (Eds.), *Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009*, 2018, s. 381-456.
- Buluç 1983 S. Buluç, "Patara Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 1, 1983, s. 139-144.
- Bulut-Şengül 2010 S. Bulut, M. Şengül, "2009-2010 Yılı Andriake Kazılarında Bulunan Sikkeler Üzerine Ön Rapor", Şurada: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, 2010, s. 119-125.
- Bulut-Şengül 2014 S. Bulut-M. Şengül, "2009-2012 Yılları Andriake Kazı Sikkeleri ve Yerleşim Tarihine Katkıları", Şurada: K. Dörtlük, O. Tekin, R. Boyraz Seyhan (Eds.), *1. Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi-Bildiriler, AKMED Kongre, Sempozyum, Seminer Dizisi* 4, 2014, s. 79-111.
- Buraselis 2008 K. Buraselis, "The Problem of the Ptolemaic Sibling Marriage", Şurada: P. McKechnie, P. Guillaume (eds.), *Ptolemy II Philadelphus and his World*, 2008, s. 291-302.

- Burkert 1992 W. Burkert, *The Orientalizing Revolution: Near Eastern Influence on Greek Culture in the Early Archaic Age*, London 1992.
- Burkhalter-Picard 2005 F. Burkhalter, O. Picard, "Le vocabulaire financier dans les papyrus et l'évolution des monnayages lagides en bronze", Şurada: F. Duyrat, O. Picard (Eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges monétaires en Égypte hellénistique et romaine: Actes du Colloque d'Alexandrie, 13-15 avril 2002*, 2005, s. 53-80.
- Burkhalter 2007 F. Burkhalter, *Comptes et monnaies en Égypte ptolémaïque d'après les papyrus*, (Yayınlanmamış doktora tezi), Université Paris IV (Sorbonne), Paris 2007.
- Burkhalter 2014 F. Burkhalter, "Allagè et kollybos. Le change dans l'économie antique. Introduction", *BCH* 138/2, 2014, s. 511-514.
- Burstein 1982 S. M. Burstein, "Arsinoe II Philadelphos: A Revisionist View", Şurada: W. L. Adams, E. N. Borza (eds.), *Philip II, Alexander the Great and the Macedonian Heritage*, 1982, s. 197-212.
- Buschor 1959 E. Buschor, "Samos 1952-1957", Şurada: E. Boehringer (Ed.), *Neue deutsche Ausgrabungen im Mittelmeergebiet und im Vorderen Orient*, 1959, s. 197-224.
- Busine 2005 A. Busine, *Paroles d'Apollon: Pratiques et traditions oraculaires dans l'Antiquité tardive (IIe-VIe siècle)*, Leiden-Boston 2005.
- Butcher 2001-2002 K. Butcher, "Small Change in Ancient Beirut: Coins from BEY 006 and 045, Archaeology of the Beirut Souks I", *Berytus* XLV-XLVI, 2001-2002.
- Butler 1922 H. W. Butler, *Sardis Volume I: The Excavations, Part I: 1910-1914*, Leiden 1922.
- Buttrey et al. 1981 T. V. Buttrey, et al. (Eds.), *Greek, Roman, And Islamic Coins from Sardis*, London 1981.
- Buttrey 1994 T. V. Buttrey, "Coins and coinage at Euesperides", *Libyan Studies* 25, 1994, s. 137-145.
- Buttrey 1997 T. V. Buttrey, "Part I: The coins", Şurada: D. White (ed.), *The extramural sanctuary of Demeter and Persephone at Cyrene, Libya, Final Reports*, Vol. VI., 1997.

- Büyükyörük-Samur 2009 F. Büyükyörük, M. Samur, "Beldibi Şapel ve Mezarlık Alanı Kurtarma Kazısı 2008", *ANMED* 7, 2009, s. 179-183.
- Büyükyörük 2014 F. Büyükyörük, "Korba Antik Yerleşimi Kurtarma Kazısı", *ANMED* 12, 2014, s. 272-276.
- Cadell 1998 H. Cadell, "A quelle date Arsinoé II Philadelphie est-elle décédée?", Şurada: H. Melaerts (ed.), *Le culte du souverain dans l'Égypte ptolémaïque au IIIe siècle avant notre ère*, *Studia Hellenistica* 34, 1998, s. 1-3.
- Cahill-Kroll 2005 N. D. Cahill, J. H. Kroll, "New Archaic Coin Finds at Sardis", *AJA* 109.4, 2005, s. 589-617.
- Cahill 2010 N. D. Cahill, "Sardis, 2008", *KST* 31, 2010, s. 63-78.
- Cahill 2011 N. D. Cahill, "Sardis, 2009", *KST* 32, 2011, s. 358-367.
- Cahill 2012 N. D. Cahill, "Sardis, 2010", *KST* 33, Cilt 4, 2012, s. 209-229.
- Cahill 2013 N. D. Cahill, "Sardis, 2011", *KST* 34, Cilt 2, 2013, s. 147-160.
- Cahill 2014 N. D. Cahill, "Sardis, 2012", *KST* 35, Cilt 3, 2014, s. 119-135.
- Cahill 2015 N. D. Cahill, "Sardis, 2013", *KST* 36, Cilt 2, 2015, s. 413-430.
- Cahill 2016 N. D. Cahill, "Sardis, 2014", *KST* 37, Cilt 3, 2016, s. 147-164.
- Cahill 2018 N. D. Cahill, "Sardis, 2016", *KST* 39, Cilt 3, 2018, s. 327-344.
- Cahill 2019a N. D. Cahill, "Sardis, 2017", *KST* 40, Cilt 3, 2019, s. 97-116.
- Cahill 2019b N. D. Cahill, "Sardis, 2018", *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 487-506.
- Cahill 2020 N. D. Cahill, "Recent Fieldwork at Sardis", Şurada: S. R. Steadman, G. McMahon (Eds.), *The Archaeology of Anatolia. Recent Discoveries, vol. III (2017-2018)*, 2020, s. 122-138.
- Cairns 2002 D. Cairns, "The meaning of the veil in Ancient Greek culture", Şurada: L. Llewellyn-Jones (Ed.), *Women's Dress in the Ancient Greek World*, 2002, s. 73-93.
- Calabria-Finocchi 2003 P. Calabria, P. Finocchi, "Le donne dei Tolemei come le donne dei Faraoni", Şurada: N. Bonacasa, et alii., (eds.), *Faraoni come dei, Tolemei come faraoni: Atti del V Congresso Internazionale Italo-Egiziano*, Torino, *Archivio di Stato* 8-12 dicembre 2001, 2003, s. 179-193.
- Callataÿ 1995 F. de Callataÿ, "Un tétradrachme de Lysimaque signé au droit et la question des signatures d'artistes a la période hellénistique", *Revue Archéologique* 1, 1995, s. 23-37.

- Callataÿ 2005 F. de Callataÿ, "L'instauration par Ptolémé Ier Sôter d'une économie monétaire fermée", Şurada: F. Duyrat, O. Picard (Eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges monétaires en Égypte hellénistique et romaine: Actes du Colloque d'Alexandrie, 13-15 avril 2002*, 2005, s. 117-133.
- Callataÿ-Lorber 2011 F. de Callataÿ, C. Lorber, "The Pattern of Royal Epithets on Royal Coinage", Şurada: P. Iossif, A. Chankowski, C. Lorber (eds.), *More than Men, Less than Gods: Studies in Royal Cult and Emperor Worship. Proceedings of the International Conference organized by the Belgian School at Athens*, 2011, s. 417-455.
- Callataÿ 2012 F. de Callataÿ, "Les fabuleuses richesses des rois hellénistiques: monnayages et Weltmachtpolitik", Şurada: V. Penna (ed.), *Les mots et les monnaies. De la Grèce ancienne à Byzance*, 2012, s. 91-101.
- Callataÿ 2016 F. de Callataÿ, "Greek coin types in context: a short state of the art", *Pharos. Journal of the Netherlands Institute at Athens* 22, 2016, s. 115-141.
- Caltabiano 1996 M. C. Caltabiano, "Berenice II di Cirene, il primo basileus/donna dell'età ellenistica", *NAC* 25, 1996, s. 177-195.
- Caltabiano-Carroccio-Oteri 1997 M. C. Caltabiano, B. Carroccio, E. Oteri, *Siracusa Ellenistica. Le monete 'regali' della sua famiglia e dei Siracusani*, Messina 1997.
- Carcassonne-Davesne 1987 A. Davesne, C. Carcassonne, "Le trésor de Gülnar: considérations sur le rythme de la production monétaire au IIIe siècle av. J.-C.", Şurada: G. Depeyrot, T. Hackens, G. Moucharte (Eds.), *Rythme de la production monétaire, de l'Antiquité à nos jours, Actes du colloque international organisé à Paris du 10 au 12 janvier 1986*, *Numismatica Lovaniensia* 7, 1987, s. 21-29.
- Caneva 2011 S. G. Caneva, "D' Hérodote a Alexandre: L'appropriation gréco-macédonienne d'Ammon de Siwa, entre pratique oraculaire et légitimation du pouvoir", Şurada: C. Bonnet, A. Declercq, I. Slobodzianek (eds.), *Les représentations des dieux autres, Mythos Suppl. 2*, 2011, s. 293-309.

- Caneva 2013 S. G. Caneva, "Il coro del re. Capo e comprimari nella storiografia e nell'epos fra IV e III secolo a. C.", *Quaderni di Storia* 77, 2013, s. 167-206.
- Caneva 2016 S. G. Caneva, *From Alexander to the Theoi Adelphoi: Foundation and Legitimation of a Dynasty*, Leuven 2016.
- Caneva 2018 S. G. Caneva, "Ptolemy I: Politics, Religion and the Transition to Hellenistic Egypt", Şurada: T. Howe (Ed), *Ptolemy I Soter, a Self-made Man*, 2018, s. 88-127.
- Caneva 2020 S. G. Caneva, "Back to Rhodes: Pausanias, Rhodian inscriptions, and Ptolemy's civic acclamation as Soter", *Ancient History Bulletin* 34, 2020, s. 25-37.
- Capdetrey 2022 L. Capdetrey, *L'Asie Mineure après Alexandre (vers 323-vers 270 av. j.-C.)*, Rennes 2022.
- Carney 2013 E. Carney, *Arsinoë of Egypt and Macedon: A Royal Life*, Oxford 2013.
- Caroli 2007 C. A. Caroli, *Ptolemaios I. Soter. Herrscher zweier Kulturen*, Constance 2007.
- Carroccio 2010 B. Carroccio, "Come Zeus: aquila, fulmine e cornucopia segni dei poteri nelle monete ellenistiche", Şurada: *Tyrannis, Basileia, Imperium: forme, prassi e simboli del potere politico nel mondo greco e romano: atti delle Giornate seminariali in onore di S. Nerina Consolo Langher*, 2010, s. 363-374.
- Catling 1973 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1972-73", *Archaeological Reports* 19, 1973, s. 3-32.
- Catling 1974 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1973-74", *Archaeological Reports* 20, 1974, s. 3-41.
- Catling 1978 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1976-77", *Archaeological Reports* 24, 1978, s. 3-69.
- Catling 1979 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1978-79", *Archaeological Reports* 25, 1979, s. 3-42.
- Catling 1980 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1979-80", *Archaeological Reports* 26, 1980, s. 3-53.
- Catling 1981 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1980-81", *Archaeological Reports* 27, 1981, s. 3-48.

- Catling 1982 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1981-82", *Archaeological Reports* 28, 1982, s. 3-62.
- Catling 1983 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1982-83", *Archaeological Reports* 29, 1983, s. 3-62.
- Catling 1984 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1983-84", *Archaeological Reports* 30, 1984, s. 3-70.
- Catling 1985 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1984-85", *Archaeological Reports* 31, 1985, s. 3-69.
- Catling 1986 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1985-86", *Archaeological Reports* 32, 1986, s. 3-101.
- Catling 1987 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1986-87", *Archaeological Reports* 33, 1987, s. 3-61.
- Catling 1988 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1987-88", *Archaeological Reports* 34, 1988, s. 3-85.
- Catling 1989 H. W. Catling, "Archaeology in Greece, 1988-89", *Archaeological Reports* 35, 1989, s. 3-116.
- Cattabiani 1996 A. Cattabiani, *Florario: Miti, leggende e simboli di fiori e piante*, Milano 1996.
- Cattabiani 2013 A. Cattabiani, *Volario*, Milano 2013.
- Cavagna 2006 A. Cavagna, "Una moneta tolemaica in bronzo nella collezione Schleddehaus del Kulturgeschichtliches Museum di Osnabrück", *Studi ellenistici* XIX, 2006, s. 269-298.
- Cavagna 2008 A. Cavagna, "L'oro dei Theoi Adelphoi", Şurada: G. Zannetto, S. Martinelli Tempesta, M. Ornaghi (Eds.), *Nova Vestigia Antiquitatis*, 2008, s. 161-182.
- Cavagna 2010 A. Cavagna, *La crisi dello stato tolemaico tra inflazione e svalutazione del denaro*, Milan 2010.
- Cavagna 2015 A. Cavagna, *Monete Tolemaiche Oltre L'Egitto*, Milano 2015.
- Cavagna 2017a A. Cavagna, "Contare per Controllare: Numeri e Sistemi di Numerazione sulle monete Tolemaiche", Şurada: A. Inglese (ed.), *Epigrammata IV. L'uso dei numeri greci nelle iscrizioni. Atti del convegno (Roma 16-17 dicembre 2016)*, 2017, s. 151-170.
- Cavagna 2017b A. Cavagna, "Le Monete di Tolemeo III nel Peloponneso: Circolazione Monetaria, Tipologia e Strutture Ponderali",

- Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente* 95, 2017, s. 273-287.
- Cavalier 2011a L. Cavalier, "Letoon 2010", *ANMED* 9, 2011, s. 50-53.
- Cavalier 2011b L. Cavalier, "Rapport sur la campagne de fouille 2010 au Létôon", *Anatolia Antiqua* XIX, 2011, s. 351-358.
- Cavalier-Des Courtils 2013 L. Cavalier, J. Des Courtils, "Empreinte lagide au Létôon de Xanthos", *Euploia. La Lycie et la Carie antiques*, 2013, s. 143-152.
- Chameroy 2012 J. Chameroy, "Chronologie und Verbreitung der hellenistischen Bronzeprägungen von Pergamon: der Beitrag der Fundmünzen", *Chiron* 42, 2012, s. 131-181.
- Chameroy
Savalli-Lestrade 2016 J. Chameroy, I. Savalli-Lestrade, "Pergame, cité et capitale dynastique au miroir de la prosopographie interne et des trouvailles monétaires", *Topoi Suppl.* 14, 2016, s. 229-284.
- Chamoux 1953 F. Chamoux, *Cyrene sous la monarchie des battiades*, Paris 1953.
- Chamoux 1956 F. Chamoux, "Le roi Magas", *RevHist* 216, 1956, s. 18-34.
- Chaniotis 2004 A. Chaniotis, "La divinité des souverains hellénistiques", Şurada: A. Erskine (ed.), *Le Monde hellénistique: Espaces, sociétés, cultures 323-31 av. JC*, 2004, s. 541-556.
- Charbonneaux 1953 J. Charbonneaux, "Sarapis et Isis et la double corne d'abondance", Şurada: *Hommages à Waldemar Deonna*, 1953, s. 131-140.
- Childs 1981 W. A. P. Childs, "Lycian relations with Persians and Greeks in the fifth and fourth centuries re-examined", *Anatolian Studies* 31, 1981, s. 55-80.
- Chryssanthaki 2005 K. Chryssanthaki, "Les monnaies lagides en Égée", Şurada: F. Duyrat, O. Picard (Eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges monétaires en Égypte hellénistique et romaine. Actes du colloque d'Alexandrie*, 2005, s. 159-175.
- Cirtil 2010 S. Cirtil, "3.3. Muğla Milas Ören Hüsamlar Köyü 2008 Araştırmaları", 31. KST, Cilt 3, 2010, s. 520.
- Civelek 2013 A. Civelek, "Antik Dönem Sanatında Bereket Boynuzu", *Arkeoloji ve Sanat* 143, 2013, s. 103-112.

- Clarysse-Thompson 1995 W. Clarysse, D. J. Thompson, "The salt-tax rate once again", *CdÉ* 70, 1995, s. 223-239.
- Clarysse-Thompson 2006 W. Clarysse, D. J. Thompson, *Counting the People in Hellenistic Egypt*, Vol II. Cambridge 2016.
- Clayman 2018 D. Clayman, "Royal catasterisms: Arsinoe II and Berenike II translated to the stars", Şurada: C. S. Zerefos, M. V. Vardinoyannis, *Hellenistic Alexandria: Celebrating 24 centuries*, 2018, s. 201-209.
- Cohen 1994 B. Cohen, "From Bowman to Clubman: Herakles and Olympia", *ArtB* 76, 1994, s. 695-715.
- Cohen 1995 G. M. Cohen, *The Hellenistic Settlements*, Los Angeles 1995.
- Cohen 2006 G. M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Syria, The Red Sea Basin and North Africa*, Berkeley-Los Angeles-London 2006.
- Coleman 2012 M. Coleman, "The Galatian Shield in Egypt", *JAEl* 4/1, 2012, s. 1-8.
- Collombert 2008 Ph. Collombert, "La 'Stele de Saïs' et L'Instauration du Culte D'Arsinoe II dans la "Chora" ", *Ancient Society* 38, 2008, s. 83-101.
- Collignon 1904 M. Collignon, "Note sur les fouilles exécutées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin", *Comptes Rendus de L'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres* 2/2, 1904, s. 703-711.
- Collins 1997 N. L. Collins, "The various fathers of Ptolemy I", *Mnemosyne* 50/4, 1997, s. 436-476.
- Correa 2012 K. Correa, "Artemis Ephesia and Sacred Bee Imagery in Ancient Greece", *Symposium* 12, 2012, s. 74-82.
- Cook 1914 A. B. Cook, *Zeus: A study in ancient religion*, Vol. I, Cambridge 1914.
- Cook 1925 A. B. Cook, *Zeus: A study in ancient religion*, Vol. II, Cambridge 1925.
- Coşkun 2016 A. Coşkun, "Ptolemaioi as Commanders in 3rd-Century Asia Minor and Some Glimpses on Ephesos and Mylasa during the Second and Third Syrian Wars", *Philia, Vir Doctus Anatolicus. Sencer Şahin Anısına Yazılar*, 2016, s. 211-233.

- Coulton 1986 J. J. Coulton, "Balboursa 1985", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 4, 1986, s. 171-178.
- Coulton 1987 J. J. Coulton, "Balboursa Survey 1986", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 5, Cilt I, 1987, s. 205-212.
- Coulton 1988 J. J. Coulton, "Balboursa Survey 1987", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 6, 1988, s. 225-232.
- Coulton 1992 J. J. Coulton, "Balboursa Survey 1988-1990", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 9, 1992, s. 47-58.
- Coulton 1993 J. J. Coulton, "Balboursa Survey 1991", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 10, 1993, s. 459-472.
- Coulton 1994 J. J. Coulton, "Balboursa Research Project 1992", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 11, 1994, s. 429-436.
- Coulton 1998 J. J. Coulton, "Highland cities in South-West Turkey. The Oinoanda and Balboursa surveys", Şurada: R. Matthews (Ed.), *Ancient Anatolia: fifty years' work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, 1998, s. 225-236.
- Coulton 2012a J. J. Coulton, "Introduction", Şurada: J. J. Coulton, *Balboursa Survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia: Volume 1. Balboursa and the history of highland settlement*, 2012, s. 1-16.
- Coulton 2012b J. J. Coulton, "The early years of Balboursa: Middle Hellenistic to Julio-Claudian", Şurada: J. J. Coulton, *Balboursa Survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia: Volume 1. Balboursa and the history of highland settlement*, 2012, s. 61-98.
- Coupel-Demargne 1969 P. Coupel, P. Demargne, *Fouilles de Xanthos III: Le Monument des Néréides*, Paris 1969.
- Cox 1959 D. H. Cox, *Coins from the Excavations at Curium, 1932-1953*. ANS NNM 145, New York 1959.
- Çekilmez-Özdemir 2017 M. Çekilmez, E. Özdemir, "2015 Yılı Myrina ve Gryneion Antik Kentleri Arkeolojik Yüzey Araştırması", Şurada: M. Çekilmez, E. Dereboyu Poulain (Eds.), *Myrina ve Gryneion Arkeolojik Yüzey Araştırmaları* 1, 2017, s. 207-218.
- Çekilmez 2018 M. Çekilmez, "2016 Yılı Myrina ve Gryneion Antik Kentleri Arkeolojik Yüzey Araştırması (MYGAR) Raporu (2. Sezon)", Şurada: M. Çekilmez, E. Dereboyu Poulain, E. Erdan (Eds.),

- Myrina ve Gryneion Arkeolojik Yüzey Araştırmaları 2, 2018, s. 21-42.
- Çekilmez 2019 M. Çekilmez, "Myrina ve Gryneion Antik Kentleri 2018 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması (Mygar) Çalışmaları (4. Sezon)", Şurada: A. Erön, E. Erdan (Eds.), *Doğudan Batıya 70. Yaşında Serap Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, 2019, s. 361-384.
- Çevik-Varkıvaç 2000 N. Çevik, B. Varkıvaç, "Tlos ve Çevresi 1998 Yüzey Araştırmaları: Dariözü Yerleşimi", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 17, Cilt II, 2000, s. 329-344.
- Çevik-et al. 2004 N. Çevik, et al., "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2003 Neapolis-Kelbessos", *ANMED* 2, 2004, s. 68-73.
- Çevik 2005 N. Çevik, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2004", *ANMED* 3, 2005, s. 109-116.
- Çevik-et al. 2005 N. Çevik, et al., "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2003: Neapolis-Kelbessos ve Çevreleri", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 22, Cilt I, 2005, s. 101-114.
- Çevik 2006 N. Çevik, "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2005", *ANMED* 4, 2006, s. 85-92.
- Çevik-et al. 2006 N. Çevik, et al., "Bey Dağları 2004 Yılı Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 23, Cilt I, 2006, s. 141-154.
- Çevik 2007 N. Çevik, "Antalya-Bey Dağları yüzey araştırmaları 1997-2006 ve yeni keşifler", Şurada: B. Can, M. Işıklı (Eds.), *Doğudan Yükselen Işık: Arkeoloji Yazıları, Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü armağanı*, 2007, s. 17-36.
- Çevik-et al. 2007 N. Çevik, et. al., "Bey Dağları Yüzey Araştırmaları 2005", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 24, Cilt I, 2007, s. 85-98.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2007a N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "Rhodiapolis Kazılarında İlk Yıl: 2006", *ANMED* 5, 2007, s. 59-67.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2007b N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "Beydağları Yüzey Araştırmaları 2006", *ANMED* 5, 2007, s. 102-106.
- Çevik 2008a N. Çevik, "Rhodiapolis ve Kumluca Sınırları İçindeki Diğer Antik Yerleşimler", Şurada: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarımıyla Kumluca-Rhodiapolis*, 2008, s. 12-72.

- Çevik 2008b N. Çevik, "Northeast Lycia. The New Evidence-Results from the Past Ten Years from the Bey Mountains Surface Surveys", *Adalya XI*, 2008, s. 189-233.
- Çevik-Bulut 2008 N. Çevik, S. Bulut, "The rediscovery of GAGAE / 'GAXE' in the south-east corner of Lycia. New finds from the total surface surveys", *Adalya XI*, 2008, s. 63-98.
- Çevik-Bulut-Kızılgut 2008a N. Çevik, S. Bulut, İ. Kızılgut, "Rhodiapolis Kazılarında İlk Yıl: 2006", *KST 29*, Cilt II, 2008, s. 1-18.
- Çevik-Bulut-Kızılgut 2008b N. Çevik, S. Bulut, İ. Kızılgut, "Rhodiapolis Çevresi Yüzey Araştırmaları: GAGAE/Gaxe 2007", *ANMED 6*, 2008, s. 148-154.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2008 N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "Rhodiapolis Kazıları 2007", *ANMED 6*, 2008, s. 63-69.
- Çevik-et al. 2008 Çevik, et. al., "2006 Yılı Beydağları Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 25*, Cilt I, 2008, s. 299-304.
- Çevik-Bulut-Kızılgut 2009 N. Çevik, S. Bulut, İ. Kızılgut, "Rhodiapolis Kazıları 2008", *ANMED 7*, 2009, s. 75-81.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2009a N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "Rhodiapolis 2007 Yılı Kazıları", *KST 30*, Cilt IV, 2009, s. 297-316.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2009b N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "Rhodiapolis Çevresi Yüzey Araştırmaları 2008: İdebessos", *ANMED 7*, 2009, s. 164-168.
- Çevik 2010a N. Çevik, "Myra ve Andriake Kazıları'nda İlk Yıl: 2009", *ANMED 8*, 2010, s. 55-60.
- Çevik 2010b N. Çevik, "Myra-Demre Çevresinde Bulunan Antik Yerleşimler", Şurada: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, 2010, s. 181-232.
- Çevik-et al. 2010 N. Çevik, et al., "Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 2008 Raporu", *KST 31*, Cilt III, 2010, s. 209-230.
- Çevik-Bulut 2010 N. Çevik, S. Bulut, "İkinci Kazı Sezonunda Myra ve Limanı Andriake", Şurada: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, 2010, s. 25-118.
- Çevik-Kızılgut-Bulut 2010 N. Çevik, İ. Kızılgut, S. Bulut, "A Different Urbanism for Lycia: Rhodiapolis", *Adalya XIII*, 2010, s. 29-64.

- Çevik-Bulut 2011 N. Çevik, S. Bulut, “Myra ve Andriake Kazıları 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 59-70.
- Çevik 2012 N. Çevik, “A First Report Following the Excavation of the Theater at Rhodiapolis”, Şurada: F. Masino-P. Mighetto-G. Sobra (Eds.), *Restoration and Management of Ancient Theaters in Turkey: Methods, Research, Results* (07-08 Eylül 2007), 2012, s. 129-143.
- Çevik-Bulut-Akyürek 2012 N. Çevik, S. Bulut, E. Akyürek, “Myra-Andriake Kazıları ve Araştırmaları 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 65-72.
- Çevik-Bulut-Akyürek 2013 N. Çevik, S. Bulut, E. Akyürek, “Myra ve Andriake Kazıları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 90-96.
- Çevik 2015 N. Çevik, *Lykia Kitabı*, İstanbul 2015.
- Çevik 2016 N. Çevik, “Mür Soluyan Kent: Myra”, Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 224-237.
- Çevik-et al. 2017 N. Çevik, et al., “2016 Yılı Myra ve Andriake Kazıları”, *ANMED* 15, 2017, s. 67-75.
- Çevik-et al. 2018a N. Çevik, et al., “Myra-Andriake 2016”, *KST* 39, Cilt II, 2018, s.189-204.
- Çevik-et al. 2018b N. Çevik, et. al., “Myra-Andriake 2017”, *ANMED* 16, 2018, s. 75-81.
- Capdetrey 2020 L. Capdetrey, *L'Asie Mineure après Alexandre (vers 323 - vers 270 a.C.). L'invention du monde hellénistique*, Rennes 2020.
- Çizmeli Öğün 2007a Z. Çizmeli Öğün, “Coins Found During the Temple Terrace Excavations”, Şurada: C. Işık, Z. Çizmeli Öğün, B. Varkıvanç (Eds.), *Calbis: Baki Öğün'e Armağan, Melanges Offerts A Baki Öğün*, 2007, s. 63-73.
- Çizmeli Öğün 2007b Z. Çizmeli Öğün, “Kaunos Kentinin Bizans Dönemi Sikke Buluntuları (1965-2002)”, Şurada: C. Işık, Z. Çizmeli Öğün, B. Varkıvanç (Eds.), *Calbis: Baki Öğün'e Armağan, Melanges Offerts A Baki Öğün*, 2007, s. 39-62.
- Çizmeli Öğün-Marcellesi 2011 Z. Çizmeli Öğün, M. C. Marcellesi, “Réseaux d'échanges régionaux en Asie Mineure occidentale: l'apport des monnaies de

fouilles”, Şurada: T. Faucher, M. C. Marcellesi, O. Picard (Eds.), *Nomisma: La circulation monétaire dans le monde grec antique* (BCH Suppl. 53), 2011, s. 297-342.

Çizmeli Öğün-

Özbil 2012

Z. Çizmeli Öğün, C. Özbil, “Çorum Müzesi Sikkeler Koleksiyonunda Bulunan Antik Sikkeler”, Şurada: 2. *Çorum Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu*, 2012, s. 155-169.

Daems 2020

D. Daems, “Reassessing the Origin of Polis in Lycia and Southwest Anatolia”, *Adalya* 23, 2020, s. 111-131.

Dahmen 2007

K. Dahmen, *The Legend of Alexander the Great on Greek and Roman Coins*, Oxon-New York 2007.

Dahmen 2012

K. Dahmen, “Alexander und das Diadem - die archäologische und numismatische Perspektive”, *Euros* 1, 2012, s. 282-292.

Dardaine-Frezouls 1985

S. Dardaine, E. Frezouls, “Sidyma: Etude topographique”, *Ktèma* 10, 1985, s. 211-218.

Davesne-Masson 1985

A. Davesne, O. Masson, “À propos du trésor des monnaies de Gülnar en Cilicie: problèmes numismatiques et “graffiti” monétaires”, *RA* 1, 1985, s. 29-46.

Davesne 1981

A. Davesne, “Meydancık kalesi 1980 kazı dönemi ve hazine”, III. *KST*, 1991, s. 11-15.

Davesne 1987a

A. Davesne, “Une contremarque au trident sur certaines monnaies de Ptolémée II Philadelphie”, *BSFN* 42/2, 1987, s. 145-149.

Davesne 1987b

A. Davesne, “La Campagne 1986 A Meydancık Kalesi”, IX. *KST*, 1987, s. 123-126.

Davesne 1988a

A. Davesne, “Deux trésors de monnaies d’or ptolémaïques trouvés en Turquie”, *BSFN* 43/8, 1988, s. 437-439.

Davesne 1988b

A. Davesne, “Le trésor de monnaies d’or ptolémaïques d’Aydıncık”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 6, 1988, s. 407-409.

Davesne 1988c

A. Davesne, “La Campagne 1987 a Meydancıkale”, X. *KST*, Cilt II, 1988, s. 301-304.

Davesne 1990

A. Davesne, “La Campagne 1988 a Meydancıkale”, XI. *KST*, Cilt II, 1990, s. 257-260.

Davesne 1991

A. Davesne, “La Campagne 1989 a Meydancıkale”, XII. *KST*, Cilt II, 1991, s. 349-354.

- Davesne-Le Rider 1989 A. Davesne, G. Le Rider, *Gülınar II. Le tresor de Meydancikkale (Cilicie Trachee, 1980) I-II*, Paris 1989.
- Davesne 1991b A. Davesne, "Les monnaies ptolémaïques d'Ephese", Şurada: H. Malay (ed.), *Erol Atalay Memorial*, 1991, s. 21-31.
- Davesne 1994 A. Davesne, "Le tresor d'Aydıncık", Şurada: M. Amandry, G. Le Rider (Eds.), *Tresors et circulation monetaire en Anatolie antique* 1994, s. 37-43.
- Davesne-Lemaire 1996 A. Davesne, A. Lemaire, "Trésors hellénistiques en Proche-Orient", *RN* 151, 1996, s. 51-76.
- Davesne 1998 A. Davesne, "Réflexions sur la valeur des bronzes des premiers Ptolémées", *RN* 153, 1998, s. 49-60.
- Davesne-Laroche Traunecker 1998 A. Davesne, F. Laroche Traunecker, *Gülınar I: Le Site de Meydancikkale; Recherches entreprises sous la direction d'Emmanuel Laroche (1971-1982)*, Paris 1998.
- Davesne 1999 A. Davesne, "La deuxième guerre de Syria (ca. 261-255 av. J.-C.) et les témoignages numismatiques", Şurada: M. Amandry, S. Hurter, *Travaux de numismatique offerts a Georges Le Rider*, 1999, s. 123-134.
- Davesne 2000 A. Davesne, "L'impact des guerres de Syrie sur la politique monétaire de Ptolémée II", *RN* 155, 2000, s. 9-16.
- Davesne 2004 A. Davesne, "Autour des monnaies séleucides de Meydancikkale", *Le Roi et l'économie. Autonomies locales et structures royales dans l'économie de l'empire séleucide, TOPOI Suppl. 6*, 2004, s. 425-436.
- Davesne 2002 A. Davesne, "La Circulation Monetaire en Pisidie a L'Epoque Hellenistique", *Actes du Ier Congres International sur Antioche de Pisidie*, 2002, s. 369-373.
- Davesne 2005 A. Davesne, "Les monnaies des premiers Ptolémées en Asie Mineure et à Chypre", F. Duyrat, O. Picard (eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges monétaires en Egypte hellénistique et romaine*, 2005, s. 177-187.
- Davies 1895 G. Davies, "Greek Inscriptions from Lycia", *JHS* 15, 1895, s. 100-115.

- Davis-Kraay 1973 N. Davis, C. M. Kraay, *The Hellenistic Kingdoms: Portrait Coins and History*, London 1973.
- Debord 1999 F. Debord, *L'Asie Mineure au IVe Siècle (412-323 a.C.)*, Bordeaux 1999.
- Debord-Varinlioglu 2001 P. Debord, E. Varinlioglu (eds.), *Les hautes terres de Carie*, Ausonius Publications 4, 2001.
- Delrieux 2010 F. Delrieux, "Les monnaies de fouilles trouvées a Iasos. Bilan provisoire et étude de cas", *Bollettino dell'Associazione Iasos di Caria*, 16, 2010, s. 31-35.
- Delrieux 2011 F. Delrieux, *Les monnaies du Fonds Louis Robert, Mémoires de l'Académie des inscriptions et belles-lettres* 45, Paris 2011.
- Delrieux 2017 F. Delrieux, "La circulation monétaire à Iasos dans l'Antiquité d'après les monnaies grecques et provinciales romaines trouvées dans la cité depuis 1960", *Bollettino dell'Associazione Iasos di Caria* 23, 2017, s. 14-23.
- Delrieux 2020 F. Delrieux, "Les Monnaies de Fouilles d'Iasos en Carie", *AIIN* 65, 2020, s. 67-116.
- Demargne 1951 P. Demargne, "Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne 1950)", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 95/1, 1951, s. 63-70.
- Demargne-Metzger 1951 P. Demargne, "Note sur les travaux a Xanthos en 1951", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 95/4, 1951, s. 345-346.
- Demargne 1952 P. Demargne, "Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne 1951)", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 96/1, 1952, s. 163-169.
- Demargne 1953 P. Demargne, "Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne 1952)", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 97/2, 1953, s. 151-158.
- Demargne 1954 P. Demargne, "Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne 1953)", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 98/1, 1954, s. 111-118.

- Demargne 1955 P. Demargne, “Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne 1954)”, *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 99/1, 1955, s. 104-110.
- Demargne 1956 P. Demargne, “Fouilles De Xanthos-Rapport Sur Les Résultats De La Campagne De L’année 1953”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 6, Cilt I, 1956, s. 43-44.
- Demargne 1957a P. Demargne, “Fouilles de Xanthos-Rapport sur les résultats de la campagne de 1954”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 7, Cilt I, 1957, s. 9-10.
- Demargne 1957b P. Demargne, “Fouilles de Xanthos-Rapport sur les résultats de la campagne de l’année 1956”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 7, Cilt II, 1957, s. 5-8.
- Demargne 1958a P. Demargne, “Mission de Xanthos-Rapport sur les résultats de la huitième Campagne (1957)”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 8, Cilt I, 1958, s. 8-11.
- Demargne 1958b P. Demargne, *Fouilles de Xanthos I: Les Piliers Funéraires*, Paris 1958.
- Demargne 1960 P. Demargne, “Fouilles de Xanthos-Rapport sur les Résultats de la campagne de l’année 1959”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 10, Cilt I, 1960, s. 18-20.
- Demargne-Metzger 1967 P. Demargne, H. Metzger, “Xanthos”, *RE* IX/A2, 1967, s. 1375-1408.
- Demargne 1989 P. Demargne, “Historique des recherches”, Şurada: W. Childs, P. Demargne, *Fouilles de Xanthos VIII: Le Monument des Néreidés Le Décor Sculpté*, 1980, s. 1-12.
- Demirel-Yener Marksteiner-Hülden 2014 M. Demirel, B. Yener-Marksteiner, O. Hülden, “Limyra Territoryumu Araştırmaları 2013: Yalak Baş Antik Yerleşimi ve Çevresi”, *ANMED* 12, 2014, s. 179-184.
- Demirel Gökalp 2016 Z. Demirel Gökalp, “Olympos Kazısı 2009-2012 Yılları Bizans Sikke Buluntuları”, *Phaselis II*, 2016, s. 323-337.
- Demirel 2019 M. Demirel, “Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı’nda Perge Antik Kenti 2018 Yılı Kazıları”, *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 423-442.

- Demirer 1998 Ü. Demirer, "1996 Yılı Patara Oygu Mezarlar Kurtarma Kazısı", *Müze Kurtarma Kazıları Semineri* 8, 1998, s. 25-42.
- Deonna 1954 W. Deonna, "The crab and the butterfly: a study in animal symbolism", *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 1954, s. 47-86.
- Des Courtils-et al. 1997 J. Des Courtils, et al., "Xanthos et le Letoon: Rapport Sur les Campagnes de 1995 et 1996", *Anatolia Antiqua* V, 1997, s. 317-335.
- Des Courtils-Laroche 1998 J. Des Courtils, D. Laroche, "Xanthos et le Letoon: Rapport Sur la Campagne de 1997", *Anatolia Antiqua* VI, 1998, s. 457-477.
- Des Courtils-Laroche 1999a J. Des Courtils, D. Laroche, "Xanthos Letoon. 1997 Kazı Raporu", *KST* 20, Cilt II, 1999, s. 131-138.
- Des Courtils-Laroche 1999b J. Des Courtils, D. Laroche, "Xanthos-Le Letoon Rapport Sur la Campagne de 1998", *Anatolia Antiqua* VII, 1999, s. 367-399.
- Des Courtils-Laroche-et al. 2000 J. Des Courtils, D. Laroche, et al., "Xanthos et le Letoon Rapport Sur la Campagne de 1999", *Anatolia Antiqua* VIII, 2000, s. 339-383.
- Des Courtils 2001a J. Des Courtils, "1999 Ksanthos Kazı Çalışmaları", *KST* 22, Cilt II, 2001, s. 75-78.
- Des Courtils 2001b J. Des Courtils, "L'Archéologie du Peuple Lycien", Şurada: V. Fromentin, S. Gotteland (eds.), *Origines Gentium*, 2001, s. 123-134.
- Des Courtils-Cavalier 2001 J. Des Courtils, L. Cavalier, "The City Xanthos from Archaic to Byzantine Times", Şurada: D. Parrish (Ed.), *Urbanism in Western Asia Minor: New Studies on Aphrodisias, Ephesos, Hierapolis, Pergamon, Perge and Xanthos. JRA Suppl.* 45, 2001, s. 148-163.
- Des Courtils-et al. 2001 J. Des Courtils, et al., "Xanthos, Rapport Sur la Campagne de 2000", *Anatolia Antiqua* IX, 2001, s. 227-241.
- Des Courtils 2002 J. Des Courtils, "Ksanthos Kazısı 2000 Yılı Çalışmaları", *KST* 23, Cilt I, 2002, s. 435-437.
- Des Courtils-Laroche 2002 J. Des Courtils, D. Laroche, "Xanthos et le Letoon: Rapport Sur la Campagne de 2001", *Anatolia Antiqua* X, 2002, s. 297-333.

- Des Courtils 2003a J. Des Courtils, “Ksanthos 2001 Yılı Kazı Kampanyası”, *KST* 24, Cilt II, 2003, s. 243-246.
- Des Courtils 2003b J. Des Courtils, *The Guide to Xanthos and Letoon*, İstanbul 2003.
- Des Courtils-Laroche 2003 J. Des Courtils, D. Laroche, “Xanthos et le Letoon: Rapport Sur la Campagne de 2002”, *Anatolia Antiqua* XI, 2003, s. 423-456.
- Des Courtils 2004 J. Des Courtils, “Ksanthos 2002 Yılı Kazı Kampanyası”, *KST* 25, Cilt II, 2004, s. 253-258.
- Des Courtils-Laroche 2004 J. Des Courtils, D. Laroche, “Xanthos et le Letoon: Rapport Sur la Campagne de 2003”, *Anatolia Antiqua* XII, 2004, s. 309-340.
- Des Courtils 2005 J. Des Courtils, “Ksanthos-Letoon Kazı ve Araştırmaları 2004”, *ANMED* 3, 2005, s. 47-50.
- Des Courtils-et al. 2005 J. Des Courtils, et al., “Xanthos: Rapport Sur la Campagne de 2004”, *Anatolia Antiqua* XIII, 2005, s. 449-466.
- Des Courtils 2006 J. Des Courtils, “Ksanthos Kazı ve Araştırmaları 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 31-36.
- Des Courtils-et al. 2006 J. Des Courtils, et al., “La Campagne 2005 a Xanthos”, *Anatolia Antiqua* XIV, 2006, s. 275-291.
- Des Courtils 2007a J. Des Courtils, “Ksanthos Kazı ve Araştırmaları 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 29-32.
- Des Courtils 2007b J. Des Courtils, “Dix ans de fouilles à Xanthos (1998-2007)”, *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 152/4, 2007, s. 1631-1655.
- Des Courtils 2009 J. Des Courtils, “Ksanthos Kazıları 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 40-44.
- Des Courtils 2010 J. Des Courtils, “Ksanthos 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 46-49.
- Des Courtils 2011 J. Des Courtils, “Ksanthos 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 44-49.
- Diehl 1943 E. Diehl, “Zum Hermes Perpheraios von Ainos”, *Rheinisches Museum für Philologie* 92/2, 1943, s. 177-179.
- Dietrich 1986 B. C. Dietrich, *Tradition in Greek Religion*, Berlin-New York 1986.
- Diler 1988 A. Diler, “Olympos ve Hephaistion’da Kült Kalıntıları Üzerine Bir Ön Araştırma”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 6, 1988, s. 107-120.

- Diler 2021 A. Diler, “Pedasa Kazı ve Araştırmaları”, *MSKÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi* 1/1, 2021, s. 182-267.
- Dobias Lalou 2015 C. Dobias-Lalou, “Les débuts de l’écriture en Cyrénaïque”, Şurada: A. Inglese (ed.), *Epigrammata 3. Saper scrivere nel Mediterraneo antico. Esiti di scrittura fra VI e IV sec. a.C.*, in ricordo di Mario Luni, 2015, s. 315-321.
- Doğan 2013 S. Doğan, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 11, 2013, s. 97-103.
- Doğan 2014a S. Doğan (Ed.), *Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi*, İstanbul 2014.
- Doğan 2014b S. Doğan, “Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları 2013”, *ANMED* 12, 2014, s. 26-30.
- Doğan 2018 S. Doğan, “Kaynaklar Eşliğinde Aziz Nikolaos Kilisesi’nin Tarihi”, Şurada: S. Doğan, E. F. Fındık (Eds.), *Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009*, 2018, s. 35-62.
- Doğan-Bulgurlu-Fındık 2014 S. Doğan, V. Bulgurlu, E. F. Fındık, “Demre/Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Koruma ve Onarım Çalışmaları-2012”, *KST* 35, Cilt III, 2014, s. 292-301.
- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2015 S. Doğan, E. Fındık, V. Bulgurlu, “Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım 2014”, *ANMED* 13, 2015, s. 15-22.
- Doğan 2016 S. Doğan, “Likya’da Bir Hac Merkezi: Myra Aziz Nikolaos Kilisesi”, H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 238-259.
- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2016a S. Doğan, E. F. Fındık, V. Bulgurlu, “Demre/Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları 2014”, *KST* 37, Cilt II, 2016, s. 129-142.
- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2016b S. Doğan, E. F. Fındık, V. Bulgurlu, “Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 21-30.

- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2017 S. Doğan, E. F. Fındık, V. Bulgurlu, “Demre/Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 15, 2017, s. 11-19.
- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2018 S. Doğan, E. Fındık, V. Bulgurlu, “Aziz Nikolaos Kilisesi 2017 Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 16, 2018, s. 23-30.
- Doğan-Fındık 2018 S. Doğan, E. F. Fındık (Eds.), *Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları 1989-2009*, İstanbul 2018.
- Doğan-Fındık-Bulgurlu 2019 S. Doğan, E. F. Fındık, V. Bulgurlu, “Demre/Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmalar-2017”, *KST* 40, Cilt III, 2019, s. 365-380.
- Donnelly Carney 2013 E. Donnelly Carney 2013, *Arsinoë of Egypt and Macedon: A Royal Life*, Oxford 2013.
- Dowden 2006 K. Dowden, *Zeus*, London-New York 2006.
- Dowden 2007 K. Dowden, “Olympian Gods, Olympian Pantheon”, Şurada: D. Ogden (Ed.), *A Companion to Greek Religion*, Oxford 2007, 41-55.
- Dörtlük 1981 K. Dörtlük, “1980 Yılı Phaselis Arkeolojik Çalışmaları”, *KST* 3, 1981, s. 80-82.
- Dörtlük 1988 K. Dörtlük, “An Excavation That will Change the Historical Geography of the Phrygians: The New Phrygian Tumuli Excavated in Antalya”, *Image of Turkey* 14, 1988, s. 22-24.
- Dörtlük 1989 K. Dörtlük, “Elmalı Bayındır Tümülüsleri Kurtarma Kazısı”, *KST* 10, Cilt I, 1989, s. 171-174.
- Dörtlük 1990 K. Dörtlük, “Bayındır: I Tesori Dei Frigi”, *Archeo* 65, 1990, s. 41-47.
- Draganov 2000 D. Draganov, *The Coins of the Macedonian Kings*, part I, Jambol 2000.
- Duggan 2004 T. M. P. Duggan, “A short account of recorded calamities (earthquakes and plagues) in Antalya province and adjacent and

- related areas over the past 2300 years. An incomplete list, comments and observations”, *Adalya* 7, 2014, s. 123-170.
- Duggan 2010 T. M. P. Duggan, “The Lycian port of Patara and its environs during the 13th and 14th centuries – An interpretation”, *Gephyra* 7, 2010, s. 47-72.
- Duman-Aktaş 2012 M. Duman, Ş. Aktaş, “II. Stadyum Alanı”, Şurada: T. Korkut, Tlos 2010 Kazı Etkinlikleri, *KST* 33, Cilt 1, 2012, s. 456-457.
- Dunand 1973 F. Dunand, *Le Culte d’Isis dans le bassin oriental de la Méditerranée*, Vol. I, Leiden 1973.
- Durugönül 2000 S. Durugönül, “1998 Yılı Nagidos (Bozyazı) Kazı Çalışmaları”, *KST* 21, Cilt 2, 2000, s. 283-292.
- Durugönül 2001 S. Durugönül, “1999 Yılı Nagidos (Bozyazı) Kazı Çalışmaları”, *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 273-286.
- Durugönül 2002 S. Durugönül, “2000 Yılı Nagidos (Bozyazı) Kazı Çalışmaları”, *KST* 23, Cilt 1, 2002, s. 205-212.
- Durugönül 2003 S. Durugönül, “2001 Yılı Nagidos (Bozyazı) Kazısı”, *KST* 24, Cilt 1, 2003, s. 207-211.
- Durugönül 2004 S. Durugönül, “2002 Yılı Nagidos (Bozyazı) Kazısı”, *KST* 25, Cilt 1, 2004, s. 69-76.
- Durugönül 2007 S. Durugönül (Ed.), *Nagidos, Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları*, Antalya 2007.
- Duyrat-Olivier 2010 F. Duyrat, J. Olivier, “Deux politiques de l’or: Séleucides et lagides au IIIe siècle avant J.-C.”, *RN* 166, 2010, s. 71-93.
- Dümmler 1894 F. Dümmler, “Aphrodite”, *RE* I/2, 1894, s. 2729-2787.
- Dündar-Rauh 2017 E. Dündar, N. Rauh, “The North Bastion on the Tepecik Acropolis at Patara: Dating “Early Hellenistic” Fortification Walls in Southwestern Anatolia”, *Hesperia* 86, 2017, s. 509-581.
- Dündar 2019 E. Dündar, “Kent Yerleşiminin Erken Tanığı: Tepecik”, Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 68-103.
- Dündar 2020 E. Dündar, “Late 4th Century B.C. Pottery Assemblages from Patara First Considerations on the Ceramic Classes of the Xanthos Valley in Lycia”, *IstMitt* 70, 2020, s. 47-72.
- Dündar-Koçak 2021 E. Dündar, M. Koçak, “Patara’s Harbour: new evidence and indications with an overview of the sequence of harbour-related

- defence systems”, Şurada: S. Demesticha, L. Blue (eds.), *Under the Mediterranean I: Studies in Maritime Archaeology*, 2021, s. 127-146.
- Dündar-Lenger 2022 E. Dündar, D. S. Lenger, “A Ptolemaic Hoard from Patara”, *AJA* 126/2, 2022, s. 201-217.
- Dündar *forthcoming* E. Dündar, “On a Ptolemaic Stamped Amphora From Patara: Some remarks on stamp attribution and some implications”, *JEA*.
- EH T. Faucher, A. Meadows, C. Lorber, *Egyptian Hoards I: The Ptolemies*, Le Caire, 2017.
- Edgar 1925 C. C. Edgar, *Zenon Papyri I, Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes du Musée du Caire Nos. 59901-59139*, Cairo 1925.
- Edgar 1931 C. C. Edgar, *Zenon Papyri in the University of Michigan Collection*, Ann Arbor 1931.
- Eidinow 2019 E. Eidinow, “Sarapis at Alexandria: The Creation and Destruction of a Religious “Public”, Şurada: M. Dana, I. Savalli-Lestrade (eds.), *La cité interconnectée dans le monde gréco-romain, IVe siècle a.C.-IVe siècle p.C.: transferts et réseaux institutionnels, religieux et culturels aux époques hellénistique et impériale*, 2019, s. 183-204.
- Ekici 2004 M. Ekici, *Lagina Kutsal Alanında Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2004.
- Ekici 2009 M. Ekici, “3.2. Mengefe Çalışmaları”, 30. *KST*, Cilt 4, 2009, s. 257-258.
- Ekici 2010 M. Ekici, “3.2. Mengefe Çalışmaları”, 31. *KST*, Cilt 3, 2010, s. 518-519.
- Ekici 2013a M. Ekici, *Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina’da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2013.
- Ekici 2013b M. Ekici, “Lagina ve Çevresinde Bulunan Bir Grup Hellenistik Dönem Hanedanlık Sikkesi”, Şurada: M. Tekocak (ed.), *K. Levent Zoroğlu’na Armağan/Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu*, 2013, s. 233-243.

- Ekici 2015 M. Ekici, "Coins of Carian cities and Administrators from Lagina and its territory", Şurada: E. Laflı, S. Patacı (eds.), *Recent Studies on the Archaeology of Anatolia*, BAR INTERNATIONAL SERIES 2750, 2015, s. 137-161.
- Ekinci 1995 H. A. Ekinci, "Boubon Kurtarma Kazısı 1993", *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Semineri* 5, 1995, s. 333-344.
- Elder 1862 E. Elder, "Herostratus", *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, 1862, s. 438.
- Elderkin 1937 G. W. Elderkin, "The Marriage of Zeus and Hera and Its Symbol", *AJA* 41/3, 1937, s. 424-435.
- Elton-Sauer 2000 H. Elton, I. Sauer, "Oinoanda", *DNP* 8, 2000, s. 1143.
- Emmons 1954 B. Emmons, "The overstruck coinage of Ptolemy I", *ANSMN* 6, 1954, s. 69-84.
- Engelmann 2012 H. Engelmann, "Inschriften von Patara", *ZPE* 182, 2012, s. 179-201.
- Ensoli 1998 S. Ensoli, "The Myrtle Enclosure", *LibAnt* 4, 1998, s. 159.
- Equini Schneider 2011 E. Equini Schneider, "Elaiussa Sebaste tra il tardo ellenismo e la prima eta bizantina", *Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia: Rendiconti* 83, 2011, s. 409-426.
- Eravşar-Tay 2020 O. Eravşar, L. Tay, "Alanya Kalesi 2018 Yılı Çalışmaları", 41. *KST*, Cilt 3, 2020, s. 623-643.
- Erhat 2003 A. Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul 2003.
- Erim 1961 K. T. Erim, "Aphrodisias (Karia) Kazıları", *Türk Arkeoloji Dergisi* 11/2, 1961, s. 26-29
- Erim 1962 K. T. Erim, "Aphrodisias (Karia) Kazıları. İkinci Kampanyaya ait rapor (Haziran-Eylül 1962)", *Türk Arkeoloji Dergisi* 12/1, 1962, s. 14-18
- Erim 1964 K. T. Erim, "Aphrodisias 1963 Hafriyatı", *Türk Arkeoloji Dergisi* 13/2, 1964, s. 86-92.
- Erim 1966 K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1964 and 1965", *Anatolian Studies* 16, 1966, s. 36-39.
- Erim 1968a K. T. Erim, "Aphrodisias, 1965 Campaign", *Türk Arkeoloji Dergisi* 15/1, 1968, s. 59-67.

- Erim 1968b K. T. Erim, "Aphrodisias, 1966 Campaign", *Türk Arkeoloji Dergisi* 15/2, 1968, 55-65.
- Erim 1968c K. T. Erim, "Aphrodisias, results of the 1967 campaign", *Türk Arkeoloji Dergisi* 16.1, s. 67-79.
- Erim 1968d K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias 1967", *Anatolian Studies* 18, 1968, s. 32-36.
- Erim 1969a K. T. Erim, "Aphrodisias, Results of the 1968 Campaign", *Türk Arkeoloji Dergisi* 17/1, 1969, s. 43-57.
- Erim 1969b K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1968", *Anatolian Studies* 19, 1969, s. 14-16.
- Erim 1970a K. T. Erim, "The Ninth Campaign of Excavations at Aphrodisias in Caria 1969", *Türk Arkeoloji Dergisi* 18/2, 1970, s. 87-110.
- Erim 1970b K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1969. The Ninth Campaign", *Anatolian Studies* 20, 1970, s. 20-24.
- Erim 1971 K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1970", *Anatolian Studies* 21, 1971, s. 25-31.
- Erim 1972 K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1971", *Anatolian Studies* 22, 1972, s. 35-40.
- Erim 1973 K. T. Erim, "Recent archeological Research in Turkey, Aphrodisias, 1972", *Anatolian Studies* 23, 1973, s. 19-24.
- Erim 1976 K. T. Erim, "Excavations at Aphrodisias in Caria, 1974", *Türk Arkeoloji Dergisi* 23/1, 1976, s. 25-50.
- Erim 1980a K. T. Erim, "The 1976 Campaign at Aphrodisias in Caria", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25/1, 1980, s. 15-38.
- Erim 1980b K. T. Erim, "Aphrodisias, 1979," *KST* 2, 1980, s. 37-39.
- Erim 1981a K. T. Erim, "The 1977 Campaign at Aphrodisias in Caria", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25/2, 1981, s. 55-63.
- Erim 1981b K. T. Erim, "Aphrodisias, 1980", *KST* 3, 1981, s. 21-24.
- Erim 1983 K. T. Erim, "Aphrodisias, 1981 çalışmaları", *KST* 4, 1983, s. 297-311.
- Erim 1984 K. T. Erim, "Aphrodisias, 1982," *KST* 5, 1984, s. 275-283.
- Erim 1987a K. T. Erim, "Aphrodisias", *KST* 8 1987, s. 350-353.

- Erim 1987b K. T. Erim, “25 ans de fouilles à Aphrodisias,” Şurada: J. De la Genière, K. T. Erim (Eds.), *Aphrodisias de Carie, Colloque de l'Université de Lille III, 13 November 1985*, 1987, s. 7-30.
- Erim 1989 K. T. Erim, “Aphrodisias 1987”, *KST* 10/2, 1989, s. 279-286.
- Erim 1990 K. T. Erim, “Recent work at Aphrodisias 1986-1988”, Şurada: C. Roueché, K. T. Erim (Eds.), *Aphrodisias Papers: Recent work on architecture and sculpture. Ann Arbor, MI: Journal of Roman Archaeology Supplement* 1, 1990, s. 9-36.
- Erol 2005 A. Erol, *Perge Kazı Sikkeleri (1989-1998)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2005.
- Erskine 2002 A. Erskine, “Life after death: Alexandria and the body of Alexander”, *G&R* 44/2, 2002, s. 163-179.
- Erten 2010 E. Erten, “Mersin, Silifke, Olba Arkeolojik Araştırmaları 2008”, *ANMED* 8, 2010, s. 132-137.
- Erten 2011 E. Erten, “Olba (Mersin, Silifke) Kazısı 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 71-75.
- Erten 2012 E. Erten, “ Olba (Mersin, Silifke) 2011 Kazıları”, *ANMED* 10, 2012, s. 73-77.
- Erten-Özyıldırım-
Akçay 2012 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Mersin Silifke Olba 2010 Kazısı”, *KST* 33, Cilt 2, 2012, s. 545-564
- Erten-Özyıldırım-
Akçay 2013 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Olba (Mersin, Silifke) Kazıları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 104-107.
- Erten-Özyıldırım-
Akçay 2014 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Olba Kazısı 2013 Yılı Sonuçları”, *ANMED* 12, 2014, s. 81-83.
- Erten-Özyıldırım-
Akçay 2015 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Olba 2014 Kazıları”, *ANMED* 13, 2015, s. 82-86.
- Erten-Özyıldırım-
Akçay 2016 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Olba (Mersin, Silifke, Örenköy) Kazıları 2015”, *ANMED* 14, 2016, s. 87-91.

- Erten-Özyıldırım-Akçay 2017 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Olba Kazıları-2015 Dönemi Çalışmaları”, *KST* 38, Cilt 2, 2017, s. 1-16
- Erten-Özyıldırım-Akçay 2018 E. Erten, M. Özyıldırım, T. Akçay, “Mersin Silifke Olba Kazıları: 2016 Dönemi Çalışmaları”, *KST* 39, Cilt 2, 2018, s. 309-320.
- Erten-et al. 2019 E. Erten, et al., “Mersin Silifke Olba Kazıları: 2017 Dönemi Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt 1, 2019, s. 627-640.
- Eslick 1992 C. Eslick, *Elmalı-Karataş I: The Neolithic and Chalcolithic Periods, Bağbaşı and other Sites*, Bryn Mawr 1992.
- Evans 2018 J. de R. Evans, *Coins from the Excavations at Sardis: Their Archaeological and Economic Contexts, Coins from the 1973 to 2013 Excavations*, London 2018.
- Farnell 1896 L. R. Farnell, *The Cults of the Greek States*, Vol. II, Oxford 1896.
- Farnell 1907 L. R. Farnell, *The Cults of the Greek States*, Vol. IV, Oxford 1907.
- Fassa 2015 E. Fassa, “Sarapis, Isis and the Ptolemies in Private Dedications”, *Kernos* 28, 2015, s. 133-153.
- Faucher-Lorber 2010 T. Faucher, C. Lorber, “Bronze coinage of Ptolemaic Egypt in the second century BC.”, *AJN* 22, 2010, s. 35-80.
- Faucher 2011 T. Faucher, “La circulation monétaire en Égypte hellénistique”, Şurada: T. Faucher, M.-C. Marcellesi, O. Picard (eds.), *Nomisma: L circulation monétaire le monde grec antique. Actes du colloque international Athenes*, BCH Supplement 53, 2011, s. 433-447.
- Faucher 2013 T. Faucher, *Frappier monnaie: La fabrication des monnaies de bronze à Alexandrie sous les Ptolémées*, Alexandria 2013.
- Faucher 2018 T. Faucher, “Les types monétaires chez le Lagides”, Şurada: P. Iossif, F. de Callataÿ, R. Veymiers (eds.), *TYPOI: Greek and Roman coins seen through their images, nobles issuers, humble users: proceedings of the international conference organised by the Belgian and French Schools at Athens*, 2018, s. 239-253.

- Fellows 1841 C. Fellows, *An Account of the Discoveries in Lycia: Being a Journal Kept During a Second Excursion in Asia Minor*, London 1841.
- Fellows 1853 C. Fellows, *Ein Ausflug nach Kleinasien und Entdeckungen in Lycien*, Leipzig 1853.
- Fischer Bovet 2014 C. Fischer-Bovet, *Army and Society in Ptolemaic Egypt*, Cambridge 2014.
- Fischer Bovet-Lorber 2020 C. Fischer Bovet, C. Lorber, "Getting paid in Ptolemaic Egypt in the second century BC", Şurada: T. Faucher, A. Suspene (eds.), *Money Rules! The Monetary Economy of Egypt, from Persians to the Beginning of Islam, International Colloquium*, 2020, s. 171-203.
- Fleischer 1996 R. Fleischer, "Hellenistic royal iconography on coins", Şurada: P. Bilde, T. Engborg Pedersen, L. Hannestad, J. Zahla (eds.), *Aspects of Hellenistic Kingship*, 1996, s. 28-40.
- Flensted Jensen 2004 P. Flensted-Jensen, "Karia", Şurada: M. H. Hansen, T. H. Nielsen (Eds.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 2004, s. 1108-1137.
- Fontenrose 1978 J. E. Fontenrose, *The Delphic Oracle, Its Responses and Operations, with a Catalogue of Responses*, Berkeley-Los Angeles-London 1978.
- Forestier 2006 J. B. Forestier, *Les contremarques sur les monnaies grecques antiques: histoire d'un procédé monétaire*, (Yayınlanmamış doktora tezi), Université Paris IV (Sorbonne), Paris 2006.
- Foss 1977 C. Foss, "Late Antique and Byzantine Ankara", *Dumbarton Oaks Papers* 31, 1977, s. 29-87.
- Franke 1961 P. R. Franke, *Die antiken Münzen von Epirus*, Wiesbaden 1961.
- Fraser 1969 P. M. Fraser, "Archaeology in Greece, 1968-69", *Archaeological Reports* 15, 1969, s. 3-39.
- Fraser 1970 P. M. Fraser, "Archaeology in Greece, 1969-1970", *Archaeological Reports* 16, 1970, s. 3-31.
- Fraser 1971 P. M. Fraser, "Archaeology in Greece, 1970-71", *Archaeological Reports* 17, 1971, s. 3-32.

- Fraser 1972 P. M. Fraser, *Ptolemaic Alexandria* Vol. I-III, New York-Oxford 1972.
- Frei-Marek 1997 P. Frei, C. Marek, "Die Karisch-Griechische Bilingue von Kaunos", *Kadmos* 37, 1997, s. 1-79.
- French 1990 E. B. French, "Archaeology in Greece, 1989-90", *Archaeological Reports* 36, 1990, s. 2-82.
- French 1991 E. B. French, "Archaeology in Greece, 1990-91", *Archaeological Reports* 37, 1991, s. 3-78.
- French 1992 E. B. French, "Archaeology in Greece, 1991-92", *Archaeological Reports* 38, 1992, s. 3-70.
- French 1993 E. B. French, "Archaeology in Greece, 1992-93", *Archaeological Reports* 39, 1993, s. 3-81.
- French 1994 E. B. French, "Archaeology in Greece, 1993-1994", *Archaeological Reports* 40, 1994, s. 3-84.
- Frey 2000 A. Frey, "Pegasos", *DNP* 9, 2000, s. 469-473.
- Frezouls 1985 E. Frezouls, "Exploration Archeologique et Epigraphique en Lycie Occidentale", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 3, 1985, s. 449-461.
- Frezouls 1987 E. Frezouls, "Strasbourg Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin Batı Likya Bölgesinde Yapmış Olduğu Arkeolojik ve Epigrafik Çalışma Raporu", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 5, Cilt I, 1987, s. 287-292.
- Friedländer 1914 P. Friedländer, "Ποδη", *RE* I/A1, 1914, s. 954.
- Fuchs 2017 J. v. Fuchs, "Wasser und Kult im Heraion von Samos: Die Arbeiten der Jahre 2016 bis 2017", *e-Forschungsberichte des DAI* 2017/2, 2017, s. 84-88.
- Fulinska 2010 A. Fulinska, Iconography of the Ptolemaic queens on coins: Greek style, Egyptian ideas?", *Studies in Art and Civilization* 14, 2010, s. 73-92.
- Fulinska 2011 A. Fulinska, "The God Alexander and his Emulators: Alexander the Great's 'afterlife' in art and propaganda", *Classica Cracoviensia* XIV, 2011, s. 125-135.
- Fulinska 2012 A. Fulinska, "Divae Potentes Cypri? Remarks on the Cult of the Ptolemaic Queens as Aphrodite", *EOS* XCIX, 2012, s. 47-73.

- Furtwängler 1975 A. Furtwängler, "Münzen", Şurada: O. Ziegenaus, G. de Luca, *Das Asklepieion 2. Teil. Der nördliche Temenosbezirk und angrenzende Anlagen in hellenistischer und früh-römischer Zeit*, AvP XI-2, 1975, s. 140-141.
- Furtwängler 1978 A. Furtwängler, "Katalog der Münzen", Şurada: K. Nohlen, W. Radt (Eds.), *Kapıkaya. Ein Felsheiligtum bei Pergamon*, AvP XII, 1978, s. 67-68.
- Gander 2016 M. Gander, "Antik Yakındoğu Kaynaklarında Lukka, Likyalılar ve Trmmili", Şurada: H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 80-99.
- Gara 1984 A. Gara, "Limiti strutturali dell'economia monetaria nell'Egitto tardo-tolemaico", *Studi ellenistici I*, 1984, s. 116-143.
- Garcés-Lázaro 2021 F. S. Garcés, E. B. Lázaro, "La dea Libya en el imaginario mítico", *Cuadernos de Arqueología de la Universidad de Navarra* 29, 2021, s. 1-26.
- Gates 1994 M. H. Gates, "Archaeology in Turkey", *AJA* 98, 1994, s. 249-278.
- Gates 1995 M. H. Gates, "Archaeology in Turkey", *AJA* 99, 1995, s. 207-255.
- Gates 1996 M. H. Gates, "Archaeology in Turkey", *AJA* 100, 1996, s. 277-335.
- Gates 1997 M. H. Gates, "Archaeology in Turkey", *AJA* 101, 1997, s. 241-305.
- Gauthier 1975 P. Gauthier, "Légendens monétaires grecques", Şurada: M. Dentzer, P. Gauthier, T. Hackens (eds.), *Numismatique antique, Problèmes et méthodes. Actes du Colloque organisé à Nancy du 27 septembre au 2 octobre 1971*, 1975, s. 165-179.
- Geppert 2000 K. Geppert, "Olympos", *DNP* 8, 2000, s. 1193.
- Giannikouri-Stefanaki 2006 A. Giannikouri, V. E. Stefanaki, "Νομίματα – Νομισματική Δωδεκανήσου, Η περίπτωση της Κω – Πρώτη παρουσίαση του προγράμματος", *Το νόμισμα στα Δωδεκάνησα και τη Μικρασιατική τους Περαία, Actes de la 4ème Rencontre Numismatique (Πρακτικά Συνεδρίου της Δ' Επιστημονικής Νομισματικής Συνάντησης)*, *Cos*, 30 Mai-2 Juin 2003, *Οβολός* 8, 2006, s. 105-124.

- Gider 2009 Z. Gider, “3.1. Belentepe Çalışmaları”, 30. *KST*, Cilt 4, 2009, s. 254-256.
- Gider 2010 Z. Gider, “2.1. Belentepe Çalışmaları”, 31. *KST*, Cilt 3, 2010, s. 516-518.
- Giesecke 1930 W. Giesecke, *Das Ptolemäergeld*, Berlin-Leipzig 1930.
- Gillmer 1999 T. Gillmer, “The Rudder: The Use and Development of Steering Devices in Ancient Boats”, Şurada: H. E. Tzalas (ed.), *5th International Symposium on Ship Construction in Antiquity*, 1999, s. 185-192.
- Gitler-Lorber 2002 H. Gitler, C. C. Lorber, “Small Silver Coins of Ptolemy I”, *Israel Numismatic Journal* 14, 2002, s. 34-42.
- Gordon 2012a R. Gordon, “Sarapis”, *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 1317-1318.
- Gordon 2012b R. Gordon, “Isis”, *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 746.
- Gorecki 1986 J. Gorecki, “8. Zum Stand der Münzfundaufnahme”, Şurada: J. Borchhardt, “Bericht der Limyra-Grabung 1984”, *KST* 7, 1986, s. 474-479.
- Gorecki 1991-1992 J. Gorecki, “Antike Fundmünzen in Limyra”, Şurada: J. Borchhardt, “Grabungen und Forschungen in Limyra aus den Jahren 1984-1990”, *Öjh* 61, 1991-1992, s. 175-182.
- Gorecki 1999 J. Gorecki, “Sikke basımı ve sikke buluntuları”, Şurada: J. Borchhardt, *Limyra. Zemuri Taşları*, çev.: G. Yümer, 1999, s. 123-136.
- Gorini 2010 G. Gorini, “Cirene arcaica: nuove prospettive numismatiche”, Şurada: *Cirene, Atene d'Africa II: Cirene nell'antichità*, 2010, s. 83-89.
- Gorre 2014 G. Gorre, “La monnaie de bronze lagide et les temples égyptiens: La diffusion de la monnaie de bronze en Thebaïde au IIIème siècle av. J.-C.”, *Annales: Histoire, Sciences Sociales* 49/1, 2014, s. 91-113.
- Gorre-Lorber 2020 G. Gorre, C. C. Lorber, “The Survival of the Silver Standard After the Grand Mutation”, Şurada: T. Faucher (ed.), *Money Rules!: The Monetary Economy of Egypt, from Persians until the Beginning of Islam*, 2020, s. 147-168.

- Goukowsky 1978 P. Goukowsky, *Essai sur les origines du mythe d'Alexandre (336-270 av. J.-C.)*, Vol. II: *Alexandre et Dionysos*, Nancy 1978.
- Gökyıldırım 2008 T. Gökyıldırım, "Etenna Definesi (1991)", Şurada: I. Delemen et al, (eds.), *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, Vol. I, 2008, s. 505-517.
- Görkay 2012 K. Görkay, "Arykanda (1971-2010)", Şurada: O. Bingöl, A. Öztanü, H. Ş Taşkıran (Eds.), *DTCF 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları. Anadolu/Anatolia Ek Dizi-Supplements III.2*, Ankara, 2012, s. 313-316.
- Grabowski 2012 T. Grabowski, "The Ptolemies versus the Achaean and Aetolian Leagues in the 250s–220s BC", *Electrum. Studia z historii starożytnej* 19, 2012, s. 83-97.
- Grabowski 2013 T. Grabowski, "Ptolemaic Foundations in Asia Minor and the Aegean as the Lagid's Political Tool", *Electrum* 20, 2013, s. 57-76.
- Grabowski 2014 T. Grabowski, "The Cult of Arsinoe II in the Foreign Policy of the Ptolemies", Şurada: K. Twardowska et al., (eds.), *Within the Circle of Ancient Ideas and Virtues: Studies in Honour of Professor Maria Dzielska*, 2014, s. 117-128.
- Grabowski 2019 T. Grabowski, "Küçük Asya'da Ptolemaioslar Hanedanı", Şurada: O. Tekin (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu: Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, 2019, s. 28-49.
- Grabowski 2020 T. Grabowski, "The Activity of Ptolemy II's Fleet in the Aegean Sea", *Electrum* 27, 2020, 131-148.
- Graf 1996 F. Graf, "Apollon", *DNP* 1, 1996, 863-868.
- Graf 2009 F. Graf, *Apollo*, Oxon 2009.
- Grainger 2010 J. D. Grainger, *The Syrian Wars*, Leiden-Boston 2010.
- Green 1990 P. Green, *Alexander to Actium: the Historical Evolution of the Hellenistic Age*, Berkeley-Los Angeles 1990.
- Greenewalt 1973a C. H. Greenewalt, "Excavations at Sardis in Western Asia Minor, 1972", *American Journal of Archaeology* 77, 1973, s. 214-215.
- Greenewalt 1973b C. H. Greenewalt, "The Fifteenth Campaign at Sardis (1972)", *BASOR* 211, 1973, s. 14-36.

- Greenewalt 1975 C. H. Greenewalt, "The Seventeenth Campaign at Sardis, 1974", *Archaeology* 28, 1975, s. 130-131.
- Greenewalt 1976 C. H. Greenewalt, "The Seventeenth Campaign at Sardis (1974)", *AASOR* 43, 1976, s. 61-71.
- Greenewalt 1977 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1976", *Anatolian Studies* 27, 1977, s. 54-58.
- Greenewalt et al. 1977 C. H. Greenewalt, et al., "The Eighteenth Campaign at Sardis (1975)", *BASOR* 228, 1977, s. 47-59
- Greenewalt 1978a C. H. Greenewalt, "Sardis, 1977", *Anatolian Studies* 28, 1978, s. 33-36.
- Greenewalt 1978b C. H. Greenewalt, "The Sardis Campaign of 1976", *BASOR* 229, 1978, s. 57-73
- Greenewalt 1979a C. H. Greenewalt, "The Sardis Campaign of 1977", *BASOR* 233, 1979, s. 1-32.
- Greenewalt 1979b C. H. Greenewalt, "The Twentieth Campaign at Sardis, 1977", *Anadolu Araştırmaları / Jahrbuch für kleinasiatische Forschung* 6, 1979, s. 179-204.
- Greenewalt 1980a C. H. Greenewalt, "Archaeological Research at Sardis in 1979", *American Journal of Archaeology* 84, 1980, s. 209.
- Greenewalt 1980b C. H. Greenewalt, "Archaeological Research at Sardis in 1979", *KST* 2, 1980, s. 41-42.
- Greenewalt 1981 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1980", *Anatolian Studies* 31, 1981, s. 206-207.
- Greenewalt 1983 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1982", *Anatolian Studies* 33, 1983, s. 259-260.
- Greenewalt et al. 1983 C. H. Greenewalt, et al. "The Sardis Campaigns of 1979 and 1980", *BASOR* 249, 1983, s. 1-44.
- Greenewalt 1984 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1983", *Anatolian Studies* 34, 1984, s. 233-234.
- Greenewalt 1985 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1984", *Anatolian Studies* 35, 1985, s. 209-211
- Greenewalt et al. 1985 C. H. Greenewalt, et al., "The Sardis Campaigns of 1981 and 1982", *BASOR Supplement* 23, 1985, s. 53-92.

- Greenewalt 1986 C. H. Greenewalt, "Sardis, 1985", *Anatolian Studies* 36, 1986, s. 210-212.
- Greenewalt-Rautman-Meriç 1986 C. H. Greenewalt, M. L. Rautman, R. Meriç, "The Sardis Campaign of 1983", *BASOR Supplement* 24, 1986, s. 1-30.
- Greenewalt-Cahill-Rautman 1987 C. H. Greenewalt, N. D. Cahill, M. L. Rautman, "The Sardis Campaign of 1984", *BASOR Supplement* 25, 1987, s. 13-54.
- Greenewalt-Rautman-Cahill 1987 C. H. Greenewalt, M. L. Rautman, N. D. Cahill, "The Sardis Campaign of 1985", *BASOR Supplement* 25, 1987, s. 55-92.
- Greenewalt 1989 C. H. Greenewalt, "Excavations at Sardis, 1978-1988", *Türk Arkeoloji Dergisi* 28, 1989, s. 263-285.
- Greenewalt et al. 1990 C. H. Greenewalt, et al., "The Sardis Campaign of 1986", *BASOR Supplement* 26, 1990, s. 137-177.
- Greenewalt 1991 C. H. Greenewalt, "The Sardis Campaign of 1987", *BASOR Supplement* 27, 1991, s. 1-28.
- Greenewalt-Ratté-Rautman 1993 C. H. Greenewalt, C. Ratté, M. L. Rautman, "The Sardis Campaigns of 1988 and 1989", *BASOR* 51, 1993, s. 1-43.
- Greenewalt-Ratté-Rautman 1994 C. H. Greenewalt, C. Ratté, M. L. Rautman, "The Sardis Campaigns of 1990 and 1991", *AASOR* 52, 1994, s. 1-36.
- Greenewalt-Rautman-Ratté-1995 C. H. Greenewalt, M. L. Rautman, C. Ratté, "The Sardis Campaigns of 1992 and 1993", *AASOR* 53, 1995, s. 1-36.
- Greenewalt-Rautman 1998 C. H. Greenewalt, M. L. Rautman, "The Sardis Campaigns of 1994 and 1995", *American Journal of Archaeology* 102, 1998, s. 469-505.
- Greenewalt-Rautman 2000 C. H. Greenewalt, M. L. Rautman, "The Sardis Campaigns of 1996, 1997, and 1998", *American Journal of Archaeology* 104, 2000, s. 643-681.
- Greenewalt 2001 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 1999", *KST* 22, 2001, s. 415-424.

- Greenewalt 2002 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2000." *KST* 23, 2002, s. 227-234.
- Greenewalt 2003 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2001", *KST* 24, 2003, s. 149-158.
- Greenewalt 2004 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2002", *KST* 25, 2004, s. 481-490.
- Greenewalt 2005 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2003", *KST* 26, 2005, s. 81-90.
- Greenewalt 2006 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2004", *KST* 27, 2006, s. 175-186.
- Greenewalt 2007 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2005", *KST* 28, 2007, s. 743-756.
- Greenewalt 2008 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2006." *KST* 29, Cilt 3, 2008, s. 371-386.
- Greenewalt 2009 C. H. Greenewalt, "Sardis: Archaeological Research and Conservation Projects in 2007", *KST* 30, Cilt 4, 2009, s. 191-204.
- Grieshammer 1998 R. Grieshammer, "Isis", *DNP* 5, 1998, s. 1125-1126.
- Greaves-et al. 2015 A. Greaves, et al., "Çaltılar Archaeology Project 2013", *Heritage Turkey* 3, 2015, s. 30.
- Gregory 1993 T. Gregory, "The ancient and Byzantine coins", Şurada: J. Morganstern (ed.), *The Fort at Dereagzi, Istanbuler Forschungen* 40, 1993, s. 140-154.
- Gregory 1995 A. P. Gregory, "A Macedonian δυνάστης: Evidence for the Life and Career of Pleistrachos Antipatrou", *Zeitschrift für Alte Geschichte*, 44/1, 1995, s. 11-28.
- Grigorakakis 2010 G. Grigorakakis, "Θησαυρός Αργυρών Πτολεμαϊκών Νομισμάτων από την πόλη της Χίου", Şurada: P. Tsekela (Ed.), *Το νόμισμα στα νησιά του Αιγαίου: Νομισματοκοπεία, κυκλοφορία, εικονογραφία, ιστορία: Πρακτικά συνεδρίου της Ε' Επιστημονικής Συνάντησης, Μυτιλήνη, 16-19 Σεπτεμβρίου 2006*, 2010, s. 263-282.
- Grimm 1978 G. Grimm, "Die Vertgöttlichung Alexanders des Grossen in Ägypten und ihre Bedeutung für den ptolemäischen Königskult",

- Şurada: H. Maehler, V. M. Strocka (eds.), *Das ptolemäische Ägypten*, 1978, s. 103-112.
- Grimal 1991 P. Grimal, *Dictionary of Classical Mythology*, London 1991.
- Grossmann-Severin 1982 P. Grossmann, H. G. Severin, "Forschungen in Südöstlichen Lykien, 1977", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt II, 1982, s. 101-109.
- Gruen 1975 E. S. Gruen, "Rome and Rhodes in the Second Century B.C.: A Historiographical Inquiry", *The Classical Quarterly*, 25/1, 1975, s. 58-81.
- Grzybek 1990 E. Grzybek, *Du calendrier macédonien au calendrier ptolémaïque: Problèmes de chronologie hellénistique*, Basel 1990.
- Guarducci 1984 M. Guarducci, "Le insegne dei Dioscuri", *Archeologia Classica* XXXVI, 1984, s. 133-154.
- Gygax 2005 M. D. Gygax, "Change and Continuity in the Administration of Ptolemaic Lycia: A Note on P. Tebt. I 8", *The Bulletin of the American Society of Papyrologists*, Vol. 42, N. ¼, 2005, s. 45-50.
- Haase 1998 M. Haase, "Isis", *DNP* 5, 1998, s. 1127-1128.
- Hackens 1968 T. Hackens, "A propos de la circulation monétaire dans le Péloponnèse au IIIe s. av. J.-C", Şurada: *Antidoron W. Peremans Sexagenario ab Alumnis Oblatum, Studia Hellenistica* 16, 1968, s. 69-95.
- Hadley 1964 R. A. Hadley, *Deified Kingship and Propaganda Coins in the Early Hellenistic Age*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of Pennsylvania, Michigan 1964.
- Hafner 1976 G. Hafner, "Prora", *SNR* 55, 1976, s. 17-34.
- Hailer 2002 U. Hailer, "Tlos", *DNP* 12/1, 2002, s. 637.
- Hall 1984 A. Hall, "Oenoanda Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 1, 1984, s. 145-150.
- Hall 1985 A. Hall, "Oenoanda 1983", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2, 1985, s. 79-84.
- Hall 1986 A. Hall, "The Milyadeis and their Territory", *Anatolian Studies* 36, 1986, s. 137-157.

- Hamiaux 1996 M. Hamiaux, “Une reine démasquée au Musée du Louvre. Arsinoé II divinisée en Isis-Séléné”, *Revue Archéologique* 1, 1996, s. 145-159.
- Hanfmann et al. 1983 M. A. Hanfmann, et al., *Sardis from Prehistoric to Roman Times: Results of the Archaeological Exploration of Sardis, 1958-1975*, Cambridge 1983.
- Harrison 1961 R. M. Harrison, “Summary of Research in Turkey as Fellow of the British Institute of Archaeology at Ankara 1959-60”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 10, Cilt II, 1961, s. 25.
- Harrison 1963 R. M. Harrison, “Churches and Chapels of Central Lycia”, *Anatolian Studies* 13, 1963, s. 117-151.
- Harrison 1982 R. M. Harrison, “The Alakilise Valley in Lycia, 1977”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt II, 1982, s. 111-114.
- Hauben 1987 H. Hauben, “Cyprus and the Ptolemaic navy”, *Report of the Department of Antiquities Cyprus* 1987, 1987, s. 213-226.
- Hauben 2010 H. Hauben, “Rhodes, the League of the Islanders, and the Cult of Ptolemy I Soter”, Şurada: A. M. Tamis et al. (eds.), *Philathenaios. Studies in Honour of Michael J. Osborne*, 2010, s. 103-121.
- Hazard 1992 R. A. Hazard, “Did Ptolemy I Get His Surname from the Rhodians in 304?”, *ZPE* 93, 1992, s. 52-56.
- Hazard 1995a R. A. Hazard, *Ptolemaic Coins: An Introduction for Collectors*, Toronto 1995.
- Hazard 1995b R. A. Hazard, “Theos Epiphanes. Crisis and response”, *Harvard Theological Review* 88, 1995, s. 415-436.
- Hazard 2000 R. A. Hazard, *Imagination of a Monarchy: Studies in Ptolemaic Propaganda*, Phoenix Supplementary Vol. 37, Toronto 2000.
- Head 1911 B. V. Head, *Historia Numorum*, Oxford 1911.
- Heckel 2006 W. Heckel, *Who's Who in the Age of Alexander the Great*, Oxford 2006.
- Heckel 2022 W. Heckel, “Storm Clouds over Three Hellenistic Courts: Observations on the Life and Death of Ptolemy Ceraunus”, Şurada: F. Pownall, S. R. Asirvatham, S. Müller (eds.), *The Courts of Philip II and Alexander the Great*, 2022, s. 33-54.

- Hedreen 2014 G. Hedreen, "The Artificial Sculptural Image of Dionysos in Athenian Vase Painting and the Mythological Discourse of Early Greek Life", Şurada: A. Avramidou, D. Demetriou (eds.), *Approaching the Ancient Artifact: Representation, Narrative, and Function*, 2014, s. 267-281.
- Heinen 1978 H. Heinen, "Aspects et problèmes de la monarchie ptolémaïque", *Ktema* 3, 1978, s. 177-199.
- Helck 1962 W. Helck, "Osiris", *RE Suppl.* IX, 1962, s. 469-513.
- Hellenkemper-Hild 2004 H. Hellenkemper, F. Hild, *Tabula Imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphylien*, Wien 2004.
- Hellström 1985 P. Hellström, "Labraunda 1983", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2, 1985, s. 131-138.
- Hellström 1987 P. Hellström, "Labraunda 1985", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 4, 1987, s. 157- 166.
- Hellström 1990 P. Hellström, "Labraunda 1988", *KST* 11, Cilt 2, 1990, s. 341-345.
- Hellström 1991 P. Hellström, "Labraunda 1989", *KST* 12, Cilt 2, 1991, s. 247-250.
- Hellström 1992 P. Hellström, "Labraunda 1990", *KST* 13, Cilt 2, 1992, s. 155-158.
- Hellström 1993 P. Hellström, "Labraunda 1991", *KST* 14, Cilt 2, 1993, s. 123-131.
- Hellström 2004 P. Hellström, "Labraunda 2002", *KST* 25, Cilt 1, 2004, s. 269-272.
- Hellström-Karlsson 2005 P. Hellström, L. Karlsson, "Labraynda 2003", *KST* 26, Cilt 1, 2005, s. 123-131.
- Hemingway 2014 S. Hemingway, "The Eagle of Zeus in Greek art and literature", Şurada: K. F. Daly, L. A. Riccardi (eds.), *Cities Called Athens: Studies Honoring John McK. Camp II*, 2014, s. 89-113.
- Henke-Kouka-Niemeier 2015 J. M. Henke, O. Kouka, W. D. Niemeier, "Heraion und Heilige Straße: Die Arbeiten der Jahre 2012 und 2013", *e-Forschungsberichte des DAI* 2015/1, 2015, s. 57-62.
- Henrichs 2002 A. Henrichs, "Zeus", *DNP* 12, 2002, s. 782-789.

- Henry-et al. 2013 O. Henry, et al., “Labraunda 2012 – Rapport préliminaire”, *Anatolia Antiqua* XXI, 2013, s. 285-355.
- Henry-et al. 2014 O. Henry, et al., “La mission Labraunda 2013 – Rapport préliminaire”, *Anatolia Antiqua* XXII, 2014, s. 255-325.
- Henry-et al. 2015 O. Henry, et al., “Labraunda 2014”, *Anatolia Antiqua* XXIII, 2015, s. 301-394.
- Henry-et al. 2016 O. Henry, et al., “Labraunda 2015”, *Anatolia Antiqua* XXIV, s. 2016, s. 339-457.
- Henry-Çakmaklı 2017 O. Henry, Ö. D. Çakmaklı, “2016 Yılı Labraunda Kazıları”, *KST* 39, Cilt I, 2017, s. 173-182.
- Henry-Dağlı Dinçer 2019 O. Henry, İ. Dağlı Dinçer, “Labraunda 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 571-590.
- Herklotz 2000 F. Herklotz, “Berenike II. – Königin und Göttin”, *IBÄS* 5, 2000, s. 43-61.
- Hermay 2015 A. Hermay, “Images archaïsantes de l’Aphrodite chypriote”, *Cahiers du Centre d’Etudes Chypriotes*, 45, 2015, s. 317-328.
- Herzog Hauser 1948 G. Herzog Hauser, “Tyche”, *RE* VII/A2, 1948, s. 1643-1689.
- Hill 1923 G. W. Hill, “Some coins of southern Asia Minor”, *Şurada: Anatolian Studies Presented to Sir William Ramsey*, 1923, s. 207-224.
- Hirschfeld 1894a G. Hirschfeld, “Antiphellos”, *RE* I/2, 1894, s. 2523.
- Hirschfeld 1894b G. Hirschfeld, “Aperlai”, *RE* I/2, 1894, s. 2698.
- Hirschfeld 1894c G. Hirschfeld, “Andriake”, *RE* I/2, 1894, s. 2140-2141.
- Hirschfeld 1896 G. Hirschfeld, “Arykanda”, *RE* II/2, 1896, s. 1497.
- Hohlfelder-Vann 1998 R. L. Hohlfelder, R. L. Vann, “Uncovering the Secrets of Ancient Aperlai: A Coastal Settlement of Ancient Lycia”, *Near Eastern Archaeology* 61.1, 1998, 26-37.
- Hohlfelder 2005 R. L. Hohlfelder, “Aperlai in Lycia: Ancient Maritime Life beyond the Great Harbors”, *Classics Ireland* 12, 2005, s. 13-30.
- Holleaux 1921 M. Holleaux, “Ptolemaios Epigonos”, *JHS* 41/2, 1921, s. 183-198.
- Hollis 2019 S. T. Hollis, *Five Egyptian Goddesses: Their Possible Beginnings, Actions, and Relationships in the Third Millennium BCE*, London 2019.

- Holloway 1981-1982 R. R. Holloway, "Alexander the Great's Choice of Coin Types", *AIIN* 27-28, 1981-1982, s. 57-60.
- Holton 2018 J. R. Holton, "The ideology of Seleukid joint kingship: the case of Seleukos, son of Antiochos I", Şurada: K. Erickson (ed.), *The Seleukid Empire, 281-222 BC: War within the Family*, 2018, s. 101-128.
- Hood 1960 S. Hood, "Archaeology in Greece, 1959", *Archaeological Reports* 6, 1960, s. 3-26.
- Hood 1962 S. Hood, "Archaeology in Greece, 1961-1962", *Archaeological Reports* 8, 1962, s. 3-31.
- Hood 1981-1982 S. Hood, *Excavations in Chios 1938-1955 Prehistoric Emporio and Ayio Gala*, Vol. I-II, Oxford 1981-1982.
- Hood-Boardman 1954 S. Hood, J. Boardman, "British Excavations-Chios", *Archaeological Reports* 1, 1954, s. 20-23.
- Hood-Boardman 1955 S. Hood, J. Boardman, "Archaeology in Greece, 1955", *Archaeological Reports* 2, 1955, s. 3-38.
- Hoover 2000 O. D. Hoover, "Three Late Roman 'Purse' Hoards from Aphrodisias", *NC* 160, 2000, s. 292-297.
- Hopkins 1951 R. L. Hopkins, *The Concept of Apollo at Delphi and Delos*, Madison 1951.
- Horn-Boehringer 1966 R. Horn, E. Boehringer, "Die Ausgrabungsarbeiten zu Pergamon im Jahre 1965", *AA* 1966, 1966, s. 477-478.
- Hornbostel 1973 W. Hornbostel, *Sarapis, Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire romain*, Vol. 32, Leiden 1973.
- Hölbl 2001 G. Hölbl, *A History of the Ptolemaic Empire*, Oxon-New York 2001.
- Huss 1976a W. Huss, "Ptolemaios III. als Sarapis?", *JNG* 26, 1976, s. 31-36.
- Huss 1976b W. Huss, *Untersuchungen zur Aussepolitik Ptolemaios IV. Münchener Beiträge zur Papyrusforschung und antiken Rechtsgeschichte* 69, Munich 1976.
- Huss 1998 W. Huss, "Ptolemaios der Sohn", *ZPE* 121, 1998, s. 229-250.
- Huss 1999 W. Huss, "Kyrene", *DNP* 6, 1999, s. 1002-1004.
- Huss 2001 W. Huss, *Ägypten in hellenistischer Zeit 332-30 v. Chr.*, Munich 2001.

- Huston-Lorber 2001 S. M. Huston, C. C. Lorber, "A hoard of Ptolemaic bronz coins in commerce, October 1992 (CH 8, 413)", *NC* 161, 2001, s. 11-40.
- Hünemörder 1996 C. Hünemörder, "Adler", *DNP* 1, 1996, s. 115-116.
- Hünemörder 1998 C. Hünemörder, "Granatapfel, Granatapfelbaum", *DNP* 4, 1998, s. 1203.
- Hünemörder 2000 C. Hünemörder, "Myrte", *DNP* 8, 2000, s. 605-606.
- İnan 1976 J. İnan, "Perge Kazısı 1975 Çalışmaları", *Belleten* 40/2, 1976, s. 702-705.
- İnan 1977 J. İnan, "Perge Kazısı 1976 Çalışmaları", *Belleten* 41/1, 1977, s. 616-618.
- İnan 1978 J. İnan, "Perge Kazısı 1977 Çalışmaları", *Belleten* 42/2, 1978, s. 529-532.
- İnan 1979 J. İnan, "Perge Kazısı 1978 Çalışmaları", *Belleten* 43, 1979, s. 875-879.
- İnan 1980 J. İnan, "Perge Kazısı 1979 Çalışmaları", *Belleten* 44, 1980, s. 607-611.
- İnan 1981 J. İnan, "Perge Kazısı 1980 Çalışmaları", *Belleten* 45, 1981, s. 365-369.
- İnan 1983 J. İnan, "Perge Kazısı 1981 Çalışmaları", *Türk Arkeoloji Dergisi* 26, 1983, s. 1-20.
- İnan 1984 J. İnan, "Perge Kazısı 1982 Çalışmaları", *KST* 5, 1984, s. 199-206.
- İnan 1985 J. İnan, "Perge Kazısı 1983 Çalışmaları", *KST* 6, 1985, s. 322-344.
- İnan 1986 J. İnan, "Perge Kazısı 1984 Çalışmaları", *KST* 7, 1986, s. 397-404.
- İnan 1987 J. İnan, "Perge Kazısı 1985 Çalışmaları", *KST* 8, 1987, s. 137-151.
- İnan 1988 J. İnan, "Perge Kazısı 1986 Çalışmaları", *KST* 9, 1988, s. 188-214.
- İnan 1989 J. İnan, "Perge Kazısı 1987 Çalışmaları", *KST* 10, 1989, s. 197-217.
- İnan 1993 J. İnan, "Neue Forschungen zum Sebasteion von Boubon und seinen Statuen", Şurada: J. Borchhardt, G. Dobesch (Eds.), *Akten*

des II. Internationalen Lykien-Symposions, Band I, 1993, s. 213-239.

- İzmirligil 1986 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları”, *KST* 7, 1986, s. 387-395.
- İzmirligil 1987 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları (1985)”, *KST* 8, Cilt 2, 1987, s. 127-135.
- İzmirligil 1988 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları”, *KST* 9, Cilt 2, 1988, s. 165-171.
- İzmirligil 1990 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları (1989)”, *KST* 12, Cilt 1, 1990, s. 193-200.
- İzmirligil 1991 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Onarım ve Düzenleme Çalışmaları (1990)”, *KST* 13, Cilt 2, 1991, s. 259-263.
- İzmirligil 1993 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresi Kazı Onarım ve Düzenleme Çalışmaları (1992)”, *KST* 15, Cilt 2, 1993, s. 243-252.
- İzmirligil 2001 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu’nda Kazı ve Koruma Onarım Hazırlık Çalışmaları 1999”, *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 335-344.
- İzmirligil 2003a Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı, Onarım Ön Çalışmaları (2001)”, *KST* 24, Cilt 2, 2003, s. 267-282.
- İzmirligil 2003b Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu Çalışmaları 2001-2002”, *ANMED* 1, 2003, s. 61-63.
- İzmirligil 2005 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı, Koruma – Onarım Çalışmaları”, *ANMED* 3, 2005, s. 79-83.
- İzmirligil 2006 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı ve Düzenleme Çalışmaları 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 51-55.
- İzmirligil 2007 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı ve Düzenleme Çalışmaları 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 68-72.
- İzmirligil 2008 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı-Düzenleme Çalışmaları 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 70-73.
- İzmirligil 2009 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresinde Kazı ve Düzenleme Çalışmaları 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 82-88.
- İzmirligil 2010 Ü. İzmirligil, “Side Tiyatrosu ve Çevresindeki Kazı ve Düzenleme Çalışmaları 2008”, *ANMED* 8, 2010, s. 82-88.

- Ingvaldsen 2010 H. Ingvaldsen, "Coin Finds and Sanctuaries. A Case Study from the Island of Kos", *Coins in the Aegean Islands. Mints, Circulation, Iconography, History, Obolos* 9, 2010, s. 481-494.
- Ireland 2000 S. Ireland, *Greek, Roman, and Byzantine Coins in the Museum at Amasya (Ancient Amaseia), Turkey*, London 2000.
- Iossif-Lorber 2010 P. P. Iossif, C. C. Lorber, "The elephantarches bronze of Seleucus I Nikator", *Syria* 87, 2010, s. 147-164.
- Iossif-Lorber 2012 P. P. Iossif, C. C. Lorber, "The Rays of the Ptolemies", *RN* 168 2012, s. 197-224.
- Iossif-Lorber 2021 P. P. Iossif, C. C. Lorber, "Monetary Policies, Coin Production, and Currency Supply in the Seleucid and Ptolemaic Empires", Şurada: C. Fischer-Bovet, S. von Reden (eds.), *Comparing the Ptolemaic and Seleucid Empires: Integration, Communication, and Resistance*, Cambridge 2021, s. 191-230.
- Işık-Yılmaz 1990 F. Işık, H. Yılmaz, "Patara", *KST* 11, Cilt II, 1990, s. 1-22.
- Işık 1991 F. Işık, "Patara 1989", *KST* 12, Cilt II, 1991, s. 29-56.
- Işık 1992 F. Işık, "Patara 1990 Etkinlikleri", *KST* 13, Cilt II, 1992, s. 235-258.
- Işık 1993 C. Işık, "Kaunos 1991" *KST* 14, Cilt 2, 1993, s. 155-164.
- Işık 1993 F. Işık, "Patara 1991", *KST* 14, Cilt II, 1993, s. 385-408.
- Işık 1994 C. Işık, "1992 Kaunos Çalışmaları" *KST* 15, Cilt 2, 1994, s. 325-339.
- Işık 1994 F. Işık, "Patara 1992", *KST* 15, Cilt II, 1994, s. 279-302.
- Işık 1995 F. Işık, "Patara 1993", *KST* 16, Cilt II, 1995, s. 253-282.
- Işık 1996 F. Işık, "Patara 1994", *KST* 17, Cilt II, 1996, s. 159-184.
- Işık 1997 F. Işık, "Patara 95", *KST* 18, Cilt II, 1997, s. 191-218.
- Işık 1998 F. Işık, "Patara 1996", *KST* 19, Cilt II, 1998, s. 53-80.
- Işık 1999 F. Işık, "Patara 1997", *KST* 20, Cilt II, 1999, s. 159-178.
- Işık 2000 F. Işık, *Patara: The History and Ruins of the Capital City of Lycian League*, Antalya 2000.
- Işık 2001 F. Işık, "Patara 1991", *KST* 22, Cilt II, 2001, s. 79-94.
- Işık 2002 F. Işık, "Patara 2000", *KST* 23, Cilt I, 2002, s. 397-412.
- Işık 2003a F. Işık, "Patara 2001", *KST* 24, Cilt I, 2003, s. 1-10.
- Işık 2003b F. Işık, "Patara 2002", *ANMED* 1, 2003, s. 26-29.

- Işık 2004a F. Işık, “Patara 2002”, *KST* 25, Cilt I, 2004, s. 87-102.
- Işık 2004b F. Işık, “Patara Kazısı 2003”, *ANMED* 2, 2004, s. 37-44.
- Işık 2005 F. Işık, “Patara 2004”, *ANMED* 3, 2005, s. 57-66.
- Işık 2007 F. Işık, “Patara 2005 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *KST* 28, Cilt I, 2007, s. 15-28.
- Işık 2008 F. Işık, “Patara 2006”, *KST* 29, Cilt I, 2008, s. 59-72.
- Işık 2009 C. Işık, “Kaunos-Kbid 07 Kazı-Konservasyon-Restorasyon-Onarım-Arkeolojik Park Çalışmaları ve Etkinlik”, *KST* 30, Cilt 1, 2009, s. 1-10.
- Işık 2009 F. Işık, “Patara 2007”, *KST* 30, Cilt IV, 2009, s. 337-354.
- Işık 2011a C. Işık, “Kaunos 2009 Çalıştay-Kazı-Araştırma-Restorasyon-Konservasyon-Onarım ve “Arkeolojik Park” Çalışmaları”, *KST* 32, Cilt 1, 2011, s. 17-32.
- Işık 2011b F. Işık, Patara. *Lykia Soyunun Başkenti*, İstanbul 2011.
- Işık 2012 C. Işık, “Kaunos 2011 Sempozyum, Kazı, Araştırma, Restorasyon, Konservasyon, Onarım ve “Arkeolojik Park” Projeleri”, *ANMED* 10, 2012, s. 34-39.
- Işık 2013 C. Işık, “Kaunos 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 33-39.
- Işık 2014 C. Işık, “Kaunos 2013”, *ANMED* 12, 2014, s. 41-47.
- Işık 2015 F. Işık, “Arkeolojik Bulgular Işığında Milyas”, *Anadolu/Anatolia* 41, 2015, s. 187-237.
- Işık 2016 C. Işık, “Kaunos 2015 Yılı Araştırmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 43-48.
- Işık 2016a F. Işık, “Lukka Ülkesi’nin Güçlü Kenti: Tlos”, H. Işkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 206-223.
- Işık 2016b F. Işık, “Beylikler Dönemi’nin Likya Egemeni: Ksanthos”, H. Işkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 166-185.
- Işık-Bulba 1996 C. Işık, M. Bulba, “Kaunos Araştırmaları Ön Raporu 1994”, *KST* 17, Cilt 2, 1996, s. 229-240
- Işık-et al. 2016 H. Işık, et al., “Patara 2015 Yılı Kazı ve Koruma Çalışmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 98-108.

- Işın 2010 G. Işın, “The building complex on the Tepecik acropolis at Patara”, *Anatolian Studies* 60, 2010, s. 93-104.
- İplikçioğlu-Çelgin-Çelgin 2000 B. İplikçioğlu, G. Çelgin, A. V. Çelgin, “Doğu ve Kuzeydoğu Lykia-Güneybatı Pisidia Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları (1991-1998 Çalışmaları)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 17, Cilt I, 2000, s. 199-208.
- İplikçioğlu-Çelgin-Çelgin 2001 B. İplikçioğlu, G. Çelgin, A. V. Çelgin, “Doğu ve Kuzeydoğu Lykia-Güneybatı Pisidia Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları Projesi 1999 Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 18, Cilt I, 2001, s. 241-246.
- İplikçioğlu 2002 B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Lykia-Güneybatı Pisidia Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları Projesi 2000 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 19, Cilt II, 2002, s. 127-132.
- İplikçioğlu 2003 B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Lykia-Güneybatı Pisidia Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları 2001-2002”, *ANMED* 1, 2003, s. 40-41.
- İplikçioğlu 2005 B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Likya-Güneybatı Pisidya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları Projesi 2004”, *ANMED* 3, 2005, s. 141-142.
- İplikçioğlu 2008a B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Likya – Güneybatı Pisidya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Araştırmalar 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 137-138.
- İplikçioğlu 2008b B. İplikçioğlu, “Die Provinz Lycia unter Galba und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia unter Vespasian”, *Anzeiger der philosophisch-historischen Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften* 143/2, 2008, s. 5-23.
- İplikçioğlu 2010 B. İplikçioğlu, “Doğu Likya-Batı Pamfilya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Araştırmalar 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 157-158.
- İplikçioğlu 2011 B. İplikçioğlu, “Doğu Likya-Batı Pamfilya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Araştırmalar 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 198-199.

- İplikçioğlu 2012 B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Likya-Güneybatı Pisidya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Yüzey Araştırmaları Projesi 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 192-194.
- İplikçioğlu 2013 B. İplikçioğlu, “Doğu ve Kuzeydoğu Likya-Güneybatı Pisidya Epigrafik-Tarihi Coğrafi Araştırmaları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 215-217.
- İplikçioğlu 2016 B. İplikçioğlu, “Bir Roma Eyaleti Olarak Likya”, Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 60-67.
- İşkan-Çevik 2000 H. İşkan, N. Çevik, “Patara 1998”, *KST* 21, Cilt II, 2000, s. 91-104.
- İşkan-Çevik 2001 H. İşkan, N. Çevik, “Tlos 1999”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 18, Cilt I, 2001, s. 169-180.
- İşkan 2003 H. İşkan, “Tlos 2001”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 20, Cilt I, 2003, s. 99-112.
- İşkan Işık 2009 H. İşkan Işık, “Tlos 2007 Yılı Kazı Etkinlikleri”, *KST* 30, Cilt IV, 2009, s. 355-370.
- İşkan Işık 2011 H. İşkan Işık, “Patara, 2009”, *KST* 32, Cilt III, 2011, s. 1-21.
- İşkan Işık 2012 H. İşkan Işık, “Patara 2010 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *KST* 33, Cilt III, 2012, s. 15-40.
- İşkan Işık 2013 H. İşkan Işık, “Patara 2011 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *KST* 34, Cilt III, s. 171-188.
- İşkan-et al. 2014 H. İşkan, et al., “Patara 2012 Yılı Kazı ve Koruma Çalışmaları”, *KST* 35, Cilt II, 2014, s. 271-289.
- İşkan 2015 H. İşkan, “1988-2013: Patara Kazılarının 25 Yılı”, Şurada: H. İşkan-F. Işık (Eds.), *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı : Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Patara VII.1*, 2015, s. 1.-20.
- İşkan 2016 H. İşkan, “Likya Birliği ve Eyaleti Başkenti: Patara”, Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 142-165.
- İşkan-et al. 2016a H. İşkan, et al., “Patara 2014 Kazıları”, *KST* 37, Cilt II, s. 363-382.

- İşkan-et al. 2016b H. İşkan, et al., *Patara: Lykiens Tor zur römischen Welt*, Darmstadt 2016.
- İşkan 2018 H. İşkan, “Patara 2016 Kazı ve Koruma Çalışmaları”, *KST* 39, 2018, s. 129-144.
- İşkan 2019a H. İşkan, “Patara 2017 Kazı Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt II, 2019, s. 363-386.
- İşkan 2019b H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, İstanbul 2019.
- İşkan 2019c H. İşkan, “Konum, Araştırma Tarihi, Kazılar”, Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 16-23.
- İşkan Işık 2019 H. İşkan Işık, “Patara 2018 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 2, 2019, s. 395-416.
- İşler 2016 B. İşler, “Likya Bölgesi Alacadağ Çevresindeki Bizans Yerleşimleri 2015 Yılı Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 34, Cilt II, 2016, s. 381-398.
- İşler-Aydoğan İşler 2017 B. İşler, N. Aydoğan İşler, “Likya Bölgesi Alacadağ Çevresindeki Bizans Yerleşimleri 2016 Yılı Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 35, Cilt I, 2017, s. 269-290.
- İşler-Aydoğan İşler 2018 B. İşler, N. Aydoğan İşler, “Likya Bölgesi Alacadağ Çevresindeki Bizans Yerleşimleri 2017 Yılı Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 36, Cilt I, 2018, s. 367-378.
- Jacobsthal 1908 P. Jacobsthal, “Die Arbeiten zu Pergamon 1906–1907, III. Die Einzelfunde”, *AM* 33, 1908, s. 421-436.
- Jahn 1970 G. Jahn, *Die Beydağları*, Giessen 1970.
- Jähne 1974 A. Jähne, “Die ‘Syrische Frage’, Seleukeia in Pierien und die Ptolemäer”, *Klio* 56/2, 1974, s. 501-519.
- Jameson 1965 S. Jameson, *Lycia and Pamphylia under the Roman Empire from Augustus to Diocletian*, Oxford 1965.
- Jameson 1974a S. Jameson, “Arykanda”, *RE Suppl.* XIV, 1974, s. 60-62.
- Jameson 1974b S. Jameson, “Antiphellos”, *RE Suppl.* XIV, 1974, s. 49-50.
- Jameson 1974c S. Jameson, “Aperlai”, *RE Suppl.* XIV, 1974, s. 51-52.
- Jameson 1974d S. Jameson, “Choma”, *RE Suppl.* XIV, 1974, s. 96.
- Jameson 1974e S. Jameson, “Kadyanda”, *RE Suppl.* XIV, 1974, s. 213-214.
- Jameson 1980 S. Jameson, “The Lycian League: Some Problems in its Administration”, *Band 7/2. Halbband Politische Geschichte*

- (*Provinzen und Randvölker: Griechischer Balkanraum; Kleinasien [Forts.]*), 1980, s. 832-856.
- Jameson 2012 M. H. Jameson, "Poseidon", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 1194-1195.
- Jantzen 1967a U. Jantzen, "Samos 1966", *AA* 1967, 1967, s. 274-279.
- Jantzen 1967b U. Jantzen, *Archäologische Forschungen auf Samos*, Stuttgart 1967.
- Jantzen 1968 U. Jantzen, "Samos 1967", *AA* 1968, 1968, s. 687-692.
- Jantzen 1969 U. Jantzen, "Samos 1968", *AA* 1969, 1969, s. 161-165.
- Jantzen 1975 U. Jantzen, "Samos 1973", *AA* 1975, 1975, s. 19-35.
- Jenkins 1960 G. K. Jenkins, "An early Ptolemaic hoard from Phacous", *ANSMN* 9, 1960, s. 17-37.
- Jenkins 1967 G. K. Jenkins, "The monetary systems in the early Hellenistic time with special regard to the economic policy of the Ptolemaic kings", Şurada: A. Kindler (ed.), *The Patterns of Monetary Development in Phoenicia and Palestine in Antiquity. International Numismatic Convention*, 1967, s. 53-72.
- Jenkins 2001 I. Jenkins, "Archaic Kouroi in Naucratis: The Case for Cypriotic Origin", *AJA* 105/2, 2011, s. 163-179.
- Johannsen 2002 N. Johannsen, "Tyche", *DNP* 12.1, 2002, s. 936-937.
- Johnson 1999 C. G. Johnson, "The Divinization of the Ptolemies and the Gold Octadrachms Honoring Ptolemy III", *Phoenix* 53, 1/2, 1999, s. 50-56.
- Johnston 1981 A. Johnston, "The Greek Coins", Şurada: G. M. A. Hanfmann, J. A. Scott (Ed.) *Greek, Roman, And Islamic Coins from Sardis*, London 1981, 1-90.
- Jones 1986 J. M. Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, London 1986.
- Jones 2020 D. E. Jones, "'Hieron II, Ptolemy, and the 'Ptolemies': Numismatic imitation and bronze coinage in Hellenistic Sicily", *RBN* 166, 2020, s. 198-226.
- Kadish-Erim 1969 B. Kadish, K. T. Erim, "Excavation of the Prehistoric Remains at Aphrodisias, 1967", *American Journal of Archaeology* 73, 1969, s. 49-65.

- Kampakoglou 2013 A. Kampakoglou, "Glimpses of Immortality: Theocritus on the apotheosis of queen Berenice I", *Rivista di Filologia e di Istruzione Classica* 141, 2013, s. 300-334.
- Kara-Demirel 2014 O. Kara, M. Demirel, "Perge 2013 Yılı Kazıları", *ANMED* 12, 2014, s. 277-291.
- Kara-Demirel 2015 O. Kara, M. Demirel, "Perge 2014 Yılı Kazıları", *ANMED* 13, 2015, s. 239-250.
- Kara-Demirel 2016 O. Kara, M. Demirel, "Perge 2015 Yılı Kazıları", *ANMED* 14, 2016, s. 338-348.
- Karageorghis-
Karageorghis 2002 J. Karageorghis, V. Karageorghis, "The Great Goddess of Cyprus or the Genesis of Aphrodite in Cyprus", Şurada: S. Parpola, R. M. Whiting, *Sex and Gender in the Ancient Near East*, 2002, s. 263-282.
- Karlsson 2006 L. Karlsson, "Labraunda 2004", *KST* 27, Cilt 1, 2006, s. 101-104.
- Karlsson 2007 L. Karlsson, "Labraunda 2005", *KST* 28, Cilt 1, 2007, s. 65-70.
- Karlsson 2008 L. Karlsson, "Labraunda 2006", *KST* 29, Cilt 1, 2008, s. 263-272.
- Karlsson 2009 L. Karlsson, "Labraunda 2007", *KST* 30, Cilt 1, 2009, s. 107-118.
- Karlsson 2010 L. Karlsson, "Labraunda 2008", *KST* 31, Cilt 1, 2010, s. 355-372.
- Karlsson-Henry-Blid 2010 L. Karlsson, O. Henry, J. Blid, "Labraunda. A preliminary report on the Swedish excavations in 2004-2007", *Istanbuler Mitteilungen*, 2008, s. 109-133.
- Karmarkar 1950 R. D. Karmarkar, "The First Greek Conqueror", *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute or India* 31/1-4, 1950, s. 239-249.
- Karwiese 1995 S. Karwiese, *Die Münzprägung von Ephesos. I. Die Anfänge: Die ältesten Prägungen und der Beginn der Münzprägung überhaupt*. Cologne Weimar 1995.
- Kästner 2014 U. Kastner, "1900 Yılına Kadar Pergamon Kazılarının Tarihçesi/History of the Excavations at Pergamon up to 1900" Şurada: F. Pirson, A. Scholl (Ed.), *Anadolu'da Hellenistik Bir Başkent: Pergamon*, 2014, s. 20-37.
- Keckman 1981 E. Keckman, "Zwei fundmünzen aus Kaunos in Karien", *Schweizer Münzblätter* 31/122, 1981, s. 34-35.

- Keen-Hansen 2004 A. G. Keen, M. H. Hansen, "II. Poleis: Phaselis", Şurada: M. H. Hansen, T. H. Nielsen (Eds.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 2004, s. 1140-1141.
- Keen 1996 A. G. Keen, "Alexander's Invasion of Lycia", *AHB* 10, 1996, s. 110-118.
- Keen 1998 A. G. Keen, *Dynastic Lycia: A Political History of the Lycians and their Relation with Foreign Powers, c. 545-362 BC*, Leiden/Boston 1998.
- Keklikoğlu 2003 A. A. Keklikoğlu, *Lagina Hekate Tapınağı Cella Sondajında Bulunan Sikkelerin Arkeolojik Açidan Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2003.
- Kellner 2000 H. J. Kellner, "Eine Münze aus der Stoa von Kaunos", Şurada: C. Işık (ed.), *Studien zur Religion und Kultur Kleinasien und des agaischen Bereichs. Festschrift für Baki Ögün zum 75. Geburtstag*, *Asia Minor Studien* 39, 2000, 145-150.
- Kersten 2009 J. Kersten, "Die altorientalische Inanna/Ishtar als Vorbild der Aphrodite", Şurada: M. Seifert (ed.), *Aphrodite: Herrin des krieges, Göttin der liebe*, 2009, s. 27-45.
- Kılıç Aslan 2012 S. Kılıç Aslan, *Ptolemaiosların Küçükasya Politikası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul 2012.
- Kızgut-Kunze 2006 İ. Kızgut, M. Kunze, "Bemerkungen zu İn Önü – eine unbekannte Stadt im lykisch-pamphyllischen und pisidischen Grenzgebiet", Şurada: Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt I, 2006, s. 345-353.
- Kızgut-et al. 2006 İ. Kızgut, et al., "İn Önü Yüzey Araştırmaları 2005", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 24, Cilt I, 2006, s. 99-106.
- Kızgut-et al. 2008 İ. Kızgut, et al., "Beydağları Yüzey Araştırmaları 2007: Kitanaura", *ANMED* 6, 2008, s. 100-104.
- Kızgut-et al. 2009 İ. Kızgut et al., "Beydağları Yüzey Araştırmaları 2007", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 26, Cilt III, 2009, s. 395-412.
- Kızgut-Bulut-Çevik 2009a İ. Kızgut, S. Bulut, N. Çevik, "An East Lycian City: Idebessos", *Adalya* XII, 2009, s. 145-172.

- Kızgut-Bulut-Çevik 2009b İ. Kızgut, S. Bulut, N. Çevik, “Beydağları 2008 Yılı Yüzey Araştırmaları”, *ANMED* 7, 2009, s. 108-114.
- Kızgut 2010 İ. Kızgut, “Beydağları Yüzey Araştırmaları 2008”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 27, Cilt III, 2010, s. 339-358.
- Kızgut-Akalın 2010 İ. Kızgut, E. Akalın, “Beydağları Yüzey Araştırmaları 2009: Mnara”, *ANMED* 8, 2010, s. 115-118.
- Kızgut-Akalın-Bulut 2010 İ. Kızgut, E. Akalın, S. Bulut, “Rhodiapolis Kazıları ve Çevre Araştırmaları 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 66-72.
- Kızgut 2011 İ. Kızgut, “Rhodiapolis Kazıları ve Çevre Araştırmaları 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 94-99.
- Kızgut-Akalın 2011 İ. Kızgut, E. Akalın, “Beydağları Yüzey Araştırmaları 2010: Mnara”, *ANMED* 9, 2011, s. 149-152.
- Kızgut 2012a İ. Kızgut, “Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 2010”, *KST* 33, Cilt III, 2012, s. 353-376.
- Kızgut 2012b İ. Kızgut, “Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 93-98.
- Kızgut 2012c İ. Kızgut, “Beydağları Yüzey Araştırmaları: Mnara 2010”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 29, Cilt II, 2012, s. 237-250.
- Kızgut-Akalın 2012 İ. Kızgut, E. Akalın, “Beydağları Yüzey Araştırmaları 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 131-136.
- Kızgut 2013a İ. Kızgut, “Rhodiapolis Kazıları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 113-120.
- Kızgut 2013b İ. Kızgut, “Beydağları Yüzey Araştırmaları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 164-168.
- Kızgut 2015 İ. Kızgut, “Beydağları Yüzey Araştırmaları”, Şurada: H. İşkan-F. Işın (Eds.), *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı: Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Patara VII.1*, 2015, s. 339-356.
- Kızgut 2016 İ. Kızgut, “Hayırsever Opramoas'ın Kenti: Rhodiapolis”, H. İşkan, E. DüNDAR (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 288-299.
- Kızıl-Doğan 2014 A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos 2013 Yılı Çalışmaları”, *KST* 36, Cilt 1, 2014, s. 401-424.

- Kızıl-Doğan 2016 A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos 2014 Yılı Çalışmaları”, *KST* 37, Cilt 2, 2016, s. 209-232.
- Kızıl-Doğan 2017 A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos 2015 Yılı Çalışmaları”, *KST* 38, Cilt 1, 2017, s. 497-520.
- Kızıl-Doğan 2018 A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos 2016 Yılı Çalışmaları”, *KST* 39, Cilt 3, 2018, s. 623-644.
- Kızıl-Doğan 2019a A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos 2017 Yılı Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt 1, 2019, s. 1-18.
- Kızıl-Doğan 2019b A. Kızıl, T. Doğan, “Euromos Kazısı 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 1, 2019, s. 15-34.
- Kienast 1982 J. H. Kienast, “Neue Ausgrabungen im Heraion von Samos”, *Bericht über die 31. Tagung für Ausgrabungswissenschaft und Bauforschung*, 1982, s. 20-24.
- Kirsten 1985 E. Kirsten, “Phellos und Antiphellos”, Şurada: E. Plöckinger, et al. (Eds.), *Lebendige Altertumswissenschaft, Festgabe zur Vollendung des 70. Lebensjahres von Herrmann Vetters*, 1985, s. 24-29.
- Kleiner 1950/1951 G. Kleiner, “Das Bildnis Alexanders des Grossen”, *JDAI* 65/66, 1950/1951, s. 206-230.
- Klinkott-Kubisch 2005 H. Klinkott, S. Kubisch, “Ein lykischer Polisname in der Satrapenstele Ptolemaios I”, *Chiron* 35, 2005, s. 533-558.
- Knoblauch-Witschel 1993 P. Knoblauch, Chr. Witschel, “Arykanda in Lykien. Eine topographische Aufnahme”, *AA* 1993, Heft 2, 1993 s. 229-262.
- Kobes 1993 J. Kobes, “Rhodos und das Erdbeben von 227 v. Chr.”, *Münstersche Beiträge z. Antiken Handelsgeschichte*, XII, 1993, s. 1-26.
- Koch 1923 W. Koch, “Die ersten Ptolemaerinnen nach ihren Münzen”, *ZfN* 34, 1923, s. 67-106.
- Koçak-Dündar 2019 M. Koçak, E. Dündar, “Batı Lykia’nın Denize Açılan Kapısı: Patara Limanı”, Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 286-298.
- Koenen 1993 L. Koenen, “The Ptolemaic King as a Religious Figure”, Şurada: A. Bulloch, et al., (eds.), *Images and Ideologies: Self-definition in the Hellenistic World*, 1993, s. 25-115.

- Koerper-Kolls 1999 H. Koerper, A. L. Kolls, "The Silphium Motif Adorning Ancient Libyan Coinage: Marketing a Medicinal Plant", *Economic Botany* 53/2, 1999, s. 133-143.
- Kolb 1991 F. Kolb, "Bericht Über Oberflächenuntersuchungen In Kyaneai Und Umgebung Im Sommer, 1989", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 8, 1991, s. 355-378.
- Kolb 1992 F. Kolb, "Berich Über Feldforschungen in Kyaneai und Umgebung im Sommer 1990", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 9, 1992, s. 21-46.
- Kolb 1993 F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 1: Die Siedlungskammer von Kyaneai, Asia Minor Studien* 9, Bonn 1993.
- Kolb-Akyel 1993 F. Kolb, İ. Akyel, "Bericht Über Feldforschungen Auf Dem Gebiet Von Kyaneai im Sommer 1991/Kyaneai Antik Lykia Kenti ve Çevresi 1991 Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 10, 1993, s. 395-428.
- Kolb 1995a F. Kolb, "Kyaneai ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 1993 Yılı Sonuçları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 12, 1995, s. 83-98.
- Kolb 1995b F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 2: Forschungen auf dem Gebiet der Polis Kyaneai in Zentrallykien. Bericht über die Kampagne 1991, Asia Minor Studien* 18, Bonn 1995.
- Kolb 1996a F. Kolb, "Kyaneai ve Çevresi Yüzey Araştırması 1994 Yılı Sonuçları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 13, 1996, s. 245-270.
- Kolb 1996b F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 3: Die Siedlungskammer von Kyaneai in Lykien Bericht über Feldforschungen im Yavu-Bergland im Sommer 1991, Asia Minor Studien* 24, Bonn 1996.
- Kolb 1997 F. Kolb, "Kyaneai ve Çevresi Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 14, Cilt II, 1997, s. 477-495.
- Kolb 1998a F. Kolb, "1996 Kyaneai Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 15, Cilt II, 1998, s. 345-364.
- Kolb 1998b F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 4: Feldforschungen auf dem Gebiet von Kyaneai (Yavu-Bergland), Asia Minor Studien* 29, Bonn 1998.
- Kolb 1999 F. Kolb, "1997 Kyaneai Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 16, Cilt II, 1999, s. 385-400.

- Kolb 2000 F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 5: Die Siedlungskammer des Yavu-Berglandes, Asia Minor Studien 41*, Bonn 2000.
- Kolb-Thomsen 2000 F. Kolb, A. Thomsen, “1998 Kyaneai Yüzey Araştırması Sonuçları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 17, Cilt I, 2000, s. 217-234.
- Kolb 2003 F. Kolb, (Ed.), *Lykische Studien 6: Feldforschungen auf dem Gebiet der Polis Kyaneai in Zentrallykien. Bericht über die Ergebnisse der Kampagnen 1996 und 1997, Asia Minor Studien 48*, Bonn 2003.
- Kolb 2016 F. Kolb, “Beylikler Dönemi’nde Likya (MÖ. 550-360)”, Şurada: H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 36-45.
- Kolb 2019 F. Kolb, “Lykia ve Pamphylia Eyaleti”, Şurada: O. Tekin (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu: Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, 2019, s. 314-331.
- Kondis 1978 S. Kondis, “À propos des monnayages royaux Lagides en Cyrénaique sous Ptolémée Ier et II”, *RBN* 124, 1978, s. 23-47.
- Konuk 2001 K. Konuk, “Les monnaies”, Şurada: P. Debord, E. Varinlioğlu (eds.), *Les hautes terres de Carie*, Ausonius Publications 4, 2001, s. 77-79.
- Konuk 2004 K. Konuk, “The Ptolemaic Coins in the Bodrum Underwater Archaeology Museum”, Şurada: S. Isager, P. Pedersen (ed.), *The Salmakis Inscription and Hellenistic Halikarnassos, Halicarnassian Studies vol. IV*, 2004, s. 165-175.
- Korkut 2011 T. Korkut, “Tlos 2009 Yılı Kazı Etkinlikleri”, *KST* 32, Cilt I, 2011, s. 1-16.
- Korkut 2012 T. Korkut, “Tlos 2010 Kazı Etkinlikleri”, *KST* 33, Cilt I, 2012, s. 453-474.
- Korkut 2013 T. Korkut, “Tlos 2011 Kazı Etkinlikleri”, *KST* 34, Cilt III, 2013, s. 189-204.
- Korkut 2014 T. Korkut, “Tlos 2012 Kazı Etkinlikleri”, *KST* 35, Cilt III, 2014, s. 103-118.
- Korkut 2015a T. Korkut (Ed.), *Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu*, Ankara 2015.

- Korkut 2015b T. Korkut, "Tlos 2013 Kazı Etkinlikleri", *KST* 36, Cilt I, 2015, s. 631-655.
- Korkut 2015c T. Korkut, "Tlos Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 32, Cilt I, 2015, s. 505-524.
- Korkut 2016 T. Korkut, "Tlos 2014 Kazı Etkinlikleri", *KST* 37, Cilt I, 2016, s. 399-416.
- Korkut 2017 T. Korkut, "Tlos 2015 Kazı Etkinlikleri", *KST* 38, Cilt I, 2017, s. 407-424.
- Korkut 2018a T. Korkut, "Tlos 2016 Kazı Etkinlikleri", *KST* 39, Cilt I, 2018, s. 1-14.
- Korkut 2018b T. Korkut, "Stadtgeschichte und Urbanistische Entwicklung von Tlos in Lykien", Şurada: T. Korkut, B. Özen Kleine (Eds.), *Festschrift für Heide Froning*, 2018, s. 165-183.
- Korkut-et al. 2018 T. Korkut, et al., "Tlos Antik Kenti Kazıları (2005-2017)", *ANMED* 16, 2018, s. 132-141.
- Korkut 2019 T. Korkut, "Tlos 2017 Kazı Etkinlikleri", *KST* 40, Cilt III, 2019, s. 471-482.
- Korkut-Takaoğlu
Sezgin 2019 T. Korkut, T. Takaoğlu, K. Sezgin, "Pre-Classical Habitation at Tlos, Lycia", *Adalya* 22, 2019, s. 25-44.
- Korkut-Uygun-
Özdemir 2019 T. Korkut, Ç. Uygun, B. Özdemir, "Tlos 2018 Kazı Etkinlikleri", *KST* 41, Cilt 4, 2019, s. 277-294.
- Kourouniotis 1915 K. Kourouniotes, "Anaskaphai kai erevna en Chio", *Archaiologikon Deltion* 1, 1915, s. 72-85
- Kourouniotis 1916 K. Kourouniotes, "Anaskaphai kai erevna en Chio 2", *Archaiologikon Deltion* 2, 1916, s. 190-212.
- Köker 2007 H. Köker, *Perge Kazı Sikkeleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2007.
- Köker 2018 H. Köker, "Overstruck Coins of Etenna", Şurada: O. Tekin (Ed.), *İkinci Uluslararası Akdeniz Dünyasında Para Tarihi ve Nüsmatik Kongresi, Bildiriler*, 2018, s. 175-184.

- Köyağasioğlu 2006 O. Köyağasioğlu, “2004 Yılı Muğla ve Antalya İlleri Antik Batık Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 23, Cilt II, 2006, s. 103-112.
- Kroll 2007 J. H. Kroll, “The Emergence of Ruler Portraiture on Early Hellenistic Coins: The Importance of Being Divine”, Şurada: P. Schultz, R. von den Hoff (eds.), *Early Hellenistic Portraiture: Image, style, context*, 2007, s. 113-122.
- Kruse 1933 B. Kruse, “Myrtates”, *RE* XVI/1, 1933, s. 1151.
- Kupke 1993a B. Kupke, “Arbeiten im Stadgebiet von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 1: Die Siedlungskammer von Kyaneai*, *Asia Minor Studien* 9, 1993, s. 9-23.
- Kupke 1993b B. Kupke, “Archäologische Forschungen in Kyaneai: Sommer 1989”, Şurada: J. Borchhardt, G. Dobesch (Eds.), *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposions*, Band II, 1993, s. 111-118.
- Kupke 1995 B. Kupke, “Archäologische Forschungen im Stadtgebiet von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 2: Forschungen auf dem Gebiet der Polis Kyaneai in Zentrallykien. Bericht über die Kampagne 1991*, *Asia Minor Studien* 18, 1995, s. 11-36.
- Kupke 1996 B. Kupke, “Archäologische Forschungen im Stadtgebiet von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 3: Die Siedlungskammer von Kyaneai in Lykien Bericht über Feldforschungen im Yavu-Bergland im Sommer 1991*, *Asia Minor Studien* 24, 1996, s. 7-19.
- Kupke 1998 B. Kupke, “Archäologische Forschungen in Kyaneai 1993/4”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 4: Feldforschungen auf dem Gebiet von Kyaneai (Yavu-Bergland)*, *Asia Minor Studien* 29, 1998, s. 5-24.
- Kuschel 1961 B. Kuschel, “Die neuen Münzbilder des Ptolemaios Soter”, *JNG* 11, 1961, s. 9-18.
- Kyrieleis 1975 H. Kyrieleis, *Bildnisse der Ptolemäer*. DAI Archäologische Forschungen II, Berlin 1975.
- Kyrieleis 1978a H. Kyrieleis, “Ausgrabungen im Heraion von Samos 1976”, *AA* 1978, 1978, s. 250-259.

- Kyrieleis 1978b H. Kyrieleis, "Ausgrabungen im Heraion von Samos 1977", *AA* 1978, 1978, s. 385-396.
- Kyrieleis 1980 H. Kyrieleis, "Ausgrabungen im Heraion von Samos 1979", *AA* 1980, 1980, s. 336-350.
- Kyrieleis 1985 H. Kyrieleis, "Ausgrabungen im Heraion von Samos 1980-81", *AA* 1985, 1985, s. 365-450.
- Kyrieleis 1989-1990 H. Kyrieleis, "Funde und Forschungen im Bereich des Heraions und der Heiligen Strasse von Samos", *Nürnberger Blätter zur Archäologie* 6, 1989-1990, s. 8-11.
- L'Orange 1947 H. P. L'Orange, *Apotheosis in ancient portraiture*, Oslo 1947.
- Lacroix 1975 L. Lacroix, "Les types de monnaies grecques", Şurada: M. Dentzer, P. Gauthier, T. Hackens (eds.), *Numismatique antique, Problèmes et méthodes. Actes du Colloque organisé à Nancy du 27 septembre au 2 octobre 1971*, 1975, s. 153-163.
- Lamb 1935 W. Lamb, "Excavations at Kato Phana in Chios", *The Annual of the British School at Athens* 35, 1935, s. 138-164.
- Lamb 1936 W. Lamb, *Excavations at Thermi in Lesbos*, Cambridge 1936.
- Lanciers 1991 E. Lanciers, "The Date of P. Tebt. I 8", *ZPE* 89, 1991, s. 71-74.
- Lanciers 2017 E. Lanciers, "The Alleged Relations between Ptolemaic Egypt and Lycia after 197 BC and the Founding Date of the Lycian League", *ZPE* 204, 2017, s. 116-127.
- Landvatter 2012 T. Landvatter, "The Serapis and Isis Coinage of Ptolemy IV", *AJN* 24, 2012, s. 61-90.
- Laroche-Davesne 1981 E. Laroche, A. Davesne, "Les fouilles de Meydandjik près de Gülnar (Turquie) et le trésor monétaire hellénistique", *CRAI* 125/2, 1981, s. 356-370.
- Laroche-et al. 2006 D. Laroche, et al., "Rapport Sur les Travaux de la Mission Archeologique du Letoon en 2005", *Anatolia Antiqua* XIV, 2006, s. 293-308.
- Laroche-et al. 2007 D. Laroche, et al., "Rapport Sur les Travaux de la Mission Archeologique du Letoon en 2006", *Anatolia Antiqua* XV, 2007, s. 325-334.

- Laronde 1977 A. Laronde, "Néron, Apollon et Cyrène", Şurada: Mélanges offerts à Léopold Sédar Senghor. Langues, littérature, histoire anciennes, Dakar, 1977, s. 210-213
- Laronde 1987 A. Laronde, *Cyrène et la Libye hellénistique: Libykai Historiai*, Paris 1987.
- Larsen 1945 J. A. O. Larsen, "Representation and Democracy in Hellenistic Federalism", *CPh* 40, 1945, s. 65-97.
- Launey 1949 M. Launey, *Recherches sur les armées Hellénistiques*, Paris 1949.
- Laviosa 1974 C. Laviosa, "La campagne de fouilles de 1972 à Iasos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 21, Cilt 1, 1974, s. 103-105.
- Le Rider 1969 G. Le Rider, "Monnaies trouvées a Mirgissa", *RN* 11, 1969, s. 28-35.
- Le Rider 1975 G. Le Rider, "Contremarques et surfrappes dans l'Antiquité grecque", Şurada: M. Dentzer, P. Gauthier, T. Hackens (eds.), *Numismatique antique, Problèmes et méthodes. Actes du Colloque organisé à Nancy du 27 septembre au 2 octobre 1971*, 1975, s. 27-56.
- Le Rider 1977 G. Le Rider, *Le monnayage d'argent et d'or de Philippe II frappé en Macédoine de 359 à 294*, 1977.
- Le Rider 1986 G. Le Rider, "Les alexanders d'argent en Asie Mineure et dans l'Orient seleucide au IIIe siècle av. J.-C. (c. 275-c. 225). Remarques sur le système monétaire des Seleucides et des Ptolemées", *JS*, 1986, s. 3-51.
- Le Rider 1991 G. Le Rider, "Les trouvailles monétaires dans le temple d'Artémis à Sardes (IGCH 1299 et 1300)", *Revue Numismatique* 33, 1991, s. 71-88.
- Le Rider 1993 G. Le Rider, "Les deux monnaies macédoniennes des années 323-294/290", *BCH* 117/1, 1993, s. 491-500.
- Le Rider 1998 G., Le Rider, "Histoire économique et monétaire de l'orient hellénistique. Le monnayage des Ptolémées", *Annuaire du Collège de France 1997-8. Résumé des cours* 98, 1998, s. 783-809.
- Le Rider 2003 G. Le Rider, *Alexandre Le Grand: Monnaies, finances et politique*, Paris 2003.

- Le Rider-Callataÿ 2006 G. Le Rider, F. De Callataÿ, *Les Séleucides et les Ptolémées: L'héritage monétaire et financier d'Alexandre le Grand*, Paris 2006.
- Le Roy 1981 C. Le Roy, "Xanthos ve Letoon'da 1980 Yılı İnceleme ve Restorasyonları", *KST* 3, 1981, s. 59-61.
- Le Roy 1983 C. Le Roy, "1981 Yılında Xanthos Letoon Tapınağında Yapılan Çalışmalar", *KST* 4, 1983, s. 225-228.
- Le Roy 1986 C. Le Roy, "Fouilles Et Travaux Au Letoon de Xanthos En 1984", *KST* 7, 1986, s. 431-438.
- Le Roy 1987 C. Le Roy, "Recherches Au Letoon De Xanthos En 1985", *KST* 8, Cilt II, 1987, s. 187-192.
- Le Roy 1988 C. Le Roy, "Rapport Sur Les Fouilles Et Restaurations a Xanthos Et Au Letoon en 1986", *KST* 9, Cilt II, 1988, s. 215-224.
- Le Roy 1989 C. Le Roy, "Travaux et Recherches en 1987 A Xanthos Et au Letoon", *KST* 10, Cilt II, 1989, s. 109-110.
- Le Roy 1990a C. Le Roy, "Travaux et Restaurations Au Letoon Et A Xanthos En 1988", *KST* 11, Cilt II, 1990, s. 177-184.
- Le Roy 1990b C. Le Roy, "Létôon", Şurada: *Anatolie antique. Fouilles françaises en Turquie. Catalogue de l'exposition. Gypsothèque de l'Université Lumière Lyon II* (23 octobre-23 décembre 1990), 1990, s. 28-30.
- Le Roy 1991 C. Le Roy, "Xanthos-Letoon 1989", *KST* 12, Cilt II, 1991, s. 75-80.
- Le Roy 1994 C. Le Roy, "Activites De La Mission Archeologique Française De Xanthos-Letoon en 1991 et 1992", *KST* 15, Cilt II, 1994, s. 303-324.
- Le Roy 1996 C. Le Roy, "Une convention entre cités en Lycie du Nord", *CRAI* 140, 1996, s. 961-980.
- Leadbetter-Vann-Hobbs 2003 B. Leadbetter, R. L. Vann, J. Hobbs, "Survey of Aperlae in Lycia: The 2001 Season", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 20, Cilt II, 2003, s. 325-334.
- Leeming 2005 D. Leeming, *The Oxford Companion to World Mythology*, New York 2005.

- Lenger 2019 D. S. Lenger, "Patara Kazılarında Bulunan Sikkeler", Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 394-403.
- Lenger-Dündar 2021 D. S. Lenger, E. Dündar, "Attestation of a Ptolemaic Garrison in the Light of Coins: Tepecik Settlement at Patara, Lycia", *AIIN* 67, 2021, s. 37-70.
- Leschorn 1986 W. Leschorn, "Zu den rhodischen Didrachmen des 4. und 3. Jh. v. Chr. Der Schatzfund von Uşak (Coin Hoards II 68)", *JNG* 36, 1986, s. 67-94.
- Levi 1944 D. Levi, "Aion", *Hesperia* 13/4, 1944, s. 269-314.
- Levi 1961-1962 D. Levi, "Le due prime campagne di scavo a Iasos, 1960-1961", *Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente* 39, 1961-1962, s. 505-571.
- Levi 1965-1966 D. Levi, "Le campagne 1962-1964 a Iasos", *Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente* 43, 1965-1966, s. 401-546.
- Levi 1969-1970 D. Levi, "Iasos, le campagne di scavo 1969-70", *Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente* 47, 1969-1970, s. 461-535.
- Levi 1972 D. Levi, "La campagne de fouille en 1969 à Iasos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 19, Cilt 1, 1972, s. 143-156.
- Levi 1973 D. Levi, "La campagne de fouilles 1971 à Iasos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 20, Cilt 2, 1973, s. 91-92.
- Levi 1986 D. Levi, *Iasos Kazıları*, Ankara 1986.
- Ley 1996 A. Ley, "Apollon", *DNP* 1, 1996, s. 869-870.
- Lianou 2014 M. Lianou, "Ptolemy I and the economics of consolidation", Şurada: H. Hauben, A. Meeus (eds.), *The age of the successors and the creation of the Hellenistic Kingdoms : (323-276 B.C.)*, 2014, s. 379-411.
- Liberman 2016 G. Liberman, "Some Thoughts on the Symposiastic Catena, Aisakos, and Skolia", Şurada: V. Cazzato, D. Obbink, E. E. Prodi (eds.), *The Cup of Song*, Oxford 2016.
- Lichocka 1986 B. Lichocka, "La statue d'Aphrodite sur les monnaies de Ptolémée III", *BCH Supplement* XIV, 1986, s. 311-330.

- Lichocka 2012 B. Lichocka, "Aphrodite et les émissions monétaires chypriotes", Şurada: R. Pera (ed.), *Il significato delle immagini. Numismatica, arte, filologia, storia. Secondo incontro internazionale di studie del Lexicon Iconographicum Numismaticae*, 2015, s. 51-67.
- López 2019 M. I. R. López, "Iconography of Poseidon in Greek Coinage", Şurada: R. Morais, D. Leão, D. R. Pérez (eds.), *Greek Art in Motion: Studies in honor of Sir John Boardman on the occasion of his 90th birthday*, 2019, s. 264-275.
- Lorber 1990 C. C. Lorber, *Amphipolis: the civic coinage in silver and gold*, Los Angeles 1990.
- Lorber 2000 C. C. Lorber, "Large Ptolemaic Bronzes in Third-Century Egyptian Hoards", *The American Journal of Numismatics* 12, 2000, s. 67-92.
- Lorber 2005a C. C. Lorber, "The development of Ptolemaic bronze coinage in Egypt", Şurada: F. Duyrat, O. Picard (eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges monétaires en Egypte hellénistique et romaine*, 2005, s. 135-157.
- Lorber 2005b C. C. Lorber, "A revised chronology for the coinage of Ptolemy I", *NC* 165, 2005, s. 45-64.
- Lorber 2007 C. C. Lorber, "The Ptolemaic mint of Ras Ibn Hani", *INR* 2, 2007, s. 63-75.
- Lorber 2008 C. C. Lorber, "Ptolemaic bronze coinage of Tyros", *INJ* 16, 2008, s. 11-27.
- Lorber 2011 C. C. Lorber, "Theos Aigiochos: The aegis in Ptolemaic portraits of divine rulers", Şurada: P. Iossif, A. Chankowski, C. Lorber (eds.), *More than Men, Less than Gods: Studies in Royal Cult and Emperor Worship. Proceedings of the International Conference organized by the Belgian School at Athens*, 2011, s. 293-356.
- Lorber 2012a C. C. Lorber, "Egyptian hoards relating to the abandonment of the Attic standard by Ptolemy I", Şurada: M. Asolati, G. Gorini (eds.), *I ritrovamenti monetali e i processi storico-economici nel mondo antico*, *Numismatica Padavina* 12, 2012, s. 33-47.
- Lorber 2012b C. C. Lorber, "An Egyptian Interpretation of Alexander's Elephant Headdress", *AJN* 24, 2012, s. 21-31.

- Lorber 2012d C. C. Lorber, "Dating the portrait coinage of Ptolemy I", *AJN* 24, 2012, s. 33-44.
- Lorber 2013 C. C. Lorber, "The Grand Mutation: Ptolemaic bronze coinage in the second century B.C.", Şurada: S. Bussi (ed.), *Egitto: Dai Faraoni Agli Arabi, Studi ellenistici Suppl.* 1, 2013, s. 135-157.
- Lorber 2014 C. Lorber, "The royal portrait on Ptolemaic coinage", Şurada: A. Lichtenberger, et al. (Eds.), *BildWert: Nominalspezifische Kommunikationsstrategien in der Münzprägung hellenistischer Herrscher, Kolloquium vom 17.-18. Juni 2010 in Münster*, 2014, s. 111-181.
- Lorber 2016 C. Lorber, "Cyrenaican coinage and Ptolemaic monetary policy", Şurada: M. Asolati (ed.), *Le Monete di Cirene e della Cirenaica Nel Mediterraneo: Problemi e prospettive*, 2016, s. 101-126.
- Lorber 2018 C. C. Lorber, "The currency reforms and character of Ptolemy I Soter," Şurada: T. Howe (Ed), *Ptolemy I Soter, a Self-made Man*, 2018, s. 60-87.
- Lorber 2019 C. C. Lorber, "Tetradrachms of Ptolemy III Euergetes with a Cornucopia (Svoronos 1001; CPE 732)", *INR* 14, 2019, s. 25-41.
- Luca 1968 G. de Luca, "Münzen", Şurada: O. Ziegenaus, G. de Luca, *Das Asklepion. Der südliche Temenozbezirk in Hellenistischer und Frühhömischer Zeit*, *AvP* XI-1, 1968, s. 110-111; 122; 132-134.
- Lund 1992 H. S. Lund, *Lysimachus: A study in early Hellenistic kingship*, London-New York 1992.
- Ma 1999 J. Ma, *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*, Oxford 1999.
- Ma 2003a J. Ma, "Dans les pas d'Antiochos III: l'Asie Mineure entre pouvoir et discours", Şurada: F. Prost (ed.), *L'Orient mediterranéen de la mort d'Alexandre aux campagnes de Pompée*, 2003, s. 243-259.
- Ma 2003b J. Ma, "Peer Polity Interaction in the Hellenistic Age", *Past & Present* 180, 2003, s. 9-39.
- MacDonald 1972 D. J. MacDonald, *Coins of the Principate from the Excavations at Aphrodisias*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Minnesota Üniversitesi, Minnesota 1972.

- Macdonald 1976 W. L. Macdonald, "Xanthos", *PECS*, 1976, s. 996.
- MacDonald 1976 D. J. MacDonald, *Greek and Roman Coins from Aphrodisias*, Oxford 1976.
- Maffre 2007 J. J. Maffre, "La dévotion à Apollon d'après des graffiti inscrits sur des fragments de céramique Grecque trouvés à Cyrène", *Karthago* 27, 2007, s. 167-183.
- Magie 1953 D. Magie, "Egyptian Deities in Asia Minor in Inscriptions and on Coins", *AJA* 57/3, 1953, s. 163-187.
- Maiuri 1925-1926 A. Maiuri, "Nuovi supplementi al «Corpus» delle iscrizioni di Rodi", *Annuario* 08-09, 1925-1926, s. 313-322.
- Malkin 1994 I. Malkin, *Myth and territory in the Spartan Mediterranean*, Cambridge 1994.
- Malkin 1996 I. Malkin, "The polis between myths of land and territory", Şurada: R. Hagg (ed.), *The role of religion in the early Greek polis: proceedings of the Third International Seminar on Ancient Greek Cult*, 1996, s. 9-19.
- Malten 1911 L. Malten, *Kyrene: Sagengeschichtliche und historische untersuchungen*, Berlin 1911.
- Manganaro 1989 G. Manganaro, "Movimento di uomini tra Egitto e Sicilia (III-I sec. A.C.)", Şurada: L. Criscuolo, G. Geraci (eds.), *Egitto e storia antica dall'Ellenismo all'eta araba. Bilancio di un confronto. Atti del colloquio internazionale*, 1989, s. 513-553.
- Manning 2016 J. G. Manning, "Coinage as 'code' in Ptolemaic Egypt", *Princeton/Stanford Working Papers in Classics*, 2006, <http://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/manning/120603.pdf>.
- Mansel-Akarca 1949 A. M. Mansel, A. Akarca, *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar: Excavations and Researches at Perge, Antalya Bölgesinde Araştırmalar, No. 2*, Ankara 1949.
- Mansel et al. 1951 A. M. Mansel, et al., *1947 Senesi Side Kazılarına Dair Önrapor: Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Side im Jahre 1947*, Ankara 1951.
- Mansel 1956 A. M. Mansel, "1954 Side ve Perge Kazıları", *Belleten* 20, 1956, s. 334.

- Mansel 1957 A. M. Mansel, "1956 Side ve Perge Kazılarına Dair Kısa Rapor", *Belleten* 21, 1957, s. 659-660.
- Mansel 1958 A. M. Mansel, "1957 Senesi Side ve Perge Kazıları", *Türk Arkeoloji Dergisi* 8/1, 1958, s. 3-5.
- Mansel 1968 A. M. Mansel, "1967 Perge Kazılarına Dair Rapor", *Türk Arkeoloji Dergisi* 16/1, 1968, s. 101-103.
- Mansel 1969 A. M. Mansel, "1968 Perge Kazısına Dair Ön Rapor", *Türk Arkeoloji Dergisi* 17-1, 1969, s. 93-104.
- Mansel 1970 A. M. Mansel, "1970 Yılı Perge Kazısına Dair Ön Rapor", *Türk Arkeoloji Dergisi*, 19/2, 1970, s. 169-184.
- Mansel 1973 A. M. Mansel, "1971 Perge Kazısı", *Türk Arkeoloji Dergisi*, 20/2, 1973, s. 143-153.
- Mansel 1974a A. M. Mansel, "1972 Yılı Perge Kazısı Önraporu", *Türk Arkeoloji Dergisi*, 21/1, 1974, s. 103-123.
- Mansel 1974b A. M. Mansel, "Perge Kazısı 1973 Çalışmaları", *Belleten* 38, 1974, s. 541-543.
- Mansel 1975 A. M. Mansel, "1974 Perge Kazısı", *Belleten* 39/2, 1975, s. 551-553.
- Mansel 1978 A. M. Mansel, *Side. 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*, Ankara 1978.
- Marcellesi 2007 M. Ch. Marcellesi, "Le "trésor" du temple du Létôon de Xanthos (1975-2002). Les monnaies rhodiennes et la circulation monétaire en Lycie à la basse époque hellénistique", *RN* 163, 2007, s. 45-90.
- Marchese 1976 R. T. Marchese, "Report of West Acropolis Excavations at Aphrodisias, 1971-1973", *American Journal of Archaeology* 80, 1976, s. 393-413.
- Marek 2000 K. Marek, "Patara", *DNP* 9, 2000, s. 392-393.
- Marquaille 2008 C. Marquaille, "The Foreign Policy of Ptolemy II", Şurada: P. McKechnie, P. Guillaume (eds.), *Ptolemy II Philadelphos and his World*, 2008, s. 39-64.
- Maritz 2004 J. Maritz, "The face of Alexandria-the face of Africa?", Şurada: A. Hirst, M. Silk (eds.), *Alexandria, Real and Imagined*, 2004, s. 41-66.

- Markou 2009 E. Markou, "Production et politique monétaires a Chypre a l'époque hellénistique et sous l'Empire", *Cahiers du Centre d'Études Chypriotes* 39, 2009, s. 11-24.
- Markou 2011 E. Markou, *L'or des rois de Chypre: Numismatique et histoire a l'époque classique*. Μελετηματα 64, 2011.
- Markou 2015 E. Markou, "Reconnaitre Aphrodite sur les monnaies chypriotes: caractéristiques et particularités locales", *Cahiers du Centre d'Études Chypriotes* 45, 2015, s. 301-308.
- Marksteiner-Konecny 1995 T. Marksteiner, A. Konecny, "Ein Survey im Gebiet von Istlada (Zentrallykien), *Mitteilungen zur Christlichen Archäologie*, 1995, s. 64-65.
- Marksteiner 1996 T. Marksteiner, "Der Istlada Survey: Die Kampagne 1994" *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 13, Cilt II, 1996, s. 89-102.
- Marksteiner 1997 T. Marksteiner, *Forschungen in Limyra 1: Die Befestigte Siedlung von Limyra*, Wien 1997.
- Marksteiner-Konecny 1997 T. Marksteiner, A. Konecny, "Der Istlada-Survey: Die Kampagne 1995", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 14, Cilt II, 1997, s. 463-476.
- Marksteiner-Konecny-
Marksteiner 1998 T. Marksteiner, A. Konecny, B. Marksteiner, "Der Istlada-Survey: Die Kampagne 1996", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 15, Cilt II, 1998, s. 333-344.
- Marksteiner-Konecny-
Marksteiner 1999 T. Marksteiner, A. Konecny, B. Marksteiner, "Der Istlada-Survey: Die Kampagne 1997", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 16, Cilt II, 1999, s. 373-384.
- Marksteiner 2000 T. Marksteiner, "Zu Methode und Zielsetzung zweier Oberflachenbegehungen im östlichen Lykien: der Istlada und Bonda Suurvey", Şurada: K. Belke, et al. (Eds.), *Byzans als Raum*, 2000, s. 115-121.
- Marksteiner 2003 T. Marksteiner, "Limyra 2002", *ANMED* 1, 2003, s. 20-22.
- Marksteiner 2004a T. Marksteiner, "Der Bonda-Survey: Archäologische Feldforschungen auf dem Territorium der ostlykischen Polis

- Limyra”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Chora und Polis, Schriften des Historischen Kollegs, Kolloquien* 54, 2004, s. 271-290.
- Marksteiner 2004b T. Marksteiner, “Limyra Kazı ve Çalışmaları 2003”, *ANMED* 2, 2004, s. 33-36.
- Marksteiner-Konecny 2005 T. Marksteiner, A. Konecny, “Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 2003”, *KST* 26, Cilt II, 2005, s. 167-180.
- Marksteiner 2006a T. Marksteiner, “Andriake Yüzey Araştırması 2005 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 4, 2006, s. 71-74.
- Marksteiner 2006b T. Marksteiner, “Wehrdörfer im Bonda-Gebiet”, Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt I, 2006, s. 441-458.
- Marksteiner 2006c T. Marksteiner, “Limyra Kazı Çalışmaları 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 37-40.
- Marksteiner-Konecny 2006 T. Marksteiner, A. Konecny und Mitarbeiter, “Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 2004”, *KST* 27, Cilt II, 2006, s. 331-342.
- Marksteiner 2007a T. Marksteiner, “Andriake Yüzey Araştırması 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 98-101.
- Marksteiner 2007b T. Marksteiner, “Limyra Çalışmaları 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 33-36.
- Marksteiner-Konecny 2007 T. Marksteiner, A. Konecny und Mitarbeiter, “Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 2005”, *KST* 28, Cilt II, 2007, s. 203-210.
- Marksteiner 2008a T. Marksteiner, “Bericht Zu Den Arbeiten in Andriake Im Jahr 2006” , *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 25, Cilt II, 2008, s. 205-216.
- Marksteiner 2008b T. Marksteiner und Mitarbeiter, “Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 2006”, *KST* 29, Cilt III, 2008, s. 361-370.
- Marksteiner 2008c T. Marksteiner, “Limyra Kazı Çalışmaları 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 42-46.
- Marksteiner 2009 T. Marksteiner und Mitarbeiter, “Bericht Zur Grabungskampagne Limyra 2007”, *KST* 30, Cilt I, 2009, s. 347-358.
- Marksteiner-

- Marksteiner 2010 T. Marksteiner, B. Marksteiner, "Bericht Zur Arbeitskampagne Andriake 2008" , *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 27, Cilt I, 2010, s. 329-336.
- Marksteiner 2013 T. Marksteiner, "Andriakè, un port lycien", Şurada: P. Brun, et al. (Eds.), *Euploia: la Lycie et la Carie antiques: dynamiques des territoires, échanges et identités : actes du colloque de Bordeaux* (5, 6 et 7 novembre 2009), 2013, s. 281-290.
- Malkoç 1994 İ. Malkoç, "Kadyanda Antik Kenti 1992 Yılı Çevre Düzenlemesi ve Kurtarma Kazısı", *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 1994, s. 83-94.
- Marshall 1997 E. Marshall, "Ideology and reception: reading symbols of Roman Cyrene", Şurada: H. M. Parkins (ed.), *Roman Urbanism: Beyond the Consumer City*, 1997, s. 169-203.
- Marti Aguilar 2017 M. A. Marti Aguilar, "The Network of Melqart: Tyros, Gadir, Carthage and the Founding God", Şurada: O. Hekster (ed.), *War, Warlords, and Interstate Relations in the Ancient Mediterranean*, s. 113-150.
- Mastrocinque 2002 A. Mastrocinque, "Zeus Kretagenès seleucidico: Da Seleucia a Praeneste (e in Giudea)", *Klio* 84/2, 2002, s. 355-372.
- Mau 1905 A. Mau, "Diadema", *RE* V/1, 1905, s. 303-305.
- May 1950 J. M. F. May, *Ainos, Its History and Coinage, 474-341 BC*, Oxford 1950.
- Mayfield 2021 M. Mayfield, "The Winged Victory: Nike in Ancient Greece", *Studia Antiqua* 20/1, 2021, s. 47-58.
- Mazurek 2020 L. A. Mazurek, "Fashioning a Global Goddess: the Representation of Isis across Hellenistic Seascapes", Şurada: A. Kouramenos, J. M. Gordon (eds.), *Mediterranean archaeologies of insularity in an age of globalization*, 2020, s. 179-208.
- McKenzie 2007 J. McKenzie, *The Architecture of Alexandria and Egypt, c. 300 BC-AD 700*, New Haven 2007.
- McNicoll-Winikoff 1983 A. McNicoll, T. Winikoff, "A Hellenistic Fortress in Lycia-The Isian Tower?", *AJA* 87/3, 1983, s. 311-323.

- Meadows 2006 A. Meadows, "The Ptolemaic Annexation of Lycia: SEG 27.939", Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 459-470.
- Meadows 2008 A. Meadows, "Fouilles d'Amyzon 6 Reconsidered: The Ptolemies at Amyzon", *ZPE*, Bd. 166, 2008, s. 115-120.
- Meadows 2012 A. Meadows, "Deditio in Fidem: The Ptolemaic Conquest of Asia Minor", Şurada: C. Smith, L. M. Yarrow (eds.), *Imperialism, Cultural Politics, and Polybius*, 2012, s. 113-133.
- Meadows 2013 A. Meadows, "The Ptolemaic League of Islanders", Şurada: K. Buraselis, M. Stefanou, D. J. Thompson (eds.), *The Ptolemies, the Sea and the Nile: Studies in Waterborne Power*, 2013, s. 19-38.
- Meadows-Thonemann 2013 A. Meadows, P. Thonemann, "The Ptolemaic Administration of Pamphylia", *ZPE* 186, 2013, s. 223-226.
- Meadows 2020 A. Meadows, "Weighing up the Coinage Reform of Ptolemy Philadelphus", Şurada: T. Faucher (ed.), *Money Rules!: The Monetary Economy of Egypt, from Persians until the beginning of Islam*, 2020, s. 89-103.
- Meeus 2014 A. Meeus, "The Territorial Ambitions of Ptolemy I", Şurada: H. Hauben, A. Meeus (eds.), *The Age of the Successors and the Creation of the Hellenistic Kingdoms (323-276 BC.)*, 2014, s. 263-306.
- Megaw 1963 A. H. S. Megaw, "Archaeology in Greece, 1962-1963", *Archaeology Reports* 9, 1963, s. 3-33.
- Megaw 1964 A. H. S. Megaw, "Archaeology in Greece, 1963-1964", *Archaeology Reports* 10, 1964, s. 3-30.
- Megaw 1965 A. H. S. Megaw, "Archaeology in Greece, 1964-1965", *Archaeology Reports* 11, 1965, s. 3-31.
- Megaw 1966 A. H. S. Megaw, "Archaeology in Greece, 1965-1966", *Archaeological Reports* 12, 1966, s. 3-24.
- Megaw 1968 A. H. S. Megaw, "Archaeology in Greece, 1967-68", *Archaeological Reports* 14, 1968, s. 3-26.
- Meillier 1979 C. Meillier, *Callimaque et son temps: Recherche sur la carrière et la condition d'un écrivain à l'époque des premiers Lagides*, Lille 1979.

- Mellink 1955 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 59, 1955, s. 213-240.
- Mellink 1956 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 60, 1956, s. 369-384.
- Mellink 1958 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 62, 1958, s. 91-104.
- Mellink 1964a M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 68, 1964, s. 149-166.
- Mellink 1964b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1963", *AJA* 68, 1964, s. 269-278.
- Mellink 1965 M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1964", *AJA* 69, 1965, s. 241-251.
- Mellink 1966a M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 70, 1966, s. 139-159.
- Mellink 1966b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1965", *AJA* 70, 1966, s. 245-257.
- Mellink 1967a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1966", *AJA* 71, 1967, s. 251-267.
- Mellink 1967b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük 1965", *Türk Arkeoloji Dergisi* 14, 1967, s. 223-230.
- Mellink 1967c M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 71, 1967, s. 155-174.
- Mellink 1968a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1967", *AJA* 72, 1968, s. 243-263.
- Mellink 1968b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük 1966", *Türk Arkeoloji Dergisi* 15, Cilt II, 1968, s. 73-80.
- Mellink 1968c M. J. Mellink, "Excavations of Karataş-Semayük 1967", *Türk Arkeoloji Dergisi* 16, Cilt I, 1968, s. 107-112.
- Mellink 1968d M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 72, 1968, s. 125-147.
- Mellink 1969a M. J. Mellink, "Excavation at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia 1968", *AJA* 73, 1969, s. 319-331.
- Mellink 1969b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 73, 1969, s. 203-227.

- Mellink 1970a M. J. Mellink, "Excavation of a Lycian painted tomb near Elmalı, Kızılbél", *Türk Arkeoloji Dergisi* 18, Cilt II, 1970, s. 141-144.
- Mellink 1970b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş Semayük and Elmalı, Lycia 1969", *AJA* 74, 1970, s. 245-259.
- Mellink 1970c M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 74, 1970, s. 157-178.
- Mellink 1971a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia 1970", *AJA* 75, 1971, s. 245-253.
- Mellink 1971b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 75, 1971, s. 161-181.
- Mellink 1972a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia, 1971", *AJA* 76, 1972, s. 257-269.
- Mellink 1972b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, 1970", *Türk Arkeoloji Dergisi* 19, Cilt I, 1972, s. 157-168.
- Mellink 1972c M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 76, 1972, s. 165-188.
- Mellink 1973a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia 1972", *AJA* 77, 1973, s. 293-303.
- Mellink 1973b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 76, 1973, s. 169-193.
- Mellink 1974a M. J. Mellink, "Karataş-Semayük and Elmalı, 1971", *Türk Arkeoloji Dergisi* 20, Cilt II, 1974, s. 155-166.
- Mellink 1974b M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı 1972", *Türk Arkeoloji Dergisi* 21, Cilt I, 1974, s. 125-132.
- Mellink 1974c M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 78, 1974, s. 105-130.
- Mellink 1975a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, 1973", *Türk Arkeoloji Dergisi* 22, Cilt I, 1975, s. 71-78.
- Mellink 1975b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 79, 1975, s. 201-222.
- Mellink 1976a M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, 1974", *Türk Arkeoloji Dergisi* 23, Cilt I, 1976, s. 87-92.
- Mellink 1976b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 80, 1976, s. 261-289.

- Mellink 1977 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 81, 1977, s. 289-321.
- Mellink 1978 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 82, 1978, s. 315-338.
- Mellink 1979 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 83, 1979, s. 331-344.
- Mellink 1980a M. J. Mellink, "Progress of the Work in Elmalı", *KST* 2, 1980, s. 155-156.
- Mellink 1980b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 84, 1980, s. 501-518.
- Mellink 1981 M. J. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, 1976", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt I, 1981, s. 175-186.
- Mellink 1982 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 86, 1982, s. 557-576.
- Mellink 1983 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 87, 1983, s. 427-442.
- Mellink 1984 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 88, 1984, s. 441-459.
- Mellink 1985a M. J. Mellink, "The Prehistoric Sequence of Karataş-Semayük", *KST* 6, 1985, s. 103-106.
- Mellink 1985b M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 89, 1985, s. 547-567.
- Mellink 1987 M. J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 91, 1987, s. 1-30.
- Mellink 1988 M. J. Mellink, "Work at Elmalı and Semayük-Karataş, 1986", *KST* 9, Cilt II, 1988, s. 21-26.
- Mellink 1989a M. J. Mellink, "The Painted Tomb at Karaburun (Elmalı): Problems of Conservation and Iconography", *KST* 10, Cilt II, 1989, s. 271-276.
- Mellink 1989b M. J. Mellink, "Archaeology in Anatolia", *AJA* 93, 1989, s. 105-133.
- Mellink 1990 M. J. Mellink, "Archaeology in Anatolia", *AJA* 94, 1990, s. 125-151.

- Mellink 1991 M. J. Mellink, "Archaeology in Anatolia", *AJA* 95, 1991, s. 123-153.
- Mellink 1993a M. J. Mellink, "Elmalı-Karataş Report on 1991 Activities", *KST* 14, Cilt I, 1993, s. 493-494.
- Mellink 1993b M. J. Mellink, "Archaeology in Anatolia", *AJA* 97, 1993, s. 105-133.
- Mellink 1998 M. J. Mellink, *Kızılbel: An Archaic Painted Tomb Chamber in Northern Lycia*, Philadelphia 1998.
- Mendel 1906 G. Mendel, "Seconde note sur les fouilles exécutées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin", *Comptes Rendus de L'Academie des Inscriptions et Belles-Lettres* 4, 1906, s. 178-184.
- Mergen 2006 Y. Mergen, "2004 Yılı Olympos Antik Kenti Yüzey Araştırması", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 23, Cilt II, 2006, s. 147-154.
- Metzger 1956 H. Metzger, "Les fouilles de Xanthos en Lycie (campagne de 1955)", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 100/2, 1956, s. 155-161.
- Metzger 1964 H. Metzger, "Fouille du Létôon de Xanthos en 1962", *Türk Arkeoloji Dergisi* 12, Cilt I, 1964, s. 41-42.
- Metzger 1965 H. Metzger, "Fouille du Létôon en 1963", *Türk Arkeoloji Dergisi* 13, Cilt I, 1964, s. 103-106.
- Metzger 1966 H. Metzger, "Fouilles du Létôon de Xanthos, 1962-1965", *Revue Archéologique*, 1966, s. 101-112.
- Metzger 1968a H. Metzger, "Fouille du Létôon de Xanthos en 1966", *Türk Arkeoloji Dergisi* 15, Cilt I, 1968, s. 103-105.
- Metzger 1968b H. Metzger, "Fouille du Létôon de Xanthos en 1967", *Türk Arkeoloji Dergisi* 16, Cilt I, 1968, s. 113-120.
- Metzger 1969 H. Metzger, "Fouille Du Létôon De Xanthos En 1968", *Türk Arkeoloji Dergisi* 17, Cilt I, 1969, s. 59-65.
- Metzger 1970a H. Metzger, "Fouilles du Létôon de Xanthos (1966-1969)", *Revue Archéologique*, 1970, s. 307-322.
- Metzger 1970b H. Metzger, "Fouilles du Létôon de Xanthos en 1969", *Türk Arkeoloji Dergisi* 18, Cilt II, 1970, s. 145-150.
- Metzger 1972 H. Metzger, "Fouilles du Letoon et de Xanthos en 1970", *Türk Arkeoloji Dergisi* 19, Cilt I, 1972, s. 169-174.

- Metzger 1973 H. Metzger, "Campagne De 1971 Au Létoon Et À Xanthos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 20, Cilt I, 1973, s. 117-127.
- Metzger 1974a H. Metzger, "Fouilles du Létoon de Xanthos, 1970-1973", *Revue Archéologique*, 1974, s. 313-340.
- Metzger 1974b H. Metzger, "Campagne de 1972 Au Létoon Et À Xanthos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 21, Cilt II, 1974, s. 131-138.
- Metzger 1977 H. Metzger, "Campagne de 1975 Létoon et à Xanthos", *Türk Arkeoloji Dergisi* 24, Cilt II, 1977, s. 61-68.
- Metzger 1978 H. Metzger, "Fouilles du Létoon de Xanthos (1962-1972)", Şurada: E. Akurgal (Ed.), *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology* (Ankara-İzmir, 23-30/IX/1973), Cilt II, 1978, s. 789-803.
- Metzger 1979 H. Metzger, "La sanctuaire de Léto", Şurada: *Fouilles de Xanthos VI: La Stèle Trilingue du Létoon*, 1979, s. 5-27.
- Metzger 1980 H. Metzger, "La Campagne de 1979 au Letoon et a Xanthos", *KST* 2, 1980, s. 57-60.
- Metzger 1981 H. Metzger, "Fouilles du Letoon et de Xanthos en 1976", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt I, 1981, s. 187-200.
- Metzger 1982 H. Metzger, "Fouilles du Letoon et de Xanthos en 1977", *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt II, 1982, s. 127-130.
- Meulenaere 1976 H. de Meulenaere, "Translation of the Mendes Stela", Şurada: H. de Meulenaere-P.MacKay, *Mendes II*, 1976, s. 174-177.
- Meyboom 1995 P. G. P. *The Nile Mosaic of Palestrina: Early Evidence of Egyptian Religion in Italy*, Leiden, 1995.
- Meyer 2012 K. M. Meyer, "Die Binde des Dionysos als Vorbild für das Königsdiadem?", Şurada: A. Lichtenberger et al. (eds), *Das Diadem der hellenistischen Herrscher: Übernahme, Transformation oder Neuschöpfung eines Herrschaftszeichens?*, 2012, s. 209-231.
- Middleton 1962 R. Middleton, "Brother-sister and father-daughter marriage in ancient Egypt", *American Sociological Review* 27/5, 1962, s. 603-611.
- Migeotte 2017 L. Migeotte, "Iasos et les Lagides", Şurada: F. Duyrat, O. Picard (Eds.), *L'exception égyptienne? Production et échanges*

- monétaires en Égypte hellénistique et romaine: Actes du Colloque d'Alexandrie*, 13-15 avril 2002, 2005, s. 189-203.
- Miller 1897 J. Miller, "Byzantion", *RE* III/1, 1897, s. 1127-1150.
- Milojcic 1961 D. Milojcic, *Die prähistorische Siedlung unter dem Heraion: Grabung 1953 und 1955*, Samos 1, Bonn 1961.
- Mitchell 1996 S. Mitchell, "1994 Yılı Oinoanda ve Batı Pisidia'da Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 13, Cilt II, 1996, s. 71-80.
- Mitchell 2005 S. Mitchell, "The Treaty Between Rome and Lycia of 46 BC", (MS 2070). Şurada: R. Pintaudi (ed.), *Papyrologica Florentina* XXXV, *Papyri Graecae Schøyen*, 2005, s. 163-258.
- Mittelman 2020 R. J. Mittelman, "Macedonian, Greek or Egyptian? Navigating the royal additive identities of Ptolemy I Soter and Ptolemy II Philadelphos", Şurada: A. W. Irvin (ed.), *Community and Identity at the Edges of the Classical World*, 2020, s. 387-446.
- Mlynarczyk 2015 J. Mlynarczyk, "Moving to a new place: the cult of Paphia Aphrodite in Hellenistic Nea Paphos", Şurada: *Cahiers du Centre d'Etudes Chypriotes*, Vol. 45, 2015, s. 79-86.
- Momigliano-et al. 2010a N. Momigliano, et al., "Çaltılar Survey Project 2008", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 27, Cilt II, 2010, s. 43-56.
- Momigliano-et al. 2010b N. Momigliano, et al., "Çaltılar Yüzey Araştırması 2008-2009 Çalışmaları", *ANMED* 8, 2010, s. 119-123.
- Momigliano-et al. 2011a N. Momigliano, et al., "Çaltılar Yüzey Araştırması Projesi 2009", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 28, Cilt II, 2011, s. 225-234.
- Momigliano-et al. 2011b N. Momigliano, et al., "Çaltılar Yüzey Araştırması 2010", *ANMED* 9, 2011, s. 159-163.
- Momigliano-et al. 2013 N. Momigliano, et al., "Çaltılar Arkeolojik Projesi 2012", *ANMED* 11, 2013, s. 178-184.
- Morgan 2008 C. Morgan, "Archaeology in Greece, 2007-2008", *Archaeological Reports* 54, 2008, s. 11-92.
- Morgan-Pitt-Whitelaw 2009 C. Morgan, R. K. Pitt, T. Whitelaw, "Archaeology in Greece, 2008-2009", *Archaeological Reports* 55, 2009, s. 1-101.
- Morganstern 1968a J. Morganstern, "The Church at Dereagzı-a Preliminary report", *Türk Arkeoloji Dergisi* 16, Cilt II, 1968, s. 161-172.

- Morganstern 1968b J. Morganstern, The church at Dereagzı. A preliminary report”, *Dumbarton Oaks Papers* 22, 1968, s. 217-225.
- Morganstern-Stone 1970 J. Morganstern, “The Church at Dereagzı Second Preliminary Report”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 18, Cilt I, 1970, s. 85-97.
- Morganstern 1981 J. Morganstern, “The Settlement at Dereagzı: A Preliminary Report on the 1974 and 1975 Seasons”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 25, Cilt I, 1981, s. 201-220.
- Morganstern 1993 J. Morganstern, “The Settlement at Dereagzı: An Introduction to the History of the Site”, Şurada: J. Borchhardt, G. Dobesch (Eds.), *Akten des II. Internationalen Lykien-Symposions*, Band II, 1993, s. 71-76.
- Morkholm 1979-1980 O. Morkholm, “A history of the study of Greek numismatics”, *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, 1979-80, s. 5-21.
- Morkholm 1980a O. Morkholm, “Cyrene and Ptolemy I: Some numismatic comments”, *Chiron* 10, 1980, s. 145-159.
- Morkholm 1980b O. Morkholm, “A group of Ptolemaic coins from Phoenicia and Palestine”, *INJ* 4, 1980, s. 4-7.
- Morkholm 1987 O. Morkholm, “Cyprus hoard, 1982”, *NC* 147, 1987, s. 156-158.
- Morkholm 2000 O. Morkholm, *Erken Hellenistic Çağ Sikkeleri: Büyük İskender’in tahta çıkışından Apameia Barışı’na kadar (İ.Ö. 336-188)*, Çev.: O. Tekin, İstanbul 2000.
- Morricone 1950 L. Morricone, “Scavi e ricerche a Coa (1935-1943): Relazione preliminare”, *Bolletino d’Arte* 35, 1950, s. 54-75; 219-331.
- Morricone 1972-1973 L. Morricone, “Scavi e scoperte nel ‘Seraglio’ e in località minori (1934-1943)”, *Annuario della Scuola Archaeologica di Atene* 50/51, 1972-1973, s. 139-196.
- Mott 1991 L. V. Mott, *The Development of the Rudder, A.D. 100-1600: A Technological Tale*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Texas A&M University), Texas 1991.
- Mpsonakis-Kantsia 1993 D. Mpsonakis, X. Kantsia, “Κως/Οικοπεδο Θ. Χατζημιχαήλ”, *AD 43/B2-1988*, 1993, s. 643-644.
- Mueller 2006 K. Mueller, *Settlements of the Ptolemies: City Foundations and New Settlement in the Hellenistic World*, Leuven 2006.

- Muhs 1998 B. Muhs, "The Chronology of the Reign of Ptolemy II Reconsidered", Şurada: A. M. F. W. Verhoogt, S. P. Vleeming, *The Two Faces of Graeco-Roman Egypt. Greek and Demotic and Greek-Demotic Texts and Studies Presented to P.W. Pestman*, 1998, s. 71-85.
- Mulliez 2010 D. Mulliez, "Archaeology in Greece 2009-2010", *Archaeological Reports* 56, 2010, s. 78-169.
- Muthmann 1982 F. Muthmann, *Der Granatapfel: Symbol des Lebens in der Alten Welt*, Schriften der Abegg-Stiftung Bern Bd. 6, Bern 1982.
- Müller 1997 D. Müller, *Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots Kleinasien*, Berlin 1997.
- Müller 2009 S. Müller, *Das hellenistische Königspaar in der medialen Repräsentation: Ptolemaios II. und Arsinoe II.* Beiträge zum Altertumskunde 263, Berlin 2009.
- Müller 2021 S. Müller, "Berenike II", Şurada: E. D. Carney, S. Müller (eds.), *The Routledge Companion to Women and Monarchy in the Ancient Mediterranean World*, 2021, s. 84-95
- Mylonas 1946 G. E. Mylonas, "The Eagle of Zeus", *CJ* 41, 1946, s. 203-207.
- Myres 1938 J. L. Myres, "Persephone and the Pomegranate (*H. Dem.* 372-4)", *The Classical Review* 52/2, 1938, s. 51-52.
- Naville 1951 L. Naville, *Les monnaies d'or de la Cyrénaïque*, Geneva 1951.
- Nauta 2010 R. R. Nauta, "Callimachus' Sacrifice To Apollo (Fragment 1.21-24)" Şurada: J. Dijkstra, J. Kroesen, Y. Kuiper (eds.), *Myths, Martyrs, and Modernity: Studies in the History of Religions in Honour of Jan N. Bremmer*, 2010, s. 167-177.
- Neuffer 1929 E. Neuffer, *Das Kostüm Alexanders des Grossen*, Giessen 1929.
- Newell 1912 E. T. Newell, *Reattribution of Certain Tetradrachms of Alexander the Great*, New York 1912.
- Newell 1927 E. T. Newell, Two Recent Egyptian Hoards. *ANS NNM* 33, New York 1927.
- Newell 1937 E. T. Newell, *Royal Greek Portraits*, Wisconsin 1937.
- Newell 1938 E. T. Newell, *Miscellanea Numismatica: Cyrene to India*, *ANS NNM* 82, New York 1938.

- Newell 1941 E. T. Newell, *The Coinage of the Western Seleucid Mints. From Seleucus I to Antiochus III*, New York 1941.
- Nicolaou 1990 I. Nicolaou, *Paphos, Vol II: The Coins from the House of Dionysos*, Nicosia 1990.
- Nilsson 1955 M. P. Nilsson, *Geschichte der Griechischen Religion*, Vol. I, München 1955.
- Nilsson 2011 H. Nilsson, "The coins from the excavations at Labraunda / by Harald Nilsson", Şurada: L. Karlsson, S. Carlsson (eds.), *Labraunda and Karia Proceedings of the International Symposium Commemorating Sixty Years of Swedish Archaeological Work in Labraunda*, 2011, s. 253-256.
- Nilsson 2012 M. Nilsson, *The Crown of Arsinoë II*, Oxford 2012.
- Nilsson 2014 H. Nilsson, "Coins from Labraunda in Ödemiş", Şurada: L. Karlsson, C. Karlsson, J. B. Kullberg (eds.), *ΛΑΒΡΥΣ, Studies Presented to Pontus Hellström*, 2014, s. 93-100.
- Noeske 2000 H.-C. Noeske, "Zum numismatischen Nachweis hellenistischer Stiftungen am Beispiel ptolemäischer Geldgeschenke", Şurada: K. Bringmann (ed.), *Geben und Nehmen: Monarchische Wohltätigkeit und Selbstarstellung im Zeitalter des Hellenismus*, 2000, s. 221-248.
- Nollé 1991 J. Nollé, "Forschungen in Lykien Und Pamphylien Im Jahre 1989", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 8, 1991, s. 215-222.
- Oder 1894 E. Oder, "Adler", *RE* I/1, 1894, 371-375.
- Oeconomides 1989 M. Oeconomides, A hoard of gold Byzantine coins from Samos, *Revue Numismatique* 31, 1989, s. 145-182.
- Ogden 2016 D. Ogden, "The Birth Myths of Ptolemy Soter", Şurada: S. L. Ager, R. A. Faber (eds.), *Belonging and Isolation in the Hellenistic World*, 2016, s. 184-198.
- Olçay Uçkan-Mergen 2005 B. Y. Olçay Uçkan, Y. Mergen, "Olympos Antik Kenti Çalışmaları 2004", *ANMED* 3, 2005, s. 149-152.
- Olçay Uçkan-Mergen-Uğurlu 2006 B. Y. Olçay Uçkan, Y. Mergen, E. Uğurlu, "Olympos Antik Kenti 2005 Yılı Yüzey Araştırması", *ANMED* 4, 2006, s. 125-132.

- Olçay Uçkan-et al. 2007 B. Y. Olçay Uçkan et al., “2005 Yılı Olympos Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 24, Cilt II, 2007, s. 123-134.
- Olçay Uçkan 2007 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 48-53.
- Olçay Uçkan 2008a B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2006 Yılı Çalışmaları”, *KST* 29, Cilt III, 2008, s. 73-78.
- Olçay Uçkan 2008b B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 52-57.
- Olçay Uçkan-et al. 2009 B. Y. Olçay Uçkan, et al., “Olympos Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları”, *KST* 30, Cilt III, 2009, s. 373-386.
- Olçay Uçkan 2009 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 55-60.
- Olçay Uçkan-et al. 2010 B. Y. Olçay Uçkan, et al., “Olympos 2008 Yılı Çalışmaları”, *KST* 31, Cilt III, 2010, s. 231-246.
- Olçay Uçkan 2010 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 66-72.
- Olçay Uçkan-et al. 2011 B. Y. Olçay Uçkan, et al., “Olympos, 2009”, *KST* 32, Cilt III, 2011, s. 80-97.
- Olçay Uçkan 2011 S. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 76-81.
- Olçay Uçkan 2012 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 78-81.
- Olçay Uçkan 2013 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 108-112.
- Olçay Uçkan 2014a B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 35, Cilt II, 2014, s. 261-270.
- Olçay Uçkan 2014b B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2013”, *ANMED* 12, 2014, s. 84-86.
- Olçay Uçkan-Evcim 2014 B. Y. Olçay Uçkan, S. Evcim, “Olympos Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları”, *KST* 36, Cilt III, 2014, s. 563-576.
- Olçay Uçkan 2015 B. Y. Olçay Uçkan, “Olympos Kazısı 2014”, *ANMED* 13, 2015, s. 87-90.
- Olçay Uçkan-

- Öztaşkın 2016a B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Olympos Kazısı 2014 Yılı Çalışmaları”, *KST* 37, Cilt II, 2016, s. 33-44.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın 2016b B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Olympos Kazısı 2015”, *ANMED* 14, 2016, s. 92-97.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın 2016c B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Ateş ve Suyla Kutsanan Kent: Olympos”, H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 274-287.
- Olcay Uçkan 2017 Y. Olcay Uçkan (Ed.), *Olympos I: 2000-2014 Araştırma Sonuçları*, Antalya 2017.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017a B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Olympos Kazısı 2015 Yılı Çalışmaları”, *KST* 38, Cilt III, 2017, s. 187-202.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017b B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Olympos Kazısı 2016”, *ANMED* 15, 2017, s. 76-84.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın 2018 B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, “Olympos Kazısı 2017”, *ANMED* 16, 2018, s. 82-89.
- Olcay Uçkan-Öztaşkın-Evcim 2018 B. Y. Olcay Uçkan, G. K. Öztaşkın, S. Evcim, “Olympos Kazısı 2016 Yılı Çalışmaları”, *KST* 39, Cilt III, 2018, s. 99-118.
- Olcay Uçkan-et al. 2019a B. Y. Olcay Uçkan, et al., “Olympos Kazısı 2017 Yılı Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt III, 2019, s. 617-638.
- Olcay Uçkan-et al. 2019b B. Y. Olcay Uçkan, et al., “Olympos Kazısı 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 4, 2019, s. 429-450.
- Olivier 2006 J. Olivier, *Les monnaies d’or lagides*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Université d’Orleans, Orleans 2006.
- Olivier-Lorber 2013 J. Olivier, C. C. Lorber, “Three Gold Coinages of Third-Century Ptolemaic Egypt”, *RBN* 159, s. 49-150.
- Olivier-Redon 2020 J. Olivier, B. Redon, “Reconsidérer la politique militaire des Lagides à la lumière des données numismatiques. Frappes et trésors monétaires aux IIIe et IIIe s. av. J.-C. (env. 294-116),

- Şurada: T. Faucher (ed.), *Money Rules!: The Monetary Economy of Egypt, from Persians until the beginning of Islam*, 2020, s. 105-137.
- Onur 2002 F. Onur, “Antik Veriler Işığında Lykia’nın Hidrografyası”, Şurada: S. Şahin, M. Adak (Eds.), *Lykia İncelemeleri I*, 2002, s. 53-61.
- Onur 2016a F. Onur, “Stadiasmus Patarensis’te Yollar, Yerleşimler ve Teritoryumlar”, Şurada: N. E. Akyürek Şahin, M. E. Yıldız, H. Uzunoğlu (Eds.), *Eskiçağ Yazıları 8 (Akron 10)*, 2016, s. 73-126.
- Onur 2016b F. Onur, “Parerga to the Stadiasmus Patarensis (16): The Roads, Settlements and Territories”, *Gephyra* 13, 2016, s. 89-118.
- Oyarçin 2010 K. Oyarçin, *2008 Yılı Kelenderis Agora Bazilikası Kazısında Bulunan Geç Antik Çağ (MS. 3.-7. yy) Sikkeleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya 2010.
- Öniz 2015 H. Öniz, “Antalya İli Gazipaşa, Alanya, Serik ve Kumluca Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırması 2014”, *ANMED* 13, 2015, s. 144-150.
- Öniz 2016 H. Öniz, “Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 155-161.
- Öniz 2018 H. Öniz, “Mersin ve Antalya İlleri Arkeolojik Kıyı ve Sualtı Araştırmaları-2017”, *ANMED* 16, 2018, s. 226-233.
- Ötüken 1991 S. Y. Ötüken, “1989 Yılında Antalya’nın Demre İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi’nde Yapılan Çalışmalar”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 8, 1991, s. 179-192.
- Ötüken 1992 S. Y. Ötüken, “1990 Yılında Antalya’nın Demre İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi’nde Yapılan Çalışmalar”, *KST* 13, Cilt I, 1992, s. 291-304.
- Ötüken 1994a S. Y. Ötüken, “1992 Yılında Antalya’nın Demre İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi’nde Yapılan Çalışmalar”, *KST* 15, Cilt II, 1994, s. 475-486.
- Ötüken 1994b S. Y. Ötüken, “Myra. Aziz Nikolaos kilisesi kazısı, 1989 – 1993”, *Lykia. Anadolu-Akdeniz Arkeolojisi*, 1994, s. 115-123.
- Ötüken 1995 Y. Ötüken, “1993 Yılı Demre, Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST* 16, Cilt II, 1995, s. 361-376.

- Ötüken 1996 S. Y. Ötüken, “1994 Yılı Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST* 17, Cilt II, 1996, s. 375-388.
- Ötüken 1997 S. Y. Ötüken, “1995 Yılı Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST* 18, Cilt II, 1997, s. 471-488
- Ötüken 1998 S. Y. Ötüken, “1996 Yılı Demre-Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST* 19, Cilt II, 1998, s. 541-566.
- Ötüken 1999 S. Y. Ötüken, “1997 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı”, *KST* 20, Cilt II, 1999, s. 481-504.
- Ötüken 2000 S. Y. Ötüken, “1998 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilsesi Kazısı”, *KST* 21, Cilt II, 2000, s. 351-366.
- Ötüken 2001 S. Y. Ötüken, “1999 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilsesi Kazısı”, *KST* 22, Cilt II, 2001, s. 345-358.
- Ötüken 2002 S. Y. Ötüken, “2000 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları”, *KST* 23, Cilt II, 2002, s. 401-414.
- Ötüken 2003 S. Y. Ötüken, “2001 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları”, *KST* 24, Cilt II, 2003, s. 31-46.
- Ötüken-Karakaya-
Türker 2004 S. Y. Ötüken, N. Karakaya, A. Ç. Türker, “Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2003”, *ANMED* 2, 2004, s. 10-14.
- Ötüken 2005 S. Y. Ötüken, “2003 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım-Belgeleme Çalışmaları”, *KST* 26, Cilt I, 2005, s. 111-126.
- Ötüken-Çorağan-İşler 2005 S. Y. Ötüken, N. Çorağan, B. İşler, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2004”, *ANMED* 3, 2005, s. 51-56.
- Ötüken 2006a S. Y. Ötüken, “2004 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları”, *KST* 27, Cilt I, 2006, s. 297-312.
- Ötüken 2006b S. Y. Ötüken, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Mimari Değerlendirmeler”, Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 523-536.

- Ötüken-Armağan 2006 S. Y. Ötüken, E. Armağan, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2005”, *ANMED* 4, 2006, s. 41-46.
- Ötüken 2007 S. Y. Ötüken, “2005 Yılı Aziz Nikolaos Kilsesi Kazısı”, *KST* 28, Cilt II, 2007, s. 157-174.
- Ötüken-Fındık 2007 S. Y. Ötüken, E. F. Fındık, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2006”, *ANMED* 5, 2007, s. 42-47.
- Ötüken 2008 S. Y. Ötüken, “2006 Yılı Aziz Nikolaos Kilsesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım Çalışmaları”, *KST* 29, Cilt II, 2008, s. 137-156
- Ötüken-Fındık 2008 S. Y. Ötüken, E. F. Fındık, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2007”, *ANMED* 6, 2008, s. 47-51.
- Ötüken 2009 S. Y. Ötüken, “2007 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım-Belgeleme Çalışmaları”, *KST* 30, Cilt IV, 2009, s. 159-176.
- Ötüken-Fındık 2009 S. Y. Ötüken, E. F. Fındık, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 49-54.
- Ötüken 2010 S. Y. Ötüken, “2008 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım-Belgeleme Çalışmaları”, *KST* 31, Cilt IV, 2010, s. 417-435.
- Ötüken-Çorağan Karakaya-Fındık 2010 S. Y. Ötüken, N. Çorağan Karakaya, E. F. Fındık, “Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme, Koruma-Onarım Çalışmaları 2009”, *ANMED* 8, 2010, s. 61-65.
- Ötüken 2011 S. Y. Ötüken, “2009 Yılı Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım-Belgeleme Çalışmaları”, *KST* 32, Cilt II, 2011, s. 396-406.
- Özbek 1991 H. Y. Özbek, “Olympos ve Rhodiapolis Tiyatroları Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 9, 1991, s. 9-20.
- Özbek 1994 H. Y. Özbek, “Myra, Tlos ve Phaselis Tiyatroları Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 11, 1994, s. 397-404.

- Özdaş 2007 H. Özdaş, “Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması 2005 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 24, Cilt II, 2007, s. 433-450.
- Özdaş 2008 H. Özdaş, “Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması 2006 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 25, Cilt III, 2008, s. 327-342.
- Özdaş 2009 H. Özdaş, “Akdeniz Bölgesi Sualtı Araştırması 2007 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 26, Cilt III, 2009, s. 259-272.
- Özdaş 2010 H. Özdaş, “Ege-Akdeniz Bölgesi Sualtı Araştırması 2008 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 27, Cilt I, 2010, s. 433-452.
- Özdaş-Kızıldağ-
Okan 2012a H. Özdaş, N. Kızıldağ, E. Okan, “Ege-Akdeniz Bölgesi Sualtı Araştırması 2010 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 29, Cilt. II, 2012, s. 267-280.
- Özdaş-Kızıldağ-
Okan 2012b H. Özdaş, N. Kızıldağ, E. Okan, “Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırmaları 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 119-124.
- Özdaş-Kızıldağ 2013 H. Özdaş, N. Kızıldağ, “Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırmaları 2012”, *ANMED* 11, 2013, s. 149-153.
- Özdaş-Kızıldağ 2014 H. Özdaş, N. Kızıldağ, “Akdeniz Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırmaları 2013”, *ANMED* 12, 2014, s. 130-134.
- Özen-Erdoğan
Aytaçlar 2011 E. Özen, A. Erdoğan, M. N. Aytaçlar, “TKİ-Milas Müzesi 2009 Yılı Kazıları”, *19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2011, s. 175-189.
- Özbey 2013 A. S. Özbey, “TKİ-GELİ-YLİ Kurtarma Kazıları 2011-2012 Yılı Çalışmaları”, *22. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2013, s. 37-66.
- Özbey 2015 A. S. Özbey, “YEAŞ-YLİ Kurtarma Kazıları 2013 Yılı Çalışmaları”, *23. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2015, s. 235-252.

- Özer 2019 E. Özer, *Ptolemaiosların Küçük Asia ve Ege politikası (M.Ö. 305-30)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Muğla 2019.
- Özgen 1996 İ. Özgen, "Survey and preliminary excavations at Hacimusalar (ancient Choma) near Elmalı in northern Lycia", *AJA* 100/2, 1996, s. 362.
- Özgen 1998 İ. Özgen, "Survey and Preliminary Excavations at Hacimusalar (Ancient Choma) Near Elmalı in Northern Lycia", Şurada: G. Arsebuk, M. J. Mellink, W. Schirmer (Eds.), *Karatepedeki Işık, Halet Çambel'e Sunulan Yazılar*, 1998, s. 603-609.
- Özgen 2006 İ. Özgen, "Elmalı Ovası ve Hacimusalar", Şurada: K. Dörtlük (Ed.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 537-555.
- Özgen-Baughan 2016 İ. Özgen, E. Baughan, "Hacimusalar Höyük/Choma Erken Tunç Devri'nden Bizans Dönemine Kuzey Likya'da Bölgesel. Bir Merkez", H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 318-335.
- Özgen-Güvenç-Kaymaz 2019 İ. Özgen, E. Güvenç, S. Kaymaz, "Hacimusalar, 2018", *KST* 41, Cilt 2, 2019, s. 521-536.
- Öğün 1968a B. Öğün, "Kaunos Sondajları (1966-1967)", *Türk Arkeoloji Derneği* 16/1, 1968, s. 121-131.
- Öğün 1968b B. Öğün, "Kaunos Kazıları-Excavations of Caunus", *Belleten* 32, 1968, s. 139-160.
- Öğün 1972 B. Öğün, "Kaunos Kazıları (1968-1970)", *Türk Arkeoloji Derneği* 19/2, 1972, s. 195-202
- Öğün 1973 B. Öğün, "Kaunos Raporu 1970", *Türk Arkeoloji Derneği* 20/1, 1973, s. 163-167.
- Öğün 1978 B. Öğün, "Excavations of Caunus", *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, 1978, s. 421-426.
- Öğün 1980 B. Öğün, "Kaunos Kazıları 1979", *KST* 2, 1980, s. 61-63.
- Öğün 1983 B. Öğün, "Kaunos Kazıları 1981", *KST* 4, 1983, s. 247-255.

- Öğün 1987 B. Öğün, “Kaunos Kazı ve Restorasyon Çalışmaları 1986”, *KST* 9, Cilt 2, 1987, s. 239-242.
- Öğün et al. 2002 B. Öğün et al. (Eds.), *Kbid. 35 Yılın Araştırma Sonuçları (1966-2001)*, İzmir 2002.
- Özdemir 2016 B. Ş. Özdemir, *Tlos Tanrıları ve Kültleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2016.
- Özdemir 2018 E. Özdemir, “Myrina ve Gryneion’un Territoriumunda Yapılan Araştırmalar”, Şurada: M. Çekilmez, S. Vardar (Eds.), *I. Aliğa Sempozyumu Bildirileri*, 2018, s. 303-318.
- Özen 2018 S. Özen, “2016 Yılı Kaunos Araştırmaları”, *KST* 39, Cilt 1, 2018, s. 49-70.
- Özen 2019 S. Özen, “2018 Yılı Kaunos Araştırmaları”, *KST* 41, Cilt 4, 2019, s. 201-218.
- Özkut 2009 D. Özkut, “Patara Deniz Feneri Mimari Belgeleme Çalışmaları.” Şurada: A. Çabuk, F. Alanyalı, *Kültür Varlıklarının Belgelenmesi*, 2009, s. 23-41.
- Öztürk 2010 H. S. Öztürk, “Yazıtların Işığında Myra ve Çevresinin Antik Çağ Tarihi”, Şurada: N. Çevik (Ed.), *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi*, 2010, s. 295-304.
- Öztür-Süel 2011 H. S. Öztürk, H. E. Süel, “Tloslu Ptolemaios’un Mezar Yazıtı”, *Adalya XIV*, 2011, s. 259-263.
- Öztürk-et al. 2016 N. Öztürk, et al., “2014 Yılı Myra-Andriake Antik Kenti Kazı Çalışmaları”, *KST* 37, Cilt I, 2016, s. 277-290.
- Öztürk-Çekilmez 2016 N. Öztürk, M. Çekilmez, “2015 Myra-Andriake Liman Yerleşimi A Kilisesi Kazı Çalışmaları”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 36, 2016, s. 27-46.
- Öztürk 2017 H. S. Öztürk, “Yazıtların Işığında Olympos (Lykia), Şurada: B. Y. Olcay Uçkan (Ed.), *Olympos I: 2000-2014 Araştırma Sonuçları*, 2017, s. 225-234.
- Özüdoğru 2002 S. Özüdoğru, *Patara Sikke Basımları ve Patara Kazılarında (1988-2000) Ele Geçen Sikkeler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya 2002.
- Pantos 1987 P. A. Pantos, “Bérénice II Déméter”, *BCH* 111/1, 1987, s. 343-352.

- Parke 1967 H. W. Parke, *The Oracles of Zeus: Dodona, Olympia, Ammon*, Massachusetts 1967.
- Parke 1985 H. W. Parke, *The oracles of Apollo in Asia Minor*, London 1985.
- Parker 2012a T. Parker, "Aion", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 46-47.
- Parker 2012b R. Parker, "Dioscuri", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 466.
- Parman 2001 E. Parman, "Antalya-Olympos ve Çevresinde (Geç Antik-Ortaçağ) Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 18, Cilt I, 2001, s. 103-106.
- Parman 2002 E. Parman, "Antalya-Olympos ve Çevresi (Geç Antik-Ortaçağ) Yüzey Araştırmaları 2000 Yılı Çalışma Raporu", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 19, Cilt I, 2002, s. 137-144.
- Parman 2003 E. Parman, "Antalya-Olympos ve Çevresi Geç Antik-Ortaçağ 2001 Yılı Yüzey Araştırmaları", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 20, Cilt I, 2003, s. 139-152.
- Paton 1900 W. R. Paton, "Sites in E. Karia and S. Lydia", *JHS* 20, 1900, s. 57-80.
- Pennestri 2005a S. Pennestri, "Il ripostiglio dell'agorà di Iasos. Dalla scoperta all'edizione (1969-2004)", *Bollettino di numismatica* 40-43, 2005, s. 23-24.
- Pennestri 2005b S. Pennestri, "Monete greche, romane e bizantine dagli scavi a Iasos (1960-1979). Dati preliminari", *Bollettino di numismatica* 40-43, 2005, s. 269-293.
- Persson 1949 A. W. Persson, "Swedish Excavations at Labraunda 1948", *K. Humanistiska Vetenskapssamfundets i Lund Årsberättelse 1948-1949*, III (*Bulletin de la Société Royale des Lettres de Lund 1948-1949*, III), 1949, s. 24-32.
- Persson 1950 A. W. Persson, "De svenska utgrävningarna i Labranda i Mindre Asien", *Kungl. Vetenskapssocietetens Årsbok*, 1950, s. 53-68.
- Peschlow 1975 U. Peschlow, "Die Architectur der Nikolaoskirche in Myra", *Şurada: J. Borchhardt (Ed.), Myra. Eine lykische Metropole in antiker und byzantinischer Zeit. IstForsch* 30, 1975, s. 303-357.

- Petrovic 2010 I. Petrovic, "The Life Story of a Cult Statue as an Allegory: Kallimachos' Hermes Perpheraios", Şurada: J. Mylonopoulos (ed.), *Divine Images and Human Imaginations in Ancient Greece and Rome*, 2010, s. 205-224.
- Pfeiffer 2008 S. Pfeiffer, "The God Serapis, his cult and the beginnings of the ruler cult in Ptolemaic Egypt", Şurada: P. McKechnie, P. Guillaume (eds.), *Ptolemy II Philadelphus and his world*, 2008, s. 387-408.
- Pfeiffer 2021 S. Pfeiffer, "Royal Women and Ptolemaic Cults", Şurada: E. D. Carney, S. Müller (eds.), *The Routledge Companion to Women and Monarchy in the Ancient Mediterranean World*, 2021, s. 96-107.
- Pfeiler 1970 H. Pfeiler, "Ein unpublizierte Drachme aus Samos vom Ende des 6. Jahrhunderts v. Chr", *Schweizer Münzblätter* 79, 1970, s. 94-95.
- Pfrommer 2002 M. Pfrommer, *Königinnen vom Nil*, Mainz 2002.
- Picard 1991 O. Picard, "Images des Dieux sur les Monnaies Grecques", *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité* 103, 1991, s. 223-233.
- Picard 1998 O. Picard, "Remarques sur la monnaie de bronze dans l'Égypte lagide", Şurada: J. Y. Empereur (Ed.), *Commerce et artisanat dans l'Alexandrie hellénistique et romaine: Actes du colloque d'Athènes, 11-12 décembre 1988*, 1998, s. 409-417.
- Picard 2003 O. Picard, "La création d'un Royaume: Les Lagides", Şurada: O. Picard et al. (eds.), *Royaumes et cités hellénistiques de 323 à 55 av. J.-C.*, 2003, s. 17-44.
- Picard 2012a O. Picard, "La monnaie. lagide au regard des historiens modernes: chrematisque grecque ou faillite égyptienne?", *Monnaie antique, monnaie moderne, monnaies d'ailleurs... Métissages et hybridisations* 2012, s. 77-87.
- Picard 2012b O. Picard, "Le portrait de Ptolémée ou comment construire la monnaie d'un nouveau royaume", Şurada: F. Duyrat, A. Suspene (Eds.), *Le Charakter du Prince: Expressions monétaires du pouvoir in temps de troubles*, 2012, s. 19-41.

- Picard-Burkhalter 2020 O. Picard, F. Burkhalter, "Les étapes de la réforme monétaire de la fin du IIIe s. av. J.-C. en Égypte d'après les sources papyrologiques grecques et la numismatique", Şurada: T. Faucher (ed.), *Money Rules!: The Monetary Economy of Egypt, from Persians until the Beginning of Islam*, 2020, s. 139-145.
- Picard-Faucher 2012 O. Picard, T. Faucher, "Les monnaies lagides", Şurada: O. Picard, et al. (Eds.), *Les monnaies des fouilles du Centre d'Études Alexandrines: Les monnayages de bronze à Alexandrie de la conquête d'Alexandre à l'Égypte moderne*, 2012, s. 17-108.
- Picard-Faucher 2016 O. Picard, T. Faucher, "Le monnayage de bronze de la Cyrénaïque hellénistique et les Lagides", Şurada: M. Asolati (ed.) *Le monete di Cirene e della Cirenaica nel Mediterraneo: Problemi e prospettive*, 2016, s. 127-140.
- Pimouguet Pédarros-Çevik 2014 I. Pimouguet-Pédarros, N. Çevik, "Peuplement et aménagement du littoral méditerranéen antique: le cas de Myra et de son port Andriakè sur la côte lycienne", *Implantations humaines en milieu littoral méditerranéen: facteurs d'installation et processus d'appropriation de l'espace (Préhistoire, Antiquité, Moyen Âge): actes des rencontres 15 - 17 octobre 2013*, 2014, s. 253-266.
- Pinder-Friedlaender 1851 M. Pinder, J. Friedlaender, *Beitrage zur alteren Munzkunde*, Berlin, 1851.
- Pirenne Delforge 1994 V. Pirenne Delforge, *L'Aphrodite grecque*, Athenes-Liege 1994.
- Pirenne Delforge 1996 V. Pirenne Delforge, "Aphrodite", *DNP* 1, 1996, s. 838-843.
- Pirenne Delforge 2005 V. Pirenne Delforge, "Aphrodite", *Encyclopedia of Religion*, Vol. I, 2005, s. 407-409.
- Pirson-et al. 2009 F. Pirson et al., "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2008", *AA* 2009/2, 2009, s. 174-182
- Pirson-et al. 2010 F. Pirson et al., "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2009", *AA* 2010/2, 2010, s. 139-236
- Pirson-et al. 2011 F. Pirson et al., "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2010", *AA* 2011/2, 2011, s. 81-212.
- Pirson 2012 F. Pirson, "Pergamon 2010 Sezonu Çalışmaları Raporu", *KST* 33, Cilt 4, 2012, s. 109-134.

- Pirson 2013 F. Pirson, "Pergamon 2011 Sezonu Çalışmaları Raporu", *KST* 34, Cilt 2, 2013, s. 403-420.
- Pirson-Bachmann 2014 F. Pirson, M. Bachmann, "Pergamon-2012 Sezonu Çalışmaları Raporu", *KST* 35, Cilt 3, 2014, s. 354-371.
- Pirson-et al. 2015 F. Pirson, et al., "Pergamon-2013 Yılı Çalışmaları", *KST* 36, Cilt 2, 2015, s. 373-392.
- Pirson-Bachmann 2016 F. Pirson, M. Bachmann, "Pergamon 2014 Yılı Çalışmaları", *KST* 37, Cilt 2, 2016, s. 591-610.
- Pirson-et al. 2016 F. Pirson, et al., "Pergamon-2015 Yılı Çalışmaları Raporu", *KST* 38, Cilt 3, 2016, s. 217-238.
- Pirson-et al. 2018 F. Pirson, et al., "Pergamon-2017 Yılı Çalışmaları Raporu", *KST* 40, Cilt 2, 2018, s. 111-130.
- Pirson-et al. 2019 F. Pirson, et al., "Pergamon-2018 Yılı Çalışmaları Raporu", *KST* 41, Cilt 2, 2019, s. 159-174.
- Plant 1979 R. Plant, *Greek Coin Types and Their Identification*, London 1979.
- Plantzos 1991/1992 D. Plantzos, "ΕΚΘΕΩΣΙΣ ΑΡΣΙΝΟΗΣ: On the cult of Arsinoe Philadelphos", *ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ* 7, 1991/1992, s. 119-134.
- Plantzos 2021 D. Plantzos, "Jugate Images in Ptolemaic and Julio-Claudian Monarchy", Şurada: E. D. Carney, S. Müller (eds.), *The Routledge Companion to Women and Monarchy in the Ancient Mediterranean World*, 2021, s. 359-371.
- Polosa 2003a A. Polosa, "Addendum ai rinvenimenti monetali delle campagne 1998-1999: ripostiglio di frazioni di bronzo", Şurada: E. E. Schneider (Ed.), *Elaiussa Sebaste II, Cilt 2. Un porto tra Oriente e Occidente*, 2003, s. 557-569.
- Polosa 2003b A. Polosa, "Moneta dalle campagne di scavo 2000-2001", Şurada: E. E. Schneider (Ed.), *Elaiussa Sebaste II, Cilt 2. Un porto tra Oriente e Occidente*, 2003, s. 570-596.
- Polosa 2010 A. Polosa, "The Coins", Şurada: E. E. Schneider (Ed.), *Elaiussa Sebaste III. L'Agora Romana*, 2010, s. 164-185.
- Polosa 2011 A. Polosa, "Coin Finds from Elaiussa Sebaste (Cilicia Tracheia)", Şurada: N. Holmes (Ed.), *Proceedings of the XIVth International Numismatic Congress*, Cilt 1, 2009, s. 911-915.

- Polosa 2014 A. Polosa, "Coin Production and Coin Circulation in Elaiussa Sebaste (Cilicia)", Şurada: K. Dörtlük, O. Tekin, R. Boyraz Seyhan (Eds.), *1. Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi-Bildiriler*, AKMED Kongre, Sempozyum, Seminer Dizisi 4, 2014, s. 509-514.
- Polosa-Oral 2017 A. Polosa, M. Oral, "Elaiussa Sebaste 2016", *ANMED* 15, 2017, s. 20-26.
- Polosa-Oral 2018 A. Polosa, M. Oral, "Elaiussa Sebaste 2017 Kazıları", *ANMED* 16, 2018, s. 31-37.
- Polosa 2019a A. Polosa, "Elaiussa Sebaste 2015-2017 Excavation and Conservation Works", *KST* 40, Cilt 1, 2019, s. 161-178.
- Polosa 2019b A. Polosa, "Elaiussa Sebaste 2018", *KST* 41, Cilt 1, 2019, s. 173-186.
- Poole 1883 R. S. Poole, *Catalogue of Greek Coins in the British Museum: The Ptolemies, Kings of Egypt*, London 1883.
- Pottier-Reinach 1887 E. Pottier, S. Reinach, *La Nécropole de Myrina*, Paris 1887.
- Pownall 2021 F. Pownall, "Ptolemaic propaganda in Alexander's visit to Ammon", Şurada: J. Walsh, E. Baynham (eds.), *Alexander the Great and Propaganda*, 2021, s. 33-53.
- Préaux 1978 C. Préaux, *Le Monde hellénistique: La Grèce et l'Orient (323-146 avant J.-C.)*, Paris 1978.
- Price 1988 M. J. Price, "Chapter 11. The Coins", Şurada: D. G. Jeffries, H. S. Smith, *The Anubeion at Saqqâra I. The Settlement and the Temple Precinct*, 1988, s. 66-76.
- Price 1991 M. J. Price, *The Coinage in the name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus, II-II*, Zurich-London 1991.
- Prioux 2011 E. Prioux, "Callimachus' Queens", Şurada: B. Acosta-Hughes, L. Lehnus, S. Stephens (eds.), *Brill's Companion to Callimachus*, 2011, s. 201-224.
- Psoma 2008 S. Psoma, "Numismatic evidence on the Ptolemaic involvement in Thrace during the Second Syrian War", *AJN* 20, 2008, s. 257-263.
- Psoma 2009 S. Psoma, "Τὰς Σιτάρχιας τὸν Μισθὸν ((ARIST.), OEC. 1351B) Bronze Currencies and Cash-allowances in Mainland

- Greece, Thrace and the Kingdom of Macedonia”, *RBN*, 2009, s. 155, 3-38.
- Puccini 2008 D. B. Puccini, *Moeda Discurso Politico: Emissoes Monetarias da Cirenaica Entre 322 e 258 a.C.*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Universidade de Sao Paulo, Sao Paulo 2008.
- Pulak 1985 C. Pulak, “1984 Yılı Aydın, Muğla ve Antalya İlleri Sualtı Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 3, 1985, s. 35-46.
- Pulak 1986 C. Pulak, “1985 Sezonu Sualtı Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 4, 1986, s. 79-88.
- Pulak 1987 C. Pulak, “1986 Yılı Sualtı Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 5, Cilt I, 1987, s. 277-286.
- Pulak 1988 C. Pulak, “1987 Yılı Sualtı Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 6, 1988, s. 1-10.
- Pulak 1990a C. Pulak, “1988 Yılı Sualtı Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 7, 1990, s. 73-80.
- Pulak 1990b C. Pulak, “Ulu Burun Batığı Kazısı (Kaş) 1988 Kampanyası”, *KST* 11, Cilt I, 1990, s. 317-334.
- Pulak 1991 C. Pulak, “Uluburun (Kaş) Sualtı Kazısı: 1989 Kampanyası”, *KST* 12, Cilt I, 1991, s. 293-310.
- Pulak 1992 C. Pulak, “Ulu Burun Batığı Kazısı (kaş): 1990 Kampanyası”, *KST* 13, Cilt I, 1992, s. 385-402.
- Pulak 1993 C. Pulak, “Ulu Burun (Kaş) Batığı Kazısı: 1991 Kampanyası”, *KST* 14, Cilt I, 1993, s. 347-364.
- Pulak 1995a C. Pulak, “1993 Sualtı Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 12, 1995, s. 1-12.
- Pulak 1995b C. Pulak, “Uluburun Batığı Kazısı (Kaş) 1993 Kampanyası”, *KST* 16, Cilt I, 1995, s. 219-238.
- Pulak 1996 C. Pulak, “1994 Uluburun Batığı Kazısı (Kaş) Son Kampanya”, *KST* 17, Cilt I, 1996, s. 215-228.
- Pulak 1998 C. Pulak, “1996 Sualtı Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 15, Cilt I, 1998, s. 307-322.
- Quack 2001 J. Quack, “Serapis”, *DNP* 11, 2001, s. 445-446.
- Quaegebeur 1971a J. Quaegebeur, “Documents concerning a cult of Arsinoe Philadelphos at Memphis”, *JNES* 30/4, 1971, s. 239-270.

- Quaegebeur 1971b J. Quaegebeur, "Ptolémée II en adoration devant Arsinoé II divinisée", *BIFAO* 69, 1971, s. 191-217.
- Queyrel 2009 F. Queyrel, "Iconographie de Ptolémée II", *Alexandrina* 3, 2009, s. 7-61.
- Queyrel 2015 F. Queyrel, "The Portraits of the Ptolemies", Şurada: O. Palagia (ed.), *Handbook of Greek Sculpture*, 2015, s. 194-224.
- Radke 1949 G. Radke, "Patará", *RE* XVIII/4, 1949, s. 2555-2561.
- Radt 1988 W. Radt, *Pergamon: Geschichte und Bauten, Funde und Erforschung einer antiken Metropole*, Cologne 1988.
- Radt 1998 W. Radt, "Recent Research in and about Pergamon: A Survey (ca.1987-1997)", Şurada: H. Koester (Ed.), *Pergamon: Citadel of the Gods. Archaeological Record, Literary Description, and Religious Development*, 1998, s. 1-40.
- Ratté-Smith 2004 C. Ratté, R. R. R. Smith, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1999-2001", *American Journal of Archaeology* 108, 2004, s. 145-186.
- Ratté-Smith 2008 C. Ratté, R. R. R. Smith, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 2002-2005", *American Journal of Archaeology* 112, 2008, s. 713-751.
- Regling 1913 K. Regling, "Verzeichnis der bei den Ausgrabungen von Pergamon gefunden Münzen", Şurada: A. Conze, *AvP I.2: Stadt und Landschaft*, 1913, s. 355-363.
- Regling 1914 K. Von Regling, "Münzfunde aus Pergamon", *Blätter für Münzfreunde* 10/11, 1914, s. 5671-5685.
- Reinach 1928 T. Reinach, "Du rapport de valeur des métaux monétaires dans l'Égypte au temps Ptolémées" *REg* 41, 1928.
- Reynolds 2012 J. Reynolds, "Libya", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 831.
- Rich 1859 A. Rich, *Dictionnaire des Antiquités Romaines et Grecques*, Paris 1859.
- Reekmans 1948 T. Reekmans, "Monetary history and the dating of Ptolemaic papyri", Şurada: *Studia Hellenistica* 5, 1948, s. 15-43.
- Robert 1962 L. Robert, *Villes d'Asie Mineure. Etudes de géographie ancienne*, Paris 1962.

- Robert 1966 L. Robert, *Documents d'Asie Mineure méridionale: Inscriptions, monnaies et géographie*, Geneve 1966.
- Robert-Robert 1971 J. Robert, L. Robert, "Bulletin Épigraphique", *Revue des Études Grecques*, Vol. 84, No. 401/403, 1971, s. 397-540.
- Robert-Robert 1983 J. Robert, L. Robert, *Fouilles D'Amyzon en Carie*, Paris 1983.
- Robertson-Dietrich 2012 N. Robertson, B. C. Dietrich, "Tyche", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 1521-1522.
- Robinson 1914 E. S. G. Robinson, "Coins from Lycia and Pamphylia", *JHS* 34, 1914, s. 36-46.
- Robinson 1941 E. S. G. Robinson, "Coin standards of Ptolemy I", Şurada: M. I Rostovtzeff (Ed.), *Social and Economic History of the Hellenistic World*, 1941, s. 1635-1639.
- Rodriguez 2014 P. Rodriguez, "Les égyptiens dans l'armée de terre ptolémaïque", *REg* 117, 2014, s. 104-124.
- Roeder 1916 G. Roeder, "Isis", *RE* IX/2, 1916, s. 2084-2132.
- Roeder 1920 G. Roeder, "Sarapis", *RE* I A/2, 1920, s. 2394-2426.
- Roos 1969 P. Roos, "Topographical and other Notes on South-Eastern Caria", *OpAth*, 9, s. 59-93.
- Roques 1987 D. Roques, *Synésios de Cyrénaïque du Bas-Empire*, Paris 1987.
- Rose-North 2012a H. J. Rose, J. North, "Apex", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 116.
- Rose-North 2012b H. J. Rose, J. North, "Pegasus", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 1098.
- Rostovtzeff 1941 M. I. Rostovtzeff, *Social and Economic History of the Hellenistic World*, Oxford 1941
- Ruge 1896 W. Ruge, "Balbura", *RE* II/2, 1896, s. 2819-2820.
- Ruge 1897 W. Ruge, "Bubon", *RE* III/1, 1897, s. 933.
- Ruge 1899 W. Ruge, "Choma", *RE* III/2, 1899, s. 2369.
- Ruge 1905 W. Ruge, "Dolichiste", *RE* V/1, 1905, s. 1281.
- Ruge 1910 W. Ruge, "Gagai", *RE* VII/1, 1910, s. 465-466.
- Ruge 1914 W. Ruge, "Idebessos", *RE* X/1, 1914, s. 880-881.
- Ruge 1916 W. Ruge, "Istlada", *RE* IX/2, 1916, s. 2266.
- Ruge 1919 W. Ruge, "Kadyanda", *RE* X/2, 1919, s. 1477-1478.
- Ruge 1922a W. Ruge, "Kyancai", *RE* XI/2, 1922, s. 2236.

- Ruge 1922b W. Ruge, "Korba", *RE* XI/2, 1922, s. 1982.
- Ruge 1923 W. Ruge, "Sidyma", *RE* II/A2, 1923, s. 2239-2240.
- Ruge 1925 W. Ruge, "Letoon", *RE* XII/2, 1925, s. 2145.
- Ruge 1926 W. Ruge, "Limyra", *RE* XIII/1, 1926, s. 710-711.
- Ruge 1927 W. Ruge, "Lykia", *RE* XIII/2, 1927, s. 2270-2282.
- Ruge 1930 W. Ruge, "Mas(s)ikytos", *RE* XIV/2, 1930, s. 2154.
- Ruge 1933 W. Ruge, "Myra", *RE* XVI/1, 1933, s. 1083-1089.
- Ruge 1938a W. Ruge, "Phaselis", *RE* XIX/2, 1938, s. 1874-1883.
- Ruge 1938b W. Ruge, "Phellos", *RE* XIX/2, 1938, s. 1951-1954.
- Ruge 1939 W. Ruge, "Olympos", *RE* XVIII/1, 1939, s. 315-319.
- Ruge 1948 W. Ruge, "Tymnes(s)os", *RE* VII/A2, 1948, s. 1748.
- Ruggendorfer 1992 P. Ruggendorfer, "Archaeologische Beobachtungen am Ptolemaion", Şurada: J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1990", *KST* 13, Cilt. II, 1991, s. 211-212.
- Ruiter 2010 B. F. van Oppen de Ruiter, "The Death of Arsinoe II Philadelphos: The Evidence Reconsidered", *ZPE* 174, 2010, s. 139-150.
- Säflund 1956 G. Säflund, "The Swedish Excavations at Labranda, 1953", *Türk Arkeoloji Dergisi* 6, Cilt I, 1956, s. 45-46.
- Salvá 1992 M. L. Salva, "Isis y Sarapis: difusión de su culto en el mundo grecorromano", *Minerva* 6, 1992, s. 161-192.
- Salzmann 1980 D. Salzmann, "Überlegungen zum Schild auf den Münzen des Ptolemaios Philadelphos und verwandten Denkmälern", *SM* 30, 1980, s. 33-39.
- Sancaktar 2012 H. Sancaktar, "2011 Yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme", *MJH* II/2, 2012, s. 219-228.
- Sancaktar 2016 H. Sancaktar, "Arykanda VI. Hamam Tahliye Kanalı'nda Ele Geçen Sikkeler", Şurada: Z. Çizmeli Öğün (Ed.), *Anadolu/Anatolia, Ek Dizi 1.3, Kaunos/Kbid Toplantıları 3 Anadolu Nüvizmatik Araştırmaları Çalıştayı*, 2016, s. 13- 38.
- Sancaktar 2018 H. Sancaktar, "Analysis of the Coins Found at the Excavations of the 6th Bath Complex in Arycanda", Şurada: O. Tekin (Ed.),

- İkinci Uluslararası Akdeniz Dünyasında Para Tarihi ve Nümismatik Kongresi, Bildiriler*, 2018, s. 361-370.
- Sancaktar 2019 H. Sancaktar, *Arykanda Akropolisi Kutsal Alanları ve Kültleri*, İstanbul 2019.
- Sancaktar 2020 H. Sancaktar, "Late Antique and Byzantine Coins in Arykanda-Arif Kale (Lycia)", Şurada: E. Kavalçalan (ed.), *24. Uluslararası Ortaçağ ve Türk dönemi Kazılar ve Sanat Tarihi Araştırmaları Bildirileri Kitabı*, 2020, s. 585-601.
- Sanchez-Lenzo 2021 A. B. Sanchez, G. Lenzo, "Ptolemaic Royal Women", Şurada: E. D. Carney, S. Müller (eds.), *The Routledge Companion to Women and Monarchy in the Ancient Mediterranean World*, 2021, s. 73-83.
- Sarıiz 2014 E. Sarıiz, *Tiyatro kazısı sikke buluntuları ışığında Olba Kenti yerleşim tarihi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara 2014.
- Sartre 2003 M. Sartre, *L'Anatolie hellénistique: de l'Égée au Caucase (334-31 av. j.-C.)*, Paris 2003.
- Savalli 1987 I. Savalli, "Les Pouvoirs Ptolemémée de Telmessos", *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa. Classe di Lettere e Filosofia*, 17/1, 1987, s. 129-137.
- Savaş 2006 S. Ö. Savaş, "Anadolu (Hitit-Luvi) Hiyeroglifli Belgeler Işığında: Hattusa'dan Lukka'ya", Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 679-717.
- Savran-Ertürk 2016 G. Savran, M. Ertürk, "Muğla ili Milas ilçesi Kamu Yatırım Alanlarında Gerçekleştirilen Kurtarma Kazıları", *24. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu ve 1. Uluslararası Müzecilik Çalıştayı*, 2016, s. 537-554.
- Savran 2017 G. Savran, "Muğla ili Milas ilçesi YKEÜTAŞ Kurtarma Kazıları 2016 Yılı Çalışmaları", *26. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2017, s. 103-118.
- Savran-Kaçar 2019 G. Savran, O. Kaçar, "Muğla, Milas, YKEÜTAŞ Kurtarma Kazısı 2017 Yılı Çalışmaları", *27. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 2019, s. 149-170.

- Sayar 2011 M. H. Sayar, "Eskiçağ'da İstanbul'da İnançlar ve Kutsal Alanlar", Şurada: D. Hut, Z. Kurşun, A. Kavas (Eds.), *Tarih içinde İstanbul*, 2011, s. 79-86.
- Saygın Sezgin 2021 T. Saygın Sezgin, *Yozgat Müzesi'nde bulunan Hellen otonom, Hellenistik Krallık ve Roma Eyalet Sikkeleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi, Çorum 2021.
- Schäfer 1981 J. Schäfer (Ed.), *Phaselis. Beiträge zur Topographie und Geschichte der Stadt und ihrer Häfen*, (Ist. Mitt. Beiheft 24), Tübingen 1981.
- Schäfer 2011 D. Schäfer, *Makedonische Pharaonen und hieroglyphische Stelen. Historische Untersuchungen zur Satrapenstele und verwandten Denkmälern*, *Studie Hellenistica* 50, 2011.
- Scheer 1997 T. Scheer, "Dioskuroi", *DNP* 3, 1997, s. 673-675.
- Schmidt 1937 J. Schmidt, "Oinoanda", *RE* XVII/2, 1937, s. 2230-2234.
- Schmidt Dounas 1995 B. Schmidt Dounas, "Geschenke erhalten die Freundschaft: Politik und Selbstdarstellung im Spiegel der Monumente", Şurada: K. Bringmann, H. von Steuben (eds.), *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer Vol. II*, Berlin 1995.
- Schneider 1996 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste-Turchia-Prima Campagna di Scavi 1995", *Orient Express-Notes et Nouvelles d'Archéologie Orientale* 1, 1996, s. 6-10.
- Schneider 1997 E. E. Schneider, "Scavi e ricerche a Elaiussa Sebaste", *Missioni Archeologiche Italiane-La Ricerca Archeologica, Antropologica, Etnologica-Ministero degli Affari Esteri*, 1997, s. 347-352.
- Schneider 1998a E. E. Schneider, *Elaiussa Sebaste I, Campagne di scavo 1995-1997, Bibliotheca Archaeologica Series 24*, Roma 1998.
- Schneider 1998b E. E. Schneider, "1996 Excavations and Research at Elaiussa Sebaste", *KST* 19, Cilt 2, 1998, s. 391-408.
- Schneider 1999 E. E. Schneider, "1997 Excavations and research at Elaiussa Sebaste, Turkey", *KST* 20, Cilt 2, 1999, s. 385-402.
- Schneider 2000 E. E. Schneider, "1998 Excavations and Research at Elaiussa Sebaste", *KST* 21, Cilt 2, 2000, s. 237-248.

- Schneider 2001 E. E. Schneider, "1999 Excavations and Research at Elaiussa Sebaste", *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 241-254.
- Schneider 2002 E. E. Schneider, "Excavations and Research at Elaiussa Sebaste: The 2000 Campaign", *KST* 23, Cilt 1, 2001, s. 223-236.
- Schneider 2003a E. E. Schneider, *Elaiussa Sebaste II, Un porto tra Oriente e Occidente, Bibliotheca Archaeologica Series 27*, Roma 2003.
- Schneider 2003b E. E. Schneider, "Excavation and Research at Elaiussa Sebaste: The 2001 Campaign", *KST* 24, Cilt 2, 2003, s. 437-446.
- Schneider 2004 E. E. Schneider, "Excavation and Research at Elaiussa Sebaste: The 2002 Campaign", *KST* 25, Cilt 2, 2004, s. 303-316.
- Schneider 2005a E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste'de Arkeolojik Çalışmalar 2004 / Archaeological Research at Elaiussa Sebaste in 2004", *ANMED* 3, 2005, s. 17-22.
- Schneider 2005b E. E. Schneider, "Excavation and Research at Elaiussa Sebaste: The 2003 Campaign", *KST* 26, Cilt 2, 2005, s. 181-192.
- Schneider 2006 E. E. Schneider, "Archaeological Research at Elaiussa Sebaste: The 2004 Campaign", *KST* 27, Cilt 2, 2006, s. 195-204.
- Schneider 2007 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste – Report of 2005 Excavation Season", *KST* 28, Cilt 2, 2007, s. 561-574.
- Schneider 2008 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste – Report of 2006 Excavation Season", *KST* 29, Cilt 2, 2008, s. 299-310.
- Schneider 2009 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste – The 2007 Excavation and Conservation Season", *KST* 30, Cilt 4, 2009, s. 177-190.
- Schneider 2009 P. Schneider, "De l'Hydaspe à Raphia: rois, éléphants et propagande d'Alexandre le Grand à Ptolémée IV", *Chronique d'Égypte* 84, 2009, s. 310-334.
- Schneider 2010 E. Equini Schneider, *Elaiussa Sebaste III, L'Agora Romana*, İstanbul 2010.
- Schneider-Borgia 2011 E. E. Schneider, E. Borgia, "Elaiussa Sebaste: 2008-2009 Excavation and Conservation Works", *KST* 32, Cilt 3, 2011, s. 313-327.
- Schneider 2012 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste – The 2010 Excavation and Conservation Campaign", *KST* 33, Cilt 4, 2012, s. 195-208.

- Schneider 2014 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste: 2011-2012 Excavation and Conservation Works", *KST* 35, Cilt 3, 2014, s. 415-427.
- Schneider 2016 E. E. Schneider, "Elaiussa Sebaste: 2014 Excavation and Conservation Works", *KST* 37, Cilt 3, 2016, s. 479-492.
- Schönert-Geiss 1970 E. Schönert-Geiss, *Die Münzprägung von Byzantion. Teil I: Autonome Zeit*, Berlin 1970.
- Schönert-Geiss 1972 E. Schönert-Geiss, *Die Münzprägung von Byzantion. Teil II: Kaiserzeit*, Berlin 1972.
- Schreiber 1903 T. Schreiber, *Studien über das Bildniss Alexander des Grossen*, Leipzig 1903.
- Schröter 2009 M. G. Schröter, "Die Phönizische Astarte – Schwester der Kyprischen Göttin", Şurada: M. Seifert (ed.), *Aphrodite: Herrin des krieges, Göttin der liebe*, 2009, s. 46-62.
- Schuler 1997 C. Schuler, "Arykanda", *DNP* 2, 1997, s. 70.
- Schuler 2016 C. Schuler, "Hellenistik Dönem’de Likya ve Likya Birliği (MÖ. 4. – 1. yüzyıl)", Şurada: H. İşkan, E. DüNDAR (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 46-59.
- Schuler 2019a C. Schuler, "Küçük Asya’da Seleukoslar Egemenliği", Şurada: O. Tekin (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu: Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, 2019, s. 14-25.
- Schuler 2019b C. Schuler, "Patara Tarihi: Klasik Çağ’dan Lycia Eyaleti’nin Kuruluşuna Kadar", Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 68-84.
- Schulte 1963 E. Schulte, *Chronik der Ausgrabung von Pergamon, 1871-1886: Aus Berichten und Briefen des Humann-Kreises*, Schriften der Hermann-Brockelschen-Stiftung 2, Dortmund 1963.
- Schulz-Seidel 1998 R. Schulz, M. Seidel, *Egypt: The World of the Pharaohs*, Cologne 1998.
- Schulze 2001 W. Schulze, "A 'trident' countermark from Cyprus on bronze coins of Ptolemy II Philadelphus", *Numismatic Circular* December 2001, s. 363-365.
- Schuppe 1932 E. Schuppe, "Mitra", *RE* XV/2, 1932, s. 2217-2220.
- Schwarzer 1999 H. Schwarzer, "Untersuchungen zum Hellenistischen Herrscherkult in Pergamon", *IstMitt* 49, 1999, s. 249-300.

- Segre 1938 M. Segre, "Iscrizioni di Licia. I. Tolomeo di Telmesso", *Clara Rhodos* 9, 1938, s. 181-208.
- Sekunda 1997 N. Sekunda, "Nearchus the Cretan and Cretopolis", *Anatolian Studies* 47, 1997, s. 217-223.
- Seltman 1933 C. Seltman, *Greek Coins: A History of Metallic Currency and Coins down to the Fall of the Hellenistic Kingdom*, London 1933.
- Serdaroğlu 1971 Ü. Serdaroğlu, "Euromos, 1969, 1970", *Anatolian Studies* 21, 1971, s. 47-48.
- Serdaroğlu 1973 Ü. Serdaroğlu, "Euromos, 1971, 1972", *Anatolian Studies* 23, 1973, s. 36-37.
- Sevin 2001 V. Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara 2001.
- Seyer 1989 M. Seyer, "2. Zur Grabung in den Hanghäusern", Şurada: J. Borchhardt, "Bericht der Grabungskampagne in Limyra 1987", *KST* 10, Cilt II, 1988, s. 111-186.
- Seyer 1991 M. Seyer, "2. Zur Grabung in den Hanghäusern", Şurada: J. Borchhardt, "Bericht der Grabungskampagne Limyra 1989", *KST* 12, Cilt II, 1990, s. 323-348.
- Seyer 1995 M. Seyer, "Die Grabung in der NW-Stadt", Şurada: J. Borchhardt, "Bericht Der Grabungskampagne In Limyra 1993", *KST* 16, Cilt II, 1995, s. 230-231.
- Seyer-Schuh 2009 M. Seyer, U. Schuh, "Limyra Kazı ve Araştırmaları 2008", *ANMED* 7, 2009, s. 45-48.
- Seyer-Schuh 2010 M. Seyer, U. Schuh, "Limyra 2009", *ANMED* 8, 2010, s. 50-54.
- Seyer 2011 M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra, 2009", *KST* 32, Cilt I, 2011, s. 331-340.
- Seyer-Schuh 2011 M. Seyer, U. Schuh, "Limyra 2010", *ANMED* 9, 2011, s. 54-58.
- Seyer 2012a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2010", *KST* 33, Cilt I, 2012, s. 441-452.
- Seyer 2012b M. Seyer, "Limyra 2011", *ANMED* 10, 2012, s. 59-64.
- Seyer 2013a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2011", *KST* 34, Cilt III, 2013, s. 221-234.
- Seyer 2013b M. Seyer, "Limyra 2012", *ANMED* 11, 2013, s. 83-89.
- Seyer 2014a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2012", *KST* 35, Cilt I, 2014, s. 404-418.

- Seyer 2014b M. Seyer, "Limyra 2013", *ANMED* 12, 2014, s. 73-80.
- Seyer-Schuh 2014 M. Seyer, U. Schuh, "2. Fundbearbeitung: Kleinfunde", Şurada: M. Seyer, "Limyra 2012", *KST* 35 Cilt I, 2013, s. 408.
- Seyer-Lotz-Brandstatter 2014 M. Seyer, H. Lotz, P. Brandstatter, "Toçak Dağı Zirvesi Yüzey Araştırması (Limyra) 2013", *ANMED* 12, 2014, s. 224-229.
- Seyer 2015a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2013", *KST* 36, Cilt I, 2015, s. 535-554.
- Seyer 2015b M. Seyer, "Limyra 2014", *ANMED* 13, 2015, s. 72-81.
- Seyer-Lotz-Brandstatter 2015 M. Seyer, H. Lotz, P. Brandstatter, "Die Kampagne 2013 Des Archäologischen Surveys Auf Dem Toçak Dağı", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 32, Cilt I, 2015, s. 461-472.
- Seyer 2016a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2014", *KST* 37, Cilt I, 2016, s. 519-538.
- Seyer 2016b M. Seyer, "Limyra 2015", *ANMED* 14, 2016, s. 79-86.
- Seyer 2016c M. Seyer, "Kral Perikle'nin Şeyri: Limyra", H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 260-273.
- Seyer-Lotz-Brandstatter 2016 M. Seyer, H. Lotz, P. Brandstatter, "Toçak Dağı (Limyra) Yüzey Araştırmaları 2015", *ANMED* 14, 2016, s. 275-281.
- Seyer 2017a M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2015", *KST* 38, Cilt I, 2017, s. 151-164.
- Seyer 2017b M. Seyer, "Limyra 2016", *ANMED* 15, 2017, s. 56-66
- Seyer-Lotz-Brandstatter 2017 M. Seyer, H. Lotz, P. Brandstatter, "The Archaeological Survey On Toçak Dağı (Limyra) 2015, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 34, Cilt I, 2017, s. 201-216.
- Seyer-et al. 2017 M. Seyer, et al., "The excavation at Limyra/Lycia 2016: preliminary report", *Anatolia Antiqua* XXV, 2017, s. 143-160.
- Seyer-et al. 2019 M. Seyer, et al., "Limyra 2019", *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 125-144.
- Seyer-et al. 2020 M. Seyer, et al., "The Excavation at Limyra (Lycia) 2019: Preliminary Report", *Anatolia Antiqua* XXVIII, 2020, s. 219-263.

- Seyrig 1953 H. Seyrig, "Deux notes d'épigraphie relatives aux cultes alexandrins", *Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire orientales et slaves* 13 (Mélanges Isidore Lévy), 1953, s. 603-612.
- Seyrig 1962 H. Seyrig, "Monnaies", Şurada: M. Dunand, R. Duru (eds.), *Oumm el-Amed, une ville de l'époque hellénistique aux échelles de Tyros*, 1962, s. 227-231.
- Seyrig 1966 H. Seyrig, *Antiquités Syriennes*, Vol. 6, Paris 1966.
- Sheedy-Ockinga 2015 K. Sheedy, B. Ockinga, "The Crowned Ram's Head on Coins of Alexander the Great and the Rule of Ptolemy as Satrap of Egypt", Şurada: P. Wheatley, E. Baynham (eds.), *East and West in the World Empire of Alexander*, 2015, s. 197-239, s. 337-366 (bibl.)
- Skarmintzos 2017 S. Skarmintzos, "The cult of Artemis in Ephesus and the possible explanation of the bee symbol", *Acta Archaeologica Pultuskiensia* VI, 2017, s. 269-272.
- Skuse 2017 M. L. Skuse, "Coregency in the Reign of Ptolemy II: Findings from the Mendes Stela", *JEA* 103/1, 2017, s. 89-101.
- Smith 1988 R. R. Smith, *Hellenistic Royal Portraits*, Oxford 1988.
- Smith 1992 R. R. R. "Aphrodisias 1990", *KST* 13, Cilt 2, 1992, s. 141-154.
- Smith 1993 R. R. R. "Aphrodisias 1991", *KST* 14, Cilt 2, 1993, s. 373-383.
- Smith 1994 R. R. R. "Aphrodisias 1992", *KST* 15, Cilt 2, 1994, s. 351-371.
- Smith-Ratté 1995 R. R. R. Smith, C. Ratté, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1993", *American Journal of Archaeology* 99, 1995, s. 33-58.
- Smith 1996a R. R. R. Smith, "Aphrodisias 1994", *KST* 17, 1996, s. 185-197.
- Smith 1996b R. R. Smith, "Ptolemaic Portraits: Alexandrian Types, Egyptian Versions", Şurada: K. Hamma (ed.), *Alexandria and Alexandrianism*, California 1996.
- Smith-Ratté 1997 R. R. R. Smith, C. Ratté, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1995", *American Journal of Archaeology* 101, 1997, s. 1-22.
- Smith-Ratté 1998 R. R. R. Smith, C. Ratté, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1996", *American Journal of Archaeology* 102, 1998, s. 225-250.

- Smith-Ratté 2000 R. R. R. Smith, C. Ratté, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1997 and 1998", *American Journal of Archaeology* 104, 2000, s. 221-253.
- Smith-Ratté 2003 R. R. R. Smith, C. Ratté, "Aphrodisias 2001", *KST* 24, Cilt 2, 2003, s. 327-332.
- Smith-et al. 2006 R. R. R. Smith, et al. (Eds), *Aphrodisias Papers 5: Excavation and Research at Aphrodisias, 2006-2012, Journal of Roman Archaeology Supplement* 103, 2006.
- Smith 2008 R. R. R. Smith, "Aphrodisias, 2006", *KST* 29, Cilt 2, 2008, s. 157-170.
- Smith 2009 R. R. Smith, "Aphrodisias, 2007", *KST* 30, Cilt 2, 2009, s. 327-40.
- Smith-Yıldırım 2010 R. R. R. Smith, B. Yıldırım, "Aphrodisias, 2008", *KST* 31, Cilt 3, 2010, s. 103-129.
- Smith 2011 R. R. R. Smith, "Aphrodisias 2009", *KST* 32, Cilt 2, 2011, s. 257-277.
- Smith 2012 R. R. R. Smith, "Aphrodisias, 2010", *KST* 33, Cilt 4, 2012, s. 25-58.
- Smith-Öğüş Uzun 2013 R. R. R. Smith, E. Öğüş Uzun, "Aphrodisias 2011", *KST* 34, Cilt 3, 2013, s. 75-102.
- Smith-Öğüş 2014 R. R. R. Smith, E. Öğüş, "Aphrodisias, 2012", *KST* 35, Cilt 1, 2014, s. 303-16.
- Smith-Öğüş 2015 R. R. R. Smith, E. Öğüş, "Aphrodisias, 2013", *KST* 36, Cilt 2, 2015, s. 73-100.
- Smith-Öğüş 2016 R. R. R. Smith, E. Öğüş, 'Aphrodisias, 2014,' *KST* 37, Cilt 2, 2016, s. 541-558.
- Smith 2019 R. R. R. Smith, "Aphrodisias 2018", *KST* 41, Cilt 4, 2019, s. 45-68.
- Softa-Turan-Sözbilir 2018 M. Softa, M. Turan, H. Sözbilir, "Jeolojik, Arkeolojik ve Arkeosismolojik Veriler Işığında Myra Antik Kenti'nde Tarihsel Depremlere Ait Deformasyon Verileri, GB Anadolu", *Türkiye Jeoloji Bülteni* 61, 2018, s. 51-74.
- Sourvinou Inwood 2012 C. Sourvinou-Inwood, "aegis", *The Oxford Classical Dictionary*, 2012, s. 17.

- Söğüt 2011 B. Söğüt, “Stratonikeia 2009 Yılı Çalışmaları”, *KST* 32, Cilt 4, 2011, s. 194-211.
- Söğüt 2012 B. Söğüt, “Stratonikeia 2010 Yılı Çalışmaları”, *KST* 33, Cilt 4, 2012, s. 395-420.
- Söğüt 2013 B. Söğüt, “Stratonikeia 2011 Yılı Çalışmaları”, *KST* 34, Cilt 3, 2013, s. 45-58.
- Söğüt 2014 B. Söğüt, “Stratonikeia 2012 Yılı Çalışmaları”, *KST* 35, Cilt 3, 2014, s. 448-464.
- Söğüt 2015 B. Söğüt, “Stratonikeia 2013 Yılı Çalışmaları”, *KST* 36, Cilt 3, 2015, s. 597-622.
- Söğüt 2016 B. Söğüt, “Stratonikeia 2014 Yılı Çalışmaları”, *KST* 37, Cilt 3, 2016, s. 493-516.
- Söğüt 2018 B. Söğüt, “Stratonikeia 2016 Yılı Çalışmaları”, *KST* 39, Cilt 3, 2018, s. 53-68.
- Söğüt 2019 B. Söğüt, “Stratonikeia ve Lagina 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 1, 2019, s. 373-392.
- Söğüt-
Gider Büyüközer 2019 B. Söğüt, Z. Gider Büyüközer, “Stratonikeia ve Lagina 2017 Yılı Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt 1, 2019, s. 361-384.
- Spanu 2012 M. Spanu, “La campagna 2011 a Iasos”, *Bollettino dell’Associazione Iasos di Caria*, 18, 2012, s. 7-9.
- Spanu 2013a M. Spanu, “Iasos 2011”, *KST* 34, Cilt 2, 2013, s. 445-454.
- Spanu 2013b M. Spanu, “La campagna 2012 a Iasos”, *Bollettino dell’Associazione Iasos di Caria*, 19, 2013, s. 2-6.
- Spanu 2014 M. Spanu, “The 2012 and 2013 Excavation and Research Campaigns at Iasos”, *KST* 36, Cilt 3, 2014, s. 575-596.
- Stambaugh 1972 J. Stambaugh, *Sarapis under the Early Ptolemies*, Études préliminaires aux religions orientales dans l’Empire romain, Vol. 25, Leiden 1972.
- Stanzl 2003 G. Stanzl, “Das Ptolemaion von Limyra: Vom Entstehen eines antiken Bauwerks”, *Antike Welt* 34/1, 2003, s. 3-14.
- Stanzl 2015 G. Stanzl, “Das Ptolemaion von Limyra”, Şurada: J. de Courtils (ed.), *L’architecture monumentale grecque au IIIe siècle a.C.*, 2015, s. 175-196.

- Stanzl 2017 G. Stanzl, "Werkspuren und Bautechnik am Ptolemaion von Limyra Eine ostlykische 'Bauhütte' im Dienst der Ptolemäer?", *Werkspuren: Materialverarbeitung und handwerkliches Wissen im antiken Bauwesen*; Internationales Kolloquium in Berlin vom 13.-16. Mai 2015, 2017, s. 209-226.
- Stefanaki-Giannikouri 2011 V. Stefanaki, A. Giannikouri, "La circulation monétaire dans le Dodécanèse de l'époque archaïque à l'époque hellénistique: les exemples de Cos et Calymna", Şurada: T. Faucher, M. Ch. Marcellesi, O. Picard (Eds.), *Nomisma. La circulation monétaire dans le monde grec antique. Actes du colloque international (Athènes, 14-17 avril 2010)*, 2011, s. 343-366.
- Stefanaki 2012 V. Stefanaki, *Νομίσματα-Νομισματική Αργαίου, Κως I*, Athena 2012.
- Steier 1933 A. Steier, "Myrtos", *RE* XVI/1, 1933, s. 1171-1183.
- Stengel 1894 P. Stengel, "Aigis", *RE* I/1, 1894, s. 970-972.
- Stephanou 1965 A. P. Stephanou, *Chiaki Epitheorisis*, Chios, 1965.
- Stern 1915 E. von Stern, "Ptolemaios 'der Sohn' ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ und ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ", *Hermes* 50/3, 1915, s. 427-444.
- Stewart 1993 A. Stewart, *Faces of Power: Alexander's Image and Hellenistic Politics*, Berkeley-Los Angeles 1993.
- Stiehl 1963 R. Stiehl, "The Origin of the Cult of Sarapis", *History of Religions* 3/1, 1963, s. 21-33.
- Strootman 2020 R. Strootman, "The Ptolemaic Sea Empire", Şurada: R. Strootman, F. van den Eijnde, R. van Wijk (eds.), *Empires of the Sea: Maritime Power Networks in World History*, 2020, s. 113-152.
- Stucchi 1975 S. Stucchi, *Architettura Cirenaica*, Roma 1975.
- Svenson 1995 D. Svenson, *Darstellungen hellenistischer Könige mit Götterattributen. Archäologische Studien 10*. Frankfurt am Main 1995.
- Svoronos 1901 J. N. Svoronos, "Les monnaies de Ptolémée II qui portent date", *RBN* 1901, s. 263-287.

- Svoronos 1904-1908 J. N. Svoronos, *Ta nomismata tou kratous ton Ptolemaion*, Athens 1904-1908/*Ta Nomismata tou Kratous ton Ptolemaion* (Ptolemaic Coinage), Translated by C. Lorber.
- Şahin-Adak 2004 S. Şahin, M. Adak, "Neue Inschriften aus Tlos", *Gephyra* 1, 2004, s. 85-105.
- Şahin 2007 S. Şahin, *Stadiasmus patarensis: itinera romana provinciae Lyciae*, İstanbul 2007.
- Şahin 2021 Ö. Şahin, *Likya Bölgesi Deprem Tarihi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2021.
- Şar 2010 E. Şar, *Kilikia'da Ptolemaioslar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Muğla 2010.
- Şen 2003 T. N. Şen, *Perge Akropolisi Kazı Sikkeleri 1994-2003*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2003.
- Takacs 1998 S. A. Takacs, "Isis", *DNP* 5, 1998, s. 1126; 1129-1132.
- Takacs 2001 S. A. Takacs, "Serapis", *DNP* 11, 2001, s. 446-448.
- Takaoğlu 2016 T. Takaoğlu, "On the Modes of Exchange in Prehistoric Lycia", Şurada: E. Dündar et al. (eds), *Havva İşkan'a Armağan: Lykiarkhissa*, 2016, s. 813-832.
- Takmer 2002 B. Takmer, "Lykia Oroğrafyası", Şurada: S. Şahin, M. Adak (Eds.), *Lykia İncelemeleri I*, 2002, s. 33-52.
- Takmer 2010 B. Takmer, "Stadiasmus Patarensis için Parerga (2) Sidyma I. Yeni Yazıtlarla Birlikte Yerleşim Tarihi", *Gephyra* 7, 2010, s. 95-136.
- Tamsü Polat 2013 R. Tamsü Polat, *Stratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2013.
- Taşkıran 2006 H. Taşkıran, "Likya Bölgesi'nin Paleolitik Dönemi", Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 761-768.
- Tatar 2016 Ö. Tatar, *İzmir Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan III. Aleksandros ve III. Philippos Dönemine Atfedilen Makedon Kralı Bronz*

- Sikkeleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2016.
- Tatar 2021 Ö. Tatar, “The Re-Attribution of Some Uncertain Asia Minor Coins to Nephelis in Cilicia”, *AIIN* 66, 2021, s. 71-97.
- Taylor 2013 M. Taylor, *Antiochus the Great*, Barnsley 2013.
- Te Velde 1982 H. Te Velde, “Commemoration in Ancient Egypt”, Şurada: H. Kippenberg (ed.), *Visible Religion I. Papers Presented to Dr. Th. P. van Baaren on the Occasion of his Seventieth Birthday*, 1982, s. 135-153.
- Tek 1996 A. T. Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1996.
- Tek 1999 A. T. Tek, “1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Kazısı Nüvizmatik Ön Raporu”, Y. Boysal, M. Kadioğlu, “1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları”, *KST* 20, Cilt 2, 1999, s. 221-222.
- Tek 2002a A. T. Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2002.
- Tek 2002b A. T. Tek, “Arykanda'da Bulunan Beylikler ve Osmanlı Sikkeleri”, *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 1/3, 2002, s. 355-370.
- Tek 2005 A. T. Tek, “The coins of Gordianus III found at Arykanda. Evidence for an earthquake relief fund in Lycia?”, Şurada: C. Alfara, C. Marcos, P. Otero (Eds.), *XIII Congreso Internacional de Numismatica Madrid-2003*, Vol. 1, 2005, s. 946-957.
- Tek 2009 A. T. Tek, “1971-2002 Yılları Arasında Arykanda Kazılarında Bulunan Pamphylia Bölgesine Ait Sikkeler”, Şurada O. Tekin, A. Erol (Eds.), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World. Studies in memory of Clemens E. Bosch and Sabahat Atlan and in honour of Nezahat Baydur*, 2009, s. 345- 356.

- Tek 2010 A. T. Tek, “Numismatik Çalışmaları”, Şurada: H. S. Alanyalı, “Side Tiyatrosu ve Çevresi 2009 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 8, 2010, s. 100.
- Tek 2011 A. T. Tek, “III. Numismatik Çalışmaları”, Şurada: H. S. Alanyalı, “Side 2010”, *ANMED* 9, 2011, s. 104-105.
- Tek 2013a A. T. Tek, “Sikke Çalışmaları”, Şurada: H. S. Alanyalı, “Side 2011 Yılı Çalışmaları”, *KST* 34, cilt 3, 2013, s. 201.
- Tek 2013b A. T. Tek, “II.3 Sikke Çalışmaları”, Şurada: H. S. Alanyalı, “Side 2011-2012 Çalışmaları”, *ANMED* 11, 2013, s. 128-129.
- Tek 2016 A. T. Tek, “Coin Finds from Side in Pamphylia: A Preliminary Assesment of Finds Made Between 1947-2015”, *AIIN* 62, 2016, s. 231-250.
- Tek-Köker 2016 A. T. Tek, H. Köker, Side Arkeoloji Müzesinde Yürütülen Nümizmatik Araştırmaları 2015, *ANMED* 14, 2016, s. 369-371.
- Tek 2019 A. T. Tek, “Greek and Roman Provincial Coins Found at Aphrodisias: Preliminary Results from the 1998-2019 Seasons”, *Colloquium Anatolicum* 18, 2019, s. 155-182.
- Tek-Köker-Sarıiz 2015 A. T. Tek, H. Köker, E. Sarıiz, “Stratonikeia 2008-2014 Sezonları Sikke Buluntuları Hakkında Ön Rapor”, Şurada: B. Söğüt (ed.), *Stratonikeia Çalışmaları I, Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları* 2015, 137-143.
- Tek-Kılıçkaya 2015 A. T. Tek, P. Kılıçkaya, “2014 Kazı Sezonu Letoon Sikke Buluntuları”, Şurada: S. Atik Korkmaz, et al., “Letoon Kazısı 2014 Yılı Arazi Çalışmaları”, *ANMED* 13, 2015, s. 64-65.
- Tekin 1987 O. Tekin, *Perge Kazılarında Bulunan Sikkeler, 1956-1983*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1987.
- Tekin 1989 O. Tekin, “Perge Kazılarında Bulunan Sikkeler Hakkında Ön-rapor”, *Anadolu Araştırmaları* 11, 1989, s. 149-154.
- Tekin 1991 O. Tekin, “A Preliminary Report on Coins Found at Perge”, *Anatolia Antiqua* 1, 1991, s. 217-220.
- Tekin 1994 O. Tekin, “Some Greek Imperial Coins Found at Perge”, *Anadolu Araştırmaları* 13, 1994, s. 179-188.

- Tekin 1999 O. Tekin, “Monete provenienti dallo scavo”, Şurada: E. E. Schneider (Ed.), *Elaiussa Sebaste I. Campagne di scavo 1995-1997*, 1999, s. 319-326.
- Tekin 2003a O. Tekin, “Catalogue of the excavation coins found in the campaigns of 1998 and 1999”, Şurada: E. E. Schnedire (Ed.), *Elaiussa Sebaste II. Un porto tra Oriente e Occidente*, 2003, s. 541-556.
- Tekin 2003b O. Tekin, *Sadberk Hanım Müzesi Antik Sikkeler Kataloğu*, İstanbul 2003.
- Tekin 2004 O. Tekin, “Kurzbericht über die Fundmünzen”, Şurada: H. Abbasoğlu, W. Martini (Eds.), *Die Akropolis von Perge Band 1. Survey und Sondagen 1994-1997*, 2004, s. 163-164.
- Tekin 2007 O. Tekin, “Sikkeler”, Şurada: S. Durugönül (Ed.), *Nagidos, Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları*, 2007, 193-197.
- Tekin 2011 O. Tekin, “İstanbul’un Tarihi Sikkelerden Okumak. Tarih Boyunca İstanbul’da Sikke Darbı ve Sikkeler”, Şurada: D. Hut, Z. Kurşun, A. Kavas (Eds.), *Tarih içinde İstanbul*, 2011, s. 45-77.
- Tekinalp 2000 V. M. Tekinalp, *Geç Antik Dönem Sonrasında ve Ortaçağ’da (MS. 4.-14. yy) Andriake Kenti*, (Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2000.
- Tekinalp-Gerçek 2014 V. M. Tekinalp, A. Gerçek, “2013 Yılı Arykanda Çalışmaları”, *ANMED* 12, 2014, s. 20-25.
- Tekinalp-Sancaktar Seviç 2018 V. M. Tekinalp, H. Sancaktar, F. Seviç, “Arykanda Antik Kenti 2017 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *ANMED* 16, 2018, s. 15-22.
- Tekinalp-et al. 2019 V. M. Tekinalp, et al., “Arykanda 2018 Yılı Çalışmaları”, *KST* 41, Cilt 3, 2019, s. 87.
- Thomas 2001 R. Thomas, *Eine posthume Statuette Ptolemaios’ IV. und ihr historischer Kontext. Zur Götterangleichung hellenistischer Herrscher*, Mainz 2001.

- Thompson 1963 D. B. Thompson, "Three Centuries of Hellenistic Terracottas the Second Century B.C.", *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 32/3, 1963, s. 301-317.
- Thompson 1973 D. B. Thompson, *Ptolemaic Oinochoai and Portraits in Faience: Aspects of the Ruler Cult*, Oxford 1973.
- Thompson 1997 D. J. Thompson, "The Infrastructure of Splendour: Census and Taxes in Ptolemaic Egypt", Şurada: P. A. Cartledge, P. D. A. Garnsey, E. Gruen (eds.), *Hellenistic Constructs*, 1997, s. 242-257.
- Thomsen 1997 A. Thomsen, "Balbura", *DNP* 2, 1997, s. 419.
- Thomsen 2000 A. Thomsen, "Phaselis", *DNP* 9, 2000, s. 756-757.
- Thomsen 2001 A. Thomsen, "Rhodiapolis", *DNP* 10, 2001, s. 994.
- Thomsen-Zimmermann 2002 A. Thomsen, M. Zimmermann, "Bericht Über Die Feldforschungen auf Dem Gebiet Von Kyaneai (Mit Den Siedlungen von Teimiusa und Tyberissos) in Den Jahren 1999/2000", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 19, Cilt II, 2002, s. 57-76.
- Thonemann 2015 P. Thonemann, *The Hellenistic World: Using Coins as Sources*, Cambridge 2015.
- Tırpan 1996 A. A. Tırpan, "Lagina Kazısı 1993-1994", *KST* 17, Cilt 2, 1996, s. 209-228.
- Tırpan 1997 A. A. Tırpan, "Lagina Kazısı 1995", *KST* 18, Cilt 2, 1997, s. 309-336.
- Tırpan-Söğüt 2001 A. A. Tırpan, B. Söğüt, "Lagina Hekate Temenosu 1999 Yılı Çalışmaları", *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 299-310.
- Tırpan-Söğüt 2004 A. A. Tırpan, B. Söğüt, "2002 Yılı Lagina Kazıları", *KST* 25, Cilt 2, 2004, s. 87- 100.
- Tırpan-Söğüt 2005 A. A. Tırpan, B. Söğüt, "Lagina ve Börükçü 2003 Yılı Çalışmaları", *KST* 26, Cilt 2, 2005, s. 371- 86.
- Tırpan-Söğüt 2006 A. A. Tırpan, B. Söğüt, "Lagina ve Börükçü 2004 Yılı Çalışmaları", *KST* 27, Cilt 2, 2006, s. 257- 70.
- Tırpan-Söğüt 2007 A. A. Tırpan, B. Söğüt, "Lagina ve Börükçü 2005 Yılı Çalışmaları", *KST* 28, Cilt 2, 2007, s. 591- 612.

- Tırpan-Söğüt 2008 A. A. Tırpan, B. Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2006 Yılı Çalışmaları”, *KST* 29, Cilt 3, 2008, s. 387- 410.
- Tırpan-Söğüt 2009 A. A. Tırpan, B. Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2007 Yılı Çalışmaları”, *KST* 30, Cilt 4, 2009, s. 243-266.
- Tırpan-Söğüt 2010 A. A. Tırpan, B. Söğüt, “Lagina ve Börükçü 2008 Yılı Çalışmaları”, *KST* 31, Cilt 3, 2010, s. 505-527.
- Tırpan-Büyüközer 2012 A. A. Tırpan, A. Büyüközer, “Lagina 2010 Yılı Çalışmaları”, *KST* 33, Cilt 2, 2012, s. 433-450.
- Tırpan-et al. 2013 A. A. Tırpan, et al., “Lagina 2011 Yılı Çalışmaları”, *KST* 34, Cilt 2, 2013, s. 59-74.
- Tietz 2002 W. Tietz, “Xanthos”, *DNP* 12/2, s. 606.
- Tietz 2003 W. Tietz, “Lissai und Kaunos - Eine neue Grabinschrift aus dem lykisch-karischen Grenzgebiet”, *Epigraphica Anatolica* 36, 2003, s. 121-126.
- Tietz 2006 W. Tietz, “Die Fundmünzen aus Korba auf dem Territorium von Kyaneai”, içinde: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 7: Die Chora von Kyaneai. Tübinger Althistorische Studien* 2, 2006, s. 205-206.
- Tietz 2008 W. Tietz, “Fundmünzen aus dem Territorium von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 8: Keramik, Münzen, Kirchen und Wirtschaftskomplexe des zentrallykischen Yavu-Berglandes. (Gebiet von Kyaneai) Tübinger Althistorische Studien* 4, 2008, s. 255-259.
- Tietz 2010a W. Tietz, “Die Fundmünzen aus dem Stadtgebiet von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 9: Die Siedlung von Kyaneai in Zentrallykien. Tübinger Althistorische Studien* 5, 2010, s. 365-369.
- Tietz 2010b W. Tietz, “Eine Fundmünze aus dem Landgebiet von Kyaneai”, Şurada: F. Kolb (Ed.), *Lykische Studien 9: Die Siedlung von Kyaneai in Zentrallykien. Tübinger Althistorische Studien* 5, 2010, s. 371-372.
- Tietz 2016a W. Tietz, “Batı Likya: Pinara, Telmessos, Kadyanda”, H. İşkan, E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, 2016, s. 336-349.

- Tietz 2016b W. Tietz, “Orta Likya: Kyaneai, Phellos, Kekova”, H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 362-373.
- Tiryaki 2016 S. G. Tiryaki, “Milyas Boyalı Mezar Odaları: Kızılbél, Müğren ve Karaburun II”, H. İşkan, E. Dündar (Eds.), *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, 2016, s. 388-401.
- Tobin 1991 V. A. Tobin, “Isis and Demeter: Symbols of Divine Motherhood”, *JAC* 28, 1991, s. 187-200.
- Tod 1954 M. N. Tod, “Letter-Labels in Greek Inscriptions”, *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 49, 1954, s. 1-8.
- Tomlinson 1995 R. A. Tomlinson, “Archaeology in Greece, 1994-1995”, *Archaeological Reports* 41, 1995, s. 1-74.
- Tomlinson 1996 R. A. Tomlinson, “Archaeology in Greece, 1995-96”, *Archaeological Reports* 42, 1996, s. 1-47.
- Tondo 2005 L. Tondo, “Il tesoro dell’agorà di Iasos. Un archivio d’argento dell’epoca di Plotino”, *Bollettino di numismatica* 40-43, 2005, s. 29-262.
- Tondriau 1948 J. L. Tondriau, “Les Souveraines lagides en déesses au IIIe siècle avant J.-C”, *Etudes de papyrologie, IFAO Le Caire*, 7, 1948, s. 1-15.
- Tosun 2001 A. Tosun, “Adrasan-Çavuşköy Kurtarma Kazısı”, *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* 12, 2001, s. 51-62.
- Touratsoglou 2010 I. Touratsoglou, “Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΑΜΟΥ/2001, *Coins in the Aegean Islands. Mints, Circulation, Iconography, History, Obolos* 9/1, 2010, s. 287-299.
- Tölle Kastenbein 1974 R. Tölle Kastenbein, *Das Kastro Tigani: die Bauten und Funde griechischer, römischer und byzantinischer Zeit*, Bonn 1974.
- Tölle Kastenbein 1979 R. Tölle Kastenbein, “Excavations on the Acropolis of Samos”, *Archaeology* 32/3, 1979, s. 6-14.
- Török 2002 L. Török, *The Images of the Ordered World in Ancient Nubian Art*, Leiden 2002.

- Tritsch-Dönmez 1953 F. J. Tritsch, A. Dönmez, "Finding a Colossal Head of Apollo and Other Discoveries in the Ancient Lycia", *ILN* 21st March (1953) s. 448-449.
- Troncoso 2013 V. A. Troncoso, "The Diadochi and the zoology of kingship: The elephants", Şurada: V. A. Troncoso, E. Anson (eds.), *After Alexander: The Time of the Diadochi (323-281 B.C.)*, 2013, s. 254-270.
- Troxell 1982 H. A. Troxell, *The coinage of the Lycian League*, New York 1982.
- Troxell 1983 H. A. Troxell, "Arsinoe's non-Era", *ANSMN* 28, 1983, s. 35-70.
- Tuna 1983 N. Tuna, "Datça Yarımadası Yüzey Araştırmaları 1982", 1. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1983, s. 125-131.
- Tuna 1984 N. Tuna, "Datça Yarımadası Yüzey Araştırmaları 1983", 2. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1984, s. 31-42.
- Tuna 1985 N. Tuna, "İonia ve Datça Yarımadası Arkeolojik Yüzey Araştırmaları", 3. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1985, s. 209-226.
- Tuna 1987 N. Tuna, "İonia ve Datça Yarımadası Arkeolojik Yüzey Araştırmaları 1985-1986", 5. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt I, 1987, s. 303-358.
- Tuna 1988 N. Tuna, "Datça Yarımadası Arkeolojik Yüzey Araştırmaları, 1987", 6. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1988, s. 141-158.
- Tuna 1994 N. Tuna, "Datça/Burgaz Kazıları, 1993", 16. *KST*, Cilt 2, 1994, s. 283-296.
- Tuna 1997 N. Tuna, "Burgaz Arkeolojik Kazıları, 1995", 18. *KST*, Cilt 2, 1997, s. 255-272.
- Tuna 1998 N. Tuna, "Burgaz Arkeolojik Kazıları 1996 Yılı Çalışmaları", 19. *KST*, Cilt 2, 1998, s. 445-464.
- Tuna 1999 N. Tuna, "Burgaz Arkeolojik Kazıları 1997 Yılı Çalışmaları", 20. *KST*, Cilt 2, 1999, s. 425-438.
- Tuna 2000 N. Tuna, "Burgaz 1998 Yılı Çalışmaları", 21. *KST*, Cilt 2, 2000, s. 451-464.
- Tuna 2001 N. Tuna, "Burgaz Kazısı 1999 Yılı Çalışmaları", 22. *KST*, Cilt 2, 2001, s. 137-146.

- Tuna 2002 N. Tuna, "Burgaz Kazısı 2000 Yılı Çalışmaları", 23. *KST*, Cilt 2, 2002, s. 39-54.
- Tuna 2004 N. Tuna, "Burgaz 2002 Yılı Çalışmaları", 25. *KST*, Cilt 2, 2004, s. 61-72.
- Tuna et al. 2007 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, E. Koparal, "Burgaz Kazıları 2005 Yılı Çalışmaları", 28. *KST*, Cilt 1, 2007, s. 295-322.
- Tuna et. al 2011 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, Ö. Gökdemir, "Burgaz 2009 Yılı Çalışmaları", 32. *KST*, Cilt 1, 2011, s. 421-437.
- Tuna et. al 2013 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, E. S. Greene, J. Leidwagner, "Burgaz 2011 Yılı Çalışmaları", 34. *KST*, Cilt 3, 2013, s. 5-24.
- Tuna et. al 2014 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, E. S. Greene, J. Leidwagner, "Burgaz (Palai Knidos) 2012 Yılı Çalışmaları", 35. *KST*, Cilt 1, 2014, s. 60-75.
- Tuna et. al 2015 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, E. S. Greene, J. Leidwagner, "Burgaz (Palai Knidos) 2013 Yılı Çalışmaları", 36. *KST*, Cilt 1, 2015, s. 299-318.
- Tuna et. al 2016 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, E. S. Greene, J. Leidwagner, "Burgaz (Palai Knidos) 2014 Yılı Çalışmaları", 37. *KST*, Cilt 1, 2016, s. 175-194.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2006 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz Kazıları 2004 Yılı Çalışmaları", 27. *KST*, Cilt 1, 2006, s. 205-218.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2008 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz Kazıları 2006 Yılı Çalışmaları", 29. *KST*, Cilt 1, 2008, s. 127-140.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2009 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz Kazıları 2007 Yılı Çalışmaları", 30. *KST*, Cilt 1, 2009, s. 139-162.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2010 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz Kazıları 2008 Yılı Çalışmaları", 31. *KST*, Cilt 2, 2010, s. 1-16.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2012 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz 2010 Yılı Çalışmaları", 33. *KST*, Cilt 2, 2012, s. 261-286.
- Tuna-Atıcı-Sakarya 2019 N. Tuna, N. Atıcı, İ. Sakarya, "Burgaz (Palai Knidos) 2017 Yılı Çalışmaları", 40. *KST*, Cilt 3, 2019, s. 117-136.
- Tunny 2000 J. A. Tunny, "Ptolemy 'The Son' Reconsidered: Are There Too Many Ptolemies?", *ZPE* 131, 2000, s. 83-92.

- Tüner Önen 2008 N. Tüner Önen, *Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2008.
- Uğurlu 2006 E. Uğurlu, *Olympos ve Nekropolü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2006.
- Ulbrich 2008 A. Ulbrich, *Kypris. Heiligtümer und Kulte weibliche Gottheiten auf Zypern während der kyproarchaischen und kyproklassischen Epoche*, Münster 2008.
- Ulbrich 2010 A. Ulbrich, "Images of Cypriot Aphrodite in her sanctuarie during the City-Kingdoms", Şurada: A. C. Smith, S. Pickup (eds.), Brill's Companion to Aphrodite, 2010, s. 167-193.
- Vagi 1999 D. L. Vagi, "The Ptolemaic Pentekaidekadrachm", *The Celator* 13.10, 1999, s. 6-18.
- Van Driessche 1988 V. van Driessche, "A propos du monnayage des Ptolémées au IIIe s. av. J.-C", *RevArchHistArtLouvain* 21, 1988, s. 63-74.
- Van Oppen 2007 B. van Oppen, *The Religious Identification of Ptolemaic Queens with Aphrodite, Demeter, Hathor and Isis*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), The City Universty of New York, New York 2007.
- Van Oppen 2012 B. van Oppen, "Lagus and Arsinoe: An exploration of legendary royal bastardy", *Historia* 62, 2012, s. 80-107.
- Vann-Hohlfelder 1998 R. L. Vann, R. L. Hohlfelder, "Survey of Classical Harbors in Turkey the 1996 Season at Aperlae in Lycia", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 15, Cilt II, 1998, s. 423-435.
- Vann-Hohlfelder 1999 R. L. Vann, R. L. Hohlfelder, "Survey of Ancient Harbors in Turkey: 1997 Season at Aperlae in Lycia", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 16, Cilt II, 1999, s. 443-460.
- Vann-Hohlfelder-Sullivan 2001 R. L. Vann, R. L. Hohlfelder, D. Sullivan, "Survey of Aperlae in Lycia the 1998 Season", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 18, Cilt II, 2001, s. 285-290.
- Vann-et al. 2002 R. L. Vann, et al., "The Survey of Aperlae in Lycia the 2000 Season", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 19, Cilt II, 2002, s. 75-84.

- Varinlioğlu 2014 G. Varinlioğlu, “Kaş Bölgesi Sualtı Yüzey Araştırmaları 2013”, *ANMED* 12, 2014, s. 149-152.
- Varkıvanç 2012 B. Varkıvanç, “Ksanthos Antik Kenti 2011 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 10, 2012, s. 53-58.
- Varkıvanç 2013 B. Varkıvanç, “Ksanthos 2012 Yılı Kazıları”, *ANMED* 11, 2013, s. 62-70.
- Varkıvanç 2014 B. Varkıvanç, “Ksanthos 2013 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 12, 2014, s. 62-72.
- Varkıvanç 2015 B. Varkıvanç, “Ksanthos Kazıları 2014”, *ANMED* 13, 2015, s. 55-61.
- Varkıvanç 2016 B. Varkıvanç, “Ksanthos Kazıları 2015 Yılı Çalışmaları”, *ANMED* 14, 2016, s. 65-70.
- Varkıvanç 2017 B. Varkıvanç, “2016 Yılı Ksanthos Kazıları”, *ANMED* 15, 2017, s. 49-55.
- Varkıvanç 2018 B. Varkıvanç, “2017 Yılı Ksanthos Çalışmaları”, *ANMED* 16, 2018, s. 69-74.
- Varoucha
Christodouloupoulou 1941 E. Varoucha Christodouloupoulou, “Ptolemaika nomismata sten kurios Ellada”, Şurada: *Epitumbion Chrestou Tsounta, Archeion tou Thrakikou Laographikou kai Glassikou Thesaurou, Epimetron ST tumou*, 1941, s. 668-679.
- Varoucha-
Christodouloupoulou 1962 I. Varoucha-Christodouloupoulou, “Acquisitions du Musée Numismatique d'Athènes”, *BCH* 86/2, 1962, s. 417-429.
- Varoucha
Christodouloupoulou 1965 E. Varoucha Christodouloupoulou, “Les témoignages numismatiques sur la Guerre Chrémonidienne (265-262 av. J.-C.)”, Şurada: *Congresso internazionale di numismatica*, Roma 11-16 settembre 1961, 1965, s. 225-226.
- Vernet 2011 Y. Vernet, “L'Apollon chypriote, de la nature et des animaux”, *Cahiers du Centre d'Etudes Chypriotes* 41, 2011, s. 251-264.
- Voegtli 1973 H. Voegtli, “Der Schild des Philadelphos”, *SM* 23, 1973, s. 86-89.

- Voegtli 1984 H. Voegtli, "Münzen", Şurada: G. de Luca, *Das Asklepieion 4. Teil. Via Tecta und Hallenstraße. Die Funde*, AvP XI-4, 1984, s. 60-77.
- Voegtli 1993 H. Voegtli, *Die Fundmünzen aus der Stadtgrabung von Pergamon*, Berlin 1993.
- Von Fritze 1906 H. von Fritze, "Zur Chronologie der autonomen Prägung von Pergamon", Şurada: *Corolla Numismatica. Numismatic Essays in Honour of Barclay V. Head*, 1906, s. 47-62.
- Von Fritze 1913 H. von Fritze, *Die Münzen von Pergamon*, Berlin 1913.
- Von Reden 2001 S. von Reden, "The politics of monetization in third-century BC Egypt", Şurada: A. Meadows, K. Shipton (Eds.), *Money and Its Uses in the Ancient Greek World*, 2001, s. 65-76.
- Von Reden 2007a S. von Reden, *Money in Ptolemaic Egypt from the Macedonian Conquest to the End of the Third Century BC.*, Cambridge 2007.
- Von Reden 2007b S. von Reden, "The Ancient Economy and Ptolemaic Egypt", Şurada: P. F. Bang, M. Ikeguchi, H. G. Ziche (eds.), *Ancient Economies, Modern Methodologies: Archaeology, comparative history, models and institutions*, 2007, s. 161-177.
- Waddington 1853 W. H. Waddington, *Voyage en Asie-Mineure au point de vue numismatique*, Paris 1853.
- Wagstaff-Coulton-Erdentuğ 2012 J. M. Wagstaff, J. J. Coulton, A. Erdentuğ, "The Territory and Environment of Balboursa", Şurada: J. J. Coulton, *Balboursa Survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia: Volume 1. Balboursa and the history of highland settlement*, 2012, s. 17-42.
- Walter 1963 H. Walter, "Ausgrabungen im Heraion von Samos", *AA* 18, 1963, s. 286-296.
- Warner 1994 J. L. Warner, *Elmalı-Karataş II: The Early Bronze Age Village of Karataş*, Bryn Mawr 1994.
- Wartenberg-Kagan 2016 U. Wartenberg, J. H. Kagan, "Silphium, jerboas, genets and the coinage of Cyrene", Şurada: M. Asolati (ed.), *Le Monete di Cirene e della Cirenaica Nel Mediterraneo: Problemi e prospettive*, 2016, s. 43-55.

- Weiser 1995 W. Weiser, *Katalog ptolemäischer Bronzemünzen der Sammlung des Instituts für Altertumskunde der Universität zu Köln*, Papyrologica Coloniensia 23, Opladen 1995.
- Weisser 1995 B. Weisser, *Die kaiserzeitliche Münzprägung von Pergamon*, (Yayınlanmamış Doktora tezi), München 1995.
- Wernicke 1893 K. Wernicke, "Aion", *RE* I/1, 1893, 1042-1043.
- Wernicke 1894 K. Wernicke, "Amaltheia", *RE* I/2, 1894, 1720-1723.
- Wernicke 1895 K. Wernicke, "Apollon", *RE* II/1, 1895, 1-111.
- Wheatley 2003 P. Wheatley, "The mint at Tyros after the battle of Ipsus", Şurada: W. Heckel, L. A. Tritle (eds.), *Crossroads of History: The Age of Alexander*, 2003, s. 183-216.
- Wheatley-Dunn 2021 P. Wheatley, C. Dunn, "Coinage as propaganda: Alexander and his Successors", Şurada: J. Walsh, E. Baynham (eds.), *Alexander the Great and Propaganda*, 2021, s. 162-198.
- Whitley 2003 J. Whitley, "Archaeology in Greece, 2002-2003", *Archaeological Reports* 49, 2003, s. 1-88.
- Whitley 2004 J. Whitley, "Archaeology in Greece, 2003-2004", *Archaeological Reports* 50, 2004, s. 1-92.
- Whitley 2005 J. Whitley, "Archaeology in Greece, 2004-2005", *Archaeological Reports* 51, 2005, s. 1-118.
- Whitley et al. 2006 J. Whitley, et al., "Archaeology in Greece, 2005-2006", *Archaeological Reports* 52, 2006, s. 1-112.
- Whitley et al. 2007 J. Whitley, et al., "Archaeology in Greece, 2006-2007", *Archaeological Reports* 53, 2007, s. 1-121.
- Wieland-Frey Asche 2011 D. L. Wieland, L. Frey Asche, *Weihgeschenke Aus Dem Heiligtum Der Aphrodite in Alt-Paphos: Terrakotten, Skulpturen Und Andere Figuerliche Kleinvotive (Ausgrabungen in Alt-paphos Auf Cypern)*, Darmstadt 2011.
- Wilcken 1927 U. Wilcken, *Archiv für Papyrusforschung*, Vol. 8, Berlin 1927.
- Will 2003 E. Will, *Histoire politique du monde hellénistique (323-30 av. J. C.)*, Paris 2003.
- Williams-Williams 1984 C. Williams, H. Williams, "Investigations at Stymphalos and Mytilene, 1983", *Échos du monde classique. Classical Views* 5, 28.2, 1984, s. 169-173.

- Williams-Williams 1985 C. Williams, H. Williams, "Investigations at Mytilene, 1984", *Échos du monde classique. Classical Views* 5, 29.2, 1985, s. 225-233.
- Williams-Williams 1986 C. Williams, H. Williams, "Investigations at Mytilene, 1985", *Échos du monde classique. Classical Views* 5, 30.2, 1986, s. 141-154.
- Williams-Williams 1987 C. Williams, H. Williams, "Excavations at Mytilene (Lesbos), 1986", *Échos du monde classique. Classical Views* 6, 31.2, 1987, s. 247-262.
- Williams-Williams 1988 C. Williams, H. Williams, "Excavations at Mytilene, 1987", *Échos du monde classique. Classical Views* 7, 32.2, 1988, s. 135-150.
- Williams-Williams 1989 C. Williams, H. Williams, "Excavations at Mytilene, 1988", *Échos du monde classique. Classical Views* 8, 33.2, 1989, s. 167-182.
- Williams-Williams 1990 C. Williams, H. Williams, "Excavations at Mytilene, 1989", *Échos du monde classique. Classical Views* 9, 34.2, 1990, s. 181-194.
- Williams-Williams 1991 C. Williams, H. Williams, "Excavations at Mytilene, 1990", *Échos du monde classique. Classical Views* 10, 34.2, 1991, s. 175-191.
- Winter 1978 E. Winter, "Der Herrscherkult in den ägyptischen Ptolemäertempeln", Şurada: H. Maehler, V. M. Strocka (eds.) *Das ptolemäische Ägypten. Akten Des Internationalen Symposions 27.-29. September 1976 in Berlin*, 1978, s. 147-160.
- Winter 2011 E. Winter, "Formen ptolemäischer Präsenz in der Ägäis zwischen schriftlicher Überlieferung und archäologischem Befund", Şurada: F. Daubner (ed.), *Militärsiedlungen und Territorialherrschaft in der Antike* (Topoi 3), 2011, s. 65-77.
- Wolf-Lorber 2011 D. Wolf, C. C. Lorber, "The Galatian Shield without Σ series of Ptolemaic bronze coins", *NC* 171, 2011, s. 7-53.
- Wolf 2013 D. Wolf, "A Metrological Survey of Ptolemaic Bronze Coins", *AJN* 25, 2013, s. 49-118

- Wolf 2015 D. Wolf, "The Bronze Coinage Reform of Ptolemy II", XV. *International Numismatic Congress Taormina Proceedings*, 2015, s. 540-545.
- Woodward-Ormerod 1909-1910 A. M. Woodward, H. A. Ormerod, "A Journey in South-Western Asia Minor", *The Annual of the British School at Athens* 16, 1909-1910, s. 76-136.
- Worthington 2016a I. Worthington, *Ptolemy I: King and Pharaoh of Egypt*, New York 2016.
- Worthington 2016b I. Worthington, "Ptolemy I as Soter: The Silence of Epigraphy and the Case for Egypt", *ZPE* 198, 2016, s. 128-130.
- Wörle 1977 M. Wörle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens I", *Chiron* 7, 1977, s. 43-66.
- Wörle 1978 M. Wörle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens II", *Chiron* 8, 1978, s. 201-246.
- Wörle 1979 M. Wörle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens, 3. Ein hellenistischer Königsbrief aus Telmessos", *Chiron* 9, 1979, s. 83-111.
- Wörle 1999 M. Wörle, "Kadyanda", *DNP* 6, 1999, s. 132.
- Wörle 2010 M. Wörle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens VIII. Ein ptolemäisches Prostagma aus Limyra über Mißstände beim Steuereinzug", *Chiron* 40, 2010, s. 359-396.
- Wörle 2011 M. Wörle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens X. Limyra in seleukidischer Hand", *Chiron* 41, 2011, s. 377-415.
- Wörle 2012 M. Wörle, "Anfang und Ende von Limyras ptolemäischer Zeit", Şurada: M. Seyer (ed.), *40 Jahre Grabung Limyra. Akten des internationalen Symposions Wien, 3.-5. Dezember 2009*, s. 359-369.
- Wörle 2015 M. Wörle, "Die ptolemäische Garnison auf der Burg von Limyra im Licht einer neuen Inschrift", Şurada: *Turm und Tor: Siedlungsstrukturen in Lykien und benachbarten Kulturlandschaften: Akten des Gedenkkolloquiums für Thomas Marksteiner in Wien*, 2015, s. 291-303.

- Wörrle 2021 M. Wörrle, "Lykiens 'ptolemaisches Jahrhundert': ein Segen für das Land?", Şurada: P. Brun, L. Capdetrey, F. Fröhlich (eds.), *L'Asie Mineure occidentale au IIIe siecle a.C.*, 2021, s. 115-128.
- Wörrle 2022 M. Wörrle, "Epigraphische Forschungen zur Geschichte Lykiens XIII: Die Weinbergstiftung eines ptolemäischen Burgkommandanten von Limyra", *Chiron* 51, 2022, s. 211-256.
- Wurster 1977 W. Wurster, "Antike Siedlungen in Lykien Bericht über einen Survey im Sommer 1975", *Türk Arkeoloji Dergisi* 24, Cilt II, 1977, s. 193-205.
- Yağcı 2001 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis Kazıları 1999", *KST* 22, Cilt 2, 2001, s. 259-272.
- Yağcı 2002 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2000 Yılı Kazıları", *KST* 23, Cilt 1, 2002, s. 285-294.
- Yağcı 2003 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2001 Kazıları", *KST* 24, Cilt 1, 2003, s. 513-520.
- Yağcı 2004 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2002 Yılı Kazıları", *KST* 25, Cilt 2, 2004, s. 49-60.
- Yağcı 2005 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti Kazıları 2003", *KST* 26, Cilt 1, 2005, s. 415-420.
- Yağcı 2006 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2004 Yılı Kazıları", *KST* 27, Cilt 2, 2006, s. 33-42.
- Yağcı 2007 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2005 Yılı Kazıları", *KST* 28, Cilt 2, 2007, s. 175-184.
- Yağcı 2008 R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2006 Yılı Kazıları", *KST* 29, Cilt 3, 2008, s. 149-166.
- Yağcı-Kaya 2009 R. Yağcı, F. H. Kaya, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2007 Yılı Kazıları", *KST* 30, Cilt 3, 2009, s. 465-474.
- Yağcı-Kaya 2010 R. Yağcı, F. H. Kaya, "Soli/Pompeiopolis 2008 Kazıları", *KST* 31, Cilt 2, 2010, s. 333-356.
- Yağcı-Kaya 2012 R. Yağcı, F. H. Kaya, "Soli Pompeiopolis Kazıları 2010", *KST* 33, Cilt 2, 2012, s. 169-178.
- Yağcı-Kaya 2013 R. Yağcı, F. H. Kaya, "Soli Pompeiopolis 2011 Yılı Kazıları", *KST* 34, Cilt 3, 2013, s. 247-252.

- Yağcı-Kaya 2014 R. Yağcı, F. H. Kaya, “Soli Pompeiopolis 2012 Kazıları”, *KST* 35, Cilt 1, 2014, s. 93-101.
- Yağcı 2015 R. Yağcı, “Soli/Pompeiopolis 2013 Kazıları”, *KST* 36, Cilt 1, 2015, s. 351-362.
- Yağcı 2016 R. Yağcı, “Soli Pompeiopolis 2014 Kazıları”, *KST* 37, Cilt 3, 2016, s. 107-120.
- Yağcı 2017 R. Yağcı, “2015 Soli Pompeiopolis Kazıları”, *KST* 38, Cilt 2, 2017, s. 509-518.
- Yağcı-Yiğitpaşa 2018 R. Yağcı, D. Yiğitpaşa, “Soli Pompeiopolis 2016 Kazıları”, *KST* 39, 2018, cilt 3, s. 377-388.
- Yağcı-Yiğitpaşa 2019 R. Yağcı, D. Yiğitpaşa, “Soli Pompeiopolis Kazıları 2017”, *KST* 40, Cilt 3, 2019, s. 265-274.
- Yener Marksteiner 2009 B. Yener Marksteiner, “Andriake Yüzey Araştırması 2008”, *ANMED* 7, 2009, s. 105-107.
- Yildirim-Gates 2007 B. Yıldırım, M. H. Gates, “Archaeology in Turkey, 2004-2005” *AJA* 111, 2007, s. 275-356.
- Yılmaz-Çevik 1996 H. Yılmaz, N. Çevik, “Tlos 1994”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 13, Cilt I, 1996, s. 185-204.
- Yılmaz-Çevik 1999 H. Yılmaz, N. Çevik, “Tlos 1997”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 16, Cilt II, 1999, s. 423-442.
- Zervos 1967 O. H. Zervos, “The early tetradrachms of Ptolemy I”, *ANSMN* 13, 1967, s. 1-16.
- Zervos 1974 O. H. Zervos, *The Alexander Mint of Egypt*, Doktora Tezi, New York University, 1974.
- Zimmermann 1992 M. Zimmermann, “Die lykischen Häfen und die Handelswege im östlichen Mittelmeer. Bemerkungen zu PMich I, 10.”, *ZPE* 92, 1992, s. 201-217.
- Zimmermann 1993 M. Zimmermann, “Bemerkungen zur rhodischen Vorherrschaft in Lykien (189/88-167 v. Chr.)”, *Klio* 75, 1993, s. 110-130.
- Zimmermann 1996 M. Zimmermann, “Antiphellos”, *DNP* 1, 1996, s. 782-783.
- Zimmermann 1999a M. Zimmermann, “Kyaneai”, *DNP* 6, 1999, s. 948.
- Zimmermann 1999b M. Zimmermann, “Limyra”, *DNP* 7, 1999, s. 237.
- Zimmermann 1999c M. Zimmermann, “Lykia”, *DNP* 7, 1999, s. 559-560.
- Zimmermann 2000a M. Zimmermann, “Myra”, *DNP* 8, 2000, s. 594-595.

- Zimmermann 2000b M. Zimmermann, "Phellos", *DNP* 9, 2000, s. 765.
- Zimmermann 2000c M. Zimmermann, "Milyas", *DNP* 8, 2000, s. 195.
- Zimmermann 2001 M. Zimmermann, "Sidyma", *DNP* 11, 2001, s. 523-524.
- Zimmermann 2003 M. Zimmermann, "Feldforschungen auf dem Gebier der Antiken Polis Kyaneai und in Tyberissos Sowie Teimiusa", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 20, Cilt II, 2003, s. 23-28.
- Zimmermann 2004 M. Zimmermann, "Phellos (Orta Likya) Yüzey Araştırması 2003", *ANMED* 2, 2004, s. 101-104.
- Zimmermann 2005 M. Zimmermann, "Feldforschungen in Phellos (Lykien) 2003", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 22, Cilt I, 2005, s. 45-52.
- Zimmermann 2006a M. Zimmermann, "Feldforschungen in Phellos (Lykien) 2004", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 23, Cilt I, 2006, s. 63-68.
- Zimmermann 2006b M. Zimmermann, "Phellos in Zentrallykien und die Grundmuster lykischer Siedlungsgeschichte", Şurada: K. Dörtlük, et al. (Eds.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu*, Cilt II, 2006, s. 907-916.
- Zimmermann-Reitzenstein 2012 M. Zimmermann, D. Reitzenstein, "Epigraphic Research in Tlos 2011", *ANMED* 2012/10, 2012, s. 215-217.
- Zimmermann 2019 K. Zimmermann, "Patara Tarihi: Lycia Eyaleti'nin Kuruluşundan Geç Antik Çağ'a Kadar", Şurada: H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült*, 2019, s. 84-100.
- Zimmermann 2021 K. Zimmermann, "Patara sous domination étrangère: un très long IIIe siècle", Şurada: P. Brun, L. Capdetrey, F. Fröhlich (eds.), *L'Asie Mineure occidentale au IIIe siècle a.C.*, 2021, s. 129-140.
- Zoroğlu 1989 L. Zoroğlu, "Kelenderis 1987 Yılı Kazısı", *KST* 10, Cilt 1, 1989, s. 135-155.
- Zoroğlu 1991 L. Zoroğlu, "Kelenderis 1989 Yılı Kazısı", *KST* 12, Cilt 2, 1991, s. 301-322.
- Zoroğlu 1992 L. Zoroğlu, "Kelenderis 1990 Yılı Kazısı", *KST* 13, Cilt 1, 1992, s. 241-254.
- Zoroğlu 1993 L. Zoroğlu, "Kelenderis 1991 Yılı Kazısı", *KST* 14, Cilt 2, 1993, s. 165-180.
- Zoroğlu 1995 L. Zoroğlu, "Kelenderis 1992 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları", *KST* 16, Cilt 2, 1995, s. 189-209.

- Zoroğlu 1996 L. Zoroğlu, “1994 Yılı Kelenderis Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 17, Cilt 2, 1996, s. 263-276.
- Zoroğlu 1998 L. Zoroğlu, “1996 Yılı Kelenderis Kazısı Raporu”, *KST* 19, Cilt 2, 1998, s. 483-491.
- Zoroğlu-Arslan 1999 L. Zoroğlu, N. Arslan, “Kelenderis 1997 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST* 20, Cilt 2, 1999, s. 457-462.
- Zoroğlu 2000 L. Zoroğlu, “1998 Yılı Kelenderis Kazı Çalışmaları”, *KST* 21, Cilt 2, 2000, s. 323-336.
- Zoroğlu, Arslan-
Tekocak 2001 L. Zoroğlu, N. Arslan, M. Tekocak, “Kelenderis Kazısı 1999 Yılı Çalışmaları”, *KST* 22, 2000, cilt 2, s. s. 311-324.
- Zoroğlu et al. 2004 L. Zoroğlu, et al., “Kelenderis 2002 Yılı Kazısı Raporu”, *KST* 25, Cilt 2, 2004, s. 451-456.
- Zoroğlu et al. 2005 L. Zoroğlu, et al., “Kelenderis 2003 Yılı Kazısı Raporu”, *KST* 26, Cilt 1, 2005, s. 333-346.
- Zoroğlu et al. 2006 L. Zoroğlu, et al., “Kelenderis 2004 Yılı Kazısı”, *KST* 27, Cilt 2, 2006, s. 241-256.
- Zoroğlu-Tekocak 2008 L. Zoroğlu, M. Tekocak, “Kelenderis 2006 Yılı Çalışmaları”, *KST* 29, Cilt 1, 2008, s. 515-538.
- Zoroğlu-Tekocak 2009 L. Zoroğlu, M. Tekocak, “Kelenderis 2007 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 30, Cilt 3, 2009, s. 343-372.
- Zoroğlu-Tekocak 2010 L. Zoroğlu, M. Tekocak, “Kelenderis 2008 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *KST* 31, Cilt 3, 2010, s. 427-452.
- Zoroğlu 2011 K. L. Zoroğlu, “Kelenderis 2010 Yılı Kazı Çalışmaları”, *ANMED* 9, 2011, s. 29-35.
- Zoroğlu-Tekocak 2011 K. L. Zoroğlu, M. Tekocak, “Kelenderis 2009 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 32, Cilt 4, 2011, s. 260-273.
- Zoroğlu 2013 K. L. Zoroğlu, “Kelenderis 2012 Yılı Kazıları”, *ANMED* 11, 2013, s. 40-46.
- Zoroğlu-Tekocak 2013 L. Zoroğlu, M. Tekocak, “Kelenderis 2011 Yılı Kazıları”, *KST* 43, Cilt 3, 2013, s. 235-246.
- Zoroğlu 2014 K. L. Zoroğlu, “Kelenderis 2013 Yılı Kazıları”, *ANMED* 12, 2014, s. 48-54.

- Zoroğlu 2016 K. L. Zoroğlu, “Kelenderis 2014 Yılı Kazı Çalışmaları”, *KST* 37, Cilt 3, 2016, s. 249-274.
- Zoroğlu 2017 K. L. Zoroğlu, “Kelenderis 2015 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 38, Cilt 3, 2017, s. 73-94.
- Zoroğlu-Bozkurttan-Özdemir 2018 K. L. Zoroğlu, R. Bozkurttan, B. Özdemir, “Kelenderis 2016 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 39, Cilt 3, 2018, s. 1-16.
- Zoroğlu-Bozkurttan-Özdemir 2019 K. L. Zoroğlu, R. Bozkurttan, B. Özdemir, “Kelenderis 2017 Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *KST* 40, Cilt 2, 2019, s. 547-568.
- Zuntz 1988 G. Zuntz, “Aion Plutonium”, *Hermes* 116/3, 1988, s. 291-303.

LEVHALAR

LEVHA I

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

19

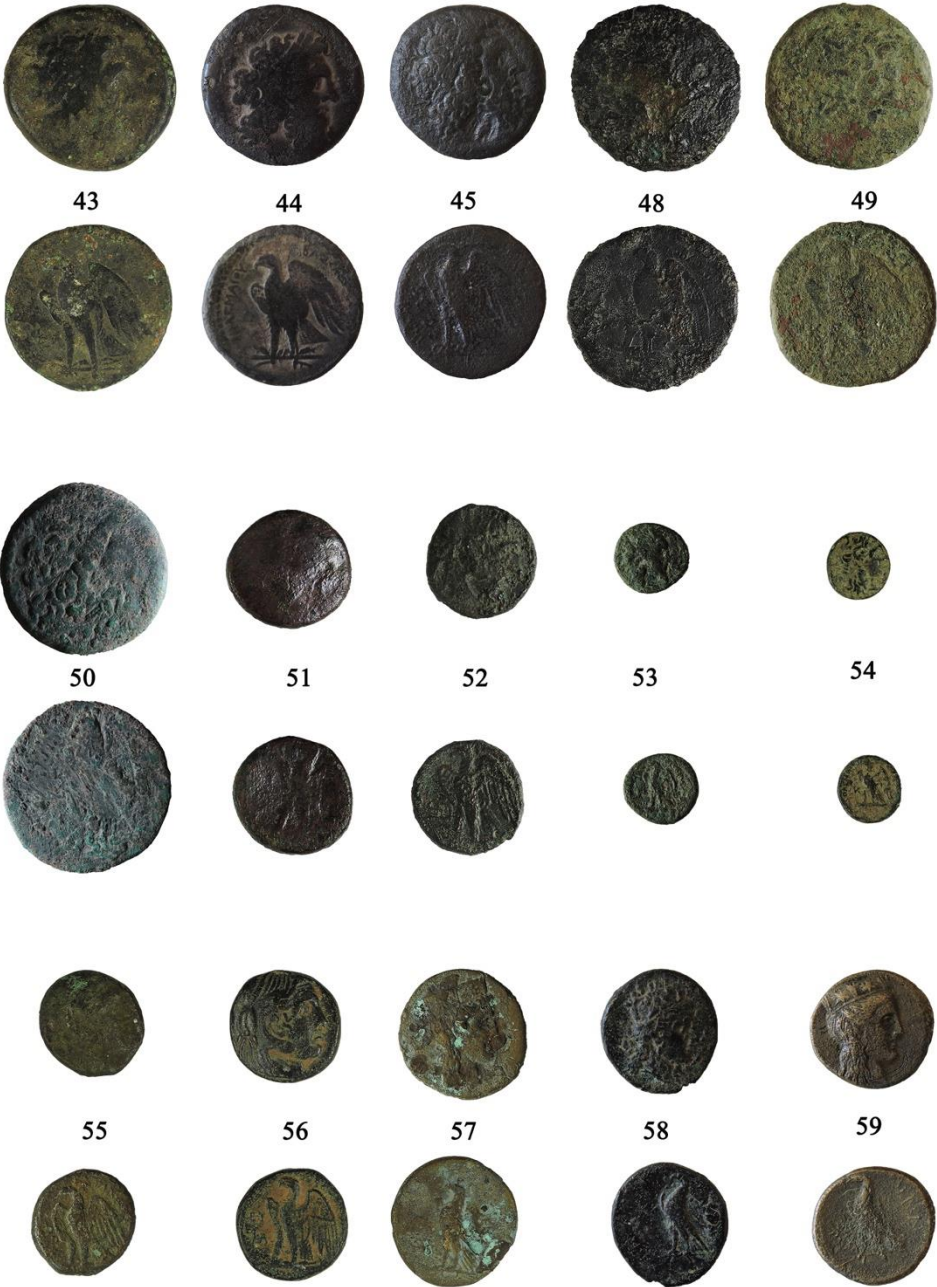
21

LEVHA II

LEVHA III

LEVHA IV

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

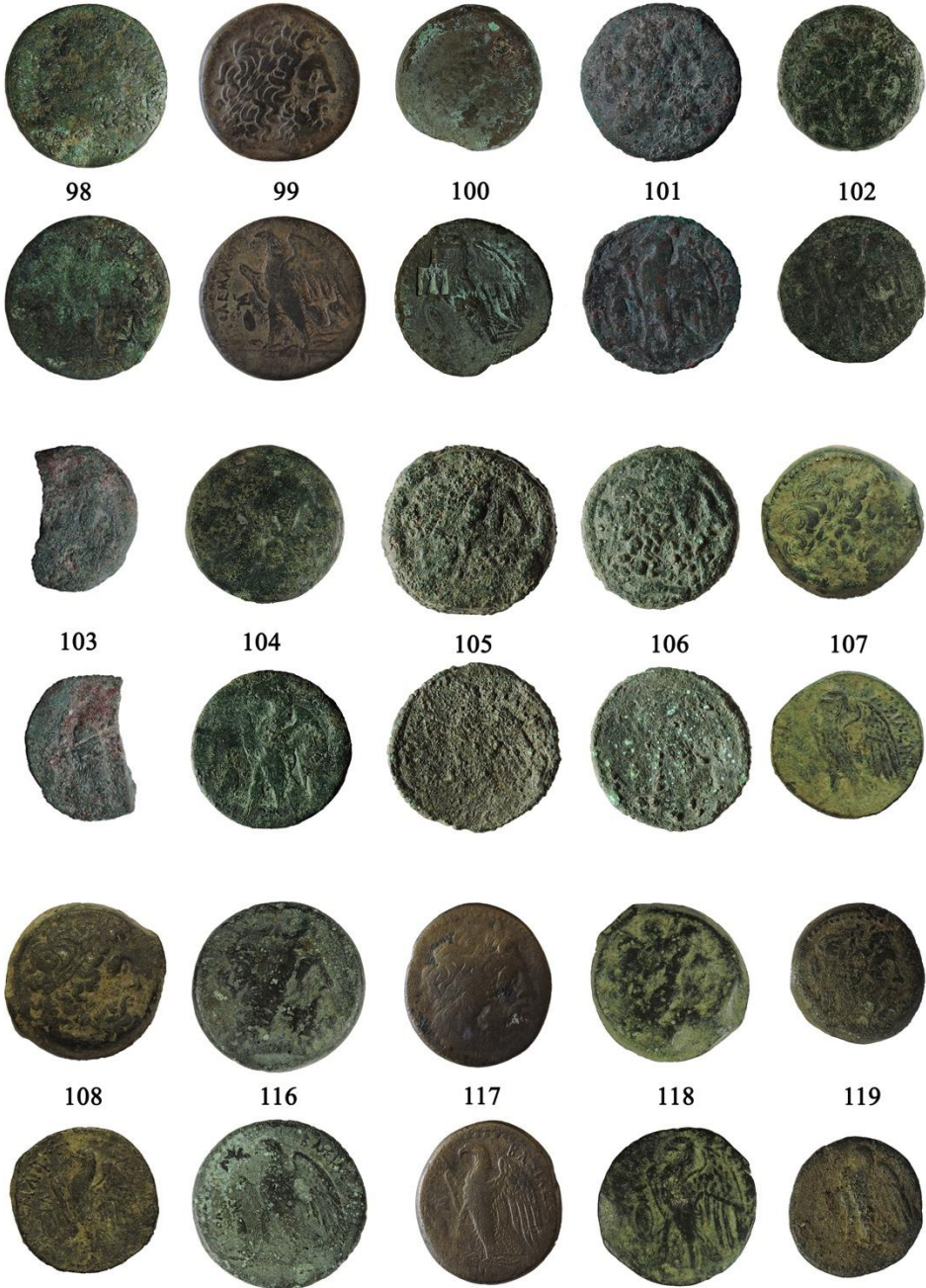
74

LEVHA V

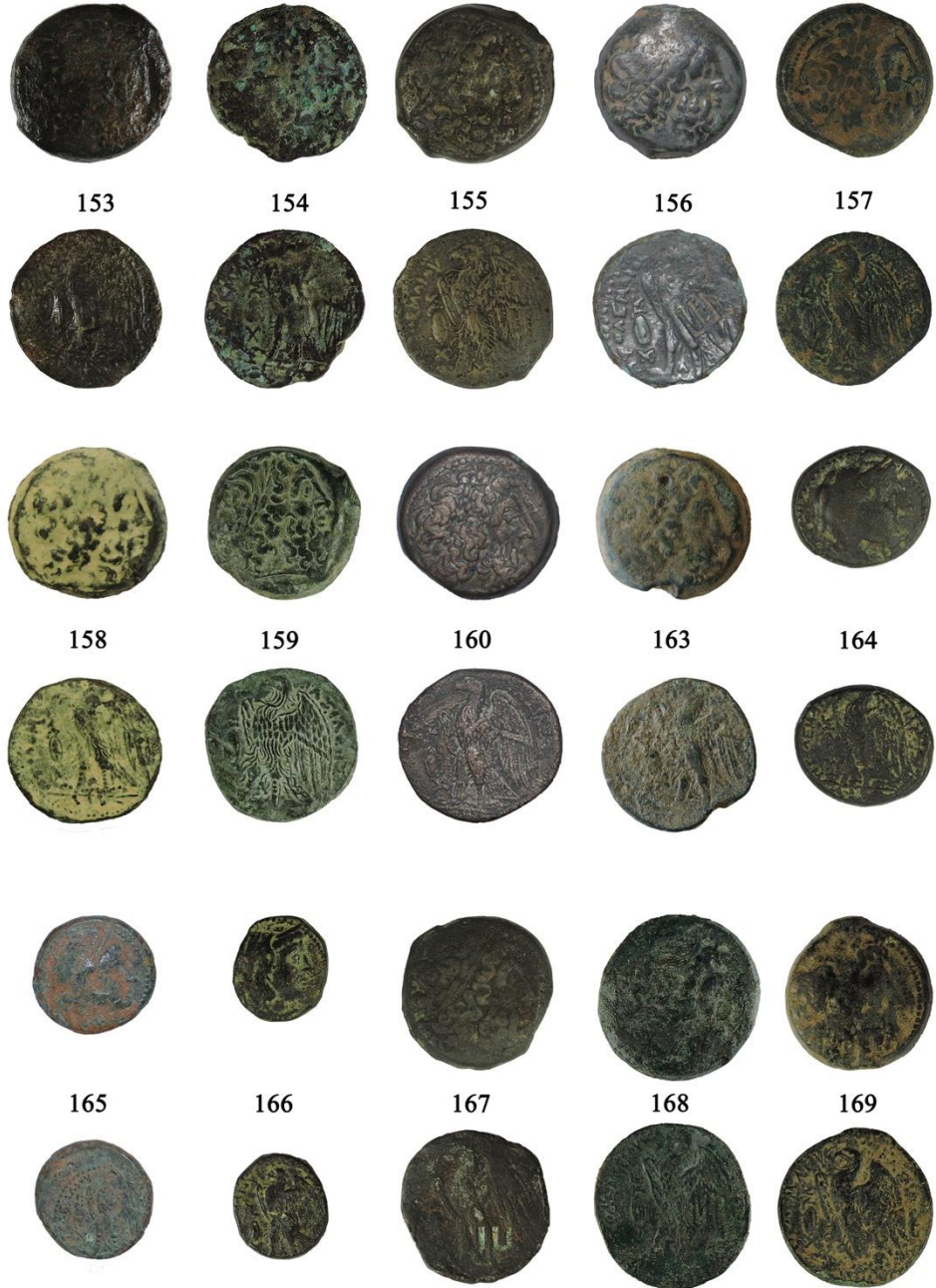
LEVHA VI

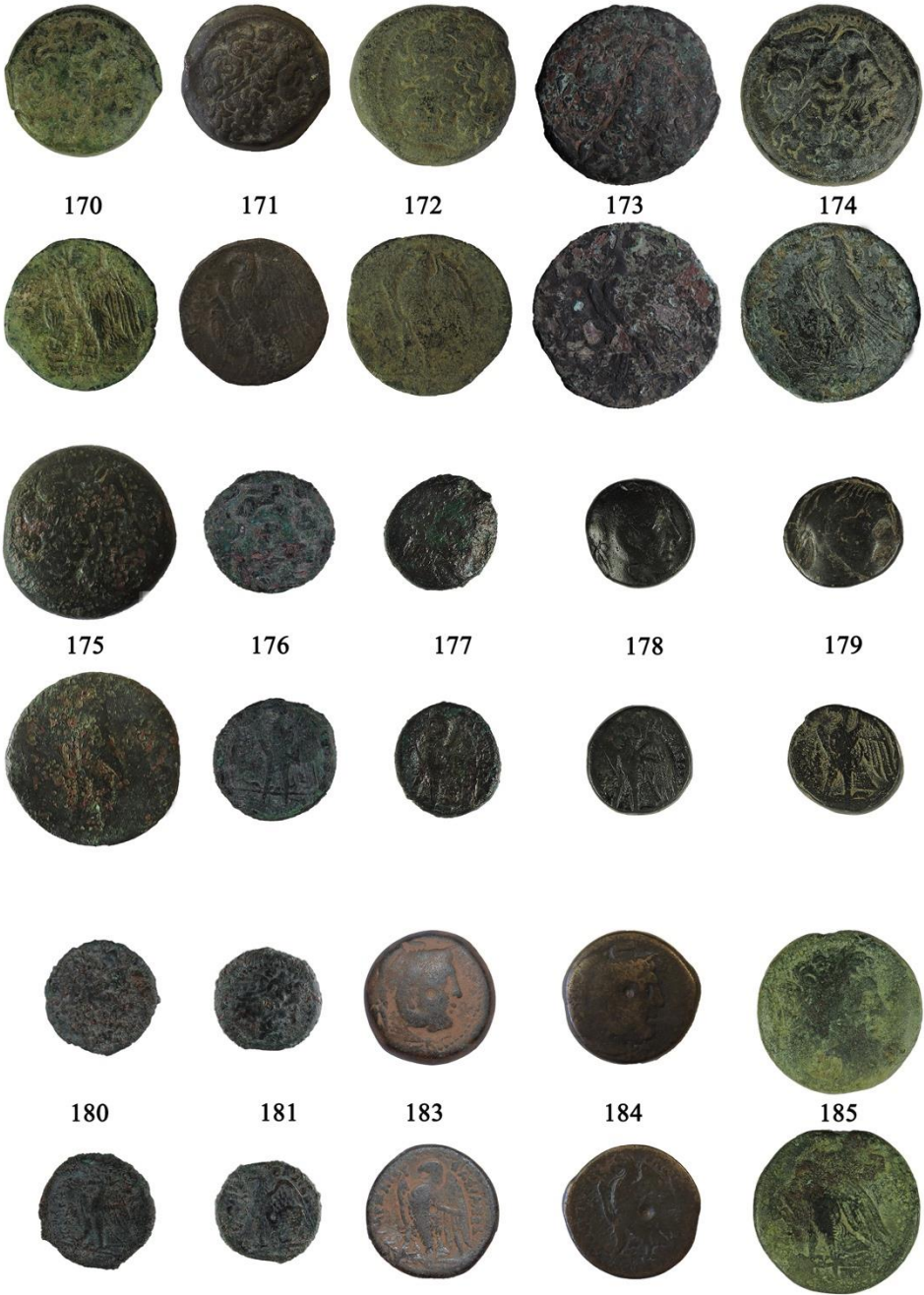
LEVHA VIII

LEVHA IX

LEVHA X

LEVHA XI

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

LEVHA XII

LEVHA XIII

232

237

238

239

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

LEVHA XIV

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

LEVHA XV

LEVHA XVI

284

285

286

287

289

290

291

294

295

296

297

298

299

300

301

LEVHA XVII

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

314

315

316

322

323

LEVHA XVIII

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

LEVHA XIX

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

351

352

353

354

LEVHA XX

355

356

357

358

359

361

362

363

364

365

366

367

369

370

371

LEVHA XXI

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

LEVHA XXII

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

LEVHA XXIII

405

406

407

408

409

411

412

413

415

417

418

419

420

422

423

LEVHA XXIV

LEVHA XXV

445

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

460

462

463

LEVHA XXVI

465

466

467

468

470

473

474

EKLER

Ek 1- Küçük Asya Kazılarında Ele Geçen Krali Ptolemaios Sikkeleri

1. Aeolis, Lesbos

Mevcut yayınların sunduğu verilere göre, Lesbos'ta bugüne değin 1 adet, IX. Ptolemaios dönemine atfedilen gümüş krali sikke ele geçmiştir.¹⁷⁸¹ Ancak söz konusu yayında sikkenin tanımı, ölçüleri ve tarihlenmesine ilişkin herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

2. Aeolis, Myrina

Pottier ve Reinach'ın kaleme aldığı çalışma (1887) ışığında, Myrina kenti nekropol alanında bugüne değin yalnızca 1 adet Ptolemaios sikkesi ele geçtiğini bilmekteyiz.¹⁷⁸² Ancak Söz konusu yayında sikkenin tanımı, ölçüleri ve tarihlenmesine ilişkin herhangi bir bilgi paylaşılmadığından elimizde kesin bir bilgisi yoktur.

¹⁷⁸¹ Bkz. Archontidou Arguri 2010, s. 19-22. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.1.

¹⁷⁸² Bkz. Pottier-Reinach 1887, s. 107. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.2.

3. Mysia, Pergamon

Eldeki verilere göre Pergamon kazılarında ele geçen yayınlanmış Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 3'tür¹⁷⁸³;

1. AR

Regling 1913, s. 358

2. AE

Regling 1913, s. 358; 1914, s. 5678

3. AE

VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-169

Voegtli 1993, n. 523

Ref.: Svoronos, n. 1234 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 205/204-180); CPE, n. B639; Weiser 1995, n. 130 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 197-183/182)

¹⁷⁸³ Ayrıca bkz. Çizmeli Ögün-Marcellesi 2011, s. 306-310; Cavagna 2015, s. 213, n. 15.4.5. 1982-2019 arası kazı buluntuların girildiği veri tabanına göre söz konusu zaman aralığındaki arkeolojik kazılarda yeni bir Ptolemaios sikkesi ele geçmemiştir, bkz. http://ikmk.smb.museum/mk_pergamon/index.php?lang=en.

4. Ionia, Samos

Mevcut yayınlar ışığında, Samos kentinde yapılan kazılarda yalnızca 1 adet, II. Ptolemaios dönemine tarihlenen bronz sikke ele geçtiğini bilmekteyiz.¹⁷⁸⁴ Ancak ilgili makalede sikkenin tanımı ya da ölçüleri hakkında bir bilgi paylaşılmadığından şimdilik elimizde yalnızca sayısal bilgi mevcuttur.

5. Ionia, Khios

Sikke buluntuları henüz yayınlanmayan Khios kazılarında ele geçen bugüne değin yalnızca 1 adet bronz Ptolemaios sikkesi, Atina Numismatik müzesine intikal eden sikkeler arasında tespit edilenlerden bilinmektedir¹⁷⁸⁵;

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Varoucha-Christodouloupoulou 1962, s. 427

Ref.: Svoronos, n. 554 (Aleksandreia, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B182

¹⁷⁸⁴ Bkz. Béquignon 1931, s. 454. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 201, n. 14.17.3.

¹⁷⁸⁵ Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 202, n. 14.17.4/1 ((Kazı?) şeklinde verilmiştir).

6. Lydia, Sardes

Sardes kazılarında bulunan ve yayınlanan Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı mevcut literatür ışığında 3'tür¹⁷⁸⁶;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Bell 1916, s. 45, n. 418 (I. Ptolemaios (MÖ. yak. 323-284) / Mısır)

Ref.: Svoronos, n. 271 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B63

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Johnston 1981, s. 69, n. 390 (Mısır, MÖ. 267-266)

Ref.: Svoronos, n. 439; 450 (Aleksandreia, MÖ. 267-266); CPE, n. B219; B226

3. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222

F49 = Evans 2018, s. 129, n. 65.1

Ref.: Svoronos, n. 976 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B369

¹⁷⁸⁶ Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 213, n. 15.4.4.

7. Galatia, Ankyra

Mevcut yayınlar ışığında, Çankırıkapı'da ele geçen Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 1'dir;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

MÖ. 294-222

Env. No. 1274-1020 = Arslan 1996, s. 108, n. 7 (MÖ. 3. yüzyıl)

8. Karia, Aphrodisias

Aphrodisias'ta 1961-1973 yılları arası kazılar sırasında bulunarak kayıt altına alınmış ve yayınlanmış 3¹⁷⁸⁷ ve ilaveten henüz yayınlanmamış 1 adet olmak üzere toplam 4 krali bronz sikke ele geçmiştir;¹⁷⁸⁸

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Tyros, MÖ. 246-222

MacDonald 1976, s. 4, n. 32

Ref.: Svoronos, n. 709 (II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, MÖ. 285-246); CPE, n. B469

2. AE

VII. Ptolemaios-XI. Ptolemaios, Kyrene, MÖ. 2. Yüzyıl

C1995.020

3. AE

IX. Ptolemaios – X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81

MacDonald 1976, s. 4, n. 33

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);

Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204-180)

4. AE

MacDonald 1976, s. 4, n. 34

¹⁷⁸⁷ Ayrıca bkz. Çizmeli Ögün-Marcellesi 2011, s. 319-321; Cavagna 2015, s. 213-214, n. 15.4.6; Tek 2019, s. 162-163. Her ne kadar yayınlanan kazı sikkesi sayısı 3 olsa da Tek (2019, s. 158, dn. 7) malzeme üzerinde yürüttüğü çalışma neticesinde, MacDonald'ın yayınında yer verilen kimi sikkelerin doğrudan kazı buluntusu olmadığını, erken dönemlerde kazı başkanlarınca köylülerden satın alınanların da aralarında bulunduğunu not tespit etmiştir. Bu doğrultuda Tek (2019, s. 158, dn. 8) MacDonald tarafından hazırlanan orijinal metinde yer alan “kazıdan” ya da “rastgele/yüzey” notlarını dikkate alarak hazırladığı verilere istinaden Aphrodisias kazılarında ele geçen Ptolemaios sikkesi sayısını da 1 olarak vermiştir.

¹⁷⁸⁸ Söz konusu buluntuyu benimle paylaşan A. T. Tek'e çok teşekkür ederim.

9. Karia, Stratonikeia/Lagina

Bölgeden ele geçen, yayınlanmış ve bilgisine erişmenin mümkün olduğu, Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı, Lagina Hekate Tapınağı'ndan 1, Stratonikeia'dan 3 ve Börükçü Mevkii'nden 4 olmak üzere toplam 8'dir¹⁷⁸⁹;

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

05BM84-S01 = Ekici 2013a, s. 137, n. 306 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-275); Ekici 2013b, s. 239, n. 33 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 282-246)

(Muğla Müzesi Env. No. 2269)

Ref.: Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

05BM84-S02 = Ekici 2013a, s. 137, n. 307 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-275); Ekici 2013b, s. 239, n. 34 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 282-246)

Ref.: Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

05BS18-S06 = Ekici 2013a, s. 137, n. 308 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-275)

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

STR2011-62

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

5. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

STR2013-137 = Tek-Köker-Sarıiz 2015, s. 140, res. 4 (II. Ptolemaios Philadelphos, Güney Batı Anadolu Karia, MÖ 281-246)

Ref.: Svoronos, n. 791; 793 (Ptolemaios, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

¹⁷⁸⁹ Güncel verileri benimle paylaşan A. T. Tek'e ve E. Sarıiz'e teşekkürlerimi sunarım.

6. AE**Ptolemaios VI Philometor, Aleksandreia**

Env. No. 01 TNS 12 = Keklikoğlu 2003, s. 130, n. 118 (MÖ. 180-145?)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1384 (Aleksandreia, MÖ. 181/180-145);

CPE, n. B647; Weiser 1995, n. 147 (Aleksandreia, MÖ. 180-176)

Dönemi ve Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**7. AE**

06BS06 S04

8. AE

STR2012-179

10. Karia, Kaunos

Mevcut veriler ışığında görülmektedir ki 1965-2009 yılları arasında gerçekleştirilen Kaunos kazılarında ele geçen, Ptolemaios Krallığı'na ait toplam sikke sayısı 36'dır.¹⁷⁹⁰

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ve hemen sonrası

KNS 92.19 = Kellner 2000

Ref.: CPE, n. B57

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Dal-132: KNS 96 Et. N. 10: (Lab 109/2008)

Ref.: Svoronos, n. 288 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B122

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Dal-348: KNS09. Et N.3

Ref.: Svoronos, n. 80 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, B123

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260lar

Dal- 258: KNS 94 Et. N. 24: (Lab. 80)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 562; 582; 602 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 275); CPE, n. B184; B186; B191

5. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260lar

Dal- 289: KNS 04 Et. N. 73: (Lab 142/2008)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 561; 572; 577; 581 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 278; MÖ. 275); CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Dal- 50: KNS 01 Et. N. 8

¹⁷⁹⁰ Çizmeli Ögün-Marcellesi 2011, s. 321-322. Verilere dair ayrıntıları benimle paylaşan Z. Çizmeli Ögün'e çok teşekkür ederim. Toplam sayının, verilerin ilk paylaşıldığı Çizmeli Ögün'ün 2007 yılındaki çalışmasından 6, daha güncel 2011 yayınından ise 33 olduğu görülürken, benimle paylaştığı veriler neticesinde -Ptolemaios darbu oldukları şüpheli örnekler ile birlikte- sayının 36 olduğu anlaşılmaktadır.

Ref.: Svoronos, n. 424; 439 (Aleksandreia, MÖ. 270; MÖ. 267); CPE, n. B211; B219

7. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

KNS 71¹⁷⁹¹ = Konuk 2004, n. 33

Ref.: Svoronos, n. 501 (Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 sonrası); CPE, n. B265

8. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222

KNS 81.12¹⁷⁹²: Fethiye Müz. No. 4100 (Feth. No. -40) = Ashton 2002, n. 134 (II. Ptolemaios, reform öncesi); Çizmeli Öğün 2007a, s. 66, n. 15 (MÖ. 3. yüzyıl)

Ref.: CPE, n. B432A¹⁷⁹³

9. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Dal- 198: KNS 04 Et. N. 20: (Lab. 20/2008)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

10. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

KNS 01 Et. N. 29 (Dalyan 51) = Çizmeli Öğün 2007a, s. 66, n. 16 (MÖ. 3. yüzyıl)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

11. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Dal-48: KNS 01 Et. N. 16: KNS 08/16¹⁷⁹⁴

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

¹⁷⁹¹ 1974 Kaunos kazısında bulunmuştur. Sikke, 6783 envanter numarası ile Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

¹⁷⁹² Sikke, 4100 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

¹⁷⁹³ Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan ve Konuk (2004) tarafından yayınlanan 3 sikke için Konuk Krş. ile Svoronos 761 (Defne çelenkli Zeus başı/Kartal, sol boşlukta çift bereket boynuzu) referansı vermiştir. Lorber (CPE, n. B432A) ise arka yüzdeki sembol tek bereket boynuzudur ve yeni bir emisyonudur. Buluntu yerinden ötürü de bu sikke için yeni bir atıf yaparak Karia'da Halikarnassos'u önerir.

¹⁷⁹⁴ Sikke, 15180 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

12. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Dal- 196: KNS 04 Et. N. 18: KNS 08/30¹⁷⁹⁵

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

13 AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Dal-141: KNS 90 Et. N. 3: (Lab. 91)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

14. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Dal- 45: KNS 02 Et. N. 11

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

15. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Dal-170: KNS 01 Et. N. 30: KNS 08/15¹⁷⁹⁶

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

16. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

KNS 01.6¹⁷⁹⁷ = Çizmeli Öğün 2007a, s. 66, n. 14 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-246)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁷⁹⁵ Sikke, 15140 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

¹⁷⁹⁶ Sikke, 15179 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

¹⁷⁹⁷ Sikke, 14024 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler

17. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 320: KNS 77 Et. N. 4 (Lab 120/2008)

18. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

KNS 03 Et. N. 4 (Dalyan N.-172) = Çizmeli Öğün 2007a, s. 65, n. 12 (I. Ptolemaios, MÖ. 305-285)

19. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 195: KNS 04 Et. N. 17: (Lab 17)

20. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

KNS 01 Et. N. 17 (Dalyan N-49) = Çizmeli Öğün 2007a, s. 65, n. 11 (I. Ptolemaios, MÖ. 305-285)

21. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 137: KNS 01 Et. N. 21: (Lab. 87)

22. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 304: KNS 06 Et. N. 5: (Lab 157)

23. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 100: KNS 94 Et. N. 18: (Lab. 50)

24. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 197: KNS 04 Et. N. 19: (Lab. 19/2008)

25. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Dal- 47: KNS 97 Et. N. 14

26. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 283-246**

Feth-44: KNS 81/16¹⁷⁹⁸ = Ashton 2002, n. 35 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

Dönemi ve Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**27. AE**

Dal-316: KNS 97 Et. N. 39 (Lab 116- 2008)

28. AE

Dal- 162: KNS 94 Et. N. 5: (Lab. 112)

29. AE

Dal- 101: KNS 94 Et. N. 15: (Lab. 51)

30. AE

Dal- 46: KNS 89 Et. N. 1

31. AE

Dal- 311: KNS 98 Et. N. 10: (Lab. 82)

32. AE

Dal- 194: KNS 04 Et. N. 16: (Lab 16)

33. AE

KNS 01 Et. N. 20 (Dalyan N.-67) = Çizmeli Ögün 2007a, s. 65, n. 13 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-246)

34. AE

Dal- 155: KNS 89 Et. N. 4: (Lab. 105)

35. AE

Dal- 83: KNS 97 Et. N. 29: (Lab. 33)

36. AE

Ptolemaios Krallığı?

Dal- 154: KNS 86 Et. N. 2: (Lab. 104)

¹⁷⁹⁸ Sikke, 4104 envanter numarası ile Fethiye Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

11. Karia, Kos

Güncel veriler ışığında gelinen noktada, adada ele geçen, yayınlanmış, tamamı bronz 27 adet Ptolemaios Krallığı sikkesi vardır¹⁷⁹⁹;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-294

N592 = Stefanaki 2012, n. K542 (I. Ptolemaios Soter, MÖ. 310-305)

Ref.: Svoronos, n. 172 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B23

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

N1588 = Stefanaki 2012, n. K545 (I. Ptolemaios Soter, MÖ. 300-283)

Ref.: Svoronos, n. 188 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B75

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294-283

N1681 = Stefanaki 2012, n. K546 (I. Ptolemaios Soter, MÖ. 300-283)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 269-303 (Aleksandreia, MÖ. 305-285)

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

N3239 = Stefanaki 2012, n. K544 (MÖ. 310-305)

Ref.: Svoronos, n. 79 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B119¹⁸⁰⁰

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

N657 = Stefanaki 2012, n. K543 (MÖ. 310-305)

Ref.: Svoronos, n. 75 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B126

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

N3017 = Stefanaki 2012, n. K550 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Svoronos, n. 560 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B168

¹⁷⁹⁹ Sikkeler için ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 200, n. 14.16.11.

¹⁸⁰⁰ Söz konusu örneğe Lorber (2018) tarafından Svoronos, n. 78 referansı verilmiş, B122 numaralı sikke altında tasnif edilmiştir.

7. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

N1494 = Stefanaki 2012, n. K548 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 551-602 (Kıbrıs, MÖ. 285-266); Krş. CPE, n. B184; B186; B191

8. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

N234 = Stefanaki 2012, n. K547 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Svoronos, n. 562 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B186

9. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

N502 = Stefanaki 2012, n. K551 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 581; 587; 589; 591; CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A¹⁸⁰¹

10. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265-260**

N427 = Stefanaki 2012, n. K553 (MÖ. 265-246 ya da MÖ. 261/0-246)

Ref.: Svoronos, n. 439-440 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219-B220

11. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

N1601 = Stefanaki 2012, n. K552 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 551-602 (Kıbrıs, MÖ. 285-266)

12. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

N192 = Stefanaki 2012, n. K549 (MÖ. 283-265 ya da MÖ. 283-261)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 551-602 (Kıbrıs, MÖ. 285-266)

13. AE**VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-169.**

N1498 = Stefanaki 2012, n. K556 (V. Ptolemaios Epiphanes, MÖ. 205-180)

¹⁸⁰¹ Söz konusu sikke hem Stefanaki (n. K551) hem de Cavagna (s. 200, n. 5) tarafından tanımsız olarak tasnif edilmişse de yayın imajlarından serisini tespit etmek mümkün olmuştur.

Ref.: Svoronos, n. 1238 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 205/204-180); CPE, n. B641; Weiser 1995, n. 144 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204-180)

14. AE

VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-169.

N2864 = Stefanaki 2012, n. K557 (V. Ptolemaios Epiphanes, MÖ. 205-180)

Ref.: Svoronos, n. 1238 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 205/204-180); CPE, n. B641; Weiser 1995, n. 144 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204-180)

15. AE

Kıbrıs, MÖ. 2.-1. yüzyıl

N2861 = Stefanaki 2012, n. K554 (IV. Ptolemaios Philopator, MÖ. 221-205)

Ref.: Svoronos, n. 1160-1161 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 221/0-204/3); CPE, n. B722-B735; Weiser 1995, n. 96 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 204)

16. AE

VIII. Ptolemaios, Aleksandreia

N1262 = Stefanaki 2012, n. K555 (V. Ptolemaios Epiphanes, MÖ. 205-180)

Ref.: Svoronos, n. 1239 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 205/204-180); CPE, n. B699; Weiser 1995, n. 132 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 197-183/182)

17. AE

VIII. Ptolemaios, Paphos, MÖ. 145-129

N1327 = Stefanaki 2012, n. K566¹⁸⁰²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1621-1632 (Kıbrıs, MÖ. 144-129); CPE, n. B702-B703; B705; B707; B709; B711-B712; B714-B718

18. AE

IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81

N1223 = Stefanaki 2012, n. K558 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası); CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

¹⁸⁰² Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 200, n. 24.

19. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N2864 = Stefanaki 2012, n. K559 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

20. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N1309 = Stefanaki 2012, n. K560 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

21. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N22 = Stefanaki 2012, n. K561 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

22. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N2903 = Stefanaki 2012, n. K562 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

23. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N193 = Stefanaki 2012, n. K563 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

24. AE**IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81**

N1496 = Stefanaki 2012, n. K564 (VIII. Ptolemaios Euergetes II, MÖ. 146-116)

Ref.: Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası);
CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170)

25. AE**Ptolemy of Cyprus, Paphos, Yak. MÖ. 80-58**

N2286 = Stefanaki 2012, n. K569 (MÖ. 2.-1. yüzyıl)

Ref.: Svoronos, n. 1813 (XI. Ptolemaios Aleksander, Kıbrıs, MÖ. 114-88); CPE, n. B822

26. AE**X. Ptolemaios (MÖ. 107-88) ya da Ptolemaios Apion (MÖ. 116-96), Kyrene**

N2393 = Stefanaki 2012, n. K568 (MÖ. 2.-1. yüzyıl)

Ref.: Svoronos, n. 1845 (XIII. Ptolemaios Aueletes, Aleksandreia, MÖ. 80-51); CPE, n. B810

27. AE**VII. Kleopatra, Paphos, MÖ. 51-30**

N34 = Stefanaki 2012, n. K570 (MÖ. 2.-1. yüzyıl)

Ref.: Svoronos, n. 1842 (XIII. Ptolemaios Aueletes, Aleksandreia, MÖ. 80-51); CPE, n. B829

12. Karia, Iasos

Yayınlanan kazı sikkelerine göre 1960-2017 arası kazılarda yalnızca 1 adet bronz Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹⁸⁰³

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 7, MÖ. 294 sonrası

I.20282-20283 = Delrieux 2017, s. 15-16.

Ref.: Svoronos, n. 345 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B105

13. Karia, Euromos

Mevcut veriler ışığında Euromos kazılarında ele geçen krali Ptolemaios sikke sayısı, tümü bronz olmak üzere, toplam 2'dir.

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2019/101 (2018 Euromos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 5793 (1971 Euromos kazısı) = Konuk 2004, n. 13 (MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 577 (Kıbrıs, MÖ. 276); CPE, n. B189

14. Karia, Labraunda

Labraunda kazılarında ele geçtiğini bildiğimiz, yayınlanmış 1 adet Ptolemaios sikkesi mevcuttur. Söz konusu bilgiye yalnızca 1951 yılı kazı notlarından erişilebilmesi nedeniyle II. Ptolemaios dönemine tarihlenmesi dışında bir bilgi edinilememektedir.

¹⁸⁰³ Bkz. Delrieux 2017, s. 15-16. İlgili yayında, ele geçen sikkenin tanımı, ölçüleri ve tarihlenmesine ilişkin ise herhangi bir bilgi sunulmamıştır. Talebim üzerine bilgileri benimle paylaşan F. Delrieux'a teşekkür ederim.

15. Karia, Çakıralanı, Hüsamlar ve Mengefe

Bu üç alanda gerçekleştirilen kurtarma kazıları sırasında ele geçen krali Ptolemaios sikkesi sayısı 6'dır, envanterlik olarak Milas Müzesi sikke koleksiyonu içerisinde yer almaktadır.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2020/3939 (2020 yılı YKEÜTAŞ kazıları, MG 18, Y04)

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2018/455 (2016 yılı YKEÜTAŞ kazıları, Belentepe)

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2019/29 (2017 yılı YKEÜTAŞ kazıları, Hüsamlar, S14)

Ref.: Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

4 AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261

Env. No. 2012/150 (2012 yılı TKİ kazıları, Hüsamlar Sondaj 42)

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

5 AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261

Env. No. 2018/447 (2016 yılı YKEÜTAŞ kazıları, Belentepe)

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

6. AE

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikke

I. Ptolemaios Soter

Env. No. 2019/74 (2017 yılı YKEÜTAŞ kazıları, MG 17, S18)

16. Karia, Mumcular

Mumcular'daki kurtarma kazısı sırasında ele geçen bir adet bronz Ptolemaios sikkesi, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda yürüttüğüm çalışmalar sırasında tespit edilmiştir.

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2011/12/1 (2011 Yeniköy, Mumcular kurtarma kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

17. Karia, Gümüşlük

Gümüşlük'te gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ele geçtiği anlaşılan bir adet bronz sikke, müzenin envanterlik sikke koleksiyonunda tespit edilmiştir.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes MÖ. 305-222

Env. No. 2013/6/6 (2013 Gümüşlük kurtarma kazısı)

18. Karia, Burgaz (Palai (Eski) Knidos)

Burgaz kazılarında ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir nümismatik yayının konusu olmamış, Marmaris Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda yürüttüğüm çalışmalar sırasında, Burgaz kazılarında bulunarak kayıt altına alınan ve müze koleksiyonuna intikal eden bir adet bronz krali Ptolemaios sikkesi tespit edilmiştir.

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222

Env. No. 2012/40 (2011 Burgaz Kazısı)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 974; 1166; CPE, n. B359; B366; B371; B375; B378; B385

19. Karia, Pedasa

Pedasa antik kentinde ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir yayının konusu olmamıştır. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi envanterlik sikke koleksiyonunda yürüttüğüm çalışmalar sırasında, ilgili kazılarda ele geçmiş bir adet bronz krali Ptolemaios sikkesi tespit edilmiştir:

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2012-9-9 (2011 Pedasa kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

20. Lykia, Limyra

1990 yılı itibari ile kentte 20 adet Ptolemaios Krallığı'na ait bronz sikke ele geçtiği bilinse de ilgili yayınlarda buluntulara ilişkin ayrıntı paylaşılmamıştır. 2 adet sikke, envanterlik eser olarak Antalya Arkeoloji Müzesi sikke koleksiyonuna dahil edildiğinden tespit edilmesi mümkün olmuştur. Öte yandan, 2007 yılına kadar Limyra kazılarının nümismatı olan J. Gorecki'nin, 2004 yılına kadarki bilgilerini paylaşma ve yayınlama hakkı verme nezaketi göstermesi neticesinde, ilgili yıla kadar kentte 44 adet Ptolemaios sikkesi ele geçtiği anlaşılmıştır. Antalya Arkeoloji Müzesi'nde görülen iki adet buluntunun, Gorecki'nin paylaştığı listedeki örneklerden olup olmadığı ise tespit edilememiştir. Bu nedenle buluntu sayısı, müzedeki 2 sikke hariç tutularak, 44 olarak kabul edilmiştir.

Antalya Arkeoloji Müzesi'nde Tespit Edilen Sikkeler

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Antalya. Ark. Müz. Env. No. 5473 (1983 Limyra kazısı)

Ref.: Krş. CPE, n. B166-B183

2. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Antalya Ark. Müz. Env. No. 5735 (1984 Limyra kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

J. Gorecki Tarafından Paylaşılan Sikkeler¹⁸⁰⁴

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ve sonrası

Inv.-Nr. Li 90 NU 403¹⁸⁰⁵

Ref.: Svoronos, n. 278 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B65

¹⁸⁰⁴ Söz konusu sikkelerin imajları paylaşılmadığından, Gorecki'nin ilettiği referanslar baz alınarak seri/emisyon ön ve arka yüzü buraya aktarılmıştır. Bu sebeple lejantlar serinin/emisyonun sahip olduğu haliyle ve tam şekilde yazılmıştır.

¹⁸⁰⁵ Rastgele yüzey buluntusu.

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No.: -¹⁸⁰⁶

Ref.: Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B175

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li88/NU 103¹⁸⁰⁷

Ref.: Svoronos, n. 581(Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li 83/59¹⁸⁰⁸

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

5. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li94/NU 108¹⁸⁰⁹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Env. No.: -¹⁸¹⁰

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

7. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li85/NU 1¹⁸¹¹

¹⁸⁰⁶ Tiyatronun güneydoğusunda bulunduğu, işçilerden birinin koleksiyonunda olduğu notu (29.09.1989 tarihinde) düşülmüştür.

¹⁸⁰⁷ Nekropol V, Mezar 3 içi, zemin seviyesi, 1987.

¹⁸⁰⁸ Yüzey.

¹⁸⁰⁹ SO 6/94 yangın tabakası.

¹⁸¹⁰ Rastgele yüzey buluntusu.

¹⁸¹¹ Rastgele yüzey buluntusu.

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

8. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Env. No.: -¹⁸¹²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

9. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li95/NU 605-4¹⁸¹³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası / MÖ. 260'lar

Inv.-Nr. Li88/NU 101¹⁸¹⁴

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 563; 568; 571-572; 580-581; 586 (Kıbrıs, MÖ. 282-271); CPE, n. B172; B175; B177; B180; B187-B190

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Inv.-Nr. Li90/NU 15¹⁸¹⁵

Ref.: Svoronos, n. 418 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B208

12. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Inv.-Nr. Li95/304/NU 1¹⁸¹⁶

Ref.: Svoronos, n. 415; 438; 506 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205; B218; B271

¹⁸¹² İşçilerden birinin koleksiyonunda olduğu notu (29.09.1989 tarihinde) düşülmüştür.

¹⁸¹³ Kale tepesi, batı duvar kulesi.

¹⁸¹⁴ Nekropol, 7 numaralı mezar içerisinden.

¹⁸¹⁵ Güney Teras, Sondaj 13.

¹⁸¹⁶ Sondaj 19/2.

13. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Inv.-Nr. Li95/NU 605-9¹⁸¹⁷

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Li00 Streufund NU 5¹⁸¹⁸

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

15. AE**Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası**

Inv.-Nr. Li95/NU 605-51819

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

16. AE**Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası**Inv.-Nr. Li89/NU 213¹⁸²⁰

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

17. AE**Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası**Inv.-Nr. Li89/NU 213¹⁸²¹

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

18. AE**Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası**Env. No.: -¹⁸²²¹⁸¹⁷ Heroon için yol açımı sırasında kale yamacında bulunmuştur.¹⁸¹⁸ Bir işçi tarafından kale tepesinin alt taraflarında bulunmuştur.¹⁸¹⁹ Rastgele yüzey buluntusu.¹⁸²⁰ Sondaj 13, Oda 2.¹⁸²¹ Sondaj 13, Oda 2.¹⁸²² 1970 yılı kazısından.

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

19. AE

Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası

Inv.-Nr. Li87/NU 156¹⁸²³

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

20. AE

Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası

Inv.-Nr. Li89/NU 220¹⁸²⁴

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

21. AE

Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası

Env. No.: -¹⁸²⁵

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

22. AE

Ptolemy of Telmessos, yak. MÖ. 240 ve sonrası

Inv.-Nr. Li94/NU 8 (4)¹⁸²⁶

Ref.: Svoronos, n. 792 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B357

23. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ 246-222

Inv.-Nr. Li 01/NU 62¹⁸²⁷

Ref.: Svoronos, n. 967; CPE, n. B398

¹⁸²³ Andronun güneyinden, rastgele yüzey buluntusu.

¹⁸²⁴ Sondaj 13, Oda 4.

¹⁸²⁵ 1970 yılı kazısından (Olasılıkla yüzey).

¹⁸²⁶ J. Borchhardt tarafından getirilmiştir (Olasılıkla yüzey).

¹⁸²⁷ 2001 yılı Ptolemaion kazısı, Sondaj 14.

24. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Inv.-Nr. Li 90/NU 7¹⁸²⁸

Ref.: Svoronos, n. 969 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B400

25. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Inv.-Nr. Li NU 12/2005¹⁸²⁹

Ref.: Svoronos, n. 971 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B402

26. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Inv.-Nr. Li 89/NU 211¹⁸³⁰

Ref.: Svoronos, n. 971 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B402

27. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Fd.-Nr. Li 87/NU¹⁸³¹

Ref.: Svoronos, n. 971 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B402

28. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Inv.-Nr. Li NU 050/2003¹⁸³²

Ref.: Svoronos, n. 971 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B402

29. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Korinthos, MÖ. 243-222**

Inv.-Nr. Li 90 NU 401¹⁸³³

Ref.: Svoronos, n. 1000 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20), ; CPE, n. B407

¹⁸²⁸ Sondaj 13.

¹⁸²⁹ Rastgele yüzey buluntusu.

¹⁸³⁰ Sondaj 13, Oda 2.

¹⁸³¹ 1987 ya da daha öncesine ait, rastgele yüzey buluntusu.

¹⁸³² Sondaj 37.

¹⁸³³ Kentin doğusunda drenaj açması sırasında rastgele buluntu.

30. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No.: -¹⁸³⁴

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

31. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Inv.-Nr. Li94/NU 9 (2)¹⁸³⁵

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

32. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Sondage Hang, Wohneinheit A, Andron West unterste Schicht Inv.-Nr. Li 84/122¹⁸³⁶

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

33. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Fund-Nr. Li 87 NU¹⁸³⁷

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

34. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Inv.-Nr. Li 84/59¹⁸³⁸

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

35. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Inv.-Nr. Li95/NU 605-5¹⁸³⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

¹⁸³⁴ Rastgele yüzey buluntusu.¹⁸³⁵ Rastgele yüzey buluntusu.¹⁸³⁶ Yamaç Sondaj, A Meskeni, batı zemin.¹⁸³⁷ 1987 ya da öncesi, rastgele yüzey buluntusu.¹⁸³⁸ Sondaj 6, D1 alanı, yüzey.¹⁸³⁹ Heroon'un doğusundan, rastgele yüzey buluntusu.

36. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Inv.-Nr. Li94/NU 8 (10)¹⁸⁴⁰

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

37. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. -¹⁸⁴¹

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

38. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia in Pieria**Inv.-Nr. Li 92/ NU 23¹⁸⁴²

Ref.: Svoronos, n. 1047-1049 (Tyros, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B457; B459

39. AE**Kıbrıs, MÖ. 2.-1. Yüzyıl**Inv.-Nr. Li 99 Streufund/NU 6¹⁸⁴³Ref.: Svoronos 1160/1161 (Ptolemaios IV Philopator, Kıbrıs, MÖ. 221/0-204/3); CPE, n. B722-B735; Weiser 1995, n. 96¹⁸⁴⁴**40. AE****Kıbrıs, MÖ. 2.-1. Yüzyıl**Inv.-Nr. Li 94/NU 333¹⁸⁴⁵

Ref.: Krş. Svoronos 1160-1162 (Ptolemaios IV Philopator, Kıbrıs, MÖ. 221/0-204/3); CPE, n. B722-B735; Weiser 1995, n. 96

¹⁸⁴⁰ Rastgele yüzey buluntusu.¹⁸⁴¹ Limyra buluntusu ve M. Doğan'ın koleksiyonunda olduğu belirtilmiştir.¹⁸⁴² Sondaj 6.¹⁸⁴³ Yamaçtaki yolun kuzeyinden.¹⁸⁴⁴ Sikke Weiser tarafından IV. Ptolemaios dönemine atfedilmiş olsa da Lorber tarafından bu hükümdarın dönemi içerisinde ele alınmamıştır.¹⁸⁴⁵ Sondaj 18/8.

41. AE**IX. Ptolemaios (III. Kleopatra ile), Aleksandreia, MÖ. 117/6-116/5**

Inv.-Nr. Li 03/NU 038/2003¹⁸⁴⁶

Ref.: Svoronos, n. 1425 (VI. ve VIII. Ptolemaios'un ortak yönetimi, MÖ. 169 sonrası); CPE, n. B737; Weiser 1995, n. 142 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204-197)

Tanımsız Sikkeler**42. AE****MÖ. 3.-2. yüzyıl**

Inv.-Nr. Li 81/124¹⁸⁴⁷

43. AE**MÖ. 3.-2. yüzyıl**

Inv.-Nr. Li 94/NU 9 (3)¹⁸⁴⁸

Ptolemaios Krallığı?**44. AE****MÖ. 3.-2. yüzyıl?**

Inv.-Nr. Li 81/124¹⁸⁴⁹

¹⁸⁴⁶ Sondaj 36.

¹⁸⁴⁷ Alan 1, seviye 2.

¹⁸⁴⁸ Rastgele yüzey buluntusu.

¹⁸⁴⁹ Heroon için yol açımı sırasında kale yamacında bulunmuştur.

21. Lykia, Patara

Özüdoğru'nun tezinde (2002) ve Lenger-Dündar'da (2021) yer alan sikkeler dahil olmak üzere, 1988-2019 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda Patara'da ele geçen toplam krali sikke sayısı 126'dır.

1. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-300

Patara 2018 (Tepecik H.18) Env. No. 230¹⁸⁵⁰ = Lenger-Dündar 2021, n. 1

Ref.: Svoronos, n. 170 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 65

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-300

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 185 = Lenger-Dündar 2021, n. 3

Ref.: Svoronos, n. 163 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B18; Picard-Faucher 2012, n. 56-59

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-294

Patara 2017 (Tepecik J-19 24.58-24.46) Env. No. 078¹⁸⁵¹ = Lenger-Dündar 2021, n. 4

Ref.: Svoronos, n. 167 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B19; Picard-Faucher 2012, Seri 2

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 305-282

Patara 2019 (Tepecik H-17) Env. No. 221 = Lenger-Dündar 2021, n. 7

Ref.: Krş. CPE, n. B17-B22; B23-B26; B30-B31; B33-B34; B36; B38-B39; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 31-62

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Patara 2012 (Tepecik BS/Kuzey Duvar) Bul. fiş. 247 = Lenger-Dündar 2021, n. 5

Ref.: Svoronos, n. 171 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B22; Picard-Faucher 2012, Seri 2

¹⁸⁵⁰ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

¹⁸⁵¹ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Patara 2017 (Tepecik i-19 24.59) Env. No. 088 = Lenger-Dündar 2021, n. 6

Ref.: Svoronos, n. 171 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B22; Picard-Faucher 2012, Seri 2

7. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 161 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 1 =

Dündar-Lenger 2022, n. 1

Ref.: Svoronos, n. 196A (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 128

8. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 155 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 2 =

Dündar-Lenger 2022, n. 2

Ref.: Svoronos, n. 223 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 143

9. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-13) Env. No. 152 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 3 =

Dündar-Lenger 2022, n. 3

Ref.: Svoronos, n. 208 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 152

10. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 147 = Lenger-Dündar 2021, s. 62, n. 4 =

Dündar-Lenger 2022, n. 4

Ref.: Svoronos, n. 208 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 152

11. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik H.18) Env. No. 233¹⁸⁵² = Lenger-Dündar 2021, n. 2

¹⁸⁵² Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir. Bronz örneği bulunamadı. Gümüş ihtimaller için bkz. CPE, n. 154; 158; 160; 165.

Ref.: Svoronos, n. 256 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 154

12. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 149 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 5 = Dündar-Lenger 2022, n. 5

Ref.: Svoronos n. 191 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 162

13. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 153 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 6 = Dündar-Lenger 2022, n. 6

Ref.: Svoronos n. 210 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 166

14. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 154 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 7 = Dündar-Lenger 2022, n. 7

Ref.: Svoronos n. 210 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 166

15. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 158 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 8 = Dündar-Lenger 2022, n. 8

Ref.: Svoronos n. 210 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 166

16. AU

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 163 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 9 = Dündar-Lenger 2022, n. 9

Ref.: Svoronos n. 210 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE n. 166

17. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 163 = Lenger-Dündar 2021, n. 9

Ref.: CPE, n. B44; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 60-61

18. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 431 = Lenger-Dündar 2021, n. 10

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 97-99

19. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 162 = Lenger-Dündar 2021, n. 11

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 97-99

20. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2017 (Tepecik J-19 23.26) Env. No. 639 = Lenger-Dündar 2021, n. 12

Ref.: Krş. Svoronos, n. 274; 293 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B87; B96; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116-139

21. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 153 = Lenger-Dündar 2021, n. 13

Ref.: Krş. Svoronos, n. 276; 294 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B89; B98; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 118 (Svoronos, n. 276=CPE, n. B89)

22. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 136¹⁸⁵³ = Lenger-Dündar 2021, n. 8

Ref.: Krş. Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116-149 (MÖ. 305-261)

23. AU**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition), (From 294 BC.)**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 156 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 10 = Dündar-Lenger 2022, n. 10

Ref.: Svoronos, n. 367 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE n. 234

¹⁸⁵³ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

24. AU**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition), (From 294 BC.)**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 162 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 11 = Dündar-Lenger 2022, n. 11

Ref.: Svoronos, n. 367 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE n. 234

25. AU**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition), (From 294 BC.)**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 160 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 12 = Dündar-Lenger 2022, n. 12

Ref.: Svoronos, n. 367 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE n. 234

26. AE**I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), MÖ. 294 sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 467 = Lenger-Dündar 2021, n. 19

Ref.: Svoronos, n. 78 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B122

27. AE**I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), MÖ. 294 sonrası**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 293 = Lenger-Dündar 2021, n. 20

Ref.: Svoronos, n. 80 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B123

28. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 6A, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2006 (Tepecik B. Alanı Kuzeydoğu Köşe) Bul. fiş. 007 = Lenger-Dündar 2021, n. 17

Ref.: CPE, n. B103

29. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 6A, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 168 = Lenger-Dündar 2021, n. 16

Ref.: CPE, n. B103

30. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 7, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 523 = Lenger-Dündar 2021, n. 18

Ref.: Svoronos, n. 345 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B105

31. AE**I. Ptolemaios Soter, Darp Yeri Belirsiz, yak. MÖ. 294-282**

Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 170 = Lenger-Dündar 2021, n. 14

Ref.: Krş. CPE, n. B41; B43; B47; B50; B52-B53; B74-B75; B77; B83 (Aleksandreia); n. B103-B104 (Belirsiz Darphane 6A); B106 (Belirsiz Darphane 8); B109-B110; B112; B114-B116 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs); B117 (Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs)

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 90-101 (Aleksandreia); n. 87-89 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs)

32. AE**I. Ptolemaios Soter, Darp Yeri Belirsiz, yak. MÖ. 294-282**

Patara 2015 (Tepecik K17) Bul. fiş. 161 = Lenger-Dündar 2021, n. 15

Ref.: Krş. CPE, n. B41; B43; B47; B50; B52-B53; B74-B75; B77; B83 (Aleksandreia); n. B103-B104 (Belirsiz Darphane 6A); B106 (Belirsiz Darphane 8); B109-B110; B112; B114-B116 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs); B117 (Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs)

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 90-101 (Aleksandreia); n. 87-89 (Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs)

33. AE**I. Ptolemaios Soter, Tyros, MÖ. 294 sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 451 = Lenger-Dündar 2021, n. 21

Ref.: Svoronos, n. 627 (Tyros, yak. MÖ. 284-280); CPE, n. B133

34. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 157 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 13 = Dündar-Lenger 2022, n. 13

Ref.: Svoronos, n. 547 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 276

35. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 151 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 14 = Dündar-Lenger 2022, n. 14

Ref.: Svoronos, n. 547 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 276

36. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 150 = Lenger-Dündar 2021, s. 63, n. 15 = Dündar-Lenger 2022, n. 15

Ref.: Svoronos, n. 547 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 276

37. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 159 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 16 = Dündar-Lenger 2022, n. 16

Ref.: Svoronos, n. 547 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 276

38. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 146 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 17 = Dündar-Lenger 2022, n. 17

Ref.: Svoronos, n. 547 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 276

39. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 275/4-272**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 148 = Lenger-Dündar 2021, s. 64, n. 18 = Dündar-Lenger 2022, n. 18

Ref.: Svoronos, n. 595 (Kıbrıs, MÖ. 266); CPE n. 301

40. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 373 = Lenger-Dündar 2021, n. 22

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166; Picard-Faucher 2012, Seri 2

41. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2017 (Nero Hamamı DC. Açması Sondaj I) Env. No. 036

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

42. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2014 (Tepecik L18) Bul. fiş. 060 = Lenger-Dündar 2021, n. 23

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

43. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 235¹⁸⁵⁴ = Lenger-Dündar 2021, n. 24

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

44. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 254 = Lenger-Dündar 2021, n. 25

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

45. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 240¹⁸⁵⁵ = Lenger-Dündar 2021, n. 26

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

46. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 236 = Lenger-Dündar 2021, n. 30

Ref.: Krş. Svoronos, n. 560; 563; 580; CPE, n. B168; B170; B175; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 154; n. 163

47. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2019 (Tepecik i-19/a Yüzey-1) Env. No. 627 = Lenger-Dündar 2021, n. 31

Ref.: Svoronos, n. 553; 556; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; Krş. CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B181; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 150-169

48. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 532 = Lenger-Dündar 2021, n. 32

¹⁸⁵⁴ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

¹⁸⁵⁵ Kırık.

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 556; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B181; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 150-169

49. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Patara 2017 (Tepecik i-19 24.37) Env. No. 215 = Lenger-Dündar 2021, n. 27

Ref.: Svoronos, n. 601 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B167; Picard-Faucher 2012, Seri 2

50. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 338 = Lenger-Dündar 2021, n. 28

Ref.: Svoronos, n. 598 (Kıbrıs, MÖ. 266); CPE, n. B179; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 168

51. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 281 = Lenger-Dündar 2021, n. 29

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

52. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Patara 2019 (Tepecik, H-17) Env. No. 308 = Lenger-Dündar 2021, n. 36

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

53. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 135 = Lenger-Dündar 2021, n. 33

Ref.: CPE, n. B187; Picard-Faucher 2012, Seri 2

54. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Patara 2009 (Tepecik Akropol E-12) Bul. fiş. 509 = Lenger-Dündar 2021, n. 34

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

55. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Patara 2008 (H. Hamamı Sondaj 4) Bul. fiş. 031

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

56. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 294 = Lenger-Dündar 2021, n. 35

Ref.: CPE, n. B194; Picard-Faucher 2012, Seri 2

57. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 224 = Lenger-Dündar 2021, n. 39

Ref.: Svoronos, n. 415 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205; Picard-Faucher 2012, Seri 3

58. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2006 (Sarıç Güneyi, Yüzey) Ptr.06/Et.100¹⁸⁵⁶

Ref.: Svoronos, n. 415 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205; Picard-Faucher 2012, Seri 3

59. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 087 = Lenger-Dündar 2021, n. 40

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

60. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2017 (Tepecik J-19 23.86) Env. No. 617 = Lenger-Dündar 2021, n. 41

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

¹⁸⁵⁶ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'ndedir.

61. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 190 = Lenger-Dündar 2021, n. 42

Ref.: Svoronos, n. 417 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B207; Picard-Faucher 2012, Seri 3, n. 171-183¹⁸⁵⁷

62. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 117 = Lenger-Dündar 2021, n. 43

Ref.: Svoronos, n. 417 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B207; Picard-Faucher 2012, Seri 3, n. 171-183¹⁸⁵⁸

63. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 021¹⁸⁵⁹ = Lenger-Dündar 2021, n. 44

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263¹⁸⁶⁰

64. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2015 (Tepecik L18 / 2) No. 18 = Lenger-Dündar 2021, n. 38

Ref.: Krş. Svoronos, n. 414; 448; 480; 505; 509; 515; CPE, n. B204; B224; B248; B270; B275; B279; B283; B286; Picard-Faucher, 2012, Seri 3, n. 288

65. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 251 = Lenger-Dündar 2021, n. 37

Ref.: Krş. Svoronos, n. 424; 439; 450; 467; 482; 499; 507; 511; 519; CPE, n. B211; B219; B226; B237; B244; B250; B255; B263; B268; B272; B277; B281; B285; B287

¹⁸⁵⁷ Referans Svoronos, n. 417-418 olarak verilmiştir.

¹⁸⁵⁸ Referans Svoronos, n. 417-418 olarak verilmiştir.

¹⁸⁵⁹ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

¹⁸⁶⁰ Referans Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

66. AU**II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition), MÖ. 275/4-262/1**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 164 = Dündar-Lenger 2022, n. 19

Ref.: Svoronos n. 537 (Aleksandreia, yak. MÖ. 285-270); CPE n. 437

67. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265 sonrası**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 468 = Lenger-Dündar 2021, n. 45

Ref.: Svoronos, n. 760 (Sidon, MÖ. 285-246); CPE, n. B316

68. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı**

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 300 = Lenger-Dündar 2021, n. 46

Ref.: Krş. Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

69. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, Yak. MÖ. 274-271**

Patara 1999 (YE / Yüzey) Etüd No. 68 = Özüdoğru 2002, n. 11 (MÖ. 271-246)

Ref.: Svoronos, n. 641 (Tyros, MÖ. 270); CPE, n. B328

70. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, Yak. MÖ. 265-260**

Patara 2019 (Tepecik i-19/a) Env. No. 586 = Lenger-Dündar 2021, n. 47

Ref.: Svoronos, n. 836 (Gaza, MÖ. 285-246); CPE, n. B334

71. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 511 = Lenger-Dündar 2021, n. 49

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

72. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Patara 2009 (Tepecik Akropol) Bul. Fiş. 513 = Lenger-Dündar 2021, n. 48

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

73. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 221 = Lenger-Dündar 2021, n. 51

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1170 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 211); 976 (III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B363; B369; B373; B380; Picard-Faucher 2012, Seri 4, n. 295-309

74. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 327 = Lenger-Dündar 2021, n. 50

Ref.: Svoronos, n. 971 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/20); CPE, n. B402; Picard-Faucher 2012, Seri 5, n. 336

75. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222**

Patara 2019 (Tepecik i-20) Env. No. 707 = Lenger-Dündar 2021, n. 52

Ref.: CPE, n. B432A¹⁸⁶¹

76. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 476 = Lenger-Dündar 2021, n. 53

Ref.: CPE, n. B432A¹⁸⁶²

77. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Patara 2013 (Tepecik Kuzey Bastion) Bul.Fiş. 050¹⁸⁶³ = Lenger-Dündar 2021, n. 54

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

78. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

¹⁸⁶¹ Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan ve Konuk (2004) tarafından yayınlanan 3 sikke için Konuk Krş. ile Svoronos 761 (Defne çelenkli Zeus başı/Kartal, sol boşlukta çift bereket boynuzu) referansı vermiştir. Lorber (CPE, n. B432A) ise arka yüzdeki sembol tek bereket boynuzudur ve yeni bir emisyonudur. Buluntu yerinden ötürü de bu sikke için yeni bir atıf yaparak Karia'da Halikarnassos'u önerir.

¹⁸⁶² Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer alan ve Konuk (2004) tarafından yayınlanan 3 sikke için Konuk Krş. ile Svoronos 761 (Defne çelenkli Zeus başı/Kartal, sol boşlukta çift bereket boynuzu) referansı vermiştir. Lorber (CPE, n. B432A) ise arka yüzdeki sembol tek bereket boynuzudur ve yeni bir emisyonudur. Buluntu yerinden ötürü de bu sikke için yeni bir atıf yaparak Karia'da Halikarnassos'u önerir.

¹⁸⁶³ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

Patara 2019 (Tepecik I-19) Env. No. 127 = Lenger-Dündar 2021, n. 55

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

79. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 273 = Lenger-Dündar 2021, n. 56

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

80. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik J-19) Env. No. 379 = Lenger-Dündar 2021, n. 57

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

81. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2009 (Tepecik B-3)¹⁸⁶⁴ Bul. Fiş. No. 104

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

82. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 453 = Lenger-Dündar 2021, n. 58

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

83. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 321 = Lenger-Dündar 2021, n. 59

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

84. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2015 (Tepecik K 17 Yüzey) Bul. Fiş. 122 = Lenger-Dündar 2021, n. 60

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

85. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 1998 (NEK 5/-280) Etüd No. 15

¹⁸⁶⁴ Sikke 24534/2009/1870 envanter numarası ile Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

86. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2009 (Ana Cadde Batı Portiko) Bul. Fiş. 389¹⁸⁶⁵ = Aktaş 2013, s. 315, n. 18

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

87. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 272 = Lenger-Dündar 2021, n. 61

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

88. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2014 (Tepecik L-17) Bul. fiş. 078 = Lenger-Dündar 2021, n. 62

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

89. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 275 = Lenger-Dündar 2021, n. 63

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

90. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 1991 (NEK-K2/-40) Etüd No. 63¹⁸⁶⁶ (Özüdoğru 2002, n. 3)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

91. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 175 = Lenger-Dündar 2021, n. 64

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

92. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik i-18) Env. No. 343 = Lenger-Dündar 2021, n. 65

¹⁸⁶⁵ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

¹⁸⁶⁶ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

93. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 296 = Lenger-Dündar 2021, n. 66

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

94. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 394 = Lenger-Dündar 2021, n. 67

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

95. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 387 = Lenger-Dündar 2021, n. 68

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

96. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara 2006 (H. Hamamı Sondaj 9) Ptr.06/Et.97¹⁸⁶⁷

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

97. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara Yıl? (Yüzey) Etüd No. 21 (Özüdoğru 2002, n. 5)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

98. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Patara Yıl? (Yüzey) Etüd No. 27 (Özüdoğru 2002, n. 6)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

99. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-17) Env. No. 236 = Lenger-Dündar 2021, n. 69

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n.

¹⁸⁶⁷ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

B436

100. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 1991 (NEK-K10/-130) Etüd No. 67¹⁸⁶⁸ = Özüdoğru 2002, s. 57, n. 8 (MÖ. 271-246)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

101. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 446 = Lenger-Dündar 2021, n. 70

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

102. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara ? (Yüzey) Etüd No. 4 (Özüdoğru 2002, n. 7)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

103. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2017 (Tepecik i-19 24.53) Env. No. 156¹⁸⁶⁹ = Lenger-Dündar 2021, n. 71

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

104. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2007 (Tepecik Saray/Yüzey) Bul. fiş. 065 = Lenger-Dündar 2021, n. 72

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

105. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2012 (Tepecik BS/Batı Teras) Bul. fiş. 336 = Lenger-Dündar 2021, n. 73

¹⁸⁶⁸ Söz konusu sikke müzeden temin edilemediğinden, tanımlamada Özüdoğru bilgisi baz alınmıştır.

¹⁸⁶⁹ Müzeye giden sikkeler grubuna eklenmiştir.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

106. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2009 (Tepecik Akropol A-12) Bul. fiş. 514 = Lenger-Dündar 2021, n. 75

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

107. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 370 = Lenger-Dündar 2021, n. 74

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

108. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 1999 (Tepecik/Yüzey) Etüd No 21¹⁸⁷⁰ = Özüdoğru 2002, n. 10 = Lenger-Dündar 2021, n. 76

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

109. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 2019 (Tepecik i-19/a) Env. No. 660 = Lenger-Dündar 2021, n. 77

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

110. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Patara 1994 (H. Hamamı G. Cephe Zemin) Etüd Sıra No. 15¹⁸⁷¹

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁸⁷⁰ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

¹⁸⁷¹ Sikke etütlük olarak Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır.

111. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Patara 2002 (Markia iç Seki Önü) Bul. fiş. 007

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

112. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Patara 2019 (Tepecik K-19/a) Env. No. 537 = Lenger-Dündar 2021, n. 78

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

113. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Patara 1999 (Nekropol – TN – 9 (A)) Bul. fiş. 001

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

114. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Patara ? (Yüzey) Etüd No. 2 (Özüdoğru 2002, n. 9)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

115. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Patara 2017 (Tepecik j-19 24.62) Env. No. 060 = Lenger-Dündar 2021, n. 79

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

116. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria, MÖ. 246-222**

Patara 2019 (Tepecik H-17) Env. No. 261 = Lenger-Dündar 2021, n. 80

Ref.: Svoronos, n. 1056 (III. Ptolemaios Euergetes, Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B462

117. AE**VII. Kleopatra Philopator, Aleksandreia, (MÖ. 52-29)**

Patara 2009 (Su Yolu Sondaj 17/09) Bul. fiş. -

Ref.: Svoronos, n. 1871 (VII. Kleopatra ile XIV, XV, XVI. Ptolemaios Mısır, MÖ. 51-29);

Weiser 1995, n. 183; Picard-Faucher 2012, n. 1014-1021

118. AE**I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos****MÖ. 305-246**

Patara 2019 (Tepecik J-18) Env. No. 445 = Lenger-Dündar 2021, n. 83

119. AE**I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes****MÖ. 305-222**

Patara 2003 (Tepecik Dönmez Sarnıç A) Bul. fiş. 001 = Lenger-Dündar 2021, n. 81

120. AE**I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes****MÖ. 305-222**

Patara 2009 (Tepecik Akropol A-12 D. Duvar)¹⁸⁷²

121. AE**II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes****MÖ. 283-222**

Patara 2018 (Tepecik I-18) Env. No. 285 = Lenger-Dündar 2021, n. 82

122. AE**III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator****MÖ. 246-204**

Patara 2012 (Kaynak Kilise Karelaj) 16m Bul. fiş. 182

Dönem ya da Darphane Atfı Yapılamayan Tanımsız Sikkeler**123. AE**

Patara 2003 (OG 54 Güney Kline Batı Köşe) Bul. fiş. 063

¹⁸⁷² Sikke 24535/2009/1871 envanter numarası ile Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.

124. AE

Patara 2019 (Nero Hamamı-Sur 7.Burç B7) Env. No. 105

125. AE

Patara 2009 (Su Yolu Sondaj 17/09 Güney) Bul. fiş. 681a

126. AE

Patara 2012 (11. Burç-Güney MTA-F1) Bul. fiş. 008

22. Lykia, Arykanda

Güncel veriler ışığında Arykanda kazılarında ele geçen, tamamı bronz olan, Ptolemaios Krallığı'na darp edilmiş sikke sayısı 4'tür¹⁸⁷³;

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 275/4 sonrası

Env. No. Ary 18 S 567

Ref.: CPE, n. B187

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Ary 98-408 = Tek 2002a, s. 306, n. 774 (Kıbrıs, MÖ. 275)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Aleksandreia, MÖ. 275); CPE, n. B190

3. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Ary 98-47 = Tek 2002a, s. 307, n. 775 (Ptolemais, MÖ. 271-246)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemaios, MÖ. 271-246); CPE, n. B436

4. AE

MÖ. 3. yüzyılın ilk yarısı

Ary. 89-259= Tek 1996, s. 43, n. 8.

¹⁸⁷³ Buluntulara ilişkin güncel verileri benimle paylaşan H. Sancaktar'a teşekkür ederim.

23. Lykia, Tlos

Henüz kapsamlı bir yayının konusu olmayan Tlos kazı sikkeleri, Arş. Gör. U. Ozan Usanmaz tarafından doktora tezi kapsamında çalışılmaktadır. Tlos kazılarında şu ana değin ele geçen, Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 2'dir;

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Müze Env. No. 15789 (B. Yılı 2010) = Duman-Aktaş 2012, s. 457¹⁸⁷⁴

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemaios, MÖ. 271-246); CPE, n. B437

2. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Tlos 2021 (Meclis Binası / Güney Mekan / Açma 8)¹⁸⁷⁵

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemaios, MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁸⁷⁴ Kazı raporu niteliğindeki bu yayında, 2010 kazılarında, II. Stadyum alanı olarak isimlendirilen alanda ele geçtiği belirtilen sikkenin tanımı, ölçüleri ve tarihlenmesine ilişkin herhangi bir ayrıntı paylaşılmamıştır. Bu bilgileri benimle paylaşan U. Ozan Usanmaz'a teşekkür ederim. Sikke daha sonra Fethiye Arkeoloji Müzesi envanterinde tespit edilmiştir.

¹⁸⁷⁵ Buluntu bilgilerini benimle paylaşan U. Ozan Usanmaz'a teşekkür ederim.

24. Lykia, Letoon

Mevcut limitli yayınlardan anlaşıldığı üzere Letoon kazılarında ele geçen, Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 3'tür. Ancak ifade edildiği üzere söz konusu sikkeler henüz kapsamlı bir yayının konusu olmadığından şu an elimizde yalnızca sayısal bilgi bulunmaktadır.

25. Lykia, Andriake

Mevcut veriler ışığında, Andriake kazılarında ele geçen Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı şu an için yalnızca 1'dir;

1. AE

Ptolemy of Cyprus, Paphos, yak. MÖ. 80-58

2009.420 = Bulut-Şengül 2014, s. 81 (X. Ptolemaios, MÖ. 107-88)

Ref.: Svoronos, n. 1813 (XI. Ptolemaios Aleksandros, Kıbrıs, MÖ. 114-88); CPE, n. B822

26. Lykia, Rhodiapolis

Rhodiapolis'te yürütülen arkeolojik kazılarında ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir yayının konusu olmamıştır. 2006-2008 yılları arası kazılarda ele geçen Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 1'dir¹⁸⁷⁶;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

MÖ. 294-222

Etüd. No. 2007-247

27. Lykia, Gagai

Kentin yer aldığı Mavikent beldesinde 2011 yılında Antalya Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısında ele geçen 6 sikke içerisinde 1 adet bronz Ptolemaios krali sikkesi de yer almaktadır¹⁸⁷⁷;

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Etüt. no. 874.

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 581; 587; 589; 591; CPE, n. B185; B187-B187A; B190; B192-B200A

¹⁸⁷⁶ Buluntu bilgilerini benimle paylaşan S. Bulut'a teşekkürlerimi sunarım.

¹⁸⁷⁷ Buluntuları benimle paylaşan Ç. Ulutaş'a teşekkür ederim.

28. Pamphylia, Perge

Yayınlanan örnekler ışığında, Perge kazılarında ele geçen Ptolemaios Krallığı'na ait sikkeler sayısı 3'tür;

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler

1. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Env. No. La. 00. L. 36. 5 = Köker 2007, s. 23, n. 45 (I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane, MÖ. 295-284)

2. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Env. No. La. 02. L. 47. 1 = Köker 2007, s. 23, n. 46 (I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane, MÖ. 295-284)

3. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Env. No. La. 00. L. 38. 5 = Köker 2007, s. 23, n. 47 (II. Ptolemaios Euergetes? (MÖ. 282-246)-IV. Ptolemaios Philopator? (MÖ. 222-205), Belirsiz darphane)

29. Pamphylia, Side

Yayınlanan ve bilgisi temin edilen kazı örnekleri ışığında, Side’de ele geçen Ptolemaios Krallığı’na ait sikke sayısı, 1’i gümüş, 9’u bronz olmak üzere toplam 10’dur¹⁸⁷⁸:

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

SD.2020.S.51

Ref.: Svoronos, n. 184 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B40

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

968 = Atlan 1976, n. 182 (MÖ. 305-284)

Ref.: Svoronos, 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285)=CPE, n. B43

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

969 = Atlan 1976, 183b (MÖ. 305-284)

Ref.: Krş. Svoronos, 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

970 = Atlan 1976, 184a (MÖ. 305-284)

Ref.: Svoronos, n. 206 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B55

5. AR

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition), MÖ. 294 sonrası

ET.128 = Atlan 1976, 184b (MÖ. 305-284)

Ref.: Svoronos, n. 368 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 235

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

SD.2021.S.3140

Ref.: Svoronos, n. 556 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B181

¹⁸⁷⁸ Güncel verileri benimle paylaşan A. T. Tek’e teşekkür ederim.

7. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı

ET.5345

Ref.: Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

8. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

SD.2021.S.3555

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B450

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**9. AE**

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 294-222

10253 (SD.2011.S.515) = Tek 2013a, s. 210

10. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 294-222

ET.127 = Atlan 1976, 183a (MÖ. 305-284)

30. Pamphylia, Alanya Kalesi

Kale kazılarında ele geçen sikkeler henüz kapsamlı bir yayının konusu olmamıştır. Bu buluntu grubu içerisinde krali Ptolemaios sikkelerinin varlığını Alanya Arkeoloji Müzesi envanterlik sikkelerine yönelik gerçekleştirdiğim çalışmanın yanı sıra, ekip üyesi olarak görev aldığım Alanya Kalesi kazılarında 2021 kazı sezonunda ele geçen toplam iki adet örneğe istinaden bilmekteyiz:

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Alanya Müz. Env. No. 2004/1 (2004 Alanya Kalesi kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B450

Dönemi ve Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikke

2. AE

Al. Nm. A. 21. İç Kale Orta Kısım Sektör 2- 3C Kot: +2, 36

31. Kilikia, Nagidos

Nagidos kazılarında ele geçen ve yayınlanmış Ptolemaios Krallığı sikkesi toplam 60 adettir¹⁸⁷⁹;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Kazı Env. No. 2002/608 = Tekin 2007, s. 380, n. 172 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 215 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B53

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Tyros, MÖ. 294 sonrası

Kazı Env. No. 2000/191 = Tekin 2007, s. 379, n. 144 (I. Ptolemaios Soter?, MÖ. 305/4-283/2)

Ref.: Svoronos, n. 627 (II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, MÖ. 284-280); CPE, n. B133

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 6

Kazı Env. No. 2000/Na. 2000.9. Müze Env. No. 5.5.2000 = Tekin 2007, s. 380, n. 169 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: CPE, n. B104

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2000/Na. 2000.29 M. Env. No. 5.9.2000 = Tekin 2007, s. 379, n. 155 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174

5. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2001/495 = Tekin 2007, s. 379, n. 160 (MÖ. 285/284-246)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 282 ya da 275); CPE, n. B175

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2001/427 = Tekin 2007, s. 379, n. 156 (MÖ. 285/284-246)

¹⁸⁷⁹ Yayınlanan sikke fotoğrafı net olanlar az sayıda örnek hariç, sikkelerin tamamına yakını için Tekin tarafından verilen tanımlama baz alınmıştır. Sikkeler için ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 229-230, n. 15.6.12.

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

7. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2001/435 = Tekin 2007, s. 379, n. 159 (MÖ. 285/284-246)

Ref.: Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

8. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2000/Na.2000.1. M. Env. No. 5.1.2000 = Tekin 2007, s. 379, n. 153 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

9. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 202/Na. 2002 (30) 751. M. Env. No. 3.2.2002 = Tekin 2007, s. 379, n. 154 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2001/428 = Tekin 2007, s. 379, n. 157 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 2001/523 = Tekin 2007, s. 379, n. 158 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

12. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Kazı Env. No. 1999/Na. 99.81. M. Env. No. 4.11.99 = Tekin 2007, s. 379, n. 162 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

13. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Kazı Env. No. Z 3. = Tekin 2007, s. 379, n. 163 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561-562; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185-B190; B192-B200

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Kazı Env. No. 1999/36 = Tekin 2007, s. 379, n. 164 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561-562; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185-B190; B192-B200

15. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Kazı Env. No. 2000/Na. 2000.30. M. Env. No. 5.10.2000 = Tekin 2007, s. 379, n. 161 (Aleksandreia, MÖ. 285/284-246)

Ref.: Svoronos, n. 594 (Kıbrıs, MÖ. 267); CPE, n. B198¹⁸⁸⁰

16. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 283/282-246**

Kazı Env. No. 2001/421 = Tekin 2007, s. 380, n. 174 (II. Ptolemaios?)

17. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 283/282-246**

Kazı Env. No. 1999/Na. 99.105. Müze Env. No. 4.17.99 = Tekin 2007, s. 380, n. 176 (II. Ptolemaios?)

18. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. 2001/549 = Tekin 2007, s. 380, n. 166 (Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Svoronos, n. 441 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B221

19. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 283/282-246**

Kazı Env. No. 2001/546 = Tekin 2007, s. 379, n. 150 (Aleksandreia, MÖ. 266/256 veya MÖ. 263/262)

Ref.: Krş. Weiser 1995, n. 22-26¹⁸⁸¹; CPE, n. B203; B209; B217; B223; B235; B241; B247; B256; B261; B274; B282¹⁸⁸²

¹⁸⁸⁰ Söz konusu örnek Lorber (2018) tarafından B179 (kartalın bacakları arasında Y) altında tasnif edilmiştir.

¹⁸⁸¹ II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 266-256 (Tekin tarafından verilen referans).

¹⁸⁸² Lorber (2018) söz konusu Nagidos kazı örneğini B315 (arka yüzde tek kartal) altında tasnif etmiştir. Ancak mevzu bahis Nagidos buluntusunun arka yüz ikonografyasını çift kartal oluşturmaktadır.

20. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. 1999/Na. 99.71. M. Env. No. 4.7.99 = Tekin 2007, s. 379, n. 165 (Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Svoronos, n. 426 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B213

21. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. 1999/61 = Tekin 2007, s. 380, n. 167 (Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Krş. Weiser 1995, n. 36-39 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 266-256); CPE, n. B220; B251

22. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. 1999/70 = Tekin 2007, s. 380, n. 168 (Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Krş. Weiser 1995, n. 36-39 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 266-256); CPE, n. B220; B251

23. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. Z 2 = Tekin 2007, s. 379, n. 151 (Aleksandreia, MÖ. 285/84-246)

Ref.: Svoronos, n. 448 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B224

24. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Kazı Env. No. Z4 = Tekin 2007, s. 380, n. 170 (Aleksandreia, MÖ. 266-256)

Ref.: Svoronos, n. 467 (Aleksandreia, MÖ. 263); CPE, n. B237

25. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Kyrene, Yak. MÖ. 270-261?**

Kazı Env. No. Z 8 = Tekin 2007, s. 379, n. 148 (I. Ptolemaios veya II. Ptolemaios?, MÖ. 305/4-283/2 veya MÖ. 285-246)

Ref.: Krş. CPE, n. B343

26. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/Na. 01.416. Müze Env. No. 2.4.2001 = Tekin 2007, s. 381, n. 194 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: Svoronos, n. 1167 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 221/220-204/203); CPE, n. B360¹⁸⁸³

27. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/459 = Tekin 2007, s. 381, n. 197 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 975 (Aleksandreia, 247/6-221/20); n. 1169 (IV. Ptolemaios Philopator, Kyrenaika, MÖ. 210'ların sonları); CPE, n. B362; B368; B372; B376; B379

28. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. Z 7 = Tekin 2007, s. 381, n. 198 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: Svoronos, n. 1170 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 221/220-204/203); CPE, n. B363

29. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/Na. 2001.417. Müze Env. No. 2.5.2001 = Tekin 2007, s. 381, n. 193 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: Svoronos, n. 974 (MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B366¹⁸⁸⁴

30. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/529 = Tekin 2007, s. 381, n. 195 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: Ref.: Svoronos, n. 974 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B366

¹⁸⁸³ Lorber (2018) söz konusu örneği B359 (başı geriye dönük kartal) altında tasnif etmiştir. Ancak söz konusu sikkenin arka yüzünde yer alan kartalın başı sola dönüktür. Bu yüzden burada B360 referansı verilmiştir.

¹⁸⁸⁴ Lorber (2018) söz konusu örneği B359 (kartalın bacakları arasında Λ) altında tasnif etmiştir. Ancak söz konusu sikkede kartalın bacakları arasında E harfi yer almaktadır. Bu yüzden burada B366 referansı verilmiştir.

31. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. Na. 2001.415. Müze Env. No. 2.9.2001 = Tekin 2007, s. 381, n. 196 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/04)

Ref.: CPE, n. B372

32. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2000/Na. 2000.31. Müze Env. No. 5.11.2000 = Tekin 2007, s. 380, n. 182 (Aleksandreia, MÖ. 245-222)

Ref.: Svoronos, n. 967 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B398

33. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2000/119 = Tekin 2007, s. 380, n. 183 (Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B447

34. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. Z 5. = Tekin 2007, s. 380, n. 184 (Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B448

35. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. Z 14 = Tekin 2007, s. 380, n. 185 (Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B448

36. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. Z 16 = Tekin 2007, s. 380, n. 186 (Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B448

37. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 543 = Tekin 2007, s. 380, n. 187 (Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B449

38. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/Na. 2001.402. Müze Env. No. 2.8.2001 = Tekin 2007, s. 380, n. 188
(Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B449

39. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/Na. 2001.423. Müze Env. No. 2.6.2001 = Tekin 2007, s. 380, n. 189
(Kıbrıs-Salamis, MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B450

40. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kıbrıs, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/504 = Tekin 2007, s. 380, n. 190

Ref.: Svoronos, n. 1009 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE. n. B451

41. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukia Pieria, MÖ. 246-222**

Kazı Env. No. 2001/490 = Tekin 2007, s. 380, n. 192 (II. Berenike ve III. Ptolemaios)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1055-1056 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B460-B462

42. AE**IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222-204**

Kazı Env. No. Z 1 = Tekin 2007, s. 379, n. 152 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285/84-246)

Ref.: Svoronos, n. 1148 (Kyrenaika, MÖ. 221/0-204/3); CPE, n. B503

43. AE**III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 246-204**

Kazı Env. No. 2000/380 = Tekin 2007, s. 380, n. 173 (II. Ptolemaios?)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1140; 1142; 1145; 1148-1150; CPE, n. B383; B498; B503-504; B509; B514-519

44. AE**V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 183/182-170**

Kazı Env. No. 573 = Tekin 2007, s. 381, n. 199 (IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222/21-205/4)

Ref.: Krş. Weiser 1995, n. 136

45. AE**VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-169.**

Kazı Env. No. 1999/Na. 99.45. Müze Env. No. 4.4.99 = Tekin 2007, s. 380, n. 191 (II. Berenike ve III. Ptolemaios)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1238 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 205/4-180); CPE, n. B641; Weiser 1995, n. 144 (V. Ptolemaios Epiphanes, MÖ. 204-180)

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**46. AE****I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes**

Kazı Env. No. Z 11 = Tekin 2007, s. 380, n. 171 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265-256)

47. AE**I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da II. Ptolemaios Euergetes**

Kazı Env. No. Z 12 = Tekin 2007, s. 381, n. 201

48. AE**I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da II. Ptolemaios Euergetes**

Kazı Env. No. 2000/Na.2000.11 = Tekin 2007, s. 381, n. 202

49. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2001/531 = Tekin 2007, s. 380, n. 181 (II. Ptolemaios?)

50. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2002/Na. 2002.3 (585). Müze Env. No. 3.3.2002 = Tekin 2007, s. 380, n. 179 (II. Ptolemaios?)

51. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2001/516 = Tekin 2007, s. 380, n. 175 (II. Ptolemaios?)

52. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2000/179 = Tekin 2007, s. 380, n. 177 (II. Ptolemaios?)

53. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2000/317 = Tekin 2007, s. 380, n. 178 (II. Ptolemaios?)

54. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**

Kazı Env. No. 2000/170 = Tekin 2007, s. 380, n. 180 (II. Ptolemaios?)

Dönemi ve Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**55. AE**

Kazı Env. No. 2001/530 = Tekin 2007, s. 379, n. 145 (I. Ptolemaios veya II?, MÖ. 305/4-283/2 veya MÖ. 285-246)

56. AE

Kazı Env. No. Z 6 = Tekin 2007, s. 379, n. 146 (I. Ptolemaios veya II?, MÖ. 305/4-283/2 veya MÖ. 285-246)

57. AE

Kazı Env. No. 2001/437 = Tekin 2007, s. 379, n. 147 (I. Ptolemaios veya II?, MÖ. 305/4-283/2 veya MÖ. 285-246)

58. AE

Kazı Env. No. Z 9 = Tekin 2007, s. 379, n. 149 (I. Ptolemaios veya II?, MÖ. 305/4-283/2 veya MÖ. 285-246)

59. AE

Kazı Env. No. 2001/551 = Tekin 2007, s. 381, n. 200 (Belirsiz Ptolemaioslar)

60. AE

Kazı Env. No. 2000/Na. 2000.6. Müze Env. No. 5.2.2000 = Tekin 2007, s. 381, n. 203 (Belirsiz Ptolemaioslar)

32. Kilikia, Kelenderis

Kentte, 1999 yılı kazılarında MÖ. 3. Yüzyıla tarihlenen 1 adet bronz Ptolemaios Krallığı sikkesi ele geçmiştir. Tanım ve tasnifine dair ilave bilgimiz bulunmamaktadır.¹⁸⁸⁵

33. Kilikia, Meydancikkale (Gülner)

Meydancikkale’de ele geçen define içerisindeki krali Ptolemaios sikkesi sayısı 2158’dir.¹⁸⁸⁶

Gülner definesi dışında kazı sikkeleri henüz kapsamlı bir yayının konusunu teşkil etmediğinden buluntulara ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi değiliz. Yalnızca, 1987 yılı kazılarında 1 adet Sidon darbı olan ve II. Ptolemaios Philadelphos dönemine tarihlenen gümüş krali Ptolemaios sikkesi¹⁸⁸⁷ ele geçtiği, 1988 yılı itibari ile ise 10 adet bronz krali Ptolemaios sikkesinin kayıt altına alındığı bilgisi mevcuttur.¹⁸⁸⁸ Burada aktarılanlara göre 7 sikke II. Ptolemaios dönemi Aleksandreia, Tyros ve Kıbrıs, 3 sikke ise III. Ptolemaios dönemi Kıbrıs darbıdır.¹⁸⁸⁹ Buna göre, söz konusu iki yayın ışığında Meydancikkale kazılarında ele geçen krali Ptolemaios sikkesi sayısı 1’i gümüş, 7’si bronz olmak üzere 8’dir. Meydancikkale kazı buluntularına ilişkin en güncel numismatik yayında ise krali bronz Ptolemaios sikke sayısının 37 olduğu ve bunların II. Ptolemaios ve III. Ptolemaios dönemlerine ait olduğu bilgisi paylaşılmıştır.¹⁸⁹⁰ Dolayısıyla, mevcut literatürden kazılarda ele geçen sikke sayısının 1’i gümüş 37’si bronz olmak üzere 38 olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁸⁸⁵ Bkz. Zoroğlu-Arslan-Tekocak 2001, s. 314.

¹⁸⁸⁶ Sikkelerin ayrıntılı dökümü için bkz. Ek 4, n. 5.

¹⁸⁸⁷ Davesne 1988c, s. 301. Burada ilgili buluntunun dolaşım görmüş ve bu doğrultuda aşınmış bir örnek olduğu ve yak. MÖ. 240-235 arası bir tarihte, ele geçtiği yapı temeline bırakılmış olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu da ilgili tarihlerde Meydancikkale’de Ptolemaios egemenliğini gösterir bir buluntu olarak yorumlanmıştır.

¹⁸⁸⁸ Davesne-Le Rider 1989, s. 346.

¹⁸⁸⁹ Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 229, n. 15.6.11/2.

¹⁸⁹⁰ Davesne 2004.

34. Kilikia, Olba

Tamamı bronz olmak üzere, Olba kazılarında ele geçtiğini bildiğimiz ve yayınlanan Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 3'tür;

1. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2012_man_tek_32 = Akçay 2017a, s. 82, n. 4 (MÖ. 285-246)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 565; 601 (Aleksandreia, MÖ. 282 ya da 265); CPE, n. B167; 171

2. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222

Env. No. 2013_tiy_T14_7 = Akçay 2017a, s. 82, n. 5 (IV. Ptolemaios Philopator, MÖ. 221-205)

Ref.: Svoronos, n. 974 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B366

3. AE

IX. Ptolemaios Soter II, Kyrene

Env. No. 013_nisli_alan_1_55 = Aksoy 2019, n. 7 (Ptolemaios Lathyros (MÖ. 116-107 / MÖ. 88-MÖ. 81) ya da X. Ptolemaios Alexander I (MÖ. 107-88), Kıbrıs)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1720-1723 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B803-B805; B810; Weiser 1995, n. 171-172 (III. Kleopatra, IX. Ptolemaios Philometor Soter II, X. Ptolemaios Aleksandros, Aleksandreia, MÖ. 116-81)

35. Kilikia, Elaiussa Sebaste

Elaiussa Sebaste kentinde ele geçtiğini bildiğimiz, yayınlanmış Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 1'dir¹⁸⁹¹;

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 96.002 = Tekin 1999, s. 319, n. 1 (MÖ. 247-222)

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

36. Kilikia, Soloi-Pompeiopolis

Kentte ele geçtiği bilinen Ptolemaios krali sikke sayısı şimdilik 1'dir;

1. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Yağcı-Yiğitpaşa 2018, s. 378 (II. Ptolemaios Philadelphos)

¹⁸⁹¹ Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 224, n. 15.6.9.

Ek 2- Küçük Asya Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Krali Ptolemaios Sikkeleri

2.1. Güney Karia

1991 yılında Gökova’da yürütülen araştırmalar sırasında 1 adet bronz Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.

1. AE

Olasılıkla II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia?

Konuk 2001, s. 78-79, n. 19 (II. Ptolemaios Philadelphos)

2.2. Emirtaşı ve Göktepe, Karia

Yüzey araştırmalarında 1 adet, Emirtaşı olarak ifade edilen mevkiide krali Ptolemaios sikkesi ele geçmiştir.¹⁸⁹² Göktepe’de bulunduğu ve bir koleksiyonda yer aldığı bildirilen, ilave herhangi bir bilgimiz bulunmayan bir adet Ptolemaios sikkesinden de bahis açılmaktadır.¹⁸⁹³

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Roos 1969, s. 85

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁸⁹² Roos 1969, s. 85. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 216, n. 15.4.13.

¹⁸⁹³ Roos 1969, s. 72. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 218, n. 15.4.17.

2.3. Dereagzi, Lykia

Yüzey araştırmaları sırasında, araştırma ekibine köylüler tarafından sunulan ve civarda ele geçtiği bilgisi aktarılan 3 adet krali Ptolemaios sikkelerinin varlığından haberdarız.¹⁸⁹⁴

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ve sonrası

Gregory 1993, s. 141, n. 5

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Kyrene, yak. MÖ. 299-294

Gregory 1993, s. 141, n. 4

Ref.: Svoronos, n. 70 (Kyrene, MÖ. 308-304); CPE, n. B145

3. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Gregory 1993, s. 141, n. 6

Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

2.4. Istlada, Lykia

Istlada'da yürütülen yüzey araştırmalarında, 1998 yılında ele geçen bir adet krali bronz Ptolemaios sikkelerinin varlığını, Limyra kazılarının nümismatı J. Gorecki'nin paylaştığı bilgiler sayesinde öğrenmekteyiz:

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Ref.: Svoronos 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

¹⁸⁹⁴ Gregory 1993, s. 141, n. 4-6. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 214, n. 15.4.7.

Ek 3- Bilimsel Geziler ve Seyyahlarda Ptolemaios Sikkeleri

3.1. Louis Robert

Louis Robert'in Küçük Asya'da gerçekleştirdiği geziler sırasında satın aldığı sikkeler 2001 yılında yayınlanan çalışma ile bilim dünyasına sunulmuştur.¹⁸⁹⁵ Buna göre Robert, 1946 ve 1947 yılları gezilerinde 9 adet Ptolemaios sikkesi satın almış ve koleksiyonuna dahil etmiştir.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

P-14.1052¹⁸⁹⁶ = Delrieux 2011, n. 958 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246)

Ref.: Svoronos, n. 206; 340 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B55

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

B-59/6.212¹⁸⁹⁷ = Delrieux 2011, n. 957 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 563 (Kıbrıs, MÖ. 282); CPE, n. B187

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246

B-60/2.283¹⁸⁹⁸ = Delrieux 2011, n. 959 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246)

4. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 261/260 sonrası

B-59/6.213¹⁸⁹⁹ = Delrieux 2011, n. 963 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais ya da Berytos, MÖ. 285-246 ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

5. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 261/260 sonrası

P-7.583¹⁹⁰⁰ = Delrieux 2011, n. 960 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios

¹⁸⁹⁵ L. Robert'in 1932-1963 yılları arasında gerçekleştirdiği seyahatler ve koleksiyonun tamamı için bkz. Delrieux 2011.

¹⁸⁹⁶ Çamköy yakınları/Karia, 1946.

¹⁸⁹⁷ Çiftlik/Karia, 1946.

¹⁸⁹⁸ Selimiye, Mendelia, Euromos/Karia, 1947.

¹⁸⁹⁹ Çiftlik/Karia, 1946.

¹⁹⁰⁰ Kapıkırı/Ionia, 1947.

Euergetes, Ptolemais ya da Berytos, MÖ. 285-246 ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

6. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 261/260 sonrası

B-62.369=Delrieux 2011, n. 961 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais ya da Berytos, MÖ. 285-246 ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

7. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 261/260 sonrası

B-57.8=Delrieux 2011, n. 962 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais ya da Berytos, MÖ. 285-246 ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

8. AE

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 305-283 ya da MÖ. 285-246

P-14.1075¹⁹⁰¹ = Delrieux 2011, n. 955 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 305-283 ya da MÖ. 285-246)

Ref.: SNG Cop. Egypt, n. 50-57 (I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 305-283); 158-162 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246)

9. AE

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 305-283 ya da MÖ. 285-246

B-59/3.103¹⁹⁰² = Delrieux 2011, n. 956 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 305-283 ya da MÖ. 285-246)

Ref.: SNG Cop. Egypt, n. 50-57 (I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 305-283); 158-162 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246)

¹⁹⁰¹ Karacahisar/Karia, 1932.

¹⁹⁰² Karacahisar/Karia, 1946.

3.2. Kildara, (Muğla), Karia

Buradaki bilğimiz yalnızca L. Robert'in aktardığı ve gördüğünü ifade ettiği örneğe dairdir. Robert, Muğla ili, Milas ilçesi sınırları içerisinde yer alan Kildara'da 1 adet bronz Ptolemaios sikkesi gördüğünü not eder.¹⁹⁰³

3.3. Mylasa, (Milas), Karia

Benzer bir biçimde Mylasa'da görülenlere ilişkin bilğimiz de yalnızca L. Robert'in aktardığı, Mylasa'da 4 adet bronz Ptolemaios sikkesi gördüğünü dair ifadesidir.¹⁹⁰⁴ Sikkelerin tanım ve tasnifine dair ayrıntılı bilğimiz bulunmamaktadır.

3.4. Myndos, (Gümüşlük), Karia

W. R. Paton, 12 yıllık bir süre zarfında zaman zaman ikamet ettiği Gümüşlük'te bulunduğundan emin olduğu yüzlerce sikkenin kendisine getirildiğini, en az 80 tanesinin Mydos darbı olduğunu arda kalanların ise büyük bölümünün Ptolemaios sikkesi olduğunu dile getirir.¹⁹⁰⁵ Ne yazık ki bu örneklerle dair herhangi bir ayrıntı paylaşılmamıştır.

¹⁹⁰³ Robert 1962, s. 21, dn. 3. Ayrıca bkz. Ashton 2002, s. 11; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 219, n. 1.4.21.

¹⁹⁰⁴ Robert 1962, s. 21, dn. 3. Ayrıca bkz. Konuk 2004, s. 172

¹⁹⁰⁵ Paton 1900, s. 80. Ayrıca bkz. Robert 1962, s. 21; Konuk 2004, s. 172; Cavagna 2015, s. 219, n. 15.4.23.

3.5. C. Fellows, Küçük Asya

C. Fellows'un seyahatlerin esnasında Batı ve Güney Küçük Asya'da satın aldığı/topladığı, 70'ten fazla sikke içerisinde, Fethiye civarından satın aldığını ifade ettiği sayısı kesin olarak belirtilmeyen Ptolemaios sikkeleri de vardır;¹⁹⁰⁶

(38+ sikke) (Macry) Telmessos'dan: "Birkaç Ptolemaios sikkesi"

(14+ sikke) (Minara) Pinara'dan: 2 Ptolemaios sikkesi.

(10+sikke) Patara'dan: 1 Ptolemaios sikkesi

3.6. G. Davies, Lykia

G. Davies, bölgede satın aldığını belirttiği, toplam sayısı 160'ın üzerinde olan darplar içerisinde 3 adet Ptolemaios Krallığı'na ait bronz sikke de yer alır. Davies, topladığı sikkelerin temininin Antiphellos ya da Telmessos civarından olabileceğini ifade etmiştir.¹⁹⁰⁷

¹⁹⁰⁶ Fellows 1853, s. 313-315. Ayrıca bkz. Fellows 1841, s. 280-284.

¹⁹⁰⁷ Davies 1895, s. 114-115.

Ek 4- Definelerde Ptolemaios Sikkeleri

1. Khios, Ionia, 1965

Kapanma: MÖ. 198

İçerik: 14 AR (Sayısı kesin olarak bilinmeyen bir grup sikke içerisinde kayıt altına alınan)

Muhafaza: Khios Arkeoloji Müzesi

Sikkeler:

IV. Ptolemaios:

Belirsiz Darphane 36?: 1 AR (*CPE* 903)

Tyros: 1 AR (portreli) (Grigorakakis I= *CPE* 924)

V. Ptolemaios:

12 AR

Ref.: Stephanou 1965, s. 130-131; Manganaro 1989, s. 524-525, dn. 61; *CH* VI, 32; *CH* VII, 82; *CH* VIII, 340; Chryssanthaki 2005, p. 175, n. 24; Giannikouri-Stefanaki 2006, s. 107¹⁹⁰⁸; Grigorakakis 2010; Stefanaki-Giannikouri 2011; Cavagna 2015, s. 202, n. 14.17.4/2; *EH* I, 34; *CPE* I, s. 499.

¹⁹⁰⁸ Yayında, bölge defineleri toplanmış, içerisinde bu defineye de kısaca yer verilmiştir.

2. Uşak (Temenothyrai), Phrygia, 1966

Kapanma: MÖ. 256/5

İçerik: 112+ AR

Muhafaza: Alım satımda.

Sikkeler:

I. Ptolemaios:

Aleksandreia: 2 AR (Svoronos 255=*CPE* 168, Svoronos 257=*CPE* 173)

II. Ptolemaios:

Sidon: 1 AR (Svoronos 713-715=*CPE* 505)

Tyros: 1 AR, yıl 22 = MÖ. 264/3 (Svoronos 647=*CPE* 564)

Ptolemais (Ake): 1 AR, yıl 39 = MÖ. 256/5 (Svoronos 770=*CPE* 645)

Rhodos:

107 AR

Ref.: *CH* II, 68; Leschorn 1986; Le Rider 1986, s. 32; R. H. J. Ashton 1989, p. 13; Bresson 1993, s. 125; 150-151; *CH* VIII, 287; Cavagna 2015, s. 212, n. 15.4.2; *EH* I, 54; *CPE* I, s. 496.

3. Antalya, Pamphylia, 1974

Kapanma: MÖ. 211/10?

İçerik: 37+ AV

II. Ptolemaios:

Aleksandreia: 1 AV (Svoronos 603=Olivier-Lorber 2013, s. 69, n. 150=*CPE* 313)

18+ AV (Svoronos 614, 618[4], 604[13]; Olivier-Lorber 2013, s. 71, n. 193; s. 77, n. 384; s. 78, n. 392; *CPE* 308, 310[4], 314[13])

Sidon: 1 AV, yıl 36 = MÖ. 250/49 (Svoronos 747=*CPE* 535)

III. Ptolemaios:

Tyros: 3 AV, yıl 4 = MÖ. 244/3 (Svoronos 1012, year 3, 1018=Troxell 1983, p. 51=*CPE* 831, 837, 841)

IV. Ptolemaios:

Aleksandreia: 1 AV (muhtemelen Svoronos 1117= *CPE* 888, Krş. Olivier-Lorber 2013, s. 99-115)

3+ AV (Svoronos 1113=*CPE* 895[3+])

Muhafaza: Alım satımda.

Ref.: *CH* I, 69; Cavagna 2015, s. 222, n. 15.6.3; *EH* I, 57; *CPE* I, s. 498.

4. Aydınçık, Mersin, Kilikya, 1974

Kapanma: yak. MÖ. 260

İçerik: 17 AV

II. Ptolemaios:

Aleksandreia: 1 AV (Svoronos 603=*CPE* 313)

15 AV (Svoronos 604=*CPE* 314[15])

1 AV (Svoronos 408=*CPE* 369)

Muhafaza: 17 pieces deposited in Ziraat Bankası, remainder dispersed

Ref.: Davesne 1988a, s. 438-439; Davesne 1988b; Davesne 1994; *CH* VIII, 284; *CH* IX, 486; Cavagna 2015, s. 225, n. 15.6.10; *EH* I, 51; *CPE* I, s. 495.

Not: Lorber'in (2018a, s. 495) aktardığı üzere definenin yalnızca bir kısmı kayıt altına alınabilmiştir. Yazar, içerisinde 1 adet bulunduğunu bildiğimiz, Arsinoe Philadelphos (Svoronos 408; *CPE* 369) adına darp edilmiş örnekten, orijinal buluntu grubu içerisinde daha fazla sayıda bulunması halinde definenin kapanış tarihinin daha sonraya çekilmesi gerektiğini ifade eder.

5. Meydancikkale, Mersin, Kilikya, 1980

Kapanma: MÖ. 243/2

Sikkeler:

III. Aleksandros/III. Philippos:

2654 AR

Demetrios Poliorketes:

31 AR

Antigonos Gonatas:

3 AR

Lysimakhos:

148 AR

Attaloslar:

60 AR

Seleukoslar:

261 AR

Ptolemaios (Satrap, MÖ. 323-305/4):

Aleksandreia: 4 AR (Svoronos, n. 12=Davesne-Le Rider 1989, n. 2208-2211)

I. Ptolemaios (Kral, MÖ. 305/4-282):

Aleksandreia: 254 AR (Svoronos, n. 233; 247-248; 250; 253; 256; 259-260; Davesne-Le Rider 1989, n. 3058-3311)

II. Ptolemaios:

Aleksandreia: 683 AR (Svoronos, n. 198; 205; 249; 252; 254-255; 350; 388-390; 411; 524-525; 528-533; 548; 552; 555; 559-596; Davesne-Le Rider 1989, n. 3312-3994)

Gaza: 21 AR (Svoronos, n. 824; 826; 828-830; 832-833; Davesne-Le Rider 1989, n. 4010-4030)

Ioppe: 20 AR (Svoronos, n. 795-796; 798-799; 802; 807; 810; 813-816; Davesne-Le Rider 1989, n. 4031-4050)

Ptolemais: 43 AR (Svoronos, n. 765-766; 768-771; 773-775; 777-778; 780; 783; Davesne-Le Rider 1989, n. 4054-4096)

Tyros: 352 AR (Svoronos, n. 626; 632; 634; 637; 640; 644; 646-654; 656-661; 664; 668-670; 674-675; 677; 682; 690; 693; 695; 700; Davesne-Le Rider 1989, n. 4098-4449)

Sidon: 288 AR (Svoronos, n. 713-717; 719; 722-724; 727-728; 730-734; 736-741; 743-745; 749; 751; 755; Davesne-Le Rider 1989, n. 4454-4741)

Salamis?: 135 AR (Svoronos, n. 353-355; 358; 362; 375-376; Davesne-Le Rider 1989, n. 4744-4878)

Kition?: 221 AR (Svoronos, n. 245-246; 365-366; 378; 538; 764; Davesne-Le Rider 1989, n. 4879-5099)

Paphos?: 24 AR (Svoronos, n. 344; 373; Davesne-Le Rider 1989, n. 5100-5123)

III. Ptolemaios:

Ioppe: 3 AR (Svoronos, n. 1042-1043; Davesne-Le Rider 1989, n. 4051-4053)

Ptolemais: 1 AR (Svoronos, n. 1036; Davesne-Le Rider 1989, n. 4097)

Sidon: 2 AR (Svoronos, n. 1025; Davesne-Le Rider 1989, n. 4742-4743)

Tarsus: 2 AR (Svoronos, n. 911; Davesne-Le Rider 1989, n. 5189-5190)

I. Ptolemaios ya da II. Ptolemaios:

Belirsiz Darphane: 25 AR (Svoronos, n. 231; 234; 267; 607; 905; 909; 1001; Davesne-Le Rider 1989, n. 5191-5215)

II. Ptolemaios ya da III. Ptolemaios:

Aleksandreia: 15 AR (Svoronos, n. 434; 477; 488; 502; 938-939; 942; 944; 946; 950; 958; Davesne-Le Rider 1989, n. 3995-4009)

Kıbrıs?: 65 AR (Svoronos, n. 371; 349; 391; 398; 401-402; 539; 541-544; 546; Davesne-Le Rider 1989, n. 5124-5188)

Ref.: Laroche-Davesne 1981; Davesne-Masson 1985; *CH VII*, 80; Le Rider 1986, s. 15-17; Carcassonne-Davesne 1987; Davesne-Le Rider 1989; Price 1991, s. 60; *CH VIII*, 308; *CH X*, 269; Callataÿ 2005; Le Rider-De Callataÿ 2006, s. 77-78; Cavagna 2015, s. 225, n. 15.6.11/1; *EH I*, 55; *CPE I*, s. 496-497.

6. Türkiye, 1984

Kapanma: yak. MÖ. 240

İçerik: 83+ AR

Muhafaza: Alım satımda.

Sikkeler:

III. Aleksandros:

5 AR (Kallatis kontrmarklı)

Ptolemaios Krallığı:

40+ AR (Byzantion kontrmarklı)

Khalkedon:

3+ AR

Byzantion:

38 AR

Ref.: *CH* VIII, 305; Cavagna 2015, s. 209, n. 15.1.5; *EH* I, 56; *CPE* I, s. 497.

7. Söğütlüdere, Fethiye, Karia, 1989 öncesi

Kapanma: MÖ. 257/6

İçerik: 18 AR

Muhafaza: Fethiye Müzesi

Sikkeler:

I. Ptolemaios (Kral, MÖ. 305/4-282):

Aleksandreia: 7 AR (Svoronos 252=*CPE* 132[2], Svoronos 265=*CPE* 142, Svoronos 259=*CPE* 147[2], Svoronos 256=*CPE* 154, Svoronos 254=*CPE* 170)

Belirsiz darphane 9, Kıbrıs: 2 AR (Svoronos 354=*CPE* 220[2])

Belirsiz darphane 10, Kıbrıs: 1 AR (Svoronos 368=*CPE* 235)

II. Ptolemaios (MÖ. 282-246):

Aleksandreia: 2 AR (Svoronos 548=*CPE* 277[2])

Belirsiz darphane 9, Kıbrıs: 1 AR (Svoronos 365=*CPE* 414)

Belirsiz darphane 10, Kıbrıs: 1 AR (Svoronos 544=*CPE* 441)

Sidon: 3 AR, yıl 29 = MÖ. 257/6 (Svoronos 713=*CPE* 505[2], Svoronos 731=*CPE* 518)

Belirsiz Darphane:

1 AR¹⁹⁰⁹

Ref.: *CH* VIII, 246; Ashton-Arslan-Dervişıağaoğlu 1996; *CH* IX, 492; Cavagna 2015, s. 220, n. 15.4.27; *EH* I, 53; *CPE* I, s. 495-496.

¹⁹⁰⁹ Söz konusu sikke Ashton-Arslan-Dervişıağaoğlu (1996, n. 18) tarafından soru işareti ile I. Ptolemaios dönemine atfedilmiştir. Lorber (2018a, s. 496) ise bu sikkeye yer vermemiştir.

8. Kos, Karia, 1988

Kapanma: MÖ. 109

İçerik: 2 AR

Sikkeler:

VIII. Ptolemaios:

Kition: 1 AR (Svoronos 1607)

X. Ptolemaios:

Paphos: 1 AR (Svoronos 1669)

Ref.: Mpsonakis-Kantsia 1993, s. 641-642, Stefanaki-Giannikouri 2011, s. 352-353; Stefanaki 2012, s. 338-342, n. K565; K567; Cavagna 2015, s. 200-201, n. 14.16.11/2.

9. Pamphylia, 1991

Kapanma: 300-250 BC?

İçerik: 368 AE

Sikkeler:

Aspendos: 1

Perge: 17

Side: 32

Sillyon: 1

Nepheleis¹⁹¹⁰: 1

Etenna: 316

Ref.: *CH* VIII, 243; Gökyıldırım 2008; Köker 2018

Not: Söz konusu define içerisinde yer alan Etenna sikkelerinden 1'inin II. Ptolemaios bronzu üzerine tekrar darp olduğu anlaşılmıştır, bkz. Gökyıldırım 2008, n. 263.

¹⁹¹⁰ Söz konusu sikke, definenin ilk kapsamlı yayını olan Gökyıldırım'ın (2008, n. 051) çalışmasında "Lykia-Pamphylia Satrapı Nearkhos'un sikkesi" olarak tasnif edilmiştir. Köker (2018) soru işaret ile bu atfı aktarmıştır. Söz konusu sikkenin Kilikia kentlerinden Nepheleis'e ait olması gerektiği üzerine bkz. Tatar 2021.

10. Patara, Lykia, 2018

Kapanma: yak. MÖ. 272/271

İçerik 19 AV

Muhafaza: Demre, Lykia Uygarlıkları Müzesi.

Sikkeler:

I. Ptolemaios:

Aleksandreia: 9 AV (Svoronos 196a=*CPE* 128, Svoronos 223=*CPE* 143, Svoronos 208=*CPE* 152[2], Svoronos 191=*CPE* 162, Svoronos 210=*CPE* 166[4])

Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition): 3 AV (Svoronos 367=*CPE* 234[3])

II. Ptolemaios:

Aleksandreia: 6 AV (Svoronos 547=*CPE* 276[5], Svoronos 595=*CPE* 301)

Kıbrıs/Belirsiz Darphane (Salamis ya da Kition): 1 AV (Svoronos 537=*CPE* 437)

Ref.: Lenger 2019, s. 396; Lenger-Dündar 2021, s. 62-64; Dündar-Lenger 2022.

Ek 5- Müze Koleksiyonlarında Krali Ptolemaios Sikkeleri

1. Sadberk Hanım Müzesi

2003 yılı itibari ile 2750 sikkeden meydana gelen koleksiyon içerisinde 1 adet de krali Ptolemaios sikkesinin varlığını O. Tekin'in hazırlamış olduğu katalog çalışmasından bilmekteyiz.¹⁹¹¹

1. AR

XII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 72/1

Env. No. 10234 = Tekin 2003b, n. 455 (XII. Ptolemaios, MÖ. 80-51)

Ref.: Svoronos, n. 1857 (VII. Kleopatra (XIV., XV., ve XVI. Ptolemaios ile birlikte), MÖ. 42); CPE, n. 1673

¹⁹¹¹ Tekin 2003b.

2. Aydın Arkeoloji Müzesi

Aydın Arkeoloji Müzesi'nin sahip olduğu sikke koleksiyonu bölgenin en büyük envanterlerinden birini meydana getirmektedir. Söz konusu koleksiyona elli binin üzerinde sikke kayıtlıdır. Bu koleksiyon içerisinde toplam 77 adet krali Ptolemaios sikkesi mevcuttur.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 27796¹⁹¹²

Ref.: Svoronos, n. 171 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B22; Picard-Faucher 2012, Seri 2

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 22971¹⁹¹³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 136 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B38

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 42751¹⁹¹⁴

Ref.: Svoronos, n. 184 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B40; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 116

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 7209¹⁹¹⁵

Ref.: CPE, n. B42

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 27591¹⁹¹⁶

Ref.: Svoronos, n. 206; 340 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B55

¹⁹¹² Satın alma.

¹⁹¹³ Satın alma.

¹⁹¹⁴ Satın alma.

¹⁹¹⁵ Satın alma. Bulunduğu yer Germencik olarak beyan edilmiş.

¹⁹¹⁶ Satın alma.

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 36745¹⁹¹⁷

Ref.: Krş. Svoronos, n. 279-280 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B60

7. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 40284¹⁹¹⁸

Ref.: Svoronos, n. 239 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B79

8. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 40103¹⁹¹⁹

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110; Picard-Faucher 2012, n. 87-89

9. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 36744¹⁹²⁰

Ref.: Svoronos, n. 563 (Kıbrıs, MÖ. 282); CPE, n. B170; Picard-Faucher 2012, n. 154

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 36342¹⁹²¹

Ref.: Svoronos, n. 568 (Kıbrıs, MÖ. 281); CPE, n. B172

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 9515¹⁹²²

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

¹⁹¹⁷ Satın alma.

¹⁹¹⁸ Satın alma.

¹⁹¹⁹ Satın alma.

¹⁹²⁰ Satın alma.

¹⁹²¹ Satın alma.

¹⁹²² Satın alma.

12. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 4025¹⁹²³

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

13. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 36847¹⁹²⁴

Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 40102¹⁹²⁵

Ref.: Svoronos, n. 598 (Kıbrıs, MÖ. 266); CPE, n. B179

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 168

15. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 8811¹⁹²⁶

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B180

16. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 40247¹⁹²⁷

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B180

17. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 5452

Ref.: Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

¹⁹²³ Satın alma.¹⁹²⁴ Satın alma.¹⁹²⁵ Satın alma.¹⁹²⁶ Satın alma.¹⁹²⁷ Satın alma.

18. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 7949¹⁹²⁸

Ref.: CPE, n. B187; Picard-Faucher 2012, Seri 2

19. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 28814¹⁹²⁹

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

20. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 36339¹⁹³⁰

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

21. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 29170¹⁹³¹

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

22. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 6813¹⁹³²

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

23. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 30763¹⁹³³

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

¹⁹²⁸ Satın alma.¹⁹²⁹ Satın alma.¹⁹³⁰ Satın alma.¹⁹³¹ Satın alma.¹⁹³² Zor alım.¹⁹³³ Satın alma.

24. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 14131¹⁹³⁴

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

25. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 23702¹⁹³⁵

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

26. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 25414¹⁹³⁶

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

27. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 36341¹⁹³⁷

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

28. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 31941¹⁹³⁸

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

¹⁹³⁴ Satın alma.

¹⁹³⁵ Satın alma.

¹⁹³⁶ Satın alma.

¹⁹³⁷ Satın alma.

¹⁹³⁸ Satın alma.

29. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 44216¹⁹³⁹

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

30. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 40249¹⁹⁴⁰

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

31. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 40941¹⁹⁴¹

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

32. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 37193¹⁹⁴²

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

33. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 27590¹⁹⁴³

Ref.: Svoronos, n. 587 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B195

34. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 9517¹⁹⁴⁴

¹⁹³⁹ Satın alma.¹⁹⁴⁰ Satın alma.¹⁹⁴¹ Satın alma.¹⁹⁴² Satın alma.¹⁹⁴³ Satın alma.¹⁹⁴⁴ Satın alma.

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

35. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 9637¹⁹⁴⁵

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

36. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 22970¹⁹⁴⁶

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

37. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 41002¹⁹⁴⁷

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 167

38. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 25847¹⁹⁴⁸

Ref.: Svoronos, n. 557 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B197

39. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 9516¹⁹⁴⁹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

40. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 25848¹⁹⁵⁰

¹⁹⁴⁵ Satın alma.

¹⁹⁴⁶ Satın alma.

¹⁹⁴⁷ Satın alma.

¹⁹⁴⁸ Satın alma.

¹⁹⁴⁹ Satın alma.

¹⁹⁵⁰ Satın alma.

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

41. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 9638¹⁹⁵¹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

42. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 9639¹⁹⁵²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

43. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 36340¹⁹⁵³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

44. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-267);
CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

45. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 40248¹⁹⁵⁴

Ref.: CPE, n. B200

¹⁹⁵¹ Satın alma.

¹⁹⁵² Satın alma.

¹⁹⁵³ Satın alma.

¹⁹⁵⁴ Satın alma.

46. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 1137¹⁹⁵⁵

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

47. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 8800¹⁹⁵⁶

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263¹⁹⁵⁷

48. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 7424¹⁹⁵⁸

Ref.: Svoronos, n. 441 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B221; Picard-Faucher 2012, n. 188-196¹⁹⁵⁹

49. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 7207¹⁹⁶⁰

Ref.: Svoronos, n. 504-505 (Aleksandreia, MÖ. 252); CPE, n. B276

50. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 29169¹⁹⁶¹

Ref.: Svoronos, n. 510 (Aleksandreia, MÖ. 251); CPE, n. B280

¹⁹⁵⁵ Zor alın.

¹⁹⁵⁶ Satın alma.

¹⁹⁵⁷ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

¹⁹⁵⁸ Satın alma. Bulunduğu yer İncirliova olarak beyan edilmiş.

¹⁹⁵⁹ Referans, Svoronos, n. 441-442 olarak verilmiştir.

¹⁹⁶⁰ Satın alma. Bulunduğu yer Germencik olarak beyan edilmiş.

¹⁹⁶¹ Satın alma.

51. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265-260 sonrası**Env. No. 42808¹⁹⁶²

Ref.: Svoronos, n. 758 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B314

52. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı**Env. No. 9519¹⁹⁶³

Ref.: Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

53. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, yak. MÖ. 265-260**Env. No. 25698¹⁹⁶⁴

Ref.: Svoronos, n. 838 (Gaza, MÖ. 285-246); CPE, n. B335

54. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**Env. No. 39845¹⁹⁶⁵

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

55. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 5146¹⁹⁶⁶

Ref.: Svoronos, n. 975 (Aleksandreia, 247/6-221/20); CPE, n. B368

56. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 39483¹⁹⁶⁷

Ref.: Krş. Svoronos, n. 970 (Aleksandreia, 247/6-221/20); CPE, n. B401

¹⁹⁶² Satın alma.¹⁹⁶³ Satın alma.¹⁹⁶⁴ Satın alma.¹⁹⁶⁵ Satın alma.¹⁹⁶⁶ Satın alma. Bulunduğu yer Aydın olarak beyan edilmiş.¹⁹⁶⁷ Satın alma.

57. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Korinthos, yak. MÖ. 243-222**Env. No. 42163¹⁹⁶⁸

Ref.: Svoronos, n. 1000 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B407

58. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222**Env. No. 36853¹⁹⁶⁹

Ref.: CPE, n. B432A

59. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 22950¹⁹⁷⁰

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

60. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 36354¹⁹⁷¹

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

61. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 37059¹⁹⁷²

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

62. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 48786/2019.34¹⁹⁷³

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

¹⁹⁶⁸ Satın alma.¹⁹⁶⁹ Satın alma.¹⁹⁷⁰ Satın alma.¹⁹⁷¹ Satın alma.¹⁹⁷² Satın alma.¹⁹⁷³ Zor alım.

63. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 48787/2019.35¹⁹⁷⁴

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

64. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6643¹⁹⁷⁵

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

65. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6674¹⁹⁷⁶

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

66. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2554¹⁹⁷⁷

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

67. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 4842¹⁹⁷⁸

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

68. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 37057¹⁹⁷⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n.

¹⁹⁷⁴ Zor alım.¹⁹⁷⁵ Satın alma. Bulunduğu yer Ortaklar olarak beyan edilmiş.¹⁹⁷⁶ Satın alma. Bulunduğu yer Ortaklar olarak beyan edilmiş.¹⁹⁷⁷ Satın alma.¹⁹⁷⁸ Satın alma. Bulunduğu yer Tarsus olarak beyan edilmiş.¹⁹⁷⁹ Satın alma.

B436

69. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 89¹⁹⁸⁰

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

70. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 42849¹⁹⁸¹

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

71. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 7901¹⁹⁸²

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

72. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 31442¹⁹⁸³

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

73. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 36353¹⁹⁸⁴

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁹⁸⁰ Satın alma.

¹⁹⁸¹ Satın alma.

¹⁹⁸² Satın alma. Bulunduğu yer Ortaklar olarak beyan edilmiş.

¹⁹⁸³ Satın alma.

¹⁹⁸⁴ Satın alma.

74. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 37058¹⁹⁸⁵

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

75. AR**VI. Ptolemaios Philometor, Paphos, MÖ. 166-5/163-2**Env. No. 2281¹⁹⁸⁶

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1311 (V. Ptolemaios Epiphanes, Paphos, MÖ. 200); 1322 (V. Ptolemaios Epiphanes, Paphos, MÖ. 186); CPE, n. 1263; 1267

76. AE**III. Kleopatra, IX. Ptolemaios Philometor Soter II ve X. Ptolemaios Aleksandros I, Aleksandreia, MÖ. 116-81**Env. No. 36355¹⁹⁸⁷

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1718-1719 (X. Ptolemaios Soter II, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B801-B802; Weiser 1995, n. 169-170 (III. Kleopatra, IX. Ptolemaios Philometor Soter II ve X. Ptolemaios Aleksandros I, Aleksandreia, MÖ. 116-81)

Darphane Atfı Yapılamayan Tanımsız Sikkeler**77. AE****I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 305-222**Env. No. 24198¹⁹⁸⁸¹⁹⁸⁵ Satın alma.¹⁹⁸⁶ Satın alma. Delikli.¹⁹⁸⁷ Satın alma.¹⁹⁸⁸ Satın alma.

3. Muğla Müzesi

Muğla Müzesi sikke koleksiyonu küçük bir envanterden meydana gelmektedir ve içerisinde yaklaşık 4500 sikke kayıtlıdır. Koleksiyonda yer alan krali Ptolemaios sikke sayısı 9'dur.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 123¹⁹⁸⁹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 289-303 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B66-B73; B94-B102

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 104¹⁹⁹⁰

Ref.: Svoronos, n. 188 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B75; Picard-Faucher 2012, n. 94-96

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 455¹⁹⁹¹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 560 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); n. 563 (Kıbrıs, MÖ. 282); CPE, n. B168; B170

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2269 (Börükçü Mevkii Kurtmarmar Kazısı) = Ekici 2013, s. 137, n. 306

Ref.: Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

5. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 5¹⁹⁹²

Ref.: Svoronos, n. 452 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B228; Picard-Faucher 2012, n. 197-209¹⁹⁹³

¹⁹⁸⁹ Satın alım.

¹⁹⁹⁰ Satın alım.

¹⁹⁹¹ Satın alım.

¹⁹⁹² Satın alım.

¹⁹⁹³ Referans, Svoronos, n. 452-453 olarak verilmiştir.

6. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 1275¹⁹⁹⁴

Ref.: Krş. Svoronos, n. 425; 440; 451; 468; 473; 483; 494; 500; CPE, n. B212; B220; B227; B238; B245; B251; B259; B264

7. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 2016/135¹⁹⁹⁵

Ref.: Svoronos, n. 974 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B366; Picard-Faucher 2012, n. 330-334

8. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 201¹⁹⁹⁶

Ref.: CPE, n. B372; Picard-Faucher 2012, n. 319

9. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2185¹⁹⁹⁷

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

¹⁹⁹⁴ Satın alım.

¹⁹⁹⁵ Zor alım.

¹⁹⁹⁶ Satın alım.

¹⁹⁹⁷ Satın alım.

4. Milas Müzesi

2021 yılında gerçekleştirdiğim araştırma neticesinde söz konusu müzenin envanterinde toplam 18 adet krali bronz Ptolemaios sikkesi yer aldığı tespit edilmiştir.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2020/3939 (2020 yılı YKEÜTAŞ kazıları, MG 18, Y04)

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2002/2235¹⁹⁹⁸

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 97-99

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2004/2239¹⁹⁹⁹

Ref.: Svoronos, n. 274 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B87

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2001/2234²⁰⁰⁰

Ref.: Svoronos, n. 283 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B92

5. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2018/455 (2016 YKEÜTAŞ/Belentepe kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2019/101 (2018 Euromos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

¹⁹⁹⁸ Yüzey buluntusu.

¹⁹⁹⁹ Yüzey buluntusu.

²⁰⁰⁰ Yüzey buluntusu.

7. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 1417/2767²⁰⁰¹

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

8. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 413/996²⁰⁰²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 556; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 598; CPE, n. B168; B170; B172-B175; B177-B181

9. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 2019/29 (2017 yılı YKEÜTAŞ kazıları, Hüsamlar, S14)

Ref.: Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

10. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 1997/2230²⁰⁰³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185; B200

11. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 130/992²⁰⁰⁴

Ref.: CPE, n. B200

12. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 1005/1871²⁰⁰⁵Ref.: Svoronos, n. 424 (MÖ. 270); CPE, n. B211; Picard-Faucher 2012, n. 247-248²⁰⁰⁶²⁰⁰¹ Satın alma. Bulunduğu yer Gökçeler olarak beyan edilmiş.²⁰⁰² Satın alma. Bulunduğu yer Bozüyük köyü/Yatağan olarak beyan edilmiş.²⁰⁰³ Yüzey buluntusu.²⁰⁰⁴ Satın alma. Bulunduğu yer Muğla çevresi olarak beyan edilmiş.²⁰⁰⁵ Satın alma. Bulunduğu yer Dörttepe köyü olarak beyan edilmiş.²⁰⁰⁶ Referans, Svoronos, n. 424-425 olarak verilmiştir.

13. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Env. No. 2012/150 (2012 yılı TKİ kazıları, Hüsamlar Sondaj 42)

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Env. No. 2018/447 (2016 yılı YKEÜTAŞ kazıları, Belentepe)

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

15. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 440/1051²⁰⁰⁷

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

16. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 2019/79²⁰⁰⁸

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**17. AE****I. Ptolemaios Soter**

Env. No. 2019/74 (2017 yılı YKEÜTAŞ kazıları, MG 17, S18)

18. AE

Env. No. 2012/155 (2012 yılı TKİ kazıları, Hüsamlar Sondaj 42)

²⁰⁰⁷ Satın alma. Bulunduğu yer Dörttepe köyü olarak beyan edilmiş.

²⁰⁰⁸ Satın alım. Bulunduğu yer Milas Köşk mahallesi olarak beyan edilmiş.

5. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi

Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi sikke koleksiyonunda yaklaşık beş bin civarı sikke kayıtlıdır. 2021 yılı itibari ile müze envanterine kayıtlı krali Ptolemaios sikke sayısı 68'dir.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 52-9-85²⁰⁰⁹ = Konuk 2004, n. 4

Ref.: Svoronos, n. 167 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B19

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 53-9-85²⁰¹⁰ = Konuk 2004, n. 5

Ref.: CPE, n. B20

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-294

Env. No. 8-28-75²⁰¹¹ = Konuk 2004, n. 6

Ref.: CPE, n. B20

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, Yak. MÖ. 306-294

Env. No. 1-3-78²⁰¹² = Konuk 2004, n. 45²⁰¹³

Ref.: Svoronos, n. 171 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B22

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 1498²⁰¹⁴ = Konuk 2004, n. 7 (I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 305-295)

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

²⁰⁰⁹ Satın alım.

²⁰¹⁰ Satın alım.

²⁰¹¹ Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik olarak kaydedilmiştir.

²⁰¹² Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik olarak kaydedilmiştir.

²⁰¹³ Sikke -olasılıkla envanter numaralarında yaşanan bir karışıklık nedeniyle- Konuk tarafından sol boşlukta tripod yer alan örnekler arasında tasnif edilmiş, bu sebeple II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221 başlığı altında listelenmiştir.

²⁰¹⁴ Satın alım.

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3-10-89²⁰¹⁵ = Konuk 2004, n. 27 (II. Ptolemaios Philadephos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 97-99

7. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 7-3-90²⁰¹⁶ = Konuk 2004, n. 9 (II. Ptolemaios Philadephos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 206; 340 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B55

8. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 7, Eyalet, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 116-6-93²⁰¹⁷ = Konuk 2004, n. 3 (I. Ptolemaios Soter, yak. MÖ. 323-310?)

Ref.: Svoronos, n. 345 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B105

9. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 7, Eyalet, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 51-9-85²⁰¹⁸ = Konuk 2004, n. 1 (I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 323-310?)

Ref.: Svoronos, n. 345 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B105

10. AE

I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3567²⁰¹⁹ = Konuk 2004, n. 29 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, Salamis ya da Kition, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

²⁰¹⁵ Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik köyü olarak kaydedilmiştir.

²⁰¹⁶ Satın alım. Buluntu yeri Dalyan/Ortaca olarak kaydedilmiştir.

²⁰¹⁷ Bağış.

²⁰¹⁸ Satın alım.

²⁰¹⁹ Satın alın.

11. AE

I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 78-15-85²⁰²⁰ = Konuk 2004, n. 28 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, Salamis ya da Kition, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

12. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 282

Env. No. 2-20-80²⁰²¹ = Konuk 2004, n. 10 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 550 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B165

13. AR

II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Kıbrıs ya da Ptolemais (Ake), MÖ. 282-260

Env. No. 4094²⁰²² = Konuk 2004, n. 8 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, Paphos?, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 373 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 500

14. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 6888²⁰²³

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

15. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 5842²⁰²⁴ = Konuk 2004, n. 18 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174; Picard-Faucher 2012, n. 157-162

²⁰²⁰ Satın alım.

²⁰²¹ Satın alım.

²⁰²² Zor alım. Buluntu yeri Meşelik mevkii, Çiftlik köyü (Muğla) olarak kaydedilmiştir.

²⁰²³ Satın alım.

²⁰²⁴ Satın alım.

16. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 5887²⁰²⁵ = Konuk 2004, n. 11 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

17. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 2021/35

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

18. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 1053²⁰²⁶

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553; 560; 563; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600; CPE, n. B166; B168; B170; B172-B175; B177-B180

19. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 75-5-91²⁰²⁷ = Konuk 2004, n. 12 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

20. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 5793 (1971 Euromos kazısı) = Konuk 2004, n. 13 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 577 (Kıbrıs, MÖ. 276); CPE, n. B189

21. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 2012-9-9 (2011 Pedasa kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

²⁰²⁵ Satın alım.

²⁰²⁶ Satın alım.

²⁰²⁷ Zor alım.

22. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 1389²⁰²⁸ = Konuk 2004, n. 14 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

23. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 7540 = Konuk 2004, n. 16 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

24. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 1387²⁰²⁹ = Konuk 2004, n. 15 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

25. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 3566²⁰³⁰ = Konuk 2004, n. 24 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 582 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B191

26. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 2020/27²⁰³¹

Ref.: Svoronos, n. 562; 582 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 275); CPE, n. B186; B191

27. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 2832²⁰³² = Konuk 2004, n. 17 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

²⁰²⁸ Satın alım.

²⁰²⁹ Satın alım.

²⁰³⁰ Satın alım.

²⁰³¹ Satın alım.

²⁰³² Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 557 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B197

28. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 1406²⁰³³ = Konuk 2004, n. 25 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 562; 582; 602 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 275); CPE, n. B184; B186; B191

29. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 1286²⁰³⁴ = Konuk 2004, n. 23 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

30. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 196-6-93²⁰³⁵ = Konuk 2004, n. 22 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 415 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205

31. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 1-10-89²⁰³⁶ = Konuk 2004, n. 26 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

32. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 4822²⁰³⁷ = Konuk 2004, n. 30 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

²⁰³³ Satın alım. Sikke envanterden etütlüğe düşürülmüştür, no. ET 21/715.

²⁰³⁴ Satın alım.

²⁰³⁵ Koleksiyondan bağış.

²⁰³⁶ Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik köyü olarak kaydedilmiştir.

²⁰³⁷ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 424 (Aleksandreia, MÖ. 270); CPE, n. B211

33. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 1-5-89²⁰³⁸ = Konuk 2004, n. 34 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 426; 441; 484 (Aleksandreia, MÖ. 270; MÖ. 267; MÖ. 260); CPE, n. B213; B221; B252

34. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 12-1-85²⁰³⁹ = Konuk 2004, n. 31 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 467 (Aleksandreia, MÖ. 263); CPE, n. B237

35. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 3281²⁰⁴⁰ = Konuk 2004, n. 32 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası)

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

36. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2011/12/1 (2011 Yeniköy/Mumcular kurtarma kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

37. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 6783(1974 Kaunos kazısı) = Konuk 2004, n. 33 (II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası)

Ref.: Svoronos, n. 501 (Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 sonrası); CPE, n. B265

²⁰³⁸ Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik köyü olarak kaydedilmiştir.

²⁰³⁹ Zor alım.

²⁰⁴⁰ Satın alım. Buluntu yeri Milas civarı şeklinde kaydedilmiştir.

38. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, After reform of middle to late 260s BC.**

Env. No. 3556²⁰⁴¹ = Konuk 2004, n. 35 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 759 (Sidon, MÖ. 285-246); CPE, n. B315

39. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265 sonrası**

Env. No. 2014/4²⁰⁴²

Ref.: Svoronos, n. 760 (Sidon, MÖ. 285-246); CPE, n. B316

40. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265 sonrası**

Env. No. 5-9-92²⁰⁴³ = Konuk 2004, n. 39 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 760 (Sidon, MÖ. 285-246); CPE, n. B316

41. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, From the middle to late 260s BC.**

Env. No. 2021/28

Ref.: Svoronos, n. 838 (II. Ptolemaios Philadelphos, Gaza); CPE, n. B335

42. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222**

Env. No. 2722²⁰⁴⁴ = Konuk 2004, n. 37 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: CPE, n. B432A

43. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222**

Env. No. 5-4-96²⁰⁴⁵ = Konuk 2004, n. 36 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

²⁰⁴¹ Satın alım.

²⁰⁴² Satın alım.

²⁰⁴³ Satın alım.

²⁰⁴⁴ Satın alım.

²⁰⁴⁵ Satın alım.

Ref.: CPE, n. B432A

44. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222

Env. No. 3454²⁰⁴⁶ = Konuk 2004, n. 38 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Sidon, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: CPE, n. B432A

45. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222

Env. No. 12-9-92²⁰⁴⁷

Ref.: CPE, n. B432A

46. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 75-32-84²⁰⁴⁸ = Konuk 2004, n. 51 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

47. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 1297²⁰⁴⁹ = Konuk 2004, n. 52 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

48. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 50-9-85²⁰⁵⁰ = Konuk 2004, n. 55 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²⁰⁴⁶ Satın alım. Buluntu yeri Karaova (Muğla) civarı şeklinde kaydedilmiştir.

²⁰⁴⁷ Satın alım.

²⁰⁴⁸ Zor alım. Buluntu yeri Muğla yöresi olarak kaydedilmiştir.

²⁰⁴⁹ Satın alım.

²⁰⁵⁰ Satın alım.

49. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 2109²⁰⁵¹ = Konuk 2004, n. 54 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

50. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 125-6-93²⁰⁵² = Konuk 2004, n. 53 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

51. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 5592²⁰⁵³ = Konuk 2004, n. 57 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

52. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4-4-96²⁰⁵⁴ = Konuk 2004, n. 56 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Bertyos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

53. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 67-32-84²⁰⁵⁵ = Konuk 2004, n. 41 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²⁰⁵¹ Satın alım.

²⁰⁵² Koleksiyondan bağış.

²⁰⁵³ Bağış.

²⁰⁵⁴ Satın alım.

²⁰⁵⁵ Zor alım. Buluntu yeri Muğla yöresi olarak kaydedilmiştir.

54. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 54-9-85²⁰⁵⁶ = Konuk 2004, n. 40 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

55. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 62-5-91²⁰⁵⁷ = Konuk 2004, n. 49 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

56. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 60-5-91²⁰⁵⁸ = Konuk 2004, n. 47 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

57. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 61-5-91²⁰⁵⁹ = Konuk 2004, n. 48 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

58. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 2-8-84²⁰⁶⁰ = Konuk 2004, n. 42 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

²⁰⁵⁶ Satın alım.

²⁰⁵⁷ Zor alım.

²⁰⁵⁸ Zor alım.

²⁰⁵⁹ Zor alım.

²⁰⁶⁰ Satın alım. Buluntu yeri Bodrum (Halikarnassos) olarak kaydedilmiştir.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

59. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1219²⁰⁶¹ = Konuk 2004, n. 44 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

60. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1-22-75²⁰⁶² = Konuk 2004, n. 43 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

61. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2783²⁰⁶³ = Konuk 2004, n. 46 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

62. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 72-32-84²⁰⁶⁴ = Konuk 2004, n. 50 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ptolemais-Akko, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-221)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²⁰⁶¹ Satın alım.

²⁰⁶² Satın alım. Buluntu yeri Çiftlik olarak kaydedilmiştir.

²⁰⁶³ Satın alım.

²⁰⁶⁴ Zor alım. Buluntu yeri Muğla yöresi olarak kaydedilmiştir.

63. AE**III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia?, MÖ. 246-204**Env. No. 2009/4/16²⁰⁶⁵

Ref.: Krş. CPE, n. B358, B365; B370; B374; B377; B382; B384; B388; B498; B501; B503; B504; B509; B514; B516-B518

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler**64. AE****I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 305-246**Env. No. 2014/5²⁰⁶⁶**65. AE**Env. No. 1388²⁰⁶⁷ = Konuk 2004, n. 19 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)**66. AE****I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 305-222**Env. No. 1285²⁰⁶⁸ = Konuk 2004, n. 21 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)**67. AE**Env. No. 1386²⁰⁶⁹ = Konuk 2004, n. 20 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)**68. AE**Env. No. 2013/6/6²⁰⁷⁰

²⁰⁶⁵ Hibe.²⁰⁶⁶ Satın alım.²⁰⁶⁷ Satın alım.²⁰⁶⁸ Satın alım.²⁰⁶⁹ Satın alım.²⁰⁷⁰ Gümüşlük, kurtarma kazısı.

6. Kalymnos

Karia bölgesi içerisinde kalan ve On İki Ada'dan biri olan Kalymnos'taki yerel müzedeki malzemeye ilişkin bilgiyi V. E. Stefanaki ile A. Giannikouri'nin ortak kaleme aldıkları sirkülasyon makalesine göre, müze koleksiyonunda 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır. Yayında sunulan referansa göre (Svoronos, n. 172) ilgili sikke I. Ptolemaios Soter dönemine ait, Aleksandreia darbı, hemiobol birimindeki Aleksandros başı/kanatları aç kartal serisine aittir.²⁰⁷¹

²⁰⁷¹ Svoronos, n. 172; CPE, n. B23.

7. Marmaris Müzesi

Marmaris Müzesi envanterinde yaklaşık yirmi bin sikke kayıtlıdır. Bunlar içerisinde toplam 76 adet krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-300

Env. No. 341²⁰⁷²

Ref.: Svoronos, n. 163 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B18; Picard-Faucher 2012, n. 56-59

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2010/605²⁰⁷³

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 857²⁰⁷⁴

Ref.: CPE, n. B44

Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 60-61

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2085²⁰⁷⁵

Ref.: Svoronos, n. 279 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B60

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 2010/594²⁰⁷⁶

Ref.: Svoronos, n. 301 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B101

²⁰⁷² Zor alım.

²⁰⁷³ Zor alım.

²⁰⁷⁴ Satın alım. Bulunduğu yer Dalyan civarı olarak kaydedilmiştir.

²⁰⁷⁵ Satın alım.

²⁰⁷⁶ Zor alım.

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 1631²⁰⁷⁷

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110; Picard-Faucher 2012, n. 87-89

7. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 709²⁰⁷⁸

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110; Picard-Faucher 2012, n. 87-89

8. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2009/19²⁰⁷⁹

Ref.: Svoronos, n. 379 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B117

9. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/597²⁰⁸⁰

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/586²⁰⁸¹

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2084²⁰⁸²

²⁰⁷⁷ Satın alım.

²⁰⁷⁸ Satın alım. Bulunduğu yer Aydın civarı olarak kaydedilmiştir.

²⁰⁷⁹ Satın alım.

²⁰⁸⁰ Zor alım.

²⁰⁸¹ Zor alım.

²⁰⁸² Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174

12. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 705²⁰⁸³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B175; Picard-Faucher 2012, n. 163

13. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2499²⁰⁸⁴

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

14. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/585²⁰⁸⁵

Ref.: Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

15. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/592²⁰⁸⁶

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

16. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/588²⁰⁸⁷

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

17. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2021/17²⁰⁸⁸

²⁰⁸³ Satın alım. Bulunduğu yer Aydın civarı olarak kaydedilmiştir.

²⁰⁸⁴ Satın alım.

²⁰⁸⁵ Zor alım.

²⁰⁸⁶ Zor alım.

²⁰⁸⁷ Zor alım.

²⁰⁸⁸ Zor alım.

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

18. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/595²⁰⁸⁹

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

19. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2021/19²⁰⁹⁰

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

20. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2010/584²⁰⁹¹

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 152-153

21. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2010/587²⁰⁹²

Ref.: Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

22. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2010/593²⁰⁹³

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

²⁰⁸⁹ Zor alım.

²⁰⁹⁰ Zor alım.

²⁰⁹¹ Zor alım. Restorasyonda olduğu için fiş bilgileri baz alınarak kataloglanmıştır.

²⁰⁹² Zor alım.

²⁰⁹³ Zor alım.

23. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/589²⁰⁹⁴

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

24. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2021/20²⁰⁹⁵

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

25. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/603²⁰⁹⁶

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

26. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/599²⁰⁹⁷

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

27. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/598²⁰⁹⁸

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

²⁰⁹⁴ Zor alım.²⁰⁹⁵ Zor alım.²⁰⁹⁶ Zor alım.²⁰⁹⁷ Zor alım.²⁰⁹⁸ Zor alım.

28. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/596²⁰⁹⁹

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 164-166

29. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 393²¹⁰⁰

Ref.: Svoronos, n. 587 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B195

30. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2021/18²¹⁰¹

Ref.: Svoronos, n. 574 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B198

31. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2021/16²¹⁰²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

32. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2010/591²¹⁰³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

33. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2500²¹⁰⁴

²⁰⁹⁹ Zor alım.²¹⁰⁰ Satın alma. Bulunduğu yer Dörttepe, Milas olarak kaydedilmiştir.²¹⁰¹ Zor alım.²¹⁰² Zor alım.²¹⁰³ Zor alım. Restorasyonda olduğu için fiş bilgileri baz alınarak kataloglanmıştır.²¹⁰⁴ Satın alım.

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594; CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200A

34. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2010/590²¹⁰⁵

Ref.: Svoronos, n. 438 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B218

35. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2005/369²¹⁰⁶

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²¹⁰⁷

36. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2010/648²¹⁰⁸

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²¹⁰⁹

37. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2009/28²¹¹⁰

Ref.: Svoronos, n. 449 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B225; Picard-Faucher 2012, n. 283-285

38. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2010/601²¹¹¹

²¹⁰⁵ Zor alım.

²¹⁰⁶ Satın alım.

²¹⁰⁷ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²¹⁰⁸ Zor alım.

²¹⁰⁹ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²¹¹⁰ Satın alım.

²¹¹¹ Zor alım.

Ref.: Svoronos, n. 450 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B226; Picard-Faucher 2012, n. 265-268²¹¹²

39. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 355²¹¹³

Ref.: Svoronos, n. 452 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B228; Picard-Faucher 2012, n.197-209²¹¹⁴

40. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2010/657²¹¹⁵

Ref.: Svoronos, n. 482 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B250

41. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260

Env. No. 2009/29²¹¹⁶

Ref.: CPE, n. B260

42. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı

Env. No. 2005/99²¹¹⁷

Ref.: Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

43. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222

Env. No. 2009/30²¹¹⁸

Ref.: Svoronos, n. 1170 (IV. Ptolemaios Philapator, Kıbrıs, MÖ. 211); CPE, n. B363

²¹¹² Referans, Svoronos, n. 450-451 olarak verilmiştir.

²¹¹³ Satın alım. Bulunduğu yer Dalyan, Ortaca/Muğla olarak kaydedilmiştir.

²¹¹⁴ Referans, Svoronos, n. 452-453 olarak verilmiştir.

²¹¹⁵ Zor alım.

²¹¹⁶ Satın alım.

²¹¹⁷ Satın alım.

²¹¹⁸ Satın alım.

44. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 2005/387²¹¹⁹

Ref.: Svoronos, n. 976 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B369

45. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 2012/40 (2011 Burgaz kazısı)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 974 (Aleksandreia, MÖ. 247/6-221/20); 1166; CPE, n. B359; B366; B371; B375; B378; B385

46. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 86²¹²⁰

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

47. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 2010/688²¹²¹

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

48. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 79²¹²²

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

49. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 454²¹²³

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²¹¹⁹ Satın alım.²¹²⁰ Satın alım.²¹²¹ Zor alım.²¹²² Satın alım.²¹²³ Satın alım. Bulunduğu yer Dalyan, Ortaca olarak kaydedilmiştir.

50. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 90²¹²⁴

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

51. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 87²¹²⁵

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

52. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 2005/457²¹²⁶

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

53. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 357²¹²⁷

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

54. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

55. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 2005/126²¹²⁸

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

56. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 113²¹²⁹

²¹²⁴ Satın alım.²¹²⁵ Satın alım.²¹²⁶ Satın alım.²¹²⁷ Satın alım. Bulunduğu yer Dalyan, Ortaca/Muğla olarak kaydedilmiştir.²¹²⁸ Satın alım.²¹²⁹ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

57. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 89²¹³⁰

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

58. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 2004/714²¹³¹

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

59. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 81²¹³²

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

60. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 567²¹³³

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

61. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1679²¹³⁴

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

62. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2005/411²¹³⁵

²¹³⁰ Satın alım.

²¹³¹ Satın alım.

²¹³² Satın alım.

²¹³³ Satın alım. Bulunduğu yer Burdur civarı olarak kaydedilmiştir.

²¹³⁴ Satın alım.

²¹³⁵ Hibe.

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

63. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 69²¹³⁶

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

64. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2004/702²¹³⁷

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

65. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 64²¹³⁸

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

66. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2010/600²¹³⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

67. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 67²¹⁴⁰

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²¹³⁶ Satın alım.

²¹³⁷ Satın alım.

²¹³⁸ Satın alım.

²¹³⁹ Zor alım.

²¹⁴⁰ Satın alım.

68. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2010/604²¹⁴¹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

69. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2010/602²¹⁴²

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

70. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 455²¹⁴³

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

71. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2010/693²¹⁴⁴

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

72. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2009/18²¹⁴⁵

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²¹⁴¹ Zor alım.

²¹⁴² Zor alım.

²¹⁴³ Satın alım. Bulunduğu yer Dalyan/Ortaca olarak kaydedilmiştir. Sikke restorasyonda olduğu için fiş bilgileri baz alınarak kataloglanmıştır.

²¹⁴⁴ Zor alım.

²¹⁴⁵ Satın alım.

73. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 1634²¹⁴⁶

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

74. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 421²¹⁴⁷

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

75. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 77²¹⁴⁸

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

76. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 2009/128²¹⁴⁹

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B450

²¹⁴⁶ Satın alım.

²¹⁴⁷ Satın alım. Bulunduğu yer Zaferler Köyü/Köyceğiz olarak kaydedilmiştir.

²¹⁴⁸ Satın alım.

²¹⁴⁹ Satın alım.

8. Fethiye Müzesi

2020 ve 2021 yıllarında Fethiye Müzesi'nde yürütmüş olduğum çalışmalar neticesinde toplam 190 adet krali Ptolemaios sikkesi tespit edilmiştir. Burada, Fethiye Müzesi başlığı altında yer verilen sikkeler içerisinde 18 adet defîne de dahil edilmiştir. Öte yandan, malzemeye yönelik problematik bir husus Ashton'ın 2002 yılındaki yayınında 42 adet sikkeyi envanter numarası belirtilmeden, 1 tanesini ise geçersiz olduğu anlaşılan bir envanter numarası ile yayınlamış olmasıdır. Dolayısıyla hem aşağıda hem de tezin ana kataloğunda tasnif edilen 190 adet sikkenin içerisinde 106 sikke "Ashton 2002" referansına sahiptir.

1. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3302 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 5 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 285/284)

Ref.: Svoronos, n. 252 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 132

2. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3296 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 6 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 285/284)

Ref.: Svoronos, n. 252 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 132

3. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3311 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 3 (Aleksandreia, yak. MÖ. 289/288)

Ref.: Svoronos, n. 265 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 142

4. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3295 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 1 (Aleksandreia, yak. MÖ. 290/289)

Ref.: Svoronos 259 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 147

5. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3310 = Ashton-Arslan-Dervişağaoğlu 1998, n. 2 (Aleksandreia, yak. MÖ. 290/289)

Ref.: Svoronos 259 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 147

6. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3304 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 4 (Aleksandreia, yak. MÖ. 287/286)

Ref.: Svoronos, n. 256 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 154

7. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3309 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 7 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 282/281)

Ref.: Svoronos, n. 254 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 170

8. AR

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs (Salamis ya da Kition), MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3298 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 13 (II. Ptolemaios Philadelphos, Salamis (ya da Kition), yak. MÖ. 285/284-275/274)

Ref.: Svoronos, n. 354 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 220

9. AR

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs (Salamis ya da Kition), MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3308 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 14 (II. Ptolemaios Philadelphos, Salamis (ya da Kition), yak. MÖ. 285/284-275/274)

Ref.: Svoronos, n. 354 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 220

10. AR

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition), MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3306 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 15 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kition (ya da Salamis), yak. MÖ. 275/274-266/265)

Ref.: Svoronos, n. 368 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 235

11. AR

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?

Env. No. 3297 = Ashton-Arslan-Derrişagaoglu 1998, n. 8 (Aleksandreia, yak. MÖ. 277/276-275/274)

Ref.: Svoronos, n. 548 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. 277

12. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 282?**

Env. No. 3307 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 9 (Aleksandreia, yak. MÖ. 277/276-275/274)

Ref.: Svoronos, n. 548 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. 277

13. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, yak. MÖ. 275 öncesi**

Env. No. 3303 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 16 (Kition (ya da Salamis), yak. MÖ. 265/264-260/259)

Ref.: Svoronos, n. 365 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. 414

14. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs (Salamis ya da Kition), yak. MÖ. 275/274-MÖ. 262/261**

Env. No. 3312 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 17 (Belirsiz Kıbrıs darphanesi?, yak. MÖ. 258/257-250/249)

Ref.: Svoronos, n. 544 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. 441

15. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Sidon, Olasılıkla MÖ. 274**

Env. No. 3300 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 10 (Sidon, yak. MÖ. 266/265)

Ref.: Svoronos, n. 713-715 (Sidon, yak. MÖ. 285/284); CPE, n. 505

16. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Sidon, Olasılıkla MÖ. 274**

Env. No. 3301 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 11 (Sidon, yak. MÖ. 266/265)

Ref.: Svoronos, n. 713-715 (Sidon, yak. MÖ. 285/284); CPE, n. 505

17. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Sidon, MÖ. 257/256**

Env. No. 3299 = Ashton-Arslan-Derrişagaolu 1998, n. 12 (Sidon, yak. MÖ. 257/256)

Ref.: Svoronos, n. 731 (Sidon, MÖ. 257); CPE, n. 518

18. AR

I. Ptolemaios Soter?

Env. No. 3305 = Ashton-Arslan-Dervişaşaoğlu 1998, n. 18 (I. Ptolemaios Soter?, Belirsiz darphane)

19. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294/293 sonrası

Env. No. 4409²¹⁵⁰ = Ashton 2002, n. 8 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 257 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 173

20. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 10067²¹⁵¹

Ref.: CPE, n. B42

21. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 5341²¹⁵² = Ashton 2002, n. 3 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 269-303 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B57-B65; B84-93

22. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2360²¹⁵³ = Ashton 2002, n. 4 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 269-303 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B57-60; B62-73; B84-92; B94-96; B98-101

23. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 7, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2561²¹⁵⁴ = Ashton 2002, n. 149 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

²¹⁵⁰ Satın alım.

²¹⁵¹ Satın alım.

²¹⁵² Satın alım.

²¹⁵³ Satın alım.

²¹⁵⁴ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 345 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B105

24. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 8?, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 1574²¹⁵⁵ = Ashton 2002, n. 50 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

Ref.: Krş. CPE, n. B106

25. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 10128²¹⁵⁶

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

26. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 5259²¹⁵⁷ = Ashton 2002, n. 49 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

27. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 38.17.82.4178²¹⁵⁸ = Ashton 2002, n. 48 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

28. AE

I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2457²¹⁵⁹ = Ashton 2002, n. 47 (II. Ptolemaios Philadelphos, Kıbrıs, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

²¹⁵⁵ Geri alım.

²¹⁵⁶ Satın alım.

²¹⁵⁷ Satın alım.

²¹⁵⁸ Satın alım.

²¹⁵⁹ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 356 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B115

29. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 8447²¹⁶⁰

Ref.: Svoronos, n. 74 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B118

30. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 5511²¹⁶¹ = Ashton 2002, n. 45 (I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, yak. MÖ. 310-306)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 76 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B129-B130

31. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 8443²¹⁶²

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

32. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 4884²¹⁶³ = Ashton 2002, n. 23²¹⁶⁴ (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

33. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 5304²¹⁶⁵ = Ashton 2002, n. 38 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 601 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B167

²¹⁶⁰ Satın alım.

²¹⁶¹ Satın alım.

²¹⁶² Satın alım.

²¹⁶³ Satın alım.

²¹⁶⁴ Söz konusu sikkenin arka yüzünde, kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından belirsiz olarak yorumlanmıştır. Ashton, sikkenin arka yüzünde trident kontrmarkı olduğunu ifade etmiştir. Ancak sikkenin arka yüzünde herhangi bir kontrmark yer almamaktadır.

²¹⁶⁵ Satın alım.

34. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 11832

Ref.: Svoronos, n. 560 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B168

35. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 8865²¹⁶⁶

Ref.: Svoronos 571; 586 (Kıbrıs, MÖ. 278; MÖ. 271); CPE, n. B173; B177

36. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 11474

Ref.: Svoronos 571; 586 (Kıbrıs, MÖ. 278; MÖ. 271); CPE, n. B173; B177

37. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 3164²¹⁶⁷ = Ashton 2002, n. 13 (yak. MÖ. 274-261, Aleksandreia)

Ref.: Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B175

38. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 5340²¹⁶⁸ = Ashton 2002, n. 17 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B175

39. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 5461²¹⁶⁹ = Ashton 2002, n. 16 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

²¹⁶⁶ Satın alım.²¹⁶⁷ Satın alım.²¹⁶⁸ Zor alım.²¹⁶⁹ Satın alım.

40. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 13948²¹⁷⁰

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

41. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 6542 = Ashton 2002, n. 10²¹⁷¹ (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

42. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 45.4.66.93²¹⁷² = Ashton 2002, n. 19 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553-554; 556; 560; 563; 564; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600 (Kıbrıs, MÖ. 285-265); CPE, n. B166-B183

43. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 1832²¹⁷³ = Ashton 2002, n. 21 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553-554; 556; 560; 563; 564; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600 (Kıbrıs, MÖ. 285-265); CPE, n. B166-B183

44. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**Env. No. 4238²¹⁷⁴ = Ashton 2002, n. 22 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553-554; 556; 560; 563; 564; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600 (Kıbrıs, MÖ. 285-265); CPE, n. B166-B183

²¹⁷⁰ Satın alım.²¹⁷¹ Kartalın bacakları arasındaki monogram Ashton tarafından A olarak değerlendirilmiş, Svoronos, n. 560 referansı verilmiştir.²¹⁷² Geri alım.²¹⁷³ Geri alım.²¹⁷⁴ Envanter defterinde bu bilgi verilmemiştir.

45. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 275/274-MÖ. 260'lar**

Env. No. 5301²¹⁷⁵ = Ashton 2002, n. 7 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Svoronos, n. 568; 587 (Kıbrıs, MÖ. 281; MÖ. 271); CPE, n. B177; B195

46. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 11568

Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

47. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 4808²¹⁷⁶ = Ashton 2002, n. 33²¹⁷⁷ (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 572; 587 (Kıbrıs, MÖ. 278; MÖ. 271); CPE, n. B188; B195

48. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 5185²¹⁷⁸ = Ashton 2002, n. 12²¹⁷⁹ (yak. MÖ. 274-261, Aleksandreia)

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

49. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 11291²¹⁸⁰

Ref.: Svoronos, n. 572 (Kıbrıs, MÖ. 278); CPE, n. B188

50. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 16515²¹⁸¹

²¹⁷⁵ Satın alım.

²¹⁷⁶ Satın alım.

²¹⁷⁷ Söz konusu sikkenin arka yüzünde, kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından belirsiz olarak yorumlanmıştır. Ashton, sikkenin arka yüzünde trident kontrmarkı olduğunu ifade etmiştir. Ancak sikkenin arka yüzünde herhangi bir kontrmark yer almamaktadır.

²¹⁷⁸ Satın alım.

²¹⁷⁹ Söz konusu sikkenin arka yüzünde kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından L olarak değerlendirilmiş, sikkeye Svoronos, n. 580 referansı verilmiştir.

²¹⁸⁰ Satın alım.

²¹⁸¹ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

51. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 16020²¹⁸²

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

52. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 10068²¹⁸³

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

53. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 6718²¹⁸⁴

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

54. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 5711²¹⁸⁵ = Ashton 2002, n. 14 (yak. MÖ. 274-261, Aleksandreia)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

55. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 4919²¹⁸⁶ = Ashton 2002, n. 26 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

56. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 7.4.66.55 = Ashton 2002, n. 30²¹⁸⁷ (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

²¹⁸² Zor alım.

²¹⁸³ Satın alım.

²¹⁸⁴ Satın alım.

²¹⁸⁵ Satın alım.

²¹⁸⁶ Satın alım.

²¹⁸⁷ Söz konusu sikkenin arka yüzünde, kartalın bacakları arasında yer alan harf Ashton tarafından belirsiz olarak yorumlanmıştır.

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

57. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 15422²¹⁸⁸

Ref.: Svoronos, n. 582 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B191

58. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 10063²¹⁸⁹

Ref.: Svoronos, n. 582 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B191

59. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 733²¹⁹⁰ = Ashton 2002, n. 37 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 582 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B191

60. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 40.4.66.88²¹⁹¹ = Ashton 2002, n. 32 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. CPE, n. B193

61. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 5256²¹⁹² = Ashton 2002, n. 29 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 587 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B195

²¹⁸⁸ Zor alım.

²¹⁸⁹ Satın alım.

²¹⁹⁰ Satın alım.

²¹⁹¹ Geri alım.

²¹⁹² Satın alım.

62. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 3220²¹⁹³ = Ashton 2002, n. 27 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196

63. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 4533²¹⁹⁴ = Ashton 2002, n. 28 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Krş. CPE, n. B200

64. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 8866²¹⁹⁵

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 581; 587; 589; 591 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 275; MÖ. 271-269); CPE, n. B185; B187-B187A; B190; B192-B200A

65. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 5462²¹⁹⁶

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 581; 587; 589; 591 (Kıbrıs, MÖ. 285/4; MÖ. 275; MÖ. 271-269); CPE, n. B185; B187-B187A; B190; B192-B200A

66. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 5194²¹⁹⁷ = Ashton 2002, n. 39 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 415 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205

²¹⁹³ Satın alım.

²¹⁹⁴ Satın alım.

²¹⁹⁵ Satın alım.

²¹⁹⁶ Satın alım.

²¹⁹⁷ Satın alım.

67. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 8308²¹⁹⁸

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206

68. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 11414²¹⁹⁹

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206

69. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 15421²²⁰⁰

Ref.: Svoronos, n. 424 (Aleksandreia, MÖ. 270); CPE, n. B211

70. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 8874²²⁰¹

Ref.: Svoronos, n. 438 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B218

71. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 9217²²⁰²Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²²⁰³**72. AE****II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 16021²²⁰⁴

²¹⁹⁸ Satın alım.²¹⁹⁹ Satın alım.²²⁰⁰ Zor alım.²²⁰¹ Satın alım.²²⁰² Satın alım.²²⁰³ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.²²⁰⁴ Zor alım.

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²²⁰⁵

73. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 8890²²⁰⁶

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²²⁰⁷

74. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 12.6.80.3835²²⁰⁸ = Ashton 2002, n. 129 (Belirsiz Darphane, I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos)

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²²⁰⁹

75. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 11413

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219; Picard-Faucher 2012, n. 249-263²²¹⁰

76. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 3107²²¹¹ = Ashton 2002, n. 44 (MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 441 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B221

77. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 922²²¹² = Ashton 2002, n. 41 (MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

²²⁰⁵ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²²⁰⁶ Satın alım.

²²⁰⁷ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²²⁰⁸ Satın alım.

²²⁰⁹ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²²¹⁰ Referans, Svoronos, n. 439-440 olarak verilmiştir.

²²¹¹ Satın alım.

²²¹² Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 449 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B225

78. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 9589²²¹³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 450 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B226

79. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 8963²²¹⁴

Ref.: Svoronos, n. 452 (Aleksandreia, MÖ. 266); CPE, n. B228

80. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 1195²²¹⁵ = Ashton 2002, n. 139 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos)

Ref.: Svoronos, n. 426; 441; 484 (Aleksandreia, MÖ. 270; MÖ. 267; MÖ. 260); CPE, n. B213; B221; B252

81. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 5339²²¹⁶ = Ashton 2002, n. 42 (MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Ref.: Svoronos, n. 504-505 (Aleksandreia, MÖ. 252); CPE, n. B276

82. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 8442²²¹⁷

Ref.: Svoronos, n. 504-505 (Aleksandreia, MÖ. 252); CPE, n. B276

83. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Env. No. 4307²²¹⁸ = Ashton 2002, n. 137 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos)

Krş. Svoronos, n. 516 (Aleksandreia, MÖ. 249); CPE, n. B284

²²¹³ Satın alım.

²²¹⁴ Satın alım.

²²¹⁵ Satın alım.

²²¹⁶ Zor alım.

²²¹⁷ Satın alım.

²²¹⁸ Satın alım.

84. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265 sonrası**

Env. No. 838²²¹⁹ = Ashton 2002, n. 40 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu öncesi)

Svoronos, n. 760 (II. Ptolemaios Philadelphos, Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B316

85. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 26, Karia ya da Kıbrıs, MÖ. 265 sonrası**

Env. No. 4338²²²⁰ = Ashton 2002, n. 136 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos)

Ref.: Svoronos, n. 760 (II. Ptolemaios Philadelphos, Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B316

86. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 14082²²²¹

Ref.: Svoronos, n. 975 (Aleksandreia, 247/6-221/20); CPE, n. B368

87. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 8875²²²²

Ref.: Svoronos, n. 975 (Aleksandreia, 247/6-221/20); CPE, n. B368

88. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 797²²²³ = Ashton 2002, n. 142 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

Ref.: CPE, n. B387

89. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 6868²²²⁴ = Ashton 2002, n. 147 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

²²¹⁹ Satın alım.

²²²⁰ Satın alım.

²²²¹ Satın alım.

²²²² Satın alım.

²²²³ Satın alım.

²²²⁴ Satın alım.

Ref.: Krš. Svoronos, n. 970 (Aleksandreia, 247/6-221/20); CPE, n. B401

90. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Halikarnassos?, MÖ. 246-222

Env. No. 4100 (1981 Kaunos kazısı) = Ashton 2002, n. 134 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos (Reform öncesi))

Ref.: CPE, n. B432A

91. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 16442²²²⁵

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

92. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 16441²²²⁶

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

93. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 16436²²²⁷

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

94. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 16022²²²⁸

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

95. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 13898²²²⁹

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²²²⁵ Satın alım.

²²²⁶ Satın alım.

²²²⁷ Satın alım.

²²²⁸ Zor alım.

²²²⁹ Satın alım.

96. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 12638²²³⁰

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

97. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 12812²²³¹

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

98. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 9864²²³²

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

99. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 9861²²³³

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

100. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 9860²²³⁴

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

101. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 9257²²³⁵

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²²³⁰ Koleksiyonerden hibe.²²³¹ Satın alım.²²³² Satın alım.²²³³ Satın alım.²²³⁴ Satın alım.²²³⁵ Satın alım.

102. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 8461²²³⁶

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

103. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 7947²²³⁷

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

104. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6197²²³⁸

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

105. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6196²²³⁹ = Ashton 2002, n. 117 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

106. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6024²²⁴⁰ = Ashton 2002, n. 148²²⁴¹ (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246), CPE, n. B434

107. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 6022²²⁴² = Ashton 2002, n. 109 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

²²³⁶ Satın alım.²²³⁷ Satın alım.²²³⁸ Satın alım.²²³⁹ Satın alım.²²⁴⁰ Satın alım.²²⁴¹ Sikke Ashton tarafından “sembol belirsiz” şeklinde tasnif edilmiştir.²²⁴² Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

108. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 6021²²⁴³ = Ashton 2002, n. 88 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

109. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 5187²²⁴⁴ = Ashton 2002, n. 122 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

110. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 5186²²⁴⁵ = Ashton 2002, n. 118 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

111. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 5009²²⁴⁶ = Ashton 2002, n. 101 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

112. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 4815²²⁴⁷ = Ashton 2002, n. 112 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²²⁴³ Satın alım.

²²⁴⁴ Satın alım.

²²⁴⁵ Satın alım.

²²⁴⁶ Zor alım.

²²⁴⁷ Satın alım.

113. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4814²²⁴⁸ = Ashton 2002, n. 112 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

114. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4812²²⁴⁹ = Ashton 2002, n. 114 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

115. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4805²²⁵⁰ = Ashton 2002, n. 106 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

116. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4804²²⁵¹ = Ashton 2002, n. 102 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

117. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4229²²⁵² = Ashton 2002, n. 111 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

²²⁴⁸ Satın alım.

²²⁴⁹ Satın alım.

²²⁵⁰ Satın alım.

²²⁵¹ Satın alım.

²²⁵² Satın alım.

118. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4216²²⁵³ = Ashton 2002, n. 115 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

119. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4242²²⁵⁴ = Ashton 2002, n. 107 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

120. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 16.6.80.3839²²⁵⁵ = Ashton 2002, n. 103 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

121. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 461 = Ashton 2002, n. 119 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

122. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 16089²²⁵⁶

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

123. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 15423²²⁵⁷

²²⁵³ Satın alım.

²²⁵⁴ Envanter defterinde bu bilgi verilmemiştir.

²²⁵⁵ Satın alım.

²²⁵⁶ Zor alım.

²²⁵⁷ Zor alım.

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

124. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 9541²²⁵⁸

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

125. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 6665²²⁵⁹ = Ashton 2002, n. 126 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

126. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 6023²²⁶⁰

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

127. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 4456²²⁶¹ = Ashton 2002, n. 120²²⁶² (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

128. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 1198²²⁶³ = Ashton 2002, n. 123²²⁶⁴ (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

²²⁵⁸ Satın alım.

²²⁵⁹ Satın alım.

²²⁶⁰ Satın alım.

²²⁶¹ Satın alım.

²²⁶² Söz konusu sikke Ashton tarafından dikhalkon olarak kabul edilmiş, Svoronos, n. 839 referansı verilmiştir.

²²⁶³ Satın alım.

²²⁶⁴ Sikke Ashton tarafından dikhalkon olarak kabul edilmiş, bu nedenle Svoronos, n. 839 referansı verilmiştir.

129. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 3852 = Ashton 2002, n. 125 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

130. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 1967 = Ashton 2002, n. 128²²⁶⁵ (II. Ptolemaios, Ioppe?)

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

131. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 15194 (2008 Kaunos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

132. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 15180 (2008 Kaunos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

133. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 14555²²⁶⁶

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

134. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 14554²²⁶⁷

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n.

²²⁶⁵ Söz konusu sikkenin arka yüzünde sol boşlukta yer alan sembol Ashton tarafından soru işareti ile harpa olarak kaydedilmiştir.

²²⁶⁶ Koleksiyonerden satın alım.

²²⁶⁷ Koleksiyonerden satın alım.

B436

135. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 13966²²⁶⁸

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

136. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9863²²⁶⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

137. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9761²²⁷⁰

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

138. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9540²²⁷¹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

139. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9527²²⁷²

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²²⁶⁸ Satın alım.

²²⁶⁹ Satın alım.

²²⁷⁰ Satın alım.

²²⁷¹ Satın alım.

²²⁷² Geri alım.

140. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 9339²²⁷³

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

141. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 9155²²⁷⁴

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

142. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8876²²⁷⁵

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

143. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8867²²⁷⁶

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

144. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8456²²⁷⁷

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²²⁷³ Satın alım.

²²⁷⁴ Satın alım.

²²⁷⁵ Satın alım.

²²⁷⁶ Satın alım.

²²⁷⁷ Satın alım.

145. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8455²²⁷⁸

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

146. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8454²²⁷⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

147. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8446²²⁸⁰

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

148. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8041²²⁸¹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

149. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 6902²²⁸²

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²²⁷⁸ Satın alım.

²²⁷⁹ Satın alım.

²²⁸⁰ Satın alım.

²²⁸¹ Satın alım.

²²⁸² Satın alım.

150. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 6901²²⁸³

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

151. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6194²²⁸⁴ = Ashton 2002, n. 68 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Berytos, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

152. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6017²²⁸⁵ = Ashton 2002, n. 60 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

153. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6016²²⁸⁶ = Ashton 2002, n. 56 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

154. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4811²²⁸⁷ = Ashton 2002, n. 63 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n.

²²⁸³ Satın alım.

²²⁸⁴ Satın alım.

²²⁸⁵ Satın alım.

²²⁸⁶ Satın alım.

²²⁸⁷ Satın alım.

B436

155. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2396²²⁸⁸ = Ashton 2002, n. 62 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

156. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1805²²⁸⁹ = Ashton 2002, n. 70 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

157. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1498²²⁹⁰ = Ashton 2002, n. 55 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

158. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 881²²⁹¹ = Ashton 2002, n. 54 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

²²⁸⁸ Satın alım.

²²⁸⁹ Geri alım.

²²⁹⁰ Geri alım.

²²⁹¹ Satın alım.

159. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 796²²⁹² = Ashton 2002, n. 65 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

160. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 12.1.82.3992²²⁹³ = Ashton 2002, n. 64 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

161. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 11.1.82.3991²²⁹⁴ = Ashton 2002, n. 59 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

162. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 2.12.81.3930²²⁹⁵ = Ashton 2002, n. 69 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

163. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 11580

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n.

²²⁹² Satın alım.

²²⁹³ Satın alım.

²²⁹⁴ Satın alım.

²²⁹⁵ Satın alım.

B436

164. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 798

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

165. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 7860

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

166. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 8444

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

167. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 6018²²⁹⁶ = Ashton 2002, n. 140 (Belirsiz Darphane, III. Ptolemaios Euergetes)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

168. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 15789 (2010 Tlos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

169. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 15244²²⁹⁷

²²⁹⁶ Satın alım.

²²⁹⁷ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

170. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 15179 (2008 Kaunos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

171. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 14024 (2001 Kaunos kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

172. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 13967²²⁹⁸

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

173. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 13897²²⁹⁹

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

174. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9862²³⁰⁰

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²²⁹⁸ Satın alım.

²²⁹⁹ Satın alım.

²³⁰⁰ Satın alım.

175. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8877²³⁰¹

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

176. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8869²³⁰²

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

177. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 8552²³⁰³

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

178. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 7946²³⁰⁴

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

179. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6729

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²³⁰¹ Satın alım.

²³⁰² Satın alım.

²³⁰³ Satın alım.

²³⁰⁴ Satın alım.

180. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6020²³⁰⁵ = Ashton 2002, n. 81 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

181. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6019²³⁰⁶ = Ashton 2002, n. 85 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

182. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 5915²³⁰⁷

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

183. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 5010²³⁰⁸ = Ashton 2002, n. 90 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

184. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4816²³⁰⁹ = Ashton 2002, n. 96 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

²³⁰⁵ Satın alım.

²³⁰⁶ Satın alım.

²³⁰⁷ Zor alım.

²³⁰⁸ Zor alım.

²³⁰⁹ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

185. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 4813²³¹⁰ = Ashton 2002, n. 78 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

186. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 4214²³¹¹ = Ashton 2002, n. 84 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

187. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 3250²³¹² = Ashton 2002, n. 82 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

188. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1661²³¹³ = Ashton 2002, n. 143 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²³¹⁰ Satın alım.

²³¹¹ Satın alım.

²³¹² Satın alım.

²³¹³ Geri alım.

189. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 1199²³¹⁴ = Ashton 2002, n. 87 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

190. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 1196²³¹⁵ = Ashton 2002, n. 76 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

191. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 499²³¹⁶ = Ashton 2002, n. 80 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

192. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 27.17.82.4167²³¹⁷ = Ashton 2002, n. 75 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

193. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 26.17.82.4166²³¹⁸

²³¹⁴ Satın alım.

²³¹⁵ Satın alım.

²³¹⁶ Satın alım.

²³¹⁷ Satın alım.

²³¹⁸ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

194. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 15.6.80.3838²³¹⁹ = Ashton 2002, n. 77 (II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, Ake-Ptolemais, MÖ. 265/261 sonrası ya da MÖ. 246-222)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

195. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1666 = Ashton 2002, n. 92 (II. Ptolemaios, MÖ. 265 ya da 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios, Ptolemais Ake)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

196. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1603 = Ashton 2002, n. 97 (II. Ptolemaios, MÖ. 265 ya da 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios, Ptolemais Ake)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

197. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 7029

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

198. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 6821²³²⁰ = Ashton 2002, n. 51 (Olasılıkla IV. Ptolemaios Philometor, Kıbrıs, MÖ. 163 sonrası)

²³¹⁹ Satın alım.

²³²⁰ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 1403 (VI. Ptolemaios Philometor, Mısır, MÖ. 173-171); CPE, n. B438; Weiser 1995, n. 70 (III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 245 civarı)

199. AE

IX. Ptolemaios-X. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 116-81

Env. No. 8445²³²¹

Krş. Svoronos, n. 1426 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, Aleksandreia, MÖ. 169 sonrası); CPE, n. B745; Weiser 1995, n. 143 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180-176/170); Picard-Faucher 2012, n. 593-864

200. AE

Ptolemy of Cyprus, Paphos, Yak. MÖ. 80-58

Env. No. 6807 = Ashton 2002, n. 52 (Olasılıkla IV. Ptolemaios, Kıbrıs, MÖ. 2. Yüzyıl sonu-1. Yüzyıl başı)

Svoronos, n. 1813 (XI. Ptolemaios Aleksander, Kıbrıs, MÖ. 114-88); CPE, n. B822

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler

201. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 305-222

Env. No. 1580

202. AE

Env. No. 6338²³²² = Ashton 2002, n. 11 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

203. AE

Env. No. 1579²³²³ = Ashton 2002, n. 130 (Belirsiz Darphane, I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos)

204. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 283-246

Env. No. 7.10.82.4104 (1981 Kaunos kazısı) = Ashton 2002, n. 35 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

²³²¹ Satın alım.

²³²² Satın alım.

²³²³ Geri alım.

205. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 283-246**

Env. No. 1806²³²⁴ = Ashton 2002, n. 36 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

206. AE**II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes, MÖ. 283-222**

Env. No. 4308²³²⁵ = Ashton 2002, n. 135 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos)

207. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator MÖ. 283-204**

Env. No. 9593²³²⁶

Dönem ya da Darphane Atfı Yapılamayan Tanımsız Sikkeler**208. AE**

Env. No. 6903²³²⁷

Ashton tarafından envanter numarası verilmeden yayınlanmış sikkeler²³²⁸**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası**

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

1. Ashton 2002, n. 1 (I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia)

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 278 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B65

2. Ashton 2002, n. 2 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Ref.: Krş. Svoronos, n. 269-303 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B57-60; B62-73; B84-92; B94-96; B98-101

²³²⁴ Geri alım.

²³²⁵ Satın alım.

²³²⁶ Satın alım.

²³²⁷ Satın alım.

²³²⁸ Ashton yayınında 42 adet sikkeyi müze envater numarası olmaksızın yayınlamış, çap bilgisi de paylaşılmadığından tarafımdan yapılan çalışma neticesinde hangi sikkelerin söz konusu numarasız örnekler olduğu tespit edilememiştir. Buradaki sikkelere Ashton tarafından verilmiş olan Svoronos numaralarına istinaden CPE numaraları verilmiştir. Sıralama Ashton'ın katalog numarasına göre dir.

3. Ashton 2002, n. 5 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi) (Ay. harf/monogram belirsiz)

4. Ashton 2002, n. 6 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi) (Ay. harf/monogram belirsiz)

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 278 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B65

5. Ashton 2002, n. 9 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 275/274 sonrası

Ref.: Krş. CPE, n. B166-B183

6. Ashton 2002, n. 18 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

7. Ashton 2002, n. 20 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Ref.: Svoronos, n. 561 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B185

8. Ashton 2002, n. 24 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Ref.: Svoronos, n. 577 (Kıbrıs, MÖ. 276); CPE, n. B189

9. Ashton 2002, n. 25 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi

10. Ashton 2002, n. 34 (I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 öncesi)

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260

Ref.: Svoronos, n. 441 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B221

11. Ashton 2002, n. 43 (Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 sonrası)

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 80 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B123

12. Ashton 2002, n. 46 (Kıbrıs, Yak. MÖ. 310-306)

Olasılıkla IV. Ptolemaios, Kıbrıs, MÖ. 2. Yüzyıl sonu-1. Yüzyıl başı

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1842-1843 (XIII. Ptolemaios Aueletes, Aleksandreia, MÖ. 80-51)

13. Ashton 2002, n. 53 (Olasılıkla IV. Ptolemaios, Kıbrıs, MÖ. 2. Yüzyıl sonu-1. Yüzyıl başı)

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 261/260 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

14. Ashton 2002, n. 57 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

15. Ashton 2002, n. 58 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

16. Ashton 2002, n. 61 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

17. Ashton 2002, n. 67 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

18. Ashton 2002, n. 71 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

19. Ashton 2002, n. 72 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

20. Ashton 2002, n. 73 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

21. Ashton 2002, n. 74 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 261/260 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

22. Ashton 2002, n. 83 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

23. Ashton 2002, n. 86 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios) (Ay. kontrmark: A)

24. Ashton 2002, n. 89 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
25. Ashton 2002, n. 91 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
26. Ashton 2002, n. 94 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
27. Ashton 2002, n. 95 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
28. Ashton 2002, n. 98 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios) Ay. Tripod belirsiz)
29. Ashton 2002, n. 99 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
30. Ashton 2002, n. 100 (II. Ptolemaios, Ptolemais, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 261/260 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

31. Ashton 2002, n. 104 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
32. Ashton 2002, n. 105 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
33. Ashton 2002, n. 110 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
34. Ashton 2002, n. 116 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)
35. Ashton 2002, n. 121 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 261/260 sonrası

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

36. Ashton 2002, n. 124 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos

37. Ashton 2002, n. 132 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

38. Ashton 2002, n. 133 (II. Ptolemaios, Berytos, MÖ. 265 ya da MÖ. 261 reformu sonrası ya da III. Ptolemaios)

II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

39. Ashton 2002, n. 141 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

40. Ashton 2002, n. 144 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

41. Ashton 2002, n. 145 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

42. Ashton 2002, n. 146 (Belirsiz Darphane, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes)

9. Elmalı Müzesi

Elmalı Müzesi'nin yaklaşık beş yüz civarı sikkeden oluşan koleksiyonunda toplam 9 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke yer almaktadır.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2013-41²³²⁹ = Tatar 2021, n. 24

Ref.: Svoronos, n. 79 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B119

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2013-39²³³⁰ = Tatar 2021, n. 25

Ref.: Krş. CPE, n. B166-B183

3. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2013-38²³³¹ = Tatar 2021, n. 26

Ref.: Krş. CPE, n. B166-B183

4. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2013-37²³³² = Tatar 2021, n. 27

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

5. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 2016-14²³³³ = Tatar 2021, n. 28

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

6. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 2016-10²³³⁴ = Tatar 2021, n. 29

²³²⁹ Zor alım.

²³³⁰ Zor alım.

²³³¹ Zor alım.

²³³² Zor alım.

²³³³ Bağış.

²³³⁴ Bağış.

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

7. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2012-7²³³⁵ = Tatar 2021, n. 30

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

8. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2012-9²³³⁶ = Tatar 2021, n. 31

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

9. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2016-15²³³⁷ = Tatar 2021, n. 32

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

²³³⁵ Satın alım.

²³³⁶ Satın alım.

²³³⁷ Bağış.

10. Antalya Arkeoloji Müzesi

Antalya Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda yaklaşık otuz bin envantere kayıtlı sikke yer almaktadır. Söz konusu sikkeler içerisinde 81 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke bulunmaktadır.²³³⁸

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 24612²³³⁹

Ref.: Svoronos, n. 171 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B22

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 11663²³⁴⁰

Ref.: Svoronos, n. 184 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B40

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 10966²³⁴¹

Ref.: Svoronos, n. 184 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B40

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 14347²³⁴²

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 1316²³⁴³

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

²³³⁸ Patara kazılarında bulunup müzenin envanterine girenler hariç tutulmuştur. 3 sikke ise teşhirdedir: Env. No. 16153; Env. No. 1741; Env. No. 2192.

²³³⁹ Zor alım.

²³⁴⁰ Satın alım.

²³⁴¹ Satın alım.

²³⁴² Satın alım.

²³⁴³ Resmi yazı ile gelen.

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 11723²³⁴⁴

Ref.: Krş. Svoronos, n. 184 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B40; B52A

7. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 208

Ref.: Svoronos, n. 287 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B59

8. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 3539²³⁴⁵

Ref.: Svoronos, n. 188 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B75

Picard-Faucher 2012, n. 94-96

9. AR

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 5181²³⁴⁶

Ref.: Svoronos, n. 256 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. 154

10. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2284²³⁴⁷

Ref.: Svoronos, n. 74 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B118

11. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos (Olasılıkla Nea Paphos ile birlikte), MÖ. 294 sonrası

Env. No. 5563²³⁴⁸

Ref.: Svoronos, n. 74 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B118

²³⁴⁴ Zor alım.

²³⁴⁵ Satın alım. Müzeden doğrudan çalışma için temin edilemediğinden fiş bilgileri kullanılmıştır.

²³⁴⁶ Satın alım.

²³⁴⁷ Satın alım.

²³⁴⁸ Depo fazlası.

12. AE**I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası**Env. No. 4140²³⁴⁹

Ref.: Svoronos, n. 78 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B122

13. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 2001/44

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

14. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 5320

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

15. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası**Env. No. 2015/100²³⁵⁰

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

16. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 816

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

17. AE**I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 9, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası**Env. No. 2875²³⁵¹

²³⁴⁹ Zor alım.²³⁵⁰ Satın alım.²³⁵¹ Zor alım.

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

18. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 5321²³⁵²

Ref.: Svoronos, n. 377 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B112

19. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 14381²³⁵³

Ref.: Svoronos, n. 379 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B11

20. AR

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Olasılıkla MÖ. 275/4-yak. 272

Env. No. 5085²³⁵⁴

Ref.: Svoronos, n. 567 (Kıbrıs, MÖ. 281); CPE, n. 283

21. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 7178²³⁵⁵

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

22. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 14624²³⁵⁶

Ref.: Svoronos, 601 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B167

23. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 21193²³⁵⁷

²³⁵² Depo fazlası.

²³⁵³ Satın alım.

²³⁵⁴ Satın alım.

²³⁵⁵ Bağış.

²³⁵⁶ Satın alım.

²³⁵⁷ Yukarı Karaman Köyü, Yüzey buluntusu.

Ref.: Svoronos, n. 560 (Kıbrıs, MÖ. 285/4); CPE, n. B168

24. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 7733²³⁵⁸

Ref.: Svoronos, n. 563 (Kıbrıs, MÖ. 282); CPE, n. B170

25. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2001/47²³⁵⁹

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

26. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 2017/390²³⁶⁰

Svoronos, n. 593 (Kıbrıs, MÖ. 269); CPE, n. B178

27. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 5473 (1983 Limyra kazısı)

Ref.: Krş. Svoronos, n. 553-554; 556; 560; 563; 564; 568; 571; 576; 580; 586; 593; 598; 600 (Kıbrıs, MÖ. 285-265); CPE, n. B166-B183

28. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 15356²³⁶¹

Ref.: CPE, n. B187

29. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 15355²³⁶²

Ref.: CPE, n. B187

²³⁵⁸ Satın alım.

²³⁵⁹ Elimde bilgisi mevcut değil.

²³⁶⁰ Bağış.

²³⁶¹ Satın alım.

²³⁶² Satın alım.

30. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 11760²³⁶³

Ref.: Svoronos, n. 581 (Λ) (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B187 (Δ); B190 (Λ)

31. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 20965²³⁶⁴

Ref.: Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196

32.**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**Env. No. 21212²³⁶⁵

Ref.: Svoronos, n. 424 (Aleksandreia, MÖ. 270); CPE, n. B211

33. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Middle to late 260s BC.**Env. No. 11762²³⁶⁶

Ref.: Svoronos, n. 440 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B220

34. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı**Env. No. 2013/139²³⁶⁷

Ref.: Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

35. AR**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, MÖ. 266/265-262/261**Env. No. 14514²³⁶⁸

Ref.: Krş. CPE, n. 562-566

²³⁶³ Satın alım.²³⁶⁴ Satın alım.²³⁶⁵ Satın alım.²³⁶⁶ Satın alım.²³⁶⁷ Satın alım.²³⁶⁸ Satın alım.

36. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**

Env. No. 2001/176

Ref.: Svoronos, n. 974 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B366

37. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 14278²³⁶⁹

Ref.: Svoronos, n. 967 (Aleksandreia, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B398

38. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 2845²³⁷⁰

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

39. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 1740²³⁷¹

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

40. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 212

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

41. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 15649²³⁷²

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

42. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**Env. No. 11035²³⁷³

²³⁶⁹ Satın alım.²³⁷⁰ Zor alım.²³⁷¹ Hediye.²³⁷² Satın alım.²³⁷³ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

43. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 11041²³⁷⁴

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

44. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 5571

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

45. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 16290²³⁷⁵

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

46. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 15650²³⁷⁶

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

47. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 15352²³⁷⁷

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

48. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222

Env. No. 5599²³⁷⁸

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

²³⁷⁴ Satın alım.

²³⁷⁵ Satın alım.

²³⁷⁶ Satın alım.

²³⁷⁷ Satın alım.

²³⁷⁸ Depo fazlası.

49. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2792²³⁷⁹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

50. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 21163²³⁸⁰

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

51. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 5735 (1984 Limyra kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

52. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 14234²³⁸¹

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

53. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 2016/98²³⁸²

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

54. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 16291²³⁸³

²³⁷⁹ Satın alım.

²³⁸⁰ Zor alım.

²³⁸¹ Satın alım.

²³⁸² Satın alım.

²³⁸³ Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

55. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 12197²³⁸⁴

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

56. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 5395²³⁸⁵

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

57. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 21446 (2007/31)

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

58. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 2757²³⁸⁶

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

59. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 4306²³⁸⁷

Ref.: Svoronos, n. 842 (Belirsiz Fenike ya da Filistin darphanesi, II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 285-246); n. 1407 (Mısır, VI. Ptolemaios Philometor, MÖ. 181/0-145); CPE, n. B441

²³⁸⁴ Zor alım.

²³⁸⁵ Depo fazlası.

²³⁸⁶ Satın alım.

²³⁸⁷ Zor alım.

60. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 5227²³⁸⁸

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B447

61. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**

Ref: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

62. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 1395²³⁸⁹

Ref: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

63. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 1393²³⁹⁰

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B449

64. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 2017/409²³⁹¹

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B449

65. AEEnv. No. 21400²³⁹²

Ref.: Svoronos, n. 1055 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B460

66. AE**V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204 ve sonrası**Env. No. 16155²³⁹³

Ref.: Weiser 1995, n. 101

²³⁸⁸ Depo fazlası.²³⁸⁹ Satın alım.²³⁹⁰ Satın alım.²³⁹¹ Satın alım.²³⁹² Satın alım.²³⁹³ Satın alım.

67. AE**VI. Ptolemaios Philometor, Kıbrıs, MÖ. 181/180-145**Env. No. 4480²³⁹⁴

Svoronos, n. 1385 (VI. Ptolemaios Philometor, Kıbrıs, MÖ. 181/180-145) ; CPE, n. B648;

Weiser 1995, n. 145 (Aleksandreia, MÖ. 180-176)

Picard-Faucher 2012, n. 452-469

68. AE**IX. Ptolemaios (III. Kleopatra ile birlikte), Aleksandreia**Env. No. 11761²³⁹⁵

Ref.: Svoronos, n. 1191 (IV. Ptolemaios Philapator, Kıbrıs?, MÖ. 219); CPE, n. B742; Weiser

1995, n. 114 (V. Ptolemaios Epiphanes, Tyros, MÖ. 202-200)

69. AE**III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, X. Ptolemaios (Kıbrıs) ya da IX. Ptolemaios'un Kıbrıs krallığı dönemi (MÖ. 103 öncesi)**

Env. No. 2016/104

Ref.: Svoronos, n. 1701 (X. Ptolemaios Soter II, Paphos, MÖ. 90); CPE, n. B767; Weiser 1995,

n. 177-178 (IX. Ptolemaios Philometor Soter II, Kıbrıs, MÖ. 106/104-10/99)

Darphanesi Belirlenemeyen Tanımsız Sikkeler**70. AE****I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos**

Env. No. 926

71. AE**I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos**Env. No. 3140²³⁹⁶**72. AE****I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos**Env. No. 13859²³⁹⁷

²³⁹⁴ Satın alım.²³⁹⁵ Satın alım.²³⁹⁶ Hediye.²³⁹⁷ Satın alım.

73. AE**II. Ptolemaios Philadelphos?**Env. No. 2017/391²³⁹⁸**Gümüş Kaplama Bronz Taklit Sikkeler****74. AE**

Taklit edilen sikke: CPE, n. 279 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274-272)

Env. No. 4668²³⁹⁹**75. AE**

Taklit edilen sikke: CPE, n. 279 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274-272)

Env. No. 5226²⁴⁰⁰

²³⁹⁸ Bağış.²³⁹⁹ Satın alım.²⁴⁰⁰ Depo fazlası.

11. Burdur Arkeoloji Müzesi

Burdur Arkeoloji Müzesi koleksiyonunda otuz binin üzerinde sikke yer almaktadır. Bunlar içerisinde Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 56'dır.²⁴⁰¹

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 21454

Ref.: Svoronos, n. 163 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B18

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 306-294

Env. No. 31544

Ref.: Svoronos, n. 167 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B19

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 29001

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 30558

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. ya da hemen 294 sonrası

Env. No. 30180

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 21462

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

²⁴⁰¹ Müze verilerini paylaşan H. Köker'e teşekkür ederim. Söz konusu envanter bilgisi 2009 yılına kadar olanları ihtiva etmektedir. H. Köker tarafından, ilgili sikkelerin satın alma yoluyla müzeye intikal ettiği, getirenlerin ise yakın civardan buldukları eserleri getirdiği bilgisi iletilmiştir.

7. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Env. No. 22687

Ref.: Svoronos, n. 287 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B59

8. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Env. No. 19780

Ref.: Svoronos, n. 271 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B63

9. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Env. No. 29083

Ref.: Svoronos, n. 274 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B87

10. AE**I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası**

Env. No. 21586

Ref.: Svoronos, n. 275 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B88

11. AE**I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 30265

Ref.: Svoronos, n. 79 (Kıbrıs, MÖ. 310-3015); CPE, n. B119

12. AE**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 21584

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

13. AE**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 26615

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

14. AE**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 26991

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

15. AE**I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası**

Env. No. 22166

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

16. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 21652

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

17. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 30480

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174

Picard-Faucher 2012, n. 157-162

18. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 1634

Ref.: Svoronos, n. 580 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B175

19. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 22771

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

20. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası**

Env. No. 29084

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

21. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**

Env. No. 25039

Ref.: CPE, n. B193

22. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 30557

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

23. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 21463

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

24. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 21583

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206; Picard-Faucher 2012, Seri 2, n. 108-111; Seri 3, n. 241-246

25. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 25040

Ref.: Svoronos, n. 439 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B219

26. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 26132

Ref.: Svoronos, n. 440 (Aleksandreia, MÖ. 267); CPE, n. B220

27. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 13032

Ref.: Svoronos, n. 484 (Aleksandreia, MÖ. 260); CPE, n. B252

28. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Byzantion, yak. MÖ. 254**

Env. No. 26383

Ref.: Arslan-Özen 2000, n. 17-28; CPE, n. B300

29. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Env. No. 31114

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

30. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Suriye-Fenike (Belirsiz Darphane(ler)), MÖ. 266-261**

Env. No. 20882

Ref.: Svoronos, n. 763 (Sidon, yak. MÖ. 284-262); CPE, n. B341

31. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 25231

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

32. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 15551

Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434

33. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Kaunos, MÖ. 246-222**

Env. No. 22207

Ref.: Svoronos, n. 840 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B435

34. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 4688

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

35. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 21983

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

36. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 25142

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

37. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 25145

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

38. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 26989

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

39. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 6013

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

40. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 19796

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

41. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 21452

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

42. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 19803

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

43. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 25042

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

44. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**

Env. No. 12864

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

45. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**

Env. No. 5503

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B447

46. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**

Env. No. 31854

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

47. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**

Env. No. 29116

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B450

48. AE

V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 183/182-180

Env. No. 31377

Ref.: Svoronos, n. 1376 (VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 181/0-174); Weiser 1995, n. 137

49. AE

V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia

Env. No. 4142

Ref.: Svoronos, n. 1424 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, MÖ. 169 sonrası); CPE, n. B575; Weiser 1995, n. 142 (V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 180/170 öncesi)

50. AE

III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, Paphos, Hükümdarlığın başları (MÖ. 110'lar)

Env. No. 29139

Ref.: Svoronos, n. 1694 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B755

51. AE

III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, Paphos, Hükümdarlığın başları (MÖ. 110'lar)

Env. No. 29140

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1694 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B755

52. AE

IX. Ptolemaios Philometor Soter II, Kıbrıs, MÖ. 103 öncesi

Env. No. 29141

Ref.: Svoronos, n. 1697 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B772; Weiser 1995, n. 179 (IX. Ptolemaios, Paphos, MÖ. 100/99)

53. AE

IX. Ptolemaios Philometor Soter II, Kıbrıs, MÖ. 100/99 öncesi

Env. No. 22787

Ref.: Weiser 1995, n. 176

54. AE**IX. Ptolemaios, Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 101 sonrası**

Env. No. 24815

Ref.: Svoronos, n. 1706 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B784

Darphane Atfı Yapılamayan Tanımsız Sikkeler**55. AE****I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes**

Env. No. 19781

56. AE**II. Ptolemaios Philadelphos ya da IV. Ptolemaios Philopator**

Env. No. 31962

Ref.: Krş. Svoronos, n. 836; 965; 993; 1003; 1127-1128; CPE, n. B332; B393; B396; B494; B496; B505; B510

12. Isparta Müzesi

Isparta Müzesi'nin envanterlik sikke koleksiyonunda 6 adet Ptolemaios Krallığı'na ait sikke yer almaktadır.²⁴⁰²

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2.57.91

Ref.: Svoronos, n. 78 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B122

2. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 282

Env. No. 7.7.88

Ref.: Svoronos, n. 550 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B165

3. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 3.40.91

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

4. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 10.9.92

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

5. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 1.15.08

Ref.: Svoronos, n. 791 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B436

6. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222

Env. No. 9.14.96

²⁴⁰² Müze verilerini paylaşan H. Köker'e teşekkür ederim. H. Köker tarafından, ilgili sikkelerin satın alma yoluyla müzeye intikal ettiği, getirenlerin ise yakın civardan buldukları eserleri getirdiği bilgisi iletilmiştir.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

13. Yalvaç Müzesi

A. Davesne, Hellenistik dönemde Pisidia'da sikke sirkülasyonu üzerine bir çalışma hazırlamıştır.²⁴⁰³ Yalvaç Müze verilerinin de paylaşıldığı bu çalışmaya göre söz konusu müze koleksiyonunda 1 adet gümüş, 1 adet bronz Ptolemaios krali sikkesi yer almaktadır.²⁴⁰⁴ Ancak yayında yalnızca istatistik paylaşıldığından darpların serilerine ilişkin bir bilginiz bulunmamaktadır.

²⁴⁰³ Davesne 2002.

²⁴⁰⁴ Davesne 2002, s. 370-371. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 222, n. 15.6.1. Davesne (2002, s. 369) Yalvaç Müzesi'nde yer alan sikkelerin büyük kısmının Pisidia bölgesinden geldiğini ifade eder. Müzede yer alan diğer krali sikkeler: 93 Makedon Krallığı (79 AR, 14 AE); 24 Seleukos Krallığı (1 AR, 23 AE).

14. Side Müzesi

Side Müze koleksiyonunda yer alan Ptolemaios Krallığı'na ait sikke sayısı 30'dur.²⁴⁰⁵

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 ya da hemen sonrası

Env. No. 1841²⁴⁰⁶

Ref.: Svoronos, n. 220 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B47

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 9391

Ref.: Svoronos, n. 600 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B166

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 9389²⁴⁰⁷

Ref.: Svoronos, n. 563 (Kıbrıs, MÖ. 282); CPE, n. B170

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Salamis, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 9395²⁴⁰⁸

Ref.: Svoronos, n. 356 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B115

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 3518²⁴⁰⁹

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

6. AE

I. Ptolemaios Soter, Kıbrıs, Belirsiz Darphane, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 219

²⁴⁰⁵ Bilgileri benimle paylaşan A. T. Tek'e teşekkürlerimi sunarım.

²⁴⁰⁶ Değirmenli köyünden (Manavgat) satın alınmıştır.

²⁴⁰⁷ Zor alım. Side sikkelerinin yer aldığı büyük bir grup içerisinden.

²⁴⁰⁸ Çoğunluğu Side'de oluşturulmuş özel bir koleksiyondan bağış.

²⁴⁰⁹ Satın alım. Etenna, Side ve Perge sikkelerinin yer aldığı büyük bir define içerisinde. Olasılıkla Etenna civarında ele geçmiştir.

Ref.: Svoronos, n. 363 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B110

7. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 8560

Ref.: Svoronos, n. 377 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B112

8. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 8563²⁴¹⁰

Ref.: Svoronos, n. 377 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B112

9. AE

I. Ptolemaios Soter, Belirsiz Darphane 10, Kıbrıs, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 1842²⁴¹¹

Ref.: Svoronos, n. 379 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B117

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 9392²⁴¹²

Ref.: Svoronos, n. 576 (Kıbrıs, MÖ. 277); CPE, n. B174; Picard-Faucher 2012, n. 157-162

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 9388²⁴¹³

Ref.: CPE, n. B183B

²⁴¹⁰ Belen Ovası civarından geldiği not düşülmüştür.

²⁴¹¹ Değirmenli köyünden satın alınmıştır.

²⁴¹² Zor alım. Side sikkelerinin yer aldığı büyük bir grup içerisinde.

²⁴¹³ Zor alım. Side sikkelerinin yer aldığı büyük bir grup içerisinde.

12. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 10489²⁴¹⁴

Ref.: Krş. Svoronos, n. 589 (Kıbrıs, MÖ. 270); CPE, n. B196

13. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 8675²⁴¹⁵

Ref.: Svoronos, n. 557 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B197

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı**Env. No. 8674²⁴¹⁶

Ref.: Svoronos, n. 381 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B317

15. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Belirsiz Darphane 22, Olasılıkla Kıbrıs, Olasılıkla MÖ. 260 başı**Env. No. 3923²⁴¹⁷

Ref.: Svoronos, n. 382 (Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B318

16. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Olasılıkla Kaunos, MÖ. 261/260 sonrası**Env. No. 3657²⁴¹⁸Ref.: Svoronos, n. 839 (II. Ptolemaios Philadelphos, Berytos, MÖ. 285-246); CPE, n. B434²⁴¹⁹**17. AE****III. Ptolemaios Euergetes, Telmessos, MÖ. 246-222**Env. No. 3956²⁴²⁰²⁴¹⁴ Bir grup Kappadokia ve Armenia sikkesi ile birlikte, Kayseri'den bağlı.²⁴¹⁵ Satın alım. Sigeion sikkesi ile bir arada satın alınmıştır.²⁴¹⁶ Satın alım. Sigeion sikkesi ile bir arada satın alınmıştır.²⁴¹⁷ Satın alım. Perge, Termessos Major ve Phaselis sikkeleri ile bir arada satın alınmıştır.²⁴¹⁸ Satın alım. Lykia, Pisidia ve Pamphylia sikkeleri ile bir arada satın alınmıştır.²⁴¹⁹ Söz konusu örnek Lorber (2018, s. 105) tarafından B435 (khalkous) nolu sikkeye örnek olarak verilmişse de çapı ve gramajı dikkate alındığında B434'ün (dikhalkon) bir örneği olarak değerlendirilmesi daha uygun olacaktır.²⁴²⁰ Satın alım. Phrygia bölgesinden, Pisidia ve Pamphylia'ya sikke satımı yapan bir satıcıdan satın alınmıştır.

Ref.: Svoronos, n. 793 (II. Ptolemaios Philadelphos, Ptolemais, yak. MÖ. 271-246); CPE, n. B437

18. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 9390²⁴²¹

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B447

19. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 3275²⁴²²

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B447

20. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 8555²⁴²³

Ref: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

21. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222

Env. No. 3339²⁴²⁴

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B449

22. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Tyros, MÖ. 246-222

Env. No. 10312

Ref.: Svoronos, n. 706 (II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 285-246); CPE, n. B466

23. AE

V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204 ve sonrası

Env. No. 7893

²⁴²¹ Zor alım. Side sikkelerinin yer aldığı büyük bir grup içerisinde.

²⁴²² Satın alım.

²⁴²³ Belen Ovası civarından geldiği not düşülmüştür.

²⁴²⁴ Polis tarafından zor alım. 2 adet Side, 2 adet Geç Roma darbı ile bir arada ele geçmiştir. Olasılıkla Side civarında bulunmuştur.

Ref.: Weiser 1995, n. 101

24. AE

VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-145

Env. No. 9685

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1384 (Aleksandreia, MÖ. 181/180-145); CPE, n. B647; Weiser 1995, n. 147 (VI. Ptolemaios Philometor, Aleksandreia, MÖ. 180-176)

25. AE

Env. No. 2421 (Sürfrap)²⁴²⁵

26. AE

Env. No. 2597 (Sürfrap)

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikke

27. AE

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos

Env. No. 10546

28. AE

I. Ptolemaios Soter, II. Ptolemaios Philadelphos ya da III. Ptolemaios Euergetes

Env. No. 9387

29. AE

Env. No. 9393

Dönemi ve Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikke

30. AE

Env. No. 1384²⁴²⁶

²⁴²⁵ Bu ve bir sonraki (n. 26) sikkenin üzerine ön yüzünde Nymphe, arka yüzünde bıçak ve E-T yer alan Etenna sikkesi darp edilmiştir. Bu darplar ve Etenna'nın yak. MÖ. 218'de Pednelissos'un Selge tarafından kuşatılması üzerine bu kente yardım için yolladığı askerlere yapılan ödeme için kullanılmış olabileceği hususu üzerine bkz. Köker 2018.

²⁴²⁶ Etenna'dan rastgele buluntu. Söz konusu sikke Lorber tarafından, sol boşlukta trident sembolü olarak teşhis edilmiş ve B434 numaralı sikkenin bir örneği olarak listelenmiştir, bkz. CPE, s. 105. Ancak arka yüzde sol boşlukta yer alan sembol belirsiz olmakla beraber sahip olduğu çap ve gramaj da ilgili sikkenin birimi (dikhalkon) ile uyusmamaktadır. Öte yandan yapısı itibari ile IV. Ptolemaios ve sonrası dönemin örneklerine benzemektedir. Dolayısıyla bu sikke için tarafımdan herhangi bir emisyon atfı yapılmamıştır.

15. Alanya Arkeoloji Müzesi

Alanya Müzesi sikke koleksiyonunda toplam yaklaşık on beş bin adet envanterlik sikke yer almaktadır. Tarafımdan yürütülen çalışmalar neticesinde tespit edildiği üzere bu sikkeler içerisinde 2021 yılı itibari ile 39 adet Ptolemaios Krallığı'na ait darp bulunmaktadır.

1. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 10244²⁴²⁷

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

2. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 954²⁴²⁸

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

3. AE

I. Ptolemaios Soter, Aleksandreia, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2474²⁴²⁹

Ref.: Svoronos, n. 235 (Aleksandreia, MÖ. 305-285); CPE, n. B43

4. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 2002/50²⁴³⁰

Ref.: Krş. Svoronos, n. 78 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B122

5. AE

I. Ptolemaios Soter, Palai Paphos, MÖ. 294 sonrası

Env. No. 1563²⁴³¹

Ref.: Svoronos, n. 75 (Kıbrıs, MÖ. 310-305); CPE, n. B126

6. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 4391²⁴³²

²⁴²⁷ Satın alım. Buluntu yeri Alanya çevresi olarak kaydedilmiş.

²⁴²⁸ Satın alım.

²⁴²⁹ Satın alım.

²⁴³⁰ Satın alım. Buluntu yeri Gazipaşa çevresi olarak kaydedilmiş.

²⁴³¹ Satın alım.

²⁴³² Satın alım.

Ref.: Svoronos, n. 586 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B177

7. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 1331²⁴³³

Ref.: CPE, n. B177A

8. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 275/274 ve sonrası

Env. No. 3657²⁴³⁴

Ref.: Svoronos, n. 553 (Kıbrıs, yak. MÖ. 285-270); CPE, n. B180

9. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2000²⁴³⁵

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

10. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 2007/139²⁴³⁶

Ref.: Svoronos, n. 581 (Kıbrıs, MÖ. 275); CPE, n. B190

11. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 10633²⁴³⁷

Ref.: Svoronos, n. 587 (Kıbrıs, MÖ. 271); CPE, n. B195

12. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar

Env. No. 722²⁴³⁸

Ref.: CPE, n. B200

²⁴³³ Satın alım.

²⁴³⁴ Satın alım.

²⁴³⁵ Müzeye bağış.

²⁴³⁶ Satın alım. Buluntu yeri Güzelbağ, Alanya olarak kaydedilmiş.

²⁴³⁷ Satın alım. Buluntu yeri Yöreme mahallesi, Gazipaşa, Alanya olarak kaydedilmiş.

²⁴³⁸ Satın alım.

13. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, MÖ. 260'lar**Env. No. 2013/17²⁴³⁹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 557; 561; 572; 577; 581; 587; 589; 594 (Kıbrıs, MÖ. 285-267); CPE, n. B185; B187-B190; B192-B200

14. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Env. No. 10243²⁴⁴⁰

Ref.: Svoronos, n. 415 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B205

15. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Env. No. 6451²⁴⁴¹

Ref.: Svoronos, n. 416 (Aleksandreia, MÖ. 270 sonrası); CPE, n. B206

16. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Env. No. 6024²⁴⁴²

Ref.: Krş. Svoronos, n. 469 (Aleksandreia, MÖ. 263); CPE, n. B239

17. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, yak. MÖ. 265-260**Env. No. 10235²⁴⁴³

Ref.: Svoronos, n. 501 (Aleksandreia, MÖ. 265 ya da 261 sonrası); CPE, n. B265

18. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Tyros, MÖ. 260 ortaları ve sonları**Env. No. 6242²⁴⁴⁴

Ref.: Svoronos, n. 834 (Gaza, MÖ. 285-246); CPE, n. B331

²⁴³⁹ Satın alım. Buluntu yeri Köprübaşı Yaylası (Alanya) olarak kaydedilmiş.²⁴⁴⁰ Satın alım. Buluntu yeri Alanya çevresi olarak kaydedilmiş.²⁴⁴¹ Zor alım.²⁴⁴² Satın alım.²⁴⁴³ Satın alım. Kayabükü Köyü/Gündoğmuş'ta bulunduğu kaydedilmiş.²⁴⁴⁴ Müzeye bağış.

19. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Kyrene, Yak. MÖ. 270-261?**Env. No. 2354²⁴⁴⁵

Ref.: Krş. CPE, n. B343

20. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 4390²⁴⁴⁶

Ref.: CPE, n. B372

21. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222**Env. No. 981²⁴⁴⁷

Ref.: CPE, n. B372

22. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 2009/180²⁴⁴⁸

Ref.: Svoronos, n. 1005 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B447

23. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 6081²⁴⁴⁹

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

24. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 6448²⁴⁵⁰

Ref.: Svoronos, n. 1006 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B448

²⁴⁴⁵ Satın alım.²⁴⁴⁶ Satın alım.²⁴⁴⁷ Satın alım.²⁴⁴⁸ Satın alım. Buluntu yeri Gazipaşa olarak kaydedilmiş.²⁴⁴⁹ Bağış. Buluntu yeri Okurcalar, batı tepe (Alanya) olarak kaydedilmiş.²⁴⁵⁰ Müsadere.

25. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 2007/54²⁴⁵¹

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B449

26. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 1330²⁴⁵²

Ref.: Svoronos, n. 1007 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B449

27. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**

Env. No. 2004/1 (2004 Alanya Kalesi kazısı)

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B450

28. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 1259²⁴⁵³

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B450

29. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Paphos, MÖ. 246-222**Env. No. 2002/107²⁴⁵⁴

Ref.: Svoronos, n. 1008 (Kıbrıs, MÖ. 247/246-221/220); CPE, n. B450

30. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, MÖ. 246-222**Env. No. 2014/246²⁴⁵⁵

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1055 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B460

²⁴⁵¹ Satın alım.²⁴⁵² Satın alım.²⁴⁵³ Zor alım.²⁴⁵⁴ Müzeye bağış. Buluntu yeri Yeşilyurt, Gazipaşa, Antalya olarak kaydedilmiş.²⁴⁵⁵ Zor alım.

31. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia Pieria, MÖ. 246-222**Env. No. 2007/59²⁴⁵⁶

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1056 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B461-B462

32. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia (Suriye) ya da Seleukeia in Pieria, MÖ. 246-222**Env. No. 2008/5²⁴⁵⁷

Ref.: Svoronos, n. 1056 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B462

33. AE**III. Ptolemaios Euergetes, Herakleia ya da Seleukia in Pieria, MÖ. 246-222**Env. No. 4478²⁴⁵⁸

Ref.: Svoronos, n. 1056 (Gaza ya da Ioppa, MÖ. 247/6-221/20); CPE, n. B462

34. AE**IV. Ptolemaios Philopator, Aleksandreia, MÖ. 222-204**Env. No. 6446²⁴⁵⁹

Ref.: Svoronos, n. 1148 (Kyrenaika, MÖ. 221/0-204/3); CPE, n. B503

35. AE**III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, Paphos, Hükümdarlığın başları (MÖ. 110'lar)**Env. No. 8526²⁴⁶⁰

Ref.: Svoronos, n. 1695 (X. Ptolemaios Soter II, Salamis, 116/115-80); CPE, n. B754

Weiser 1995, n. 176

36. AE**III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, X. Ptolemaios (Kıbrıs) ya da IX. Ptolemaios'un Kıbrıs krallığı dönemi (MÖ. 103 öncesi)**Env. No. 2006/124²⁴⁶¹

Ref.: Krş. Svoronos, n. 1699-1700 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80) (Ay. Sol boşlukta baykuş (n. 1699), sol boşlukta arı ya da sinek (n. 1700); CPE, n. B762; B764

²⁴⁵⁶ Satın alım.²⁴⁵⁷ Satın alım. Buluntu yeri: Yukarı mahallesi, Mahmutlar, Alanya.²⁴⁵⁸ Satın alım.²⁴⁵⁹ Satın alım.²⁴⁶⁰ Satın alım. Buluntu yeri Gündoğmuş olarak kaydedilmiş.²⁴⁶¹ Satın alım.

Krş. Weiser 1995, n. 176 (IX. Ptolemaios Philometor Soter II, Kıbrıs, MÖ. 106/104 civarı) (Ay. Sol boşlukta kartal sembolü)

37. AE

III. Kleopatra-IX. Ptolemaios, X. Ptolemaios (Kıbrıs) ya da IX. Ptolemaios'un Kıbrıs krallığı dönemi (MÖ. 103 öncesi)

Env. No. 2007/138²⁴⁶²

Ref.: Svoronos, n. 1712 (X. Ptolemaios Soter II, Kıbrıs, MÖ. 116/115-80); CPE, n. B756; Weiser 1995, n. 181 (IX. Ptolemaios Philometor Soter II, Paphos, MÖ. 100/99 öncesi)

Darphanesi Tespit Edilemeyen Tanımsız Sikkeler

38. AE

I. Ptolemaios Soter ya da II. Ptolemaios Philadelphos, MÖ. 294-260'ların başı

Env. No. 945²⁴⁶³

Ref.: Krş. Svoronos, n. 235; 356; 363; 379; 382; 582; 602; CPE, n. B43; B110; B115; B117; B184; B191; B318

39. AE

II. Ptolemaios Philadelphos, III. Ptolemaios Euergetes ya da IV. Ptolemaios Philopator MÖ. 283/282-202

Env. No. 4389²⁴⁶⁴

²⁴⁶² Satın alım. Buluntu yeri Güzelbağ, Alanya olarak kaydedilmiş.

²⁴⁶³ Satın alım.

²⁴⁶⁴ Satın alım.

16. Silifke Müzesi

Hellenistik dönemde Pisidia’da sikke sirkülasyonu üzerine hazırladığı çalışmasında Silifke Müzesi’nde yer alan Hellenistik dönem sikkelerine de yer veren Davesne, söz konusu müze koleksiyonunda yer alan 3 gümüş, 31 bronz olmak üzere toplam 34 adet Ptolemaios Krallığı’na ait sikkenin varlığını kaydeder.²⁴⁶⁵ Yalnızca istatistiki bilgi paylaştığından sikkelerin seri ve emisyonlarına dair herhangi bir bilgi elimizde bulunmamaktadır.

²⁴⁶⁵ Davesne 2002, s. 370-371. Ayrıca bkz. Cavagna 2015, s. 231, n. 15.6.13. Müzede yer alan diğer krali sikkeler: 91 Makedon Krallığı (22 AR, 69 AE); 66 Seleukos Krallığı (7 AR, 59 AE).

17. Yozgat Müzesi

2021 yılında T. Saygın Sezgin tarafından tamamlanan yüksek lisans tezinde yer alan bilgilere göre ilgili müze koleksiyonunda 1 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır.

1. AE**II. Ptolemaios Philadelphos, Aleksandreia, Yak. MÖ. 265-260**

Env. No. 2690 (Saygın Sezgin 2021, n. 325)

Ref.: Svoronos, n. 465 (Aleksandreia, MÖ. 263); CPE, n. B236

18. Çorum Müzesi

2012 yılında yayınlanan ve Z. Çizmeli Öğün ile C. Özbil tarafından kaleme alınan çalışmada, Çorum Müzesi koleksiyonunda yer alan antik sikkeler ve gayri islami ortaçağ sikkeleri konu edilerek istatistiki veriler yayınlanmıştır.²⁴⁶⁶ Söz konusu çalışmada, müze koleksiyonuna 1972-2009 yılları arasında dahil olmuş toplam 2244 antik dönem sikkesinin varlığından söz edilmektedir. Bunlar içerisinde 1 adet de Ptolemaios krallığına ait sikke yer almaktadır. Söz konusu darbın serisine ilişkin bir ayrıntı paylaşılmamış olsa da IV. Ptolemaios dönemine ait olduğu ve Çorum civarında ele geçtiği bilgisi aktarılmıştır.

²⁴⁶⁶ Çizmeli Öğün-Özbil 2012.

19. Amasya Arkeoloji Müzesi

Amasya Arkeoloji Müzesi sikke koleksiyonunda yer alan Ptolemaios Krallığı sikkeleri, S. Ireland tarafından hazırlanan, Hellen, Roma ve Bizans sikkelerini içeren katalog içerisinde 2000 yılında yayınlanmıştır.²⁴⁶⁷ Söz konusu eserde 2 adet bronz krali Ptolemaios sikkesi yer almaktadır.

1. AE

III. Ptolemaios Euergetes, Aleksandreia, MÖ. 246-222

Env. No. 75.23.4 = Ireland 2000, n. 1996 (IV. Ptolemaios, MÖ. 180-145²⁴⁶⁸)

Ref.: Svoronos, n. 1170 (IV. Ptolemaios Philopator, Kıbrıs, MÖ. 211); CPE, n. B363

2. AE

V. Ptolemaios Epiphanes, Aleksandreia, MÖ. 204-180

Env. No. 75.23.3 = Ireland 2000, n. 1997 (IV. Ptolemaios, MÖ. 180-145²⁴⁶⁹)

Ref.: Svoronos, n. 1424 (VI. Ptolemaios ve VIII. Ptolemaios, MÖ. 169 sonrası); Weiser 1995, n. 142

²⁴⁶⁷ Ireland 2000.

²⁴⁶⁸ MÖ. 180-145, VI. Ptolemaios'un hükümdarlık dönemine denk gelmektedir. Ireland tarafından hükümdarı ya da tarihi yanlış verilmiştir.

²⁴⁶⁹ MÖ. 180-145, VI. Ptolemaios'un hükümdarlık dönemine denk gelmektedir. Ireland tarafından hükümdarı ya da tarihi yanlış verilmiştir.

Ek 6- Haritalar

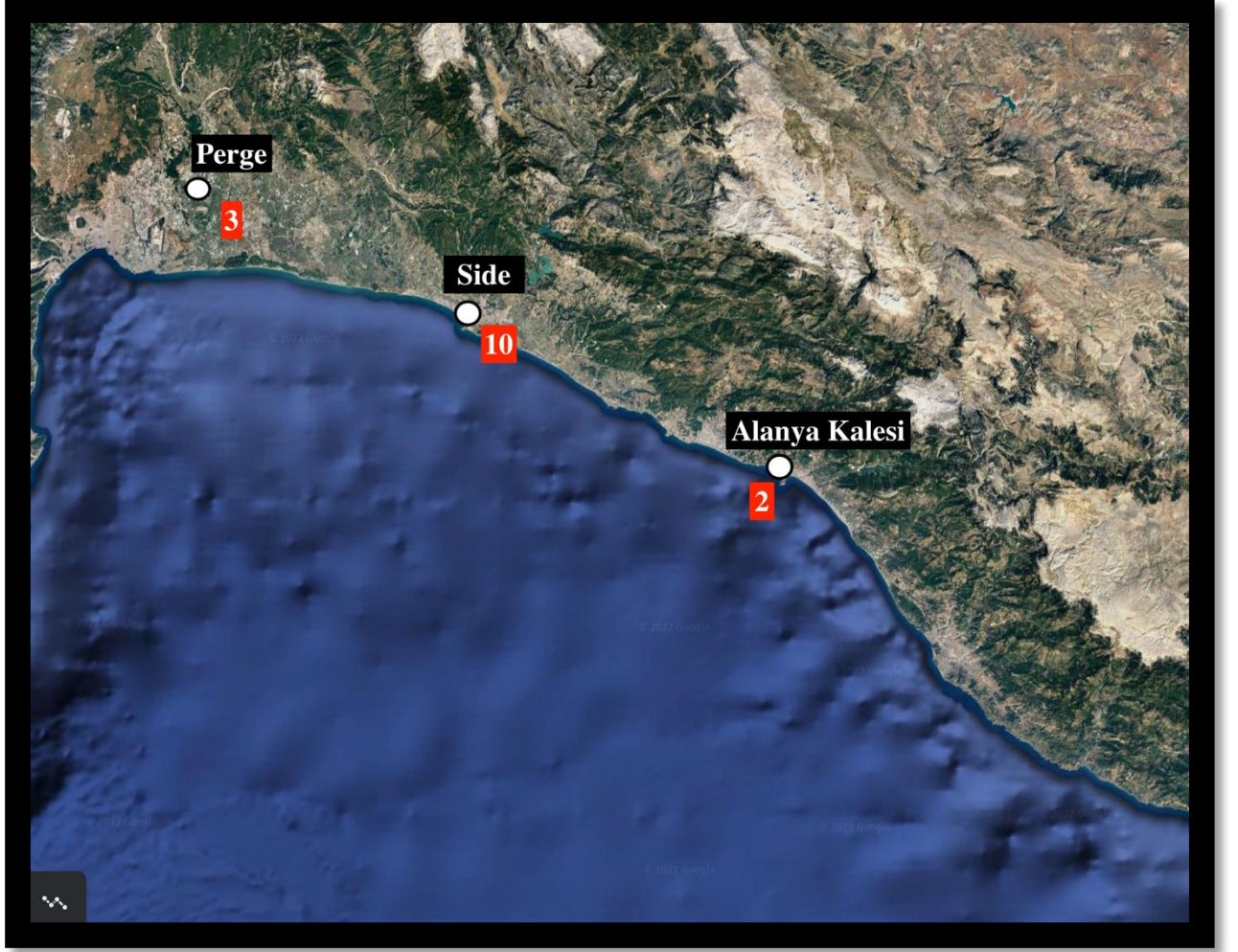
Harita 1. Lykia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.

Harita 2. Karia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.

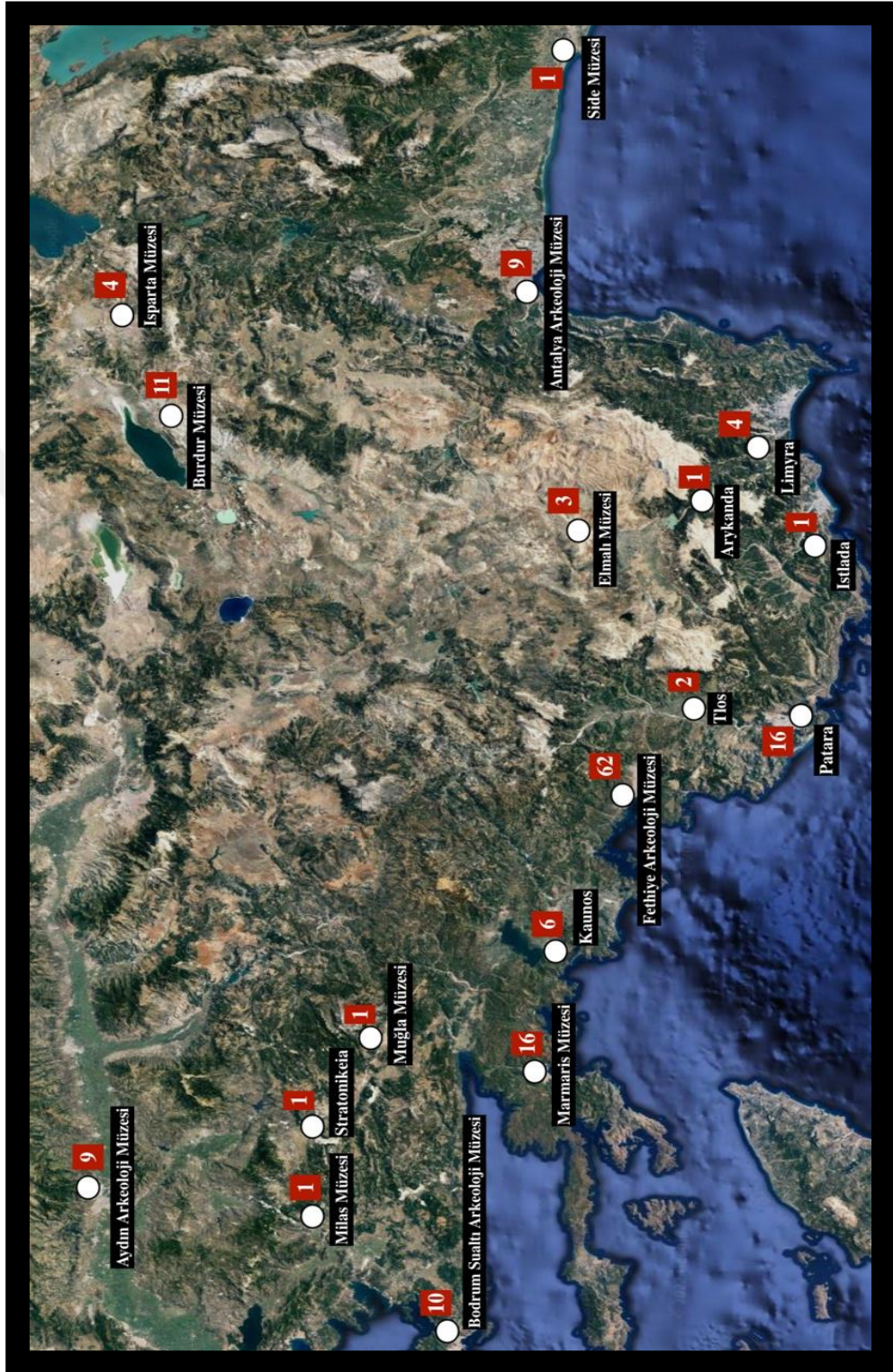
Harita 3. Pamphylia bölgesinde ele geçen krali Ptolemaios sikkeleri.

Harita 4. Küçük Asya kazılarında, yüzey araştırmalarında bulunan ve müze koleksiyonlarında yer alan trident sembolü sikkelerin dağılımı.

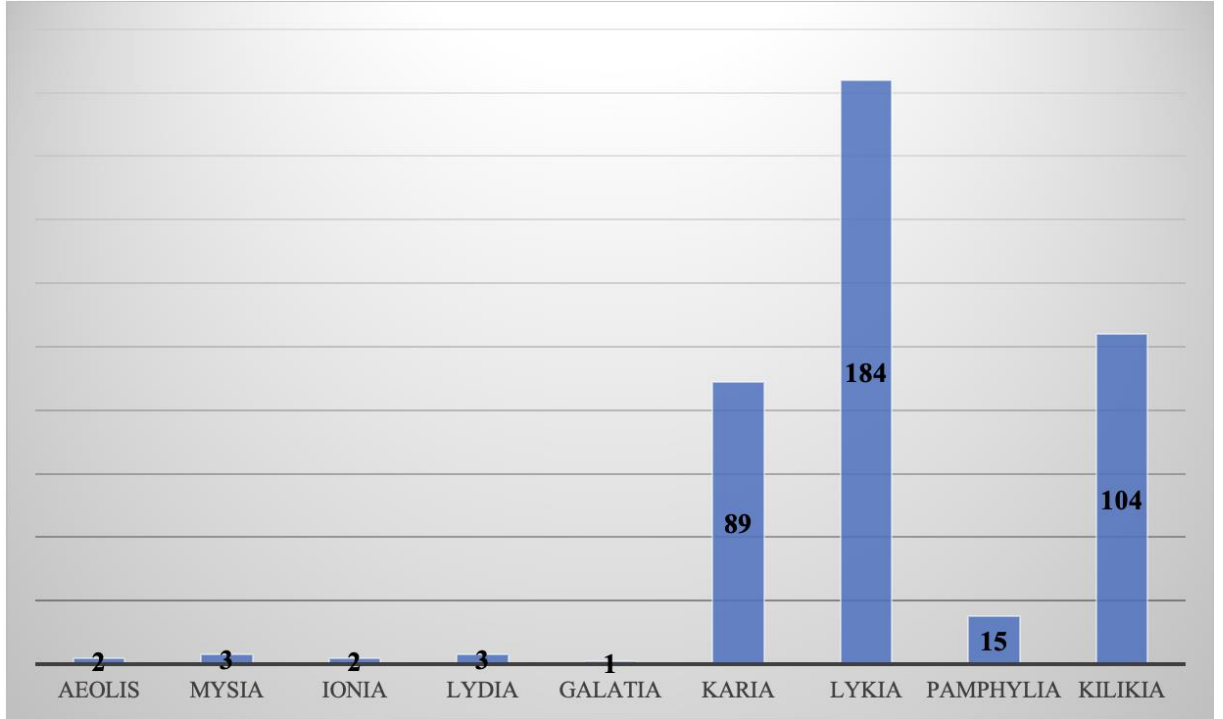

Harita 5. Küçük Asya kazılarında, yüzey araştırmalarında bulunan ve müze koleksiyonlarında yer alan tripod sembolü sikkelerin dağılımı.

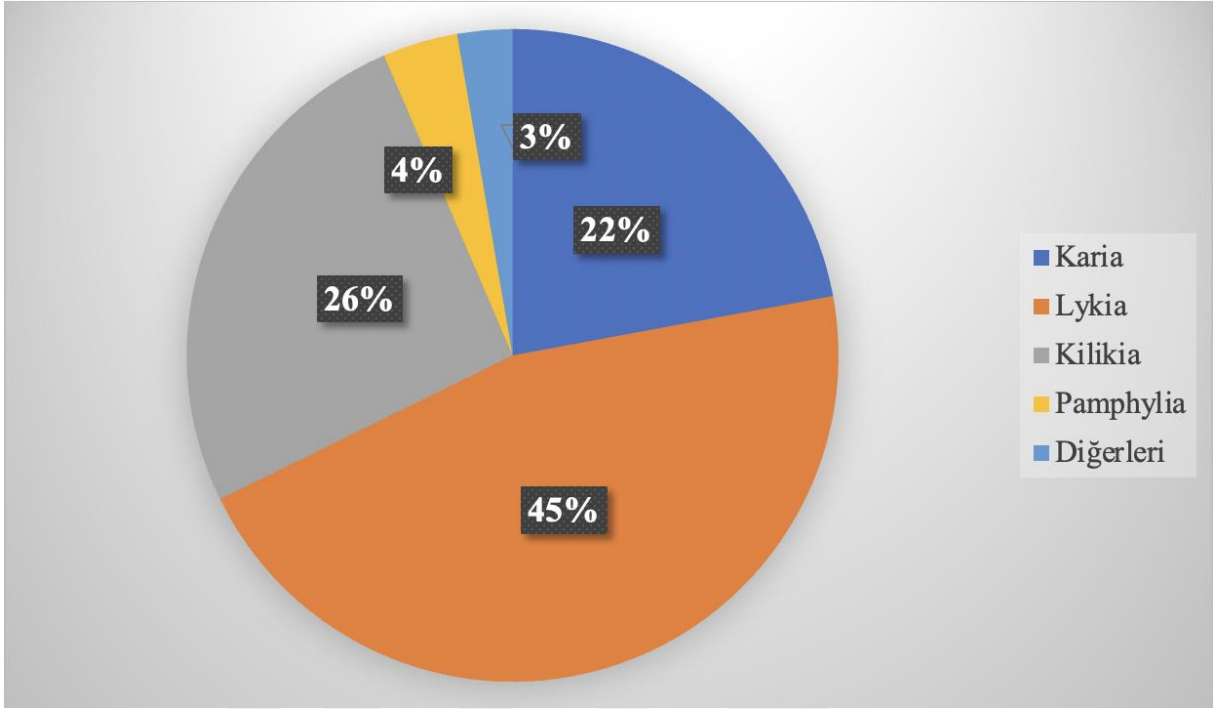

Ek 7- Grafikler

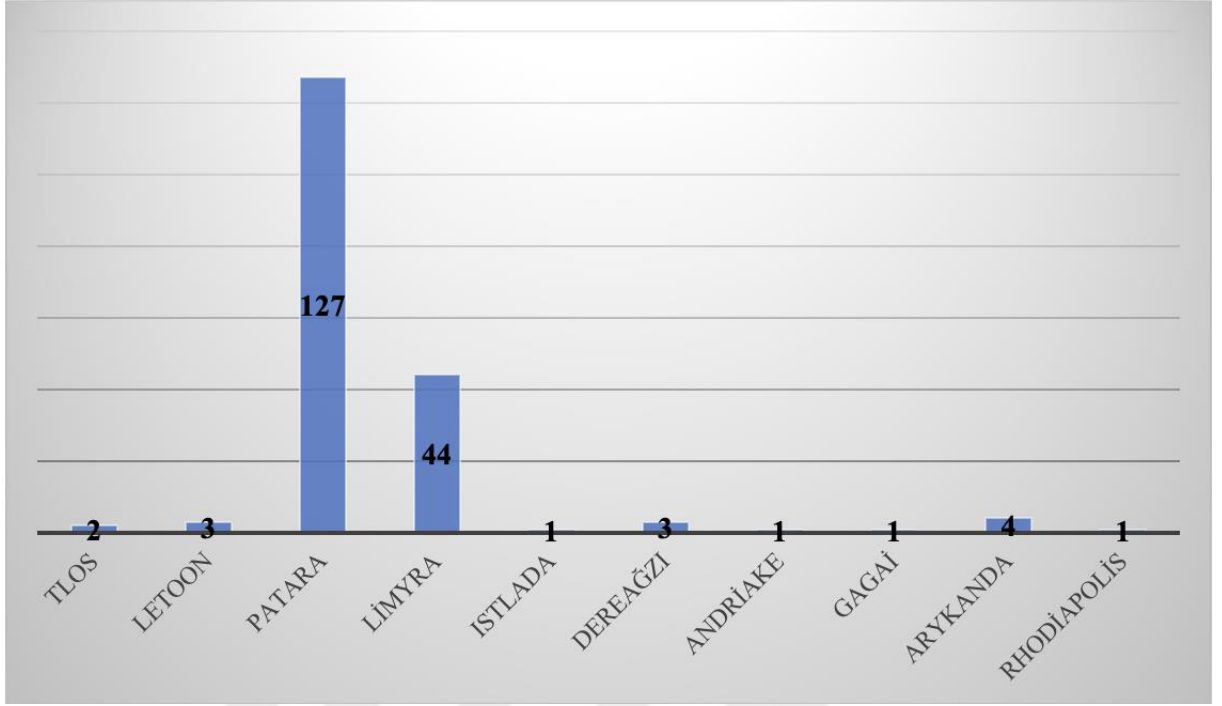
Grafik 1. Küçük Asya kazılarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin bölgelere göre sayısal dağılımı.

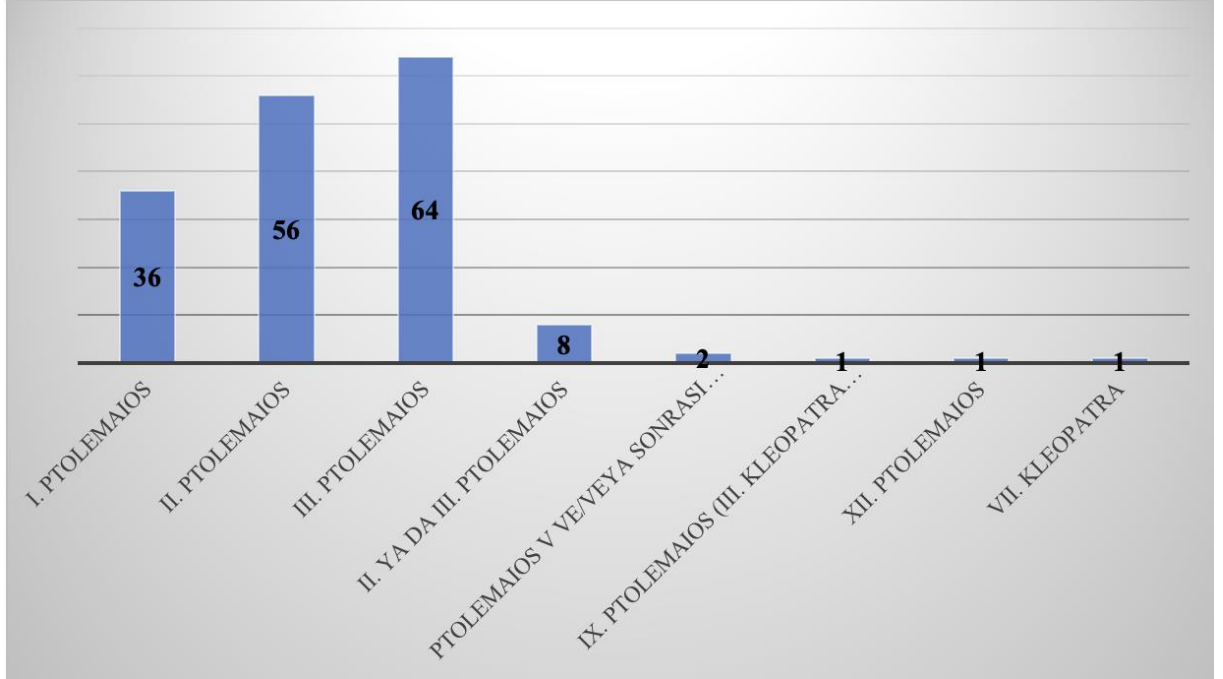
Grafik 2. Küçük Asya kazılarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin bölgelere göre yüzdesel dağılımı.

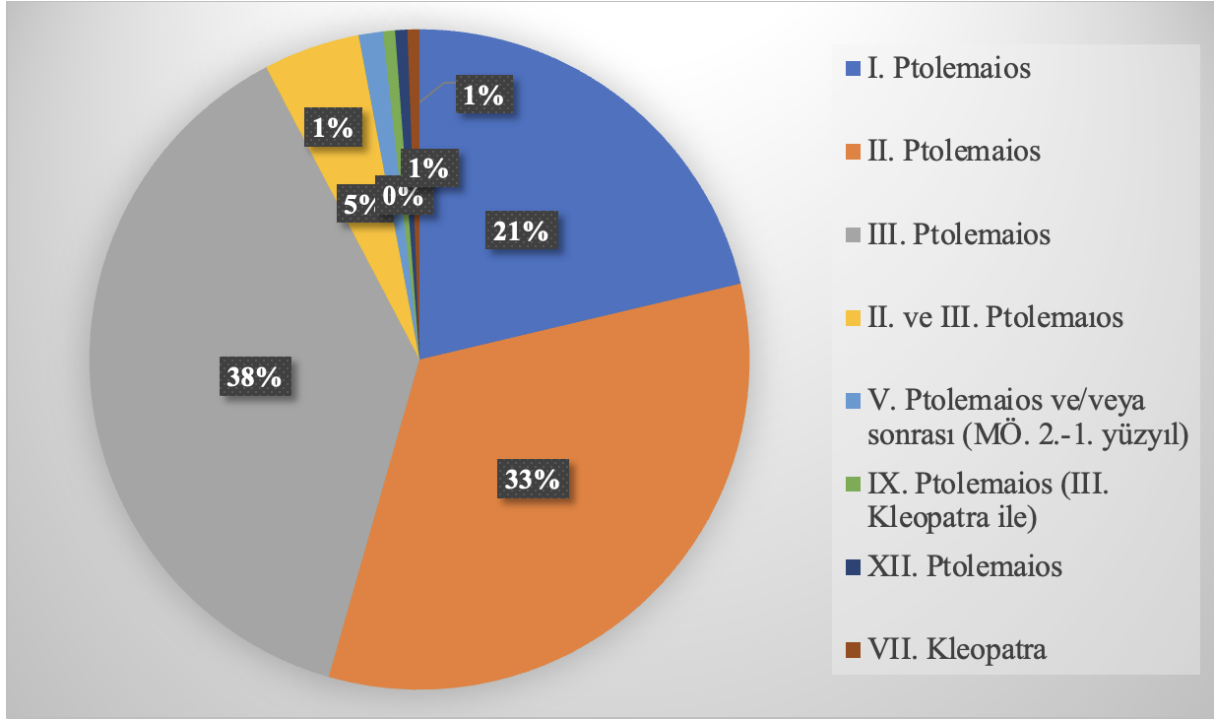
Grafik 3. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin sayısal dağılımı.

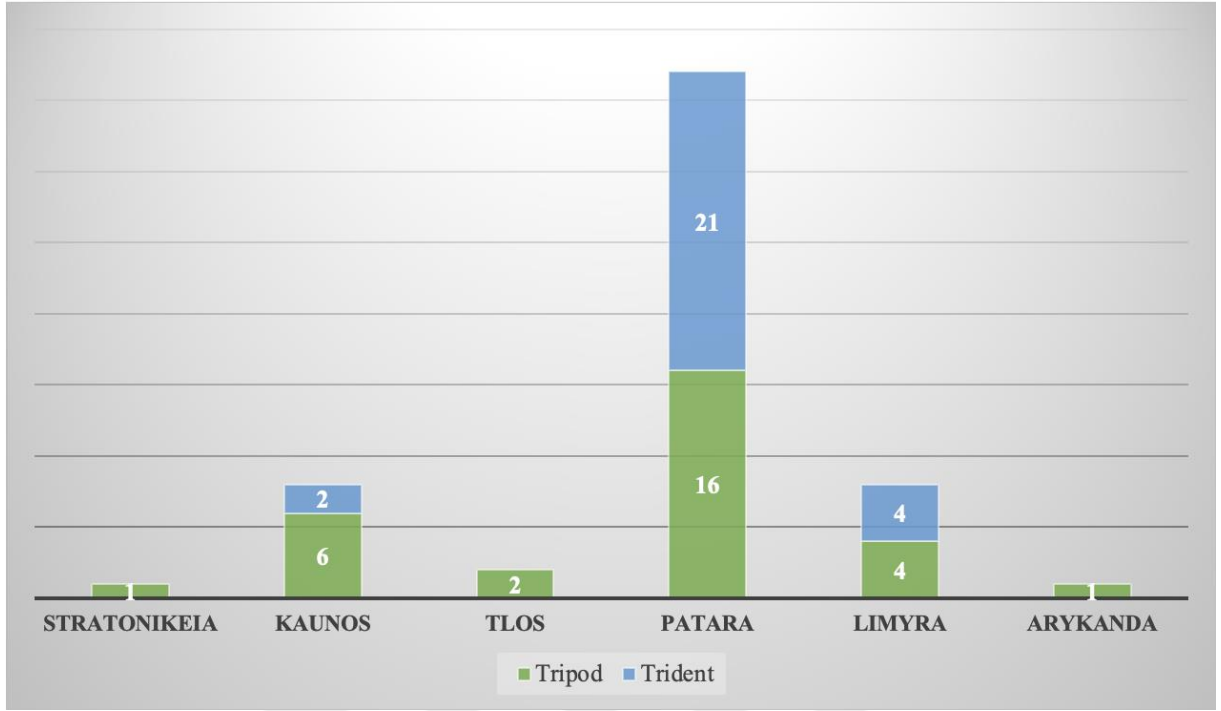
Grafik 4. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin hükümdarlara göre sayısal dağılımı.

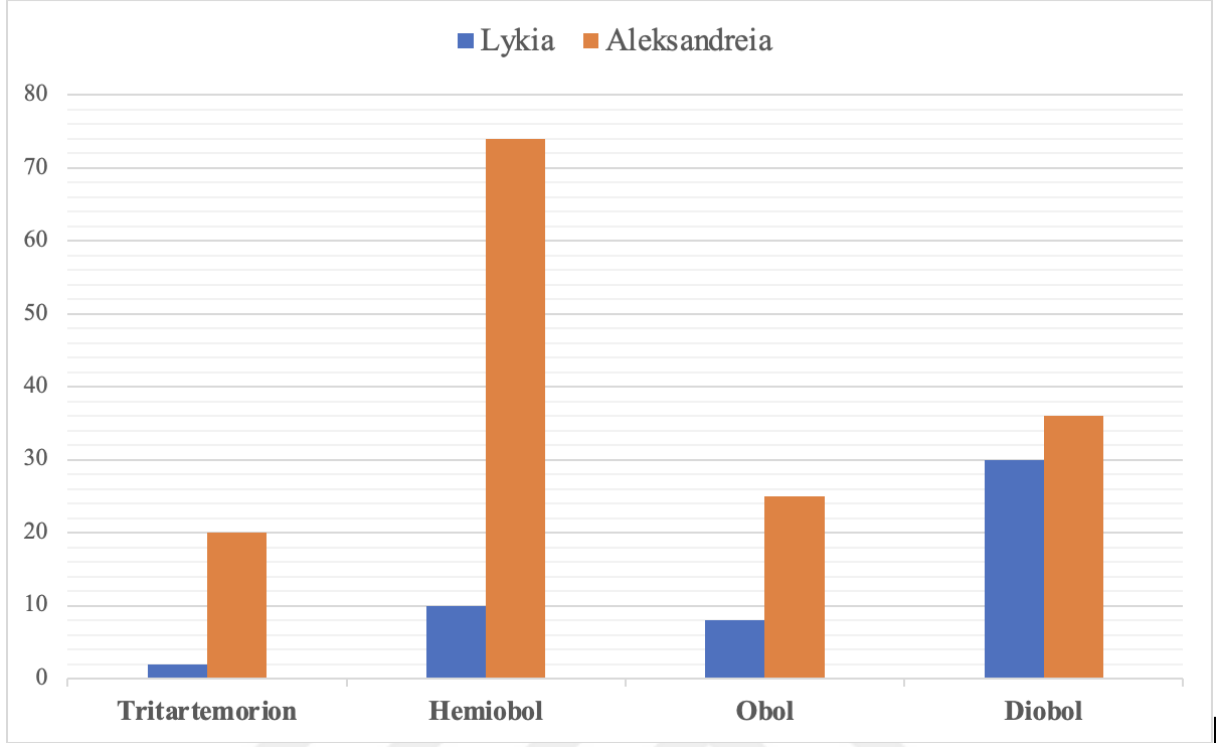
Grafik 5. Lykia kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan krali Ptolemaios sikkelerinin hükümdarlara göre yüzdesel dağılımı.

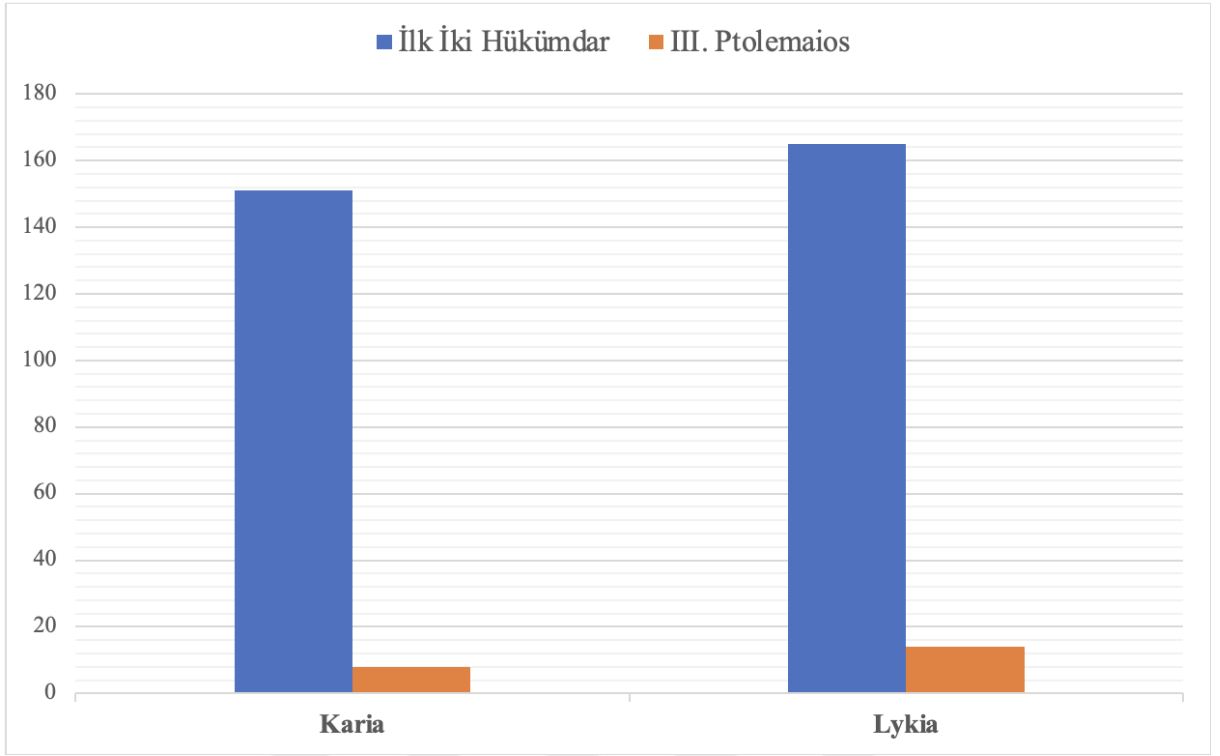
Grafik 6. Kaunos (trident) ve Telmessos'a (tripod) atfedilen krali sikkelerin Karia ve Lykia'daki sayısal dağılımı.

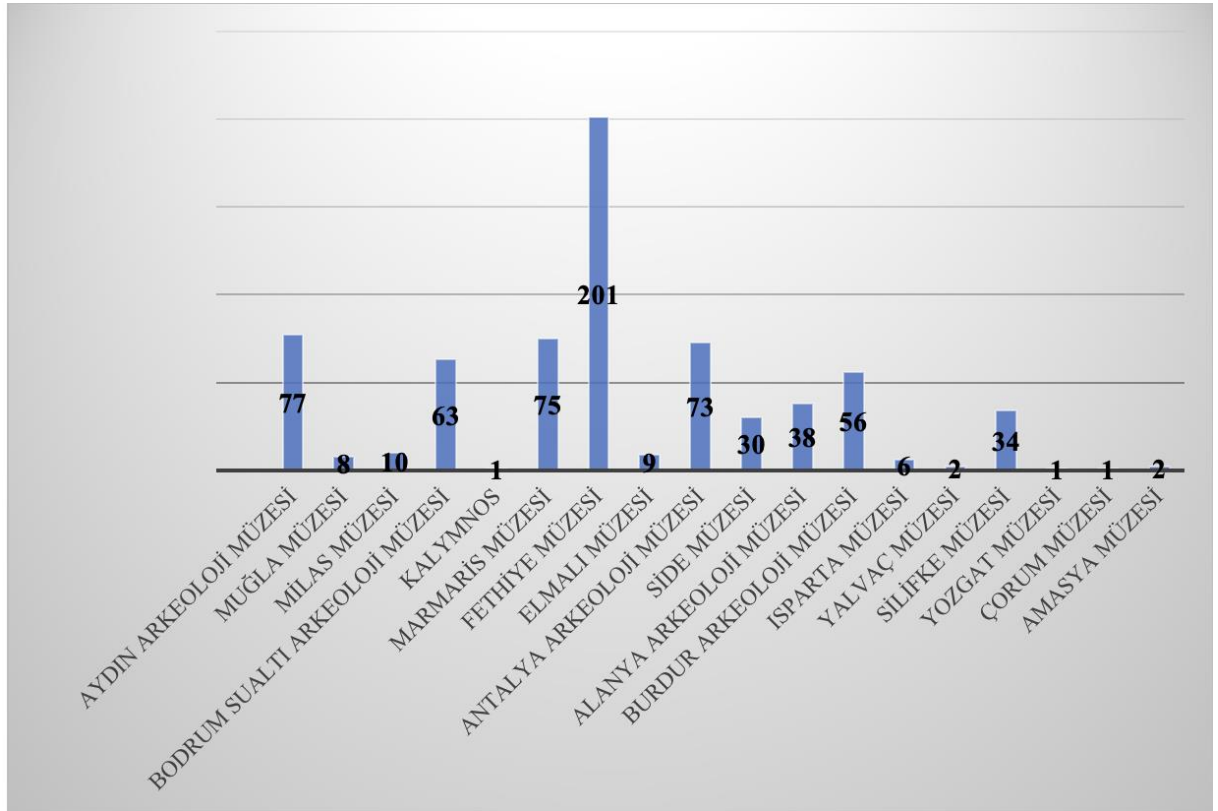
Grafik 7. Lykia bölgesinde bulunan Aleksandreia darbı sikkelerin birimlerinin, Aleksandreia kazılarında bulunanlar ile karşılaştırması.

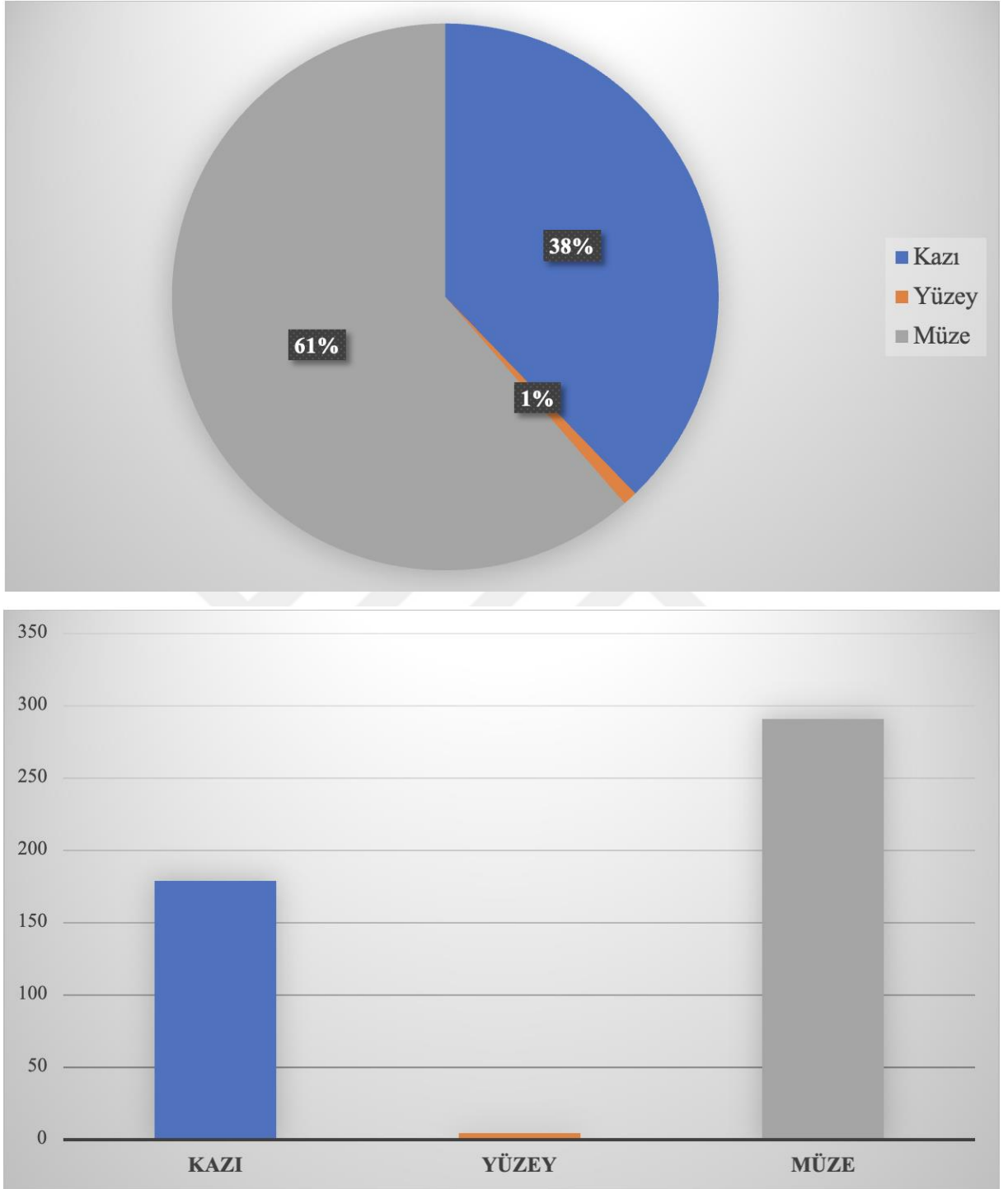
Grafik 8. Lykia ve Karia'da dolaşan Aleksandreia darplarının ilk 3 hükümdar dönemi karşılaştırması.

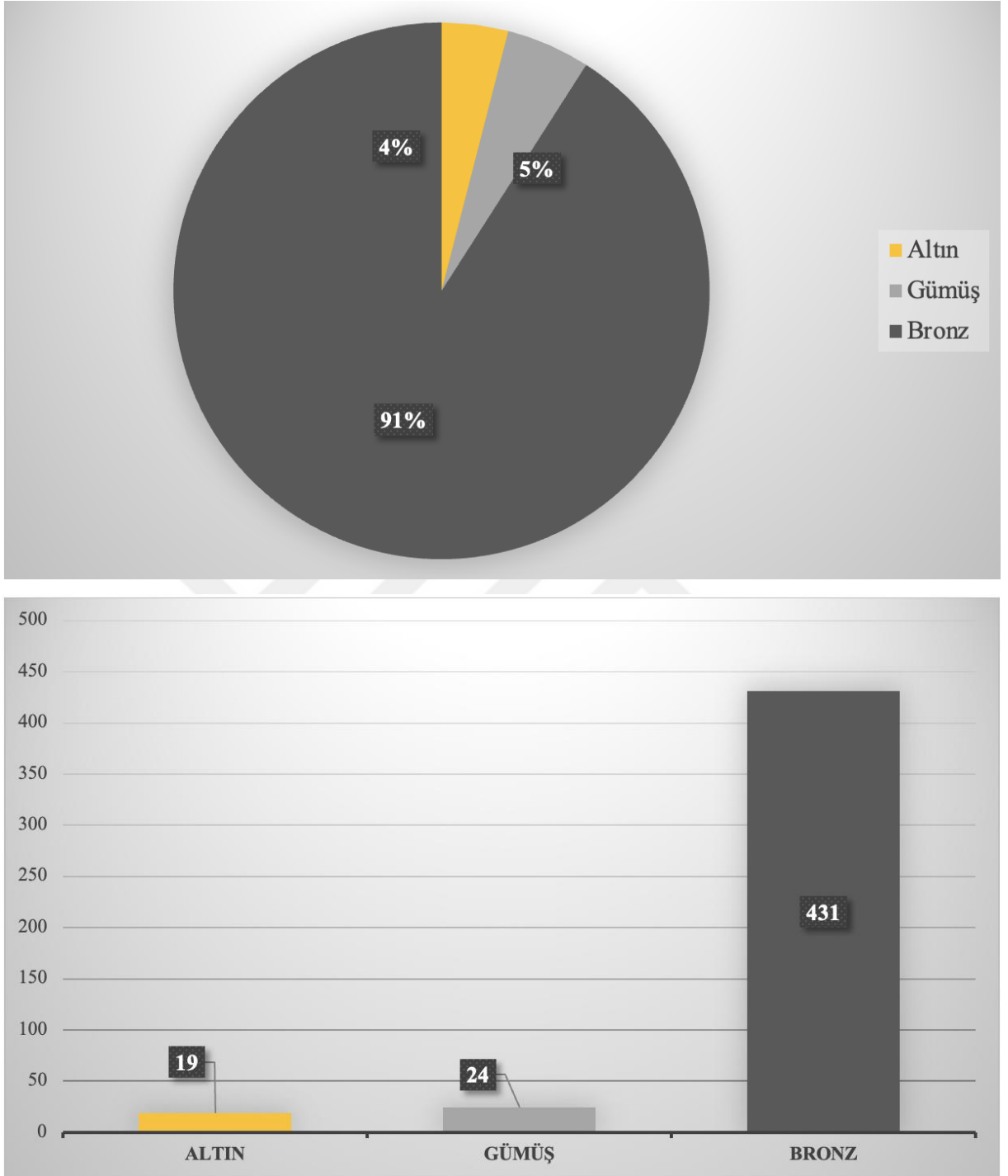
Grafik 9. Küçük Asya müzelerinin koleksiyonlarında yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin sayısal dağılımı.

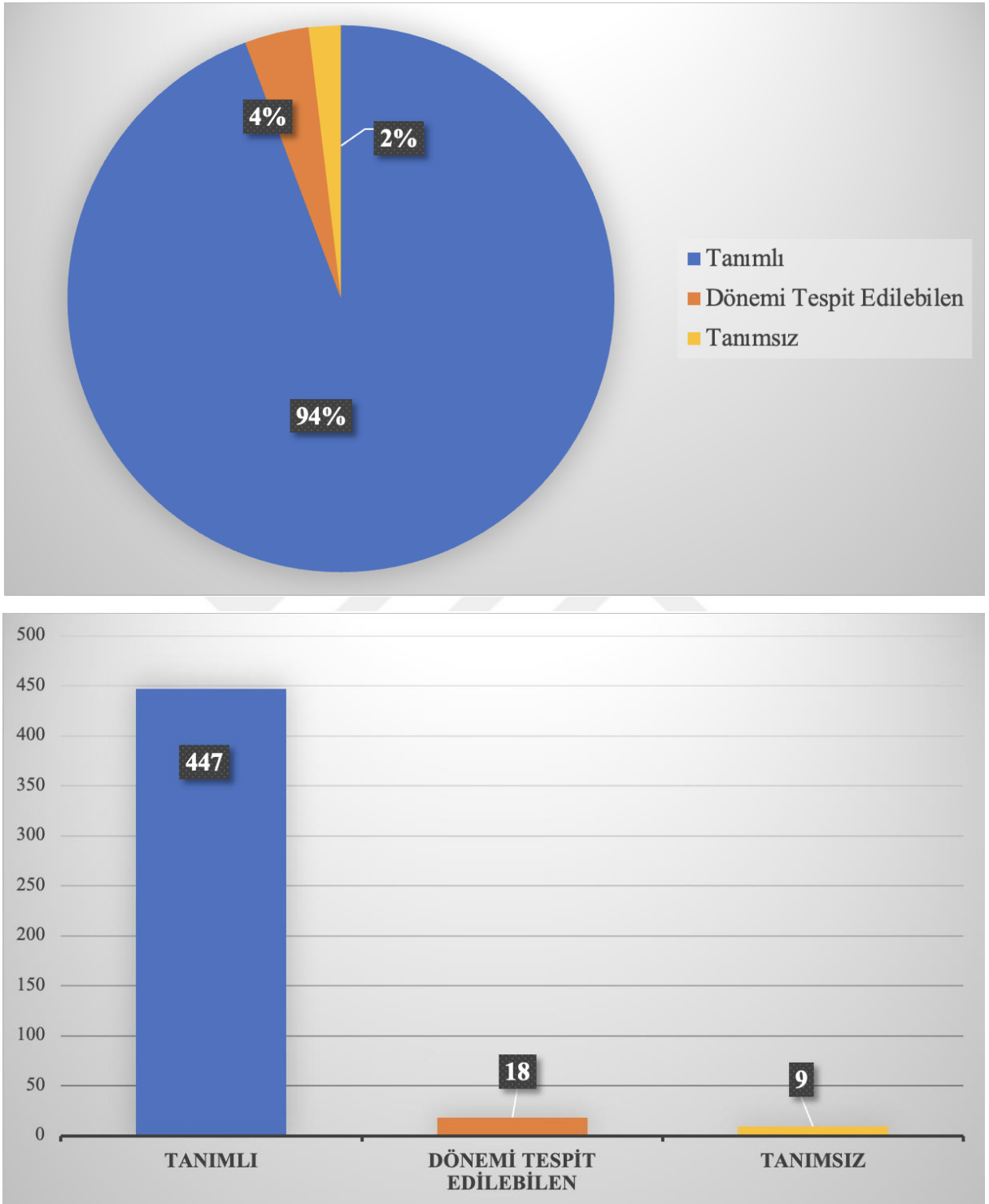
Grafik 10. Katalogda yer alan sikkelerin geliş şekline ve bulundukları yere göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

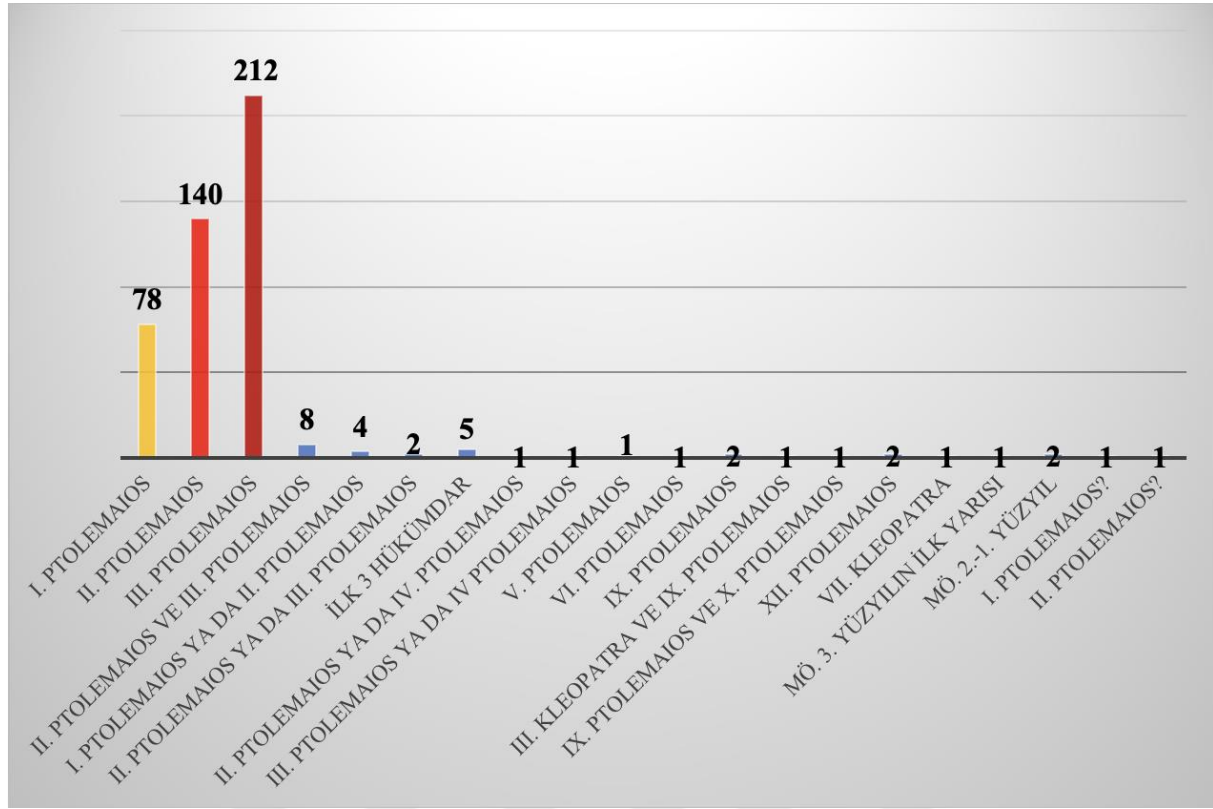
Grafik 11. Katalogda yer alan sikkelerin darp edildikleri metale göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

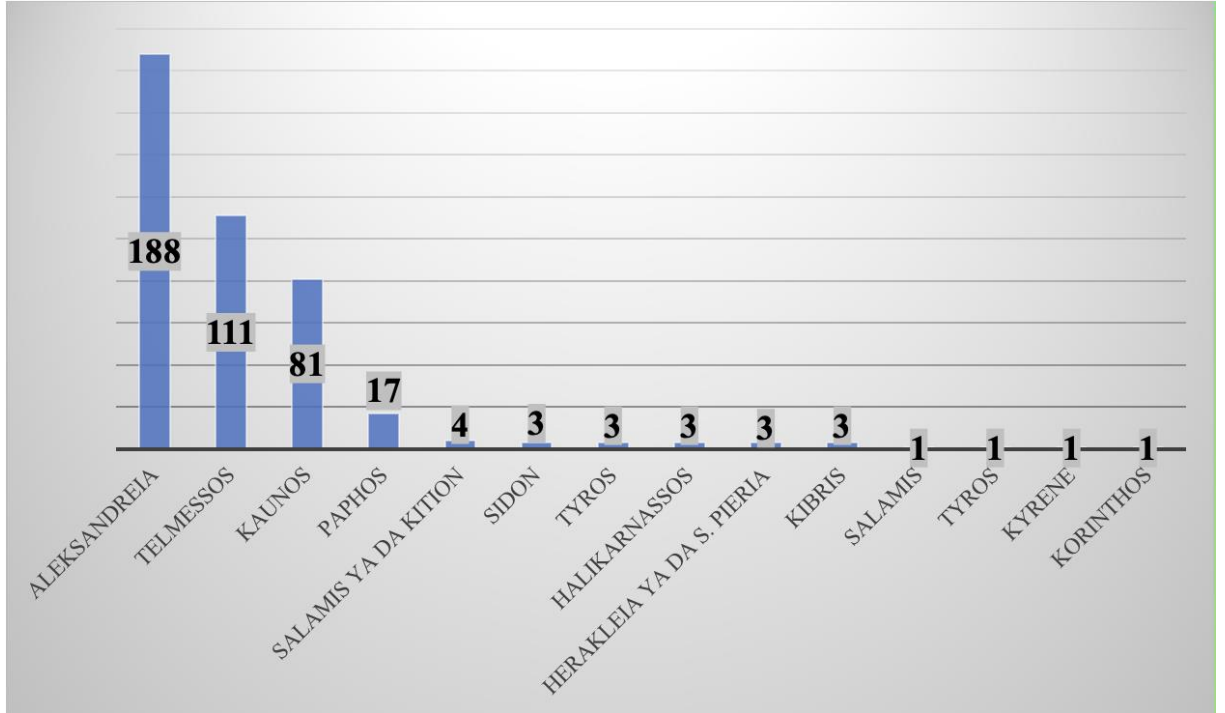
Grafik 12. Katalogda yer alan sikkelerin teşhis durumuna göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

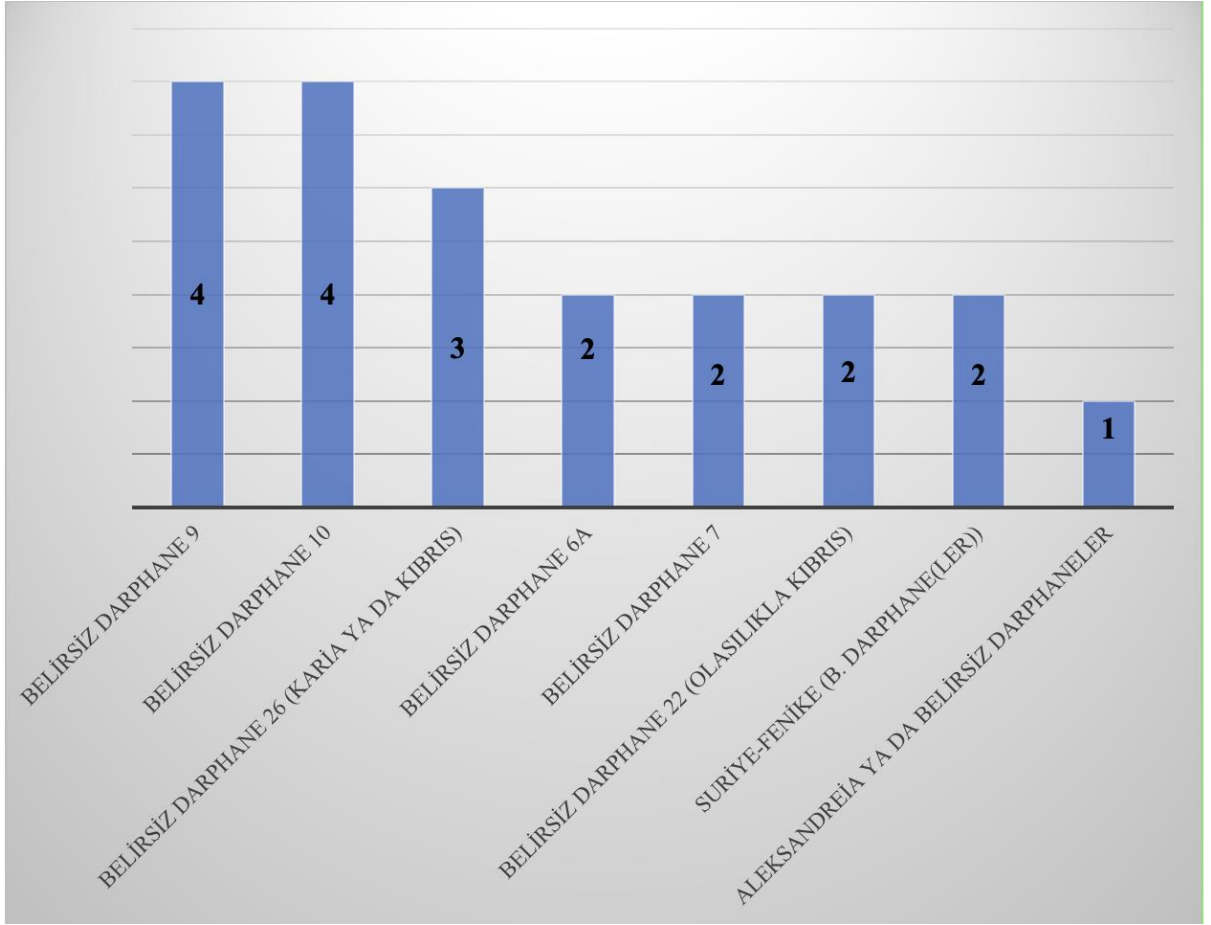
Grafik 13. Katalogda yer alan sikkelerin dönemsel dağılımı.

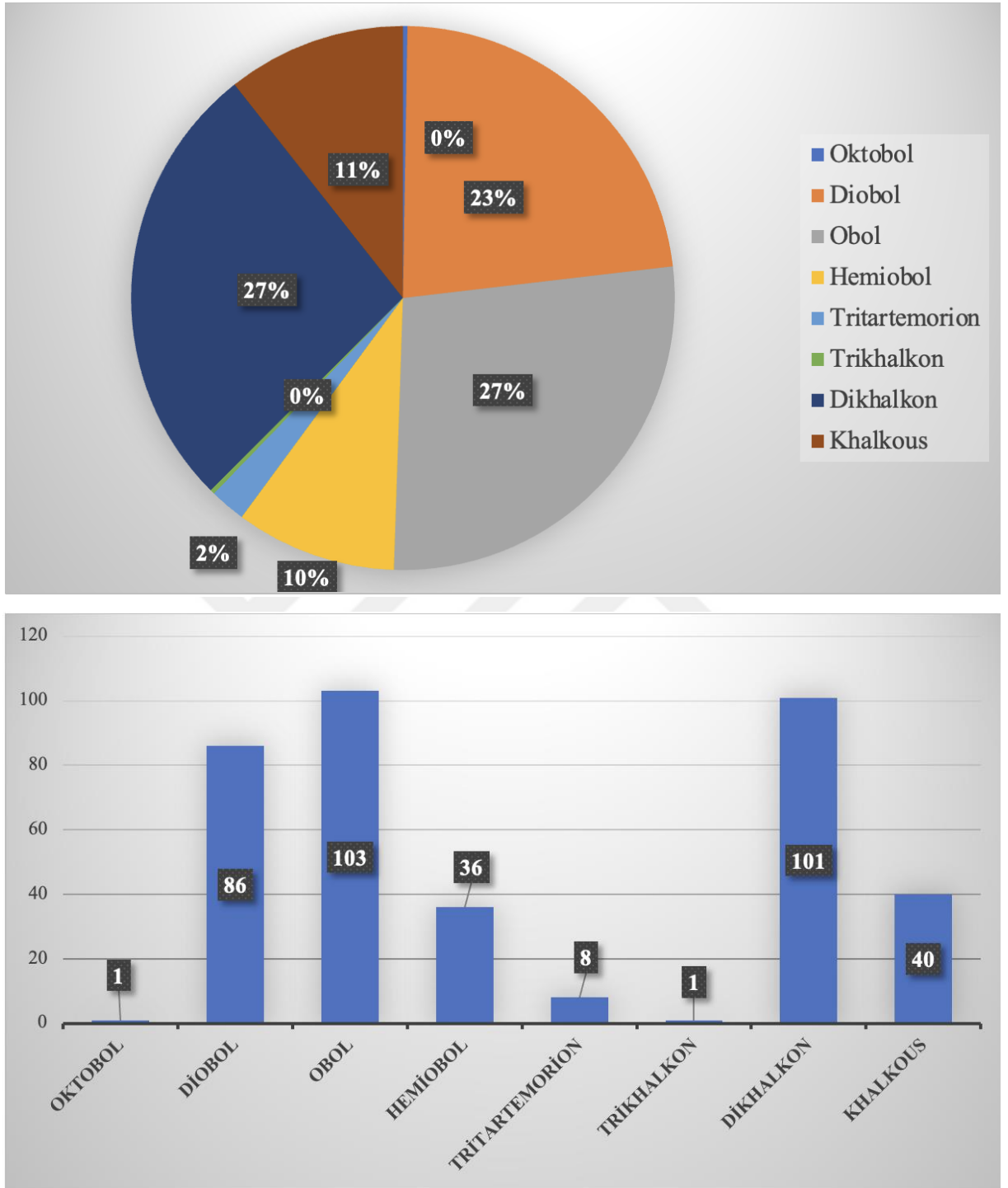
Grafik 14. Katalogda yer alan sikkelerin darphane dağılımı.

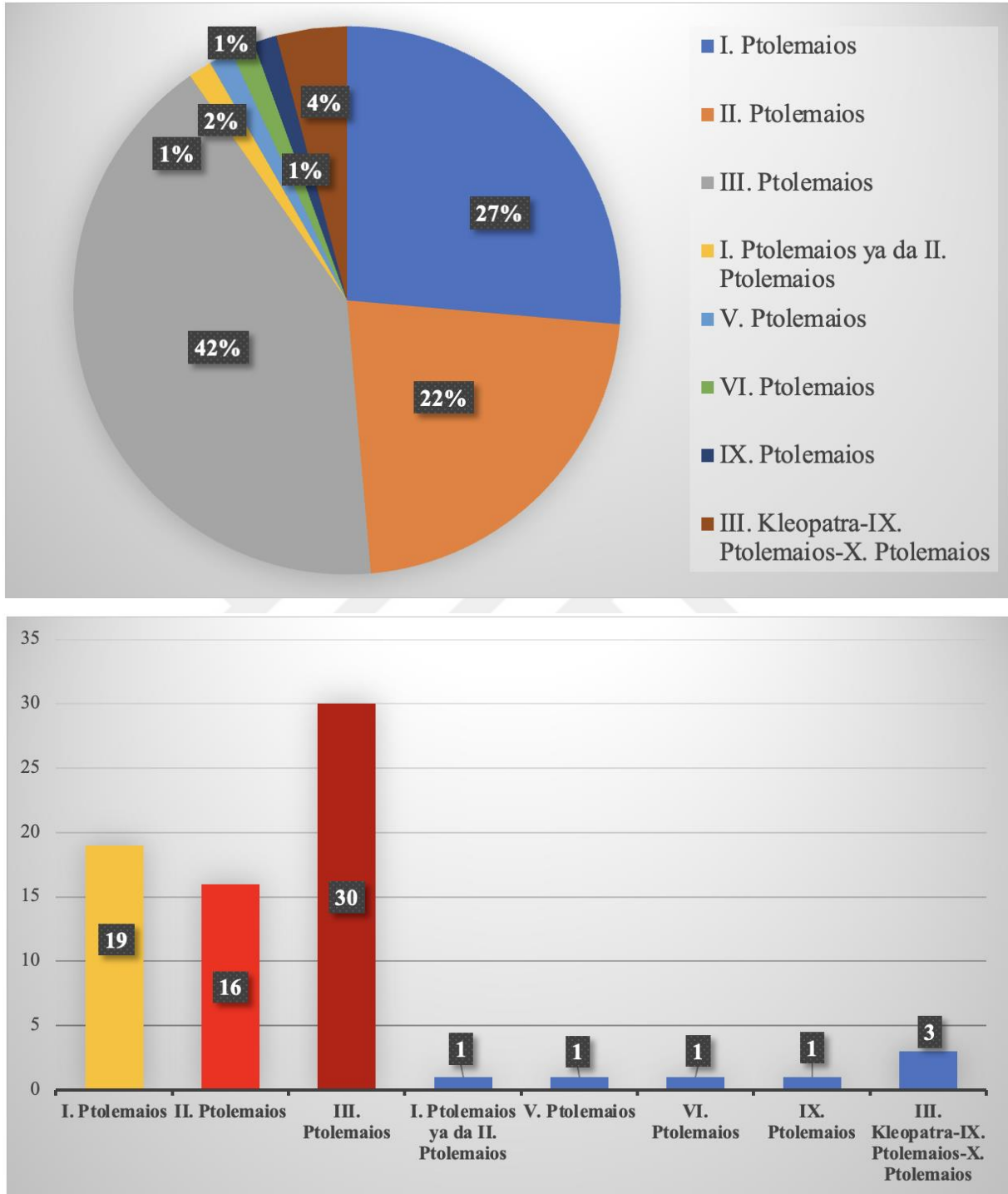
Grafik 15. Katalogda yer alan “Belirsiz Darphane” atıflı sikkelerin darphane dağılımı.

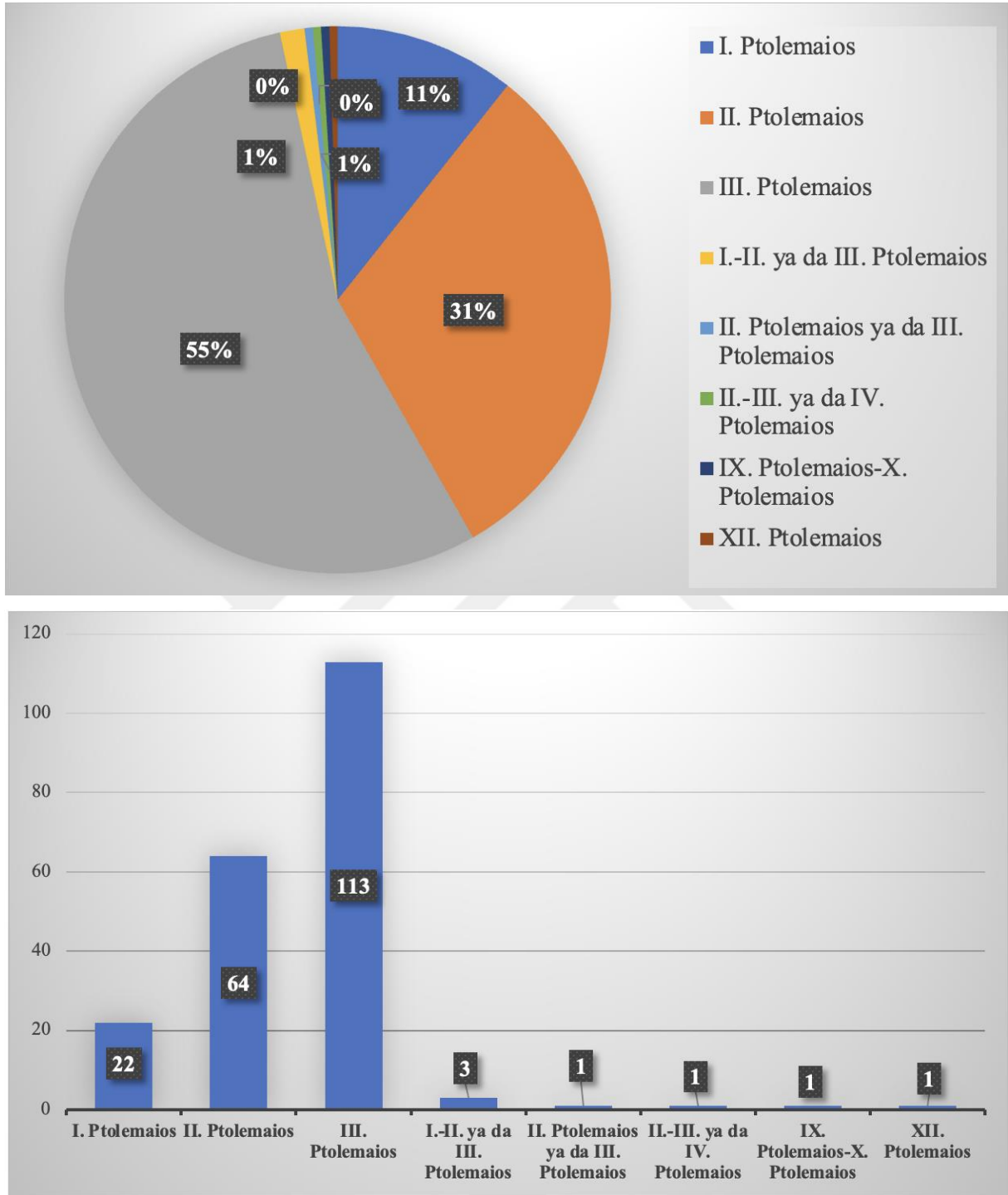
Grafik 16. Katalogda yer alan bronz sikkelerin birimlerinin yüzdesel ve sayısal dağılımı.

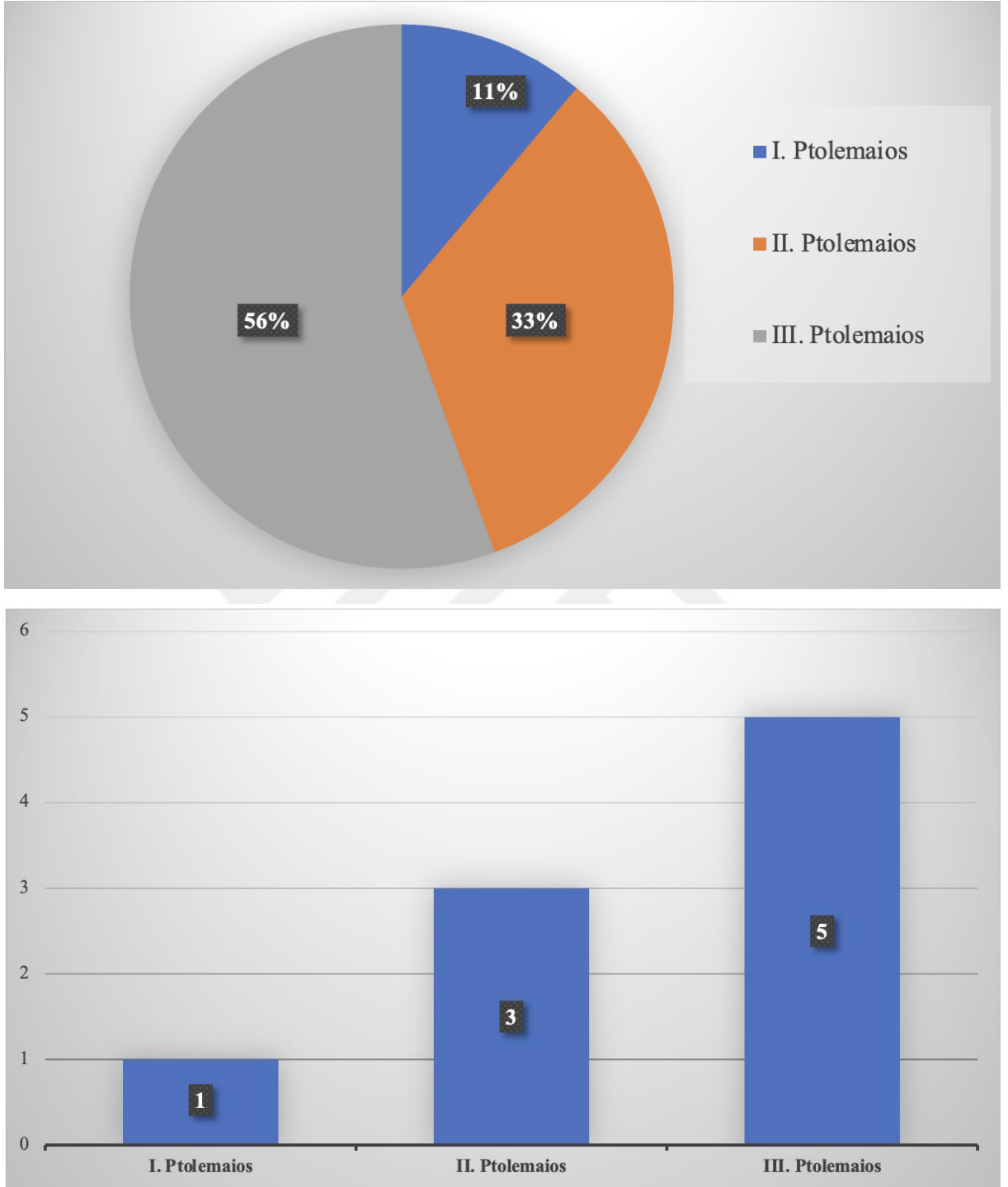
Grafik 17. Antalya Arkeoloji Müzesi'nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

Grafik 18. Fethiye Müzesi'nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

Grafik 19. Elmalı Müzesi’nde yer alan krali Ptolemaios sikkelerinin darp edildikleri döneme göre yüzdesel ve sayısal dağılımı.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Ömer TATAR
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Diploması	Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.
Tez Konusu	İzmir Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan III. Aleksandros ve III. Philippos Dönemine Atfedilen Makedon Kralı Bronz Sikkeleri
Doktora Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı.
Tez Konusu	Nümismatik Veriler Işığında Lykia Bölgesi'nde Ptolemaios Egemenliği
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Kitap ve Kitap Bölümleri: - Tatar, Ö., “Alinda’da Darp Edildiği Düşünülen Seleukos Krallığı Sikkeleri”, <i>Alinda Araştırmaları 1: Eski Belgeler ve Yeni Araştırmalar</i>, 2020. - Ünal C., Tatar Ö., Toy M., <i>Tunay Demran Koleksiyonu</i>, Şehzadeler Belediyesi Kültür Yayınları, İZMİR, 2017.	
Makaleler: - Tatar, Ö., “Hellenistic Period Regal Coins in Elmalı Museum”, <i>Arkeoloji Dergisi</i> (17), s. 81-94, 2021. - Tatar, Ö., “The Re-Attribution of Some Uncertain Asia Minor Coins to Nephelis in Cilicia”, <i>Annali Dell'Istituto Italiano di Numismatica</i> (66), s. 71-97, 2021. - Tatar, Ö., “Nerede Basıldığı Bilinmeyen, Yakın Zamanda Kilikia’daki Nephelis’e Atfedilen Sikkelerden Nadir Bir Örnek Üzerine, <i>ARMA</i> (1), s. 81-90, 2021. - Lenger D.S., Tatar Ö., “PRICE 3158: Not Salamis but Sardes: In the Light of İzmir Archaeology Museum Collection and the Archaeological Finds from Nif (Olympos) Mountain in İzmir”, <i>Acta Classica Mediterranea</i>, s. 59-77, 2019. - Tatar, Ö., “Mezar Buluntusu Olarak Sikke”, <i>ARKHE</i> 11, s. 26-33, 2019. - Çakılcı D., Tatar Ö., “İsmail Galib Bey and Takvîm-i Meskûkât Osmâniye”, <i>I. Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı</i>, s. 172-182, 2016.	
Katıldığı Bilimsel Kongre-Sempozyum: - The 9th Joint Meeting of ECFN and nomisma.org, Belgrade, SIRBİSTAN, 21-25 Eylül 2021. - International Numismatic and Economic Conference: Pecunia Omnes Vincit, Krakow, POLONYA, 18-19 Mayıs 2018. - Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu, KÜTAHYA, TÜRKİYE, 23-26 Temmuz 2018.	

- Uluslararası Ege Dünyası Liman Kentleri Sikke, Mühür ve Ağırlıklar, İZMİR, TÜRKİYE, 1-2 Kasım 2017.
- The 3rd International Language, Culture & Literature Symposium, ANTALYA, TÜRKİYE, 15-16 Haziran 2017.
- Geçmişten Günümüze Kuyumculuk Sempozyumu, ISPARTA, TÜRKİYE, 10-13 Mayıs 2017.
- Archaeology and history of Lydia from the early Lydian period to late antiquity: An international symposium, İZMİR, TÜRKİYE, 17-18 Mayıs 2017.
- II. Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı, ANTALYA, TÜRKİYE, 8-10 Haziran 2016.
- Koç University Graduate Research Symposium "After the End: Re-contextualizing Death in Anatolia, the Mediterranean, and the Near East, İSTANBUL, TÜRKİYE, Nisan 2016.

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar	Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Araştırma Görevlisi, 2013 – Devam Ediyor.